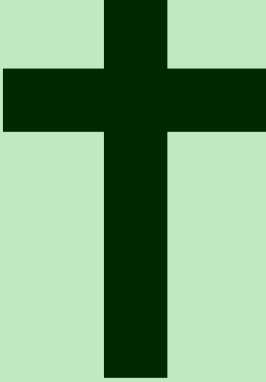

Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame

hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame

Quesusi Cürisitu mi'atüa

New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)

**Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame
hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame
Qesusi Cürisitu mi'atüa
New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)
El Nuevo Testamento de nuestro señor y salvador
Jesucristo**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huichol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Huichol [hch], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Huichol

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

79690d81-fd4b-51b4-a3a6-712e0fddaca3

Contents

Mateu	1
Maricuxi	84
Rucaxi	134
Vani	221
Nü'arisixi	281
Xumatari	355
1 Curinitutari	389
2 Curinitutari	422
Carasiyatari	445
'Epesutari	458
Piriputari	471
Curusetari	481
1 Tesarunicatari	489
2 Tesarunicatari	496
1 Timuteu	500
2 Timuteu	510
Titu	517
Quirimuni	522
Hepürayusixi	524
Satiyacu	551
1 Pecuru	560
2 Pecuru	570
1 Vani	576
2 Vani	584
3 Vani	586
Cura	588
Masiücütü Que Müratüa	591

MATEU Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Mütü'üxasitacai

*Qesusi Cürisitu 'inüarieya, que mü'ane münu'ayatücai
(Rucaxi 3:23-38)*

1 'Inüari canihücütüni 'icü. Nuivarite mecani'inüarini, Qesusi Cürisitu que mü'ane müxiüyarieyatücai. Raviri canitusieyatücaitäni, 'Apurahami meta.

2 'Apurahami 'Isahaqui cani'uquiyarieyatücaitäni. 'Isahaqui meta Cacuvu pü'uquiyarieyatücai. Cura pü'uquiyarieyatücai, 'ivamamata.

3 Cura meta Parexi Sara püva'uquiyaritücai, Tamari vavarusitücacu. Parexi Hesirumi pü'uquiyarieyatücai. Hesirumi 'Arami pü'uquiyarieyatücai.

4 'Arami 'Aminaravi pü'uquiyarieyatücai. 'Aminaravi Nahasuni pü'uquiyarieyatücai. Nahasuni Sarumuni pü'uquiyarieyatücai.

5 Sarumuni Puhuxi pü'uquiyarieyatücai, Xahavi varusieyatücacu. Puhuxi Huveri pü'uquiyarieyatücai, Xuti varusieyatücacu. Huveri Quisahi pü'uquiyarieyatücai.

6 Quisahi Raviri pü'uquiyarieyatücai, que mü'ane cuiëpa müti'aitametücai. Raviri Sarumuni pü'uquiyarieyatücai, heitivitüca que mü'ane Huriyaxi mü'üyayatücai.

7 Sarumuni Xupuhami pü'uquiyarieyatücai. Xupuhami 'Aviyaxi pü'uquiyarieyatücai. 'Aviyaxi 'Asa pü'uquiyarieyatücai.

8 'Asa Cusapati pü'uquiyarieyatücai. Cusapati Curami pü'uquiyarieyatücai. Curami 'Usiyaxi pü'uquiyarieyatücai.

9 'Usiyaxi Cutami pü'uquiyarieyatücai. Cutami 'Acaxi pü'uquiyarieyatücai. 'Acaxi 'Esequiyaxi pü'uquiyarieyatücai.

10 'Esequiyaxi Manasexi pü'uquiyarieyatücai. Manasexi 'Amuni pü'uquiyarieyatücai. 'Amuni Cusiyaxi pü'uquiyarieyatücai.

11 Cusiyaxi Quecuniyaxi pü'uquiyarieyatücai, 'ivamamata quepaucua vaüriyarica memevitüqui Vaviruniasiepäitü.

12 Mehevitüquieca Vaviruniya, Quecuniyaxi Saratieri pü'uquiyarieyatücai. Saratieri Suruvaveri pü'uquiyarieyatücai.

13 Suruvaveri 'Aviyuri pü'uquiyarieyatücai. 'Aviyuri 'Eriyaquimi pü'uquiyarieyatücai. 'Eriyaquimi 'Asuru pü'uquiyarieyatücai.

14 'Asuru Saruqui pü'uquiyarieyatücai. Saruqui 'Aquimi pü'uquiyarieyatücai. 'Aquimi 'Eriyuri pü'uquiyarieyatücai.

15 'Eriyuri 'Erehasari pü'uquiyarieyatücai. 'Erehasari Matani pu'üquiyarieyatücai. Matani Cacuvu pü'uquiyarieyatücai.

16 Cacuvu Cuse pü'uquiyarieyatücai. Cuse Mariya pücünayatücai. Mariyasie caniyenuiva Quesusi, Manayexeyarie mütitevacai Cürisitutütü.

17 Mücü 'Apurahamisie memüyecü nuivarite xiüyarimama tamamata heimana nauca xiüyariyari mecaniyupaümecaitüni Raviri 'amuyeicacaique. Tamamata heimana nauca xiüyariyari mepüyupaümecai Ravirisie memüyecü Vaviruniyapai memevitüquieque xiüyarimama. Tamamata heimana nauca xiüyariyari mepüyupaümecai Vaviruniyapai memevitüquie vaxiüyarima Cürisitu mutinuivaxüque.

Quesusi Cürisitu que mütiunuivaxü
(Rucaxi 2:1-7)

18 Mericüsü müpaü catiniuyüni quepaucua Quesusi Cürisitu mutinuivaxü. Mariya müvarusieyatücaimatü Cusematü mepüyutivitüniquecai, peru mecatineneüquivavetü cuxi, mücü nayehucacaitüni, 'Iyari Mütiyupata ya'ane 'ipitüacu.

19 Cuse cünaya mayaniquecai, mücü heiseriemecü yacatinicamiecaitüni, peru pücayuvaüriyacai mixaneticü. 'Ayumieme pi'eirimücücai 'avie.

20 Mericüsü müpaü püreyutimaixüa. Hicü Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame niuxeiya yuheinüsita müpaü 'utaineme, Cuse 'acu Raviri pemünu'aya. 'Axa pepücati'acühüaveni Mariya pemütivitünicü 'a'üya. 'Iyari Mütiyupata ya'ane 'ipitüacu, hesiena püyeya 'icü nunusi.

21 'Uquitüme pütiniveni. Mücü canivatavicueisitüamücü yuteüterima, tita 'axa memüteyurie canivanavairiemücü. 'Ayumieme pepitaterüva Quesusi, taniuquicü Tiyu-vicueisitüvame maine.

22 'Icü naitü müpaü catiniuyüni, maye'anicü tita mütixatacai Ti'aitame, tixaxatame müpaü 'utainecacu,

23 Camüsü 'üimari müyuxevi payehucani,

'Uqui pütiniveni.

'Emanuheri pütaterüvarieni.

Mücü taniuquicü, Cacaüyari Tahesüa Muca paine.

24 Mericüsü Cuse yatiuheinüca 'anutaniereca müpaü pütiiyuri que mütita'aitüa Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame. Canitivitüni yü'üya.

25 Peru püca'icumaüvacai, 'ariqueque 'uqui 'utinivecuque. Pitaterüvaxü Quesusi.

2

Temaivavemete que memüte'u'axüa

¹ Mericüsü Qesusi Verenipai canetinuiva Cureya cuieyarisie, quepaucua Herurexi mana müti'aitametücai. 'Ana yucuepa meheyecüneca temaivavemete tayeta mepayenexüa, tahixüapa mepu'axüa quiecarisie Querusareme müracuteva,

² müpaü me'utiyuatü, Haqერი peca Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame metinuivaxü. Tame xurave tepexei 'anatineximecacu, pü'inüarieya. Nenevieri te'ipitüanique tepu'axüa.

³ Hicü ti'aitame Herurexi tiutamariECA niyuxam-uriecaitüni, yunaitü Querusaremetarita hepaüna.

⁴ Varucuxeürieca mara'acate memühürütüariecai, müme meta 'inüaricü memüte'üquitametetücai teüteri vasata miemete yunaime, nivaruta'ivaviya haque metinuivaquecai Cürisitu.

⁵ Müpaü metenicühüaveni, Verenipai vaniu Cureya cuieyarisie. Tamüsü tixaxatame müpaü tiniu'ütüani,

⁶ Vereni quiecatari 'acu, Cureya cuieyarisie xemütitei, Que memütexexeiya, Te'aitamete Cura cuieyarisie miemete, Canimarivani xequiecar. Xesata quiecametütü Cananucuquemücü ti'aitametütü, Neteüterima va'üviyanique, 'Ixaherisixi teüteriyari.

⁷ Hicü Herurexi temaivavemete nivaruta'inieni 'avie. Nivaruta'ivaviya heiseriemecü quepaucua masiücütü matüa xurave.

⁸ Nivarenü'ani Verenipai müpaü 'utayüca, Mana xequenehu, heiseriemecü xequenativava nunusi hepaüsita. Quepaucua xemeitaxeiya yaxequeneteneutahüavi, mana nemineneviyamiecü neta.

⁹ Me'i'enieca ti'aitame menecüne. Camüsü xurave memexei 'anatineximecacu, мүcü vahüxie neutamiecaitüni. Heta'aca haque müyecatei nunusi, heimana niyuhayeva.

¹⁰ Me'ixeiyatü xurave cuini mieme meniyutemamaviecaitüni yemecü.

¹¹ Quita meheutahaxüaca nunusi meniuxeiya varusieya meta Mariya Me'utihüxima'uca nenevieri meneipitüani. Yupinite mana mete'ucupica, 'imiquieri metenimini huru, 'üca visi mu'üa, mixaxi.

¹² Hicü yuheinüsita mete'utaxatüarieca quename Herurexisüa tavari mecaheuhuni, xeime huyeyari 'ütüa meniucacüne yucuepapai.

Que memüte'uyuta'unaxü 'Equipitu cuieyarisiepaitü

¹³ Mericüsü mehecünecu müme, Cuse yuheinüsita canixeiya Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame. Müpaü niutayüni niuqui tuayame, Quenanucuquexi, quenivaranuvitüqui nunusi varusieyamame. 'Equipitupai xequeneyuta'una. Mana xequene'uvani, 'ariqueque nematitahüave xemahunicü. Herurexi canitivaumücü nunusi 'imienique.

¹⁴ 'Anucuqueca Cuse, yüvicüta nivarevitüni nunusi varusieyata. 'Equipitupai menecüne.

¹⁵ Mana mene'uvacaitüni mexi camüveci Herurexi. Müpaü tinaye'ani que mainecai Ti'aitame, tixaxatame ya'utainecacu, Nenitahüave nenive, 'Equipitu cuieyarisie müvayeyanicü.

Herurexi cuyaxi que mütivarenü'a türi memüvarecuinicü

¹⁶ Hicüsüari tiutamariECA Herurexi memicuamanaxücü temaivavemete, cui niuyeha'ani. Nivarenü'ani cuyaxi memüvarecuinicü türi yunaime haica viyari memücahücai cuxi, Vereni memütitecai naisarie 'auriena memütitecai, que memüte'itahüavixü temaivavemete tucari hepaüsita.

¹⁷ 'Anari catinaye'ani tita mütixatacai Cacaüyari, tixaxatame Queremiyaxi müpaü 'utainecacu,

¹⁸ Xevitü pe'enierie Xamasie

'Utasuatü yuheiverietü cuini mieme,

Xaqueri 'utasuatü yunivema vacü

Cayunütüarinüatü 'amemüca'u'uvacü.

¹⁹ Mericüsü Herurexi 'umücu, Cuse yuheinüsita canixeiya Ti'aitamesüa mieme niuqui tuayame 'Equipitu cuieyarisie heyeicatü.

²⁰ Müpaü niutayüni, Quenanucuquexi, quenivaranuvitüqui nunusi varusieyata. Mana quenemie 'Ixaherisixi vacuieyarisie. Menecuiniri müme memivautüveci nunusi memimiecucai.

²¹ Hicüri 'anucuqueca nivarevitüni nunusi varusieyata. Mana caneta'ani 'Ixaheri cuieyarisie.

²² TiutamariECA quename 'Ariquerau ti'aitametücai Cureya cuieyarisie 'uquiyarieya que müti'aitacai Herurexi, peumacai mana munuanicü. Müpaü tiutahüavariECA yuheinüsita, Carereya cuieyarisie püta caneutiyune.

²³ Mana heta'aca quiecarisie nayerüni Nasareti müracutivasie. Müpaü catinaye'ani Ti'aitame que mutayü, texaxatamete yame'utiyuanecacu, quename Nasaretitanaca titevacaquecai.

3

Ti'üyame Vani que müticuxatacai

(Maricuxi 1:1-8; Rucaxi 3:1-9, 15-17; Vani 1:19-28)

1 Mericüsü Cureya cuieyarisie caninuani Ti'üyame Vani macumavesie ticuxatätü

2 müpaü 'utaitü, Xequeteneuhayeva que xemüteyuriecäi. Canayehuraniri, que mü'ane taheima müti'aita cuitü canisütüamücü 'ena ti'aitatü.

3 'Icü canihücütüni que mü'ane müxasivacäi, quepaucua tixaxatame Quisariyaxi müpaü mutayü, Xevitü mahiva macumavesie 'uvetü Xequeneucuha'aritüa Ti'aitame huyeya haitü, Xexeuravime xequeneutivevi huyeya haitü.

4 Mücü Vani cameyu huxariyari cananacatücücaitüni, navi hüyameyaricü rayühüacäi. Tüpuxi nivacuacaitüni yeuta mieme xiete ti'iecai.

5 'Ana yunaitü Querusaremetari, yunaitü Cureya cuie quiecatari, yunaitü Curutani hatuxame tesita quiecatari meni'axecaitüni hesüana.

6 Mücü nivaruca'üyacaitüni Curutani hatuxamesie, meyuhecüatacacu 'axa que memüteyuriecäi.

7 Hicü yumüireme vaxeyatü Pareseusixi Saruseusixi hesüana memü'axecäi 'üyarica hepaüsita, müpaü tinivarutahüave, Cari xeme terücaxi xepüva'ivama. Quepaicü pütixehcüatüa xemüyuta'unacü capa 'uxa'a varie xe'uyehecarienicü.

8 Müme memüte'uhayevaxü que memüteyuriecäi, vahepaü püta xequeteneyuriecä, 'uximayasica que müreuyevese.

9 Müpaü xepücateyücühüaveni quename xeyüvave müpaü xemutiyuanenicü yu'iyarisie, Tame tepünaqui'eriva ta'uquiyari temexeyacü 'Apurahami xe'utiyuatü. Müpaü nepütixecühüave, Cacaüyari caniyüveni 'icü tetexi teüteri müvarayeitüanicü, 'Apurahami nivemama memacüneccü.

10 Hasa caniucuha'aritüarieni cüyexi maxüriyanicü. 'Ayu-mieme naitü cüye 'aixüa 'anenetü müca'utixuxuavere, mücü 'ari canaxüriyamücü, taipa caneuxüriyamücü.

11 Neri necanixe'uca'üyani hacü, xemüte'uhayevaxücü que xemüteyuriecäi. Que mü'ane ne'utüma 'umamie, mücü cui pütürücaüye, necatürücaüyecacu ne. 'Aixüa nepüca'ane nehiesie mütinaquenicü ni nemiparevienicü. Mücü püta que mütixe'uca'üyani, 'Iyari Mütiyupata canixepitüamücü, canixe'itimücü tai que mütiyu'itiva.

12 Cuxari 'itivame pacue'e, cuini mieme pütiveque yutüricu. Niti'utamücü yu'icuxi caxetunisie, cuxariyari püta pütataiyani tai mücatüvesie.

*Quesusi que mütiuca'üyarie
(Maricuxi 1:9-11; Rucaxi 3:21-22)*

13 Mericüsü 'ana Quesusi caninuani Carereya cuieyarisie heyeyaca. Curutani hatuxamesie caninuani Vanisüa, 'iya mica'üyacü.

14 Vani masi niyucu'imavacaitüni müpaü 'utaitü, Neuyeveca masi 'ecü püta pemünesica'üya ne. Queri titayari nehesüa petinua.

15 Quesusi müpaü tinitahüave, Müpaü pütüyüni hicü. 'Aixüa cani'aneni yatemütecahunicü naime 'aisicasie, 'ipaü teteyuri-etü. Hicü Vani müpaü piyuri.

16 'Uca'üyarieca Quesusi, hapa nanatiyani cuitü cuiepa. Hicü muyuavi nanacatenire. Nixeiya Cacaüyari 'Iyarieya heimana 'acamiecacu cucurupaü 'anetü, hesiena yuhavevaque.

17 Xevitüta müpaü netayüni taheima, 'Icü caninenivetüni münaqui'eriva. Mücücü necaninaqui'aca.

4

*Quesusi que mütiuta'inüasie
(Maricuxi 1:12-13; Rucaxi 4:1-13)*

1 Hicüsüari 'Iyari caneivitüni Quesusi macumavesiepai. Mana Cauyumarie ni'inüatamücücaitüni, siparasü xüca 'axa tiuyurieni, haitü.

2 Huta teviyari tucari huta teviyari tucari 'uyuhaquieca, canehacamücücaitüni Quesusi.

3 Hicü Cauyumarie nuaca 'ita'inüataque müpaü tinitahüave, Tamüsü, 'ecü Cacaüyari xüca penu'ayatüni, müpaü quetineutahüavi 'icü tetexi, pa mayuyeitüanicü.

4 Mücü müpaü tinita'eiya, 'Utüarica müpaü paine, Tevi xüca pa cuaca xeicüa, Mücücü püca'ayeyurini. Cacaüyari que mutayü, Niuquieya naitü peuyeveseta Mayeyurinicü tevi.

5 Hicü Cauyumarie Querusareme neivitüni Cacaüyari quiecarienapaitü. Vatuqui yecürita nenutivitüni.

6 Müpaü tinitahüave, 'Ecü Cacaüyari xüca penu'ayatüni, vati-pai queneucasuna. 'Utüarica müpaü paine, Yuhesüa miemete niuqui tuayamete Pütiva'aitüaca 'ahepaüsita. Yumamacü mepümasituicani Capa tetesie pe'uti'ücamürecü.

7 Quesusi müpaü tinita'eiya, Müpaü paineta 'utüarica, Pepüca'i'isipaneni Ti'aitame mü'acacaüyari, haitü.

8 Hicü tavari Cauyumarie neivitüni yemuri cui manu-titevasie. Cuiepa memütama vacuie xexuime nixeiyasitüani visi mü'ane.

9 Müpaü tinitahüave, Nepümasimini 'icü naime, xüca nenevieri penesi'upitüani pe'utitunumaqueme.

10 Qesusi müpaü tinitahüave, Quenemie Cauyumarie. 'Utüarica müpaü paine, Nenevieri pecanipitüaca Ti'aitame Mü'acacaüyari hücüame.

Mücü hücüa pecanayexeyacamücü.

11 Hicü Cauyumarie nicu'eirieni neyani, niuqui tuayamete me'u'axüaca menipareviecaitüni.

Qesusi que mütsütüa ti'uximayatü Carereya cuieyarisie (Maricuxi 1:14-15; Rucaxi 4:14-15)

12 Mericüsü tiutamariECA quename Vani hevyarie, Carereyapai neyani Qesusi.

13 Nasaretisie 'uyupataca, Caperünaume henuaca haracuna tesita maniere, mana nayerüni Savuruni Nepütari vacuieyari müracusevasie.

14 Müpaü tinaye'ani tita mütxasivacai quepaucua tixaxatame Quisariyaxi müpaü mutayü,

15 Savuruni cuieyari

Nepütari cuieyari,

Haracuna mananiere

Curutani 'anutaüye meta,

Carereya haque memetitei müme memücatateüterima,

16 Teüteri yüvipa memütitecai

Müme hecüariya meniuxeiya cui müxavatü.

Müme 'etüripa memütitecai

Haque memücuiximecai,

Müme vahesie mieme

Hecüarivivame cananatineni.

17 Mericüsü 'ana Qesusi nisütüani ticuxatatü, müpaü 'utaitü, Xequeteneuhayeva que xemüteyuriecai. Canayehuraniri, que mü'ane taheima müti'aita cuitü canisütüamücü 'ena ti'aitatü.

Qesüteveyamete Qesusi que müttivarutahüavixü yunaucame (Maricuxi 1:16-20; Rucaxi 5:1-11)

18 Hicüsüari haracuna tesita 'uyemietü Carereya cuieyarisie, nivaruxeiya yuhutame yu'ivamacame. Xevitü Simunitütü Pecuru catinitevacaitüni, 'ivaya meta 'Atürexü. Mana taxaya meneutavivivacaitüni haracunasio, memüquesüteveyametetücaicü müme.

19 Hicü müpaü tinivarutahüave, Cümü, nehiesie xequeteneviyani. Teüteri xevacuxexeürivame necanixe'ayeitüamücü, quesüte xemütevaruxexeürivapaü hicü.

20 Müme yapaucua yutaxaya me'ucu'eirica hesiena meteniuvia.

21 Mericüsü 'uma 'uyemietü hipame nivaruxeiya yuhutame yu'ivamacame, Cacuvu Vani, Severeu nivemama. Canuvasio meniyetecaitüni Severeumatü va'uquiyarimatü yuvipi memanesiquitüatü. Hicü nivaruta'inieni hesiena memüteviyanicü.

22 Cuitü me'icu'eirieca canuva, yu'uquiyari me'ucu'eirieca, hesiena meteniuviya.

*Quesusi que mütiva'üquitüacai yumüireme
(Rucaxi 6:17-19)*

23 Mericüsü naisarie Carereya cuieyarisie caniuyeicacaitüni, ti'üquitatü vatuquiteta, ticuxatatü niuqui 'aixüa manuyüncü, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü, varanayexürüvatü teüteri naime cuiniyacü naime veranariyacü.

24 Naisarie Siriya cuieyarisie tiniutamariva que mütiyuriencai. Meni'atüirivacaitüni yunaime 'axa memü'itüariecai, müireme cuiniya müvaviyacai, müiremecü memü'uximatüariecai, müme cacaüyari 'axa memü'anene memüvaviyacai, quierixiecate, huriecate. Nivaranayexürüvacaitüni.

25 Cui yumüiretü meneiveiyacaitüni, Carereyasie Tamamata Quiecaritesie Querusaremesie Cureyasie Curutani 'anutaüyesie meheycüneca.

5

Xasicaya, yemurisie 'anutiyaca que müticuxatacai

1 Mericüsü teüteri yumüireme vaxeiyatü, mana yemurisie neutiyune. Muva 'anacayacu teyü'üquitüvametemama 'auriena meniu'axüani.

2 Mücü tinivaruti'üquitüani ya'utaitü,

*Müme 'aixüa memü'itüarie vaxatatü
(Rucaxi 6:20-23)*

3 'Aixüa mecani'itüarieca Müme vaüca memüteheuyehüva yu'iyarisie que memüteyumate.

Que mü'ane taheima macave mecanexeyiacuni tiva'aitüvametüme.

4 'Aixüa mecani'itüarieca Müme memüyuheiverie.

Mepünütüarieni.

5 'Aixüa mecani'itüarieca Müme memüca'ayu'eririya.

Vahesie pütinaque cuie naitü.

6 'Aixüa mecani'itüarieca

Müme memüyuvaüriya

Heiseriemecü yamemütecahunicü

Yaxeicüa tevipaü

Meuhacamücüpaü meuharimücüpaü.

Yamepütepitüarieni mepütihuxani.

⁷ 'Aixüa mecani'itüarieca

Müme memüteyucanenimaya.

Mepütinenimayasieni.

⁸ 'Aixüa mecani'itüarieca

Müme memü'itiyatüca va'iyari müyuxevinicü.

Mepixeiya Cacaüyari.

⁹ 'Aixüa mecani'itüarieca

Müme memüvanütüani teüteri, 'aixüa memüteyuxeiyanicü.

Mepümasiücünü Cacaüyari nivemama que memütehüme.

¹⁰ 'Aixüa mecani'itüarieca

Müme memuveiyarie memüyuvaüriyacü heiseriemecü
yamemütecahunicü.

Que mü'ane taheima macave mecanexeyiacuni
tiva'aitüvametüme.

¹¹ 'Aixüa xecani'itüarieca xeme

Quepaucua memüxeta'uxive'erieni, quepaucua
memüxe'uveyiani,

quepaucua mete'itavatü 'axa memutiyaneni xehepaüsita
naimecü nehiesie xemümiemetecü.

¹² Xequeneyutemamavieca 'ana xequenenaqui'aca müpaü
xetemaitü, 'aixüa 'aneme xecanipitüariecuni vaüca taheima
mieme. Müpaüta metenivaruveiyacaitüni texaxatamete xe-
hetüa memü'axecai.

*Cuiepa memütama va'una vahecüarivivamete
(Maricuxi 9:50; Rucaxi 14:34-35)*

¹³ Xeme cuiepa memütama va'una xecanihümetüni. 'Una
xüca hamuritü 'ayanique, titacü ha'usivitü rayaniqueyu.
'Asipücaüyve. Panuyevivivaniqueyu xeicüa, teüteri mepi-
caquesinaniqueyu.

¹⁴ Xeme cuiepa memütama vahecüarivivamete
xecanihümetüni. Yemuri heima quiecari pücaüyve
müti'aviesieni.

¹⁵ Mücü meta, 'ititaiyame cüxeme, cacunicü püca'enucanani,
masi vapaitü neitiyemücü. Nivahecüariyacamücü yunaime
quita memayetei.

¹⁶ Yaxeicüa xeme, hecüariya xehesüa mieme müpaü
quetihécüaca teüteri vahüxie, memüxexeiyanicü 'aixüa que
xemüteyurie, 'aixüa memutiyanenicü xe'uquiyari taheima
macave hepaüsita.

Quesusi que mutayü 'inüari niuquiyari hepaüsita

¹⁷ Müpaü xepücatecu'erivani quename nenua ne'ica'unaque
'inüari niuquiyari, texaxatamete vaniuquiyari. Que

nemütinua, ne'ica'unaque necapunua, ne'eye'atüanique püta necaninuani.

18 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, mexi cataxüve muyuavi cuie, xei hüxyari xei tuniyari pücatatümayarieni 'inüari niuquiyarisie mieme, naitü mexi ca'aye'ave.

19 Que mü'ane mitixani'erieni 'icü 'aisica sepa 'imatüme, yativa'üquitüatü teüteri, mücüta 'imatüme pütaterüvarieni, que memütemariva müme memeixeiya que mü'ane taheima macave tiva'aitüvamatüme. Perusü que mü'ane yamüticamie yamüti'üquita, mexüacame püta pütaterüvarieni.

20 Müpaü nepütixecühüave, xeme xepüyuvaüriya heiseriemecü yaxemütecahunicü. Mümeta 'inüaricü memüte'üquitamete, Pareseusixi meta, müme yaxeycüa vaniu mepüteyuvaüriya. Mericüte, peuyevese xeme masi yemecü yaxemütecahunicü. Me xüca catixaütüni, tixaü xepücaheutahaxüani haque müra'aita que mü'ane taheima macave.

*Quesusi que mutayü memüha'a vahepaüsita
(Rucaxi 12:57-59)*

21 Xepu'enana quename meripai miemetexi müpaü mete'utahüavarie, Pepücati'amemivani. Que mü'ane mütiyumemivani, 'isücame hesiena 'apürahüpani.

22 Ne masi müpaü nepütixecühüave, que mü'ane miheca yu'iva, 'isücame hesiena 'apürahüpani. Que mü'ane 'axa müticühüaveni yu'iva, mücüsie mepüte'uhüpani ta'uquiyarima. Que mü'ane müpaü mütitahüave, Cari pepüca'amate, mücü panutahüiyani xasi taiyariyarisie.

23 Ayumieme xüca 'a'imiquieri pe'atüani mürayutimavatüre, mana xüca yaper'erivani quename 'a'iva tixaütücü 'aixüa camatixeiya,

24 mana mürayutimavatüre queneucu'eiri 'a'imiquieri. Quenemie meri, 'aixüa xeteyuxeyatü xequenacüni yu'ivamatü. 'Ariqueque muva pe'ayeneme queneutimava.

25 Cuitü quenehamicutani que mü'ane mümasixaneta mexi huyeta pe'uyeica hamatüana, capa masiyetuanicü 'isücomesüa masixanetame, 'isücame capa masiyetuanicü tupirisüa, capa pe'anutahüiyanicü.

26 'Icü niuqui caniseüyeni que nematicühüave, muva pepücaavayeyani mexi pecati'atuave naimecü.

Quesusi que mutayü, que mü'ane micumaüva xeime 'üyaya xeime cünaya, mücü hepaüsita

27 Xepu'enana quename müpaü metecühüavarüvacai, Xeime 'üyaya cünaya pepücacumaüvani.

28 Ne masi müpaü nepütixecühüave, que mü'ane mixeiya 'uca 'ihive'erietü, mücü canicumauvani yu'iyarisie.

29 'Ayumieme 'ahüxicü 'aserieta miemecü xüca 'axa petiyurieneni, mecuxi quenivatitu'i quenehüva. 'Aixüa caniyümücü masi tixaütü müreuyevenicü 'avaiyarisie mieme, capa pe'axevitü peheucahüiyanicü xasi taiyariyarisie.

30 'Amama 'aserieta mieme xüca 'axa 'ane matiu-mayüisitüvani, mecuxi quenavitequi quenehüva. 'Aixüa caniyümücü masi pemanupurunicü capa pe'axevitü peheucahüiyanicü xasi taiyariyarisie.

Quesusi que mutayü, 'uqui yü'üya mucu'eirie hepaüsita
(Mateu 19:9; Maricuxi 10:11-12; Rucaxi 16:18)

31 Müpaüta mepüte'utahüavarie meripai miemetexi, Que mü'ane micu'eirie yü'üya, 'eiriya xapayari que'ihuritüani.

32 Ne masi müpaü nepütixecühüave, que mü'ane micü'eiri yü'üya, mücü xeime cünaya cumaüvame canayeitüani yü'üya me xüca 'uca 'icumayüirieni que mü'ane mücayücüna xeicüa. Que mü'ane mitivitüni 'uca mucu'eiriva, mücüta picumaüvani xeime 'üyaya.

Quesusi que mutayü, memüyhüritüa vahepaüsita

33 Mücü meta, xepu'enana quename meripai miemetexi müpaü metecühüavarüvacai, Pepüca'ahüritüani peti'itavatü, masi que pemüti'ahüritüa yapepüticamieni Ti'aitame masix-eiyacacu.

34 Ne masi müpaü nepütixecühüave, yemecü xepücaühüritüaca. Taheima mieme muyuavi xexatatü xepücaühüritüaca Cacaüyari muva yu'üvenisie 'acaitü müti'aitacü.

35 Cuie xexatatü xepücaühüritüaca cuie 'üvenieyatüa mieme quetayatüa mieme mühücücü. Querusareme xexatatü xepücaühüritüaca ti'aitame mütürücaüye quiecarieya mühücü.

36 'Amu'u pexatatü pepüca'ahüritüaca pemücaüvecü tuxame yüvime pemeyeitüanicü ni xei cüpayari.

37 Xüca xeyuvaüriyani, hü xequeneutiyuaneni xeicüa, me xüca xecayuvaüriyani, tixaü xequeneutiyuaneni. Tavari xei niuquiyari panayuhayeva, que mü'ane 'axa mütiyuruvasüa canimiemetüni.

Quesusi que mutayü, 'axa memüvayurie 'axa me'itüarieca vahepaüsita

(Rucaxi 6:29-30)

38 Xepu'enana quename müpaü metecühüavarüvacai, Yühüxicü pürapica rahüxicü, yutamecü ratamecü.

39 Ne masi müpaü nepütixecühüave, müpaü xeteyurietü xepüca'inenaca que mü'ane 'axa müxeyurie. Masi que mü'ane

'a'apucuesie mümasicuvaya 'aserieta, ta'aurie pe'aveme queneupitüa tapata.

⁴⁰ Que mü'ane masixanetatü mümasinavairiemücü 'acamixa, queneutauniri 'a'ucarita.

⁴¹ Que mü'ane masiviya hesiena mieme tixaütü pemüranutünicü xei queyari, huta queyari queneumieni 'utüana.

⁴² Que mü'ane tixaütü mümativaviri, queneupitüa, que mü'ane mümasiniüviriemücü pepüca'ixani'erieca.

*Que müreuyevese müvanaqui'eriecü müme memeye'unie
(Rucaxi 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Xepu'enana quename müpaü metecühüavarüvacai, Pepinaqui'erieca 'auravatanaca, pepi'uxive'erieca que mü'ane mümasi'aye'unie.

⁴⁴ Ne masi müpaü nepütixecühüave, xequenivanaqui'erieca müme memüxe'aye'unie, xequeneyunenevieca müme memüxe'uveya vahesie mieme.

⁴⁵ Müpaü xeyüatü püyuritüni yu'uquiyari taheima macave nivemama xemühümecü. Mücü canenatinetüvani yutau 'axa memüteyurie vahesüa 'aixüa memüteyurie vahesüa. Viyeri panacanü'ava müme heiseriemecü yamemütecahu vahesie müme heiseriemecü yamemücatecahu vahesie yaxaicüa.

⁴⁶ Xüca xevanaqui'erieca müme memüxenaqui'erie, que xete'a'iva mücücü. Camü, 'asita müme cuviyexunusie mieme memüteyetuiriyari yaxaicüa mepüteyurie.

⁴⁷ Xüca yu'ivamarixi xevavaürütüaca hücüa, titasü xeteyurie hipatü yamemücateyurie. Camü, müme memücatateüterima yaxaicüa mepüteyurie.

⁴⁸ Xeme püta yemecü xequenaye'axüa, maye'avepaü xe'uquiyari taheima macave.

6

Qesusi que mutayü, müme 'aixüa memüteyurie vahepaüsita

¹ Xequeneyucuerivayurieca capa xete'ayexeianicü teüteri vahüxie, müme memüxe'ixüariacacü xEICÜA. Me xüca vahüxie xEICÜA yaxeteyurieca, tixaütü xepücatepitüarieni, yu'uquiyarisüa taheima macavesüa.

² Quepaucua pemiparevie puvüre, cuxineta pepüca'aitani 'ahüxie mühüsieriecacü pemüxeiyarienicü, tuquipa caye 'utüa que memüteyurie müme yacü xEICÜA memüteyurie, teüteri 'aixüa memutiyuanenicü vahepaüsita. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'ari meheixeyatü mepacü tita memütepitüarieni.

³ 'Ecü püta quepaucua pemiparevie, 'asipepücatayüni, sepa 'amama 'aserieta mieme 'asimücatimate que mütiyuriene 'a'utata mieme,

⁴ 'avie pemiparevicü. 'Ana 'a'uquiyari 'ixeiyaütü tita müti'aviesie pümatipitüani 'a'ivarica yunaime vahüxie.

*Quesusi que mutayü nenevieri hepaüsita
(Rucaxi 11:2-4)*

⁵ Quepaucua xemüyunenevie, müme yacü xeicüa memüyüa vahepaü xepüca'yüaca. Cui püvanaque tuquipa memüti'unicü 'isiquinasie memüti'unicü meyunenevietü teüteri memüvaxeiyanicü. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'ari meheixeiyaütü mepacü tita memütepitüarieni.

⁶ 'Ecü püta quepaucua pemü'anenevie 'aquita queneutahaca. Quitenie pereuname nenevieri quenepitüaca 'a'uquiyari mana muyeica muye'aviesie. 'A'uquiyari 'ixeiyaütü tita müti'aviesie pümatipitüani 'a'ivarica yunaime vahüxie.

⁷ Xeyunenevietü xepüca'imüiriyani niuqui hipame nuivarite vahepaü. Vaüca memutiniucacü, me'enieriecame mepüyu'erie.

⁸ Vahepaü xe'anenetü xepüca'acüne. Cacaüyari müxe'uquiyari yapütimate tita xemüteheuyehüva, yaxecate'itavavirievavecacu cuxi.

⁹ 'Ayumieme 'ipaü püta xequeteneyunenevieca xeme, Ta'uquiyari taheima pemacave, Pequereuyehüviyarieni que pemütipasie.

¹⁰ 'Enata queneusutüa peti'aitatü, Yamequeteyurieca que mümatinaque Taheima que memüteyurie, cuiepata yaquetiuyüni.

¹¹ 'Icuai hicü mieme que temüteheuyehüva, Yaquetatineumicuanicü.

¹² Quetatineuyehüvirieca 'axa temüte'uyuricü Tameta temütevereuyehüviricü müme 'axa memütasi'uyuri.

¹³ Pepücatasipitüaca temüta'inüasienicü, Masi quetaneutavicueisitüa 'axa temüca'itüarienicü.

'Ecüsü 'aheyemecü pecatini'aitametüni Pecanitürücaüyeni

Visi pecani'aneni 'aheyemecü.

Müpaü xeicüa cani'aneni.

¹⁴ Xüca xetevareuyehüvirieca teüteri 'axa memüteyurie, xe'uquiyari taheima macave püxereuyehüvirieca xemeta.

¹⁵ Me xüca xecatevareuyehüvirieca teüteri, xe'uquiyari pücxereuyehüvirieca xemeta 'axa xete'uyurieu.

Quesusi que mutayü haquiya hepaüsita

16 Quepaucua xemüyuhaquiva müme yacü xeicüa memüteyurie vahepaü xepücayüaca. Müme yuheiveriecate vahepaü meteyuxexeiame mepayuyeitüva yacü xeicüa, yuhaquivamete vahepaü memüteyuxexeiyanicü teüteri que memütevaxeiya. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'ari meheixeyatü mepacü tita memütepitüarieni.

17 'Ecü püta quepaucua pemü'ahaquiva, quene'acaviri 'amu'usie, quenanacahütaima,

18 tiyuhaquivamepaü pemücati'axexeiyanicü, teüteri que memetexeiya. 'A'uquiyari mana muyeica muye'aviesie, mücü püta que matixeiya pepümasiücüni. 'A'uquiyari 'ixeyiatü tita müti'aviesie, mücü pümatipitüaca 'a'ivarica yunaima vahüxie.

Que müti'tuta taheima mieme

(Rucaxi 12:33-34)

19 Xequeteneuhayeva cuiepa timieme xetixeuürietü xeicüa. Cuiepa timieme pütüyusevixima ticümüyarietü tiyucuitamatü, tenavayamete qui vari mepeuhaque, mepinava.

20 Taheima mieme masi xequetenexeürieca. Mücü pücatiusevixima caticümüyarietü catiyucuitamatü, tenavayamete mepücaheutahaque mepüca'inava.

21 Haque pemeitixeürie, manata 'a'iyari püyecani.

Tavaiyari cüxemeya

(Rucaxi 11:34-36)

22 Tahüxie canihücütüni tavaiyari cüxemeya. 'Ayumieme xüca 'ahüxi yuxevini que pemütixeiya 'apini, 'avaiyarisie naima pepühecüariviyarieca.

23 Me xüca 'ahüxi 'axa 'aneni peti'acahive'eriecacu, 'avaiyarisie pecaniyüriyariacamücü. Mericüte, 'acüxeme xüca 'uyüre, yemecü pepüyüriyarieni.

Cacaüyarisie tiviyatü, yupinisie tiviyatü pücayüve müti'uximayaca 'axeicüa

(Rucaxi 16:13)

24 Tevi pücayüve 'axeicüa yuhutame vahesie tiviyatü müti'uximayaca yucusiyarima. Ni'uxive'eriecamücü xeime 'inaqui'erietü xeime, mesü xeimesie pütiviyani 'ixani'erietü xeime. Xepücayüvave 'axeicüa xemüte'uximayaca Cacaüyarisie xeteviyatü yupinisie xeteviyatü.

Cacaüyari que mütiva'üviya yunivema

(Rucaxi 12:22-31)

25 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, xequeteneuhayeva xeyu'iyaritüatü yutucari hepaüsita, tita tetecuanani tita tete'ieni xecateyücühüavetü, yuvaiyari hepaüsita xepücayü'iyaritüaca tita tete'anacatüxüani xecateyücühüavetü. 'Icuai xeicüa que titucari, 'ixuriqui ravaiyari que tihücütüni.

26 Xequenivaru'ixüari viquixi taheima miemete. Mepüca'uca'esa mepüca'uca'isana, caxetunisie mepücateti'uta. Sepanetü, xe'uquiyari taheima macave pütivamicua. Mericüte, xeme cuini mieme masi xepeuyevese ni que müme.

27 Xeme quepaicü püyüve yu'iyaritüatü 'a'utevitü mayuyeitüani xüca 'esi'utevini, sepa xei sicuriyari.

28 'Ixuriqui hepaüsita titayaricutaxi xeteyu'iyaritüa. Xequeteneyü'üquitüaca xehe'erivatü texuxuri 'üsita mieme que mütiuyüraxüa. Capüti'uximaya capüvita.

29 Siepüre müpaü nepütixecühüave, Sarumuni sepa naimecü marivetü mayuyeitüvacai visi pücatiyuquemaritüvacai texuxuripaü.

30 Xüca müpaü 'aneni, xüca Cacaüyari müpaü tiquemaritüaca 'üxa 'üsita mieme hicü meuti'u 'uxa'a huxunuta meucahüiva, masi yemecü catixequemaritüaca xeme sepa haveri mieme xEICÜA yuri xemüte'erie.

31 'Ayumieme xepücayu'iyaritüaca yaxe'utiyuatü, Queri tetcuaca, titari tete'ieca, titacü tetetaquemaritüaca, xe'utiyuatü.

32 Müme memücatateüterima mepivautüve mücü naime. Xe'uquiyari taheima macave yapütimate xemeiyehüvacü 'icü naime.

33 Xeme masi xequeneyuvaüriyani mücü tixe'aitüvame mühücütünicü, heiseriemecü yaxemütecahunicü. Müpaü xeteyurietü, xepütemiquienita mücü naime.

34 'Ayumieme xepücayu'iyaritüaca 'uxa'a miemecü. 'Uxa'a puxuaveni 'iyaritüarica yücümana. Tita 'axa müti'ane 'ari pütüinaquixü hicü miemecü xemüyu'iyaritüacacü.

7

Hipame vahesie xepücate'uhüpani, que mutayü
(Rucaxi 6:37-38, 41-42)

1 Hipame vahesie xepücate'uhüpani, xehesie capa rahüivanicü.

2 Hipame vahesie que xemüte'uhüpa, yaxeicüa xeme xehesie pürähüivani. Que xemüteva'inüasirie hipame, yaxeicüa xepüte'inüasiyarieni.

3 Titayari cui petixeiya xasi 'a'iva hüxita meutavivi, pecache'erivatü queuruvi mana meutave 'ecü 'ahüxita.

4 Que petitahüaveni 'a'iva, Tamüsü nepümasivaye'itirieni xasi 'ahüxita meutavivi, queuruvi heutavecacu cuxi 'ecü 'ahüxita.

5 Yacü peputaine xEICÜA. 'Ahüxita meri quenivayehüva queuruvi, 'arique 'aixüa peheunieretü pecanayeimücü pemi-vaye'itirienicü xasi 'a'iva hüxita meutavivi.

6 Tita Cacaüyarisie mieme mütipasie xepücatevamicuani süicüri. Cuca cuini müraye'atüca xepüca'acaxürüvani tuixuri

vahüxie, capa me'itiquesinanicü, capa ta'aurie me'axürieme mexe'utisanacü süicüri.

Xüca xeteta'ivauni, xüca xetecuvautüveni, 'itupari xüca xe'uyuitüani, 'aixüa püyüni

(Rucaxi 11:9-13; 6:31)

⁷ Xecatehayevatü xüca xeteta'ivauni, yaxepütemiquieni. Xüca xetecuvautüveni xecatehayevatü, yaxepüte'itaxeiya. 'Itupari xüca xe'uyuitüani xecatehayevatü, xepütheuyepiyarieni.

⁸ Que mü'ane mita'ivau pitanaqui'erieni yu'ivaurica, que mü'ane mivaune pitaxeiyani, que mü'ane 'itupari mücuyuitüva püreuyepiyarüva.

⁹ Xevitü xeme xüca nu'aya 'itavavirieni pa, tete que timini pa xatatü.

¹⁰ Xüca quesü 'itavavirieni, cu que timini quesü xatatü.

¹¹ Xemesietü sepa 'axa xemü'anene, xüca 'aixüa 'anemecü xetevamicuani yütüriyama, masi vaücavamecü xe'uquiyari taheima macave 'aixüa 'aneme catinivamimücü müme yamemüte'itavavirieni.

¹² 'Ayumieme nai que mütixenaque teüteri memüxeyurienicü xeme, mücü canixe'inüaritücamücü, yaxaicüa xemüvayurienicü müme meri. Müpaü tiyurienetü canitaxeviriyamücü 'inüari niuquiyari texaxatamete vaniuquiyari naima.

Quitenie 'esimayeva

(Rucaxi 13:24)

¹³ Quitenie 'esimayevasio xequeneutahaxüa. 'Epayeva quitenie, 'epatayeva huye meucayune haque memeuyexürüve. Mepüyümüire mana memeutahaque.

¹⁴ 'Esipayeva quitenie, püyusaipüna huye tucarisiepai meutiüne. Hipatü xEICÜa mepicaxexeiya.

Cüye que mütimasiücü yu'icuaxisie

(Rucaxi 6:43-44)

¹⁵ Xequeneyucuerivayurieca texaxatamete memüte'itava vahepaüsita. Xehesüa mepatahaque muxasi vahepaü meteyuxexeyatü, masi tetüata mepü'üravesixi püta memütenavaya.

¹⁶ Que memüte'utixuxuavere xepüvaretimani que memü'anene. Caxie que tica'inüiva xuyasie. Pini que tica'inüiva visexasie.

¹⁷ Naitü cüye münararani 'aixüa pütiutixuxuavere. Naitü cüye mütixainirüme 'axa pütiutixuxuavere.

¹⁸ Cüye münarani püca'yüve 'axa mütiutixuxuavereni. Cüye mütixainirüme püca'yüve 'aixüa mütiutixuxuavereni.

¹⁹ Naitü cüye 'aixüa mücatiutixuxuavere canavitequiemücü, taipa caneuxüriyamücü.

20 'Ayumieme que memüte'utixuxuavereni xepüvaretimani que memü'anene.

Yunaitü muyuavisie mepüca'aye'axüani que mutayü
(Rucaxi 13:25-27)

21 Müme müpaü memünetecühüave, Ti'aitame 'acu, Ti'aitame me'utiyuatü, yunaitü müme mepücaheutahaxüani haque müti'aita que mü'ane taheima macave. Müme xeicüa yamemütecahu que mütinaque ne'uquiyari taheima macave, müme mecaneutahaxüacuni.

22 Mücü tucarisie yumüiretü müpaü mepünetetahüave, Ti'aitame 'acu, Ti'aitame, neuxei tame temasixatatü tetenicuxatacaitüni, temasixatatü cacaüyarixi 'axa memü'anene tepüvareutanü'axüa, temasixatatü marivemecü tepüteyuricai.

23 'Anari ne müpaü nepütivatahüave, Hasuacu nepücaxematecai. Nehesüa xepücamiemete, xequeneutayeixüa. Cari yaxepüteyurie que mücatiheiserie.

Simiyenitu 'aixüa mü'ane 'axa mü'ane
(Rucaxi 6:47-49; Maricuxi 1:22)

24 'Ayumieme nepaine, que mü'ane mi'enie 'icü neni-uqui que nemutayü, yamüticatüa, mücü tevi mütimaivepaü cani'aneni. Mücü niyutaquitüani tetesie.

25 'Ucaviyecu, hatuxame vayenecu, 'ucu'ecacu, mücü quisie 'uquexüacu 'eca, cacanativeni, tetesie mutaquicaicü simiyen-ituyari.

26 Masi que mü'ane mi'enie 'icü neni-uqui, yacaticamietü, mücü tevi 'asimücatimatepaü cani'aneni. Mücü niyutaquitüani xiecaripa.

27 'Ucaviyecu, hatuxame vayenecu, 'ucu'ecacu, mücü quisie 'uquexüacu, niucaveni. Carima niutayuani 'ativeximetü.

28 Hicüsüari Qesusi quepaucua minü 'icü xasica, teüteri mecaniuhüxiyani 'üquisicayacü.

29 Que mü'ane heiserie mexeyapaü tiniva'üquitüacaitüni. Müme 'inüaricü memüteva'üquitüvacai vahepaü pücati'üquitacai Qesusi.

8

Qesusi que mürenayehüa tevi cuiniyacü müca'itiyacai
(Maricuxi 1:40-45; Rucaxi 5:12-16)

1 Mericüsü quepaucua yemurisie macane, teüteri yumüiretü mecaniveiyacaitüni.

2 Hicü tevi cuiniyacü müca'itiyacai hesüana nuaca nenevieri canipitüani ya'utaitü, Ti'aitame xüca pe'avaüriyani pepüyüve pemünesi'itienicü.

³ Mücüri yumama 'utaseraca nimayüani ya'utaitü, Nepünevauüriya. Pecaniu'itivaniri. Cuiniyaya yapaücu neunuani, 'itiyatü nayani.

⁴ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Neuxei, xeimetüme pepücaraxaxatüvani. Mara'acamesüa quenemie püta quene'ahecüata masixeyacü. 'Imiquieri quenanutimava que mütiu'aitaxü Muisexi yapemütivatahecüatüanicü.

Quesusi que mürenayehüa cuya nu'aya
(Rucaxi 7:1-10)

⁵ Mericüsü Caperünaumesie heutahacu cuya hesüana caninuanı xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame. Mücü vaüriyarica nipitüani

⁶ müpaü 'utaitü, Ti'aitame 'acu, nenive muva nequita pacaca hurietü cui yüanetü cuiniyacü.

⁷ Mücü rehüave, Ne netiyemie nemenayehüanicü.

⁸ Cuya rehüave, Ti'aitame, 'aixüa nepüca'ane nequita pe-meutahanicü. Niuqui xeiçüa queneutayüqui. Mücücü panayehüiyani nenive.

⁹ Nesiere necatini'aitüarieca necuyatütü, cuyaxita nepütiva'aitüvame. Xüca müpaü netitahüave xeime, Quenemie ne'utaitü, mücü püyemie. Xeimeta müpaü xüca netiutahüave, Quenaye'a ne'utaitü, mücü canayeimücü. Xüca müpaü netitahüave nehesüa mieme ti'uximayatame, 'Ipaü quetineyurieneni, müpaü pütıyurieneni.

¹⁰ Quesusi 'i'enieca nihüxiyacaitüni. Müpaü tinivarutahüave müme memiveiyacai, 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, ni xeime 'Ixaherisixi vasata 'icüpaü 'aneme nepücahetaxeyave yuri ti'eriecame.

¹¹ Müpaü nepütixecühüave, yumüiretü meni'axüacuni tau matineicasie miemete macayuyupiquestie miemete. Mexa 'aurie mecanayaxicuni 'Aurahamimatü 'Isahaquimatü Cacuvumatü haque müre'aita que mü'ane taheima macave.

¹² Peru müme mana memeutahaxüaniquecai müpaü me'ananetü memutinuiyaxücü, müme püta mecanayeveyariexüacuni tacua, yüvıpa yemecü memu'uvanicü. Mana meniutisuanacuni meniutaquevecuni.

¹³ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave cuyaxi tiva'aitüvame, Quenemie. Yuri que pemütiuta'eri, yapeque'itüarieni. 'Anatütü nanayehüiyani nu'aya.

Quesusi que mürenayehüa Pecuru varücaüya
(Maricuxi 1:29-31; Rucaxi 4:38-39)

¹⁴ Mericüsü Quesusi Pecuru quie nuaca, nixeiya varücaüya 'ucacaimे hüiyacame.

¹⁵ Mamayasie nimayüani. Hüiya nihayeva. 'Anucuqueca tinivarumini.

Yumüireme que müttivaranayexüri
(*Maricuxi 1:32-34; Rucaxi 4:40-41*)

¹⁶ Hicü 'ucutaicarecu mecani'atüirieni yumüireme teüteri, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai. Cacaüyarixi nivaranuyenü'axüani niuquicü, yunaima püvaranayexüri memütecucuyecai.

¹⁷ Müpaü tiuyuriecü, paye'a Cacaüyari que mutayü, tixaxatame Quisariyaxi ya'utainecacu, Mücütütü cataniunavairieni taveranariya, peitü tacuiniya.

Teüteri Qesusisie memüteviyaquecai
(*Rucaxi 9:57-62*)

¹⁸ Mericüsü Qesusi vaxeiyatü teüteri que memüteyuxeüriecai 'auriena yumüiretü, tinivaruta'aitüani yuteüterima 'anutaüyepai memenuyevitünicü.

¹⁹ Hicü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai hesüana nuaca, müpaü tinitahüave, Ti'üquitame 'acu, 'ahesie necatiniviyamücü. Haque pemeyemie, neta necaniyemieni 'a'utüma.

²⁰ Qesusi rehüave, Cauxaisi yuterü mepexeiya, viquixi taheima miemete yu'itua mepexeyata, peru ne, Yuri Tevi que nemütiteva, haquevasü nepücarexeiya haque nemünetamuritaritüani.

²¹ Xevitüta tiyü'üquitüvame müpaü tinitahüave, Ti'aitame, queneneupitüa merie nemüyemiecü, nemicateucucü ne'uquiyari 'umüyu.

²² Qesusi rehüave, Nehesie quetinevianisü. Müquite quenivaruhayeva, müme püta memüvacateucucü yuhesüa miemete müquite.

Qesusi que müreinuitüa 'eca hamevari
(*Maricuxi 4:35-41; Rucaxi 8:22-25*)

²³ Mericüsü canuasie 'acayerüca neyani Qesusi, hesüana miemete teyü'üquitüvamete yunaitü me'acayaxeca 'üaritü mepecü.

²⁴ Hicü haracuna nenutivayacaitüni, Canuva pücahahecüacai hamevarisata. Qesusi masi canicusucaitüni.

²⁵ Hicü teyü'üquitüvamete 'auriena me'uyuxeürieca menenutahütüani müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame quetaneutaviclesitüa tepeuyevexime.

²⁶ Mücü müpaü tinivarutahüave, Titayari xeteheumama. Cari haveri mieme xEICÜA yuri xepüte'erie. Hicü 'anucuqueca nitatieni 'eca haracuna. Cui cayuvatü caniutamare.

²⁷ Teüteri menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyuatü, Queri 'ane 'icü. Cari 'asita 'eca yapüticamie que maine, haracuna meta.

Cacaüyarixi que memütevaviyacai Catarenatari
(*Maricuxi 5:1-20; Rucaxi 8:26-39*)

28 Mericüsü 'anutaüyepai meheta'axüacu Catarenatari vacuiepapai yuhutatü menenucunaque teuquiyapa meheycüneca, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai. Cuini mieme metenayu'eririyacaitüni. Hipatü mepücaüvavecai mana memü'uvanicü mücü huyeta, müme vacümana.

29 Mericüsü müpaü meteniuhiva, Que petasiyurieni 'ecü, Cacaüyari pemünu'aya. 'Uva petinua petasi'uximatüanique tucari ca'aye'vecacu cuxi.

30 Mericüsü memanu'uvacaisie tevapai metenicuacaitüni tuixuri yumüiretü.

31 Cacaüyarixi 'axa memü'anene menitavavirieni müpaü me'utiyuatü, Xüca petasi'anuyenü'axüani, mana püta que-tananunü'a cuerietü tuixuri temüvaviyacü.

32 Müpaü tinivarutahüave, Xequenehu manapaitü. Mana mehecüneca menivarutiviyaxüani tuixuri. Yunaitü tuixuri meniutinausa. 'Axa 'aneçüa meneucanausaxüaximeni haracunapa. Hapa meniucüni.

33 Hicü vahüvemete meniyuta'unaxüani. Quiecarisie meheta'axüaca metenicuxatacaitüni naime teüteri cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaviyacai vahepaüsita.

34 Hicü quiecatari yunaitü mecanivayecüne meheinaquiyuca Quesusi. Me'ixeyatü vaüriyarica menipitüacaitüni müyemiecü vacuiepa mücayhayevanicü.

9

*Quesusi que mürenayehüa huriecame
(Maricuxi 2:1-12; Rucaxi 5:17-26)*

1 Mericüsü canuvasie 'acayerüca 'anutaüyepai neyani. Yuquiecarisie ninuani.

2 Hicü huriecame meni'atüirieni 'itarisie yecaime. Quesusi vaxeyatü yuri que memüte'eriecai müpaü tinitahüave huriecame, 'Aiyari queneucayesa nenive. 'Ari pepüreyehüviyari 'axa pemütiuyuricü.

3 Hicü hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai müpaü meteniyücühüavecaitüni yu'iyarisie, Cari 'icü pisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü.

4 Quesusi va'iyaritüarica maitü, müpaü niutayüni, Titayariri 'axa xeteyu'iyaritüatüve yu'iyarisie.

5 Tita masi caticuanive. Que ticuanive müpaü mütayünicü, pepüreyehüviyari 'axa pemütiuyuricü 'utaitü. Caticuanive masi müpaü püta mütayünicü, quenanucuquexi quenecuye-icani 'utaitü.

6 Para yaxemütemaicacü quename heiserie nehexeiya cuipea nemütivareuyehüvirienicü 'axa memüte'uyuricü,

Yuri Tevi nehücütütü, hicü müpaü tinitahüave huriecame, Quenanucuquexi, 'a'itari quenacuetü, 'a'quie quenemie.

⁷ Hicü 'anucuqueca yuquie neyani.

⁸ Teüteri me'ixeyiaca menimamacaitüni. 'Aixüa meniu-tiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita, heiserie müvarupitüacü teüteri müpaü memüteyurienicü.

*Que mütitä'ini Mateu hesiena mütiyianicü
(Maricuxi 2:13-17; Rucaxi 5:27-32)*

⁹ Hicü Qesusi 'uma 'uyemietü nixeiya tevi Mateu titeva-came mana 'acaimememüte'ayutituayasie. Müpaü tinitahüave, Nehesie quetineviyani. 'Anucuqueca hesiena tiniuviya.

¹⁰ Mericüsü Qesusi mana catinicuacaitüni quita. Yümüretü cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari, 'axa teyuruvamete meta me'u'axüaca Qesusimatü teyü'üquitüvametemama vahamatü metenicuacaitüni 'axeicüa.

¹¹ Pareseusixi mevaruxeyiaca müme, müpaü metenivarutahüave teyü'üquitüvametemama, Titayaricutaxi müme cu-viyexunusie mieme memüteyeturiyari vahamatü 'axa teyuru-vamete vahamatü ticua'a mücü tixe'üquitüvame.

¹² 'Iya varu'eniaca müpaü niutayüni, 'Aixüa memüteheu'erie mepücaheiyehüva tiyu'uhayemavame. Müme memütecucuye püta mecaneiyehüaca.

¹³ Peuyevese cuxi yaxemüteyü'üquitüanicü que maine mücü niuqui müpaü manuyüne, Nepünaqui'a xüca xeteyucanenimayaca, peru mavari xeicüa pücanesinaque, manuyüne. Ne que nemütinua, nepücanua nevata'inienique müme heiseriemecü yamemütecahu. Müme 'axa memüteyurie püta nevata'inienique nepunua, memütehayevanicü que memüteyuriecäi.

*Que mütiuta'ivaviyarie haquiya hepaüsita
(Maricuxi 2:18-22; Rucaxi 5:33-39)*

¹⁴ Hicüsüari Vani teyü'üquitüvametemama Qesusisüa me-niu'axüani müpaü me'utiyuatü, Tame, Pareseusixi meta, tita-yari tete'utatihaguiva, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete mecayutihaguivacacu.

¹⁵ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Neüquiyapa que meteyüvave 'ixüaramete memüyuheiveriecacü mexi neneüqueme vahamatü 'a'uca. Tucari canaye'amücü quepaucua neneüqueme müthanieni vasata. 'Anari meniyuhaquicuni.

¹⁶ Tevi 'ixuriqui mücayutatutuecü püca'imatesiquitüani 'ixuriqui müye'i. Manesiquiyari müpaü mü'ane 'ixuriqui pütahana, sanimeyari masi 'axa 'anetü payeica.

¹⁷ Yaxeicüa sixai müyeye'isie pücatuariva caxie vinuyari mücuanacü. Me xüca müpaü tiuyurienique, sixai

nitisaniqueniqueyu. Vinu nitayeuriveniqueyu, sixai neuyeveniqueyu. Masi sixai mühehecuasie pücatuariva caxie vinuyari mücuanacü. Mücücü naitü püyuhayevani.

Cairu nu'aya que müranucuquetüarie, 'uca ticuicame Quesusi 'ücarieya 'umayüacu

(Maricuxi 5:21-43; Rucaxi 8:40-56)

¹⁸ Müya tivacuxaxatüvacacu, teüteri va'uquiyari xevitü naca nenevieri canipitüani ya'utaitü, Nenive nemüni xique 'uca. Masi quenemie queneutime'i hesiena, nanutanierimücü.

¹⁹ Quesusi 'anucuqueca neiveiya, teyü'üquitüvameteta 'üaritü.

²⁰ Hicü 'uca 'aura caniyani müticuyecai, tamamata heimana huta viyari müyuriecäi xuriyaya caheunuavecacu. Varitana 'uyemietü nimayüani 'ücarieya putuniyarisie.

²¹ Yu'iyarisie müpaü tiniyücühüavecäitüni, Xüca ne'imayüani siqueresü 'ücarieya xecüa, nepanayeveni.

²² Quesusi ta'aurie 'aveca 'ixeyaca müpaü niutayüni, 'Aiyari queneucayesa nenive. Yuri pemütieriecü pepanayehüiyari. 'Anatütü nanayeveni 'uca.

²³ Hicü Quesusi va'uquiyari quie henuaca, cürautavivamete varuxeiyaca teüteri meyuxamuriecäme meta,

²⁴ müpaü tinivarutahüave, Xequenanuyecüni. 'Üimari pücamüqui. Pucusu masi. Meninanaimacäitüni.

²⁵ Peru varanuyenü'axüacu teüteri, mana heutahacu, 'iviyacu mamayasie, nanucuqueni 'üimari.

²⁶ Müpaü pütiutamarivaxü mücü cuipea naisarie.

Yuhutatü memacücüpecai meheunenieretü que memüte'ayeitüarie

²⁷ Mericüsü mana 'anuyeyacu, yuhutatü meniveiyacäitüni Quesusi memacücüpecai, meniutihivacäitüni müpaü me'utiyuatü, Raviri pemünu'aya, quetanenenimayaca.

²⁸ Quita heutahacu müme memacücüpecai 'aura menacüne. Quesusi müpaü tinivarutahüave, Yuri xete'erie quename müpaü neyüve. Müpaü mete'icühüave, Hü Ti'aitame.

²⁹ Hicü nivaramayüaxüani vahüxita müpaü 'utaitü, Yuri que xemüte'erie yaxequ'eitüarieni.

³⁰ Meheunenieretü menacüne. Hicü Quesusi cuini mieme nivarupitüani yuhaxüama ya'utaitü, Neuxei, xevitü tüma pücaretimani.

³¹ Müme masi mehecüneca metenicuxatacäitüni mücü cuipea naisarie.

Nenurietü niuvetü que mürayeitüarie

³² Hicü mehecünecu müme hesüana caniu'atüarieni tevi münenuriecäi cacäiyari 'axa mü'ane miviyacäicü.

33 'Enuyenü'acu cacaüyari 'axa mü'ane, nenurie niutani-uni. Teüteri menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyuatü, Hasuacu müpaü 'anetü pücamarivacai haitüarie 'Ixaheri cuieyarisie.

34 Perusü Pareseusixi müpaü meniutiyuanecaitüni, Cacaüyarixi 'axa memü'anene tiva'aitüvame miparevicü, 'ayumieme nivaranyenü'axüani cacaüyarixi 'axa memü'anene.

Quesusi que mütivanenimayacai teüteri

35 Mericüsü Quesusi naime quiecaritesie 'emacuyeyesie 'esimüyeyesie canicuyeicacaitüni ticu'üquit Janetü vatuquiteta, ticuxatatü niuqui 'aixüa manuyüncü, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü, varanayexürüvatü müme naime cuiniyacü naime veranariyacü memütecucuyecai.

36 Teüteri yumüireme vaxeyatü, nivarutinenimayata, memü'uximatüariecaicü mematixürüvecaicü, muxasi memücaheixeiya yühüveme vahepaü.

37 Hicü müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, 'Isanari püvaücava, 'isanamete mepücayumüire.

38 'Ayumieme xequeneutavaviri 'isanari cusiyari, 'isanamete müvatanü'axüanicü yu'isanarita.

10

Tamamata heimana yuhutame que mütivaranayexei nü'arisixi (Maricuxi 3:13-19; Rucaxi 6:12-16)

1 Mericüsü teyü'üquitüvamete varuta'inieca yu'aerie tamamata heimana yuhutame hesüana memümiemetetücai, heis-erie nivarupitüani cacaüyarixi memüca'itiyatüca vahepaüsita memüvaranyenü'axüanicü, memüvaranayexürüvanicü müme naime cuiniyacü naime veranariyacü memütecucuyecai.

2 Nü'arisixi tamamata heimana yuhutatü müpaü mecatenitetevacai. Simuni meri Pecuru mütitevacai, 'Atürexitari mü'ivayatücai, Cacuvu Vani meta mü'ivayatücai, Severeu memünivemamatücai,

3 Piripe Parüturume meta, Tumaxi Mateu meta cuviyexunusie mieme mütiyetuiriyarüvacai, Cacuvu 'Aripeu münu'ayatücai Reveu meta Tareu mütitevacai,

4 Simuni mücananisitatücai Cura meta 'Isicariutitanaca 'arique miyetua Quesusi.

Tamamata heimana yuhutame que mütivareutanü'axüa (Maricuxi 6:7-13; Rucaxi 9:1-6)

5 Mericüsü 'ime Quesusi nivareutanü'axüani tamamata heimana yuhutame müpaü tivaruta'aitüaca, Müme memücatateüterima vahuyeta xepücaheuhuni. Samariyatari vaquiecarisie xepücaheutahaxüani.

6 Masi muxasi memeuyexürüve vahesüa xequeneuhuni, 'Ixaherisixi teüteriyari vahesüa.

7 Xe'uyehutü 'ipaü xequetenecuxatani, Canayehuraniri, cuitü que mü'ane taheima müti'aita 'enata pisutüani ti'aitatü, müpaü xe'utiyaütü.

8 Xequenivaranayexürüvani tecuicuicate, xequenivaranutanieritüvani müquite, xequeniva'itieca müme cuiniyacü memüca'itiyatüca, xequenivaranuyenü'axüa cacauyarixi 'axa memü'anene. 'Asixecatecuetatüarietü xepüte'umiquie, 'asixecateyucuetatüatü xequetenivamicuani.

9 Xepücahenu'üveni ni huru ni pürata ni cuvüre tuminiyari yuvivurasie.

10 Xerai xepüca'anuhuruvani huyeta mieme. Huta 'ücauari ya cacai xepüca'anu'üni. Mumuxi xepüca'anucueni. Ti'ivamesie pütinaque yu'icuai mümiquienicü yu'ivarica.

11 Quiecarisie quepaucua xemeutahaxüani 'amacuyevasie ya 'esimüyevasio, xequenecuvava que mü'ane mana meca 'aixüa mütiuca'iyari. Hesüana xequeneyuhayevani 'asita quepaucua que xemüyehu.

12 Quita xeheutahaxüaximetü vaürisica xequenepitüaca quiecame.

13 Xüca quiecame 'aixüa tiuca'iyarini, xevaürisica queyuhayevani hesiena. Me xüca 'aixüa catiuca'iyarini, xevaürisica que'acunuani xehesie.

14 Que mü'ane mücaxetanaqui'erieni, que mü'ane mücayuvaüriya xeniuqui mü'enienicü, quita xevayenexüaximetü, mücü quiecarisie xevayenexüaximetü, xequeneucasixüa tumuanari yu'ücasie, mana mücayuhayevacü.

15 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tucari 'aye'ayu quepaucua 'isücame müvatahüave, Surumatari Cumuxatari 'esiva cuanivemecü meni'itüariecuni, peru mana quiecatari püta cui cuanivemecü mecani'itüariecuni.

'Arique xepuveiyarieca, que mutayü

16 Neri que nemütixehentanü'axüa, muxasi vahepaü xecaniyüacacuni 'üravesixi vasata xe'u'uvatü. 'Ayumieme xequetenemaivaveni cuterixi vahepaü, xepüca'inüca tita 'axa müti'anene cucuruxi vahepaü.

17 Xequeneyucuerivayurieca teüteri vahepaüsita. Müme mepüxeyetuanü yu'uquiyarima vahesüa. Mepüxetavayani yutuquiteta.

18 Cuvexunarurisixi te'aitamete vahüxie xecananuhapaniecuni nehesüa xemümiemetecü. Müpaü xe'itüarietüvetü xecanivatahecüasitüiyacuni müme hipameta memücatateüterima.

19 Quepaucua memüxeyetuanı, müpaü xepücateyu'iyarıtüaca que xemutıyuaneni, quepaü xemütevacühüavenı. 'Anaque yaxecatenıpitüarıecuni que xemutıyuaneni.

20 Xemesü xepücahümetüni que mü'ane yamütayüni 'ana, ması xe'uquıyarı 'Iyarıeya canıhücütücamücü que mü'ane yamütayüni xecuyıtüatü.

21 Ra'ıva pürayetuanı mümierıenicü. Ra'uquıyarı nıyetuamücü yunıve. Türi menıyeha'acuni yu'uquıyarıma vahıpaüsıta, metenıtı'atıacuni memücüı'ıvacü.

22 Yunıtü mecanıxe'uxıve'arıecacuni nehesüa xemümiemetecü. Que mü'ane tüca'enıvatü 'amıyeıcanı heutipareyuque, mücü canıtavıcueısitüarıemücü.

23 Quepaucua memüxe'uveıyanı xeıme quıecarıyarısie, 'uma püta xeımesıepıtü xequeneyuta'unaxüa. 'İcü nıuquı canıseüyeni que nemütıxecühüave, quıecarıte 'İxaharı cuıeyarısie mıemete xepüca'ayenüvavenı mexı necanuavenı, Yurı Tevı que nemütıhücü.

24 Tıyü'üquıtüvame que tıyüve me'ıvacü tı'üquıtame ve'emetütü. Tı'uxımayatame que tıyüve me'ıvacü yucusıyarı ve'emetütü.

25 'Aıxüa canıyümücü xüca tıyü'üquıtüvame tı'üquıtamepaü 'anıtü 'ayanı xeıcüa, xüca tı'uxımayatame yucusıyarıpaü 'anıtü 'ayanı xeıcüa. Merıcüte, quı cusıyarı xüca Pehıresepurı me'ıtaterüva ması vaüca yamepütevataterüva hesüana mıemete quıecatarı.

*Que mü'ane meıyevıese mımacarıca
(Rucaxı 12:2-9)*

26 Xepücavamacarüca. Nıtü müranucaname, xeıyarıetü catınayeımücü. Tıta mütıu'avıesıe, mücüta masıücütü payanı.

27 Que nemütıxetahüave tahücüate tetıecuxatatü yüvıpa, yaxıquetenıecuxatanı hecüta. Tıta xemüte'anıe yanıtıxecuxaxatüvacacu xenacata, vaparı yunadıme vahüxie xe'ıtı'ıtü yaxıqueteneuhıvanı.

28 Xepücavamacarüca müme memüyüvave vayı memümüanı xeıcüa, mecayüvavıtü memıanı ra'ıyarı. Ması xequenımacarıca que mü'ane müyüve mıca'una ra'ıyarı ravayıarı nadıme xası taıyarıyarısie.

29 Tamüsü 'üxavıquıxı que memütıtıyıa, yuhıtatü xeı senıtavıyarı mecate'ayı'atüca. Nı xevıtü müme cuıepa pücacavenı, xe'uquıyarı yacıtımaıcacu.

30 Xeme xecüpa xemu'usıe mıeme xıxıtü putı'ınüasıe que mütıpaüme.

31 'Ayımıeme xepücaheumadıca. Yümüıretü 'üxavıquıxı que memüte'ayı'atüca, ması vaüca xepüte'ayı'atüca xeme.

Müme memüyuecüata Quesusi Cürisitusüa memiemetetütü teüteri vahüxie
(Rucaxi 12:8-9)

32 Que mü'ane müyuecüata teüteri vahüxie quename nehesüa mieme 'utaitü, neta quename hesiena netiviya nepünehecüata ne'uquiyari hüxie taheima macave hüxie.

33 Que mü'ane masi müyuecüata teüteri vahüxie quename nehesüa camieme 'utaitü, neta quename hesiena necativiya nepünehecüatani ne'uquiyari hüxie taheima macave hüxie.

Quesusi hixüata que mütivasana
(Rucaxi 12:51-53; 14:26-27)

34 Que nemütinua, müpaü xepücatecu'erivani quename cuiempa memütama 'aixüa meteyuxeiyame nemüvarayeitüanicü nenua. 'Aixüa meteyuxeiyame nemüvarayeitüanicü necapunua, cusiracü memüyutacucuyanicü püta necaninuani.

35 Nepunua meta vahixüata nemüvatasanacü, tevi yu'uquiyari maye'uniecacü, 'uca yuvarusi maye'uniecacü, viquivame yumu'e maye'uniecacü.

36 Müme memeye'unieca tevi, quiena quiecatari mecanihümetücacuni.

37 Que mü'ane vaüca müvanaqui'erie yu'uquiyari yuvarusi 'esiva nesinaqui'erietü ne, 'aixüa püca'ane münesihexeyanicü. Que mü'ane vaüca müvanaqui'erie yunive 'uqui 'uca 'esiva nesinaqui'erietü ne, mücüta 'aixüa püca'ane münesihexeyanicü.

38 Que mü'ane yeme mücayuvaüriya 'asita curuxisie mümierieni, sepa nehamatü muyeica nehesie tiviyatü, mücüta 'aixüa püca'ane münesihexeyanicü.

39 Que mü'ane yutucari mütaxeiyä pitatümaiya. Que mü'anesü mitümaiya yutucari nehesüa mümiemecü, mücü heixeyatü payani.

'Ivarica
(Maricuxi 9:41)

40 Que mü'ane müxetanaqui'erie pünesitanaqui'erie neta. Que mü'ane münesitanaqui'erie canitanaqui'erienita 'iya münesihyenü'a.

41 Que mü'ane mitanaqui'erie tixaxatame, he'erivatü tixaxatame mühücücü xEICÜA, mücü tixaxatamepaü pütütipitüarieni. Que mü'ane mitanaqui'erie tevi heiseriemecü yamüticamie, he'erivatü yamüticamiecü xEICÜA, mücüta tevi heiseriemecü yamüticamiepaü yapütütipitüarieni.

42 'Ime sepa memücamamarivave, que mü'ane miharitüani müme xeime, sepa xei vasuyaricü haütümecü xEICÜA miharitüa, he'erivatü tiyü'üquitüvame mühücücü, niuqui

caniseüyeni que nemütixecühüave, yemecü yu'ivarica püpütüarieni.

11

Vani Ti'üyamesüa miemete niuqui tuayamete que memüte'u'axüa Quesusisüa

(Rucaxi 7:18-35)

¹ Mericüsü Qesusi quepauca mütiutahayevaxü tiva'aitüatü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete tamamata heimana yuhutame, mana caneyeyani quiecaritiesie müti'üquitanicü müticuxatanicü.

² Mericüsü Vani casariyanata 'ayecaitü tiniutamarieni Cürisitu que mütiyurienecai. Nivaretanü'ani yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete.

³ Vacümana Qesusi müpaü tiniutahüave, 'Ecü petihücü que mü'ane 'umamieniquecai, nusu xeime cuxi tepücuevieca.

⁴ Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Xequeneuhuniri, xequetenetaxatüa Vani tita xemüte'u'eni tita xemüte'uxei hepaüsita,

⁵ memacücüpe que memüte'anutaneniere, huriecate que memüte'anucu'uve, müme memüca'itiyatücatei cuiniyacü mete'itiyatü que memüte'acüca, memünacatuxietücatei meheu'enanatü que memüte'acüca, müquite que memüte'anucu'uitüariva, puvüresixi que memütecuxaxatüariva niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita.

⁶ Mücü meta, 'aixüa cani'itüarieca que mü'ane necümana müca'ucununuitüariva.

⁷ Mericüsü mana me'uyehuximecacu, Qesusi canisütüani tivacuxaxatüvatü teüteri Vani hepaüsita müpaü 'utaitü, Tita-yari xetehecucünixüa macumavesie. Haca 'ecacü 'uyuaneme que xetehecu'ixüari. Tixaü xüari.

⁸ Mesü tita xetehecu'ixüari. Xicu 'ixuriqui müyumeni manacatücü xetehecuxei. Tixaü xüari. Tamüsü müme müyumemeni memanacatücü masi te'aitamete vaquita mepayetei.

⁹ Mesü titayari yemecü xetehecunenierixü. Tixaxatame xexeiyaque püta xecatehecücünixüa 'acu. Hü müpaü nepütixecühüave, tixaxatame xepuxei yemecü mütixaxatame hipatü yamemücatehüme.

¹⁰ 'Icü canihücütüni 'utüarica mixatacai müpaü 'anuyütü, Camü, nenuqui tuayame.

Necanenunü'amücü 'ahüxiepai

Micuha'arütüanicü 'ahuye

Pecanuavecacu cuxi.

¹¹ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, teüteri vanivema vasata ni xevitü püca'anucueve Vani Ti'üyamepaü

ve'emetütü. Perusü que müti'ane mücü taheima macave ti'aitametücacu, sepa tevi mücave'eme, mücüsie tiviyatü masi yemecü püve'eme, Vani hepaüna cave'emetücacu.

¹² Vani Ti'üyame munuasie hicüque, tita temütehexeiya que mü'ane taheima macave tati'aitüvametücacu, mücü naitü püviyarixime tüma. Me'iviyacutü mepüyucitüve memeix-eiyanicü yuhesie mieme.

¹³ Texaxatamete yunaitü, 'inüari niuquiyarita metenicuxat-acaitüni 'arique que mütiyüni quecai Vani munuaque.

¹⁴ Xüca xeyuvaüriyani xemitanaqui'erienicü 'icü niuqui, mücü Vani canihücütüni 'Eriyaxi 'umamieniquecai.

¹⁵ Xaütü netü mu'enaxü.

¹⁶ Titapaü mete'aneneme netivaxatani hicü miemete teüteri. Türi vahepaü mecani'eneneni quiecarari hixüapa memütitei memüvahivi yu'ivama

¹⁷ yame'utiyuatü,

Cari yacü xeicüa tepüxecürautaviya,

Xepücateneitüve.

Yacü xeicüa tepütahiveriecai xehesie mieme,

Xepüca'utisuanacai.

¹⁸ Vani caninuanani caticua'atü caye'etü. Müme müpaü meputiyuane, Cari cacaüyari 'axa mü'ane pinü'ü.

¹⁹ Ne püta Yuri Tevi nehücütütü necaninuanani neticua'atü necu'ienetü. Müme müpaü meputiyuane, 'E'e, mücü tevi 'icuaicü xeicüa püyüane, vinucü xeicüa püyüane, püvanaqui'erie müme cuviyexunusie mieme memütetyetüriyari 'axa teyuruvamete yunaima. Sepanetü mücü, Cacaüyari timaivetü que mütiyuriene, mücücü yacatinimasiücünü heiserie que mürexeiya.

Que memücateyuvaüriyacai quiecaritesie quiecatari

(Rucaxi 10:13-15)

²⁰ Hicü nisütüani varutate'atü teüteri quiecaritesie memayetecai haque türücaüyemecü mütiyurienecai müiremecü, quiecatari memücatehayevacaicü que memütetyuriecai.

²¹ Müpaü niutayüni, Xüa 'ui Curasini quiecatari, xüa 'ui Vesaira quiecatari. Tirusie Sirunisie xüca türücaüyemecü tiuyüni que mütiuyü xehesüa, vana quiecatari meripai mepütehayevaquyu que memütetyuriecai, mepüyuheiveriecaquyu maixa me'anacatütü heiverica 'inüariyari, naxi meyucavirivatü.

²² Müpaü xeicüa nepütixecühüave, Tirutari Sirunitari vahe-sie mieme pücaniveni quepaucua 'isücame müvatahüave, peru xeme xehesie mieme cuini mieme pücaniveni masi.

23 Xemeta Caperünaumetari, que xeteyutituicaniqueyu muyuavisiepai. Müquite vahesüa xepeucaxüriyani püta. Xüca Surumasie türücaüyemecü tiuyünique que mütiuyü xehesüa, mücü quiecarari püraniereniqueyu cuxi hicü.

24 Müpaü xeicüa nepütixecühüave, Suruma cuieyarisie quiecatari vahesie mieme pücuaniveni quepaucua 'isücame müvatahüave, peru xeme xehesie mieme cuini mieme pücuaniveni masi.

*Nehesüa xequeneu'axüa, xequene'uxipieca, que mutayü
(Rucaxi 10:21-22)*

25 Mericüsü 'ana Qesusi müpaü niutayüni, Ne'uquiyari taheima pemüti'aita cuiepa meta, pamüpariyusi nepümasipitüa 'ecü, pemütiuti'avietaxücü 'icü naimememücaheitimanicü müme memüteyü'üquitüavave memütemaivave, türi püta vahesie mieme masiücüme pemayeitüacü.

26 Hü ne'uquiyari, pepü'avaüriyacai müpaü pemütiyurienenicü.

27 Nai netiniyetuiriyarieni, ne'uquiyari yanetipitüacacu. Xevitü püca'imaive mücü nu'aya, 'uquiyarieya xeicüa pimate. Xevitü püca'imateta 'uquiyarieya. Nu'aya xeicüa pimate mücü, me xüca nu'aya yuvaüriyani masiücüme meyeitüani xeicüa, peitimani 'uquiyarieya.

28 Nehesüa xequeneu'axüa xemüte'uximayatatüve xemu'ica yunaitü. Ne nepüxe'uxipitüaca.

29 Neyucu xequenanyetecani, xenesi'enietü xequeteneyü'üquitüaca. Ne nepüca'ane'eriya, nepücatinecatave'erie ne'iyarisie. 'Uxipiya xecanetaxeiyacuni yu'iyarisie.

30 Neyucu 'aixüa pü'ane, ne'ica pa'exani.

12

Teyü'üquitüvamete que memüte'itihurucacai türüca 'uxipiya tucarisie

(Maricuxi 2:23-28; Rucaxi 6:1-5)

1 Mericüsü 'ana Qesusi türüca ma'iviyanecaisie niuyemiecaitüni 'uxipiya tucarisie, teyü'üquitüvametemamata yunaitü. Hicü mepeuhacacuicuai teyü'üquitüvamete. Menisutüani me'itihurucatü müayari, meteniuticuatücüne.

2 Hicü Pareseusixi mevaxeiyatü müpaü metenitahüave Qesusi, Neuxei, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete yamepüteyurie que mücatitauniva yamütiyurienenicü 'uxipiya tucarisie.

3 Mücü müpaü tinivarutahüave, Cari xepüca'iterüvavave que mütiuyuri Raviri quepaucua meuhacamücücai, müme 'utümana memü'uvacaíta quepaucua memeuhacacuicuai.

⁴ Cacaüyari quita neutahani, pa Cacaüyari hüxie mamanancau niucuanu. Heiserie pücahexeyacai miticuanicü, mümeta 'utümana memu'uvacai heiserie mepücahexeyacai memiticuanicü, mara'acate xEICÜA heiserie mepexeyacai.

⁵ Mücü meta, xüari xepüca'iterüvavave que maine 'inüari niuquiyari, mara'acate que memüte'itisana 'uxipiya tucari 'inüariyari tuquipa me'u'uvatü 'uxipiya tucarisie, peru vahe sie pücarahüiva mücücü.

⁶ Ne masi müpaü nepütixecühüave, 'ena catinixuaveni tita cui mütive'eme, tuqui 'amüpa cave'emetücacu hepaüna.

⁷ 'Icü niuqui müpaü manuyüne, Nepünaqui'a xüca meteyucanenimayaca, peru mavari xEICÜA pücanesinaque, manuyüne, xüca xemaivavenique xepücate'uhüpaniqueyu müme 'asimemücate'uyuri vahesie.

⁸ Mericüte, Yuri Tevi nehücütütü, 'uxipiya tucari hepaüsitata necatini'aitani.

Tevi mümamavaquicai

(Maricuxi 3:1-6; Rucaxi 6:6-11)

⁹ Mericüsü mana heyeyaca vatuquipa nenuani.

¹⁰ Hicü tevi mana nayecateitüni mümamavaquicai. Müme müpaü metenita'ivaviya Qesusi, Sipara, titauniva 'uxipiya tucarisie menayahüanicü ticuicame, mehaitücaitü memitaxanetacü.

¹¹ Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane xeme xüca muxa hexeyani, muxa xüca 'uxipiya tucarisie xavata heucaveni, cativiyani mivatihanacü. Xüari piviyani.

¹² Mericüte, tevi cuini mieme caraye'axe, muxa mücaraye'axepaü. 'Ayumieme nepaine, canitaunivani 'aixüa mütiyurienenicü 'uxipiya tucarisie.

¹³ Hicü müpaü tinitahüave tevi, 'Amama queneutasera. 'Itaseracu, 'aixüa 'anetü nayani yuxevitü tapa miemepaü.

¹⁴ Hicü Pareseusixi mevayecüneca meniuyu'enieni hepaüsitana, que memüte'imieniquecai.

Niuqui matüaripai mixatacai Qesusi

¹⁵ Qesusi müpaü retimaica xaüsie neyani. Yümüretü meniveiyacaitüni. Yunaima nivarayanayexürieni.

¹⁶ Vaüriyarica nivarupitüani capa masiücüme meheyeitüanicü.

¹⁷ Müpaü catinaye'ani Cacaüyari que mutayü, tixaxatame Quisariyaxi ya'utainecacu,

¹⁸ Camü nesiparevivame

Nepenayexei

Nepinaqui'erie

Mücücü nepünaqui'a ne'iyarisie.

Nenipitüamücü ne'iyari.

Hipame nuivarite tinivataxatüamücü

Tita mütheiserie hepaüsita.

¹⁹ Mücü pücayumieneni

Püca'utahivani.

Xevitü püca'i'enieni

Caye 'utüa 'utaniucame.

²⁰ Haca mutapünarie püca'anumura.

Cüxeme vitayari sepa mücuauniya püca'icutüsani

Mexi 'e'ivarüme naime

Mücü yatipitüacacu

Tita mütheiserie.

²¹ Müme memücatateüterima

Yuri mepüte'erieca

Que mü'ane mühücüsie.

Que memüte'ixanetacai Quesusi, müpaü me'utiyuatü quename cacaüyari 'axa mü'ane 'inücai

(Maricuxi 3:19-30; Rucaxi 11:14-23; 12:10)

²² Hicüsüari hesüana caniu'atüarieni tevi cacaüyari 'axa mü'ane minücai macüpecai mücaniuevcai. Quesusi nenayehüani. Nenuriecame niuvetü nayani, heunieretü ratüa.

²³ Memüyumüirecai yunaitü menihüxiyacaitüni. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Cari 'icü Raviri Nu'aya catihücü.

²⁴ Pareseusixi masi me'u'enanaca müpaü meniutiyuani, 'Icü xüca Peheresepuri cacaüyarixi 'axa memü'anene mütiva'aitüva ca'inücaque pücavaranuyenü'axüaveniqueyu cacaüyarixi.

²⁵ Peru Quesusi va'iyaritüarica maitü müpaü tinivarutahüave, Naime cuipepa xüca quiecatari yuhixüata meyusana, mana pacumavere. Naime quiecarisie, naime quita xüca quiecatari yuhixüata meyusana, quiecarari 'epücareutevini.

²⁶ Xücarari Cauyumarie 'anuyuyenü'ani yücümana, yuhixüata nisane. Que reutevini ti'aitametütü.

²⁷ Mücü meta, xüca Peheresepurisie xeniu netiviyatü nevaranuyenü'avani cacaüyarixi 'axa memü'anene, que mü'anesie meteviyatü metevanuyenü'ava xeme xenivema. 'Ayumieme müme xehesie mepüte'ahüpani.

²⁸ Mesü Cacaüyari 'Iyarieya xüca hücütüni que mü'ane munesiparevie nevaranuyenü'avacacu cacaüyarixi 'axa memü'anene, cari Cacaüyari 'ari canisütüani ti'aitatü xehesüa.

²⁹ Mücü meta, quepaü tiyüve tevi mütürücaüye quita meutahaque mütinavanicü piniteya, me xüca ca'ihüani meri mücü mütürücaüye. 'Ihüame pütinavani tita mütixuave quitana.

³⁰ Que mü'ane nehiesie mücativiya, mücü pünesi'aye'unie. Que mü'ane nehamatü müca'icuxeürrie, mücü pitaxürüva.

31 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, naime 'axa que memüteyurie 'axa que memutiyuane teüteri, mepüyüvave memüteheuyehüviyarienicü. Peru müme memisevixima 'Iyari 'axa me'utiyuatü, müme mepücateheuyehüviyarieni.

32 Que mü'ane niuqui yamütayüni nehepaüsita, Yuri Tevi que nemütihücü, mücü püyüve müreyehüviyarienicü, peru que mü'ane 'axa 'utaitü misevixima 'Iyari Mütiyupata, mücücü pücareuyehüviyarieni 'ena cuieta, 'umamiesieta.

Cüye yu'icuaxicü pümasiücü
(Rucaxi 6:43-45)

33 Cüye xüca xemaica quename narani 'icuaxieyata 'aixüa caniyümücü. Me cüye xüca xemaica quename xainive, 'icuaxieyata xaxainitü canayeimücü. Cüye yu'icuaxicü pümasiücü.

34 Cari xeme terücaxi xepüva'ivama, quepaü xeyüvave 'aixüa xemütecuxatanicü 'axa xete'u'iyaritü. Que müranayuhayeva ra'iyari tihü necacu, yacatinicuxatamücü yutetacü.

35 Tevi 'aixüa mütiuca'iyari 'icuxeürieme tita 'aixüa müti'anene yuhesie, tita 'aixüa müti'anene canivayehanimücü. Tevi 'axa mütiuca'iyari 'icuxeürieme tita 'axa müti'anene yuhesie, tita 'axa müti'anene canivayehanimücü.

36 Müpaü nepütixecühüave, naime niuqui yacü xEICÜA memutiniuca teüteri, mücü hepaüsita mepütiniuni quepaucua 'isücame müvatahüave.

37 Que pemutayücü, mücücü heiserie pecanipitüariacamücü, mesü que pemutayücü, mücücü pepanutahüiyani.

'Ana miemete 'axa mete'u'iyaritü 'inüari que memüte'itavaviri Quesusi

(Maricuxi 8:12; Rucaxi 11:29-32)

38 Mericüsü 'ana hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Pareseusixi meta hipatü müpaü metenitahüave, Ti'üquitame 'acu, 'inüari tepüxeiyaqueyu yapetatixeisitüacacu.

39 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Hicü miemete teüteri 'axa xepüte'u'iyari, xepüvacumaüva hipame va'üitama. 'Ayumieme 'inüari xenivautüveni, peru 'inüari xepücapitüarieni. Cunasi 'inüari que müratüa tixaxatametütü, müpaü xEICÜA xecatenipitüari ecuni 'inüari.

40 Cunasi quesü 'amüpasie que mütiyecatei haica tucari haica tucari, müpaürita yaxEICÜA Yuri Tevi que nemütiteva, cuieta nepüyecani haica tucari haica tucari.

41 Ninivesie quiecatari 'amepüti'uni metetahecüataque hicü miemete teüteri vahepaüsita quepaucua 'isücame müvatahüave. Hicü miemete vahesie pürahüiyani 'ana, Ninivetari memüte'uhayevaxücü que memüteyuriecai, Cunasi tivarutaxatüacu. Camüsü, Cunasi que mücatitürücaüyecai, que mü'ane cui mütürücaüye püta 'ena puyeica.

42 'Uca taserie mecatei müti'aitametücai yucuipepa, mücü 'apütaqueni titahecüataque hicü miemete vahepaüsita. Vahe-sie pürahüiyani 'ana, mücü meyetüacü cuie manunierepaitü, mi'enienicü Sarumuni que mütimaivecai. Camüsü Sarumuni que mücatimaivecai, que mü'ane cui mütimaive püta 'ena puy-e-ica.

Cacaüyari 'axa mü'ane tavari que mütiviya tevi
(Rucaxi 11:24-26)

43 Xevitü cacaüyari müyusevixima 'ixüname tevi, macu-vaquisie pücuyeicani 'uxipiya cuvaunetü, yutexienetü.

44 'Ana müpaü pütayüni, Nequie nepüyemie nemüvayetüasie. Nuame heutaniereme xüca 'ixeiya 'uyemaveme vaye'itiyacame 'aixüa tiuye'aneme,

45 'ana püyemie, hipame püvata'inieni cacaüyarixi 'atahutame masi cuini mieme 'axa memü'anene. Meheutahaxüame, muva me'ayetetü mepacüne yunaitü. 'Imatürieca mücü tevi masi yemecü 'axa 'itüarienetü payani, müca'itüarienecaipaü matüaripai. Müpaüta mecani'itüariecuni 'icü teüteri hicü miemete 'axa memüteyurie.

Qesusi 'ivamama varusieya
(Maricuxi 3:31-35; Rucaxi 8:19-21)

46 Tivacuxaxatüvacacu cuxi teüteri yumüireme, varusieya 'ivamama tacua meniti'ucaitüni me'ihüavicütü.

47 Xevitü müpaü tinitahüave, Neuxei, 'avarusi 'a'ivama tacua meniti'uca memasihüavicütü.

48 Qesusi müpaü tinita'eiya niucame, Que hateri nevarusi ne'ivama.

49 Yumama 'utaseratü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete vahepa, müpaü niutayüni, Camü nevarusi ne'ivama.

50 Que mü'ane yamütiyuriene que mütinaque ne'uquiyari taheima macave, mücü canine'ivatüni caninevarusitüni.

13

Ti'ivivame 'üxasieya hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai
(Maricuxi 4:1-9; Rucaxi 8:4-8)

1 Mericüsü 'ana Qesusi quita hayeneca, haracuna tesita niutayerüni taniunique.

2 Hicü teüteri yumüiretü meniuyucuxeürieni 'auriena. 'Ayumieme canuvasie püta nicayerüni, mana yecaitü tini'üquitacaitüni, teüteri xiecaripa meti'ucacu.

3 Vaüca tinivaruti'üquitüani 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, ya'utaitü, Mericüsü ti'ivivame neyani, ni'ivienecaitüni.

4 Mericüsü 'imüari 'ivienecacu, hipatü huye tesita niucaxürieni. Viquixi me'ucaxürieca menicuteüxü.

⁵ Hipatüta ayeparisie tiucaxüri vaüca müca'acucuieyasie. Cuitüva niutineni cuie 'emücaşuicaicü.

⁶ Tau hanecu maxürixü niucuini, niutivani mücahananayatücateicü.

⁷ Hipatüta xuyasata mucaxüri, xuya tupiriyayari 'utiüyüraça heimana puyetüa.

⁸ Masi hipatüta cuie 'aixüa mü'anesie niucaxürieni. Putixu-averixü, hipatü xei sienituyari nayani, hipatü haica teviyari ratüa, hipatü xei teviyari heimana tamamata ratüa.

⁹ Xaütü netü mu'enaxü.

Titayari müpaü müti'üquitacai Quesusi, 'üxasi hepaüsita ticux-atatü xeicüa

(Maricuxi 4:10-12; Rucaxi 8:9-10)

¹⁰ Mericüsü teyü'üquitüvamete 'aura me'acüneca müpaü metenita'ivaviya, Titayari 'üxasi hepaüsita peticuxatatü xeicüa petiva'üquitüa.

¹¹ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Xeme xecaniupitüarieni xemimaicacü tita müti'aviesiecai, xemütemaicacü que müti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Müme püta müpaü mepücatepitüarie.

¹² Que mü'ane tixaütü mürexeyia tavari cuxi pütimiquieni, manayuhayevanicü. Que mü'ane mümave, sepa que mütitita mürexeyia, pütinavaiyarieni.

¹³ 'Ayumieme 'üxasi hepaüsita neticuxatatü nepütiva'üquitüa, memücaheunenierecü sepa cui memütaneniere, memücaheu'enanacü sepa cui memüta'enana, 'asimemücatemaivavecü.

¹⁴ Vahesie pütünaquixü tita mütixatacai tixaxatame Quisariyaxi ya'utaitü,

Cui xepüta'enanaca peru xepücatemaivaveni.

Cui xepütaneniëreni peru tixaütü xepücatexeyiani.

¹⁵ 'Icü teüteri yu'iyarisie mepüyü'üraraxie,

Yunacacü haveri mieme xeicüa mepeu'enana.

Vahüxie pü'itutupe.

Me xüca müpaü meca'anenique

Yühüxicü mepeuneniereniqueyu

Yunacacü mepeu'enanacaqueyu

Yu'iyarisie mepütemaivaveniqueyu,

Ta'aurie mepaxürineniqueyu,

Nepüvaranayexürineniqueyu ne.

¹⁶ Xeme masi 'aixüa xepu'itüarie xemeunenierecü yühüxicü, 'aixüa xepu'itüarie, xemeu'enanacü yunacacü

¹⁷ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yumüiretü texaxatamete, yumüiretü teüteri heiseriemecü yamemütecahucai, müme mepixeyiacucai tita xemütexeyia

xeme, peru mepüca'ixei. Mepi'eniecucai tita xemüte'enie, peru mepüca'i'eni.

Quesusi que mütihecüatacai yü'üquisica, ti'ivivame 'üxasieya hepaüsita que müti'üquitacai

(*Maricuxi 4:13-20; Rucaxi 8:11-15*)

¹⁸ Mericüte, xequeneu'enana 'üxasi hepaüsita, ti'ivivamesie que mütimasiücü 'üquisica.

¹⁹ Que mü'ane mi'enie 'icü niuqui que müti'ane 'Iya ti'aitametücacu maine, peru 'asimücaretimaive, que mü'ane 'axa mütiyuruva nuame pinavairieni tita 'iyarieyasie mütiuca'iviya. Müpaü cani'itüarieca huye tesita muca'iviyapaü.

²⁰ 'Ayeparisie muca'iviya, mücü canihücütüni que mü'ane mi'enie niuqui, yutemavietü mitanaqui'erie xei mieme.

²¹ Yücümana pücahananatave, 'apücareutere masi. 'Ayumieme quepaucua mü'uximatüarie, quepaucua muveyarie 'icü niuqui hepaüsita, yapaucua niucunitüarivani.

²² Mücü meta xuyasata muca'iviya, mücü canihücütüni que mü'ane mi'enie niuqui, peru püyu'iyaritüa tita cuiepa mütimieme ra'erivatü, pütüyu'irüviya tuminicü yutemavietü. 'Ayumieme niuqui panunamiyari cacaniutixuavere.

²³ 'Aixüa mü'anesie muca'iviya, mücü canihücütüni que mü'ane mi'enie niuqui, meitima. Mücü niutixuxuavereni, hipatü xei sienituyari pacü, hipatüta haica teviyari racü, hipatüta xei teviyari heimana tamamata racü.

Türicu hepaüsita hamürixa hepaüsita, ticuxatatü que müti'üquitacai

²⁴ Mericüsü tavarita 'üquisica nivarumini 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, müpaü 'utaitü, 'Ipaü catini'aneni, que mü'ane taheima macaye ti'aitametücacu. Tevi 'imüari 'aixüa mü'anene puca'ivi yuvasiyata.

²⁵ Perusü mecusucacu xevitü mana caninuani 'eye'unietü. Hamürixa 'uca'ivieca türicusata, neyani.

²⁶ 'Utinecu sisiüravitü, tixuaverirümecacu, 'anari masiücütü nayani hamürixa.

²⁷ Hicü te'uximayatamete me'u'axüaca yucusiyarisüa, müpaü metenitahüave, Cusiyari 'acu. 'Imüari 'aixüa cati'anencai pemica'ivi 'avasiyata. Haqueri pemieme hamürixa.

²⁸ Mücü müpaü pütivaruta'ei, Tevi münesi'aye'unie müpaü pütüyuri. Te'uximayatamete müpaü metenitahüave, Mericüte, pecati'avaüriya temuhu, temicuxeürieni hamürixa.

²⁹ Mücü müpaü niutayüni, Tixaüsü, xücate xe'icuxeürieni hamürixa, 'axeicüa xepivatixünaxüani türicuta yünücame.

³⁰ Xequeneuhayeva 'axeicüa müvaverenicü 'isanaxaque. 'Isanari 'aye'ayu, 'ana müpaü nepütivatahüave 'isanamete,

Hamürixa xequeneucuxeüri meri, xequenannahüaxüa xemiti-taiyacü. Türicu xequeneuti'uta necaxetunisie.

Musitasa 'imüariyari hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai (Maricuxi 4:30-32; Rucaxi 13:18-19)

³¹ Hicü tavari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü 'üquisica nivaru-mini müpaü 'utaitü, 'Ipaü püti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Musitasa 'imüariyari'paü cani'aneni tevi mica'epaü yuvasiyata.

³² 'Imüarite pücaxuave hepaüna 'anenetü 'esipepetü, peru quepaucua mütineni, tupiriyate pücaxuave hepaüna 'anenetü 'epapatü. Cüye payeica 'epatü, taheima miemete viquixi mepyüvave hesiena memü'axüani memüyuti'ituatüani.

Pa cuxanariyame hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai (Rucaxi 13:20-21)

³³ Tavarita tinivaruta'üquitüani 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, müpaü 'utaitü, 'Ipaü püti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Pa cuxanariyamepaü cani'aneni. 'Uca 'ivat-ituca nenutinütüani pa mütüxiyarisie haica 'axuvayarisie, 'ariqueque niuticuxanare naitü.

Que mütiyuriencai Quesusi, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü ti'üquitatü

(Maricuxi 4:33-34)

³⁴ Müpaü naimecü Quesusi tinivacuxaxatüvacaitüni teüteri, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tivati'üquitüanique. 'Üxasi hepaüsita caticuxatatü, 'asipücativacühüavecai.

³⁵ Müpaü püraye'a, Cacaüyari que mutayü, tixaxatame ya'utainecacu,

'Üxasi hepaüsita neticuxatatü nepütaniuni.

Nepütitaxata tita müti'aviesiecai

Cuie munetüariapai hicüque.

Quesusi que mütihecüatacai yü'üquisica, hamürixa hepaüsita ticuxatatü que müti'üquitacai

³⁶ Mericüsü varenü'aca teüteri quita neutahani. Teyü'üquitüvamate 'auriena meniti'uni müpaü me'utiyuatü, Quetaneutahecüasitüiya mücü 'a'üquisica hamürixa hepaüsita peticuxatatü que pemüti'üquitacai vasiyata mieme.

³⁷ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Que mü'ane mica'ivi 'imüari 'aixüa mü'anene, Yuri Tevi que nemütihücü ne necanihücütüni.

³⁸ Vasiya cuie canihücütüni naitü. 'Imüari 'aixüa mü'anene, müme mecanihümetüni memeixeiya que mü'ane taheima macave tiva'aitüvametüme.

³⁹ Hamürixa, mücü 'axa mütiyuruvasüa miemete mecanihümetüni. Tevi meye'uniecai quiecame, hamürixa

muca'ivi, mücü Cauyumarie canihücütüni. 'Isanari, mücü tucari canihücütüni quepaucua meutipare. 'Isaname te niuqui tuayamete metehüme.

⁴⁰ Hamürixa que mütiucuxeüriya que mütiutitaiyari taipa, müpaürita catiniyümücü quepaucua maye'ani.

⁴¹ Yuri Tevi que nemütihücü, nepüvatanü'axüani nehesüa miemete niuqui tuayamete. Müme mepüvacuxeürieni teüteri memüteyucununuitüva, teüteri yamemüteyurie que mücatiheiserie, mevanücacu müme memünesihexeyia netiva'aitüvametücacu.

⁴² Memücuxeüriyani, müme mepüvareucaxürieni huxunuta müvatitavesie. Muva meputisuanani mepüyutaqueveni.

⁴³ Müme heiseriemecü yamemütecahu püta memamari-vavetü mecanacünicuni 'ana haque va'uquiyari müra'aita, tau que mütimerücaüye. Xaütü netü mu'enaxü.

Tumini mü'aviesiecai

⁴⁴ Mericüsü 'ipaü catini'aneni que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Vaücava tuminipaü cani'aneni mü'aviesiecaipaü cuieta. Tevi heitaxeiyaca tavarai niti'avieta. Cui yutemavietü, mana neyani, catinetuani nai mürexeiyacai neinaneni mücü cuie.

Perüra visi mü'ane cuinie müraye'axe

⁴⁵ Tavarita 'ipaü catini'aneni que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Tituayame picuvaunecai perüra visi mü'anene.

⁴⁶ Xeime perüra hetaxeiyaca cuinie müraye'axecai, mana neyani, tinetuani nai mürexeiyacai, mücü tuminiyaricü neinaneni perüra.

Vipi

⁴⁷ Tavarita 'ipaü catini'aneni, que mü'ane taheima macave ti'aitametücacu. Vipipaü cani'aneni haramarasie meucahanivapaü. Mücücü ha tesita mepüvaratinetüa quesüte yücü me'aneneme yusata.

⁴⁸ Quepaucua memutahünixü, menenatihana haramara tesita. Mana metitetü 'aixüa memü'anene menivaranuyeteüxü, menivareucaxürieni quirivasie, 'axa memü'anene mepüvarexüri.

⁴⁹ Müpaürita catiniyümücü quepaucua meutipare. Niuqui tuayamete meneutayeixüani, menivaranuyeteüxicuni 'axa teyuruvamete memüvanü'ü müme heiseriemecü yamemütecahu,

⁵⁰ mepüvareucaxürieni huxunuta müvatitavesie. Muva meputisuanani mepüyutaqueveni.

Rapini xique mütimieme meripai mütimieme

⁵¹ Hicüsüari müpaü tinivarutahüave, 'Icü xetehetima naime. Hü mete'icühüave.

⁵² 'Iya müpaü tinivarutahüave, Mericüte, 'ayumieme nepaine, que mü'ane 'inüaricü müti'üquitame, quepaucua yamüretimanicü que müti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave, mücü tevipaü caniyüaneni quicü mühüritüariepaü. Yayüanetü, yupinisata pütivayehapa tita tique mütimieme tita meripai mütimieme meta naime.

Quesusi que mütiuyuri Nasaretisie

(Maricuxi 6:1-6; Rucaxi 4:16-30)

⁵³ Mericüsü Quesusi tiuhayevaca müpaü ti'üquitatü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, mana heyeyaca niuyupata.

⁵⁴ Yuquiecaru nuaca tiniva'üquitüacaitüni vatuquita. Müme 'ayumieme menihüxiyacaitüni. Müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü meixeiya, haque pemieme que mütimaive türücaüyemecü que mütiyuriene.

⁵⁵ 'Icü carüpiniteru catinu'aya. Varusieya Mariya catiteva, 'ivamama meta Cacuvu Cuse Simuni Cura mecateteteva.

⁵⁶ 'Ivamama 'ucari yunaitü 'uva mecatetitei tahesüa. Haquesüari pemieme 'icü naitü que mütiyuriene.

⁵⁷ Menitixeümani. Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Tixaxatame naisarie ve'eme cani'erivani. Yucuipea xEICÜA yuquita ve'eme püca'eriva.

⁵⁸ Mana vaüca pücatiuyuri türücaüyemecü, müme yuri memücate'eriecaicü.

14

Ti'üyame Vani que mütiümierie

(Maricuxi 6:14-29; Rucaxi 9:7-9)

¹ Mericüsü 'ana Herurexi canihüritüariecaitüni mücü cuipea müti'aitanicü. Caniu'ena Quesusi hepaüsita que müranuivacai.

² Müpaü tinivarutahüave memipareviecai, Cari Vani canihücütüni Ti'üyame. 'Umüca panucuque, 'ayumieme türücaria nicuyuitüvani.

³ Mücü Herurexi yatiuta'aitacu meripai, niuviyarieni Vani, niuhüiyani, nanutahüiyani casariyanata, müpaü mütinaquecaicü Heruriya.

⁴ Müpaü tiniuyüni, Vani caviyarievētü cuxi müpaü mütitahüavecaicü Herurexi, Pücatauniva pemevitücünicü, 'utaitü, Heruriya xatatü. Mücü Heruriya, Herurexi canicueyatücaitüni meri, ca'inavairievecacu cuxi yu'iva Piripe mütitevacai.

⁵ Herurexi pimiemücücai Vani, peru püvamacarücai teüteri, quename tixaxatametücai memütecu'erivacaicü.

6 Mericüsü tucarisie quepaucua Herurexi mutinuivaxüsie, Heruriya nu'aya 'ucatütü tiniutineini vahüxie. Pinaquecai Herurexi.

7 'Ayumieme puyühürütüa, quename tita mütitavavirieniqueyu timiniquecai, 'utaitü.

8 'Iya varusieya yatitahüavecu müpaü tinitahüave, Vani Ti'üyame mu'uya queneneu'ütüa 'ena pateyusie yecaima.

9 Ti'aitame cui yuhiverietü müyühürütüacaicü teüteri hamatüana memütecuacai vahüxie, tiniuta'aita mütimiquienicü.

10 Neinü'ani cuya tita'aitüaca Vani mu'uya manuxitenicü casariyanata.

11 Mu'uya 'atüariecu pateyusie yecaitü, 'üimari 'umiquieca, pi'ütüa yuvarusi.

12 Hicü Vani teyü'üquitüvametemama me'u'axüaca meneicueni caxarieya, meneicateucu. Meheycüneca meteneitaxatüani Qesusi.

Teüteri que mütivarumi 'auxüme miriyari

(Maricuxi 6:30-44; Rucaxi 9:10-17; Vani 6:1-14)

13 Mericüsü Qesusi tiutamariECA, neyani canuvasie cay-erüca macumavesiepaitü yuxaüta. Teüteri mete'utamariECA, yü'ücama menecüne quiecaritiesie meheycüneca hepaüsitana meheta'axüanique.

14 Hicü 'anatiyeiximetü Qesusi, teüteri nivaruxeiya yumüireme. Vanenimayatü, nivaranayexürieni vahesüa miemete tecuicucate.

15 Hicü 'ucutaicarecu teyü'üquitüvamete 'auriena meniuyucuxeürieni müpaü me'utiyuatü, 'Ena canacumaveni, cananucayaniri memütecuaniqueacaicü. Quenivareutanü'axüani teüteri, quiecaritiesie memütayeixüanicü, 'icuai memüteyutinairienicü.

16 Qesusi masi müpaü tinivarutahüave, Pücaheuyevese memüyehucü. Xeme püta xequetenivarumicua.

17 Müme müpaü metenita'eiya, Quete 'ena tixaütü tepücatehexeiya, 'auxüme payari huta quesüteyari xeicüa tepexeiya.

18 Müpaü tinivarutahüave, 'Uva nehesüa xequenatua.

19 Hicü tivaruta'aitüaca teüteri memücuyaxixüanicü 'üxapa, 'enu'üca 'auxüme payari huta quesüteyari meta, taheima heutiniereca niyutanenevieni. 'Ititaraca pa nivaru'ütüani teyü'üquitüvamete, müme menivaruta'ütüani teüteri.

20 Yunaitü meniticuani meniutihuxani. Hicü menicuxeürieni tarimeyari manuyuhayevaxü, menitihüniya tamamata heimana huta quirivayari.

21 'Uquisi memüte'ucuai 'auxüme miriyari yacütütü mecaniyupaümecaitüni, 'ucari türi meta mepüca'inüaricai.

*Quesusi ha heima que müramiecai
(Maricuxi 6:45-52; Vani 6:16-21)*

22 Hicüsüari nivarutamexütüani teyü'üquitüvamete, canuvasie memücayaxecü memenuchaitüiyacü 'anutaüyepaitü, 'arique püvarenü'a teüteri.

23 Varenü'aca, yemurisie neutiyune yuxaüta yutanenevienique. Hicü 'ucuyürecu mana necateitüni yuxaüta.

24 Hicü canuvasie meyetetü ha hixüapa meneutahucaitüni. Cuie hetevacacu, hamevari picuyuitüvacai canuva, hepana mu'ecacaicü.

25 Mericüsü 'esivatücacu tuxacüta, vahepa canamiecaitüni Quesusi haracuna heima 'umietü.

26 Teyü'üquitüvamete me'ixeyatü haracuna heima 'amiecame, meniymuinacaitüni, müpaü metenyücühüavecaitüni, Tietü 'iyari 'uyüximeni. Memamatü meniutihvacaitüni.

27 Hicü Quesusi niutaniuni müpaü tivacühüavetü, Yu'iyari xequeneucayasa, ne nepühücü. Xepücamamaca.

28 Hicü Pecuru müpaü tinita'eiya, Ti'aitame xüca 'ecü pehücütüni, quenetineuta'aitüa mana nemümiecü 'ahesüa, ha heima ne'umietü.

29 'Iya rehüave, Quenaye'a. Canuvasie 'anacayaca Pecuru, ha heima namiecaitüni. Mana hura ninuani Quesusi manuvecaisie.

30 'Ixeiyaca 'eca que mütiu'ecacai niutimani. Nicayunirümeccaitüni. Niutahiva müpaü 'utaitü, Ti'aitame queneneutavicueisitüa.

31 Hicü Quesusi yumama 'utaseraca niviyä. Müpaü tinitahüave, 'E'e, cari 'ecü 'esiva xEICÜA yuri pepüti'erie. Titayari peti'a'iyaritüacai.

32 Canuvasie mecayaxirümeccacu 'eca neunuani.

33 Müme canuvasie memüyetecai nenevieri mecanipitüani müpaü me'utiyuatü, Xasunicü Cacaüyari pecaninu'ayatüni 'ecü.

*Teüteri Quesusi que mütivaranyexürüvacai Quenesareti
cuieyarisie*

(Maricuxi 6:53-56)

34 Hicü 'anutaüye mehecüneca, Quenesareti cuieyarisie meneta'axüani.

35 Mana quiecatari menimaicaitüni me'ixeyaca, niuqui meneutanü'axüani 'aura yunaima vahesüa. Meni'atüirivacaitüni tecuicucate yunaima.

36 Cui ni mieme menivaviriecaitüni me'imayüanique siqueresü 'ixuriqueiyasie. Müme memimayüa mepanayexürie yemecü.

15

*Titacü mütiseviximarie tevi
(Maricuxi 7:1-23)*

¹ Mericüsü 'ana Qesusisüa meniu'axüani Pareseusixi, hipatüta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Querusareme memeyecü müpaü me'utiyuatü,

² Titayaricutaxi 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete mete'itisana yutusima vayeiyari. Cari mepüca'ucamaimava quepauca memüte'uticua'a.

³ Mücü masi müpaü tinivaruta'eiya, Titayaricutaxi xeme püta yaxecateyurie Cacaüyari que müti'aita, yuyeiyarisie xemüteviyanicü.

⁴ Cacaüyari meripai müpaü niutayüni, Quetini-vareuyehüvirieca 'a'uquiyari 'avarusi. Tavarita müpaü niutayüni, Que mü'ane 'axa mutaineni yu'uquiyari yuvarusi hepaüsita, que'umierieni xei mieme.

⁵ Xeme püta müpaü xeniutiyuaneni, Que mü'ane xeniu müpaü müticühüave yu'uquiyari ya yuvarusi, Que nematiparevieniquecai, mücü 'imiquieri püta nepayeitüa, haitü, mücü xeniu pücaheuyevese 'uxa'atüni varie mütivareuyehüvirienicü yu'uquiyari yuvarusi.

⁶ Xepitürücariyapi tita Cacaüyari mütiutayü, yuyeiyarisie yaxemütecahunicü.

⁷ Yacü xEICÜA xeputiyuane. Quisariyaxi 'aixüa putayü ticux-atatü xehepaüsita, müpaü 'utaitü,

⁸ 'Icü teüteri yutetacü xEICÜA
Quename meneteheuyehüvirie meputiyuane.
Que memüte'u'iyari püta, teva mepu'uva.

⁹ Yacü xEICÜA menenayexeiyani
Tita memüte'üqita, teüteri püta va'aisica mühücücü xEICÜA.

¹⁰ Mericüsü yu'aurie varutahüaveca teüteri, müpaü tinivartahüave, Xequeneu'enana, xequetenemaivaveni.

¹¹ Tita tevi teta müreutahaque, mücü pücaseviximarieni. Masi tita tetana müratineica, mücü püta caniseviximariemücü tevi.

¹² Hicü teyü'üquitüvamete 'aura me'acüneca müpaü metenitahüave, Müpaü pecatimate, Pareseusixi mücü niuqui me'u'enieca meniuyeha'ani.

¹³ Müpaü tinivaruta'eiya, Naitü 'iteüri ne'uquiyari taheima macave müca'ica'e püvatihuna.

¹⁴ Xequenivahayevani. Me'acücüpetü mepüvarahapana hipame memacücüpe. 'Acüpetü xeime macüpe xüca 'ahanani, yuhutatü mevatixavasie meneucaxüriecuni.

¹⁵ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Quetaneutahecüasitüiya 'icü 'üquisica.

16 'Iya rehüave, Cari xemeta 'asixepücatemate.

17 Tietüsü müpaü xecatemaica, naitü rateta müreutahaque huriepana nicayune, nihüani.

18 Tita rateta müratineica 'iyariesie püta patineica. Mücütütü niseviximaca tevi.

19 Va'iyariesie natineicani tita memüteyurie, 'axa meteyücühüavetü, meteyumemivatü, mevacumaüvatü hipame va'ütama vacünama, mevacumaüvatü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, metenavayatü, mete'itavatü quepaucua memütehecüata, 'axa me'utiyuatü hipame vahepaüsita.

20 'Icücü caniseviximarieca tevi. Peru müpaü que memütecua'a meca'ucamaimavatü, mücücü pücaseviximarieni tevi.

*Yuri que müti'eriecai 'uca Canani quiecame
(Maricuxi 7:24-30)*

21 Mericüsü mana heyeyaca Quesusi, Tiru Siruni cuieyariesie neyani.

22 Hicü mana caninuani Canani quiecame 'uca mücü cuieyariesie heyeyaca. Niutahivacaitüni müpaü 'utaitü, Quenenenenimayaca Ti'aitame, Raviri pemünu'aya. Nenive 'uca cui püyüane, cacaüyari 'axa mü'ane pinü'ü.

23 Quesusi püca'ita'ei. 'Aura me'acüneca teyü'üquitüvametemama, müpaü metenitahüave, Quenanunü'a. Tasicuveiyanetü putahiva xEICÜA.

24 Mücü müpaü niutayüni, Ne muxasi memeuyexürüve vahesüa xEICÜA neneyenü'arieni 'Ixaheri quie quiecatari vahesüa.

25 'Uca 'aura 'ayaca niutihüximaqueni hetüana müpaü tivavirietü, Ti'aitame 'acu, queneneuparevi.

26 Müpaü tinita'eiya, 'Aixüa capü'aneniqueyu xüca tevi türi vapa vanavairienique, sinurixi xüca vaminique.

27 'Uca rehüave, Xasunicü peputaine Ti'aitame, peru 'asita sinurixi mepiticua'a temüxiquiyari vacusiyarima vamexasie manacavivive.

28 Hicü Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Uca 'acu, cuini mieme yuri pepüti'erie. Que matinaque, yapeque'itüarieni. 'Anatütü cananayehüiyani nu'aya.

Quesusi que mütivaranyexürüie yumüireme

29 Mericüsü mana heyeyaca Quesusi, haracuna tesita caninuani Carereya cuieyariesie. Yemurisie 'utiyaca mana nayerüni.

30 Hicü hesüana meniu'axüani yumüiretü teüteri huriecate mevaravitütü, müme meta vamamate müttuniceai memacücüpecai memünenurietücatei hipameri yumüireme. Hetüana menivacutuacaitüni, 'iya nivaranyexürüvacaitüni.

31 'Ayumieme teüteri meniuhüxiyani mevaxeyatü nenuriecate que memüteniuvavecai, huriecate que memüte'u'uvacai, memacücüpecai que memüteheuneniercai. 'Aixüa meniutiyuanecaitüni 'Ixaherisixi yucacäyari hepaüsita.

Teüteri que müttivarumi nauca miriyari
(*Maricuxi 8:1-10*)

32 Hicü Quesusi yu'aurie varutahüaveca yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete müpaü tinivarutahüave, Ne teüteri neni-vanenimayaca. Haica tucari meniuyurieni hicü nehesüa. 'Icuai mepücahexeiya. Nepücanaevaüriya meyehacacuitüveme nemüvarenü'anicü, capa metiveranaxüame mehecaxürieni huyeta.

33 Hicü teyü'üquitüvamete müpaü metenitahüave, 'Uva macumavesie haque tepeicaxeiya pa yapaümeme temütevaminicü teüteri yayupaümeme.

34 Quesusi müpaü tinivaruta'ivaviya, Quepaümeme xepex-eiya pa. Müme müpaü meniutiyuane, 'Atahutame, quesüte meta yapaümeme 'esimepepeme.

35 Tivaruta'aitüaca teüteri memücüyaxixüanicü cuiepa, pa cananucü'üni 'atahuta payari, quesüte meta.

36 Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, nititara pa, tivaru'ütüa teyü'üquitüvamete, teyü'üquitüvameteta metevaruta'ütüa teüteri.

37 Yunaitü mete'ucuaca meniutihuxani. Menicuxeürieni tarimeyari manuyuhayevaxü, 'atahuta quirivayari hüpüneme.

38 Memüte'ucuai nauca miriyari mecaniyupaümecaitüni 'uqisi xeicüa, 'ucari türi meta mepüca'inüaricai.

39 Hicü varutanü'axüaca teüteri canuvasio nicayerüni. Macarani cuieyarisie neyani.

16

'Inüari que memüte'itavaviri Pareseusixi Saruseusixi
(*Maricuxi 8:11-13; Rucaxi 12:54-56*)

1 Mericüsü Pareseusixi Saruseusixi meniü'axüani. Me'i'inüatatüvetü, menitavavirieni 'inüari memüxeyacü taheima mieme mupitüarie.

2 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xeme taicai müpaü xeputiyuane, 'Uxa'a xüari sipüreu'aneni, camü haivitüri nixuxureni.

3 Ximerita hicü pücavierüme xeputiyuane, camü haivitüri nixuxureni 'aneusuica. Tamüsü xepimate que mütiyuxexeiya haivitüri. Cari xepücaüvave xemeitimanicü 'inüari hicü mux-uave que mütiyuxexeiya.

4 Hicü miemete teüteri 'axa mepüteyurie, mepüvacumaüva hipame va'ütama. Müya me'ananetü 'inüari mepücvautüve memixeyacü, peru 'inüari mepücapitüarieni, Cunasi 'inüari que müratüa, müpaü xeicüa mepütepitüarieni. Hicü varucu'eirieca neyani.

*Tiyucuxanariyame Pareseusixi vahesüa mümieme
(Maricuxi 8:14-21)*

5 Mericüsü teyü'üquitüvamete hamatüana menecüne 'anutaüyepai, peru metenatümaiya pa memanu'üniquecai.

6 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Yumarima 'aixüa, xequeneyü'üviyani tiyucuxanariyame hepaüsita Pareseusixi Saruseusixi vahesüa mümieme.

7 Mücü müpaü meteniyutahüave, Pa temücaheye'üicü 'ayumieme müya canaineni.

8 Qesusi retimaica que memüteyücühüavecai, müpaü nitayüni, Titayari niuqui xetexüatüa xeme, pa tepücahexeiya xeteyücühüavetü. 'Esiva cari yuri xepüte'erie.

9 Cari 'asixepücatemate cuxi. Xepücahe'eriva 'auxüvime payari cümana yu'auxüvime miriyari mememiquie, quepaümeme quirivayari xemucuxeüri,

10 mesü 'atahuta payari cümana nauca miriyari mememiquie, quepaümeme quirivayari xemucuxeüri.

11 Titayari 'asixecatemate, quename pa necaxatatü müpaü netixe'utahüavixü, Xequeneyü'üviyani Pareseusixi Saruseusixi vahesüa mieme tiyucuxanariyame hepaüsita, ne'utaitü.

12 'Anaque yamecatenetimani quename memüyü'üviyanicü tiyucuxanariyame hepaüsita cahainecai, masi Pareseusixi Saruseusixi va'üquisica hepaüsita memüyü'üviyanicü püta hainecai.

*Pecuru que mütiyuhecüataxü, Qesusisie tiviyatü
(Maricuxi 8:27-30; Rucaxi 9:18-21)*

13 Mericüsü Qesusi Sesareya Piripusie nuaca, nivacu'ivaviyacaitüni yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete müpaü 'utaitü, Teüteri que me'utiyuane ne que nepüpaicü, Yuri Tevi que nemütihücü.

14 Mümesü müpaü metenita'eiya, Hipatü quename vaniu Vani Ti'üyame pehücü, meputiyuane, hipatüta quename vaniu 'Eriyaxi pehücü, hipatüta quename Queremiyaxi, 'ecüsü texaxatamate xevitü pepühücü meputiyuane.

15 Müpaü tinivarutahüave, Xemeta, que xe'utiyuane que nepüpaicü ne.

16 Simuni müpaü tinita'eiya Pecurutütü, Que mü'ane manayexeiyarie Cürisitütü, 'ecü pecanihücütüni, Cacaüyari mayeniere pepünu'aya.

17 Quesusi müpaü tinitahüaveni, 'Aixüa pepu'itüarie 'ecü Simuni Cunasi pemünu'aya. Tevi vai xuriya xeicüa hücütütü, yapücamatiu'üquitüa, masi ne'uquiyari taheima macave yamatiniu'üquitüani.

18 Nesü müpaü nepümaticühüave, 'ecü Pecuru pecanihücütüni, tete pemütiteva. 'Icü tetesie nepüvaruti'uitüani müme 'arique memüyutixexeürivani nehesüa miemete. Müme mepüca'a'ivarieni, sepa memücüi'iva.

19 Yavi nepümasi'ütüani cümana müxünarüva haque müre'aita que mü'ane taheima macave. Tita cuiempa pemücatitauni, müpaü pücatitauniyarieni taheimata. Tita cuiempa pemütitaunie, müpaü pütitauniyarieni taheimata.

20 'Ana nivaruhüritüani teyü'üquitüvamete 'asimemücatehehüavenicü xeime quename Cürisitütücai.

*Quesusi que müttivarutaxatüa que müttimierieniquecai
(Maricuxi 8:31-9:1; Rucaxi 9:22-27)*

21 Mericüsü 'ana Quesusi nisütüani tivahecüatüatü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, müpaü 'utaitü, Neuyeveca Querusareme nemeutiyuncü haitü, vaüca nemüticuine ta'uquiyarima vahesüa mara'acate memühüritüarie vahesüa müme meta 'inüaricü memüte'üquitamete vahesüa haitü, nepemierieni, hairieca tucari nepanucuqueni haitü.

22 Hicü Pecuru yateva heivitüca nisütüani 'icu'imaiyatü müpaü 'utaitü, Tixaü Ti'aitame. Müpaü pepüca'itüarieni.

23 Quesusi cui 'enutaxeiyatü müpaü tinitahüave Pecuru, Xaüsie queneuye'a, Cauyumarie 'acu. Pepünesicunuitüamücü, Cacaüyaripaü pemücare'iyaricü, teüteri vahepaü püta pemüre'iyaricü.

24 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Tevi xüca yuvaüriyani nehamatü muye-icanicü, que'uyutatüani queyuvaüriyani sepa curuxisie mü-merie, nehesie quetiviyani.

25 Que mü'ane müyutavicueisitüamücü caniyutatümaiämücü. Que mü'ane püta müyutatümaiya nehesie mieme, niyutavicueisitüamücü yemecü.

26 Tevi nai cuiempa müttixuave xüca ti'ivanique, tita ra'ivaqueyu xüca yutatümaiyanique. Titacü tiyutüani tevi, yutucari mücanavaiyarienicü.

27 Yuri Tevi que nemütihücü, necaninuamücü ne'uquiyaripaü nemarivetü nenuqui tuayamete vahamatü. 'Ana nepürapica, yuxexütü que memüteyuriecai 'anaque 'amecatenapiniyarienicü.

28 Niuquí caniseüyeni que nemütixecühüave, hipatü 'ena memü'uva mepücacuini mexi mecanesixeyavave Yuri Tevi neye'acacu, neti'aitacacu.

17

Yücü tiyuxexeyatü que müratüa
(*Maricuxi 9:2-13; Rucaxi 9:28-36*)

¹ Mericüsü 'ataxeime tucari 'anucayacu, Quesusi canivarevitüni Pecuru, Cacuvu, 'ivaya meta Vani, yemuri 'emutevisie yühücüame.

² Hicü me'ixeyacacu yücü 'anetü nayeitüarieni. Nayexavatüre taupaü. 'Ixuriquieya tuxatü ratüa hecüariyapaü.

³ Hicü mevaxeyacacu memasiücütü menacüne Muisexi 'Eriyaxi, hamatüana metenicuxatacaitüni.

⁴ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'aitame, 'aixüa cani'aneni, 'uva temu'uvacü tame. Xüari pümasinaque 'ena xamaru nemütivevieni haicame, 'ahesie mieme xeime, Muisexisie mieme xeime, 'Eriyaxisie mieme xeime.

⁵ Taniucacacu cuxi, yapaucua haivitüri müxavatü nivareutinani. Haivitürisie xevitü niutaniuni müpaü 'utaitü, 'Icü caninenivetüni münaqui'eriva, mücücü neninaqui'aca. Xequene'enieca 'iya.

⁶ Me'ienieca teyü'üquitüvamete, meniutihüxima'uni cuini mieme memamatü.

⁷ Quesusi 'aura 'ayaca, varutimayüaca müpaü niutayüni, Xequenanucu'uti xepücaheumamaca.

⁸ Mehanenieretücüneca, Quesusi xeicüa mepuxei, xeime pücatixaü.

⁹ Hicü yemurisie me'acanexüaximecacu, Quesusi müpaü tinivaruta'aitüani, Tita xemüte'uxei, xeme xepücatehaxaxatüvani xeime, mexi cuxi müquite vasata neca'anucuquetüarieve, Yuri Tevi que nemütihücü, 'ariqueque xeicüa.

¹⁰ Hicü teyü'üquitüvamete müpaü metenitahüave, Mericüte müme 'inüaricü memüte'üquita, titayari müpaü mete'utiyuane quename heuyevese 'Eriyaxi meri munuanicü.

¹¹ Müpaü tinivaruta'eiya, Neuyeveca siepüre 'Eriyaxi meri munuanicü, 'aixüa miyurienicü naime.

¹² Ne masi müpaü nepütixecühüave, 'Eriyaxi 'ari caninuani. Mepüca'imaicai me'ixeyatü, masi que mütivanaquecai yamepiyurie. Yaxeicüata Yuri Tevi que nemütihücü, nepüticuine yamenesiyuriecacu hepaüna.

¹³ 'Ana müpaü mepütehetima teyü'üquitüvamete, Vani Ti'üyame müxatacaicü.

Quesusi que mürenayehüa temaicü müquierixiecai
(*Maricuxi 9:14-29; Rucaxi 9:37-43*)

¹⁴ Mericüsü teüteri yumüiretü mana memu'uvacaisie meta'axüaximecacu, tevi 'aura caniuvani hesüana. 'Utitunumaqueca hüxiena

15 müpaü niutayüni, Ti'aitame 'acu, nenive quenenenimayaca. Püquierixie, cui püyüane. Heiva nativauseni taipa heivata hapa.

16 Neniva'atüirieni 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete. Mepüyutatexi me'enayehüanique.

17 Qesusi müpaü niutayüni, 'Acusü xeme hicü xemümiemete yuri xepücate'erie, yu'iyarisie xepüxamurie. Quepaümexa peuyevese xehamatü nemuyeicanicü, quepaümexa nepüxenevieca. Xequenavitüqui 'uva nehësüa.

18 Hicü Qesusi 'itatiecu cacaüyari 'axa mü'ane minücai, pixünaxü. 'Anatütüri nanayehüiyani temaicü.

19 Hicü teyü'üquitüvamete 'aura me'acüneca Qesusisüa yühücüate müpaü meniutiyuani, Titayari tete'itatexie tame te'eyenü'anique.

20 Müpaü tinivarutahüave, 'Esiva xeicüa yuri xemüte'eriecü, 'ayumieme xepitatexie. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, musitasa 'imüariyaripaü 'esipemecü xeicüa xüca yuri xete'erieca, xüca müpaü xete'itahüave mücü yemuri mana muve, Queneu'apata 'uma püta, xe'utiyuatü, mücü niyupatamücü. Xeniquemacacuni naime.

21 Peru yunenevietü yuhaquietü xeicüa caniyüveni meyenü'anicü müpaü mü'ane.

Tavari Qesusi que müttivarutahüavixü que mütimierieniquecai (Maricuxi 9:30-32; Rucaxi 9:43-45)

22 Mericüsü quepaucua memuyucuxeüri Carereyasie, müpaü tinivarutahüave Qesusi, Yuri Tevi que nemütihücü, necaniyetuiyamücü teüteri vahësüa.

23 Müme mecanenimiecuni. Hairieca tucarisie necananu-cuquemücü. Cui mepüyuhiveriecai müme.

Tumini tuqui 'amüpasie mieme, que mütiuyutua

24 Mericüsü Caperünaume me'u'axüacu, müme tuqui 'amüpasie mieme tumini memücuxexeürivacai meniu'axüani Pecurusüa. Müpaü metenitahüave, 'Iya xeniu mütxe'üquitüa tuqui 'amüpasie mieme catiyutua.

25 Hü, pütüyutua, rehüave.

Hicü quita heutahacu 'asicatayüvecacu cuxi, Qesusi müpaü tinitahüave, Que peticu'eriva Simuni. Que hate mepücuetatüarie cuiepa memütama teva'aitüvamete vahësüa memütëyutuanicü 'amemüte'apicacü. Te'aitamete vanivema meteyutua, nusu hipatü mepütëyutua.

26 Pecuru, Xüari hipatü mepütëyutua 'utayücu, Qesusi müpaü tinitahüave, Mericüte, vanivema mepüxüxüni.

27 Peru tepücvahaxüatüani. 'Ayumieme haracuna quene-mie, mana queneucavivi cuaisü. Que 'anetü meri manuviere quesü, mücü quenanatihani. Pehenutatetapieme

mana tumini pepetaxeiya 'auxüme 'inüariyari tuminiyari. Mücü quenivaye'üi quenivaruta'üitüa nehesie mieme 'ahesie miemeta.

18

Que mü'ane masi müve'eme

(Maricuxi 9:33-37; Rucaxi 9:46-48)

¹ Mericüsü 'ana Quesusisüa meniu'axüani teyü'üquitüvamete müpaü me'utiyuatü, Mericüte, quepaicü masi cuini mieme püve'eme, taheima macave que mütivaxeiya müme mütiva'aitüa.

² Quesusi yu'aurie 'itahüaveca nunusi vahüxie nitaqueni.

³ Müpaü niutayüni, Caniseüyeni que nemütixecühüave, ta'aurie xüca xeca'axürieni, türi vahepaü xe'ananetü xüca xeca'acüne yemecü xepücaheutahaxüani haque müre'aita que mü'ane taheima macave.

⁴ Que mü'ane yuhepaüsita 'asica'utaitü mayuyeitüani 'icü nunusipaü, mücü canihücütüni que mü'ane masi cuini mieme müve'emetüni, taheima macave que mütivaxeiya müme mütiva'aitüa.

⁵ Que mü'ane mitanaqui'erieni xeime nunusi 'icüpaü mü'ane nehesüa mümiemecü, mücü pünesitanaqui'erieni neta.

Teüteri que memütecununitüariva

(Maricuxi 9:42-48; Rucaxi 17:1-2)

⁶ Mesü 'ime mecavavemetetütü yuri memüte'erie nehesie, que mü'ane micunuitüa sepa xeime, 'aixüa caniyüni queyu masi xüca mata mahete 'acatütüarienique cüpieyasie, xüca haramarasie heucahüiyanique meucatevasie.

⁷ Xüa 'ui que me'itüarieni cuiepa memütama memüyucununitüvacü. Neuyeveca teüteri memücunuitüarieni, peru xüa 'ui mücü tevi que mü'ane müvacunuitüani.

⁸ Xüca 'amama masihecahüpani ya 'a'üca, quenavitequi quenehüva. 'Aixüa caniyümücü masi pemeutahanicü tucari maxuavesie pemamapurutü pe'ücapurutü, peru 'aixüa püca'yüni huta mamayari huta quetayari pehexeyiatü xüca peheucahüiyani tai yuheyemecü müta'asie.

⁹ Xüca 'ahüxi masihecahüpani, quenivayetu'i quenehüva. Masi 'aixüa caniyümücü tapa xEICÜA peheunieretü pemeutahanicü tucari maxuavesie, peru 'aixüa püca'yüni naisata peheunieretü xüca peheucahüiyani xasi taiyariyarisie.

Muxa meuyevecai 'üxasieya hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

(Rucaxi 15:3-7)

¹⁰ Yumarima 'aixüa xepücavatave'erieca 'ime memücavavemete, sepa xeime. Müpaü nepütixecühüave,

müme vaniuqui tuayamete yuheyemecü 'amecaniu'uvani ne'uquiyari taheima macavesüa, mepicühüave.

11 Yuri Tevi nehücütütü que nemütinua, nevatavicueisitüanique memeuyexürie, 'ayumieme necaninuani.

12 Que xetecu'eriva. Tevi xüca xei sienituyari vorex-eyani yumuxasi, xüca xevitü müme heuyeveni, hipame cativacu'eirieni hürisie nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucame, cativaumie meuyeve.

13 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca 'acu heitaxeiya, mücücü niyutemavieca cuini mieme, que mücatiyutemavie memücaheuyexüriecai vacü nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucame vacü.

14 Müpaü yaxeicüa xe'uquiyari taheima macave pücayuvaüriya meuyevenicü sepa xevitü 'icü memücavavemete.

*Que müreuyevese müreiyehüvirienicü yu'iva
(Rucaxi 17:3)*

15 'Aiva xüca 'axa masi'uyurieni, mana quenemie yaquetineutahüavi yühücüate xeti'utü 'ecü 'iya. Xüca masi'u'enieni, 'a'ivatütü pühücütüni xeyunaqui'erietü.

16 Me xüca camasi'u'enieni, xeime quenanuvitüqui ya yuhutame, tehecüatamate vaniuquicü naitü niuqui müseirecü, yuhutame ya yuhaicame vaniuquicü.

17 Müme xüca cavaru'enieni, yaquetinivarutahüavi memüyutixexeüriva. Xücate cavaru'enieni memüyutixexeüriva, que mü'ane tanuivarisie mücamiemepaü quetineuxeyiya, tiyucuanamepaü.

18 Caniseüyeni que nemütixecühüave, tita xemücatetaunie 'ena cuiepa, mücü pücatitauniyarieni taheimata, tita xemütetaunie 'ena cuiepa, mücüta pütitauniyarieni taheimata.

19 Tavari caniseüyeni que nemütixecühüave, yuhutatü xeme xeyu'enietü xüca yaxeicüa xeteyumaica 'ena cuiepa tita xemütetavauni hepaüsita, sepa que mütitita, ne'uquiyari taheima macave müpaü catinixepitüamücü.

20 Haque yuhutatü yuhaicatü memeyuxeürie menesitahüaveque, mana nepuyeicani vasata.

21 Hicü Pecuru 'aura 'ayaca müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quepaümexa nepüreiyehüvirieni ne'iva, 'axa nesiyurieyu. 'Atahutamexa va'atü.

22 Quesusi müpaü tinitahüave, Ne 'atahutamexa nepücahaine, masi haica teviyari heimana tamamata heimana 'atahutamexa püta.

Tevi mücayuvaüriyacai müreiyehüvirienicü xeime

23 'Ayumieme nepaine, 'ipaü catini'aneni ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Tevi yucuepa müti'aitametücai

müpaü pütiuta'ai, te'uximayatametemama 'amemüte'apicacü tita müreuyevecai.

24 Mericüsü müpaü tisutüacu vavavirietü, xevitü hesüana pü'atüarie, meuyevecai xei miriyari miriyari 'inüariyari 'amürapicacü tumini.

25 Mücaheixeyacacü cümana mütiyutuanicü, mücü ti'aitame müpaü pütiuta'ai mütuiyacacü tevi, 'üyayata türiyamamata piniteyata, mücü tuminiyari 'amürapiniyarienicü.

26 Hicü hetüana niutihüximaqueni ti'uximayatame müpaü 'utaitü, Quenenecuevieca cuerietü, nai nepürapica.

27 Hicü mücü ti'uximayatame cusiyarieya 'inenimayatü nixüna, reiyehüviri tita müreuyevecai.

28 Mericüsü ti'uximayatame heyaca neitaxeiya yuhepaü 'aneme ti'uximayatame. Peuyevecai 'iya xei sienituyari 'inüariyari xeiçüa mi'ütüanicü. Cüipitüana 'iviyaca müpaü tinitahüave, Queneneu'ütüa tita müreuyevese pemürapinecü.

29 Hetüana niutihüximaqueni hepaüna 'anetü ti'uximayatame, müpaü 'utaitü, Quenenecuevieca cueritü, nai nepürapica.

30 Mücü pücayuvaüriyacai, masi tiniuta'aita casariyanata manutahüiyanicü mexi carapivecai tita müreuyevecai.

31 Mericüsü hepaüna me'ananetü te'uximayatamete hipatü me'ixeyaca que mütiuyuri, cuini mieme meniyutihiverieni. Mehecüneca, que mütiuyü nai metenitaxatüani yucusiyari.

32 Hicü cusiyarieya 'itahüaveca müpaü tinitahüave, Cari 'axa pepütiuca'iyari. Camü ne nemareuyehüviri tita müreuyevecai pemürapinecü naimecü, yapemutayücü.

33 Caricuta müpaü careuyevecai 'ecütari pemineni-mayacacü 'iya 'ahepaü müti'uximayatame, yaxeiçüa que nemümatiunenimayataxü ne.

34 Cusiyari ha'atü yemecü niyetuani teyu'uximatüvamete vahesüa mexi carapivecai tita müreuyevecai naime.

35 Yaxeicüata ne'uquiyari taheima macave püxeyurieni xüca yuxexuitü 'aixüa 'iyaricü xecatevareuyehüvirivani yu'ivama.

19

*Quesusi que müti'üquitacai, memücu'eiriva vaxatatü
(Maricuxi 10:1-12; Rucaxi 16:18)*

1 Mericüsü Quesusi 'inüca 'icü niuqui, Carereya cuieyarisie niuyupata, Cureya cuieyarisie neyani Curutani hatuxame-yari 'anutaüye.

2 Teüteri yumüretü meniveiyacaitüni. Mana nivananayexürüvacaitüni.

³ Mericüsü Pareseusixi hesüana meniu'axüani me'ita'inüataque müpaü me'utiyuatü, Titauniva yü'üya mücu'eirienicü naimecü.

⁴ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Müpaü xecate'iterüvavave, mücü matüaripai müvarunetüa, 'uquitüme 'ucatüme müvarutivevi.

⁵ Müpaü niutayüni, 'Ayumieme 'uqui niyupatamücü, yu'uquiyari yuvarusi vahesüa niyeyeimücü, yü'üyasie tiniviyamücü püta. Memüyuhutacai xei vaiyari mecanacünicuni meyuxevitü, cananuyüeni.

⁶ 'Ayumieme mecaniyuxeveni, mepücahutihari, xei vaiyari mehümetütü. 'Ayumieme Cacaüyari müvarutaxeviriyaxücü, tevi pücavataxüriexüani.

⁷ Peru müme müpaü metenitahüave, Mericüte, xüca müpaü 'aneni, titayari Muisexi müpaü tiu'aitaxü xapa 'eiriyaha hepaüsita mihuritüanicü micu'eirienicü.

⁸ Mücü müpaü tinivarutahüave, Muisexi yu'iyarisie xemü'itutupecü canixe'utaunieni xemüvacu'eirienicü yü'ütama. Peru matüaripaitü müpaü cacani'anecaitüni.

⁹ Ne masi müpaü nepütixetahüave, que mü'ane micu'eirieni yü'üya, mitivitüni xeime, mücü canicumaüvamücü que mü'ane mücayü'üya xeime cünaya mühücücü, me xüca 'uca mü'üyayatücai 'icumayüaveni xeime mücayücüna meri xEICÜA, picu'eirieni. Que mü'ane meta mitivitüni mücu'eiriva, mücüta nicumaüvamücü xeime 'üyaya.

¹⁰ Hicü teyü'üquitüvamete müpaü metenicühüaveni, Cari xüca müpaü 'aneni 'uqui 'ucamatü que mütivaiyacü, 'aixüa cani'aneniqueyu masi xüca caneüquenique.

¹¹ Mücü müpaü tinivarutahüave, 'Icü niuqui yunaima vahesie pücamieme. Müme müpaü memütepitüarie, müme vahesie xEICÜA canimiemetüni.

¹² Hipatü mepücanüquivave müpaü me'anenetü memutinüivaxücü. Hipatüta mepücanüquivave müpaü me'aneneme teüteri memüvarayeitüacü. Hipatüta yücümana mepücanüquivave, yamütüyünicü que müti'ane ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Que mü'anesie mümieme 'icü, hesiena quetinaqueni.

Quesusi que mutayü türi vahesie mieme 'aixüa memü'itüarienicü

(Maricuxi 10:13-16; Rucaxi 18:15-17)

¹³ Mericüsü 'ana türi meni'atüarieni hesüana, vahesie 'utimeme müyutanenevienicü, peru teyü'üquitüvamete menivarutate'acaitüni.

¹⁴ Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xequenivapitüaca türi, xepücanenaca nehesüa memü'axenicü. Müya

memü'anene catiniva'aitüvametüni que mü'ane taheima macave.

¹⁵ Hicü vahesie 'utimeca neyani.

'Uqui müxicütücai

(Maricuxi 10:17-31; Rucaxi 18:18-30)

¹⁶ Hicü 'uqui hecuatü hesüana ninuani müpaü ticühüavetü, Ti'aitame 'acu, tita reuyevese 'aixüa nemütiyurienicü, tucari mücaxüve nemexeianicü.

¹⁷ Müpaü tinita'eiya, Titayari peneticu'ivaviya tita 'aixüa müti'ane hepaüsita. Que mü'ane 'aixüa mü'ane yuxevitü 'apuyeica Cacaüyaritütü. 'Ayumieme xüca peheutahamücü tucari maxuavesie, yaquetinecamieni que müti'aita.

¹⁸ Rehüave, Que mü'ane 'aisica 'acu. Qesusi rehüave, Müpaü manuyüne, pepücati'amemivani pepüca'icumaüva xeime 'üyaya, pepücatinavayani, peti'itavatü pepücatihecüatani,

¹⁹ quetinvareuyehüvirieca 'a'uquiyari 'avarusi, quenenaqui'erieca 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'erie manuyüne.

²⁰ Hicü 'uqui müpaü tinitahüave, 'Icü naimesie yanepüticamie temaicüyaripai. Tita cuxi reuyevese.

²¹ Qesusi müpaü tinitahüave, Xüca pe'avaüriyani pemaye'anicü, quenemie, quetineutua 'apini, quetinivarumicua memümamave. Müpaü petiyurieme vaüca pepeucaqueni taheima. 'Ana pe'ayame nehiesie quetineuviya.

²² Hicü 'uqui 'icü niuqui 'u'enieca neyani yuhiverietü, vaüca mürexiyacaicü.

²³ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, canicuaniveni xicu maye'anicü müti'aitüvametünicü que mü'ane taheima macave.

²⁴ Tavari müpaü nepütixecühüave, que müticianive xicu maye'anicü Cacaüyari müti'aitüvametünicü, masi pücacuanive cameyu manuyehanicü 'ivipame huxieyasie.

²⁵ Me'u'enanaca teyü'üquitüvamete yeme meniuhüxiyani. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Xüca müpaü 'aneni, quepai püyüve mütavicueisitüarienicü.

²⁶ Hicü Qesusi vaxeyatü müpaü tinivarutahüave, Teüteri mepücaüvave, peru Cacaüyari naimecü caniyüveni.

²⁷ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Camüsü tame tepeicü'eiri naimie 'ahesie tepüteviya. Mericüte, tita tetehexeiyani tame.

²⁸ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xeme nehiesie xemüteviya, quepaucua cuie mühecuasie temü'axüani, Yuri Tevi nehücütütü quepaucua ne'üvenisie nemayerüni neti'aitatü visi ne'anelü, 'ana xemeta

'isücate xecanacünicuni. Tamamata heimana huta 'uveniyarisie xe'ayaheme xecateniva'aitüacacuni teüteri tamamata heimana yuhutame nuivarite 'Ixaherisie memüyecü.

²⁹ Que mü'ane micu'eiri yuqui yu'ivama 'uqisi 'ucari, yu'uquiyari yuvarusi yunivema yucuie, xüca varucu'eirieni nehesüa mümiemecü, mücü cuini mieme masi varexeiyatü canayeimücü, tucari mücaxüve hexeiyatü payani.

³⁰ Yümüiretü hicü miemete memümexüacate 'imatüremete mecanacünicuni, 'imatüremete mexüacate mete'acüne.

20

Caxie haraverita memüte'uximayacai

¹ 'Ipaü catini'aneni ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Tevi quiecame ximeri meri neyani vata'inienique te'ivamete haraveritana memüteta'ivacü caxie hepaüsita.

² Müpaü tivarutahüavecü xei tucarisie mieme que mütiyutuacai, meniuyuvaüriya, nivarenü'ani yuharaverita.

³ Hicü 'anatinecu heyaca nivaruxeiya hipame quiecarí hixüapa memüti'ucái mecate'ivatüvetü.

⁴ Müpaü tinivarutahüave, Xemeta haraverita xequenehu. Que mütiheiserie nepütixepitüani. Hicü menecüne.

⁵ Mericüsü tavarí heyaca tuca tavarita cüa caviecacu yaxecüa pütüyuri.

⁶ Hicü 'acayunirümecacu neyani. Hipameta nivarecaxeiya mana meti'ucame. Müpaü tinivarutahüave, Titayari 'uva xeteti'u tucariçü xecate'ivatüvetü.

⁷ Müme müpaü metenitahüave, Tevi pücatasita'inieve temüteta'ivacü. Müpaü tinivarutahüave, Xemeta haraverita xequenehu. Que mütiheiserie, yaxepütépitüarieni.

⁸ Mericüsü 'ucutaicarecu haraveri cusiyari müpaü tinitahüave yuparevivame, Te'ivamete quenivaretahüavi, quenivare'ütüani va'ivarica xique miemetexi meri, 'ariqueque ximeri miemetexi.

⁹ Hicü müme 'acayunirümecacu memutahüavarie me'u'axüaca xei tucarisie mieme meniuta'ütüarieni yuxexütü.

¹⁰ Müme matüari memutahüavarie me'u'axüaca, müpaü mepütécü'erivacai vaücava masi memü'ütüarieniquecaicü, peru mümeta yaxecüa xei tucarisie mieme meniuta'ütüarieni yuxexütü.

¹¹ Me'itanaqui'erieca yu'ivarica, menitiniuquimani haravericame

¹² müpaü me'utiyuatü, Camü 'ime 'imatüriecaque memü'axüa xei hurayari mepuyuri xecüa caricuta yaxecüa pepütivarupitüa tahepaü, sepa tame temüte'ucacucüinecai tucariçü, sepa temücuaxiyatücatei xürüpa tame.

13 Mücü 'ita'eiyaca xeime müme müpaü niutayüni, Nehamicu 'axa nepücamasi'uyuri. Pecatiu'avaüri que nemainecai xei tucarisie mieme que memütinetuacai.

14 Quenanu'üi 'atumini, quenemie. Nepünevaüriya nemi'ütüanicü 'icü 'imatüreme que nemümatiu'ütüa 'ecü.

15 Catitauniva müpaü nemütiyurienicü nepinicü que mütinaque. Nusu 'axa pepünetiuxei 'ecü 'aixüa nemütiuca'iyaricü.

16 Müpaü yaxaicüa müme hicü memü'imatüremete, 'ana mexüacate mecanacünicuni, mexüacate 'imatüremete mete'acüne. Yümüretü meputa'inierie, peru hipatü xeicüa mepanayexeiyarie.

*Tavari Qesusi que mutayü que mütimierieniquecai
(Maricuxi 10:32-34; Rucaxi 18:31-34)*

17 Mericüsü Qesusi Querusareme quepaucua mumiecai, yateva nivarevitüni Tamamata Heimana Yuhutame yühücüame. Mana huyeta müpaü tinivarutahüave,

18 Neuxei, Querusareme tepeutiylene hicü. Yuri Tevi que nemütihücü necanietuiyamücü mara'acate memühüritüarie vahesüa, müme 'inüaricü memüte'üquita vahesüa. Va'isücate menesita'ivaviyayu necanimieriemücü.

19 'Ana meneniyetuacuni müme memücatateüterima vahesüa nemünanaimarienicü nemücuveyaxüanicü curuxisie nemümierienicü. Hairieca tucari 'aye'ayu necananucuquetüariemücü.

*Cacuvu Vanimatü que memüte'itavaviri
(Maricuxi 10:35-45)*

20 Mericüsü hicü Severeu nivemama vavarusi hesüana ninuani yunivema varavitütü. Niutihüximaqueni hetüana tixaütü titavarienique.

21 Mücü müpaü tinitahüave, Tita pereuyehüva. Rehüave, Müpaü queneutayüqui, 'icü nenivema yuhutatü memayaxecü xevitü 'aserieta xevitü 'a'utata quepaucua peti'aitatü pemaiani.

22 Qesusi müpaü tinivarutahüave, 'Asixepücatemate tita xemütecu'ivava. Nehepaü xete'ucacucuetü xeteyüvave xemenu'ienicü tita nemüranu'ieni ne, nehepaü xeteyüvave xema'ivarienicü, tevi que müranucanamiepaü hacü quepaucua muca'üyarie. Tepüyüvave mete'icühüave.

23 Müpaü tinivarutahüave, Yemecü nehepaü xepüte'ucacucueneni xe'i'ietü tita nemüranu'ieni, xeca'üyarietü nemüca'üyarienipaü. Peru heiserie nepücahexeiya nemüxepitüanicü ni neserietta xeniu ni ne'utata xemutiyaxecü. Masi müme xeicüa ne'uquiyari micuha'aritüa vahesie mieme, yamecatenipitüariacacuni müme püta.

24 Hicü hipatü tamamata me'u'enanaca menivaru-tixeümani yuhutame yu'ivamacame.

25 Hicü Quesusi yu'aurie varutahüaveca müpaü niutayüni, Xeme müpaü xepütemate, müme nuivarite vasata memüte'aitamete, müme meteniva'uxitüaca mete'aitatü. Vavemete heiserie mecanexeyani vahepaüsita que memüteyurieni.

26 Müpaü pücatiyüni xeme xesata. Que mü'ane xeme xesata ve'eme mayaniqueyu, mücü yunaime xeparevivame canayeimücü.

27 Que mü'ane mexüacame mayaniqueyu xesata, yunaime xehesie mieme ti'uximayatü canayeimücü.

28 Yaxeicüa Yuri Tevi nehücütütü que nemütinua, nemüparevianicü nepücanua, masi hipame nevaparevienneque püta necaninuani, netucari nemüyetuanicü yumüireme vahesie mieme, nevaxünaque.

*Que memüte'anutanenierixü yuhutatü me'acücüpetü
(Maricuxi 10:46-52; Rucaxi 18:35-43)*

29 Mericüsü Quericusie me'ayecünirümecacu, yumüiretü teüteri meniveiyacaitüni.

30 Yuhutatü me'acücüpetü mana menicatecaitüni huye tesita. Hicü me'u'enanaca quename 'anuyeyaniquecai Quesusi, meniutihivani müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame 'acu Raviri pemünu'aya, quetanenenimayaca.

31 Teüteri menivarutitieni cayuvatü memütetenicü. Müme masi vaüca meniutihivatücüne müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame 'acu, quetanenenimayaca, Raviri pemünu'aya.

32 Hicü Quesusi mana 'utaqueca nivarutahüave. Müpaü niutayüni, Que tixenaque müpaü nemütiyurienicü xehesie mieme.

33 Müpaü metenitahüave, Ti'aitame 'acu, tepanutane-nierequeyu.

34 Hicü Quesusi vanenimayatü nivaramayüaxüani vahüxita. Yapaucua menanutaneniene, menenucuveiya mümeta.

21

*Querusaremesie que müreutaha
(Maricuxi 11:1-11; Rucaxi 19:28-40; Vani 12:12-19)*

1 Mericüsü Querusaremesie meni'axüaximecaitüni. Vetüpaquesie nuaca Huriva Mati'u yemuriyaritüa, Quesusi nivarenü'ani teyü'üquitüvamete yuhutame

2 müpaü tivarutahüaveca, Quiecarí 'anutaüye mucumasie sequenehu. Cuitü xecanivaretaxeyacuni puxu macuvie nu'ayamame. Xevaracuxüname xequenivarahapani nehesüa.

³ Xevitü xüca xeta'ivaviya, müpaü xepüte'itahüave, Ti'aitame püvareuyehüva. Cuitü püvaranü'ani.

⁴ Müpaü tiniuyüni maye'anicü que mutayü Cacaüyari, tixax-atame müpaü 'utainecacu,

⁵ Müpaü quetinetahüavi Siyuni müracuteva quiecame, Neuxei, que mü'ane mümati'aitüa 'ahesüa canamiene Ca'ayu'eriyatü, puxusie 'acaitü Puxu nunusisie 'anutiyerüme.

⁶ Hicü teyü'üquitüvamete mehecüneca, müpaü mete'uyurieca que mütivaru'aitüa Qesusi,

⁷ puxu meneyehana, nu'ayari. Yü'ücari me'anutiveracu puxusie, nanutiyerüni.

⁸ Yümüretü teüteri huyeta meni'itüaximecaitüni yü'ücari, hipatü cüye mamateya meheucuvitequetü meni'itüaximecaitüni huyeta.

⁹ Teüteri yumüretü memuhaitütüacai memu'imamatücai meniutihvacaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa cani'aneni Raviri Nu'aya, 'aixüa queticuniuvani que mü'ane mamie Ti'aitamesüa miemetütü hepaüsita, 'aixüa cani'aneni que mü'ane taheima macave.

¹⁰ Hicü Qerusareme heutahacu yunaitü quiecatari menanucu'uni müpaü me'utiyuatü, Qesü püpaicü 'icü.

¹¹ Teüteri müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catinix-axatametüni Qesusitütü, Nasreti quiecame Carereya cuieyarisie.

Que müti'iti tuqui'amüpa

(Maricuxi 11:15-19; Rucaxi 19:45-48; Vani 2:13-22)

¹² Mericüsü Qesusi Cacaüyari tuquieya 'amüpata neutahani curaruta. Nivaranuyeveiya yunaime memütetuacai memütenanecai mana curarutapai. Tumini patamete vamexate natixürieni, cucuruxi vatuayamete va'üpari ratixüri.

¹³ Müpaü tinivarutahüave, 'Ipaü catine'uca, Nequi nenevieri quiyari canimarivacamücü, 'anuyütü, xemesü masi terü xecanayeitüani haque tenavayamete memeyu'avieta.

¹⁴ Hicü tuqui curaruyarita 'uvecacu, memacücüpecai memühurietücatei hesüana meniu'axüani, nivaranayexürieni.

¹⁵ Hicü mara'acate memühüritüariacai mümeta 'inüaricü memüte'üquitacai, me'ixeyaca marivemecü que mütiyurienecai, mevaxeyatü türi meta tuqui curaruyarita memutihvacai, 'Aixüa cani'aneni Raviri Nu'aya me'utiyuatü, müme meniuyeha'ani.

¹⁶ Müpaü metenitahüave, Cari pecati'ena que memutiyuane 'icü. Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hü. Cauca hasuacu ceca'iterüvavave 'icü,

Türi memüsiseve vatetasie
Niuqui 'aixüa mü'ane
Nepüvayenetüani nehepaüsita,
maine.

¹⁷ Hicü varucu'eirieca, quiecarisie nivayeyani Vetaniyapai.
Muva necateitüni.

*Que mütiuniu, 'axa mü'itüarienicü xapa mücatacacai
(Maricuxi 11:12-14, 20-26)*

¹⁸ Mericüsü ximeri tavari quiecarisie yemieximetü neuha-
camücücaitüni.

¹⁹ Xapa cüyeyari 'uxeiyaca huye tesita 'uveme, hepana
neyani. Tixaü pücatiutaxeï hesiena, xavari xeicüa. Müpaü
tinitahüave xapa, Tavari pepücatacaca. Yapaucua niutavani
xapa.

²⁰ Me'ixeiyaca teyü'üquitüvamete menihüxiyacaitüni müpaü
me'utiyuatü, 'E'e, quetü, yapaucua putava xapa.

²¹ Qesusi müpaü tivacühüave, Caniseüyeni que
nemütixecühüave, xüca yuri xete'erieca, xüca xe'iyari
cayuhutani, que mütiuyü xapa hepaüsita, müpaü
xepüteyurieca xemeta. Mücü meta, sepa müpaü
xemüte'itahüave yemuri mana muve, Queneu'apata,
haramarasie queneu'ahüva, xe'utiyuatü, müpaü pütüyüni.

²² Sepa que mütitita, nai xemütetavauni xeyunenevietü, xüca
yuri xete'erieca, xeheixeyatü xepacüne.

*Qesusi heiserie que mürexeiyacai
(Maricuxi 11:27-33; Rucaxi 20:1-8)*

²³ Mericüsü tuquipa heta'acu mara'acate
memühüritüarielai teüteri va'uquiyarima yunaitü 'aura
menacüne ti'üquitacacu. Müpaü meniutiyuane, Heiserie
haque pemieme pemeixeiya 'ipaü pemütiyuriencü. Qepai
'icü heiserie masi'upitüa.

²⁴ Qesusi müpaü tivaruta'ei, Neta tixaütü
nepütixeta'ivaviya. Xüca xenesita'eiya, neta yanepütixetahüave
haque memieme heiserie nemexeiya yanemütiyuriencü.

²⁵ Tamüsü Vani quepaucua müti'üyanecai, haque
pemiemetücai 'üyaricaya. Taheima macave pipitüa, teüteri
nusu mepipitüa. Mümeri niuqui menixüatüacaitüni
müpaü meteyücühüavetü yunaitü, Xüca tame müpaü
te'utiyuaneni quename taheima macave 'ipitüa, mücü müpaü
pütaticühüaveni, Mericüte, titayari yuri xecate'ita'eriri.

²⁶ Mesü xüca müpaü te'utiyuaneni quename teüteri
me'ipitüa xeicüa, camü tepüvamacaxe teüteri. Yunaitü Vani
tixaxatametüme mepü'erie.

²⁷ Hicü Qesusi müpaü meteniuta'eiya, 'Asitepücatemate.
Mücüta müpaü tinivarutahüave, Mericüte, neta

'asinepücatixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya yanemütiyuriencü.

Tevi nivemama yuhutame va'üxasi hepaiüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

²⁸ Perusü que xetecu'eriva. Tevi yunivema nivarexeiyacaitüni yuhutame. Xeimesüa nuaca müpaü tinitahüave, Nenive 'acu, hicü quetine'uximayatamie haraverita.

²⁹ 'Iya rehüave, Nepücanevaüriya. 'Ariquesietü yücü tiyutihüaveca neyani.

³⁰ Mericüsü 'arique 'ivayasüa nuaca yaxaicüa tinitahüave. 'Iya, 'Au ne'uquiyari 'utayüca, pücahetüa.

³¹ Mericüte, que mü'ane mücü 'icü yapüticatüa 'uquiyarieya que mütinaquecai. Müpaü mete'icühüave, Matüari mitahüavixüsietü. Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'asita müme memüteyeturiyari cuviyexunu tuminieya, 'ucari meta tuminicü memüyuvitünüa mecanixe'anuhaitüiyacuni memaye'axüanicü Cacaüyari mütiva'aitüvametünicü, xeme pücatixaü.

³² Vani xehesüa ninuani huye xexesisütanique, tixecuxaxatüvatü heiseriemecü yaxemütecahunicü. Yuri xepücate'uta'eri hesiena, peru 'asita müme memüteyeturiyari cuviyexunu tuminieya, 'ucari meta tuminicü memüyuvitünüa müme yuri meteniuta'eriecaxüani hesiena. Xeme masi xete'uxeiyaca que mütiuyü, ni 'ariqueque xepücatehayevacai que xemüteyuriecäi, yuri xepücate'uta'eri hesiena.

*Te'üviyamete 'axa teyuruvamete
(Maricuxi 12:1-12; Rucaxi 20:9-19)*

³³ Xeimeta 'üxasi xequene'enieca xemüteyü'üquitüacacü. Quiecame haraveri niutavevieni. Caxie 'uca'uitüaca nicurarütüiya, caxie püname nivati'inieni, 'e'utevime niutavevieni neniereme, capa caxie 'ucacuaiyanicü.

Te'üviyamete nivaruhüritüani vacuetatüatü, teva retüa.

³⁴ Mericüsü ticuaximecacu, yuhesüa miemete te'uximayatamete nivarenü'ani te'üviyamete vahesüa memenuitünicü 'icuaxi cusiyarisie mütinaquequecaicü.

³⁵ Te'üviyamete masi mevarutiviyaca te'uximayatamete hesüana memeyecü, xeime meniucuvaxüani, xeime mete'umi, xeime mete'utituaxixü.

³⁶ Hicü hipame tavari nivareyenü'axüani te'uximayatamete yumüireme masi. Yaxeicüa mepüvaruyuri.

³⁷ 'Imatürieca vahesüa neinü'ani yunive müpaü 'utaitü, Xüari meteneiyehüviriecuni nenive.

³⁸ Hicü te'üviyamete nu'aya me'uxeiyaca müpaü meniu-tiuanecaitüni, Camüsü 'icüsie 'ariqueta catininaquimücü

cusiyari pinieya. Cümü tepimieni, tepiviya tita hesiena müтинаque 'arique.

³⁹ Me'iviyaca haraveri vari meneicahüani mepimi.

⁴⁰ Mericüte, quepaucua munuani haraveri cusiyari, que vayurieni te'üviyamete müme.

⁴¹ Müpaü metenitahüave, 'Axa 'anemecü nivatixütüamücü 'axa memüte'uyuricü müme, hipame püta nivahüritüamücü te'üviyamete, 'icuaxiyari memiyetuiriени cusiyari quepaucua tucari maye'ani.

⁴² Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hasuacu xecate'ititerüvavave 'utüarica xapayarisie que maine, Mücü tete memutixani'eri qui vevivamete Mücü 'isiquina titutuicame nayani. Ti'aitame müpaü catiniuyurieni. Canimariveni que temüte'ixeiya, manuyüne.

⁴³ 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, xepücapitüariени xeme xemeixeianicü Cacaüyari tixe'aitüvametüme. Hipatü püta 'icuaxiyari memütixuavitüani yamecatenipitüariecacuni xei nuivariyari.

⁴⁴ Xüca 'iya tetesie 'ucaveni pütimure. Xüca hesiena 'ucaveni tete, pitapüna.

⁴⁵ Hicü mara'acate memühüritüariecai Pareseusixi vahamatü me'i'enieca 'üxasieya, müpaü metenimaicaitüni müvaxatacaicü müme.

⁴⁶ Metenicuvautüvecaitüni que memüte'iviyacü, peru 'asimepücate'uyuri mevamacatü teüteri. Müme müpaü mepütecü'erivacai quename tixaxatame hücütücai Qesusi.

22

Neüquiya 'ixüarariyari 'üxasieya hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Mericüsü Qesusi tavari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü, 'İpaü catini'aneni ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave.

² Tevi yucuipe müti'aitametücai neüquiya 'ixüarariyari niu-tavevieni yunivesie mieme.

³ Yuhesüa miemete te'uximayatamete nivareutanü'axüani memüvatahüavecü müme meripai memuta'inierie neüquiycü. Müme memuta'inierie mepücayüncacai memacüncü.

⁴ Tavari tivareutanü'axüa te'uximayatamete hipame müpaü tivarutahüaveca, Memuta'inierie müpaü xequetenivaretahüavi, Neuxei, ne'icuai 'apürapine, turusixi mete'ucui'ivaxü, vacaisixi meta memüvaiyatüca xemütecuanicü, nai pütilha'arisie. Xequenacüni neüquiypa.

⁵ Memuta'inierie me'itave'erietü masi meneutayeixüani xevitü yuvaxata, xevitüta yutienitapai.

⁶ Hipatüta mevarutiviyaca te'uximayatametemama, 'axa mepüvaruyuri mepüvarucui.

⁷ Hicü ti'aitame niuyeha'ani. Varenü'acu cuyaxi yuhesüa miemete menivarutixütüani müme teyumemivamete, vaquiecarí mete'utataiyaxü.

⁸ 'Ana müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete te'uximayatamete, Neüquiya pücuha'arisieri peru memuta'inierie 'aixüa mepücate'u'iyaricai.

⁹ 'Ayumieme xequeneutayeixüa huye manuyehanesiepai. Yunaime xemüvaretaxeiya xequenivareta'ini neüquiypa.

¹⁰ Mericüsü te'uximayatamete huyeta meheutayeixüaca menivarucuxeürieni yunaime memüvaretaxei 'axa teyuruvamete 'aixüa teyuruvamete yunaime. 'Ixüaramete mecanihüpüncaitüni haque neüquiya meveviya.

¹¹ Mericüsü ti'aitame mana heutahaca vaxeiyaque 'ixüaramete, tevi niuxeiya mana 'acaime neüquiypa mieme 'ixuriqui müca'anacatücücai.

¹² Müpaü tinitahüave, Nehamicu 'acu, quepaütütü 'uva pepataha neüquiypa mieme 'ixuriqui peca'anacatütü. Mücü cayuvatü tinicateitüni.

¹³ Hicü ti'aitame müpaü tinivarutahüave yuparevivamete, Xequenanhüa 'ücateyasie mamateyasie, xequenanhüa tacua yüvipa. Mana pütasuacani püyutaqueveni.

¹⁴ Yümüretüsü meputa'inierie, peru hipatü xEICÜA mepanayexeyarie.

Cuviyexunu tuminieya

(Maricuxi 12:13-17; Rucaxi 20:20-26)

¹⁵ Mericüsü Pareseusixi menecüne. Mepuyu'eni que memüte'iviyacü niuqueiyasie.

¹⁶ Hicü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete menivarenü'ani hesüana, hipame meta Herurexisie memüteviyacai, müpaü memüte'itahüavecü, Neuxei ti'üquitame tame müpaü tepütemate 'ecü yuri pemutainecü, Cacaüyari huyeya hepaüsita pemüti'üquitacü que mütivaiyacü, pemüca'acuerivayuriecü sepa xevitü que mütiyücühüave, yücü pemücativaxeyiacü teüteri.

¹⁷ Hicümüsüari, yaquetatineutahüavi que pemüticu'eriva. Ti'aitame Sesaxi tumini que mütivava cuviyexunusie mieme, titauniva mütiyutuanicü, pücatauniva nusu.

¹⁸ Qesusi timaitü 'axa que memiyuriecucui müpaü niutayüni, Cari yacü xEICÜA xepüyüa. Titayaricutaxi xenete'inüatatüve.

19 Tumini para xequeneneuxeisitüa xeime cümana mütiuyutua. Müme xei tuminiyari meni'ütüani.

20 Hicü müpaü tinivarutahüave, Quepai ramu'u püra'uxa, quepai püra'utüarica 'icü.

21 Mete'icühüave, Sesaxi. Hicü müpaü tinivarutahüave, Mericüte, tita Sesaxisüa mütimieme xequetenapinirica Sesaxi, tita Cacaüyaristüa mütimieme, xequetenapinirica Cacaüyari.

22 Me'ienieca meniuhüxiyani. Hicü me'icue'irica menecüne.

Que memüte'ita'ivaviyaxü, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita

(Maricuxi 12:18-27; Rucaxi 20:27-40)

23 Mericüsü mücü tucarisie Saruseusixi hesüana meniu'axüani. Müme müpaü pütivaniuquitücai quename meca'anutaneniere müquite. Hicü müpaü metenita'ivaviya,

24 Ti'üquitame, Muisexi müpaü niutayüni, tevi xüca 'umüni türi cavarexeiyatü, 'ivaya nitivitümücü yucue, türi nivativevimücü 'ivaya mumüpaü memütetetevacacü.

25 Mericüsü tahesüa 'amenititecaitüni yu'ivamatü 'atahutatü. Vamasi 'utineüqueca niümüni. Türi mücavarexeiyacaicü, yü'üya caniacu'eirieni mutaya mitivitünicü.

26 Mutaya yaxaicüa tiniuyurieni, 'itivitüca niümüni, 'utümana mieme meta, 'atahutatü yunaitü.

27 'Imatüriecaque niümüni 'uca.

28 Mericüte quepaucua xeniu memanucu'uni, 'atahutatü memitivitü, que mü'ane ra'üya pürayani.

29 Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Xepuyuyari xemüca'imatecü 'utüarica xapayari que maine, 'asixemücatematecü Cacaüyari que mütitürücaüye.

30 Quepaucua memanucu'uni mepücaneneüqueni mepücaviquieca, masi Cacaüyari niuquieya tuayamete vahepaü mepü'aneneni taheima.

31 Müquite que memüte'anucu'uni que müre'uxa cauca hasuacu xeca'iterüvavave tita mütixe'utahüavixü Cacaüyari müpaü 'utaitü,

32 Ne 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu necanivacacaüyaritüni, manuyüne. 'Ayumieme müquite pücafaxata, quename vacacaüyari haitü. Memayeyuyuri püta vacacaüyari caniyuxatani, sepa memucüi.

33 Me'u'enanaca teüteri, menihüxiyacaitüni 'üquisicayacü.

'Aitüarica müve'eme

(Maricuxi 12:28-34)

34 Mericüsü Pareseusixi me'u'enanaca que mütivarunütüa Saruseusixi meniuyucuxeürieni 'axeicüa.

35 Hicü xevitü müme 'inüari niuquiyari mümaicai nita'inüata müpaü ticu'ivaviyatü,

36 Ti'üquitame 'acu, que mü'ane 'aitüarica masi peuyevese 'inüari niuquiyarisie mieme.

37 'Iya rehüave, Quenenaqui'erieca Ti'aitame mü'acacaüyari, nai que pemütiuca'yari, nai que pemüti'amate, nai que pemüticu'eriva, manuyüne.

38 'Icü 'aitüarica masi yemecü caneuyeveca, cananuhaitüaca.

39 'Utümana mieme hepaüna cananuyüneni, 'Ahepaü tevi quenenaqui'erieca que pemüti'anaqui'erie, 'anuyütü.

40 'Icü niuqui hutatü canenucutuica 'inüari niuquiyari texaxatamete vaniuqui naime.

Cürisitu quepai püranive, que mütivaruta'ivaviyaxü

(Maricuxi 12:35-37; Rucaxi 20:41-44)

41 Mericüsü Pareseusixi memuyucuxeürie Qesusi nivaruta'ivaviya

42 müpaü 'utaitü, Que xetecu'eriva Cürisitu hepaüsita. Que mü'ane püraxiüyari. Müpaü mete'itahüavixü, Raviri canixiüyarieyatüni.

43 Müpaü tinivarutahüave, Mericüte, Cacaüyari 'Iyarieya 'icuyuitüvacacu, titayari Raviritütü Neti'aitüvame titaterüvaxü müpaü 'utaitü,

44 Ti'aitame müpaü tinitahüave que mü'ane müneti'aitüa, Neserieta quenacani

'Ahetüapai mexi nevarahapani müme memümasi'aca'unie.

45 Mericüte, xüca Cürisitu tita'aitüani Raviri, que timasiücü quename xiüyarieya.

46 Xevitü pücayüvecai mita'eiyacü. Tavari ni xevitü pücayuvaüriyacai tixaütü mütita'ivaviyacü 'arique.

23

Qesusi que mütivaruniuquima müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Pareseusixi meta

(Maricuxi 12:38-40; Rucaxi 11:37-54; 20:45-47)

1 Mericüsü Qesusi tinivacuxaxatüvacaitüni teüteri yuhesüa miemete teyü'üquitüvameteta

2 müpaü 'utaitü, Müme 'inüaricü memüte'üquita Pareseusixita Muisexi 'uvenieyasie me'atetü mepüte'üquita.

3 'Ayumieme nai que memütexecühüave yaxequeteneyurieca yaxequetenecahunü, peru que memüteyurie yaxepücateyurieca xeme. Mepütecuxata peru yamepücateyurie.

4 'Ica meniucuha'aritäni mahetete mücuanivetüca, teüteri vanaiparisie menivarutitütüvani, peru mepücayuvaüriya ni yu'itüvamecü memüvaparevienicü.

5 Nai que memüteyurie, yamepüteyurie teüteri memüvaxeyacü xEICÜA. 'Epatayeyeu cuitaxiyari cümana niuqui xapayari manahüa quepaucua yuyeyari memüvevie, 'apünene va'ücaru putuniyari.

6 Püvanaque quiecame 'aurie memayaxecü 'ixüararipa, teüteri vahüxie memayaxecü tuquita,

7 püvanaque vaürisica memüpitüarienicü quiecaru hixüapa, teüteri Ti'üquitame me'utiyuatü memüvatahüavecü püvanaque.

8 Xemesü Ti'üquitame xepücate'uterüvarüvani. Xevitiüxa catinixe'üquitüaca, xeme yunaitü xecaniyu'ivamaca.

9 Ne'uquiyari xepücatecühüavarüvani cuiepa, xevitiüxa müxe'uquiyaricü taheima macave.

10 Te'üquitamete xepücate'uterüvarüvani, xevitiüxa tixe'üquitüvame mühücücü Cürisitütütü.

11 Que mü'ane xeme masi mümariva, peuyevese mücü xeparevivame mayanicü.

12 Que mü'ane tixaütü tihücütütü mayuyeitüva, mücü tixaü catihücütütü canayeitüariemücü masi. Que mü'ane tixaü catihücütütü mayuyeitüva, mücü masi tixautü tihücütütü canayeitüariemücü.

13 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜA xemüyüacü. Xepücavataunie teüteri memaye'axüanicü mütiva'aitüvametünicü que mü'ane taheima macave. Xeme xepücayuvaüriya müpaü xemüte'aye'axüanicü, müme meta memüyuvaüriya, xepüvanena.

14 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜA xemüyüacü. Xepütevarutixütüiri viyurasixi vapini, 'exeteheutevitü neneviericü, mücamasiücünicü que xemüteyurie. Xehesie masi yemecü tinahüivamücü.

15 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xEICÜA xemüyüacü. Naisarie haramarasie cuiepa xepücu'uva, xe'ivautüvetü xeime xenücame xemayeitüanicü. Quepaucua xemeitaxeyia, xecanipata, masi yemecü hesiena müтинаquenicü xasi taiyariyarisie meucahüiyanicü, xehesie 'axa mü'ane que müтинаque xEICÜA pücatixaü.

16 Xüa 'ui xeme xe'acücüpetü xemüvarahapana hipame, müpaü xe'utiyuatü, Que mü'ane tuqui 'amüpa xatatü müyühuritüa, yacü püyühuritüa. Me xüca yühuritüatü huru tepüayari xatani cümana müquemaritüarie tuqui, peuyevese yamüticamienicü que mutayü.

17 Cari 'asixepücatemate, xepacücüpe. Que mü'ane masi yemecü peuyevese, huru nusu, tuqui nusu peuyevese tuqui huru müpatacü Cacaüyarisüa mieme mayanicü.

18 Mücü meta, que mü'ane xeniu mürayutimavatüre xatatü müyühürütüa, yacü püyühürütüa. Me xeniu xüca mavari heimana mürapine xatatü yühürütüani, peuyevese yamüticamienicü que mutayü.

19 Xepacücüpe. Que mü'ane masi yemecü peuyevese, mavari nusu, mürayutimavatüre nusu peuyevese, mücü mipatacü mavari Cacaüyarisüa mieme mayanicü.

20 Que mü'ane mürayutimavatürecü xatatü müyühürütüa, mücü xatatü püyühürütüa, nai heimana mürapine xatatü püyühürütüata.

21 Que mü'ane müyühürütüa tuqui 'amüpa xatatü, mücü xatatü püyühürütüa, que mü'ane tuquita mayeca xatatü püyühürütüata.

22 Que mü'ane muyuavi xatatü müyühürütüa Cacaüyari 'uvenieya xatatü püyühürütüa, que mü'ane hesiena macave xatatü püyühürütüata.

23 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xeicüa xemüayüacü. Tamamata taparisie mieme, xei tapari xepüyuavüriya xemixatüanicü Cacaüyari, 'asita yerüvavuena texuxuri cuminu naima. Peru xepihayeva tita masi müreuyevese 'inüari niuquiyarisie mieme, heiseriemecü yaxemüteyuriecacü, xemüteyucanemimayacacü, yaxemütecahunicü que xemutiyuane. Müpaü püta püreuyevese müpaü mütiyurienenicü, siepüre catihayevatü xei tapari 'ixatüatü.

24 Xe'acücüpetü xepüvarahapana hipame. Cari yu'isarisie xepenyecase xecüi xemücahexünicü, peru xepexü cameyu 'amünena.

25 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xeicüa xemüyüacü. Que mü'ane herie xeicüa müca'itiva tecüxi xacü, müpaü xepüyüa, peru yutaüta xepühüpüne xetnavacutü xeyutatuatü.

26 Cari Pareseu pehücütütü pepacüpe. Taütana meri queni-vacu'itixüa tecüxi, herieta 'itiyatü mayanicütari.

27 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xeicüa xemüyüacü. Müqui teucume me-unaximapäü xecani'aneneni. Herie visi pütiyuxexeiya, peru pühüne müquite va'umeyari naitü müca'itiyatüca.

28 Xemeta yaxaicüa herie xeicüa müme heiseriemecü yamemütecahu vahepaü xepüteyuxexeiya, teüteri que memütexexeiya, peru xepühüpüne yacü xeicüa xeyüatü, yaxecatecacünicütü.

29 Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquita, xemeta Pareseusixi, que xe'itüarieni yacü xeicüa xemüyüacü. Texaxatamete vateucumete xepüvaveviri, müme heiseriemecü yamemütecahucai vateucumete visi xepüte'uquemaritüa.

30 Müpaü xepütiyuane, Tame xüari xüca 'ate'u'uvani que quepaucua ta'uquiyarima 'amemu'uvacai, tamesüari tepücvapareviecaqueyu mütayeurienicü texaxatamete vaxuriya.

31 Xemesietü xepüyuecüata, müme texaxatamete memüvarucui que xemütevanivema.

32 Xe'uquiyarima que memüte'isütüa mecuxi xequenaye'atüaca vahepaü.

33 Cari cuterixi xepühüme, terücaxi xepüva'ivama. Quepaütücacu xepüyutavicueisitüani xemücaheucaxüriyanicü xasi taiyariyarisie, 'isücame xeta'ivaviyayu.

34 'Ayumieme xehesüa nepüvarenü'avani texaxatamete, temaivavemete, 'inüaricü te'üquitamete. Hipame müme xepüvacuini, curuxisie xepüvacavütüani, hipame müme xepüvativayani yutuquita, quiecarisie xepüvaranuyeveveyani xeime quiecarisie.

35 'Ayumieme xehesie pürahüiyani yunaime heiseriemecü yamemütecahu vaxuriyacü cuiepa mütayeurivecü, Haveri heiseriemecü yamüticamiecai xuriyayacü meri, 'asita Sacariya Verequiyaxi nu'aya xuriyayacüque, xemimi tuquita caheta'avecacu, mürayutimavatüre heyeyacu.

36 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'icü naitü pürahüiyani hicü miemete teüteri vahesie.

Quesusi yuhiverietü que mutayü Querusareme quiecatari vahepaüsita

(Rucaxi 13:34-35)

37 Querusareme 'acu, Querusareme, 'ahesüa quiecatari mecanivatacucuyani texaxatamete, mecanivatituaxani Cacaüyari nü'arimama 'ahesüa memü'axe. Müixa nepünevaüriyacai nemüvacuxeürienicü 'atüriyama, vacana yunivema que mütivacuxexeüriva yu'anatüa. Mepücayuvaüri.

38 Camüsü xequi 'uyemavetü pücu'eiriva.

39 Müpaü nepütixetahüave, tavori xepücanesixeiya mexi tucari ca'aye'ave quepaucua müpaü xemütiyuaneni, 'Aixüa queticuniuvani que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü mamie hepaüsita.

24

Quesusi que mutayü, tuqui 'amüpa que mütica'unarieniquecai 'arique

(Maricuxi 13:1-2; Rucaxi 21:5-6)

1 Mericüsü Qesusi tuqui 'amüpata vayeyaca neyani. Hesüana miemete teyü'üquitüvamete 'aura menacüne me'ixeisitüanique quite tuqui curaruyarita miemete.

2 Mücü müpaü tinivacühüaveni, Xete'ixeiya 'icü naime. Ni-
uqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tete pücahayevarieni
yuheima 'atetü. Naitü masi nica'unariemücü.

*'Inüari que mütimasiücünü taparirümecacu
(Maricuxi 13:3-23; Rucaxi 21:7-24; 17:22-24)*

3 Hicü mana 'ayerücu Huriva Mati'u yemuriyarisie
teyü'üquitüvamete 'auriena menacüne yühücüate mecutecacu.
Müpaü metenitahüave, Quetatineutaxatüa quepaucua müpaü
pütüyüni que pemainecai. Tita ti'inüariyaritüni quepaucua
pemunuani, quepaucua mütaparirümeni.

4 Hicü Qesusi müpaü tivacühüave, Xequeneyu-
cuerivayurieca capa xevitü tixe'u'irüviyacü.

5 Yümüretü mepü'axüani müpaü me'utiyuatü quename
nehesüa memiemete, Neri Cürisitu nepühücü, me'utiyuatü.
Mepüteva'irüviya yumüireme.

6 Xepüva'enieni cuyaxi meyucuitüveme, cuya niuqui
xepü'enieni. Yumarima xepücaxamurieca. Peuyevese müpaü
mütüyünicü, peru 'acuxi naitü pücatapare mücücü.

7 Nuivarite mecaniyeha'acuni mevacuicutü hipame nuiv-
arite. Xexuime cuieyarisie quiecatari mepüyeha'ani, hipame
cuieyarisie miemete mevacuicutü. Naisarie vaüca cuiniya
canitixuaverimücü, haca canitavemücü cuie canitayuamücü.

8 'Icü naitü müpaü tiyüyu, mücücü cuiniya püsütüarieni xe-
icüa.

9 'Anari mecanixeyetuacuni xemü'uximatüariecacü.
Mepüxecuinisü, yunaitü nuivarite mepüxe'uxive'erieca
nehesüa xemümiemeteçü.

10 'Ana yumüiretü mepüccunuitüarieni, mepüyuyetüani
mepüyuye'uxive'erieni.

11 Yümüiretü texaxatamete mepanucu'uni mete'itavatü.
Mepüteva'irüviya yumüireme.

12 Cuini mieme memücayuvaüriyacü yamemütecahunicü,
'ayumieme yumüiretü mepütivaürüpiximieni que
memütüyucanaqui'erie.

13 Que mü'ane tiuca'enivatü 'amuyeicani tapareyuque,
mücü canitavicueisitüariemücü.

14 'Icü niuqui'aixüa manuyüne que müti'ane 'Iya
ti'aitametücacü manuyüne, mücü catinixaxasivamücü
naisarie memeutitei teüteri, memühecüasitüiyarienicü yunaitü
nuivarite. 'Anaque nitaparimücü.

15 'Uxa'atüni xepixeiya mücü tevi müvaseviximani
müracumaveriyani mana 'utiveme haque mevayepasie

Cacaüyarisie mieme, Cacaüyari que mutayü Tanieri tixaxatame ya'utainecacu, titerüvame quetimaive tita mütixata.

¹⁶ 'Anari müme Cureya cuieyarisie meme'uvani hürisiepai meque'uyuta'unaxüani.

¹⁷ Que mü'ane caretasie müyeca 'uxipietü, yapaucua que'anacayani. Ni yuquita pücaheutahani yupini tivayepinique, püyuta'una püta.

¹⁸ Que mü'ane yeuta meyeicani yu'utüma pücanuani yü'ücari tivayehurienique.

¹⁹ Xüa 'ui müme memuhuca, müme memütesisitüani mücü tucari 'aye'ayu.

²⁰ Xequeneyunenevieca muhaütüsie müca'aye'anicü xemüyuta'unaxüanicü, mesü 'uxipiya tucarisie ca'aye'anicü.

²¹ 'Ana cuini mieme 'uximatüarica canitixuaverimücü yamemücate'uximatüarievavepäü cuie munetüariepai hicüque, tavori que mücatitixuavere 'ariqueta.

²² Mücü 'uximatüarica xüca 'esicareuteritüarienique, ni xevitü haquevasü pücatavicueniqueyu. Peru memanuyexeyarie vacü, 'uximatüarica 'esipüreuteritüarieni.

²³ 'Anari xüca xevitü müpäü tixecühüaveni, Camü 'ena caniuyeicani Cürisitu, Camü mana, xüca hainenü nusu, yuri xepücate'erieca.

²⁴ Mete'itavatü mepü'axüani Cürisitusixi meyuxatatü texaxatamete meyuxatatü. 'Inüari mepütivevieni mamarivaveme meteva'irüviyaque 'asita müme memanuyexeyarie xüca meyüvavenique.

²⁵ Tamüsü müpäü catiyüvecacu cuxi, müpäü nepütixe'utahüavixü.

²⁶ 'Ayumieme xüca müpäü metexecühüaveni, Neuxei, macumavesie neyeicani, mana xepücaheuyeneicani. Xüca müpäü metexecühüaveni, Neuxei, quita peti'aviesie, yuri xepücate'erieca.

²⁷ Merücaríya naisarie que mütimasiücü muyuavisie tahixüata 'umerücatü tasütüapai, müpäüta naisarie catinimasiücücamücü quepaucua munuani Yuri Tevi.

²⁸ Canimasiücünü caxari sepa haque meca, mana meniyucuxeüriecuni virücüxi.

Yuri Tevi que mütinuani

(Maricuxi 13:24-37; Rucaxi 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Ana cuitü 'uximatüarica heunuayu, tau niyürimücü, meseri pücahecüarivieni, xuravesixi mepücaxürieni muyuavisie miemete, müme türücaríya memexeyia muyuavisie mepücuyuitüarieni.

30 'Ana masiücütü canayeimücü Yuri Tevi 'inüarieya taheima. 'Ana yunaitü nuivarite cuiepa memütama meniutihiveriecuni, mecanixeyiacuni Yuri Tevi muyuavisie mieme haisata 'acamicame, türücaüyetü cui xavatütü.

31 Cuxineta hüsiyacacu püvatanü'axüani yutupirisixima, müme mepüvacuxeürieni müme müvaranuyexei, taserieta ta'utata tahixüata tasütüapai mem'uva, naisarie cuie manuniere muyuavitüa.

32 Pinicü xequeteneyü'üquitüaca. Quepaucua xavari mücavivieni xüca yürani, xüca mamateya cuneicani, müpaü xepütemaica tasüari 'auracacutüca.

33 Xemeta yaxaicüa quepaucua xemixeiya 'ipaü tiyüanecacu naitü, müpaü xequetenemaica quenama hehura quitenie müta'aximenipaü.

34 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, Hicü miemete mepücacuini mexi ca'aye'ave 'icü naitü.

35 Muyuavi cuie pütixüni, peru nenuqui pücaxüni.

36 Tevi 'asipücatimate quepaucua maye'ani mücü tucari. Taheima miemete tupirisixita 'asimepücatemate, Cacaüyari Nu'aya 'asipücatimate, 'uquiyarieya xEICÜA pütimate.

37 Que mütiuyü Nuhexi 'amuyeicacaisie, müpaüta catiniyümücü quepaucua Yuri Tevi munuani.

38 'Anapai memücatihauvecai cuxi, mepütecuaüvecai mepü'ietüvecai mepüneneüquecai mepüvatavitütüvacai. 'Ariqueque tucari naye'ani quepaucua Nuhexi meutaha canuvasie.

39 'Asimepücatemaicai, 'ariqueque xEICÜA quepaucua ha mütitüa müvarehausitüa yunaime. Yaxaicüa catiniyümücü quepaucua Yuri Tevi munuani.

40 'Anari yuhutatü xüca me'u'uvani vaxata, xevitü panutiv-itüquieni xevitü pücu'eiriva.

41 Yuhutatü xüca metüxüni yu'aurie, xevitü ranutivitüquieni xevitü ticu'eiriva.

42 'Ayumieme xequenayeneniereneni 'asixemücatematecü que mü'ane tucarisie munuani xecusiyari.

43 'Ipaüsiere xequetenemaica, quiecame xüca müpaü timaicaque que mü'ane hurayarisie munuaniquecai tinavayame, payeniereniqueyu püca'ipitüaniqueyu meutahanicü quitana.

44 'Ayumieme xemeta xequeneha'arisieca. Quepaucua canuaximeme xemü'erieca, 'ana caninuamücü Yuri Tevi.

*Ti'uximayatame yamüticamie yamücaticamie
(Rucaxi 12:41-48)*

45 Qui cusiyari que mü'ane pühüritüani yuquita miemete te'uximayatamete vacü, mütivaminicü quepaucua

memeiyehüva. Que mü'ane yamüticamie, que mü'ane müyumate, mücü canihüritüariemücü.

⁴⁶ 'Aixüa pütüarieni 'iya ti'uximayatame xüca cusiyarieya nuame 'itaxeiya müpaü tiyurieneme.

⁴⁷ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, pütihüritüani yupini hepaüsita naime.

⁴⁸ Me xüca 'iya ti'uximayatame 'axa tiuca'iyaritü müpaü tiyücühüaveni yu'iyarisie, Necusiyari 'epüreutevi canuavetü,

⁴⁹ xüca varutivatüyani yuhepaü te'uximayatamete, xüca ticucuaneni xüca cu'ieneni tarüvecarixi vahamatü,

⁵⁰ mücü ti'uximayatame cusiyarieya caninuamücü quepaucua müca'icuevie yapaucua quepaucua 'asimücatimate ti'uximayatame.

⁵¹ Hixüata piviteni mücü, müme yacü xEICÜa memüyüa vahepaü pütipitüani. Manari putasuacani püyutaqueveni.

25

Tamamata 'üimarixi va'üxasi hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Mericüsü 'ana 'ipaü catini'anemücü ti'aitametücacu que mü'ane taheima macave. Neüquiyapa, neneüqueme mücueviyasie 'üimarixi tamamata yücüxeme me'a'ütü menecüne me'inaqueque.

² Yu'auxüvitü müme 'asimepücatemaicai, yu'auxüvitü mepütemaivavecai.

³ Müme 'asimemücatemaicai yücüxeme me'a'ütü haseitiyari mepücaheyeha.

⁴ Memütemaivavecai haseiti mepahapacai puteyasie yemaneme yücüxeme me'a'ütü.

⁵ Yunaitü mepeucusicucacai neneüqueme 'ereutevicacu, meneucusu.

⁶ Tücarü hixüapa xevitü niutahiva, Neuxei neneüqueme mana pamie, xequenenaquiyu, 'utaitü.

⁷ Hicü 'üimarixi yunaitü menencu'uni, menicuha'aritüani yücüxeme.

⁸ Müme 'asimemücatemaicai müpaü metenivarutahüave memütemaivavecai, 'Esiva xequetaneumicua yuhaseiti, tame tacüxeme mütüxüaximecü.

⁹ Memütemaivavecai müpaü metenivaruta'eiya, Tietüsü catinaquimücü tahesie mieme xehesie miemeta. Mecuxi xequenehu tetuayamete vahesüa, xequenenanai yuhesie mieme.

¹⁰ Hicü mexi meheinanetüvecacai neneüqueme caninuani. Müme memucuha'arisie 'utümana meneutahaxüani 'ixüararipa. Quitenie neucunare.

11 'Arique mücaque memeicunanai mecaniu'axüani 'üimarixi müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame 'acu, Ti'aitame, quetatineuyepiri.

12 Mücü müpaü tivacühüave, Yuricü nepücaxemate.

13 'Ayumieme nepaine, xemeta xequenayeneniereni 'asix-emücatematecü que mü'ane tucarisie que mü'ane hurayarisie munuani.

Vaücava tumini 'üxasieya hepäüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

14 Mücü meta, 'ipaü catini'anemücü, tevi teva müyemiecai que mütiuyuri. Yu'aurie nivarutahüave yuhesüa miemete te'uximayatamete. Yupini tinivayetuiri.

15 Xeime niu'ütüani 'auxüme quirivayari tumini, xeimeta huta quirivayari tiu'ütüa, xeimeta xei quirivayari tumini. Que memüteyüvavecai yuxexütü, yapaümeme mepu'ütüarie. Hicü neyani.

16 Que mü'ane 'auxüme quirivayari mu'ütüarie tumini, cuitü neyani, mücücü tinituacaitüni. Tavari 'auxüme quirivayari pana'ivaxü tumini.

17 Yaxeicüa 'iya hutame mu'ütüarie tavari hutame rana'ivaxü.

18 Peru 'iya xei quirivayari mu'ütüarie mana vayeyaca cuieta nivati'inieni titi'avietaxü yucusiyari tuminieya.

19 Mericüsü te'uximayatamete vacusiyari 'epüreuterixü, 'ariqueque caninuani. Cuenita nivaruvevirieni.

20 Que mü'ane 'auxüme quirivayari mu'ütüarie nuaca, ni'atüirieni tamamata quirivayari müpaü 'utaitü, Cusiyari 'ecü tumini 'auxüme quirivayari pepünesi'uyetuiri. Neuxei, mücücü tavari 'auxüme quirivayari nepana'ivaxü.

21 Cusiyarieya müpaü tinitahüave, 'Aixüa puyü, ti'uximayatame pecanihücütüni 'aixüa pemütiuca'iyari yapemüticamie. 'Esivacütütü yapepüticamiecai, hicü vaüca nepümatihüritüani. 'Acusiyaripaü pe'atemavietü peque'ayani.

22 Hicü 'iya huta quirivayari mu'ütüarie nuaca müpaü niutayüni, Cusiyari 'ecü tumini huta quirivayari pepünesi'uyetuiri. Neuxei mücücü tavari huta quirivayari nepana'ivaxü.

23 Cusiyarieya müpaü tinitahüave, 'Aixüa puyü, ti'uximayatame 'aixüa pemütiuca'iyari yapemüticamie pecanihücütüni. 'Esivacütütü yapepüticamiecai, hicü vaüca nepümatihüritüani. 'Acusiyaripaü pe'atemavietü peque'ayani.

24 Hicü 'iya xei quirivayari mutanaqui'erie müpaü niutayüni, Cusiyari nepümasimate 'ecü pema'a'eriyacü.

Pepuca'isana haque pemücaheca'e, pepicuxexeüriva haque pemücaheicaxüri.

25 Neri nematü neneyani netiti'avietaxü 'atumini cuieta. Camü 'apini.

26 Hicü cusiyarieya müpaü tinitahüave, Cari ti'uximayatame 'axa pemütiuca'iyari pemü'a'üraxi pecanihücütüni. 'Ecüsietü pepünesimate que nemütiuca'isana haque nemücaheca'e, que nemüticuxexeüriva haque nemücaheicaxüri.

27 'Ayumieme peyuevecai 'ecü siquieresü netumini pemüyetuanicü tumini hüvemete vahesüa, ne nenuame nepini nemütitanaqui'erienicü yapaümeme 'ana'ivayu.

28 Tamüsü xequenenavairi 'iya tuminieya, xequene'ütüa 'iya tamamata quirivayari mexeiya.

29 Que mü'ane tixaütü mürexeiya tavari cuxi pütimiquieni, manayuhayevanicü. Que mü'ane tixaü mücarexeiya, sepa que mütitita mürexeiya, pütinavaiyarieni.

30 'Iya ti'uximayatame 'asimücatiuyuri xequenanuyehüva tacua yüvipa. Mana putasuacani pütiyutaqueveni.

'Tsücame que mütivata'ivaviya nuivarite

31 Mericüsü quepaucua munuani Yuri Tevi marivetü, yunaitü tupirisiximama me'iteütacacu Cacaüyarisie mieme memüpaside, 'ana marivetü payerüni yu'uenisie.

32 Yunaitü nuivarite menicuxeüriyacuni hüxiena. Nivapatamücü, muxasi vahüveme que mütivapata muxasi sipuri.

33 Muxasi nivati'uitüamücü yuserieta sipuri yu'utata.

34 'Ana Ti'aitame müpaü pütivatahüave müme serietana memüti'uni, Xequenaye'axüari xeme. Ne'uquiyari 'aixüa paine xehepaüsita. Xeheixeyatü xequenacüni tixe'aitüvemetüme, xehesie mieme que mütiucuha'arisie quepaucua cuie munetüarie.

35 Ne neheuhacamücücacu xepünete'umi, neheuharimücücacu xepünesi'uharitüa, necuyeicametüme xepünesi'utanaqui'eri,

36 nemavecacu xepünesi'uquemaritüa, neticuyecacu xepünesi'üviyacai, ne'anutahüiyacu nehüsia xepü'axecai.

37 'Anari müme heiseriemecü yamemütecahu müpaü metenitahüavicuni, Ti'aitame quepaucua tepümasi'uxei peheuhacamücüme temate'umi, peheuharimücüme tepümasi'uharitüa.

38 Quepaucasü tepümasi'uxei pecuyeicame temasi'utanaqui'eri, pemaveme temate'utiquemaritüa.

39 Quepaucua tepümasi'uxei peticuyeme pe'anutahüiyacu 'ahesüa tete'axecai.

40 Hicü Ti'aitame müpaü tinivatahüavimücü, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, müpaü que xemüvaruyurie 'ime

ne'ivama sepa memü'imatüremetetücai, müpaü xepünesi'uyuri ne.

⁴¹ Hicü müpaü pütivacühüavenita müme 'utatana memüti'uni, Nehesüa xequeneutayeixüa xeme 'axa xemütecühüavarüva. Tai yuheyemecü müta'asie Cauyumariesie mieme tupirisiximama vahesie mieme mucuha'arisiesie xequenehu.

⁴² Neri neheuhacamücücacu xepücanete'umi. Ne-heuharimücücacu xepücanesi'uharitüa.

⁴³ Necuyeicametüme xepücanesi'utanaqui'erie, nemavecacu xepücanesi'utiquemaritüa, neticuyecacu ne'anutahüiyacu xepücanesi'üviyacai.

⁴⁴ 'Anari müme müpaü metenitahüavicuni, Ti'aitame quepaucua tepümasi'uxei peheuhacamücüme pe-heuharimücüme pecuyeicame pemaveme peticuyeme pe'anutahüiyacu, temücatavaüriyacai temasiparevienicü.

⁴⁵ Hicü müpaü tinivatahüavimücü, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, müpaü que xemücavaruyuri 'ime ne'ivama sepa memü'imatüremetetücai, müpaü xepücanesi'uyuri ne.

⁴⁶ Mümesü mecaniyehuni yuheyemecü memü'uximatüariecacü, müme heiseriemecü yamemütecahu tucari mücaxüve memexeiyacü püta mecaniyehuni.

26

Que memüte'imieniquecai Quesusi

(Maricuxi 14:1-2; Rucaxi 22:1-2; Vani 11:45-53)

¹ Mericüsü Quesusi 'inüca 'icü niuqui naime, müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete,

² Xeme müpaü xepütemate, huta tucari 'anucayayu, Pasicua 'ixüarari canatinemücü quepaucua teme'eriva, Cacaüyari que mütitvaruhayevaxü tateüterima. 'Ana Yuri Tevi nehücütütü neniyetuiyamücü curuxisie nemümierienicü.

³ Hicü 'ana mara'acate memühüritüariecai teüteri va'uquiyarima meniuyucuxeürieni mara'acame mühüritüariecaisüa Caipasi mütitvecaisüa.

⁴ Meniuyu'enieni, me'icuananame memiviyacü Quesusi, memimienicü.

⁵ Müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Ixüaramete vahüxie xeicüa tepüca'iviya, teüteri me'uyuxamurienicü.

Visi mu'üa que mütiucaviriyari Quesusisie

(Maricuxi 14:3-9; Vani 12:1-8)

⁶ Mericüsü Quesusi mana niucateitüni Vetaniasie Simunisüa cuiniyacü meripai müca'itiyacaisüa.

⁷ Hicü 'uca mana ninuani tete puteyayari visi mü'ane 'ahanatü visi mu'üa 'aye'üneme cuini mieme müraye'axe. Neitituanü Quesusi mu'uyasie ticuacacu.

8 Hicü teyü'üquitüvamete me'ixeyiatü meniuyeha'ani müpaü me'utiyuatü, Titayaricutaxi yacü xeicüa reiyehüa.

9 Püyüveniqueyu vaücavamecü mütiuyacacü, tuminiyari memümiquienicü memümamave.

10 Quesusi müpaü retimaica, müpaü tinivarutahüave, Tita-yari xete'i'uximatüa 'uca. 'Aixüa tiniuyurieni nehesie mieme.

11 'Uxa'atüni varie 'amecaniu'uvacuni memümamave xehesüa, nesiere xehesüa 'anepüca'uyeicani 'uxa'atüni varie.

12 'Ipaü que müreititua visi mu'üa nehesie, nesicuha'aritüatü nemücateuquienicü müpaü pütüyuri.

13 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepanetü haque 'icü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita mecuxaxasi-vani naisarie cuiepa, que mütiuyuri 'icü 'uca canitaxasiemücü ma'erivanicü.

Cura que mütiuyuvaüri miyetuanicü Quesusi

(Maricuxi 14:10-11; Rucaxi 22:3-6)

14 Mericüsü Cura Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai 'Isicariutitanaca mütevecai mana neyani mara'acate memühürütüarietüca vahesüa.

15 Müpaü tinivarutahüave, Tita xenete'üitüani nemüxeyetuirienicü. Müme yuhamatüa me'uyu'enieca xei teviyari heimana tamamata meni'ütüani pürata tuminiyari.

16 'Ana nisütüani ticuvaunetü quepaucua 'aixüa müyüuniqueyu müvayetuirienicü.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari

(Maricuxi 14:12-25; Rucaxi 22:7-23; Vani 13:21-30; 1 Curinitutari 11:23-26)

17 Mericüsü 'anatücacu Pa Mücacuxanariyari tucariyari, teyü'üquitüvamete Quesusi 'aurie meniuyucuxeürieni müpaü me'utiyuatü, Haque masihenaque 'aixüa temeiyurienicü, 'ecü 'ixüarari 'icuaiyari pemürecuanicü.

18 Müpaü tivacühüave, Xeimesüa xequenehu quiecarisie. Müpaü xequeteneta'hüavi, Ti'üquitame müpaü paine, Netucari caneutihuraniri. 'Aquita Pasicua 'ixüarari nepütavevieniqueyu nehesüa miemete teyü'üquitüvamete vahamatü.

19 Hicü Quesusi que mütivaruta'aitüa yamepüte'uyurie. 'Aixüa mepiyuri Pasicua 'ixüarari 'icuaiyari, para meme'erivanicü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima.

20 Hicü 'ucutaicarecu mexa 'aurie nayerüni Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü.

21 Metecuacacu müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme pünesiyetüani.

22 Cuini mieme meyhiverietü yuxexütü müpaü metenitihüavetücüne, Ne netihücü Ti'aitame.

23 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xevitü canihücütüni nehamatü pa manati'üve xacüsie, 'iya caneniyetüamücü.

24 Yuri Tevi que nemütiteva necaniyemieni nemümierienicü que müre'uxa nehepaüsita, peru xüa 'ui 'iya tevi que mü'ane münesiyetuani Yuri Tevi nehücütüme. Masi 'aixüa pü'aneniqueyu xüca ca'utinuiwaque 'iya tevi.

25 Hicü miyetuaniquecai Curatütü müpaü niutayüni, Ti'üquitame netihücü ne. Rehüave, 'Ecüsü müpaü pecaniutaineni.

26 Hicü metecuacacu Quesusi pa nanucu'üni. 'Aixüa 'utayüca Cacaüyari hepaüsita pa hepaüsita, nititara tivarumi teyü'üquitüvamete. Müpaü niutayüni, Xequenanu'üi xequeneuticua'i. 'Icü caninevaiyaritüni.

27 Hicü 'enuchanaca tecüxi, pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, nivaru'itüani müpaü 'utaitü, Yunaitü xequenanuti'ixüa 'icü.

28 'Icü caninexuriyatüni, türatu mühecuca cani-seiriyamücü. Yümüireme vahesie mieme nitayeuriemücü memüteheuyehüviyarienicü 'axa memüte'uyuricü.

29 Müpaü nepütixecühüave, tavarı havaicü nepüca'enu'ieni 'icü caxie hayari, mexi tucari ca'aye'ave quepaucua hecuamecü nemenu'ieni xehamatü haque ne'uquiyari müre'aita.

Quesusi que mutayü, Pecuru que mütiyucu'imavaniquecai, que-name ca'imaicai 'utaitü

(Maricuxi 14:26-31; Rucaxi 22:31-34; Vani 13:36-38)

30 Hicü cuicari Cacaüyari hepaüsita me'uticuicaca menecüne Huriva Matı'u.

31 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme yunaitü xepücunuitüarieni 'icü tücarisie necümana. Müpaü püre'uxa, Nepimieni muxasi vahüveme, muxasi müva'üviyacai menitaxüriexüacuni.

32 Nemierieme ne'anucuqueme nenixe'anucuhaitüiyamücü Carereyasiepaitü.

33 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Sepanetü yunaitü memucunuitüarie 'acümana, ne hasuacu nepücacunuani.

34 Quesusi rehüave, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, 'icü tücarisie vacana 'uquiri catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

35 Pecuru rehüave, Sepanetü meuyevese 'ahamatü nemumierieni, nepücanecu'imavani quename necamasimate ne'utaitü. Yunaitü teyü'üquitüvamete yaxeicüa meniu-tiuanecaitüni.

Quesusi que mütiyutanenevie Quetisemanisie

(Maricuxi 14:32-42; Rucaxi 22:39-46)

36 Mericüsü Qesusi Quetisemani mütiuyetevasie neta'ani vahamatü. Müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, 'Uva xequenateni, ne mexicuxi 'uma nepünenenevimie.

37 Hicü Pecurumame Severeu nivemama yuhutame nivarevitüni manapai, nisütüani yuhiverietü yu'iyaritüatü.

38 Hicü müpaü tinivarutahüave, Ne'iyarisie cuini mieme neninehiverieca, mücücü nenimüximeni. 'Uva xequeneyuhayeva xequenetaneniereni nehamatü.

39 'Esiva 'uma 'uyaca niutihüximaqueni. Niyutanenevieni müpaü 'utaitü, Ne'uquiyari xüca tüma yüvenique müca'aye'anicü, 'icü hivericacü nemüca'itüarienicü cuerietü. Mesü que münatinaque ne pücatixaü, que matinaque 'ecü püta yaneque'itüarieni.

40 Teyü'üquitüvamete memanatecaisie nuaca, nivaretaxeiya mecusume. Müpaü tintahüave Pecuru, 'E'e xecateyüvavecai siqueresü xei hurayari xemütanenierenicü nehamatü.

41 Xequenetaneniereni, xequeneyunenevieca capa 'axa xete'uyurienicü xe'uta'inüasieme. Xe'iyari caniyuvaüriyani, xevaiyari masi puverani.

42 Hicü hutarieca heyaca niyutanenevieni müpaü 'utaitü, Ne'uquiyari, xüca cayüveni 'icü manuyeyanicü, xüca heuyeveca yanemü'itüarienicü, que mümatinaque yaquetiuyüni.

43 Nuaca tavari nivaretaxeiya mecusume, memücusimarietücateicü.

44 Varucu'eirieca tavari heyaca hairieca tiyutanenevi yaxecüa 'utaitü.

45 Hicü teyü'üquitüvamete memanatecaisie nuaca müpaü tinivarutahüave, Xetecusu cuxi xete'uxipie. Camü, canaye'aximeniri, Yuri Tevi que nemütihücü, nemüyetuiyanicü 'axa teyuruvamete vahesüa.

46 Xequenancu'uti tepüvanaquiyu. Que mü'ane munesiyetüani 'acanamieni.

Qesusi que mütiuviyarie

(Maricuxi 14:43-50; Rucaxi 22:47-53; Vani 18:2-11)

47 Mericüsü 'utaniucacacu cuxi Cura mana caninuani Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai. Yuvaücaçame teüteri yuhamame nivaravitücücaitüni 'ixiparate cüyexi mete'u'ücame, mara'acate memühüritüariecai teüteri va'uquiyarima mevareyenü'acu.

48 'Iya miyetuaniquecai 'inüari püvarupitüa mevayecünirümecacu, müpaü 'utaitü, Que mü'ane nemütavaürütüani ne'i'isetü, mücü canihücütüni. Xequeneuviya.

49 Hicü Qesusisüa nuaca müpaü niutayüni, Que 'acu Ti'üquitame. Ni'iseni.

50 Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Nehamicu, titacü pemütinua, yaquetineuyuri. Hicü 'auriena me'uyucuxeürieca, Qesusi meniuvia.

51 Müme Qesusimatü memü'uvacai xevitü nivatihana yu'ixipara. 'Ivaca ti'uximayatame mara'acame mühürütüariecaisüa mieme, nacaya naviteni.

52 Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Painatana queneuca'uta 'a'ixipara. Yunaitü 'ixiparasie memüteviya, 'ixiparacü mepüca'unarieni.

53 Müpaü pecaticu'eriva nemüyüvecü nemitavavirienicü ne'uquiyari, mücü cuitü müvaranü'anicü yutupirisixima tamamata heimana huta vaxayari meyupaümeme.

54 Peru xüca müpaü netiyurienique, quepaü raye'aniqueyu 'utüarica meuyevese 'ipaü mütiyüni manuyüne.

55 Hicü 'ana Qesusi müpaü tinivarutahüave teüteri, Cari xepeyecü 'ixiparate cüyexi xe'u'ütü xenesiviyaque, que mütiviviyarüva tinavayame. Müixa tuquita nenayecateitüni tucaricü neti'üquitatü. 'Ana xepücanesihevi.

56 Perusü 'ipaü naitü pütüiyü, maye'anicü texaxatamete que memutiyua 'utüarica xapayarisie. Hicü teyü'üquitüvamete yunaitü me'icu'eirieca meniuyuta'unaxüani.

Qesusi que mütiutahüavarie 'isücate vahüxie

(Maricuxi 14:53-65; Rucaxi 22:54-55, 63-71; Vani 18:12-14, 19-24)

57 Müme memiviya Qesusi mecani'atürieni Caipasi. Mücü mara'acame mühürütüariecai canihücütücaitüni. Hesüana müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai meniuyucuxeürieni 'uquiravesixi vahamatü.

58 Pecuru niveiyacaitüni yateva mara'acame mühürütüariecai qitanapaitü. Mana heutahaca tupirisixi va'aurie nayerüni niereque que mü'itüarieniquecai.

59 Hicü mara'acate memühürütüariecai vahamatü yunaitü 'isücate 'axeicüa menivavautüvecaitüni memunenierixü, Qesusi memütaxanetacü, vaniuquicü mümierienicü.

60 Mepüyutexiecai sepa yumüiretü mete'itavatü memü'axüa metehcüatatü que memüte'unenierixü. 'Imatürieca yuhutatü me'anucu'uca,

61 müpaü meniutiyuani, 'Icü müpaü painecai, Ne necaniyüveni nemica'unacü Cacaüyari tuquieya, tavari hairieca tucari nerenuquitüani.

62 Hicü mara'acame mühürütüariecai 'anucuqueca müpaü tinitahüave, Tixaü pecatitaniuni 'ahepaüsita, 'ipaü que memümatexaneta 'ime.

63 Qesusi 'asipücahainecai. Hicü mara'acame mühürütüariecai müpaü tinitahüave, Nepümasihürütüa

Cacaüyari mayeyuri masi'eniecacu yapemütaticühüavenicü xüca cürisitu pehücütüni Cacaüyari nu'aya.

⁶⁴ Quesusi cayucu'imavatü müpaü ticühüave, 'Ecü müpaü pecaniutaineni. Mücü meta, müpaü nepütixecühüave, Yemecü xecanenixeiyacuni Yuri Tevi que nemütihücü, mana ne'acaima Que Mü'ane Mütürücaüye serieta, haisata ne'acamicame taheima.

⁶⁵ Hicü mara'acame mühüritüariecai yu'ixuriqui niutasana müpaü 'utaitü, Cari pisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü. Que cuxi tetevareuyehüva memunenierixü. Xemetütü hicüri xepi'eni que mütisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü.

⁶⁶ Que xetecu'eriva. Müme müpaü metenicühüaveni, Peuyevese mümierenicü.

⁶⁷ Hicü mericü meniti'aüsicamatücüne hüxitana, meniti-husutücüne. Hipatü 'auritapana meneitivani

⁶⁸ müpaü me'utiyuatü, Cari pepütixaxatame. Mericüte Cürisitu, quetaneutaxatüa que mü'ane pümasiheutiva.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, quename Quesusi camaicai 'utaitü

(Maricuxi 14:66-72; Rucaxi 22:56-62; Vani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Mericüsü Pecuru tacua niucateitüni. Ti'uximayatame hesüana nuaca 'üimaritütü müpaü tinitahüave, 'E'e, 'ecütari Qesusimatü pepuyeicacai Carereya quiecamematü.

⁷⁰ 'Iya niyucu'imavacaitüni yunaime vahüxie müpaü 'utaitü, 'Asinepücatimate tita pemütixata.

⁷¹ Mana heyacu quitenie xevitü nixeiya 'uca. Müpaü tinivarutahüave müme mana memüti'ucai, 'Icüri Quesusi Nasaretitanacamatü puyeicacai.

⁷² Tavari niyuta'imani yühüritüatü müpaü 'utaitü, Cacaüyari nesi'eniecacu nepaine, nepüca'imate mücü tevi.

⁷³ Yareutevicacu vana memüti'ucai me'u'axüaca müpaü metenitahüave Pecuru, Yuricü 'ecü xevitü pecanihücütüni müme. 'Aniuquicü pepümasiücü que pemütiuniuca.

⁷⁴ Hicü 'axa tiniutiniutüyani, müpaü 'utaitü, Cacaüyari xüca 'axa nesiurienique tüma xüca neti'itavani, yemecü nepaine, nepüca'imate mücü tevi. Yapaucua niutahiva vacana.

⁷⁵ Pecuru ne'erivacaitüni Quesusi niuquieya que mütitahüavixü, Vacana catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani quename pecanesimate pe'utaitü. 'Anuyeyaca niutasuani cui yuhiverietü.

27

Quesusi que mütiutahüavarie Piratu hüxie

(Maricuxi 15:1; Rucaxi 23:1-2; Vani 18:28-32)

1 Mericüsü ximeri yunaitü mara'acate memühürütüariecai teüteri va'uquiyarima vahamatü meniuyucuxeürieni meyu'enienique Quesusi hepaüsita, memimienicü.

2 Meneihana hüacame, Piratu meniyetuirieni cuvexunaruri.

Cura que mütiümü

3 Mericüsü Cura miyetua tiutamariECA quename 'isücate mete'uta'aitaxü mümierienicü, yücü tiniyücühüavecaitüni. Vatuminü nivarecu'ütüani mara'acate memühürütüariecai 'uquiravesixi, xei teviyari heimana tamamata pürata tuminiyari,

4 müpaü 'utaitü, 'Axa nepütüyuri nemiyetuacü tevi hesiena mücarahüiya, xuriyaya mütayeurienicü. Müme müpaü metenicühüavecaitüni, Sepasü tame, 'ecü püta pepü'acuerivayurica.

5 Tuquita heicaxürieca tumini nivayeyani. Heyaca niuyucavieni.

6 Mara'acate memühürütüariecai meheiti'üca tumini müpaü meniutiyuanecaitüni, Pücatauniva temeicaxürienicü tuquü tuminiyari meucavesie, muyetuyiacü tevi xuriyaya mütayeurienicü.

7 Me'uyuenieca cuie mecaniunaneni mücü tuminicü xari vevivame cuieya, mana heu'uvacate teva miemete vateuquiyapa mayanicü.

8 'Ayumieme mücü cuie Xuriya Mataxüri catiniuyetevaca hicüque.

9 'Anari naye'ani tita Cacaüyari mütiutayü Queremiyaxi müpaü 'utainecacu tixaxatametütü, Menei'üni xei teviyari heimana tamamata pürata tuminiyari, que müraye'arücai 'iya, 'Ixaherisixi teüteriyari müpaü mete'eye'atüacu,

10 mepi'ütüa xari vevivame meminanairienicü cuie, Ti'aitame que münetiu'aitüa.

Piratu Quesusi que mütiuta'ivaviyaxü

(Maricuxi 15:2-5; Rucaxi 23:3-5; Vani 18:33-38)

11 Mericüsü Quesusi niutaquerieni cuvexunaruri hüxie. Mücü müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame petihücü 'ecü. Quesusi cayucu'imavatü rehüave, 'Ecüsü müpaü pecaniutaineni.

12 Mara'acate memühürütüariecai 'uquiravesixi me'ixanetacacu 'asipücatiuta'a.

13 Hicü Piratu müpaü tinitahüave, Pecativa'enie que müreupaüme memaitüca 'ahepaüsita memunenierixü.

14 'Iya havaicü püca'ita'ei. 'Ayumieme cui ni'iyarixiecaitüni cuvexunaruri.

*Cuvexunaruri que mütiuta'aitaxü. Qesusi mümierenicü
(Maricuxi 15:6-20; Rucaxi 23:13-25; Vani 18:38-19.16)*

15 Mericüsü xexuime 'ixüarapa cuvexunaruri niyuvaüriyacaitüni memanutaxürivacai xevitü müxünarienicü teüteri vahesie mieme, que mü'ane müvanaquecai.

16 'Ana 'anutahüiyacame mecanexeiyacaitüni mümarivacai Vaxavaxi mütevecai.

17 Me'uyucuxeüriecu Piratu müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane püxenaque nemüxexünirieni, Vaxavaxiri, mesü Qesusiri Cürisitu müterüvarüva.

18 Müpaü pütimaicai, me'ütesatü memiyetuacü.

19 Hicü Piratu mana 'acaicu 'isücame 'uvenieyasie, 'üyaya niuqui neinü'airieni müpaü 'utaitü, Queneuhayeva mücü tevi heiseriemecü yamüticamie. Cümana vaüca nepütiucuinixü neheinüsita hicü yüvicüta.

20 Mericüsü mara'acate memühüritüariecai 'uquiravesixita menivarutahüave teüteri memitavavirienicü Vaxavaxi, memüteta'aitacü Qesusi mümierenicü.

21 Hicü müpaü tinivarutahüave cuvexunaruri, 'Ime yuhutame que mü'ane püxenaque nemüxexünirienicü. Müme müpaü mepaitücatei, Vaxavaxi queneuxüna.

22 Piratu tivacühüave, Mericüte, queri ne'iyurieni Qesusi 'icü Cürisitu müterüvarüva. Yunaitü mete'icühüave, Curuxisie que'umierieni.

23 'Iya tivarahüave, Titayaricuta, queri tiuyuri 'axa tiuyuri. Müme cuini mieme meniutihivatücüne müpaü me'utiyuatü, Curuxisie que'umierienicü.

24 Piratu tiuxeiyaca que mütiyutexienecai, masi cuini mieme que memüteyuxamurièvecai, ha niuta'aita, niucamaimani teüteri vahüxie müpaü 'utaitü, Ne nepü'itiya, nehiesie pücarahüivani 'icü xuriyayacü, xeme püta xehesie pürahüiyani.

25 Yunaitü teüteri müpaü metenitahüave, Xuriyayacü tahesie querahüivani, tatüriyama vahesieta.

26 Hicü nivaruxünirieni Vaxavaxi. Tiuta'aitaca Qesusi mücuveiyaxüanicü, niyetuani curuxisie mümierienicü.

27 Mericüsü cuvexunarurisüa miemete cuyaxi parasiyusie meheivitüca Qesusi cuyaxi vaquita, menivaruta'inieni cuyaxi mana memayetecai yunaime.

28 Me'itiquemaripieca, cuya 'ücarieya mütaüraüye mēnacuvirieni.

29 Xuya mumayari me'utasaca mu'uyasie menenuti-manirieni, haca 'isüyari menicueitüani serietana. Hüxiena metitunuma'utü meninanaimacaitüni müpaü me'utiyuatü, Que 'acu Huriyusixi tiva'aitüvame.

30 Me'i'aüsicavieca, haca meninavairieni, cümana mu'uyasie menicuvayacaitüni.

31 Me'inanaimaca meninavairieni 'ücarı, menitique-maritüani 'ixuriquieyacü. Mana meneihana curuxisie mümierenicü.

Quesusi que mütiümierie curuxisie

(Maricuxi 15:21-32; Rucaxi 23:26-43; Vani 19:17-27)

32 Mericüsü mana me'uyehutü menitaxeıya Sirenetanaca Simuni titevacame. Mecaniviya menütüquirienicü curuxieya.

33 Curucuta mütiuyetevasie meniu'axüani, taniuquicü Müqui Mu'uya Manuca mütiuyetevasie.

34 Mana meni'itüani vinu masina siürica nücame meuyuyehüacacü. He'inüataca püca'i'imücücai.

35 Curuxisie me'icavieca cuyaxi meniyuta'iva que memüteheıtahuriexüaniquecaicü 'ixuriquieya.

36 Mana mecatetü meni'üviyacaitüni.

37 Mu'uya heıma meneıvera xapa, que mütiutaxanesie re'ucame, 'ICÜ QUESUSI CANIHÜCÜTÜNI HURIYUSIXI MÜTIVA'AITÜVAME, 'anuyüneme.

38 Mericüsü 'auriena menivarutivütüani tenavayamete yuhutame curuxisie, serietana xeıme 'utatana xeıme.

39 Hicü müme memanuyecücaıcaı 'axa metenicühüavecaıtüni yumu'u me'utisiquetü

40 müpaü me'utiyuatü, Cari 'ecü pepica'unaquecaı tuqui, haıca tucari 'anayeyayu pepenuquitüaniquecaı. Parasü, queneu'atavicueisitüa xüca Cacaüyari penu'ayatüni. Curuxisie quenacaye'a.

41 Müpaüta mara'acate memühüritüariecaı mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücaı 'uquiravesixi vahamatü me'inanaimatü yunaitü müpaü meniutiyuanecaitüni,

42 Hipame niu nivatavicueisitüvacaitüni, pücaıyüve müyutavicueisitüanicü yücümana. Cari 'Ixaherisixi catatini'aitüvametüni niu. Mericüte, hicü que'acayani curuxisie, yuri temüteta'erienicü tame hesiena.

43 Mücüsietü Cacaüyarisie yuri püti'eriecaı, hicü xüca 'in-aqui'erieca que'itavicueisitüani müpaü mainecaicü, Ne Cacaüyari necaninu'ayatüni.

44 Tenavayameteta 'auriena curuxisie memuyevücaı yaxecücaı 'axa metenicühüavecaıtüni.

Quesusi que mütiyetua yu'iyari

(Maricuxi 15:33-41; Rucaxi 23:44-49; Vani 19:28-30)

45 Mericüsü tuca niucuyüre naisarie mana cuiepa cüa caviecacuque niucuhecüare.

46 Hicü cüa caviecacu Quesusi carima niutahıva müpaü 'utaitü, Heri, Heri, rama savacütani, taniuquicü Necacaüyari necacaüyari titayari penetiucu'eiri manuyüne.

47 Hipatü müme muva memüti'ucai me'u'enanaca müpaü meniutiyuani, 'Eriyaxi niutahüave.

48 Xevitü müme 'unausarümetü neyani, ha'iseveme 'acuetü nitihüniya vinu masinacü. Hacasie 'iqueca neitiserieni menu'ienicü.

49 Hipatü müpaü meniutiyuani, 'Acuxisü tepütaneniereni, siparasü 'Eriyaxi xüca 'uhamieni 'itavicueisitüanique.

50 Quesusi tavari carima 'utahivaca niyetuani yu'iyari.

51 Hicü 'ixuriqui 'emayesuicai meuvücai tuquita hixüata nisane heimana 'acayuaca. Cuie putayua, tetexi tiutitarixü.

52 Teuquiya nanutiyepietücani, yumüiretü Cacaüyari teüterimama memecusixüa mepanucu'uitüarie.

53 Teuquiyapa meheyecüneca Cacaüyari quiecariena meneutahaxüani 'anucuquecu 'iya, yumüiretü mepüvaruxe.

54 Hicü cuya mühüritüariecai hipatü hamatüana memi'üviyacai Quesusi quepaucua cuie memuxei 'uyuaneme memixei naitü que mütiuyü, cuini mieme menimamacaitüni müpaü me'utiyaütü, Yuricü 'icü Cacaüyari caninu'ayatücaitüni.

55 Yumüiretüta 'ucari mana meniti'ucaitüni teva meta-nenieretü. Müme Qesusimatü menyecüne Carereyasie mete'iminique.

56 Mariya Mararatanaca xevitüta Mariya Cacuvu Cuse müvavarusitücai, Severeu nivemama vavarusi hipatüta mana meniti'ucaitüni.

Quesusi que mütiucateuqui

(Maricuxi 15:42-47; Rucaxi 23:50-56; Vani 19:38-42)

57 Mericüsü 'acayunirümecacu, tevi mana ninuani xicutütü 'Arimateya quiecametütü Cuse titevatü mütiyü'üquitüvametücai Qesusisüa mieme.

58 Piratusüa nuaca nitavavirieni Quesusi caxarieya. Hicü Piratu müpaü pütü'aitaxü müyetuiriyarienicü.

59 Hicü Quesusi caxarieya necueni nita'eima rinu 'ixuriqui-yaricü 'itiyacamecü.

60 Yuteuquiyapa neitateni mühecuacaisie meripai mütiuta'aitacai müvaye'inierienicü 'aitüa. Tete 'amünena 'acacurupaca teuquiya heunaca, neyani.

61 Mana meniucateitüni Mariya Mararatanaca xevitü Mariyamatü teuquiya hüxie.

Cuyaxi que memüte'i'üviyacai teuquiya

62 Mericüsü 'uxa'arieca, Pienixi 'utaxücu, mara'acate memühüritüariecai Pareseusixi vahamatü meniuyucuxeürieni Piratusüa

63 müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame tame tepe'eriva 'iya tiyu'irüviyame que mainecai 'ayeyuritü cuxi, Haica tucari 'aye'ayu nepanucuqeni 'utaitü.

64 'Ayumieme quetineuta'aita teuquiya mü'üviyarienicü hairieca tixüyuque, capa teyü'üquitüvamete yüvicüta me'axüame me'inavanicü, müpaü capa meteverutahüavecü teüteri, Müquite vasata panucuque. Xüca müpaü meteyurienique, 'imatürieca mieme 'irü mari pe'ivaniqueyu meripai mieme.

65 Piratu müpaü tinivacühüaveni, Xemesietü cuyaxi xequenivaranuvitüqui. Xequenehu xequene'üviyani que xemüteyüvave.

66 Müme mehecüneca meni'üviyacaitüni teuquiya. Cuyaxi menivaruhüritüani, tetesie teuquiya meniu'inüaritüani yuseyucü.

28

Que müranucuquetüarie 'umieriecu

(Maricuxi 16:1-8; Rucaxi 24:1-12; Vani 20:1-10)

1 Mericüsü 'uxipiya tucari 'utaxücu semana mexüacame tucarisie yuimuana Mariya Mararatanaca xevitü Mariyamatü mana meniu'axüani me'ixeiyaque teuquiya.

2 Hicü cuie carima niutayuani. Taheima nacaneni Ti'aitame tupirieya. Nuaca, heicurupaca tete, hesiena nayerüni.

3 Merücariyapaü pütuyuxexeyacai, 'ixuriquiteya pütuxacai 'üvipaü.

4 Me'imacatü tehüvemetete cuyaxi meputiyüyüacacai, müquite vahepaü me'ananetü menacüne.

5 Hicü niuqui tuayame müpaü tinivarutahüave 'ucari, Xepücaheumamaca xeme. Ne müpaü nepütimate xemicu-vautüve Qesusi curuxisie memierie.

6 'Uva pücayecaca. Panucuquetüarie que mainecai. Xequenacüni xequeneu'ixüari haque matequi.

7 Hicü cuitü xequenehu, müpaü xequetenivaretahüavi teyü'üquitüvametemama müquite vasata manucuquetüariecü, müxe'anuhaitüiyacü Carereyasiepai. Mana xecaneixeyacuni. Camü yanepütixe'utahüavixüri.

8 Cuitü teuquiyapa meheycüneca memamatü cui meyutemamavietü meniutanausaxüani memütevataxatüanicü teyü'üquitüvametemama.

9 Hicü mana me'uhucacu Qesusi nivaranucunaque müpaü 'utaitü, 'Aixüa 'acu. Müme hetüana me'utilixima'uca menimayüani quetayasie, nenevieri menipitüani.

¹⁰ Hicü müpaü tinivacühüaveni Quesusi, Xepücaheumamaca. Xequenehu, xequetenivaretaxatüa ne'ivama Carereyapai memüyehucü. Mana mepünesihexeiya.

Cuyaxi que memütevarutahüavixü mara'acate memühürütüariecai

¹¹ Mericüsü 'ucari me'uhucacu, cuyaxi hipatü quiecarisie menecünetä. Naitü que müreyü metenivarutaxatüani mara'acate memühürütüariecai.

¹² Hicü 'uquiravesixi vahamatü me'uyucuxeürieca me'uyu'enieca yunaitü, tumini vaüca menivaru'ütüani cuyaxi

¹³ müpaü me'utiyuatü, Xeme müpaü xequeneutiyuaneni, Teyü'üquitüvametemama meniu'axüani, mepinava mexi tecusucäi.

¹⁴ Xüca cuvexunaruri tiutamarieni, tame 'aixüa tepiyurieni xehesie mücarahüiyanicü.

¹⁵ Müme tumini me'utanaqui'erieca yamepüteyuriecai que memüte'utahüavarie. Müpaü pürecuxaxasiva Huriyusixi vasata hicüque.

Quesusi que müttivaruhürütüa nü'arisixi

(Maricuxi 16:14-18; Rucaxi 24:36-49; Vani 20:19-23)

¹⁶ Hicü teyü'üquitüvamete Tamamata Heimana Xevitü Carereya menecüne mücü yemurisiepai Quesusi que müttivarehüavecai memüyehucü.

¹⁷ Me'ixeyatü nenevieri mecanipitüacaitüni, hipatüsietü müme 'asimepücatemaicai xüca yuritücaitüni me xüca catixaütüni.

¹⁸ Hicü Quesusi 'aura niuyani, tinivarutaxatüani müpaü 'utaitü, Naimecü heiserie nepexeiya taheima cuiepata.

¹⁹ 'Ayumieme xequeneutayeixüa, teyü'üquitüvamete xequenivarayeitüa yunaimé nuivarite, xevaca'üyatü ta'uquiyarisüa nu'ayasüa 'Iyari Mütiyupatasüa memümüemetetünicü,

²⁰ xeteva'üquitüatü yamemütecahunicü nai que nemütixe'u'aitüa. Camüsü, nesietü tucaricü xehamatü nepuyeicani mexi cataparive. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

MARICUXI Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Mütiu'üxasitacai

Ti'üyame Vani que müticuxatacai

(Mateu 3:1-12; Rucaxi 3:1-9, 15-17; Vani 1:19-28)

¹ Niuqui 'aixüa manuyüne Qesusi Cürisitu Cacaüyari münu'aya hepaüsita, 'ipaü tiniusutüarieni.

² Quisariyaxi Cacaüyarisüa mieme mütxaxatametücai xapayasie, müpaü catine'uca,

Camü, nenuqui tuayame necananunü'amücü meri.

Mücü 'aixüa caniyuriemücü 'ahuye pecanuavecacu.

³ Macumavesie xevitü nahivani,

Xequeneha'arütüaca Ti'aitame huyeya, 'utaitü,

Xequeneutixeurariya huyeteya, 'utaitü.

⁴ Que müre'uxa, Vani macumavesie tine'üyanecaitüni, müpaü ticuxatatü, memütehayevecü 'axa memüteyuricaicü, mücücü memüteheuyehüviyarienicü, 'arique memüca'üyarienicü.

⁵ Yunaitü Cureya cuieyarisie quiecatari, yunaitü Querusareme quiecatarita, meneyecüne me'ixeyacutü. Nivareca'üyacaitüni yunaime Curutani hatuxamesie, meyuhecüatacacu 'axa que memüte'uyuri.

⁶ Mücü Vani cameyu huxariyari cananacatücücaitüni, navi hüyameyariçü nayühüacaitüni. Tüpuxi nivacuacaitüni, yeuta mieme xiete ni'iecaitüni.

⁷ Que müticuxatacai, müpaü nainecaitüni, Xevitü 'ucanamieni ne'utüma. 'Iya yemecü canive'emetüni, ne pücatixaü. Ne 'aixüa nepüca'ane nehesisie müтинаquenicü ni nemiparevienicü.

⁸ Nesüari necanixe'üyaneni hacü. Mücü canixeca'üyamücü 'Iyari Mütiyupatacü.

Qesusi que mütiuca'üyarie

(Mateu 3:13-17; Rucaxi 3:21-22)

⁹ Mericüsü, 'ana caninuani Qesusi, Nasareti heyeyaca Carereya cuieyarisie. Vani canica'üya Curutani hatuxamesie.

¹⁰ Hicü Qesusi hapa 'anatiyeiximetü, muyuavi niuxeyia 'anacayepierümeme. Canixeyia 'Iyari 'acamieme para hesiena müyuhayevecü, cucurupaü 'anetü.

¹¹ Xevitüta niutaniuni taheima, müpaü 'utaitü, 'Ecü pecaninenivetüni, necamaninaqui'erieca. 'Acümana neninetemavieca.

Qesusi que mütiuta'inüasie

(Mateu 4:1-11; Rucaxi 4:1-13)

¹² Hicü 'Iyari neinü'ani macumavesie.

¹³ Mana niuyeicacaitüni huta teviyari tucari. Cauyumarie ni'inüatanecaitüni. Yeutari memüvaxuave niuyeicacaitüni Quesusi. Cacaüyari tupirisiximama menipareviecaitüni.

Quesusi que mütisütüa ti'uximayatü Carereya cuieyarisie
(Mateu 4:12-17; Rucaxi 4:14-15)

¹⁴ Mericüsü, Vani 'anutahüiyacu, Quesusi caninuani Carereya cuieyarisie, niuqui cuxatatü 'aixüa manuyüne, que mütiyüni Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü,

¹⁵ ya'utaitü, Tucari canaye'aniri. Hicürixüa Cacaüyari cuitü canisütüamücü 'ena ti'aitatü. Xequeteneuhayeva que xemüteyuriecäi, niuqui 'aixüa manuyünesie yuri xequeteneuta'eri.

Quesusi que mütivaruta'ini hesiena memüteviyanicü
quesüteveiyamete yunaucame

(Mateu 4:18-22; Rucaxi 5:1-11)

¹⁶ Mericüsü, haracuna tesita 'uyemietü Carereya cuieyarisie, canivaruxeiya Simuni 'Atüreximame yu'ivamacame. 'Emeneitavivivacaitüni vipi haracunasie, memüquesüteveiyametetücaicü müme.

¹⁷ Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Cümü, nehésie xequeteneviyani. Teüteri xevacuxexeürivame nenixe'ayeitüamücü, quesüte xemütevaruxexeürivapaü hicü.

¹⁸ Yapaucua yuvipi me'ucu'eirieca, hesiena meteniuvia.

¹⁹ Hicü 'esiva 'umapai 'uyemietü nivaruxeiya Cacuvu Vanimame yu'ivamacame, Severeu nivemama. Müme canuvasie meniyetecaitüni yuvipi memanesiquitüatü.

²⁰ 'Iya nivaruta'inieni hesiena memüteviyanicü. Yuquemasi Severeu me'ucu'eirieca canuvasie yecäime, te'ivamete vahamame, Quesusisie meteniuvia.

Cacaüyari müca'itiya que mütinücai tevi

(Rucaxi 4:31-37)

²¹ Mericüsü Caperünaume meneta'axüani. Hicü cuitüva 'uxipiya tucarisie, Huriyusixi vatuquita heutahaca, tini'üquitacaitüni.

²² Menihüxiyacaitüni tita müti'üquitacai hepaüsita. Que mü'ane heiserie mexeyapaü tinivaru'üquitüvacaitüni, que memücate'üquitacai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai.

²³ Mericüsü heutahacu, yapaucua tevi caneutahani vatuquita cacaüyari müca'itiya minücai. 'Iya niutahiva

²⁴ müpaü 'utaitü, 'Ai, que petati'uximatüani, Quesusi Nasaretitanaca 'acu. Petasiheuyehüanique petinua. Ne nepümasimate que pemüpaicü. Que mü'ane Cacaüyarisie mieme mupasie, 'ecü pecanihücütüni, tinitahüave.

²⁵ Quesusi nita'imaiya, müpaü ticühüavetü, Cayuvatü 'aixüa, queneuxüna.

²⁶ Hicü mücü cacaüyari müca'itiya, tevi nütü, carima 'utahivatü, nixüna.

²⁷ Yunaitü meniuhüxiyani. 'Ayumieme niuqui meniu-tixüatüatücüne müpaü me'utiyuatü, Titari 'icü. Que titita 'icü 'üquisica mühecua. Camü heiserie hexeyatü tiniva'aitüaca 'asita cacaüyarixi memüca'itiyatüca, müme meni'enieni.

²⁸ Hicü cuitüva naisarie Carereya cuieyarisie tiniutamariva que mütiuyuri.

*Quesusi que mürenayehüa Pecuru varücaüya
(Mateu 8:14-15; Rucaxi 4:38-39)*

²⁹ Mericüsü tuqita me'ayenexüaca, Simuni 'Atürexivaque menecüne, Vani Cacuvu yunaitü.

³⁰ Simuni varücaüya mana niucateitüni hüiyatü. Cuitüva metenitaxatüani Quesusi que mü'anecai.

³¹ Hicü 'aura 'ayaca, mamaya 'uviyaca, nenucuhana. Yapaucua cahüiyatü nayani 'uca, tinivarumini.

*'Acayunecu, yumüiretü que memüte'anayexüriya
(Mateu 8:16-17; Rucaxi 4:40-41)*

³² Hicü taicai 'acayunecu, meni'atüirieni tecuicucate yunaima, müme meta cacaüyarixi memüvaviyacai.

³³ Yunaitü quiecatari meniyucuxeürieni quitenie huxie.

³⁴ Yumüireme nivanarayexürieni cui memüyüacai müireme cuiniyacü. Cacaüyarixi nivarayenü'axüani yuvaücavame. Pücapitüacai cacaüyarixi memütiniunicü, müme memimaicai.

*Quesusi que müticuyeicacai Carereya cuieyarisie ticuxatatü
(Rucaxi 4:42-44)*

³⁵ Hicü 'uxa'arieca ximeri meri 'acuxi yüvicüta nanucuqueni. Quita vayeyaca, neyani macumavesiepai. Mana niuyutanenevieni.

³⁶ Hicü Simuni, hipatüta hamatüana memü'uvacai menencuyeique Quesusi.

³⁷ Me'itaxeyaca müpaü metenitahüave, Yunaitü mepümasicuvautüve.

³⁸ Quesusi müpaü tinivarutahüave, Cümüsüari 'uma püta tepüyehu. Hipame quiecaritesie tepütayeixüani, nemütivaretaxatüanicü manarita. 'Ayumieme necaneyeyani.

³⁹ Hicü mana niuyeicacaitüni, ticuxatatü vatuquiteta naisarie Carereyasie, varayenü'avatü cacaüyarixi.

*Quesusi que mürenayehüa tevi cuiniyacü müca'itiyacai
(Mateu 8:1-4; Rucaxi 5:12-16)*

40 Mericüsü xevitü cuiniyacü müca'itiyacai caninuani hesüana, cui 'ivavirietü. 'Utitunumaveca hüxiena, müpaü tinitahüave, Xüca pe'avaüriyani, 'ecü pecaniyüveni pemünesi'itieni.

41 Quesusi 'inenimayatü yumama niutasera. Nimayüani müpaü ticühüavetü, Nesüari nepünevaüriya. Pecaniu'itiyaniri.

42 Müpaü titahüavecu yapaucua peunua cuiniya. Tevi 'itiyatü nayani.

43 Cuini mieme 'ihüritüatü, Quesusi neinü'ani cuitüva,

44 müpaü ticühüavetü, 'Amarima 'aixüa, xeimetüme pemücaraxaxatüvani havaicü. Mara'acamesüa quenemie püta. Quene'axeiyänüa. Pemanayevécü, quenanutimava que müre'aitaxü Muisexi yapemütivatahecüatüanicü.

45 Mücü masi mana heyaca yatiniutixatatüyani vaücava. Naisarie tinicuxatacaitüni que mütiuyü. 'Ayumieme Quesusi pücaiyüvecai quiecarisie me'axeni yuhécüatatü, masi yeuta necateitüni macumavesie. Hesüana meni'axecaitüni naisarie quiecatari.

2

Quesusi que mürenayehüa huriecame

(Mateu 9:1-8; Rucaxi 5:17-26)

1 Mericüsü yapäumexa tucari 'anucayacu, hutarieca caninuani Caperünaumesie. Catiniutamariva quename quita hayecatei.

2 Yümüretü cuitü meniycuxeürieni. Memüyumüirecaicü, ni quitenie hüxie mepücatenaquecai. Mücü tinivacüxaxatüvacaitüni niuqui.

3 Hicü hipatü huriecame meni'atüirieni, yunaucatü mehecuetü.

4 Hura me'ecuenique meniycutatexieni teüteri memüyumüirecaicü. 'Ayumieme Quesusi manucatei qui heima püta mecaneitiyepieni. Me'ivati'ineca 'ixumari muva meneicatuani huriecame, 'itarisie 'acaime.

5 Quesusi varuxeiyaca yuri que memüte'eriecai, müpaü tinitahüave huriecame, Nenive, pepüreuyehüviyarie 'axa pemütiuyuricü.

6 Hicü hipatü 'inüaricü memüte'üquitametücai muva mecanayetecaitüni. Yu'iyarisie müpaü meteniyücühüavecaitüni,

7 Titayaricuta müya ticühüave icü. Pisevixima Cacaüyari müpaü 'axa 'utaitü. Quepainetü püyüve müreiyehüvirieni tevi 'axa tiuyurieyu. Xevitiüxa xEICÜa caniyüveni Cacaüyaritütü.

8 Quesusi yu'iyarisie timaitü müya memüteyücühüavecaicü, müpaü tinivarutahüave, Titayari müya xeteyücühüave yu'iyarisie.

⁹ Tita masi caticuanive. Que ticuanive müpaü mütitahüave muhurie, Pepüreyehüviyarie 'axa pemütiuyuricü. Caticuanive masi müpaü mütitahüave, Quenanucuquexi, 'a'itari quenancucue'i, quenecuyeicani.

¹⁰ Paraque müpaü xemütehetimeanicü Yuri Tevi netitevatü heiserie nemexeyacü cuiepa, nemütivareuyehüvirienicü 'axa meteyurieu, müpaü tinitahüave huriecame,

¹¹ 'Ecü nepümarahüave, quenancucuquexi, 'a'itari quenancucue'i, 'aquie quenemie.

¹² Hicü nanucuqueni. Yu'itari 'anucucueca neyani yunaime vahüxie. 'Ayumieme yunaitü meniuhüxiyani. 'Aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita, müpaü me'utiyuatü, Hasuacu tepücanenierivave 'ipaü tiyüaneme.

Que mütita'ini Revi hesiena mütiviyanicü

(Mateu 9:9-13; Rucaxi 5:27-32)

¹³ Mericüsü tavari haracuna tesita neyani Qesusi. Teüteri yunaitü hesüana meni'axecaitüni. Mücü tiniva'üquitüacaitüni.

¹⁴ Hicü mana 'uyemietü nixeiya Revi 'Aripeu münu'ayatücai teüteri memüte'ayutituayasie 'acaime. Müpaü tinitahüave, Neshie quetineviyani. Revi 'anucuqueca hesiena tiniuviya.

¹⁵ Mericüsü ticuacacu Qesusi Revi quita, yuvaücavatü cuviyexunusie mieme memüteyeturiyarie, hipatüta 'axa teyuruvamete metenicuacaitüni Qesusimatü teyü'üquitüvametemama vahamatü. Meniyümüirecaitüni memiveiyacai.

¹⁶ Hicüsüari hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai, müme Pareseusixi vahesie memüteviyacai, müme me'ixeyaca ticuacame 'axa teyuruvamete vahamame müme cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari vahamame, müpaü metenivarutahüave teyü'üquitüvametemama, Neuxei, püticua'a püti'ie müme cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari vahamatü, 'axa teyuruvamete vahamatü.

¹⁷ Qesusi varu'enieca müpaü tinivarutahüave, Müme 'aixüa memüteheu'erie tiyu'uhayemavame mepücaheuyehüva. Müme memütecucuye püta mepeiyehüva. Nesü que nemütinua, nepücanua nemüvata'inienicü müme heiseriemecü yamemütecahu. Müme 'axa memüteyurie püta nevata'inienique nepunua, memütehayevacü 'axa memüteyuriecaicü.

Que memüte'ita'ivaviyaxü haquiya hepaüsita

(Mateu 9:14-17; Rucaxi 5:33-39)

¹⁸ Mericüsü Vani teyü'üquitüvametemama, Pareseusixi yunaitü 'icuai meniyyuhaquiecaitüni heiva. Hipatü me'u'axüaca, müpaü metenita'ivaviya, Titayari Vani teyü'üquitüvametemama, teyü'üquitüvamete Pareseusixi

vahesüa memümiemete titayari meteyuhaquie, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete mecayuhaquiecacu.

19 Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Que meteyüvave memüyuhaquieca neneüqueme cupaniyerumama, neneüqueme mexi vahamatü 'a'uca. Mexi neneüqueme vasata 'uca, mecapyüvave memüyuhaquieca.

20 Tucari naye'amücü quepaucua neneüqueme müthanieni vasata. 'Ana meniyuhaquiecuni, 'iya tucari 'aye'ayu.

21 Tevi 'ixuriqui mücayutatutuecü püca'imanesiquitüani 'ixuriqui cui müye'i. Mesü xüca müpaü tiuyurienique, manesiqui hecuametütü müye'i pütahanaqueyu, sanimeyari masi 'axa 'anetü nayaniqueyu.

22 Tevi sixai müye'isie püca'icatuani vinu mücuanacü, mesü xüca müpaü tiuyurienique, sixai nitasanequeyu, vinu neuyeveniqueyu sixaita. Vinu masi sixai hecuamesie canituarivani mücuanacü.

Teyü'üquitüvamete que memüte'ivatihunaxüa türicu 'uxiپیا tucarisie

(Mateu 12:1-8; Rucaxi 6:1-5)

23 Mericüsü 'uxiپیا tucarisie 'esipa niuyeicacaitüni, teyü'üquitüvametemamata yunaitü. Müme menisütüani me'icahurucatü müayeyari, mana me'u'uvatü.

24 Hicü Pareseusixi müpaü metenitahüave, Neuxei, titayari-cuta müpaü meteyurie que mücatitauniva 'uxiپیا tucarisie.

25 Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hasuacu xecate'ititerüvavave que mütiuyuri Raviri, heiyehüatü heuhacamütü, müme hamatüana memü'uvacaita meheuhacacucacu.

26 'Iya Cacaüyari quita neutahani quepaucua 'Aviyatari mühürütüariecai mara'acate vahepaüsita. Pa Cacaüyari hüxie mamanari niuticuani. Mara'acate xEICÜa heiserie mepex-eiya memiticuanicü mücü pa, hipatü heiserie mepücahexeiya. Müme hamatüana memü'uvacai tinivaruminita Raviri.

27 Müpaüta tinivarutahüave Qesusi, 'Uxiپیا tucari caniütü'usieni teüteri vahesie mieme. Teüteri que memüte'uveviya, 'uxiپیا tucarisie mieme xEICÜa mepüca'utiveviya.

28 'Ayumieme Yuri Tevi que nemütiteva, 'uxiپیا tucari hepaüsitata necatini'aitani.

3

Tevi mümamavaquicai

(Mateu 12:9-14; Rucaxi 6:6-11)

1 Mericüsü tavari tuquita neutahani. Tevi mümamavaquicai muva nayecateitüni.

2 Müme menihupiecaitüni, Capenayehüani 'uxipiya tu-carisie meteyücühüavetü, me'ixanetacutü.

3 Hicü Qesusi müpaü tinitahüave tevi mämamavaquicai, Quenanucuquexi, hixüapa queneutaquexi.

4 Müpaü tinivaruta'ivaviya Qesusi, 'Uxipiya tu-carisie tipitüarie 'aixüa mütiyurienicü, püpitüarie nusu 'axa mütiyurienicü. Tipitüarie mütiyutavicueisitüanicü, püpitüarie nusu mütiyumienicü. Mümesü cayuvatü meniumacaitüni.

5 Hicü yuhaxüama varuxeiyaca, yuhiverietü memüsese'icaicü yu'iyarisie, müpaü tinitahüave tevi, 'Amama queneutasera. 'Iya nitasera, 'aixüa 'anetü nayani.

6 Hicü Pareseusixi mevayecüneca, müme Herurexisie memüteviyacai vahamatü meniuyu'enieni hepaüsitana, que memüte'imieniquecai.

Teüteri que memüteyucuxeürie haracuna tesita

7 Hicü Qesusi teyü'üquitüvametemama yunaitü haracuna-pai menecüne. Yümüiretü teüteri meniveiyacaitüni Carereyatari, Cureyatari,

8 Querusaremetari, 'Irumeyatari, Curutani 'anutaüyetari, Tiru 'aurie Siruni 'aurie quiecatari. Yuvaücavatü me'u'enanaca nai que mütiyurienecai, hesüana meca-niü'axüani.

9 Hicü nivaruta'aitüani teyü'üquitüvamete hura memehanacü canuva hesiena mieme, capa me'isaipünacü, memüyumüirecaicü teüteri.

10 Yümüireme nivaranayexürüvacaitüni. 'Ayumieme yunaitü cuiniya memexeyacai mesaipünetü hesüana meni'axecaitüni me'imayüanique. 'Ayumieme canuva niuta'aita.

11 Cacaüyarixi memüca'itiyatüca me'ixeyatü, huxiena menucaxürüvecaitüni, müpaü mete'uhivatü, 'Ecü Cacaüyari pecaninu'ayatüni.

12 'Iya heiseriemecü nivahüritüacaitüni memüca'ihecüatanicü que müpaicütücai.

Tamamata heimana yuhutame que mütivaranuyexei nü'arisixi (Mateu 10:1-4; Rucaxi 6:12-16)

13 Hicü neutiyune hürisie. Müme müvaranuyexei nivaruta'inieni hesiena memüteviyanicü. Me'ayecüneca teüteri vasata, hesiena meteniuvia.

14 Tamamata heimana yuhutame nivaranuyeteüxüa. 'Arique nivatanü'axüaniquecaitüni memütecuxatanicü, hamatüana memü'uvanicü,

15 heiserie nivapitüaniquecaitüni memüvaranayexürüvanicü tecuicuate, memüvarayenü'axüanicüta cacaüyarixi 'axa memü'anene.

16 Simuni püxevitütücai, Qesusi mitaterüvaxü Pecuru,
 17 hipatüta, Cacuvu Severeu nu'aya, Vani Cacuvu 'ivaya,
 Qesusi mütivarutaterüvaxü Puhanerüquesi, taniuquicü
 TüRARÜcamete paine,
 18 'Atürexí, Piripe, Parüturume, Mateu, Tumaxi, Cacuvu
 'Aripeu nu'aya, Tareu, Simuni mücananisitatücai,
 19 Cura 'Isicariutitanaca 'arique Qesusi müyetua.

*Que mü'ane 'axa 'utaitü misevixima 'Iyari Mütiyupata
 (Mateu 12:22-32; Rucaxi 11:14-23; 12:10)*

Hicü quita meneutahaxüani.

20 Tavari yuvaücavatü teüteri me'u'axüacu müme
 mepüyutatexie metecuanique.

21 Hicü maremama me'u'enanaca, meniu'axüani
 memenuhanacü. Müpaü meteniyücühüavecaitüni,
 'Asipücatimate que mütiyuriene.

22 Mücü meta, hipatü 'inüaricü memüte'üquitametetücai,
 Querusaremesie memeyecü, müpaü meniutiyanecaitüni,
 Peheresepuri pinü'ü. Cacaüyarixi 'axa memü'anene
 va'uquiyarisie mütivayacü, 'ayumieme püvarayenü'a
 cacaüyarixi, meniutiyanecaitüni.

23 Hicüsüari yu'aurie varutacuevieca, 'üxasicü müpaü tini-
 varuta'üquitüani, Cauyumarie que tiyüve mayuyenü'anicü
 yücümana.

24 Yaxeicüata, xeime cuieyarisie quiecatari xüca hixüata
 meyusana, xüca me'ayuca'unieca, mücü vacuviyexunu
 pücaýüveni 'emüreutevinicü.

25 Xeime quie miemete hixüata xüca meyusana, xüca
 me'ayuca'unieca, mepücaýüvaveni 'ememüteheutevinicü.

26 Cauyumarie xüca yuca'unarümenique, türücariyaya
 hixüata xüca yusanaque, 'emüreutevinicü pücaýüveniqueyu.
 Pütaxüximeniqueyu püta.

27 Tevi pücaýüve meutahanicü mütürücaýe quita, piniteya
 mütinavanicü, me xüca ca'ihüanique mütürücaýe meri.
 'Thüame, pütinavani tita mütixuave quitana.

28 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, naime 'axa
 memüteyurie teüteri, mepüyüvave memüteheuyehüviyarienicü,
 naime 'axa memutiyuane.

29 Masi que mü'ane 'axa 'utaitü misevixima Cacaüyari
 'Iyarieya Mütiyupata, mücü hasuacu pücareuyehüviyarieni
 mücücü. Hesiena masi catiniuhüivani, yuheyemecü 'emuvecü
 tita 'axa mütiyuri.

30 'Ipaü niutayüni, müme müpaü memutiyanecaicü, Ca-
 caüyari müca'itiya ninüca.

Quesusi 'ivamama varusieya
(*Mateu 12:46-50; Rucaxi 8:19-21*)

³¹ Hicü varusieya 'ivamama yunaitü mecaniu'axüani. Tacua meti'utü metenitanü 'airieni yu'aurie me'icuevietü.

³² Teüteri yumüiretü menayetecaitüni hamatüana. Müpaü metenitahüave, Neuxeï, 'avarusi 'a'ivama mepümasiha'ivava tacuapaitü.

³³ Mücü müpaü tinivarutahüave, Quehateri nevarusi ne'ivama.

³⁴ Varanuxeiyatüyaca 'auriena mematecai, müpaü niutayüni, Camü nevarusi ne'ivama.

³⁵ Que mü'ane yamütiyuriene que mütinaque Cacaüyari, mücü canine'ivatüni caninevarusitüni.

4

'Imüari 'ivivame 'üxasi hepaüsita que mütimasiücü
(*Mateu 13:1-9; Rucaxi 8:4-8*)

¹ Mericüsü tavari haracuna tesita tiniuti'üquita. Hesüana meniucuxeürieni yuvaücavatü teüteri. 'Ayumieme canuvasie nacayerüni hapa yecaimesie. Yunaitü teüteri cuiepa püta meniti'ucaitüni ha tesita.

² Mana vaüca tiniva'üquitüacaitüni 'üxasi hepaüsita. Hicü ti'üquitatü müpaü tinivarutahüave,

³ Xequene'enanaca. Camüsü, 'ivivame neyani.

⁴ Mericüsü 'imüari 'ivienecacu, hipatü huyeta niucaxürieni. Viquixi meniucaxürieni meniticuani.

⁵ Hipatüta macutetexiyasie niucaxürieni, vaüca müca'acucuieyasie. Cuitüva niutineni, cuie 'emücasuicaicü.

⁶ Hicü quepaucua tau mane nicuini, niutivani mücahananatücateicü.

⁷ Hipatüta xuya 'imüariyarisata niucaxürieni. Xuya niutivere, heimana niuyecüne. 'Imüari cacaniutixuavere.

⁸ Hipatüta cuie 'aixüa müracu'anesie niucaxürieni. 'Utinexüaca 'utivavereca, niutixuavere. Hipatü xei teviyari heimana tamamata nayani, hipatüta haica teviyari ratüa, hipatüta xei sienituyari ratüa.

⁹ Müpaüta niutayüni, Xaütünetü mu'enaxü que'u'ena.

Titayari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü müti'üquitacai
(*Mateu 13:10-17; Rucaxi 8:9-10*)

¹⁰ Hicü yühücate metitetü, müme 'auriena memütitecai, Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü menita'ivaviya 'üxasi hepaüsita que müti'üquitacai.

¹¹ Müpaü tinivarutahüave Quesusi, Xeme xecaniupitüarieni tita mütiuti'aviesiecai, xemütemaicacü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Hipatü tacua memütitei püta, naimecü 'üxasi hepaüsita xeicüa mecaniupitüarieni 'utüarica manuyünepaü,

para memüca'ixeiyacü, sepa yemecü memütanenierenique,
 para 'asimemücatehetimanicü, sepa yemecü memü'enanacaque,
 12 capa ta'aurie me'axürienicü Cacaüyarisie meteviyaque,
 capa metehueyhüviyarienicü.

Quesusi que mütihecüatacai yü'üquisica ti'ivivame hepaüsita
 (Mateu 13:18-23; Rucaxi 8:11-15)

13 Hicü müpaü tinivacühüaveni, Cari xeme 'icü 'üxasi
 hepaüsita xepüca'u'enana. Quetütüri xete'enanani naime
 'üxasi hepaüsita.

14 'Ivivame ni'ivieneni niuqui.

15 Hipatü huyeta miemete mecanihümetüni haque niuqui
 muca'iviya. Quepaucua memi'enie, cuitüva Cauyumarie
 ni'axeni. Niuqui netücüni vahesüa muca'iviya.

16 Hipatüta yaxeicüa 'imüari mecanihümetüni macute-
 texiyasie memuca'iviya. Quepaucua niuqui memü'enie,
 yapaucua menitanaqui'erieni meyutemamavietü.

17 Yücümana mepücahananatüca, masi 'emepücateheutere.
 Quepaucua memü'uximatüarie quepaucua memutaveiyarie
 'icü niuqui hepaüsita, yapaucua meniucunuitüarieni.

18 Hipatüri 'imüari menihümetüni xuya 'imüariyarisata
 memuca'iviya. Müme niuqui meniu'enieni,

19 masi mepüyhiveritüa tita hicü mütimieme meha'erivatü,
 tuminicü meyutemamavietü mepütëyu'irüviya, hipameta
 vaücavame menihive'erieca. Mücücü niuqui niüpünariexüani
 naisata. Cacaniutixuavere.

20 Hipatü 'imüari mecanihümetüni cuie 'aixüa müracu'anesie
 memuca'iviya. Niuqui mecaniu'enieni, meniuyuvaüriya
 me'inaqui'erietü, mecaniutixuxuavereni. Hipatü xei teviyari
 heimana tamamata menacüne, hipatüta haica teviyari men-
 acüne, hipatüta xei sienituyari menacüne.

Tita müti'avie que mütihecüasieni
 (Rucaxi 8:16-18)

21 Hicü müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni, Cüxeme que
 racueiya puticü manunamienicü, 'utatüa mutiquecanicü
 nusu. Vapai püta caraqueca.

22 Tita müti'avie, masiücütü mayanicü xEICÜA 'apuve. Tita
 müranucaname, mühecüasienicü xEICÜA 'apuve.

23 Xaütünetü mu'enaxü que'u'ena.

24 Müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni, Xequeneyu-
 cuerivayurieca tita xemüte'enie hepaüsita. Que
 xemüteva'inüasirie hipame, yaxeicüa xepüte'inüasiyarieni.
 Hesiena payaxe, xeme xemü'enana xehesie mieme.

25 Que mü'ane tixaütü mürexeiya, tavari cuxi pütimiquieni.
 Que mü'ane tixaütü mücarexeiya, sepa que mütitita müreixeyia
 pütinavaiyarieni.

'Üxasi 'imüari hepaüsita, que mütiutineica

26 Müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni, 'Ipaü catini'aneni Cacaüyari ti'aitametücacu. Camü tevi 'imüari niuta'ivieni cuiepa.

27 Niucahupuni nanucuquecani tucariçü tucariçü. 'Imüari niutineicani niutivavereni, mücü 'asicatimaicacu que mütimeica que mütiuvavere.

28 Cuie yuxaüta pitinenetüva cüsunuyari meri, 'arique müayeyari, 'arique tacari.

29 Ticuayu, 'ana türicu xicamete nivararanunü'amücü, 'isanari maye'acü.

'Üxasi musitasa 'imüariyari hepaüsita

(Mateu 13:31-32; Rucaxi 13:18-19)

30 Hicü müpaü niutayüni, Que te'utiyuaneni, titapaü ti'aneni Cacaüyari ti'aitametücacu. Que mü'ane 'üxasi hepaüsita tepihēcüatani.

31 Musitasa 'imüariyari paü cani'aneni. Cuiepa muca'iviva, xevitü 'imüari hepaüna 'anetü pücaxuave cuiepa 'esipepetü.

32 'Uca'iviyaca caniutineicani. Tupiriya mutineica, xevitü hepaüna 'anetü pücaxuave 'epapatü. Mamataya neucunexüani 'etütütü. Taheima miemete viquixi mecaniyüvaveni memüyuti'ituaütüanicü hesiena 'etüriyarisie.

Titayari Qesusi müti'üquitacai 'üxasi hepaüsita ticuxatatü

(Mateu 13:34-35)

33 Vaüca 'üxasi hepaüsita ticuxatatü 'iyapaü 'aneneme tinivacuxaxatüvacaitüni niuqui, que memüteyüvavecai memi'enienicü.

34 'Üxasi hepaüsita caticuxatatü pücativacuxaxatüvacai. Teyü'üquitüvamete xeicüa me'ayetetü yühücüate tinivarutahecüatüani naime.

Qesusi que mütinütüa 'eca vitari

(Mateu 8:23-27; Rucaxi 8:22-25)

35 Hicü mücü tucarisie 'ucutaicarecu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Hicümüsütari 'anutaüye tepanucüne.

36 Müme mevarucu'eirieca teüteri mana memüti'ucai, meneivitüni ca'anatiyeivecacu canuvasie meyetetü. Hipatüta canuvate menecüne hamatüana.

37 Hicü yapaucua niucu'eca vaücava. Hamevari neucayeurivecaitüni canuvasie. Nitihüniyarümecaitüni.

38 Qesusi canuva cüsapa nacateitüni, muritarisie 'utimu'utü, cusutü. Menenutahütüani müpaü mete'icühüavetü, Ti'üquitame 'acu, pecareu'acuerivayurie temeuyeveximecü.

39 Hicü 'anucuqueca nitatiene 'eca. Müpaü tinitahüave haracuna, Cayuvatü 'aixüa, quetineuhayeva. 'Eca neunuani, niucuharuanare yemecü.

40 Müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Titayari xetemama. Quepaütütü yuri xecate'erie.

41 Müme masi cuini mieme meniutimamani. Müpaü meteniyutahüave, Quepaicüri pühücü 'icü. 'Asita 'ecatütü haracunatütü meni'enieca que mütiva'aitüa.

5

*Cacaüyarixi 'axa memü'anene que memüte'inücai
Cataratanaca*

(Mateu 8:28-34; Rucaxi 8:26-39)

1 Mericüsü haracuna 'anutaüye meneta'axüani Cataratari vacuiepa.

2 Canuvasio 'anatiyacu, yapaucua tevi cacaüyari müca'itiya minücai nenucunaque müquite vateuquiyapa 'ayeneca.

3 Mücü tevi vateuquiyapa necateitüni. Teüteri menitex-iecaitüni me'ihüanique tepüacü.

4 Müixa nicuhüivacaitüni tepüacü yumamatesie yü'ücatesie, peru yumamacü tepüa nanutequecaitüni, yü'ücasie mieme nanuyeqesinacaitüni. Xevitü hepaüna pücatürücaüyecai mi-maxiutacü.

5 Tucaricü tücaricü teuquiyapa nicuyeicacaitüni ya hürisie, cuhivanetü, tetecü yucuxitequetü.

6 Hicü Qesusi 'uxeiyaca teva 'uyeicame, hepana niutanausa. Hüxiena niutitunumaqueni

7 carima 'utahivatü, müpaü 'utaitü, Que peneti'uximatüani, Qesusi 'acu Cacaüyari yunaima vaheima macave pemünu'aya. Nepümasivaviri yanetihüritüatü Cacaüyari, penücahürixüa 'axa nesi'uyurieni. Müpaü niutayüni

8 Qesusi müpaü mütitahüavixücü, 'Ecü cacaüyari pemüca'itiya, queneuxüna.

9 Hicü müpaü tinita'ivaviya, Que petiteva. Mücü müpaü tinitahüave, Cuyaxi Xei Vaxayari netinitevaca, temütamüirecü.

10 Vaücava vaüriyarica neyevaviriecäitüni Qesusi mücavaranuyenü'anicü mücü cuiepa.

11 Mericüsü yemuritüa tuixuri metenicuacaitüni yuvaücavatü.

12 Cacaüyarixi vaüriyarica meneyevaviriecäitüni yamete'icühüavetü, Tuixuri vahesüa quetanunü'a temüvanünicü müme.

13 Hicü Qesusi nivarupitüani. Cacaüyarixi memüca'itiyatüca me'ixünaca tevi menivarutiviya tuixuri, 'esivatücacu huta miriyari meyupaümeme. Tuixuri yapaucua

meniutanausa 'aita meneucayune. Hapa meneuxürieni, meniucuni haracunasie.

¹⁴ Hicü tuixuri vahüvemete meniyuta'una. Yametenicuxata-caitüni quiecarí 'amüeyevásie 'esimüeyeyesie. Teüteri menecüne mecunieretüvetü que mütiuyü.

¹⁵ Quesusisüa me'u'axüaca menixeiya tevi cacaüyarixi mem-inücai, Xei Vaxayari memiviyacai. Menixeiya mana 'acaimé, heuquemarimacame, 'aixüa re'iyarime. Meniutimamani.

¹⁶ Hicü müme memunenierixü metenivacuxaxatüvacaitüni que mu'itüarie tevi, que mütiuyü tuixuri vahepaüsita.

¹⁷ Teüteri menisütüani vaüriyarica me'ipitüatü vacuiepa müyemiecü.

¹⁸ Hicü canuvásie cayerüximecacu Quesusi, 'iya tevi cacaüyarixi meminücai vaüriyarica canipitüani hamatüana muye-icanicü.

¹⁹ Qesusiri püca'ipitüa. Müpaü püta tinitahüave, 'Aquie quenemie 'amarema vahesüa. Yaquetinivaretaxatüa vaüca que mütiuyuri Ti'aitame 'ahesie mieme, que matiunenimay-ataxü.

²⁰ Mücü neyani. Tamamata Quiecarite müracusevasie nisütüani ticuxatatü vaüca que mütiuyuri Quesusi hesiena mieme. Yunaitü menihüxiyacaitüni.

Cairu nu'aya que müranayehüiya, 'uca müticuyecai 'imayüacu Quesusi 'ixuriquieya

(Mateu 9:18-26; Rucaxi 8:40-56)

²¹ Mericüsü hutarieca 'anutaüye 'anuyacu canuvásie, yu-vaücavatü teüteri meniyucuxeürieni 'auriena haracuna tesita 'uvecacu.

²² Mericüsü tuqui va'ü xevitü, Cairu titevatü, mana caninuaní. Quesusi 'uxeiyaca niutihüximaqueni hüxiena.

²³ Vaüriyarica canipitüani müpaü 'utaitü, Nenive pemüxime 'ucatütü. Quenemayüamie manayevenicü, 'ayenieretü mayanicü.

²⁴ Quesusi 'utümana neyani.

Mericüsü meniveiyacaitüni teüteri yumüiretü me'isaipünatü.

²⁵ Hicü 'uca 'aniuyeicacaitüni vasata tamamata heimana huta viyari müyuriecai ticuyetü xuriya 'uhanisitüatü.

²⁶ Vaüca tini'uxitüariecaitüni yumüireme teyu'uhayemavamete vahesüa 'axetü. Tita mürexeyacai nai tiniutixütüani tiyutuatü. Yutatexieca, cui niyüanecaitüni masi.

²⁷ 'U'enaca que müticuxaxasivacai Quesusi hepaüsita, 'utümana 'umietü teüteri vasata, Quesusi 'ixuriquieya niuamayüani,

²⁸ müpaü tiyücühüavetü, 'Ixuriquieya xüca ne'umayüani xeciüa, nenanayevemücü.

29 Mericüsü yapaucua xuriya peunua maneicacai. Yuvai-yarisie müpaü tiniuyumani mücü cuiniya meunuacü.

30 Hicü Qesusi yu'iyarisie retimaica yütürücariyacü mi'axixücü xeime, yapaucua ta'aurie 'aveca teüteri vasata müpaü niutayüni, Quepai ne'ixuriqui pumayüa.

31 Teyü'üquitüvametemama müpaü metenitahüave, Cari pe-vaxeiyatü teüteri naisata memasisaipünacacu, müya peraine, quepai pünesi'umayüa peraine.

32 'Iya nanieretüyani, que mü'ane miyuri xeियाque.

33 'Uca 'uyüyüacatü maricacü, timaitü que mütiuyü yuhesie, hüxiena ninuani. Mana 'utihüximaqueca, naime tiniutahecüata que mütiuyü, que mütivaiyacü.

34 Hicü müpaü tinitahüave, Nenive, yuri pemütiuta'ericiü pepanayeve. 'Aiyarisie peca'uximatüarietü quenemie, 'aixüa pereu'erietü 'uxa'atüni varie yapecatiucacucuetü.

35 Hicü müpaü 'utainecacu cuxi, va'üsüa miemete me-niu'axüani müpaü mete'icühüavetü, 'Aniveri pemü. Titayari peti'uximatüa cuxi ti'üquitame.

36 Qesusi varu'enieca müpaü mete'icühüaveme, müpaü tinitahüave va'ü, Pepücaheumaca, yuri quetine'erieca xeicüa.

37 Hicü teüteri pücarupitüa memenuveyacü. Pecuru Cacuvu yu'ivamacame Vanimame xeicüa nivarupitüani.

38 Hicü va'ü quie heta'aca meyuxamurietüveme nivarux-eiya me'utisuaname me'utihivame yumüireme.

39 Muva heutahaca müpaü tinivarutahüave, Titayari xeteyuxamurie xete'utisuaana. Nunusi pücamüqui. Pucusu xeicüa.

40 Müme mecaninanimacaitüni. Hicü yunaime varayenü'aca, nunusi muyecasie nivareutavitüni cuesieya varusieya mümeta hamatüana memu'uvacai.

41 Hicü mamayasie tiviereca, müpaü tinitahüave yuni-uquicü, Tarita cumi, taniuquicü, 'Üimari 'acu, quenancuquexi nematinahüaveni.

42 Yapaucua nanucuqueni nunusi, niuyeicacaitüni. Tamamata heimana huta viyari nexeyacaitüni. Cuitüva menihüxiyani yemecü.

43 Qesusi heiseriemecü yatinivarutahüave xevitü tüma mücaretimanicü que mütiuyü. Müpaüta tinivarutahüave, memüte'iminicü.

6

*Nasareti quiecarisie que mütiuyeicacai Qesusi
(Mateu 13:53-58; Rucaxi 4:16-30)*

1 Mericüsü mana neyani, yuquiecari ninuani. Teyü'üquitüvamete meniveiyacaitüni.

² Hicü 'uxipiya tucari 'aye'acu, tuquita nisutüani ti'üquitatü. Müme memi'eniecai meyumüretü menihüxiyacaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Icü meixeiya, haque pemieme. 'Icü que tiupitüarie mütimaivenicü. Que tiupitüarie 'inüari mütürücavi mütiyuriencü.

³ 'Icü caticaripiniteru, Mariya münu'aya. Cacuvu Cuse Cura Simuni va'iva catihücü. 'Uva tahesüa mecatetitei 'ivamama 'ucari. Hicü menitixani'erieni.

⁴ Quesusi müpaü tinivarutahüave, Tixaxatame ve'eme cani'erivani naisarie, masi yuquiecarisie xEICÜA yumarema vasata yuquita ve'eme püca'eriva.

⁵ Mana püca'yüvecai xeime 'inüari mütürücaüye mütiyuriencü. Hipame tecuicuicate xEICÜA yuxexuime vahesie 'utimeca nivanarayexürieni.

⁶ Yuri memücate'eriecaicü, ni'iyarixiecaitüni. Hicü quiecarite 'esimüyeyeusie tini'üquitaneaitüni.

Tamamata Heimana Yuhutame que mütivareutanü'axüa teyü'üquitüvamete

(Mateu 10:5-15; Rucaxi 9:1-6)

⁷ Mericüsü Tamamata Heimana Yuhutame varutacuevieca yu'aurie, nivareutanü'axüani yuhutatame. Heiserie nivarupitüani cacayarixi memüca'itiyatüca vahepaüsita.

⁸ Müpaü tinivaruta'aitüani, tixaütü memücate'upiximenicü huyeta, mumuxi xEICÜA, 'inüa pücatixaü, cüsiurita pücatixaü, tumini vivurasie yemaneme pücatixaü,

⁹ memeu'uixüanicü cacai xEICÜA, peru huta camixayari memüca'anacatütücanicü tinivaruta'aitüani.

¹⁰ Müpaüta tinivarutahüave, Haque xeme'axüani quita, muva xequeneyuhayevani 'asita quepauca xemüyehuque.

¹¹ Quiecarisie quiecatari xüca mecaxetanaqui'erieni, xüca mecayuvaüriyani memüxe'enienicü, mana xequenanyecüni, tumuanari xequeneucasixüa yucacaisie, müpaü xeteyurietü xemütetahecüatanicü vahesie que mürahüiva. 'Icü niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, Surumatari Cumuxatari cuini mieme mepücatatacuritüarieni müme vahepaü quepauca 'isücame müvatacuvieni, mücü quiecarisie quiecatari que memütetatacuritüarieni.

¹² Hicüsüari teyü'üquitüvamete meneutayeixüani, müpaü metecuxatatü, teüteri memütehayevacü 'axa memüteyuriecü.

¹³ Yuvaücavame cacayarixi menivarayenü'axüani. Tecuicuicateta yuvaücavame haseiti mevarucavirivatü menivanarayexürüvacaitüni.

Ti'üyame Vani que mütiumierie

(Mateu 14.1-12; Rucaxi 9. 7-9)

¹⁴ Hicü Herurexi müti'aitametücai mana cuipea niu'ena que mütiuyü. Naisarie tiniutamariva que mü'ane mühücütücai

Quesusi. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Ti'üyame Vani caniyüaneni. Nanucuquetüarieni 'umüca, 'ayumieme мүcü түрүcариya nicuyütüvani.

15 Hipatüta müpaü meniutiyuanecatüni, 'Eriyaxi canihücütüni, hipatüta, tixaxatame caniyüaneni meripai miemetexi texaxatamete vahepaü 'anetü.

16 Herurexi masi 'u'enaca müpaü niutayüni, Süricü Vani canihücütüni nemi'aitaxü mu'uya manutivitequienicü. Mücü nanucuquetüarieni, rainecai.

17 Mücü Herurexi meripai nivarutanü'ani memiviyacü Vani. Casariyanata nenutahüani, müpaü mütinaquecaicü Heruriya. Müpaü tiniuyüni Herurexi mitivitücü yu'iva 'üyaya, Heruriya mütitevacai, Herurexi 'ivaya Piripe titevacacu.

18 Vani caviyarievetu cuxi müpaü tinicühüavecaitüni Herurexi, Pepücapitüarie pemevitücünicü 'a'iva 'üyaya.

19 Heruriya ni'uxive'eriecaitüni. Niyutexienecaitüni 'imiemütü Vani.

20 Herurexi nimacarücaitüni Vani, 'imaitü tevi mühücütücaicü heiseriemecü yamüticamecaicü, mu-pasiecaicü Cacaüyarisie mieme. Ni'üviyacaitüni. 'Tenietü 'asipücatimaicai que mütiyuriemücücai. Siepüre ninaquecaitüni mi'enienicü.

21 Mericüsü tucari naye'ani Heruriya Vani ma'ivacü, quepaucua Herurexi 'ixüarari mutavevi matinuiyaxü yutucarisie. Te'aitamete, cuyaxi teva'aitüvamete, Carereyatari va'uquiyarima nivaruta'inieni.

22 Heruriya nu'aya 'uca vatahaca, tiutineica, nivanaquecaitüni Herurexi мүmeta hamatüana memütecuacai yunaitü. Cuiepa ti'aitame müpaü tinitahüave 'üimari, Tita мүmatinaque queneneutavaviri, nemümasiminicü.

23 Niyühüritüani yarehüavetü, Tita pemünetitavavirieni nepümasimini, sepa cuiepa nemüti'aita hixüata 'arücame pemünetiutavaviri.

24 Hicü mana neyani 'üimari. Müpaü tinitahüave yuvarusi, Tita netitavavirieni. Mücü müpaü tinita'eiya, Vani Ti'üyame mu'uya quenetavavirie.

25 Mexüiva heutahaca cuiepa ti'aitamesüa, nitavavirieni müpaü 'utaitü, 'Ipaü canetininaqueni ne, hicü cuitü pemünesimini Vani Ti'üyame mu'uya, pateyusie yecaime.

26 Cuiepa ti'aitame cui niyuhiveriecaitüni. Muyühüritüacü, teüteri hamatüana memütecuacai vacü, 'ayumieme pücayuvaüriyacai mita'imaiyacü.

27 Cuiepa ti'aitame cuya niutanü'ani cuitü, 'ita'aitüaca Vani mu'uya мүtuimiecü.

28 Mücü heyaca, mu'uya nanutiviteni casariyanata. Pateyusie yecaime ni'atüani. 'Üimari niyetuirieni, 'üimarita yuvarusi niyetuirieni.

29 Hicü mete'utamarieca, Vani teyü'üquitüvametemama menecüne, caxarieya menecueni. Teuquiyapa meneiteni.

Teüteri que müttivarumi 'auxüme miriyari
(Mateu 14:13-21; Rucaxi 9:10-17; Vani 6:1-14)

30 Mericüsü nü'arisixi Qesusisüa meniyucuxeürieni, que memüte'uyuri que memüte'üquitacai mete'itaxatüanique.

31 'Iya müpaü tinivarutahüave, Cümüsü taxaüta tepuhu macumavesie, xequene'uxipieca 'esiva. Hipatü yuvaücavatü meni'axecaitüni menecücacaitüni, 'ayumieme tucari mepücahücai ni memütecuanicü müme.

32 Hicü canuvasio menecüne macumavesiepai yühücüate.

33 Yuvaücavatü menivaruxeiya memecü, menimaicaitüni Qesusi. Naime quiecarisie quiecatari yuvaücavatü yü'ücama menecüne me'unasaxüaximetü. Me'uhaitütüatü meneta'axüani müme meri.

34 Hicü 'anatiyeiximetü Qesusi, teüteri nivaruxeiya yumüireme. Nivarutinenimayata, muxasi yühüveme memücahexeiya vahepaü memü'anenecaicü. Mana nisütüani tiva'üquitüatü müiremecü.

35 Hicüsüari ya'atevacacu tau, teyü'üquitüvametemama hesüana meniyucuxeürieni müpaü me'utiyuatü, 'Ena canacumaveni, yacanatevani tau.

36 Quenivareutanü'axüa 'aurava memütayeixüanicü quiecarite 'esimüyeyeusie 'emüyeyeusie, memüteyutinanafricanicü 'icuai.

37 Mücü masi müpaü tinivaruta'eiya, Xeme püta xequeteni-varumicua. Müme müpaü metenitahüave, Tame tete'inanaiyu pa huta sienituyarisie 'arücame, tetevamini.

38 Mücü müpaü tinivarutahüave, Quepaümeme xepexeiya pa. Xequeneuxeiya. Yametetimaica, 'Auxüme payari, huta quesütayaranita, metenitahüave.

39 Hicü nivaruta'aitüani yunaime, memücuyaxixüanicü 'üxa macuyürasie yayupapaümetü.

40 Mana menicuyaxixüani, xei sienituyari ya huta teviyari heimana tamamata yameyupapaümetü.

41 Hicü 'auxüme payari 'anu'üca, huta quesütayaranita meta, yuheima heutiniereca, pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, pa niutitara. Nivaru'ütüani teyü'üquitüvamete memüvaminicü. Huta quesütayaranita niutimura yunaime vahesie mieme.

42 Yunaitü mete'ucuaca meniutihuxani.

43 Hicü menicuxeürieni pa yuhayevameyari tamamata heimana huta quirivayari hüpüneme, quesüteyarita 'üarime yuhayevame.

44 Müme memüte'ucuai 'uquisi xeicüa 'auxüme miriyari mecaniyupaümecaitüni.

*Quesusi ha heima que mütiuyeicacai
(Mateu 14:22-27; Vani 6:16-21)*

45 Hicü nivarutamexütüani teyü'üquitüvamete memacayaxecü canuvasie, memenuyehaitüiyacü Vesairapai haracuna 'anutaüye, mexi varateutüvacai teüteri.

46 Vareutanü'axüaca, hürisie neutiylene yutanenevienique.

47 Hicü 'ucutaicarecu, canuva haracuna hixüapa niuyemiecaitüni. Quesusi cuiepa püta niuyeicacaitüni yuxaütame.

48 Mana me'uximatüaricame nivaruxeiya me'ivequeme, vahepa maye'ecacaicü. Hicü 'esivatücacu tuxacüta, Quesusi vahepa canamiecaitüni haracuna heima 'umietü. Niuyeyaniquecaitüni.

49 Müme me'ixeyaca haracuna heima 'umiecame, müqui me'erietü, meniutihiva.

50 Yunaitü menixeiya, meniyumuinacaitüni. Mücü cuitü nivarutahüave. Müpaü niutayüni, Yu'yari xequeneucayasa, ne nepüyüane. Xepücaheumamaca.

51 Hicü vahesüa ye'acu, canuvasie 'acayerücu, 'eca neunuani. Müme cuini mieme menihüxiyacaitüni meni'iyarixiecaitüni.

52 Pa hepaüsita que mütiuyü 'asimepücatehetimaivavecai, masi yu'iyarisie meniupupurucaitüni.

*Quesusi que mütiwaranayexürüvacai Quenesareti cuieyarisie
(Mateu 14:34-36)*

53 Hicü 'anutaüye me'anucüneca Quenesareti cuieyarisie meneta'axüani. Mana menecüvieni canuva.

54 Canuvasie me'anaticünecu, yapaucua meneitimani quiecatari.

55 Naisarie miemete vahesüa meniutanausaxüani. Menisutüani tecuicucate meva'atüvatü 'itarisie me'aheime haque meme'enana quename mana nua.

56 Naisarie que müticuyeicacai, quiecarite 'esimüyeyeusie, 'emüyeyeusie, yeuta, tecuicucate menicutuarivacaitüni quiecarari hixüapa, vaüriyarica me'ipitüatü 'ixuriquieya xeicüa memümüyüanicü. Yunaitü memicumauvacai menanayexürüvecaitüni.

7

Tita ca'itiyacame meyeitüa tevi

(Mateu 15:1-20)

¹ Mericüsü 'auriena meniyucuxeürieni Pareseusixi, hipatüta 'inüaricü memüte'üquitametetücai Querusareme memeyecü.

² Menivaruxeiya teyü'üquitüvametemama hipame metecua-came vamama ca'itiyacacu mecamaimatücaitü Huriyusixi vayeiyari que müti'ane. Meniniuquixiecaitüni müme.

³ Pareseusixi, hipatüta Huriyusixi teüteriyari yunaitü, xüca cuini mieme meca'utimaimani, tixaü mepücatecuaca, yutusima vayeiyarisie yametecahutü.

⁴ Quiecarari hixüapa me'ayecücatü xüca mecayuwenani hacü, mepücatecuaca. Vaücava cuxi müireme yeiyari canixuaveni yamemütecahu, tecüxite xarite casute que memüte'itie.

⁵ Hicü Pareseusixi te'üquitameteta müpaü metenita'ivaviya, Titayari yutusima vayeiyarisie yamecatecahu 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete. Mesü vamama ca'itiyacacu mepütecua'a.

⁶ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Cari Quisariyaxi 'aixüa painecai meripai, xexatatü xeme, 'aixüa yuhesie 'axa mü'ane xemü'avietacü. Müpaü catina'uca, 'Icü teüteri yutetacü ve'eme mepünesixata, Que memüte'u'iyari püta teva mepu'uva.

⁷ Xüanacüa xeicüa menenayexeiyani

Tita memüte'üquita, teüteri va'aisica mühücücü xeicüa.

⁸ Tita müti'aitacai Cacaüyari xete'uhayevaca, teüteri vayeiyarisie xeteniviyani, tecüxite harevemete que xemütehauxina, tavarari hepaüna müireme que xemüteyurie.

⁹ Müpaüta tinivarutahüave, Visi xepüteyurie xeme, xe'ihayevaca tita Cacaüyari müti'aitacai yaxemütecahunicü yuyeiyarisie.

¹⁰ Muisexi müpaü naineni, Quetinivareuyehüvirieca 'a'uquiyari 'avarusi. Tavarari müpaü canaineni, Que mü'ane 'axa mutaineni yu'uquiyari yuvarusi hepaüsita, que'umierieni xei mieme.

¹¹ Xemesü püta müpaü xeniutiyuaneni, Tevi xüca müpaü ticühüaveni yu'uquiyari yuvarusi, nepini naime cümana pemüpareviyaniqueyu, mücü Curuvani canihücütüni, taniuquicü, nepimini Cacaüyari, que maine,

¹² mücücü xepüca'ipitüaca 'uxa'atüni varie 'asimütiyurienenicü yu'uquiyari yuvarusi vahesie mieme.

¹³ Xecaneyeitüani tita Cacaüyari mütiutayü, yaxetecahutü yuyeiyarisie, que xemütevaretuiri yunivema. Vaücavamecü xepüteyurie 'icüpaü.

14 Tavari yu'aurie varutacuevieca teüteri, müpaü tinivarutahüave, Xequenene'enieca yunaitü, xequetenemaivaveni.

15 Tevi 'aurie tixaütü pücatixuave hesiena heutahame müyüveni ca'itiyacame meyeitüanicü. Tita taütana müratineica, mücü püta canihücütüni tita ca'itiyacame müreyeitüva tevi.

16 Xaütü netü mu'enaxü que'u'ena.

17 Hicü teüteri varucu'eirieu, quita heutahacu, teyü'üquitüvametemama menita'ivaviya 'üxasi hepaüsita que müti'üquitacai.

18 Mücü müpaü tinivarutahüave, Cari xemeta 'asixepücatemaivave vahepaü. Xeme müpaü xecatehetimaive, naitü tevi 'aurie mütixuave hesiena heutahame püca'yüveni ca'itiyacame meyeitüanicü

19 'iyarieyasie mücaheutahaquecü. Huriepana püta neuta-haqueni, nihüani. Müpaü 'utaitü, naima 'icuai 'itiyacame nixatacaitüni.

20 Tita tevi taüta müratineica, mücü püta canihücütüni tita ca'itiyacame meyeitüa.

21 Teüteri va'iyarisie catinimiemetüni 'axa que memüteyücühüave, que memütevacumaüva que mü'ane mücayü'üya mücayücüna,

22 que memütenavaya, que memüteyumemiva, que memüte'icumaüva xeime 'üyaya, que memüte'ihive'erie tita mücativapini, 'axa que memüte'u'iyari, que memüte'irüma, que memüteyucahive'erie merucuyatüvetü, que memüteyucasiri, que memüteyusevixima 'axa me'utiyuatü, que memüteyucatave'erie yacü xEICÜa que memüteyücühüave.

23 Mücü naitü 'axa que memüteyurie, vataüta catinimiemetüni. Mücü ca'itiyacame caneyeitüvani tevi.

Yuri que müti'eriecai 'uca Sirupenisiyatanaca
(Mateu 15:21-28)

24 Hicü mana heyaca, Tiru cuieyarisie ninuani, Siruni cuieyarisie. Quita heta'acu, püca'inaquecai Qesusi xevitü mütimariecacü, peru püca'yüveci mana müyuhayevacü camari-vatü.

25 Mericüsü, 'uca niu'ena hepaüsitana. Caca'yari müca'itiya ninücaitüni 'iya nu'aya 'ucatüme. 'Uca cuitü hesüana nuaca, hüxiena niutihüximaqueni.

26 Cüriyecusixi vaniuqui caniniuquieyatücaitüni, Siru-penisiyasie ninuivametücaitüni. Vaüriyarica nipitücaitüni meyenü'anicü caca'yari 'axa mü'ane, mixünacü niveya.

27 Qesusi müpaü tinitahüave, Neuyeveca meri türi memütihuxanicü. 'Aixüa püca'ane türi vapa müvanavairienicü, sinurixi müvaminicü.

28 Mücü müpaü tinita'eiya, Xasunicü peputaine 'uqui, peru 'asita sinurixi mepiticua'a türi vapa mexatüa mücavivive temüxiqiyari.

29 Quesusi müpaü tinitahüave, 'Aixüa pemutayücü, quene-mie. Camü cacaüyari 'axa mü'ane 'ari nixüna 'anive.

30 Hicü yuquie heta'aca canitaxeiya yunive 'utasie cacaime, cacaüyari 'axa mü'ane 'ixünacu.

Quesusi que mürenayehüa tevi mücaheu'enacai münenuriecái

31 Hicü Tiru cuieyarisie heyeyaca Siruni cuieyarisie ni-uyeyune. Tamamata Quiecarite müracusevasie 'uyeyaca, Carereya haracunayarisie neta'ani.

32 Mana meni'atüirieni tevi mücaheu'enacai münenuriecái. Vaüriyarica menipitüani hesiena mutimenicü.

33 Yateva heivitüca hücüame teüteri memüca'anu'uva, nacatana neica'uitüani yu'itüvame. 'Uta'aüsicavieca nimayüani nenieya.

34 Yuheima heutiniereca na'aivani Quesusi. Yuniuquicü müpaü tinitahüave tevi, Hepata, taniuquicü quevatiyepi-etücani paine.

35 Yapaucua nacateya nivatiyepierixüani nenieya niuxünarieni, heiseriemecü 'utaniutü nayani.

36 Hicüsüari nivaruhürütüani xeime memücatehecuxaxatüvanicü, peru que mütivaruhürütüa, müme masi yemecü metenicuxatacaitüni naisarie.

37 Vaücavamecü menihüxiyacaitüni teüteri yame'utiyuatü, Naime 'aixüa catiniuyurieni. Müme memücaheu'enanacai meheu'enanacame nivarayeitüvani, müme memücaniuvavecai meniuvaveme nivarayeitüvani.

8

Teüteri que mütivaruni nauca miriyari

(Mateu 15:32-39)

1 Mericüsü 'anapaitütü tavari yumüiretü teüteri meyu-cuxeüriecu, 'icuai mecahexeyiacacu, teyü'üquitüvamete nivarutacuevieni yu'aurie. Müpaü tinivarutahüave,

2 Ne teüteri nepüvanenimaya. Haica tucari mepuyuri nehamatü. 'Icuai mepücahexeiya.

3 Meyehacacuitüveme xüca nevareutanü'axüani vaquie, huyeta mepe'amüxüani, hipatü tevapai mecaniquiecatar-itüni.

4 Teyü'üquitüvametemama müpaü metenita'eiya, Haque mieme peyüve pa mütivaruminicü 'ime 'ena macumavesie.

5 Mücü müpaü tinivaruta'ivaviya, Quepaümeme xepexeya pa. 'Atahutame, meniutiyuani.

6 Hicü nivaruta'aitüani teüteri cuiepa memücuyaxecü. 'Atahuta payari 'uti'üca, pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, nititara. Teyü'üquitüvamete nivaru'ütüani memüvaminicü. Müme mecanivarumini teüteri.

7 Yapaümeme quesüte menivarexeiyacaitünita 'esimemüpepe. Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, tiniuta'aita quesüte memümiqienicüta.

8 Mete'ucuaca meniutihuxani. Yuhayevameyari tarimeyari meniucuxeürieni teyü'üquitüvamete, 'atahuta quirivayari nayani.

9 'Esivatücacu nauca miriyari mecaniyupaümecaitüni teüteri. Hicü niwareutanü'axüani.

10 Teyü'üquitüvamete vahamatü yunaitü canuvasie menacayaxe, Rarümanuta müracutevasie menecüne.

'Inüari que memüte'itavaviri Pareseusixi

(Mateu 16:1-4; Rucaxi 12:54-56)

11 Hicü Pareseusixi meniu'axüani. Menisütüani niuqui mexüatüatü hamatüana, me'ivavirietü 'inüari memüxeiyacü muyuavisie mieme mupitüarie, memi'inüatanicü.

12 Mücü yu'iyarisie ha'aivatü müpaü niutayüni, Titayari 'inüari metevava hicü miemetexi. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yemecü 'inüari mepücapitüarieni hicü miemetexi.

13 Varucu'eirieca hutarieca nacayerüni canuvasie, 'anutaüyepai neyani.

Tiyucuxanariyame Pareseusixi vahesüa mümieme

(Mateu 16:5-12)

14 Mericüsü teyü'üquitüvamete metenatümaiya pa mema'üniqecai. Xeime hücüa mepexeyacai pa canuvasie.

15 Hicü müpaü tinivaruta'imaiya, Yumarima 'aixüa xequeneyucuerivayurieca tiyucuxanariyame hepaüsita Pareseusixi vahesüa mümieme, Herurexisüa mümieme.

16 Müme müpaü meteniyutahüave, Pa temücaheye'üicü müya naineni.

17 Qesusi tiutimaica que memüteyücühüavecai müpaü tinivarutahüave, Titayari niuqui xetexüatüa pa xemücahexeyacü. Xecate'enana, xecatemaivave cuxi. Xe'iyari cuxi tisese'i.

18 Xe'uhüxitü xecateheuneniere, xe'unacatü xecateheu'enana, tixaü xecateha'eriva.

19 'Auxüme payari ne'utitaracu 'auxüme miriyari vahesie mieme, quepaüme quirivayari hüpüneme xepucuxeürie muyuhayevaxü. Müme müpaü meniutiyuani, Tamamata heimana hutame.

20 Mücü tivarahüave, 'Atahuta payari nauca miriyari vahesie mieme ne'utitaracu, quepaüme quirivayari xepucuxeürie muyuhayevaxü. Müme meniutiyuani, 'Atahutame.

21 Müpaü tinivarutahüave, Queri xecatemaivave cuxi.

Macüpecai que müranayehüiya Vesairasie

22 Hicü mecaneta'axüani Vesairapai. Teüteri meni'atüirieni 'uqui macüpecai, vaüriyarica me'ipitüatü mimayüanicü.

23 Hicü macüpecai mamayasie tiviereca, quiecaris tesitapai neihana. He'aüsicamaxüaca hüxitana, hesiena 'utimeca, müpaü tinita'ivaviya, Tixaü pecatixeiya.

24 Hicü 'anutaniereca müpaü niutayüni, Teüteri cüyexi nepüvaxeiya yaxeicüa me'aneneme, peru teüteri meneu'uvani.

25 Hicü hutarieca hüxitana niutimeni. Tevi nanutanierie, heunieretü nayani. Naimie tiniuxeyia que mütivayacü.

26 Hicü Qesusi nitanü'ani quiena müpaü titahüaveca, Quiecarisie pepücaheumieni, xeime pepücaraxaxatüvani.

Pecuru que mütiyutahecüataxü

(Mateu 16:13-20; Rucaxi 9:18-21)

27 Hicü Qesusi teyü'üquitüvamete vahamatü yunaitü menecüne. Quiecarite 'esimüyeyeusie meniu'uvacaitüni Sesareya Piripu 'aurie. Mana huyeta me'uyehutü, müpaü tinivaruta'ivaviya teyü'üquitüvamete, Teüteri que me'utiyuane que nemüpaicü ne.

28 Mümeri müpaü metenita'eiya, Hipatü müpaü meniutiyuane, Vani Ti'üyame pemühücücü, hipatüta 'Eriyaxi pemühücücü, hipatüta texaxatamete pemüxevitü.

29 Hicü müpaü tinivaruta'ivaviya, Xemete que xe'utiyuane que nepüpaicü. Pecuru müpaü tinita'eiya, Que mü'ane heis-erie mupitüarie Cürisitütütü, 'ecü pecanihücütüni.

30 Hicü nivaruhürütüani 'asimemücatehehüavenicü xeime hepaüsitana.

Qesusi que mütihecüatacai que mütimierieniquecai

(Mateu 16:21-28; Rucaxi 9:22-27)

31 Hicüsüari nisütüani tiva'üquitüatü, müpaü 'utaitü, Neuyeveca cuxi ne Yuri Tevi que nemütiteva vaüca nemüticuinecü. Ta'uquiyarima, mara'acate memühürütüarie, mümeta 'inüaricü memüte'üquitamete mecanenitix-ani'eriecuni. Necanimieriemücü, necananutanierimücü hairieca tucarisie.

32 'Icü niuquieya canihécüacaitüni que mutayü. Hicü Pecuru yateva heivitüca nisütüani 'icu'imaiyatü.

33 Qesusi ta'aurie 'aveca, hipame varuxeyiaca teyü'üquitüvamete, nicu'imaiyani Pecuru müpaü 'utaitü, Xaüsie queneuye'a Cauyumarie Nehüxie pepüca'uveni. 'Ecü Cacaüyariपाü pepücare'iyari, teüteri vahepaü xeicüa pepüre'iyari.

³⁴ Hicü yu'aurie varutacuevieca teüteri, teyü'üquitüvamete vahamame müpaü tinivarutahüave, Tevi xüca yuvaüriyani nehamatü muyeicanicü, queyuxani'erieca, queyuvaüriyani sepa curuxisie mümierieni, nehiesie quetiviyanü.

³⁵ Que mü'ane müyutavicueisitüamücü caniyutatümaiymücü. Que mü'ane müyutatümaiya nehiesie mieme, niuqui 'aixüa manuyünesie mieme, mücü niyutavicueisitüamücü yemecü.

³⁶ Tevi nai cuiepa mütixuave xüca ra'ivanique, tita ra'ivaqueyu xüca yutatümaiyanique.

³⁷ Tevi titacü tiyutuani yutucari mücanavaiyarienicü.

³⁸ Hicü miemetexi hipame va'üitama memüvacumaüva 'axa memüteyuruva vasata 'uyeicatü, que mü'ane münesiteviya miteviya neniüqui, neta Yuri Tevi que nemütiteva necaniteviyacamücü 'iya quepaucua nemunuani ne'uquiyaripaü nemarivetü, netupirisixima memüpasie Cacaüyarisie mieme vahamatü.

9

¹ Hicü müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hipatü 'uva memü'uva mepücacuini mexi mecanenierivave que mütiyüni quepaucua Cacaüyari munuani türücaüyemecü ti'aitatü. 'Arique mücaque mecanicuicuni.

*Quesusi yücü 'anetü que müratüa
(Mateu 17:1-13; Rucaxi 9:28-36)*

² Hicü 'ataxeime tucari 'anucayacu Quesusi nivarevitüni Pecuru Cacuvu Vani yemuri 'amanutitevisie yuhücüame. Mana yücü 'anetü nayeitüarieni vahüxie.

³ Quemarieya xavatütü nayani, cui tuxatü 'üvipaü. Cuiepa mütama turiyame müya 'aneneme pücaýüve mitiyeitüani.

⁴ Mana 'Eriyaxi Muiseximatü memasiücütü menacüne, Quesusimatü metenicuxatacütüni.

⁵ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'üquitame 'acu, 'aixüa cani'aneni 'uva temu'uvacü. Camüsü xamaru tepütivevieni haicame, 'ahesie mieme xeime, Muisexisie mieme xeime, 'Eriyaxisie mieme xeime.

⁶ Pecuru 'asipücatimaicai que mütayüniquecai, teyü'üquitüvamete cui mememamacaicü. 'Ayumieme müpaü putayü.

⁷ Hicü haivitüri nuaca nivaru'etüriviya. Xevitü niutaniuni haivitürisie ya'utaitü, 'Icü caninenivetüni neninaqui'erieca, xequene'enieca.

⁸ Yapaucua mehanieretücüneca naisarie, xeime mepüca'uxei yu'aurie 'uveme, Quesusi xeicüa meniuxeiya.

⁹ Hicü yemurisie me'acanexüaximecacu, Quesusi nivaruta'aitüani 'asimemücatehehüavenicü xeime

tita memüte'uxeí, mexi Yuri Tevi müquite vasata ca'anucuquevecai cuxi, 'ariqueque xeicüa.

10 Que mainecai yamecatenichuaitüni, peru yusata niuqui menixuatüacaitüni tita mütixatacai, manucuqueni müquite vasata que mainecai.

11 Hicü müpaü metenita'ivaviya, Müme 'inüaricü memüte'üquitamete, titayari müpaü mete'utiyuane quename heuyevese 'Eriyaxi meri munuani.

12 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Neuyeveca 'Eriyaxi meri munuani 'aixüa miyurieni naime. Masi que re'uxa Yuri Tevi hepaüsita, que müreuyevese vaüca müticuinecü müxani'erivanicü.

13 Masi ne müpaü netinixecühüaveni, 'Eriyaxi caninuaniri. Yamepiyuri que mütivanaquecai, müpaü que müre'uxa hepaüsitana.

Quesusi que mürenayehüa temaicü, cacaüyari 'axa mü'ane 'iviyacacu

(Mateu 17:14-21; Rucaxi 9:37-43)

14 Hicü mevaranucu'axirümecacu hipame teyü'üquitüvamete, yumüireme teüteri menivaruxeiya teyü'üquitüvamete va'aurie, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai menivaruxeiya niuqui mexuatüacame vahamame.

15 Hicü teüteri me'ixeyaca Quesusi, meniuhüxiyani, hepana meniutanausaxüani menitavaüritüani.

16 Mücü müpaü tinivaruta'ivaviya müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Titacü niuqui xetexuatüa vahamatü.

17 Tevi xevitü müpaü tinita'eiya, Neuxei ti'üquitame, nenive 'uquitüme nepümasi'atüiri, cacaüyari 'axa mü'ane minü'ücü ca'itaunietü mütaniunicü.

18 Sepa haque meita'axiya peiyehüpa, cuaimuxari püvayeneica, yutametecü pütiutaqueve putanaranare. Ne nenivarutavavirieni teyü'üquitüvamete 'ahesüa miemete memenayehüanicü, peru mepüyatatexie.

19 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Cari hicü miemete yuri xepücate'erie. Quepaümexa peuyevese xehamatü nemucani. Quepaümexa nepüxenevieca. Xequenavitüqui.

20 Hicüsüari meni'atüirieni. Mücü cacaüyari 'ixeyaca Quesusi, yapaucua nitanüni temaicü. Cuiepa 'ucaveca 'iya, nicurupenecaitüni, cuaimuxari 'anativietü.

21 Quesusi müpaü tinita'ivaviya quemasieya, Quepaümexa pi'axiya. Mücü müpaü niutayüni, Nunusiyaripai.

22 Müixa taipa hapa neihüpani 'imienique. 'Ecü xüca peyüveni 'asipemütiyurieni, quetanenenimayaca quetaneparevieca.

²³ Qesusi müpaü tinitahüave, Titasü peraine, xüca neyüveni pemaine. Que mü'ane yuri müti'erie naimecü püyüve.

²⁴ Hicü temaicü quemasieya müpaü tiniuhiva, Yuri nepüti'erie 'acu, queneneuparevi yuri xüca necati'erieca.

²⁵ Qesusi yumüireme varuxeiyaca me'anausaxüaximeme hepana meyucuxeürinique, nitatieni cacaüyari 'axa mü'ane müpaü ticühüavetü, Neuxei 'ecü cacaüyari pemüca'itaunie mütaniunicü mü'enanicü, ne nematini'aitüaca pemixünacü, tavari pemüca'iviyanicü.

²⁶ 'Iya cacaüyari 'utahivaca 'itacasetü carima, nixüna. Müquipaü 'anetü nayani temaicü. 'Ayumieme 'esivatücacu yunaitü müpaü meniutiyuani, Caniumüniri.

²⁷ Perusü Qesusi temaicü mamaya 'uviyaca nenucuhana. 'Iya nanucuqueni.

²⁸ Hicü quita heutahacu, teyü'üquitüvametemama müpaü menita'ivaviya yuhücüate me'ayetetü, Titayari tetetatatexie tame temayenü'anicü.

²⁹ Mücü müpaü tinivarutahüave, Yunenevietü yuhaquietü zeicüa caniyüveni meyenü'anicü 'ipaü 'aneneme.

Qesusi tavari que mutayü que mütimieriniquecai
(Mateu 17:22-23; Rucaxi 9:43-45)

³⁰ Hicü mana menecüne. Carereya cuieyarisie meniuecüne. Püca'inaquecai xevitü mütitamarienicü.

³¹ Teyü'üquitüvamete tiniva'üquitüacaitüni. Müpaü tinivarutahüave, Ne Yuri Tevi nehücütütü nepüyetuiya teüteri vama-masie. Menenimiecuni. Nemierieme, hairieca tucari 'anucayayu nenanucuquemücü.

³² Müme 'icü niuqui mepücahetimaivavecai. Menimacaitüni me'ita'ivaviyaque.

Que mü'ane masi müve'eme
(Mateu 18:1-5; Rucaxi 9:46-48)

³³ Mericüsü Caperünaume meneta'axüani. Quita meheutahaxüacu müpaü tinivaruta'ivaviya, Titacü niuqui xetexüatüacai huyeta.

³⁴ Müme cayuvatü zeicüa meniumacaitüni, niuqui memüxüatüacaicü huyeta que mü'ane müme masi müve'emetücaicü.

³⁵ Hicü 'ayerüca, Tamamata Heimana Yuhutame varutacuevieca yu'aurie, müpaü tinivacühüaveni, Xevitü xüca ve'eme 'ayeimücüni, neuyeveca yunaima vaparevivame mayueitüanicü 'imatüreme mayueitüanicü.

³⁶ Hicü nunusi 'ahanaca vahixüapa nitaqueni. 'Itituca müpaü tinivarutahüave,

³⁷ Que mü'ane xeime mütanaqui'erieni 'ipaü me'aneneme türi nehesüa mümiemecü, mücü canenitanaqui'erimücü ne. Que

mü'ane münesitanaqui'erieni ne xeicüa pücanesitanaqui'erieni, masi que mü'ane münesiheyenü'a canitanaqui'erimücüta.

*Que mü'ane mücatasi'aye'uni, mücü tahesie tiniviyani
(Rucaxi 9:49-50; Mateu 10:42)*

38 Vani müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, xeime tahesie mücativiya tecaniuxeiya varayenü'avame cacaüyarixi 'axa memü'anene, 'ahesüa niu miemetütü. Mücü tahesie mücativiyacü, 'ayumieme tepinena.

39 Qesusi müpaü niutayüni, Xepüca'inenaca. Tevi xüca türücaüyemecü 'inüari tiyurieneni, müpaü 'utaitü quename nehesüa mieme, quetiyüveni cuitüva nehepaüsita 'axa mutaineneni.

40 Que mü'ane mücatasi'aye'uni, tahesie catiniviyani.

41 Que mü'ane xei tecüxiyari müxeharütüani Cürisitusüa miemete xemühüemecü, yemecü peixeiyani tita müra'ivaxü.

*Titacü mütitiquetamüre
(Mateu 18:6-9; Rucaxi 17:1-2)*

42 Que mü'ane mitiquetamüra xeime 'icü türi yuri memüte'erie, masi 'aixüa püyüniqeyu mata mahete xüca 'ecatütüanique cüipieyasie, haramarasie xüca heucahüiyanique meripai.

43 'Amama xüca masihecahüpani, quenavitequi. Masi 'aixüa püyüniqeyu pemamapurutü xüca peheutahanique tucari maxuavesie, hutame pe'ucamamatü xasi taiyariyarisie pemücaheutahanicü mücatüvesie.

44 Mana cuisü müvacüme pücamüni tai pücatüveni.

45 'A'üca xüca masihecahüpani, quenavitequi. Masi 'aixüa püyüniqeyu xüca pe'ücapurutü peheutahanique tucari maxuavesie, hutame pe'uca'ücatü xasi taiyariyarisie pemücauhüiyanicü mücatüvesie.

46 Mana cuisü müvacüme pücamüni tai pücatüveni.

47 'Ahüxi xüca masihecahüpani, quenivatitu'i. Masi 'aixüa püyüniqeyu xüca peheutahanique haque Cacaüyari müra'aita tapa pe'acüpetü, xasi taiyariyarisie pemücauhüiyanicü hutame pe'ucahüxitü.

48 Mana cuisü müvacüme pücamüni, tai pücatüveni.

49 Yunaitü meni'itiyacuni taicü, naitü mavari que müti'itiva 'unacü.

50 'Una 'aixüa cani'aneni, peru xüca hamuritü 'ayanique, titacü ha'usivime xeteheyeitüaniqueyu 'una. 'Una xequenexeyani yuhesie 'aixüa xeteyuxexeyatü.

*Qesusi que müti'üquitacai, 'uqui yü'üya mücu'eirie hepaüsita
(Mateu 19:1-12; Rucaxi 16:18)*

10

¹ Mericüsü mana heyeyaca, Cureya cuieyarisie 'uyeyaca, Curutani hatuxame 'anutaüye ninuani. Mana tavari teüteri hesüana meniyuxeüriecaitüni. Que mütiyurienecai, tavari tiniva'üquitüacaitüni.

² Hicü Pareseusixi meniu'axüani, müpaü mete'icu'ivaviyatü me'inüatatüvetü, Titauniva 'uqui yü'üya mücu'eirienicü me'utiyaütü.

³ Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Que tixe'u'aitüa Muisexi.

⁴ Müme müpaü metenitahüave, Muisexi nipitüani tevi xapa mütavevienicü 'eiriyaha hepaüsita, 'arique micu'eirienicü.

⁵ Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Xe'iyari müsese'icü 'ayumieme 'icü 'aitüarica tinixe'uta'utüirieni.

⁶ Peru matüaripai naitü mütiunetüariepai, Cacaüyari nivarutivieni 'uquitüme 'ucatüme.

⁷ 'Ayumieme 'uqui niyupatamücü, yuquemasi yuvarusi vahesüa niyeyeimücü, yu'üyasie tiniviyamücü.

⁸ Memüyuhutacai xei vaiyari mecanacünicuni meyuxevitü, cananuyüneni. 'Ayumieme mecaniyuxevini, mepücahutarari.

⁹ Mericüsü Cacaüyari que mütivaruxeviriyaxü, tevi pücavataxüriexüani.

¹⁰ Hicü quita me'ayetetü, teyü'üquitüvamete tavari menita'ivaviya mücü hepaüsita que mutayü.

¹¹ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane 'icu'eirieme yü'üya, xeime püta mütivitüni, mücü nicumaüvani que mü'ane mücayü'üya.

¹² 'Ucata xüca 'icu'eirieni yücüna, xeime püta xüca 'uticünata, mücü nicumaüvani que mü'ane mücayücüna.

*Qesusi que mütiuniu, türi 'aixüa memü'itüarienicü
(Mateu 19:13-15; Rucaxi 18:15-17)*

¹³ Hicü hesüana mecaniva'atüvacaitüni türi vahesie mutimenicü, peru teyü'üquitüvamete menivarutate'acaitüni.

¹⁴ Qesusi varuxeiyaca teyü'üquitüvamete que memüteyuricai niuyeha'ani. Müpaü tinivarutahüave, Xequenivapitüaca türi nehesüa memü'axenicü. Xepücavanenasitüiyani. Cacaüyari müya me'aneneme catiniva'aitüvametüni.

¹⁵ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nunusipaü mücayuvaüriya Cacaüyari mütita'aitüanicü yapücatipitüarieni.

¹⁶ Hicü yumamasie varutitücütü yacaniutainecaitüni para 'aixüa memü'itüarienicü vaheima 'utimeca.

*'Uqui müxicutücai
(Mateu 19:16-30; Rucaxi 18:18-30)*

17 Mericüsü Qesusi niyemieximecaitüni. Hicü tevi 'unausarümetü hesüana ninuani. Hüxiena niutitunumaqueni müpaü ticu'ivaviyatü, Ti'üquitame 'aixüa pemütiuca'iyari 'acu, tita reuyevese nemütiyurienicü tucari mücaxüve nehésie mütinäquenicü.

18 Qesusi müpaü tinita'eiya, Titayari 'aixüa netiuca'iyarime penetixata. Tevi 'aixüa mütiuca'iyari 'apüca'uyeica, Cacaüyari yuxevitü 'aixüa pütiuca'iyari püta.

19 'Ecüsü 'aitüarica pepümate, pepücati'amieni, xeime 'üyaya cünaya pepücacumaüvani, pepücatinavayani, xeimesie pepücarahüpani peti'itavatü, pepücati'acuamanani, 'aquemasi 'avarusi quetinivareuyehüvirieca, que manuyüne.

20 'Iya müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, 'icü naimésie yanepüticamie temaicüyaripai.

21 Qesusi 'ixeyiatü ninaqui'eriecaitüni. Müpaü tinitahüave, Xevitiüxa xEICüa peuyevese yapemütiyurieni. Quenemie, tita pemürexeyia quetinetua, tuminiyari quenivarumicua puvüresixi. Mücücü muyuavisie vaüca pepeucaqueni. Pe-vare'ütüame quenaye'a, nehésie quetiniviyani, sepa curuxisie pemumierienique.

22 'Icü niuquicü panutixünetüya. Yuhiverietü caneyani vaüca mürexeyacaicü.

23 Hicü Qesusi yu'aurie hanieretüyaca müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Canicuaniveni xicusixi memaye'axüanicü Cacaüyari mütiva'aitüvametünicü.

24 Teyü'üquitüvamete menihüxiyacaitüni niuquieyacü. Qesusi hutarieca müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Nenivema, canicuaniveni müme yuri memüte'erie tuminisie memaye'axüanicü Cacaüyari mütiva'aitüvametünicü.

25 Sepa mücacuanivenique cameyu manuyehani 'ivipame hüxieyasie, peru siepüre yeme pücyanive xicu maye'anicü Cacaüyari müti'aitüvametünicü.

26 Müme masi vaüca menihüxiyacaitüni. Müpaü meteniyücühüavecaitüni, Mericüte, xüca müpaü 'aneni, quepai püyüve mütavicueisitüarienicü.

27 Hicü Qesusi vaxeyiatü müpaü niutayüni, Teüteri mepücaüyave memüyutavicueisitüanicü, masi Cacaüyari caniyüveni müvatavicueisitüanicü. Cacaüyari naimecü caniyüveni.

28 Hicüsüari Pecuru nisütüani müpaü ticühüavetü, Camüsü tame naimete tete'ucu'eirieca 'ahésie tepüteviya.

29 Qesusi müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane micu'eirie yuqui yu'ivama yuvarusima yuquemasma yü'ütama yunivema yucuie, xüca varucu'eirieni necümana, niuqui 'aixüa manuyünesie mieme,

30 xei sienituyari masi varexeiyatü canayeimücü hicü quite, 'ivamarixi, yuvarusima, yunivema, cuie. 'Uximatüarietü varexeiyatü canayeimücü. Tucari 'umamiesie 'aye'ame, tucari mücaxüve hexeiyatü canayeimücü.

31 Peru yuvaücavatü hicü memüve'emet, 'imatüremete mecanacünicuni, 'imatüremete ve'emet mecanacünicunita.

Tavari Qesusi que mutayü que mütimierieniquecai
(Mateu 20:17-19; Rucaxi 18:31-34)

32 Mericüsü huyeta meniuhucaitüni Querusareme meuyune 'utüa, Qesusi nanuhaitüacaitüni. Teyü'üquitüvamete menihüxiyacaitüni. Hipatü memiveiyacai menimamacaitüni. Hicü tavari yateva canivarevitüni Tamamata Heimana Yuhutame. Nisütüani tivacuxaxatüvatü que mü'itüarieniquecai,

33 müpaü 'utaitü, Neuxei, Querusareme teneta'axüacuni. Ne Yuri Tevi que nemütiteva necanietuyiamücü mara'acate memühürütüarie vahesüa, müme 'inüaricü memüte'üquitamete vahesüa. Valisücate menesitahüaveyu, necanimieriemücü, menesiyetuayu teüteri memücahuriyusixi vahesüa.

34 Müme mecanenitananaimacuni, yuhaxüama nehésie meniuta'aüsicaviecuni menenicuvaxüacuni, mecanenimiecuni. Peru hairieca tucari 'aye'ayu, necananucuquemücü.

Cacuvu Vanimatü que memüte'itavavirie
(Mateu 20:20-28)

35 Hicü Severeu nivemama Cacuvu Vani yuhutatü 'aura me'acüneca, müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, pütasinaque tahésie mieme yapemütüyurienicü, que temümatetavavirieni.

36 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Que tixenaque yanemütüyurienicü xehésie mieme.

37 Müpaü metenita'eiya, Quetaneupitüa 'atemutiyaxecü xevitü 'aserieta xevitüta 'a'utata, quepaucua visi pe' Janetü pe-mayani.

38 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, 'Asixepücatemate tita xemütecu'ivava. Nehepaü xete'ucacucuinertü xeteyüvave xemenu'ienicü tita nemüranu'ieni ne, nehepaü xeteyüvave xema'ivarienicü tevi que müranucanami epaü hacü quepaucua muca'üyarie.

39 Müme müpaü meniutiyuani, Tecaniyüvaveni. Qesusi müpaü tinivarutahüave, Yemecü tita nemüranu'ieni xecananu'iecuni, nemüca'üyarienipaü xecanica'üyari ecuni.

40 Peru heiserie nepücahexeiya nemüxepitüanicü ni neserietta ni ne'utata 'axemutiyaxecü. Masi müme vahésie mieme muca'arisie xEICÜa, müme yametenipitüari ecuni.

41 Hipatü Tamamata me'u'enanaca que memutiyanecai, menisutüani mevaxeümatü Cacuvu Vani.

42 Qesusi yu'aurie varutacuevieca yunaime, müpaü tinivarutahüave, Xeme müpaü xepütemate, müme nuivarite vasata memümariva mete'aitametetütü meteniva'uxitüaca mete'aitatü. Vavemete heiserie mecanexeyani vahepaüsita que memüteyurieni.

43 Müpaü pücatiyüni xeme xesata. Que mü'ane ve'eme mayaniqueyu xesata, yunaime xeparevivame canayeimücü.

44 Que mü'ane mexüacame mayaniqueyu xesata yunaime xehesie mieme vaüriyarica ti'uximayatü canayeimücü.

45 Yuri Tevi que nemütiteva, que nemütinua, nemüpareviyanicü nepücanua, masi nevaparevienique püta necaninuani, netucari nemütatuanicü yumüireme vahesie mieme, nevaxünaque.

*Que müranutanierixü Varütimeyu macüpecai
(Mateu 20:29-34; Rucaxi 18:35-43)*

46 Mericüsü Quericu meneta'axüani. Mana meheyehuximecacu 'iya Qesusi, teyü'üquitüvametemama yunaitü, yumüiretütü teüteri vahamatü, tevi macüpecai mana niucateitüni huye tesita tivautü, Varütimeyu titevatü, Timeyu nu'ayatütü.

47 'Icü 'u'enaca quename Qesusi Nasaretitanaca 'uyüximecai, nisutüani müpaü tiuhivatü, Qesusi 'acu Raviri pemünu'aya, quenenenenimayaca cuerietü.

48 Yumüiretütü menitate'acaitüni cayuvatü müticanicü. Mücüsü masi carima müpaü tiniuhivacaitüni, Raviri nu'aya 'acu, quenenenenimayaca cuerietü.

49 Qesusi mana 'utaqueca, müpaü niutayüni, 'Aura xequenehüaviyu. Müme mehecüneca 'aura menitahüave macüpecai, müpaü me'utiyuatü, 'Aiyari queneucayesa quenanucuquexi, 'aura pümasitahüave.

50 Mücü yü'ücari hevieveca, 'anucuqueca, Qesusisüa neyani.

51 Qesusi müpaü tinitahüave, Que matinaque nemümasiyurienicü. Macüpecai müpaü niutayüni, Ti'üquitame nepayeniereniqueyu.

52 Qesusi müpaü tinitahüave, Quenemie, yuri pemütiuta'ericü pepanayeve. Yapaucua nanutaniere, huyeta neiveiya Qesusi.

*Querusaremesie que müreutaha
(Mateu 21:1-11; Rucaxi 19:28-40; Vani 12:12-19)*

11

1 Mericüsüari Querusaremesie me'axüaximecacu
Vetüpaquesie Vetaniyasie, yemuritüa me'u'axüacu

Huriva Macu'u müracusevasie, yuhutame nivarutanü'ani teyü'üquitüvamete.

² Müpaü tinivarutahüave, Quiecarí 'anutaüye mucumasie xequenehu. Mana xe'anutahaxüaximetü puxu nunusi xecanetaxeyiacuni hacuviecame, tevi hesiena müca'anutiyerüve cuxi. Xequenacuxüna xequenahani.

³ Xevitü xüca müpaü tixecu'ivaviyani, Titayari müya xeteyurie 'utaitü xeme müpaü xequetiyua, Ti'aitame neiyehüaca, cuitüva canenü'amücü.

⁴ Mericüsü mehecüneca caye 'utüa meneitaxeyia puxu nunusi 'acuviecame quitenie 'aurie. Menecuxüna.

⁵ Teüteri mana memüti'ucái hipatü müpaü metenivaruta'ivaviya, Que xeteyurie puxu nunusi xe'acuxünatü.

⁶ Hicü yametenivarutahüave que mütiavarutahüavixü Quesusi, teüteri yametenivarupitüani.

⁷ Puxu menyehana Quesusüa. Hicü yü'ücarí me'enutiveriecu, hesiena nanutiyerüni.

⁸ Yümüretü me'ivaüritüatü yü'ücarí meni'itüaximecaitüni huyeta. Hipatüta cüye xavari me'uhapatü meniyetuaximecaitüni.

⁹ Memuhaitütüacái, memu'imamatücaí müpaü metenihivacaitüni, Quetaneutavicueisitüa 'aixüa, 'aixüa queticuxaxasivani 'iya hepaüsita, que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü 'amamie hepaüsita,

¹⁰ que mü'ane Ti'aitametütü maye'ani tatevari Raviri müti'aitacaipaü, mücü hepaüsita. 'Aixüa caní'aneni que mü'ane taheima macave.

¹¹ Mericüsü Quesusi Querusaremesie neutahani, tuqui 'amüpata neutahani. Hanieretüyaca naisarie nivayeyani 'acayunirümecacu. Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü yunaitü menecüne Vetaniyapai.

*Que mütiuniu 'axa mü'itüarienicü xapa mücatabacací
(Mateu 21:18-19)*

¹² Mericüsü 'uxa'arieca Vetaniya meheyecüneca Quesusi neuhacamücücaitüni.

¹³ Xapa 'uxeiyaca tevapai xavacame, hepana neyani 'ix-eiyaque, siparasü xüca tixaü ticaxeyiaqueyu hesiena. Mana nuaca tixaütü cacatiniucaxeyia, xavari xEICÜA, maxuxuavere müca'aye'avecaicü.

¹⁴ Quesusi hicü müpaü tinitahüave xapa, Hasuacu xevitü tüma 'a'icuaxi pücaticuani. Meni'enieni teyü'üquitüvemetemama.

*Que müti'iti tuqui 'amüpa
(Mateu 21:12-17; Rucaxi 19:45-48; Vani 2:13-22)*

15 Hicü Querusareme meneta'axüani. Quesusi tuqui 'amüpa curaruyarita heutahaca, nisütüani varanuyeveveyatü müme tuqui curaruyarita memütetuacai memütenanecai. Tumini patamete vamexate natixürieni, cucuruxi watuayamete va'üparite natixürieni.

16 Pücavapitüacai tixaü mete'apitü memanuyecücanicü tuquita.

17 Mana tini'üquitacaitüni müpaü tivacühüavetü, 'Ipaüri care'uxa, Nequie nenevieri quiyari canimarivacamücü yunaimi nuivarite vahesie mieme. Xemesü püta terü xecanayeitüaca haque tenavayamete memüyu'avieta.

18 Hicü mara'acate memühürütüariacai, müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai vahamatü yunaitü meni'enieni, menimacarücaitäni, teüteri yunaitü memühüxiyacaicü tita müti'üquitacai hepaüsita. 'Ayumieme mara'acate metenicuvautüvecaitüni que memüte'imienique.

19 Hicü 'ucutaicarecu quiecarisie nivayeyani.

*Xapa que mütiuva, tiutaniucu para 'axa mü'itüarienicü
(Mateu 21:20-22)*

20 Mericüsü ximeri 'ame'uyehuximetü, xapa meniuxeiya vaquime naitü nanayaripaitü.

21 Pecuru heye'erieca que mütiuyü müpaü tinitahüave Quesusi, Neuxei Ti'üquitame, 'iya xapa pemaxaxatacai 'axa mü'itüarienicü, мүcü caniutavaniri.

22 Quesusi müpaü tinivacühüaveni, Cacaüyarisie yuri xequetene'erieca.

23 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane müpaü mütitahüave 'icü yemuri, 'Ena quene'apata, haramarasie queneu'ahüva 'utaitü, xüca yu'iyarisie cayuxamurieca, masi xüca yuri ti'erieca quename müpaü tiyüni que maine, müpaü catiniyümücü hesiena mieme.

24 'Ayumieme nepütixecühüave, naime xemütetavauni xeyunenevietü, yuri xequetene'erieca quename xe'itanaqui'eri. Müpaü yuri xete'eriecacu, yacatiniyümücü xehesie mieme.

25 Quepaucua xemüyunenevie, xüca xeimesie xetehüacuni xequeteneuyehüvirieca, mütxeheyehüvirienicüta xeme xe'uquiyari muyuavisie macave, ta'aurie que xemüte'axürüve.

26 Me xüca xecatevareuyehüvirieni teüteri, xe'uquiyari muyuavisie macave pücatixeheyehüvirieni xeme ta'aurie que xemüte'axürüve.

*Quesusi heiserie que mürexeyacai
(Mateu 21:23-27; Rucaxi 20:1-8)*

27 Mericüsü tavori meneta'axüani Querusaremesie. Tuqui curaruyarita yeyeicacacu, mara'acate memühüritüarietcai, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, 'uquiravesixi vahamatü yunaitü 'aura meniu'axüani.

28 Müpaü metenita'ivaviya, Haque pemieme heiserie pemexeiya 'ipaü pemütiyuriencü. Quepaicü heiserie masipitüa 'ipaü pemütiyuriencü.

29 Hicü Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Neta nepüxeta'ivaviya xeimecü xEICÜA. Xüca xenesita'eiya, neta nepütixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya 'ipaü nemütiyuriencü.

30 Vani quepaucua müti'üyanecai, taheima timiemetücai 'üyarica, teüteri vahesüa pümiemetücai nusu. Xequeneneuta'eiya.

31 Hicü müme niuqui menixüatüacaitüni müpaü me'utiyuatü, Xüca tame müpaü te'utiyuani quename taheima miemetücai, mücü müpaü nitayümücü, Titayari yuri xecate'i'erri.

32 Masi xüca müpaü te'utiyuani quename teüteri vahesüa miemetücai, quesü yüni. Müpaü meteniyücühüavecaitüni memüvamacarücaicü teüteri. Müme yunaitü müpaü menütiyuanecaitüni Vani hepaüsita, quename yuricü tixaxatametücai.

33 'Ayumieme müpaü metenita'eiya Qesusi, 'Asitepücatemate. Qesusita müpaü tinivaruta'eiya, Mericüte, neta 'asinepücatixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya 'ipaü nemütiyuriencü.

*Te'üviyamete 'axa teyuruvamete
(Mateu 21:33-46; Rucaxi 20:9-19)*

12

1 Hicüsüari nisutüani tivacuxaxatüvatü, 'üxasi hepaüsita ti'üquitatü. Müpaü niutayüni, Tevi haraveri canüutavevieni. Caxie 'uca'uitüaca, 'utatesaca, vati'ineca caxie püname, 'e'utevime 'utavevieca neniereme capa caxie 'ucacuaiyanicü, te'üviyamete nivaruhüritüani vacuetatüatü, tevapai caneyani.

2 Hicü tucari 'aye'acu muticuacuaxesie, ti'uximayatame niutanü'ani te'üviyamete vahesüa, haraverita mieme 'icuaxi yapaümeme mütanaqui'erienicü cusiyarisie mieme.

3 Müme masi me'iviyaca, me'icuvaxüaca, yacü xEICÜA maveme mēninü'ani.

4 Hutariicata xeime niutanü'ani ti'uximayatame vahesüa. Mücü menituaxa mu'uyasie, meninanaimacaitüni.

5 Xeimeta 'utanü'acu, menimieni. Yuvaücavame cuxi nivanü'acaitüni. Hipame menivarutivani, hipame menivarucini.

⁶ Xeime cuxi canexeyacaitüni yunivetüme münaqui'eriecai. 'Imatürieca nitanü'ani vahesüa, müpaü tiyücühüavetü, Meteneiyehüviriecuni nenive.

⁷ Te'üviyamate masi müpaü meteniyücühüavecaitüni, Camüsü, 'icüsie catininaquimücü cusiari piniteya. Cümü tepimieni, tahesie püta mütinaquenicü.

⁸ Hicü me'iviyaca menimieni, haraveri varie meneic-ahüani.

⁹ Mericüte, que tiyurieni haraveri cusiari. Caninuamücü, te'üviyamate nivatixütüamücü, hipame nivahüritüamücü püta yuharaveri.

¹⁰ Cari ni 'icü 'utüarica xecatetiterüvavave, Mücü tete memutaxani'eri qui vevivamate, Mücü 'isiquina titutuicame nayani.

¹¹ Ti'aitame müpaü catiniuyurieni, Canimariveni que temüte'ixeiya.

¹² Müpaü mepütemaicai müvaxatacaicü 'üxasi hepaüsita ti'üquitatü. 'Ayumieme metenicuvautüvecaitüni que memüte'iviyacü, peru menivamacarücaitüni teüteri. Hicü meheicu'eirica menecüne.

Cuviyexunu tuminieya

(Mateu 22:15-22; Rucaxi 20:20-26)

¹³ Hicüsüari hesüana menivarutanü'ani Pareseusixi hipame, mümeta Herurexisie memüteviyacai hipame, niuquieyasie memiviyacü.

¹⁴ Mana me'u'axüaca müpaü metenitahüave, Neuxei ti'üquitame, tame tepümasimate 'ecü yuri pemutainecü, pemüca'acuerivayuriecü sepa xevitü que mütüyücühüave, yücü pemücativaxeyacü teüteri, masi Cacaüyari huyeya hepaüsita pepüti'üquita que mütivaüyacü. Tamüsü, titauniva mütiyutuanicü Sesaxi cuviyexunuyasüa mieme, pücatauniva nusu.

¹⁵ Tepi'üitüani, tepüca'i'üitüani nusu. Mücü yatimaitü yuhesie 'axa mü'ane que memüte'avietacai, müpaü tinivarutahüave, Titayari xenete'inüatatüve. Tuminiyari xequena'üi nemixeyacü xeime.

¹⁶ Müme meni'atüirieni xeime. Müpaü tinivarutahüave, Quepai ramu'u püra'uxa, quepai püra'utüarica 'icü. Sesaxi mu'uya canihücütüni, 'utüaricayata, metenita'eiya.

¹⁷ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Tita Sesaxisüa mütimieme, Sesaxi xequetenapinirieca. Tita Cacaüyarisüa mütimieme, Cacaüyari xequetenapinirieca. Meniuhüxiyani que mutayü.

Que memüte'ita'ivaviyaxü, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita

(Mateu 22:23-33; Rucaxi 20:27-40)

18 Hicü hesüana meniu'axüani Saruseusixi. Müme yameniu-tiyuanecaitüni quename müquite meca'anutaneniereni.

19 Hicü müpaü metenita'ivaviya, Neuxei ti'üquitame, Mui-sexi 'ipaü catiniu'utüani tahesie mieme, tevi xüca masicaya 'umüni, xüca cueya 'uyuhayeva türi cavarexeiyatü, mücü tevi canitivitümücü yucue, türi nivativevimücü masicaya nive-mama memütaterüvarienicü.

20 Mericüsü 'atahutatü 'amenititecaitüni 'ivamarixi. Vama-si 'uca niutivitüni, niümüni türi cavaruhayevaca.

21 Mutaya nitivitüni, mücüta tiumü türi cavaruhayevaca. 'Iyata mutaya yunaitüta yaxeicüa menitivitüni.

22 'Atahutatü yunaitü 'ivamarixi türi mepücavaruhayevaxü. Yunaitü me'ucuicu, 'ucata tiumü.

23 Mericüte, quepaucua xeniu memanucu'uni, 'atahutatü memitivitü quepai ra'üya pürayani.

24 Hicü Qesusi müpaü tinivaruta'eiya, Camü, 'ayumieme xecaniyuyarieca, 'utüaricayari xemücamatecü, que mütitürücaüye Cacaüyari 'asixemücatematecü.

25 Quepaucua müquite memanucu'uni, mepücaneneüqueni mepücaviquieca. Cacaüyari tupirisiximama taheima miemete vahepaü mecaniyüacacuni püta.

26 Müquite vahepaüsita que müre'uxa que memüte'anucu'uni, cari xecate'ititerüvavave Mui-sexi xapayasie haque tupiriya mexata, Cacaüyari que mütitahüavixü, 'Apurahami, 'Isahaqui, Cacuvu necanivacacaüyaritüni ne, cananuyüneni.

27 'Ayumieme müquite pücavaxata quename vacacaüyari haitü. Memayeyuyuri püta vacacaüyari caniyuxatani, sepa memucui. Cuini mieme xepüyuyari.

'Aitüarica müve'eme
(Mateu 22:34-40)

28 Hicü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai 'aura 'ayaca, varu'enieca niuqui mexüatüacame, tinimaicaitüni 'aixüa mütivata'eiyacü, müpaü tinita'ivaviya Qesusi, Que mü'ane 'aitüarica masi püve'eme naime 'aitüaricasie mieme.

29 Qesusi müpaü tinita'eiya, 'Ipaü cananuyüneni 'aitüarica müve'eme, Xequeneu'enana 'Ixaherisixi. Ti'aitame mütacacaüyari, 'iya Ti'aitame caniyuxevini.

30 Peninaqui'eriecamücü Ti'aitame mü'acacaüyari naime que pemüre'iyaricü, naime que pemüti'amatecü, naime que pemüticu'erivacü, naime 'atürücariyacü. 'Icü 'aitüarica masi canive'emetüni.

31 'Esivatücacu hepaüna müve'emecü 'ipaü cananuyüneni, Peninaqui'eriecamücü 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'eriepaü. Xevitü 'aitüarica pücaxuave masi ve'emetütü, 'icü hutatü xeicüa.

32 Hicü 'iya ti'üquitame müpaü tinitahüave, 'Aixüa pü'ane ti'üquitame. Yuri pecaniutaineni, Cacaüyari caniyuxevini, xevitiüxa 'apüca'uyeica hepaüna 'anetü, que pemaine.

33 Xüca tevi 'inaqui'erieca naime que müre'iyaricü, naime que mütimaivecü naime yutürücariyacü, xüca yuhepaü tevi naqui'erieca que mütiyunaqui'eriepaü, yemecü 'aixüa caniyümücü, que mücatiyüni naitü mavari mütaiya mücui'iva.

34 Hicü Qesusi 'ienieca timaivemepaü que mütitaei müpaü tinitahüave, Teva pepüca'uyeica pemaye'anicü, Cacaüyari mati'aitüvametütü mayanicü. Hipatü tavari mepücayuvaüriyacai tixaütü memüte'ita'ivaviyacü.

*Cürisitu quepai püranive, que müttivaruta'ivaviyaxü
(Mateu 22:41-46; Rucaxi 20:41-44)*

35 Qesusi müpaü niutayüni tuquita ti'üquitatü, Titayari müpaü mete'utiyuane müme 'inüaricü memüte'üquitamete, quename vaniu Cürisitu Raviri xiüyarieya hücütüni.

36 Mücü Raviritütü müpaü niutayüni 'Iyari Mütiyupata 'icuyuitüvacacu,

Ti'aitame müpaü tinitahüave que mü'ane müneti'aitüva, Neserieta quenacani

'Aquetatüa mexi nevarahapani müme memümasi'aca'unie.

37 Tamüsü Raviri Neti'aitüvame tinitaterüva. Mericüte, xüca Cürisitu tita'aitüani Raviri, que timasiücünü quename xiüyarieyatüni. Teüteri meyutemamavietü meni'eniecaitüni yuvaücvatü.

*Qesusi que müttivaxanetacai sicürivanusixi
(Mateu 23:1-36; Rucaxi 11:37-54; 20:45-47)*

38 Ti'üquitatü müpaü tinivarutahüave, Xequeneyu-cuerivayurieca müme 'inüaricü memüte'üquitamete vahepaüsita, müme müvanaque memeu'uvanicyü 'etütüme me'anacatütü, quiecari hixüapa vaürisica memüpitüaricü,

39 teüteri vahüxie memayaxecü tuquita, quiecame 'aurie memayaxecü 'ixüararipa, müme vahepaüsita.

40 Viyurasixi vapini mepütevarutixütüiri, 'emetehutevitü neneviericü mücamasiücünicyü que memüteyurie. Vahesie masi yemecü tinahüivani.

*Viyura tumini que müti'atüiri Cacaüyari
(Rucaxi 21:1-4)*

41 Hicü tumini macaxürüva cacuniyari hüxie niutayerüni Qesusi. Teüteri nivaxeyacaitüni tumini me'acaxürüvame cacunisie. Xicusixi yumüiretü vaüca meneicaxürüvacaitüni.

42 Mericüsü xevitü viyura caninuani tuminicyü mavetü, hutame neucaxürieni xei senitavuyari müraye'atüca 'axeicüa.

43 Hicü yu'aurie varutacuevieca teyü'üquitüvamete, müpäü tinivarutahüave Quesusi, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'icü viyura tumini mavetü cacunisie neicaxürieni vaücava, müme yunaitü memeixaxürüva 'esiva xeicüa meneicaxürieni.

44 Yunaitü müme meneicaxürieni tita müranuyuhayeva, peru 'iya yuhaveri mieme neucaxürieni, naime cümana mütiyumicuacai.

13

Quesusi que mutayü, tuqui 'amüpa que mütica'unarieniquecaicü 'arique

(Mateu 24:1-2; Rucaxi 21:5-6)

1 Hicü tuquita 'ayenecacu, teyü'üquitüvametemama xevitü müpäü tinitahüave, Neuxei, ti'üquitame, tetexi que timamari-vave quite.

2 Quesusi müpäü tinitahüave, 'Icü qui petixeyia 'amüpapa. Tete pücahayeverieni yuheima 'atetü. Naitü canica'unariemücü.

'Inüarite que mütimasücünü taparirümecacu

(Mateu 24:3-28; Rucaxi 21:7-24; 17:22-24)

3 Hicü Huriva Macu'u yemurisie 'ucaicu tuqui 'amüpa hüxie, Pecuru Cacuvu Vani 'Atürexixi yühücüate müpäü metenita'ivaviya,

4 Quetatineutaxatüa quepaucua müpäü pütüyüni que pe-maine. Tita ti'inüariyaritüni quepaucua maye'aximeni 'icü naitü.

5 Quesusi nisütüani müpäü tivacuxaxatüvatü, Yumarima 'aixüa, xevitü catixe'u'irüviya.

6 Yümüiretü mecani'axüacuni müpäü me'utiyuatü quename nehesüa memiemete, Ne Cürisitu necanihücütüni, me'utiyuatü. Yümüireme menivacuamanacuni.

7 Xeme quepaucua xemüva'enieni cuyaxi meyucuitüveme, quepaucua xemi'enieni cuya niuqui, xepüca yuxamurieca. Neuyevaca müpäü mütiyünicü, peru 'acuxi naitü pücatapare mücücü.

8 Nuivarite mecaniyeha'acuni mevacuicutü hipame nuivarite, xexuime cuiesie quiecatari mecaniyeha'acuni hipame cuiesie miemete mevacuicutü. Naisarie cuie canitayüamücü, haca canitavemücü. Peru que mütiyüni, mücücü canisütüariemücü xeicüa cuiniya.

9 Xemesü xequeneyucuerivayurieca. Mecanixeyetuacuni 'isücate vahesüa. Tuquiteta xecanitiveiyacuni. Cuvex-unarurisixi te'aitamete vahüxie xecaniti'ivaviyariecuni nehesüa xemümiemetecü, xemüvahecüatüacacü que xemüte'unenierixü.

10 Neuyeveca 'icü niuqui 'aixüa manuyüne memütaxatüarienicü yunaitü nuivarite meri.

11 Quepaucua memüxetiviya memüxe'anuhapani 'isücate vahüxie, xeta'icuevatü xepücayuyiaritüaca que xemutiyuaneni. Masi que xemütepitüarieni 'ana, müpaü xeputiyuaneni. Xeme xepücahüme que mü'ane yamütayüni, 'Iyari Mütiyupata püta canihücütüni que mü'ane yamütayüni.

12 Ra'iva pürayetuanı mümierienicü, quemasieya yunive niyetuamücü, türi meniyeha'acuni yu'uquiyarima vahepaüsita, metenita'aitacuni memücüi'ivanicü.

13 Yunaitü menixe'uxive'eriecacuni nehesüa xemümiemetecü. Que mü'ane tiuca'enivatü 'amuyeicani quepaucua mümünique, мүcü nitavicueisitüariemücü.

14 Xeme 'uxa'atüni xenixeiyacuni мүcü tevi müvaseviximani müracumaveriyani mana 'utiveme haque 'aixüa müca'ane mutivenicü, que mainecai tixaxatame Tanieri. Titerüvame que-timaiveni tita mütxata. 'Ana hürisie mequeyuta'una müme Cureya cuieyarisie meme'uvani.

15 Que mü'ane caxetunisie macaca 'uxipietü, мүcü 'anacayame yuquita pücaheutahani yupini tivayepinique.

16 Que mü'ane yeuta meyeicani, yu'ütüma pücanuani yu'ücari tivayehurienique.

17 Xüa 'ui müme memuhuca müme memütesisitüa 'ana.

18 Xequeneyunenevieca müpaü catiuyünicü muhaütüsie.

19 'Iya tucarisie 'uximatüarica canitixuaverimücü cuini mieme, matüaripai quepaucua Cacaüyari nai mütiunetüa hicüque que mücatixuavecai, tavari que mücatixuavenita.

20 Ti'aitame xüca 'esicareiteritüanique 'uximatüarica, ni xevitü tevi pücatavicueniqueyu. Mesü müme müvaranuyexei vacü 'esipüreiteritüa.

21 'Anari xevitü xüca müpaü tixecühüaveni, Camü, 'ena caniuyeicani Cürisitu, Camü mana, xüca hainenı nusu, yuri xepücate'i'erierieca que mü'ane müya mutainenı.

22 Yacü Cürisitusixi, yacü texaxatamete mecani'axüacuni. 'Inüari mecanitivevıecuni mamarıvaveme mevac-uamanaque 'asita müme memanuyexeyarie xüca meyüvavenique.

23 Xemesü xequeneuyü'üviya. Nai nepütixe'utaxatüa yacatiyüvecacu cuxı.

Yuri Tevi que mütinuani

(Mateu 24:29-35, 42-44; Rucaxi 21:25-36)

24 'Ana 'iya 'uximatüarica heunuayu, tau caniyürimücü, mesa cacanihecüarivimücü,

25 xuravesixi mechanicaxüricuni muyuavisie
miemete, müme türücariya memexeiya muyuavisie
mecaniyuitüariecuni.

26 'Ana Yuri Tevi que nemütiteva mecanenixeiyaacuni
haisata ne'acamecame, cui netürücaüyetü, nexavatütü.

27 'Anarita netupirisixima nenivatanü'axüamücü, müme
nemüvaranuyexei nenivacuxeürimücü, taserieta ta'utata
tahixüata tasutüapa memeu'uva, naisarie cuie manuniere
muyuavitüa.

28 Narüca xeha'erivatü müpaü xequetenemaica, quepaucua
xavari mücavivieni xücari yürani, xüca mamateya cuneicani,
tasüari 'auracacutüca.

29 Xemeta yaxecüa, quepaucua xemixeiya 'ipaü
tiyüaneme, yaxequetenemaica quename hehurari, quitenie
müta'aximenipaü.

30 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hicü mieme-
texi mepücatixüni, mexi 'icü naitü ca'aye'ave.

31 Cuie muyuavi naitü canitixümücü, peru ne neniuqui
pücaxüni.

32 Tevi 'asipücatimate quepaucua maye'ani 'iya tucari,
taheima miemete tupirisixita 'asimepücatemate, neta
'asinepücatimate Cacaüyari Nu'aya nehücütütü. Ne'uquiyari
xeicüa catinimaica.

33 Yumarima, xequenayeneniereni xequeneyunenevieca,
'asixemücatematecü quepaucua maye'ani.

34 Müpaü cani'aneni que mütiuyü, tevi tevapai metüa, yuqui
mucu'eiri. Te'uximayatamete nivaruhüritüani yuxexuime,
vamayüitaricü vahüritüatü. Quiteni tihüveme tiuta'aitüani
mayenierenicü.

35 Xemeta 'ayumieme xequenayeneniereni, 'asix-
emücatematecü quepaucua munuani qui cusiyari, ya taicai
ya tucari hixüapa, ya vacana tahivayu, ya yuimuana.

36 Xequenayeneniereni capa xecusume xe'utaxeyiacü ya-
paucua nuame.

37 Que nemütixecühüave xeme, yunaima netinivacühüaveni
vahesie mütinaquecü, xequenayeneniereni.

14

Que memüte'iviyaquecai Quesusi

(Mateu 26:1-5; Rucaxi 22:1-2; Vani 11:45-53)

1 Mericüsü huta tucari neuyevecaitüni 'ixüarari
maye'anicü quepaucua mema'erivacai Cacaüyari que
mütivaruhayevaxü vateüterima, quepaucua pa cacuxaxanime
memücuacai. Mara'acate memühüritüariecai müme 'inüaricü
memüte'üquitametetücai vahamatü metenicuvautüvecaitüni
que memüte'iviyaacü me'icuanamatü, que memüte'imienicü.

2 Müpaü meteniyücühüavecaitüni, Mecuxi 'ixüaramete vahüxie 'asitemücateyurieni, teüteri capa meyutaxamurienicü.

Visi mu'üa que mütiucaviriyari Quesusisie
(Mateu 26:6-13; Vani 12:1-8)

3 Mericüsü Vetaniasie 'uyeicatü tiniucuan Simunisüa que mü'ane cuiniyacü müca'itiyacaisüa. Hicü 'uca mana caninuani tete visi mü'ane puteyayari 'ahanatü, visi mu'üa 'aye'üneme narüru titevacame canücame cui müraye'arücai. Puteya cüipieya 'anumuraca, Quesusi mu'uyasie neitiyeurieni visi mu'üa.

4 Hipatü meha'atü müpaü meteniyücühüavecaitüni, Titaricuta yacü xeicüa reiyehüa 'icü visi mu'üa.

5 Püyüveniqueyu mituanicü 'icü visi mu'üa haica sienituyari 'inüariyari' heimana yapaümecü, tuminiyari memümüquienicü puvüresixi. Menitiecucaitüni 'uca.

6 Peru Quesusi müpaü niutayüni, Xequeneuhayeva, titayari xete'i'uximatüa. 'Aixüa catiniuyurieni nehiesie mieme.

7 'Uxa'atüni varie 'amecaniu'uvacuni puvüresixi xehesüa. Quepaucua xemüyuvaüriya xecaniyüvaveni 'aixüa xemüvayurienicü, nesiere xehesüa 'anepüca'uyeicani 'uxa'atüni varie.

8 'Icü que mütiyüvecai, müpaü catiniuyurieni. Ne'ayeyuricacu cuxi, caneniucavirieni nemücateuquienicü.

9 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepanetü haque mecuxaxasivani 'icü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita naisarie cuiepa, 'icü 'uca que mütiuyuri canita'üxasisiemücü ma'erivanicü.

Cura que mütiyuvaüriya miyetuanicü Quesusi
(Mateu 26:14-16; Rucaxi 22:3-6)

10 Hicü Cura 'Isicariutitanaca, Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai, caneyani mara'acate memühürütüariecai vahesüa 'iyetuanique.

11 Müme me'i'enieca meniyutemamaviecaitüni. Müpaü metenitahüave tumini memi'ütüaniquecaicü. Mücü tinicuvaunecaitüni quepaucua 'aixüa mütiyüni'quecai miyetuanicü.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari
(Mateu 26:17-29; Rucaxi 22:7-23, Vani 13:21-30; 1 Curinitu-tari 11:23-26)

12 Mericüsü Pa Mücacuxaxani 'ixüarariyari sutüariecacu, quepaucua memüvacuicai muxasi türixi meteha'erivatü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima, teyü'üquitüvemetemama müpaü metenitahüave, Haque masihenaque temuhucü 'aixüa temeiyurienicü, 'ixüarari 'icuaiyari pemürecuanicü.

13 Hicü yuhutame teyü'üquitüvamete nivarutanü'ani müpaü tivarutahüaveca, Quiecarisie xequenehu. 'Uqui mana püxe'anucunaque ye'u 'ahanatü hecuhanüca. Mücü xequenanuveyia.

14 Haque meuhani, müpaü xequetenetahüavi quiecame, Ti'üquitame müpaü paine, Hipatüte haqueva qui müme nemütiva'üquitüa nehamatü 'ixüarari 'icuaiyari temücuanicü.

15 Mücü qui taüta xe'utivitüme püxeixesitüani hipame qui 'emüyeva naitü 'ureyepicame 'aixüa tiha'aritüaricame. Muva 'aixüa xequeteneyuri tahesie mieme.

16 Hicü mana menecüne teyü'üquitüvamete. Quiecarisie meneta'axüani. Que mütivarutahüavixü meteniutaxeiya. Muva 'ixüarari 'icuaiyari 'aixüa meteniuyurieni para memüteha'erivanicü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima.

17 Mericüsü 'ucutaicarecu, Quesusi, Tamamata Heimana Yuhutame vahamatü yunaitü mecaniu'axüani.

18 'Ame'atecacu metecuacacu, Quesusi müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme nehamatü müticua'a pünesiyetüani.

19 Hicü meniyuhiverietücateitüni. Müpaü metenita'ivaviya yuxexütü, Ne netihücü.

20 Mücü müpaü tinivaruta'eiya, Xeme Tamamata Heimana Yuhutatü, xevitü canihücütüni que mü'ane pa manati'üve nehamatü 'icü xacüsie.

21 Yuri Tevi que nemütiteva, nepüyemie nemümierienicü que müre'uxa nehepaüsita, perusü xüa 'ui que mü'ane munesiyetüani Yuri Tevi nehücütüme. 'Aixüa cani'aneniqueyu masi xüca ca'utinuivaque 'iya.

22 Hicü metecuacacu, Quesusi pa 'anucü'üca 'aixüa 'utayüca Cacaüyari hepaüsita pa hepaüsita, 'ititaraca pa, nivarumini, müpaü 'utaitü, Xequenanu'üi, 'icü caninevaiyaritüni.

23 Tecüxi 'anucuhanaca pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari nivaru'itüani. Yunaitü menenuti'ixüani mücüsie.

24 Müpaü tinivarutahüave, 'Icü caninexuriyatüni, türatu mühecua caniseiriyamücü. Yümüireme vahesie mieme nityeuriyamücü.

25 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tavori caxie hayari nepüca'anu'ieni mexi ca'aye'ave quepaucua hecuamecü nemenu'ieni haque Cacaüyari müra'aita.

Quesusi que mutayü, Pecuru que mütiyucu'imavaniquecai, que-name ca'imaicai 'utaitü

(Mateu 26:30-35; Rucaxi 22:31-34; Vani 13:36-38)

26 Hicü cuicari Cacaüyari hepaüsita me'utacuicaca, menecüne Huriva Macu'u yemurisie.

27 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme yunaitü hicü tücaricü xenicunuitüariecuni necümana, que müre'uxa, Muxasi vahüveme necanimiemücü, muxasi menitaxüriexüacuni.

28 Nesü nemierieme ne'anutaniereme necanixe'anucuhaitüiyamücü Carereyasiepai.

29 Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Ne sepanetü yunaitü memücunuitüarinenique, nepücacunuani ne.

30 Quesusi müpaü tinitahüave, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hicü yüvicüta vacana hutacüa catahivavecacucuxi, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

31 Mücü cuini mieme masi müpaü putayü, Sepanetü 'ahamatü nemumierienique, yanepücatinecu'imavani. Yunaitü yaxaicüa meniutiyuanecaitüni.

Quesusi que mütiyutanenevie Quetisemanisie
(Mateu 26:36-46; Rucaxi 22:39-46)

32 Hicü Quetisemani müracusevasie menecüne. Müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, 'Uva xequenateni mexi nenenevie.

33 Pecuru, Vani, Cacuvu nivarevitüni yateva. Mana cuini mieme 'uta'aivatü yuhiverietü nayani.

34 Müpaü tinivarutahüave, Ne'iyarisie cuini mieme neninehiverieca, mücü nemüximetü tüma. 'Uva xequeneyuhayeva xequenetaneniereni.

35 Hicü 'esiva yateva niuyani. 'Uthüximaqueca cuiepa, niyutanenevieneni xüca tüma xüa tiyüvenique müca'aye'aniqueyu que mütiyüniquecai.

36 Müpaü niutayüni, Ne'uquiyari 'acu, naimecü pepüyüve 'ecü. 'Icü tecüxi quenanhani cuerietü hivericacü yanemüca'itüarenicü, mesü que münetinaque ne pücatixaü, 'ecüsü que mümatinaque püta quetiuyüni.

37 Hicü muva ninuani, nivarutaxeiya mecusume. Müpaü tinitahüave Pecuru, Simuni 'acu, peticusu. Pecatiyüvecai pemütanierenicü xei hurayari.

38 Xequenetaneniereni, xequeneyunenevieca capa 'axa xete'uyurienicü xe'uta'inüasieme. Xe'iyari püyuvaüriya, xevaiyari püta puverarani.

39 Hicü hutarieca heyaca niyutanenevieneni yaxaicüa 'utaitü.

40 Hutarieca muva nuaca nivarutaxeiya tavari mecusume memücusimarietücateicü. 'Asimepücatematecai que memüte'ita'eiyaquecai.

41 Hicü hairieca muva nuaca müpaü tinivarutahüave, Hicürixüa xequenecusuni xequene'uxipieca. 'Ariri cümütücar, canaye'ani. Camüsü, Yuri Tevi nehücütütü, 'axa teyuruvamete vamamasie nepüyetuiyani.

42 Xequenanucu'uti, tepüvanaquiuyu. Neuxei, que mü'ane münesiyetüani 'acanamieni.

Quesusi que mütiuviyarie

(Mateu 26:47-56; Rucaxi 22:47-53; Vani 18:2-11)

43 Mericüsü yapaucua müpaü tivacühüavecacu cuxi, Cura caninuani, Tamamata Heimana Yuhutame müxevitütücai. Yuvaücavame teüteri yuhamame nivaravitücücaitüni cusirate cüyexi mete'u'ucame. Mara'acate memühürütüariecai, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai 'uquiravesixita menivareyenü'ani.

44 Mericüsü que mü'ane miyetuaniquecai 'inüari nivarupitüani teüteri mevayecünirümecacu ya'utaitü, Que mü'ane memütavaürütüani ne'i'isetü, mücü canihücütüni. Xequeneuviya 'iya, xequenanuhani 'aixüa xe'ihütü.

45 Hicü Cura nuaca, 'aura niuyani cuitü. 'Aixüa 'acu Ti'üquitame titahüaveca, ni'iseni.

46 Hicü müme meniviya.

47 Müme 'aura memüti'ucái, xevitü yucusira vatihanaca, nivani ti'uximayatame mara'acame mühürütüariecaisüa mümiemetücai. Nacaya naviteni.

48 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme cari xepeyecü cusirate cüyexi xe'u'ütü xenesiviyaque, tinavayamepaü que mütiviviyarüva.

49 Müixa xesata neniuyeicacaitüni tucaricü tuquita neti'üquitatü, xepücanesihevi. Peru que'aye'ani 'utüarica que maine.

50 Hicü yunaitü me'icu'eirieca meniyuta'unaxüani.

Temaicü que mütiyu'unaxü

51 Xevitü temaicü niveiyacaitüni rinu savanayaricü yu'eimatü mümavecaicü. Meniviya temaicü,

52 peru mücü yusavana 'ucu'eirieca niyuta'una mavetü.

Quesusi que mütiutahüavarie 'isücate vahüxie

(Mateu 26:57-68; Rucaxi 22:54-55, 63-71; Vani 18:12-14, 19-24)

53 Hicü mara'acame mühürütüariecaisüa meneihana Quesusi. Mana meniyucuxeürieni mara'acate memühürütüariecai 'uquiravesixi, müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai yunaitü.

54 Pecuru tevapai niveiyacaitüni, mara'acame mühürütüariecai qui 'aurie ninuani. Tacua tupirisixi vahamatü niutivecaitüni tai 'aurie cüxetü.

55 Hicü mara'acate memühürütüariecai yunaitü 'isücate menivavautüvecaitüni tehecüatamete, memixanetacü Quesusi, vaniuquicü memimienicü. Haquevasü mepücavarutaxei.

56 Yumüiretü mete'itavatü menihecüatacaitüni que vaniu memüte'unenierixü peru vaniuqui pücayuxevicai.

57 Hipatü me'anucu'uca menitahecüata mete'itavatü que memüte'unenierixü vaniu, müpaü me'utiyaütü,

58 Tame teni'enieni 'ipaü haineme, 'Icü tuqui mamacü muveviya nenita'unamücü, haica tucari 'anucayayu xeimeta nenitavevimücü mamacü caveviyacame.

59 Ni müpaü que memütehecüatacai, vaniuqui pücataxevirivecai.

60 Mericüsü mara'acame mühürütüariecai vahixüapa 'utaqueca, Qesusi niuta'ivaviya müpaü 'utaitü, 'Asipecatita'ani. Que tita 'icü memütehecüata 'ahepaüsita.

61 Mücü masi cayuvatü mana niuvecaitüni, tixaü püca'uta'a. Mara'acame hutarieca müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü peticürisitu. Que mü'ane 'aixüa müticuxaxasiva, 'ecü petinu'aya.

62 Qesusi müpaü tinita'eiya, Ne necanihücütüni. Yuri Tevi que nemütiteva, xeme xecanenixeiyacuni, Que Mü'ane Mütürücaüye serieta ne'acaimé. Ne'acamieme taheima mieme haisata xecanenixeiyacuni.

63 Hicü mara'acame yu'ixuriqui 'utisanaxüaca müpaü niu-tayüni, Que cuxi tetevareuyehüva tehecüatamete.

64 Xeme xecani'enieni que mütisevixima Cacaüyari 'axa 'utaitü. Que xeteyücühüave. Müme yunaitü müpaü meniu-tiyaneccaitüni quename müpaü reuyevicai mümierienicü.

65 Hipatü menisütüani hesiena me'uti'aüsicavivatü me'inanaimatü. Meheitinaca huxiena, menitihusutücüne müpaü mete'icühüavetü, Quetinehecüatani quepai müyüane. Tupirisixita me'iviyaca menicusunacaitüni.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, Nepüca'imate Qesusi 'utaitü (Mateu 26:69-75; Rucaxi 22:56-62; Vani 18:15-18, 25-29)

66 Mericüsüari Pecuru vatipai 'uvecacu qui 'aurie tacua, 'uca caninuani müti'uximayatametücai mara'acame mühürütüariecaisüa mieme.

67 Pecuru 'uxeiyaca cüxecame, heutaniererca, müpaü niu-tayüni, 'Ecüta 'iya Nasaretitanacamatü pecaniuyeicacaitüni Qesusimatü.

68 Mücü niyucu'imavacaitüni, müpaü 'utaitü, Ne havaicü nepüca'imate, 'asinepücatimate que pemaine. Müpaü 'utayüca quitenie nanuyeyani. Vacana niutahiva.

69 Hicü 'iya 'uca hutarieca 'ixeiyaca nisütüani müpaü tivacühüavetü müme mana memüti'ucai, 'Icü xevitü canihücütüni müme.

70 Mücü tavari niyucu'imavacaitüni. Yareutevitüta müme mana memüti'ucai tavari müpaü metenitahüave Pecuru,

Yuricü 'ecü xevitü müme pecanihücütüni. Camüsü Carereya pecaniquiecametüni, vahepaü pemütiuniucacü.

⁷¹ Hicü nisütüani müpaü 'utaitü, Cacaüyari 'axa xüca ne-siyurienique tüma xüca neti'tavani, yemecü nepaine, tixaü 'icü tevi nepücamate xemixata.

⁷² Cuitüva hutarieca vacana niutahiva. Pecuru Quesusi niuquieya na'erivani que mütitahüavixü, Vacana hutarieca catahivavecacu cuxi, 'ecü haicacüa pecani'acu'imavamücü quename pecanesimate pe'utaitü. 'Icü nai ra'erivatü niuta-suani.

15

Quesusi que mütiutahüavarie Piratu hüxie

(Mateu 27:1-2, 11-14; Rucaxi 23:1-5; Vani 18:28-38)

¹ Hicüsüari 'ucatarecu cuitü mara'acate memühüritüariecai, 'uquiravesixi, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, hipatüta 'isücate yunaitü meyucuxeürieca meyu'enieca, Quesusi menehana hüacame, Piratu meniyetuirieni.

² Piratu müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame petihücü. Mücü cayucu'imavatü müpaü tinita'eiya, 'Ecüsü müpaü pecanaineni.

³ Mara'acate memühüritüariecai menixanetacaitüni vaücava.

⁴ Tavari müpaü tinita'ivaviya Piratu, Tixaü pecatita'ani. Camü que müreupaüme memümasixaneta.

⁵ Quesusi tavari tixaü cacaniuta'ani. 'Ayumieme Piratu niuhüxiyani.

Cuvexunaruri que mütiuta'aitaxü, Quesusi mümierenicü

(Mateu 27:15-31; Rucaxi 23:13-25; Vani 18:38-19.16)

⁶ Mericüsü xexuime visie mücü 'ixüararipa vahesie mieme nenayexünacaitüni 'anutahüivacame, que mü'ane memivaviriecai.

⁷ Xevitü nanutahüivacaitüni 'ana Vaxavaxi titevatü. 'Iya cuviyexunu 'unamete vahamatü nanutahüivacaitüni. Müme cuviyexunusixi mevaca'unarümetü meteniyucuini.

⁸ Hicü yumüiretü teüteri me'u'axüaca menitavavirieni, yamütiyurienicü yaxecüa que mütiyurienecai xexuime visie vahesie mieme.

⁹ Piratu müpaü tinivarutahüave, Xeme tixenaque nemüxe'anayexünirienicü Huriyusixi tixe'aitüvame.

¹⁰ Mücü müpaü catinimaicaitüni memiyetuacü me'ütesatü mara'acate memühüritüariecai.

¹¹ Mara'acate memühüritüariecai menivarucuyuitüani teüteri memitavaunicü Vaxavaxi püta manayexünarierenicü.

¹² Piratu müpaü tinivarutahüave tavari, Mericüte, queri ne'iyurieni 'icü Huriyusixi tixe'aitüvame que xemüte'iterüva.

13 Müme me'ita'eiyatü müpaü meteniuhiva, Curuxisie quenemi'a.

14 Piratu müpaü tinivarutahüave, Titayaricuta, tita 'axa tiuyuri. Müme masi cuini mieme meniutihivacaitüni, Curuxisie quenemi'a, me'utiyuatü.

15 Hicü Piratu vanaqui'aritämütü teüteri, Vaxavaxi ni-varanayexünirieni. Tiuta'aitaca Quesusi mücuveyaxüanicü niyetuani curuxisie mücaviyanicü.

16 Hicü cuyaxi xaüsie meneivitüni mana quita parasiyu 'amüpata, parasiyu Püreturiu mütiuyetevasie. Yunaima cuyaxi mana memayetecai menivaruta'inieni.

17 'Ixuriqui mütaüraüye menenacatütüani, xuya mumayari me'utasaca menenutimanirieni.

18 Menisütüani me'ivaüritüatü müpaü me'utiyuatü, Que 'acutüma Huriyusixi tiva'aitüvame.

19 Hacacü menitivaxüani mu'uyasie. Menicu'aüsicamavacaitüni. Me'utitunuma'uca yacü nenevieri menipitüacaitüni.

20 Me'inanaimaca 'ixuriqui mütaüraüye menenutihünirieni, 'ixuriquieya menenacatütüani.

Quesusi que mütiümierie curuxisie

(Mateu 27:32-44; Rucaxi 23:26-43; Vani 19:17-27)

Mericüsü meneivitüni curuxisie me'imienique.

21 Cuyeicame me'uviyaca mecanita'aitüani curuxieya menucue'irienicü. Cuyeicame Simuni Sirenetanaca catinitevacaitüni, Herecanituru Xupu niva'uquiyaritüacaitüni. Xaüsie heyeyaca, quiecarisie ni'aximecaitüni.

22 Mericüsü Curucutapai meneivitüni Quesusi, taniuquicü Müqui Mu'uya Manuca mütiuyetevasie.

23 Hicü vinu masivi nücame menenu'itüaniquecaitüni meuyuyehüacacü, peru Quesusi püca'enu'i.

24 Mericüsü curuxisie menicavieni. 'Ixuriquiteya meniyutahuritüani, meyu'ivatüvetü memütetimanicü tita memüte'anuhurieniquecai yuxexütü.

25 Mericüsü 'utaxürecu curuxisie menicavieni.

26 Que mütiuxanesie yatiniu'utüarieni, Huriyusixi Tiva'aitüvame 'anuyütü.

27 Tenavayamete menivarutivütüani yuhutame curuxitesie hamatüana serietana xeime 'utatanata xeime.

28 'Ana naye'ani 'utüaricayari müpaü müre'uxa, Müme memi-tisana 'inüari niuquiyari, xevitü cani'erivacaitüni.

29 Müme menanuyecücaai meninanaimacaitüni, yumu'u me'utisiquetü, müpaü me'utiyuatü, 'E'e, cari 'ecü tuqui pepüta'unaquecai, haica tucari 'anuyeyayu pepenuvevieniquecai.

30 Parasü, queneu'atavicueisitüa, curuxisie pe'acayeicatü.

31 Yaxeicüata mara'acate memühürütüariecai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai vahamatü meninanaimacaitüni müpaü meteyücühüavetü, Nivarutavicueisitüani hipame, pücaýve müyutavicueisitüanicü yücümana.

32 Cürisitütütü, 'Ixaherisixi niu mütati'aitüvame, curuxisie que'acayani, temixeyacü, yuri temüteta'eriexüanicü. Müme 'auriena memutivütüarie curuxisie mümeta 'axa meniutiyuanecaitüni hepaüsitana.

Quesusi que mütiyetua yu'iyari

(Mateu 27:45-56; Rucaxi 23:44-49; Vani 19:28-30)

33 Mericüsü tuca 'ayacu, naisarie niucüyüre, cüa caviecacuque niucuhecüare.

34 'Anari Quesusi carima müpaü tiniuhiva vaniuquicü, 'Eruhi, 'Eruhi, rama savacütani, taniuquicü necacaüyari, necacaüyari titayari penetiucu'eiri, maine.

35 Hipatü mana memüti'ucal me'i'enieca müpaü meniutiyuani, Neuxei, 'Eriyaxi niutahüave.

36 Xevitü 'unausarümetü neyani, ha'iseveme niutahüniya vinu masinacü. Hacasie 'iqueca neitiserieni müpaü 'utaitü, 'Acuxisü tecanitaneniericuni, xüca 'uhamieni 'Eriyaxi 'ecaxünaque.

37 Hicü Quesusi carima 'utahivaca, yu'iyari niyetuani.

38 Hicü 'ixuriqui meuviecai tuquita hixüata nisane heimana 'acayuaca.

39 Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame Quesusi hüxie muvecai, 'ixeyaca yu'iyari que mütiyetua müpaü niutayüni, 'Icü yuricü Cacaüyari caninu'ayatücaitüni.

40 Mericüsü 'ucari meninenierecaitüni yateva meti'utü, Mariya Mararatanaca, Mariya Cacuvu 'Esimutevi Cuse müvavarusitücai, Sarumeri, hipatüta mana meniti'ucaitüni.

41 Müme meniveiyacaitüni quepaucua Carereyasie muyeicacai, metenimicuacaitüni. Hipatüta yuvaücavatü 'ucari 'utümana memu'axüa Querusaremesie mana meniti'ucaitüni.

Quesusi que mütiuteuqui

(Mateu 27:57-61; Rucaxi 23:50-56; Vani 19:38-42)

42 Mericüsü 'acayunirümeccacu, tucari memüyucuha'aritüvacaisie, 'uxa'arieca 'uxipiya tucari maye'aniquecaicü,

43 Cuse 'Arimateyatanaca caninuani. 'Iya 'isücate canixevitütücaitüni 'aixüa mümarivacai, müta'icuevacai Cacaüyari ti'aitametütü mayanicü. Yu'iyari heucayeca Piratusüa ninuani, Quesusi caxarieya nitavavirieni.

44 Piratu niuhüxyani 'ari mumücü. Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame niutacuevieni yu'aurie. Nuacu, Piratu nita'ivaviya que müreutevicai Quesusi hemüquitü.

45 Cuyaxi tiva'aitüvame yatitahüavecü Piratu, quename hemü, caxari niyetuirieni Cuse.

46 Mücü rinu savanayari hecunaneca, 'ecacueca caxari, savanacü nita'eima, teuquiyapa neitateni 'aita müvaye'inieriecaisie. Neicurupa tete quiteniesie, neicunani.

47 Mariya Mararatanaca, Mariya Cuse müvarusieyatücaimatü menixeiya haque meutatequie.

16

Que müranutanierixü 'umierieca

(Mateu 28:1-10; Rucaxi 24:1-12; Vani 20:1-10)

1 Mericüsü 'uxipiya tucari 'utixücu, Mariya Mararatanacari, Mariya Cacuvu müvarusieyatücaimatü, Sarumematü, 'uhaye visi mu'üa menecunaneni, memüyehucü meheitavirienique caxari.

2 Ximeri cuitü 'atinecu tau semana mexüacame tucarisie, teuquiyapa meneta'axüani.

3 Müpäü meteniyucu'ivaviyacaitüni, Quepai tete pütasiheuhüvirieni teuquiya quitenie meuca.

4 Mana me'utaneniereca mecanixeiya tete heuhüiyacame, 'amünecai.

5 Hicü teuquiyapa meneutahaxüani. Vaserieta 'acaima temaicü meniuxeiya, mutuxa 'amütevi 'anacatücüme. Meniutimamani.

6 Mücü müpäü tinivarutahüave, Xepücamamaca. Quesusi xepücvautüve Nasaretitanaca curuxisie mucaviya. Cananucuquetüarieniri, 'uva pücayecä. Neuxei 'uva meniteni.

7 Hicüri xequenehu. Müpäü xequetenivaretahüavi teyü'üquitüvametemama Pecurumame, quename niu xe'anuyehaitüiyaxü, Carereyapai hetüa, quename mana xeheixeiya, que mütixe'utahüavixü.

8 Hicü teuquiyapa mevayecüneca meniyuta'una. Me'utiyüyacatü me'umamatü menacüne. Xeime tüma 'asimepücate'utahüavixü memümamacaicü.

Quesusi masiücütü que mürayuyeitüa, Mariya Mararatanaca 'ixeiycacu

(Vani 20:11-18)

9 Hicü semana mexüacame tucarisie 'anutaniereca Quesusi ximeri, masiücütü nayuyeitüani meri Mariya Mararatanaca 'ixeiycacu. Que mü'ane meripai memiviyacai cacäyarixi 'axa memü'anene 'atahutatü, Quesusi müvarayenü'a, mücü Mariya canihücütücaitüni mixei.

10 Mücü heyaca, yatinivarutaxatüani müme hamatüana memü'uvacai, meyhiveriecacu me'utisuanacacu.

11 Müme me'u'enanaca quename 'ayeyuricai, quename mücü 'ixei, yuri mepücate'uta'eri.

Quesusi masiücütü que mürayuyeitüa, teyü'üquitüvametemama me'ixeiyacacu yuhutatü

(Rucaxi 24:13-25)

¹² 'Arique masiücütü nayuyeitüani yücü 'anetü, yuhutatü müme yeutapai memuhucái me'ixeiyacacu.

¹³ Müme yu'utüma menecüne, hipame teyü'üquitüvamete yametenivaretahüave que mütiuyü. Mümeta 'acuxi yuri mepücatevaruta'eriri.

Quesusi que mütivaruhüritüa nü'arisixi

(Mateu 28:16-20; Rucaxi 24:36-49; Vani 20:19-23)

¹⁴ 'Imatüriecata masiücütü nayuyeitüani Tamamata Heimana Xevitü teyü'üquitüvamete me'ixeiyacacu metecuacacu. Nivarutatieni yuri memücate'eriecaicü, yu'iyarisie memüsesse'icaicü, yuri memücatevaruta'eriricü müme memixei'anucunquecu.

¹⁵ Hicü müpaü tinivarutahüave, Naisarie cuiepa xequeneu-tayeixüa. Niuqui 'aixüa manuyüne xequetenivacuxaxatüvani yunaime queyupaümetü memunetüarie.

¹⁶ Que mü'ane yuri mütitá'erieni müca'üyarieni, mücü nitavicueisitüariemücü. Que mü'ane yuri mücati'erie, 'isücame ninenamücü hesiena mürahüivacü.

¹⁷ 'Ipaü 'anenetü 'inüarite canitixuaverimücü haque meme'uva müme yuri memüte'erie. Nehesüa memümiemetecü menivarayenü'axüacuni cacaüyarixi 'axa memü'anene. Menitiniucuni niuqui mühehecuaçü.

¹⁸ Cuterixi xüca mevaranucu'üni, müümüiya xüca me'anü'ieni, tixaü 'asipücavayurieni. Tecuicucate vahesie xüca me'utimeni müme mepanayexürieni.

Que müranutitüa

(Ruxaci 24:50-53)

¹⁹ Mericüsü Ti'aitame Quesusi müpaü tivarutahüaveca, taheima nanutivitüquieni, Cacaüyari serieta nayerüni.

²⁰ Naisarie meneutayeixüani müme metecuxatatü, Ti'aitame vapareviecacu vaüca tiyuriencacu vaniuqui seiriyacacu 'inüari que mütivapitüacai. Müpaü xeicüa cani'aneni.

RUCAXI Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Mütiu'üxasitacai

Teuquiru que mütiutavaürütüa

¹ Yümüiretü meniuyuvaüriya memüteti'utüanicü naime hepaüsita tasata que mütiuyü.

² Müme sutüapai memunenierixü, tupirisixi memacü niuqui 'aixüa manuyüne metecuxatatü, müme metateniye-tüirieni mücü niuqui.

³ Neta nai que mütiuyü matüaripai hicüque heiseriemecü netinicuvaunecaitüni. 'Ayumieme nemareuyehüvirietü, Teuquiru 'acu, nepünevaüriya xexuime naime nemarkaca'utüirienicü

⁴ yapemütimaicacü 'icü niuqui pemu'eni hepaüsita que mütise'i.

Que mütiutahüavarie, Vani 'ariqueque que mütinuivaquecai

⁵ Mericüsü quepaucua Herurexi müti'aitametücai Cureya cuieyarisie, mara'acame 'aniuyeicacaitüni Huriyusixi teüteriyari vamera'acate xevitü hücütütü, Sacariya titevatü, 'Aviyaxi teüterimama metenitetevacaitüni mara'acate vahamatü müti'uximayacai. Yü'üya canexeiyacaitüni 'Erisaveti titevacame, mara'acame nu'ayatüme.

⁶ Yü'üitatü heiseriemecü yameteniyuriecaitüni Cacaüyari hüxie. Yametenicahucaitüni Ti'aitame que müti'aitacai naime, vahesie carahüivacacu.

⁷ Nunusi mepücahexeiyacai 'Erisaveti mücayüvecaicü. Mecani'uquiravesixitücaitüniri.

⁸ Mericüsü Sacariya mara'acametütü tini'uximayacaitüni Cacaüyari hüxie quepaucua 'Aviyaxi teüterimama vahesie mütiunaquixü.

⁹ Mara'acate que mütivayeiyaritücai, hesiena tiniunaque heiva Ti'aitame tuquitana meutahanicü, müticüsinaianicü.

¹⁰ Quepaucua maye'a mütitacüsinaiyacü, yunaitü teüteri tacua meniyneneviecaitüni.

¹¹ Hicü nixeiya niuqui tuayame Ti'aitamesüa mieme mana 'utiveme müracüsinaiyasie serieta.

¹² Sacariya 'ixeyatü niuyuitüarieni yu'iyarisie, niutimani.

¹³ Hicü niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Pepücaheumaca, Sacariya 'acu. 'A'ivaurica pü'enierie. 'A'üya 'Erisaveti xenive canitinuivitüamücü. Vani petiniterüvamücü.

Peni'atemaviecamücü vaüca,

'A'iyari cuini mieme ninaqui'acamücü

14 Yumüiretü mecaniyutemamaviecacuni

Quepaucua mütinuiva.

15 Canimarivemücü Cacaüyari hüxie.

Caxie vinuyari,

Xeime vinuta pücaye'eni.

'Iyari Mütiyupata

Caniviyamücü püta tinuivayu.

16 'Ixaherisixi teüteriyari yumüireme

Ta'aurie canivaraxüriemücü,

Ti'aitame memayexeiyanicü

Yucacaüyaritüme.

17 Canenucuhaitüiyamücü Ti'aitame

'Eriyaxipaü tiuca'iyaritü,

Türücariyaya hexeyatü.

Va'uquiyarima ta'aurie nivaraxüriemücü,

Yütüriyama memüvara'erivanicü,

Müme yuri memücate'erie

Ta'aurie nivaraxüriemücü,

Müme heiseriemecü yamemütecahu vahepaü

memüteyücühüavenicü.

Nivacuha'aritäamücü teüteri,

Ti'aitame memücueviecacü.

18 Hicü Sacariya müpaü tinicühüaveni niuqui tuayame, Que

'aneme 'inüariyaticü yanepütimaica. Necani'uquirasitüni,

ne'üyata tucariya ranutitüa.

19 Hicü niuqui tuayame müpaü tinicühüaveni, Ne

Cüravieri necanihücütüni. Cacaüyari hüxie neniüveni.

Yanemümatitahüavecü necaneyenü'arieni, nematitaxatüanicü

'icü niuqui 'aixüa manuyüne.

20 Hicü camü, cayuvatü pepütiyerüni, pecaniu-

vetü pecanayeimücü mexi ca'aye'aveni, 'ecü yuri

pemücatiuta'ericü neniüquisie. Peru neniüqui canaye'amücü

quepaucua tucari maye'ani.

21 Mericüsü teüteri menicueviecaitüni Sacariya.

Meni'iyarixiecaitüni 'emüreutevicaicü tuquita.

22 Hicü vayeyaca niyutatexieni varahüavetü. Müme yame-

tenetimani quename tixaütü tiuxei tuquita. 'Iya yumamacü

nivacu'inüaritüvacaitüni. 'Aniucateitüni caniuvetü.

23 Hicü heutiparecu 'uximayasicaya, yuquie caneyani.

24 Hicü 'ana 'üyaya 'ayehucatü nayani 'Erisaveti.

Niyu'avietacaitüni 'auxüme meseri müpaü 'utaitü,

25 Camü, 'ipaü tiniuyurieni Ti'aitame, yuvaüriyatü 'aixüa

münesiyurienicü, teüteri memücanesinanaimacacü.

Mariya que mütiutahüavarie, Qesusi 'ariqueque que mütitinuivaquecai

26 Mericüsü 'ataxevirieca meserisie Cacaüyari nitanü'ani yuniuqui tuayame Cüravieri, Carereya cuieyarisie quiecarisie Nasaretü müracusevasie.

27 'Üimari mücaxuriquicaisüa nitanü'ani Mariya mütitevacaisüa. Nitiviquiximecaitüni, 'uqui Cuse titevatü nitivitüni quecaitüni. Cuse Raviri caninunuiyariyatücaitüni.

28 Hicü Mariyasüa heutahaca niuqui tuayame, müpaü niu-tayüni, 'Aixüa 'acu. Ti'aitame 'aixüa catiniuca'iyarini 'ahesie mieme, 'ahamatü puyeica.

29 Mücü yu'iyarisie niuyuitüarieni, yatinicu'erivacaitüni titayari müpaü mütivaüritüa.

30 Niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Pepücaheumaca, Mariya 'acu. Cacaüyari 'aixüa pütüuca'iyari 'ahesie mieme.

31 Hicüri pe'ayehucatü pecanayeimücü, pecanitinivemücü. Quesusi pecatiniterüvamücü.

32 Canimarivemücü,
Que mü'ane taheima macave nu'aya canimarivacamücü.
Ravirisie caniyeyemücü,
Ti'aitame Cacaüyaritütü canipitüamücü
Raviri 'uvenieyasie mayerünicü
Que müti'aitacai 'iya.

33 'Ixaherisixi teüteriyari
Catinivata'aitüamücü yuheyemecü.
Que müti'aita
Pücatipare hasuacu.

34 Hicü Mariya müpaü tinitahüave niuqui tuayame, Mericüte, quepaütütü 'ipaü pütüyüni. 'Uqui nepücamate.

35 Niuqui tuayame müpaü tinitahüave,
'Iyari Mütiyupata 'ahesie caninuamücü.
Que mü'ane taheima macave
Yutürücariyacü camani'etüriviyamücü.
'Ayumieme nunusi mütinuiva canipasiemücü
Cacaüyarisie mieme,
Müpaü catinimarivacamücü
Cacaüyari nu'ayatütü.

36 Camü, 'a'iva yateva 'Erisaveti 'ayehucatü nayani 'ucarasitütü. 'Ataxeime meseri niyurieca 'iya caniveveme memüxatacai.

37 Cacaüyari pücajutatexieni, naimecü püyüveni püta.

38 Mariya müpaü tinitahüave, Mericüte, ne Ti'aitame necatini'uximayatameyatüni. Que pemaine yaquetiuyüni. Hicü niuqui tuayame caneyani.

Mariya que mürecu'ivataxü 'Erisavetisüa

39 Hicüsüari yucuha'aritäaca caneyani Mariya. Yumexüitütü quiecarisie neta'ani hürü mananiere Cureya cuieyarisie.

40 Sacariya quita heutahaca, nitavaürütüani 'Erisaveti.

41 Mericüsü 'Erisaveti quepaucua mi'eni Mariya 'ivaürütüacacu, nunusi neucuyuaxüani huriepana. Hicü 'Yari Mütiyupata niyiya 'Erisaveti.

42 Müpaü niutayüni carima, Vaüca 'aixüa pepu'itüarie, hipatü 'ucari temüca'itüariepaü. 'Aixüa cani'itüariemücü que mü'ane pemütinuivitüani.

43 Nehesie que tinaque neti'aitüvame varusieya münesi'ivatamiecü.

44 Camü, 'avaürisica ne'u'eniecu, nunusi yutemavietü neucuyuaxüani nehuriepa.

45 'Aixüa pecani'itüariemücü yuri pemütiuta'ericü quename 'aye'ani naitü que pemütiutahüavarie, Ti'aitame que mümaretahüavixü.

46 Hicü Mariya müpaü niutayüni, Ne'iyari müpaü paine, Ti'aitame canitürücaüyeni.

47 Ne'iyari niyutemavieca nehe'erivatü

Cacaüyari münesi'utavicueisitüacü.

48 Caneniuxeiya ti'uximayatame que nemütihücü hesiena mieme,

Sepa tixaü nemücatihücü.

Camü, 'uxa'a varie yunaitü nuivarite

'Aixüa ne'itüariecame mecaneni'eriecacuni.

49 Que mü'ane mütürücaüye

Marivemecü caneniuyurieni.

Mücü Pasiecame canixasivani.

50 Canivanenimayaca yunaimememüteheiyehüvirie,

Vanivemata nivanenimayaca.

51 Yücümana que mütiyuriene

Canimasiücüni que mütitürücaüye.

Nivareutaveiyaxüani müme memüteyucatave'erie

Yu'iyarisie que memütecu'eriva,

52 Cuiepa te'aitamete nivarunavairieni

Tita memüte'aita,

Müme tixaü memücatehüme püta

Nivaruhürütüani vaüca.

53 Memeuhacacuicuai nivarutihüniya 'aixüa mü'anecü.

Memeuca'ucai nivareutanü'axüani memamaveme.

54-55 Nisütüani tasiparevietü 'Ixaherisixi teüteriyari

Hesüana mieme temüte'uximayatamete,

He'erivatü que mütivarutahüavixü ta'uquiyarima.

Caninenimayaca 'Apurahami yuheyemecü,

Cataninenimayaca tame hesiena temüyecü.

56 Mericüsü Mariya 'Erisavetisüa niucateitüni 'esivatücacu haica meseri. 'Arique yuquie neyani.

Vani Ti'üyame que mütiutinivaxü

57 Mericüsü tucari naye'ani 'Erisaveti mütinivenicü. 'Uquitüme niutiniveni.

58 Hicü 'auravatari maremama yunaitü mete'utamarieca Ti'aitame vaüca que mütitanenimayataxü, hamatüana mecaniyutemamaviecaitüni.

59 Hicü 'atahairieca tucarisie mecaniu'axüani me'inüaritüanique nu'esi Huriyusixi vaxitequiyacü. Sacariya mecateniterüvaquecaitüni 'uquiyarieyapaü.

60 'Ana varusieya müpaü niutayüni, Tixaüsietü. Vani catinitevacamücü püta.

61 Müme müpaü metenitahüave, Haquevasü 'amare pumave müpaü titevatü.

62 Yumamacü menitahüave quemasieya, que mütinaque mütiterüvarienicü.

63 Xapa 'uta'ivaUCA, müpaü 'utaineme canaca'utüani, Vani catinitevacamücü püta. Yunaitü meniuhüxiyani.

64 Hicü yapaucua nenieya niuxünarieni. Niutaniuni 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita.

65 'Auravatari yunaitü mecanimamacaitüni. Naisarie Cureya hüriyarisie que mütiuyü catinixaxasivacaitüni.

66 Yunaitü memü'enanacai meniyu'iyaritüacaitüni müpaü meteyücühüavetü, Que 'anetü payani 'icü nunusi. Mücü meta, Ti'aitame yütürücariyacü nipareviecaitüni.

Sacariya que mutayü, Cacaüyarisie mieme ticuxatatü

67 'Ana Cacaüyari 'Iyarieya Mütiyupata caniviyani nunusi 'uquiyarieya. Sacariya niutaniuni Cacaüyarisie mieme müpaü 'utaitü,

68 'Aixüa queticühüavarüvani Ti'aitame, Que mü'ane 'Ixaherisixi mütacacaüyari. Nisütüani yuteüterima va'üviyatü, 'Aixüa 'iyurienetü memüxünarienicü.

69 Que mü'ane mütürücaüye niuquerieni, mütasitaviceisitüanicü,

Raviri quie mieme,

Raviri müti'uximayacaicü Cacaüyarisie mieme

70 Meripaitü que mainecai que mütiyurieniquecai.

Yameticuxatacaitüni texaxatametemama

Memupasie hesiena mieme,

Memutiniucaicü hesiena mieme.

Müpaü meniutiyanecaitüni

71 Mütasi'utaviceisitüaniquecaicü

Müme memütasi'aye'uni memücatasi'a'ivacü,

Müme memütasi'uxive'erie memücatasi'a'ivacü.

⁷² Müpaüta meniutiyuanecaitüni

Müvanenimayataquecaicü ta'uquiyarima

He'erivatü türatu mutavevi yücümana,

⁷³ Que mütiyuhürütüa yaticühüavetü ta'uquiyari 'Apurahami

Quename tasipitüaniquecai

⁷⁴ tecamamatü

Temütavicueisitüarienicü

Müme memütasi'aye'uni memücatasi'a'ivacü,

Temeyexeiyanicü 'iya que mütinaque,

⁷⁵ Hesiena mieme tepasietü,

Heiseriemecü yatetecahutü,

Hüxiena te'u'uvatü mexi te'ayeneniere.

⁷⁶ 'Ecü meta nunusi 'acu,

Que mü'ane taheima macavesüa mieme tixaxatame

Pecatiniuterüvarüvamücü.

Ti'aitame pepanucuhaitüiya

Huyeya 'aixüa pemüyurienicü.

⁷⁷ Teüterimama petinivatahecüatüamücü

Que mütivatavicueisitüani pehaitü,

Que mütivareuyehüvirieni müme 'axa memüte'uyuri pehaitü.

⁷⁸ Müpaü catiniyuriamücü

Tacacaüyari mütiyucananimayacü.

'Ayumieme que mü'ane taheima mümieme caninüamücü.

⁷⁹ Nivahecüariviyamücü müme yüvipa memütitei,

Müme meta mecui'ivarümetü memüyüriyarie

Nivahecüariviyamücü.

Ta'ücate cataniseiriyamücü,

Temeu'uvanicü haque 'aixüa temütetaxeianicü

Cacaüyarimatü.

⁸⁰ Mericüsü nunusi caniverecaütüni. 'Iyarieya türücaüyetü nayani. Macumavesie neyeicacaitüni mexi tucarieya ca'aye'vecai cuxi masiücütü mayanicü 'Ixaherisixi vahüxie.

2

Quesusi que mütiutinüivaxü

(Mateu 1:18-25)

¹ Mericüsü 'ana 'aisica neutanü'ariexüani Sesaxi 'Acusitusüa mieme, müpaü 'utaitü, yunaitü cuiepa memütama memayucayasacü.

² Mücü 'inüari matüaripai mieme puyü quepaucua Sireniyu mehürütüariecai Siriya cuieyarisie.

³ Yunaitü mecaneutayeixüani memayucayasacü yuxexuitü yuquiecarisie.

⁴ Hicü Cuse Carereya cuieyarisie Nasareti müracutevasie neyeyani. Cureya cuieyarisie ninuani Raviri quiecariena

Vereni müracutevasio. Raviri quie canimiemetücaitüni, Raviri nunuiyarieya canihücütücaitüni.

⁵ Macayerienicü neyeyani Mariya 'avitütü mücü mayehucacaicü. 'Üyaya nayaniquecaitüni.

⁶ Mana mexi me'u'uvacai, tucarieya naye'ani mütinivenicü.

⁷ Hicü yumatüari niutiniveni. Tuvaxatecü nicu'eima, vacaisixi vacanuvasio nicate ni mücaxuavecaicü vahesie mieme memüva'axüaniquecaisie.

Taheima miemete niuqui tuayamete que memütevarutahüavixü muxasi vahüvemete

⁸ Mericüsü 'ana muxasi vahüvemete mana meniu'uvacaitüni. Yeuta menivahütüvecaitüni yumuxasi yüvicüta.

⁹ Hicü vahüxie niutaqueni niuqui tuayame Ti'aitamesüa mieme. Va'aurie nacuxavatücaitüni Ti'aitame hecüariyacü. Vaüca menimamacaitüni.

¹⁰ Hicü niuqui tuayame müpaü tinivarutahüave, Xepücamamaca. Hicü nenixetaxatüamücü niuqui 'aixüa manuyüne. Vaüca canixuavecämücü temavierica yunaime teüteri vahesie mieme.

¹¹ 'Icü tücarisie tiyuvicueisitüvame canetinuiva xehesie mieme. Raviri quiecariena tineyüni. Que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütü canihücütüni, Ti'aitame canihücütüni.

¹² 'Icü 'inüaricü xecaneitimaicuni. Nunusi xecanexeyiacuni tuvaxatecü 'eimeme, vacaisixi vacanuvasio heyecaime.

¹³ Hicü yapaucua niuqui tuayame 'aurie meniuti'uni muyuavisie miemete yumüiretü, 'aixüa me'utiyuatü Cacaüyari hepaüsita, müpaü me'utiyuatü,

¹⁴ Taheima visi catinicühüavarüvani Cacaüyari.

Cuiepa 'aixüa mecatenixeiyariecuni teüteri

Müme vacümana münaqui'a.

¹⁵ Mericüsü niuqui tuayamete muyuavisie meheutiyunixüacu, müpaü meteniyühüavecaitüni muxasi vahüvemete, Hicümüsüari tepüyehu Verenipaitü. Tepi'ixüariyu que mainecai, Ti'aitame que mütatiutahüavixü.

¹⁶ Meyumexütüatü menecüne. Mevaruta'ivaUCA Mariyamame menivarutaxeiya Cuse, nunusi meta vacaisixi vacanuvasio yecaime.

¹⁷ Mevaruxeiyaca metenicuxatacaitüni que memüte'utahüavarie nunusi hepaüsita.

¹⁸ Yunaitü memü'enanacai menihüxiyacaitüni que memütevarutahüavixücü muxasi vahüvemete.

¹⁹ Masi Mariya ni'üviyacaitüni yu'iyarisie 'icü naime, yu'iyaritüatü hepaüsitana.

²⁰ Hicü menecüne muxasi vahüvemete 'aixüa metecux-atatü Cacaüyari hepaüsita nai que memüte'uxeicü nai que memüte'u'enicü. Naitü catiniuyüni que memüte'utahüavarie.

Tuquita que müti'atüarie Quesusi

²¹ Mericüsü 'atahairieca tucari meni'inüaritüani Huriyusixi teüteriyari vaxitequiyacü. 'Ana Quesusi tiniuterüvarieni, ni-uqui tuayame que mütiterüvaxü yuvarusisie ca'ayecaicu cuxi.

²² Mericüsü Muisexi 'inüaricü catini'aitacaitüni nivecame hepaüsita. Tucari 'aye'acu memüyu'itienicü, Querusareme menecüne nunusi meheyetuanique Ti'aitamesüa.

²³ Müpaü catine'uca 'inüari xapayarisie, Ti'aitame meripaitü que mainecai, Yunaitü 'uqusi matüarixi memütinunuiva, müme mecanipasiecacuni Ti'aitamesie mieme.

²⁴ Menecüne memütemavanicü Ti'aitame que mainecai, xüa 'inüari xapayarisie que müre'ucai, Cucuruxi xei parisi, mesü veuraixi türixi yuhutame mecanivaremavacacuni, 'utaitü.

²⁵ Hicü tevi Querusareme necateitüni Simiyuni titevatü. 'Iya heiseriemecü yaticamietü Cacaüyari nayexeyacaitüni. Nicueviecaitüni 'Ixaherisixi teüteriyari vanütüvame. 'Iyari Mütiyupatacü nihünecaitüni.

²⁶ Müpaü tiniupitüarieni, 'Iyari Mütiyupata que mütitahüavixü, quename cuitü camüniquecai. 'Ixeiyame que mü'ane Ti'aitame micayeniquecai Cürisitutüme xeicüa, 'anarique canimüniquecaitüni.

²⁷ Hicü 'Iyari 'inücu, Huriyusixi vatuquipa ninuani. 'Arique Quesusi 'uquiyarimama meneutahaxüani yame'iyurienique nunusi, Huriyusixi que mütivayeiyari, 'inüari niuquiyarisie que müre'uxa.

²⁸ 'Ana Simiyuni nenutuni. 'Aixüa niutayüni Cacaüyari hepaüsita, müpaü 'utaitü,

²⁹ Hicürixüa necusiyari 'acu,

Pepeye'atüa 'aniuqui.

Pepünesi'uxünaxü

Ne'iyarisie neca'uximatüariecacu.

'Ahesie mieme nepüti'uximaya.

³⁰ Hicürixüa necümana nepütiuxei

Que pemütivavicueisitüani teüteri.

³¹ Nepixei tita pemütiha'aritüa

Yunaime teüteri vahüxie.

³² Canivahecüariviyamücü hipame nuivarite,

Visi te'aneneme catanayeitüamücü

'Ateüterima 'Ixaherisixi

³³ Hicü 'uquiyarieya varusieya meniyyu'iyaritüacaitüni müpaü mainecaicü hepaüsitana.

³⁴ 'Aixüa xepü'itüarieca, niutayünita Simiyuni. Müpaü Mariya tiniutahüave nunusi varusieya,

Camü 'icü nunusi
 Yumüiretü 'Ixaherisixi
 Mematixürienicü,
 Yumüiretüta
 Memanucu'unicü
 Cani'ayumiemetüni.
 'Inüari caniyümücü,
 Caniniuquimariecamücü.

³⁵ 'Ecüta 'a'iyarisie
 Pecanisequiemücü hivericacü,
 Cumu 'ixipara que mütiyuseve.
 Mücü que mütiyurienei,
 Yumüiretü memasiücütü mecanacünicuni
 Que memüteyücühüave yu'iyarisie.

³⁶ Xevitüta 'acaniuyeicacaitüni 'ucarasitütü, Hana
 titevatü. Mücü Cacaüyari niuquieya canicuxatacaitüni.
 Panuheri caninu'ayatücaitüni, 'Aseri nunuivarieyatütü.
 Caniseüyecaitüni, nauca teviyari heimana nauca viyari
 canihücaitüni. 'Utiviquieca 'atahuta viyari piteütacai yücüna,

³⁷ 'umücu yuxaüta 'eniucateitüni. Tuqui curaru-
 yarita pücaveyeicacai masi yuhaquetü yunenevietü
 pü'ayumiemetücai tucaricü tucaricü.

³⁸ Hicü 'aura 'uyaca pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari.
 Qesusi hepaüsita tinivacuxaxatüvacaitüni Qerusaremetari
 memüta'icuevacai memütaxünarienicü yunaitü.

Nasareti que memütehecü

³⁹ Hicü meheye'atüaca naime que müre'uxa 'inüari xa-
 payarisie, Ti'aitame que mainecai meripaitü, Carereyasie
 menecüne. Yuquiecarü meneta'axüani Nasareti müracutevasie.

⁴⁰ Mericüsü nunusi niverecaitüni türücaüyetü timaivetü
 nayeiximecaitüni, Cacaüyari 'aixüa pütiuca'iyaricai hesiena
 mieme.

Temaicüyari Qesusi tuquita que mütiyeyeicacai

⁴¹ Mericüsü xexuime visie 'uquiyarimama Qerusareme
 meneta'axecaitüni 'ixüararipa quepaucua meme'erivacai, Ca-
 caüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima.

⁴² Hicü quepaucua tamamata heimana huta
 viyari mühücai, mana meneutiyunixüani, teüteri que
 mütivayeiyaritücai 'ixüararipa.

⁴³ Hicü heutiparecu, yu'utüma mehahuximecacu, Que-
 susi Qerusareme neyuhayeva, 'asimecatemaicacu 'uqui-
 yarimama.

⁴⁴ Teüteri vasata 'uyeicame me'erietü, xei tucari me-
 niu'uvacaitüni. 'Ana yu'ivama yumarema vahesüa meniti-
 vautücüne.

45 Meca'itaxeiyavavetü, Qerusareme menacunuaxüani me'icuvautüvetü.

46 Hicü hairieca tucari meneitaxeiya tuqui curaruyarita 'ayecaime, te'üquitamete vahixüapa 'ucaime. Niva'eniecaitüni nivacu'ivaviyacaitüni.

47 Yunaitü memi'eniecai menihüxiyacaitüni timaitü que mütivacu'eiyacai.

48 Hicü 'uquiyarimama me'ixeiyatü meni'iyarixiecaitüni. Varusieya müpaü tinitahüave, Nenive, titayari müya petatiuyuri. Tepümasicuvautüve tetahiverietü 'a'uquiyarimatü.

49 Müpaü tinivarutahüave, 'E'e, cari xepünesicuvautüvecai. Tamü, 'asixecatemaicai, meuyevesecü ne'uquiyari quiya hepaüsita nemü'ayumiemetünicü.

50 Müme 'asimepücateheitima niuquieyasie que mainecai.

51 Hicü vahamatü neyani, Nasareti meneta'axüani. Que memaitücatei yacatinicamiecaitüni. Varusieya yu'iyarisie ni'üviyacaitüni 'icü naime.

52 Quesusi timaivetü canayeiximecaitüni, caniverecaitüni. Cacaüyari, teüterita masi vaüca simetenixeiyacaitüni.

3

Vani Ti'üyame que müticuxatacai

(Mateu 3:1-12; Maricuxi 1:1-8; Vani 1:19-28)

1 Mericüsü 'ana Tiveriyu Sesaxi tamamata heimana 'auxüme viyari niuyurieni ti'aitatü, Punisiyu Piratu niucayerieni 'isücametütü Cureya cuieyarisie, Herurexi nihüritüariecaitüni Carereya cuieyarisie müti'aitanicü, Piripe Herurexi mü'ivayatücai catini'aitacaitüni 'Itureya cuieyarisie Türacuniti cuieyarisie, Risaniyaxi catini'aitacaitüni 'Aviriniyasie,

2 'Anasi Caipasi mecanihüritüariecaitüni mara'acate. 'Ana Cacaüyari yuniuqui nipitüani Vani Sacariya nu'aya, macumavesie 'uyeicame.

3 Naisarie Curutani hatuxameyari tesie niuyeicacaitüni müpaü tivacuxaxatüvatü, memütehayevacü que memüteyuriecai para Cacaüyari mütivareuyehüvirienicü 'axa que memüte'uyuri, mücücü memüca'üyarienicü.

4 Yacatiniyurienecaitüni que müre'uxa Quisariyaxi xapayasie, Cacaüyari niuquieyacü que müticuxatacai, Xevitü mahiva macumavesie 'uветü, Xequeneucuha'aritüa Ti'aitame huyeya, haitü, Xexeuravime xequeneutivevi huyeya, haitü.

5 Naitü 'aqui cananuparecutüariexüamücü,

Naitü yemuri 'emutütü 'esimutütü 'acuveritü
canayeitüariemücü

Tita mütitutune xexeuravitü nayeimücü

Tita müracutetexiya 'acuharuanitü canayeimücü

⁶ Yunaitü teüteri mepixeyiya que mütiyuvicueisitüva Cacaüyari.

⁷ Vani müpaü tinivacuxaxatüvacaitüni teüteri memü'axecai müvaca'üyacü, Cari xeme terücaxi xepüva'ivama. Quepaicü pütixehécüatüa xemüyuta'unacü capa 'uxa'a varie xehecariecacü.

⁸ Müme memüte'uhayevaxü que memüteyuriecäi, vahepaü püta xequeteneyurieca, que müreyevese. Xepüca'isutüaca yu'iyarisie müpaü xeteyücühüavetü, Tepünaqui'eriva ta'uquiyari temexeyiacü 'Apurahami. Müpaü nepütixecühüave, Cacaüyari caniyüveni 'icü tetexi teüteri müvarayeitüani 'Apurahami nivemama.

⁹ 'Ari hasa caniucuha'aritüarieni cüyexi maxürienicü. 'Ayumieme naitü cüye 'aixüa 'anenetü müca'utixuxuavere canaxüriyamücü, taipa caneuxüriyamücü.

¹⁰ Teüteri müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Mericüte, quesü teteyurieca tame.

¹¹ 'Iya müpaü tinivacühüavecaitüni, Que mü'ane huta camixayari mexeyiya, que'imini que mü'ane mücaheixeyiya. Que mü'ane 'icuai mexeyiya yaxecüa quetiyurieneni.

¹² Memüteyetuiriyari cuviyexunusie mieme meni'axecaitüni, memüca'üyarienicü. Müpaü metenicühüavecaitüni, Ti'üquitame 'acu, que teteyurieca tame.

¹³ 'Iya müpaü tinivacühüavecaitüni, Que xemüte'u'aitüarie, heimana mieme xepücatevauca.

¹⁴ Cuyaxita müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Qesü teteyurieca tame. 'Iya müpaü tinivacühüavecaitüni, Xepücatenavayani, 'itaricacü xepücavataviviyani. Xequene-naqui'aca yu'ivaricacü.

¹⁵ Mericüsü 'ana teüteri menita'icuevacaitüni yu'iyarisie meyu'iyaritüatü yunaitü Vani hepaüsita, xüca mücü Cürisitu hücütüni me xüca catixaütüni, me'utiyaütü.

¹⁶ Peru Vani müpaü tinivarutahüave yunaime, Neri hacü nepüxe'uca'üya. 'Ucanamieni que mü'ane cui mütürücaüye, necatürücaüyecacu ne. 'Aixüa nepüca'ane nehiesie mütinaquenicü nemipareviecacü ni nemenacuvenirienicü cacaiya cuitaxiyari. Mücü püta que mütixe'uca'üyani, 'Iyari Mütiyupata canixepitüamücü, canixe'itimücü tai que mütiyu'itiva.

¹⁷ Cuxari 'itivame pacue'e, cuini mieme pütiveque yutüricu. Niti'utamücü yu'icuxi caxetunisie, cuxariyari püta pütataiyani tai mücatüvesie.

18 Masi vaüca nivatuicacaitüni teüteri, niuqui 'aixüa manuyüne nivacuxaxatüvacaitüni.

19 Hicü Herurexi mücü cuieya nihüritüariacaitüni müti'aitanicü. Yu'iva niu'üyapieni, Heruriya titevacame niutivitüni. Vaücava catiniyuriencacaitüni Herurexi 'axa tiyurienetü. 'Ayumieme Vani nitate'acaitüni.

20 Hicü Herurexi nayuye'atüani 'axa que mütiyuriencacai, Vani manutahüacü casariyanata.

Quesusi que mütiuca'üyarie

(Mateu 3:13-17; Maricuxi 1:9-11)

21 Mericüsü quepaucua yunaitü teüteri memuca'üyarie, Quesusita caniuca'üyarieni. Mexi yuneneviecai, taheima nanacatenire.

22 'Iyari Mütiyupata heimana nacaneni, que mütiyuxexeyacai cucurupaü 'anetü. Xevitü taheima müpaü netayüni, 'Ecü pecaninenivetüni pemünaqui'eriva. 'Acümana necaninaqui'aca.

Quesusi teucarimama

(Mateu 1:1-17)

23 Mericüsü Quesusi xei teviyari heimana tamamata viyari yacütütü nihücaitüni quepaucua misütüa müpaü tiyurienetü. Cuse caninu'ayatücaitüni, que memütecu'erivacai. 'Iya 'Erie caninu'ayatücaitüni,

24 'iyata Matati caninu'ayatücaitüni, 'iyata Revi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Merüqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cana caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cuse caninu'ayatücaitüni,

25 'iyata Matatiyaxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Amuni caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nahumi caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Esürie caninu'ayatücaitüni,

26 'iyata Nacahi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Mahati caninu'ayatücaitüni, 'iyata Matatiyaxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Semei caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cuse caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cura caninu'ayatücaitüni,

27 'iyata Cuhana caninu'ayatücaitüni, 'iyata Xesa caninu'ayatücaitüni, 'iyata Suruvaveri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Saratieri caninu'ayatücaitüni,

28 'iyata Nerie caninu'ayatücaitüni, 'iyata Merüqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arie caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cusami caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Erimurami caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Eri caninu'ayatücaitüni,

29 'iyata Cusue caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Eriyesei caninu'ayatücaitüni, 'iyata Curimi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Matati caninu'ayatücaitüni,

30 'iyata Revi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Simiyuni caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cura caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cuse

caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cunani caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Eriyaquimi caninu'ayatücaitüni,

³¹ 'iyata Mereya caninu'ayatücaitüni, 'iyata Mainani caninu'ayatücaitüni, 'iyata Matata caninu'ayatücaitüni, 'iyata Natani caninu'ayatücaitüni,

³² 'iyata Raviri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Quisahi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Huveri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Puhuxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Sarumuni caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nahasuni caninu'ayatücaitüni,

³³ 'iyata 'Aminaravi caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arami caninu'ayatücaitüni, 'iyata Hesirumi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Parexi caninu'ayatücaitüni,

³⁴ 'iyata Cura caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cacuvu caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Isahaqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Apuhami caninu'ayatücaitüni, 'iyata Tare caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nacuri caninu'ayatücaitüni,

³⁵ 'iyata Seruqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata Racau caninu'ayatücaitüni, 'iyata Perequi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Heveri caninu'ayatücaitüni,

³⁶ 'iyata Sara caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cainani caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arüpasari caninu'ayatücaitüni, 'iyata Semi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Nuhexi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Ramequi caninu'ayatücaitüni,

³⁷ 'iyata Matusareni caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Enuqui caninu'ayatücaitüni, 'iyata Careri caninu'ayatücaitüni, 'iyata Maharareri caninu'ayatücaitüni,

³⁸ 'iyata Cainani caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Enuxi caninu'ayatücaitüni, 'iyata Seti caninu'ayatücaitüni, 'iyata 'Arani caninu'ayatücaitüni, 'iyata Cacaüyari caninu'ayatücaitüniri.

4

Quesusi que mütiuta'inüasie

(Mateu 4:1-11; Maricuxi 1:12-13)

¹ Mericüsü, Quesusi 'Iyari Mütiyupatacü hünetü mana neyeyani Curutani hatuxameyarisie. 'Iyari Mütiyupata niv-itüximecaitüni macumavesie 'uyeicacacu

² huta teviyari tucari. Cauyumarie ni'inüatanecaitüni, siparasü xüca 'axa tiuyurienique tüma, 'utaitü. Tixaü caticuaivetü yapaümexa tucari, cuini mieme catineuhacamücücaitüni.

³ Hicü Cauyumarie müpaü tinitahüave, Tamüsü, 'ecü xüca Cacaüyari penu'ayatüni, 'icü tete müpaü quetineutahüavi, pa payuyeitüani.

⁴ Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Utüarica müpaü paine, Tevi xüca pa cuaca xeicüa, mücücü püca'ayeyurini. Cacaüyari que mutayü, niuquieya naitü peuyeveseta.

⁵ Hicü Cauyumarie vapai heivitüca, cuiepa memütama vacuie nai nixeisitüani xei nieriyaricü.

⁶ Cauyumarie müpaü tinitahüave, Heiserie nepümasipitüaca 'icü naime hepaüsita, yunaitü visi memümatecühüavenicü nepümasipitüaca. 'Icü nai necanietuiriyarieni, heiserie nepexeiya nemiminicü que mü'ane münesinaque.

⁷ 'Ecü 'ayumieme nenevieri xüca penesi'upitüani, 'icü naitü 'apini pürayani.

⁸ Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Quenemie Cauyumarie. 'Utüarica müpaü paine, Nenevieri pepipitüani Ti'aitame 'acacaüyari, Mücü hücüame pepayexeiyani.

⁹ Hicü Cauyumarie neivitüni Querusareme. Vatuqui yecürita nenutivitüni. Müpaü tinitahüave, 'Ecü Cacaüyari xüca penu'ayatüni, vatipai queneucasuna.

¹⁰ 'Utüarica müpaü paine,

Yuhesüa miemete

Niuqui tuayamete

Pütiva'aitüaca

'Ahepaüsita,

Memümasi'üviyacü.

¹¹ Müpaü paineta 'utüarica,

Yumamacü mepümasituicani,

Capa tetesie pe'uti'ücamürecü.

¹² Quesusi müpaü tinitahüave, Müpaü paineta, Pepüca'i'isipaneni Ti'aitame mü'acacaüyari.

¹³ Hicü Cauyumarie naimecü 'ita'inüataca neyani 'ariqueta 'ita'inüataque.

Quesusi que mütisutüa yu'uximayasica Carereyasie

(Mateu 4:12-17; Maricuxi 1:14-15)

¹⁴ Mericüsü Quesusi yu'ütüma neyeyani Carereyapaitü, 'Iyari 'itürüariyacacu. Naisarie canitutamariva hepaüsitana.

¹⁵ Tinicu'üquitaneaitüni vatuquiteta. Yunaitü 'aixüa metenicuxatacaitüni hepaüsitana.

Quesusi que mütiuyuri Nasaretisie

(Mateu 13:53-58; Maricuxi 6:1-6)

¹⁶ Hicü Nasaretita ninuani mataverixüsie. Yuyeyari cu'erivatü, tuquita neutahani 'uxipiya tucarisie. Nanu-cuqueni tititerüvaque.

¹⁷ Hicü xapa niuhuritüarieni Cacaüyari niuquieya maye'uxa, Quisariyaxi que müraca'utüa. 'Itaveraca nitaxeiya niuqui haque müpaü maine,

18 Ti'aitame 'Iyarieya caneniuviya

Caneniuhürütüani

Niuqui 'aixüa manuyüne

Nemüvacuxaxatüvanicü

Memümamaye.

Caneneyenü'ani

Nemüvaranayexürienicü

Müme memüyuhiverie

Yu'iyarisie,

Yanemütivatahüavecü

Müme memanutaxüriya,

Quename me'utixüinarie.

Yanemütivatahüavecüta

Müme memacücüpe,

Quename me'anutaneniere,

Nemüvaxünaçü

Müme memüviyarietüca,

19 Nemüticuxatanicü,

Tucari 'aye'a

Ti'aitame müyuvaüriya

Vahesie mieme, ne'utaitü.

20 Hicü 'itacuicuieca xapa, 'iyetuirieca tiyuparevivame, mana nayerüni ti'üquitame 'uvenieyasie. Yunaitü tuquita memayetecai cui menixeiyacaitüni.

21 Hicü nisütüani müpaü tivacuxaxatüvatü, 'Icü tucarisie naye'ani 'icü 'utüarica que maine, xe'i'eniecacu xeme.

22 Yunaitü metenihecüatacaitüni me'l'enieca. Menihüxiyacaitüni niuqui visi manuyüne tetana mayeneicacaicü. Müpaü meniutiyuanecaitüni, Camüsü, 'icü Cuse catinu'aya.

23 'Ana müpaü tinivacühüaveni, Xüari 'icü niuquiyaricü xepünetecühüave, Tiyu'uhayemavame 'acu, sipasü 'acümana quena'anayehüva. Que temüte'u'enana Caperünaume que müreyü, 'enata 'aquiecarisie yaxeicüa quetineyurieneni, xepünetecühüaveni va'atü.

24 Müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tixaxatame pücanaqui'eriva yuquiecarisie.

25 Yuri nepaine, 'Ixaheri cuieyarisie yumüiretü viyurasixi meniu'uvacaitüni quepauca 'Eriyaxi 'amuyeicacai, quepauca muyuavisie müreunami haica viyari heimana 'ataxime meseri, quepauca haca mutave naisarie cuiepa.

26 Müme vahesüa püca'utanü'arie 'Eriyaxi ni xeimesüa, Siruni cuieyarisie püta niutanü'arieni Sarepüta müracutevasie viyurasüa.

27 Mücü meta, yumüiretü 'ameniu'uvacaitüni 'Ixaheri cuieyarisie cuiniyacü meca'itiyatücaitü quepauca 'Eriseu 'amuyeicacai tixaxatametütü. Ni xevitü tüma püca'u'itiya

mana quiecatari, Siriyatanaca püta caniu'itiyani Nahamani titevatü.

²⁸ Hicü me'i'enieca que müticuxatacai, meniuyeha'ani yunaitü tuquita memayetecai.

²⁹ Me'anucu'uca, vaquiecarari yemurisie manierecü quiecarari yeta 'ai heima meneihana mana meheicahüanique.

³⁰ 'Iya vahixüata heutayuneca caneyani.

Cacaüyari müca'itiya que mütiyiacai tevi
(*Maricuxi 1:21-28*)

³¹ Mericüsü quiecarisie ninuani Caperünaume müracusevasie Carereya cuieyarisie. Mana 'uxipiya tucarisie tiniva'üquitüacaitüni.

³² Müme menihüxiyacaitüni 'üquisicayacü, heiserie hexeyatü mütaniucacaicü.

³³ Hicü tuquita nayecateitüni tevi cacaüyari müca'itiya 'iviy-acacu.

³⁴ Carima niutahiva müpaü 'utaitü, 'Ai, que petati'uximatüa Quesusi Nasaretitanaca. Petasica'unaque cari pepunua. Ne nepümasimate que pemüpaicü. Cari 'ecü pepühücü Cacaüyarisie mieme pemupasie.

³⁵ Hicü Quesusi nitatieni müpaü 'utaitü, Hicü cayuvatü, queneuxüna. 'Iya cacaüyari 'ita'uimüraca tevi vahixüapa, nixüna caticuinitüaca.

³⁶ Yunaitü meniutimamani. Meteyucuxaxatüvatü müpaü meniutiyanecaitüni, Que 'aneme niuqui pexeyia. Heiserie hexeyatü nivarutate'ani cacaüyarixi memüca'itiyatüca türücarिया hexeyatü, menivatixünani.

³⁷ Naisarie quiecarari 'aurie canicuxaxasivacaitüni, Quesusi que mütiyuriencai.

Quesusi que mürenayehüa Pecuru varücaüya
(*Mateu 8.14-15; Maricuxi 1.29-31*)

³⁸ Mericüsü tuquita vayeyaca Simuni quie ninuani. Hicü hüiya yeme niviyacaitüni Simuni varücaüya. Menitavavirieni miparevieniü.

³⁹ 'Auriena 'utaqueca, nitatieni hüiya. Hicü hüiya nihayeva. Yapaucua 'anucuqueca nivarutiparevietüyani.

Que mütivaranayexüri 'acayunecu
(*Mateu 8:16-17; Maricuxi 1:32-34*)

⁴⁰ Hicü tau 'acayunecu, yunaitü memüvarexeiyacai tecuicucate müireme cuiniyacü memütecucuyecai hesüana mecaniva'atüani. Yuxexuime vahesie 'utimeca nivananayexürieni.

⁴¹ Cacaüyarixi 'axa memü'anene canivaruta'aitüani memüvatixünacü yumüireme memütevacuinitüacai. Müme meniutihivacaitüni müpaü me'utiuyatü, 'Ecü Cacaüyari

pecaninu'ayatüni. Quesusi varutate'aca cacäyaxixi, püçavapitüacai memütiniunicü memimaicaicü quename Cürisitu hücütücai heiserie mupitüarie.

Quesusi que müticuyeicacai Carereya cuieyarisie, ticuxatatü (Maricuxi 1:35-39)

⁴² Hicü 'ucatarecu neyani macumavesie. Teüteri yumüiretü menicuvautüvecaitüni. Me'itaxeiyaca vaüriyarica menipitüacaitüni mücavacu'eirienicü.

⁴³ Mücü masi müpaü tinivarutahüave, Neuyeveca hipame quiecaritiesie niuquü 'aixüa manuyüne nemücuxatanicü, que mütiyüni Cacaüyari ti'aitacacu, peuyevese nemüticuxatanicü. 'Ayumieme nepeyenü'arie.

⁴⁴ Cureya cuieyarisie tuquiteta catinicuxatanecaitüni.

5

Qesüte que memütevaratixüri Quesusi niuquieyacü (Mateu 4:18-22; Maricuxi 1:16-20)

¹ Mericüsü Quesusi Quenesareti haracunayari tesita niuvecaitüni ticuxatatü. Yumüiretü menisaipünacaitüni, me'i'eniecutü Cacaüyari niuquieya.

² Hicü canuva niuxeiya hutame ha tesita 'aheicame quesüteveyamete vacanuva. Qesüteveyamete me'anaticüneca yuvipi meni'ecuacaitüni.

³ Hicü xeimesie cayerüca Simuni canuvayasie, nitavavirieni haracunasie 'esiva meutahanicü. Canuvassie yecaitü tiniva'üquitüacaitüni teüteri.

⁴ Hicü yuxasica 'unüca, müpaü tinitahüave Simuni, 'Emeu-catevasie queneuyeye'a, 'avipi mana queneucavivi quesüte pemüvaratixürienicü.

⁵ Hicü Simuni müpaü tinitahüave, Ti'üquitame 'acu, tücacüta nai tepayequexi, tepüte'uta'uxitüa yacü xeicüa, tixaü tepücate'umi. Masi müya pemainecü, neneicaviviemücü vipi.

⁶ Yamete'uyurieca menivaratixürieni quesüte cuini mieme meyupaümeme. Vipi nitananirümecaitüni.

⁷ Hicü yucupaniyeruma xeime canuvassie memüyetecai yu-mamacü menivarumaviya memacünecü memüvaporevienicü. Meniu'axüani, yucanuvate meniutihüniyaxüani hutame. 'Esi-vatücacu meniucayunixüani.

⁸ Hicü nai tiuxeiyaca Simuni, Pecuru mütitavacai, niutitunumaqueni Quesusi hüxie müpaü 'utaitü, Ti'aitame, queneneuhayeva. Ne 'axa nepütiyuriene.

⁹ Niutimani 'iya, yunaitü hamatüana memü'uvacai meniu-timamani müya yupaümeme memüvaratixüricü quesüte.

¹⁰ Yaxeicüata Severeu nivemama meniutimamani Cacuvu Vani Simunimatü memüte'uximayacai. Hicü Quesusi müpaü

tinitahüave Simuni, Pepücamaca. Hicüsü 'uxa'atünita teüteri püta pecanivacuxeürimücü.

¹¹ Hicü canuva me'atathapaca cuiepa, naime meteni-ucu'eirieni Qesusisie meteviyaque.

Qesusi que mürenayehüa tevi cuiniyacü müca'itiyacai
(Mateu 8:1-4; Maricuxi 1:40-45)

¹² Mericüsü xeime quiecarisie niuyeicacaitüni Qesusi. Ticuicame mana niucateitüni müca'itiyacai naitü heupünitü. Hicü Qesusi 'uxeiyaca, niutihüximaqueni, müpaü titavavirienique, Ti'aitame xüca pe'avaüriyani, pepüyüve pemünesi'itienicü.

¹³ 'Iya yumama 'utaseraca nimayüani müpaü 'utaitü, Nepüneväüriya, pequeheu'itiyani. Yapaucua cuiniya nihayeva.

¹⁴ Hicü Qesusi müpaü tinita'aitüani 'asimücatitahüavecü xeime. Müpaü tinitahüave, Quenemie mara'acame masix-eiyacü. Pemu'itiyacü quetineutimava cumu Muisexi que mütiu'aitaxü pemütivatahecüatüanicü.

¹⁵ Perusü masi cuini mieme catinicuxaxasivacaitüni hepaüsitana. Teüteri yumüiretü meniyutixexeürivacaitüni memi'enienicü memanayexürüvenicü cuiniya que memütehhexeyacai.

¹⁶ Qesusi masi macumavesie neyeicacaitüni yutanenevienique.

Qesusi que mürenayehüa huriecame
(Mateu 9:1-8; Maricuxi 2:1-12)

¹⁷ Mericüsü xeime tucarisie tini'üquitacaitüni. Mana menayetecaitüni Huriyusixi teüteriyari yuyeyaricü memüpasiecai Pareseusixi memüteyuterüvacai, hipatüta Huriyusixi va'inüaricü memüte'üquitametetücai. Naime quiecaritiesie Carereya cuieyarisie Cureya cuieyarisie meneyecüne Querusaremesieta. Cacaüyari türücariyaya canixuavecaitüni Qesusi müvaranayexürüvanicü.

¹⁸ Hicü teüteri meniu'axüani me'ehanatü huriecame 'itarisie yecaime. Qesusi müvacateisie meni'atüaniquecaitüni hüxiena me'itenique.

¹⁹ Meniyutatexieni meheutahaxüanique teüteri memüyümüirecaicü, 'ayumieme qui heima meneuti-mamaque. Racüriyuyari mevati'unaca, Qesusi hüxie meneicatuani tevi 'itari naime teüteri vahixüapapai.

²⁰ Hicü varuxeiyaca yuri que memüte'eriecai, müpaü niu-tayüni, 'Axa que pemütiuyuri pecatineuyehüviyarieni.

²¹ Hicü Pareseusixi, müme meta 'inüaricü memüte'üquitametetücai, müme menisutüani müpaü meteyücühüavetü, Que püpaicü 'icü 'axa mutaine Cacaüyari

hepaüsita. Quepaicü püyüve mütivareuyehüvirienicü 'axa mete'uyurieu, Cacaüyari xeicüa püyüve.

²² Quesusi retinaica que memüteyücühüavecai müpaü tinivarutahüave, Titayarisü müya xeteyücühüave yu'iyarisie.

²³ Tita masi caticuanive. Que ticuanive müpaü mütayünicü, 'Axa que pemütuyuri pepüreyehüviyarie, caticuanive masi müpaü mütayünicü, Quenanucuquexi quenecuyeicani.

²⁴ Peuyevese müpaü xemütemaicacü, Yuri Tevi que nemütiteva, heiserie nemexeiyacü cuiepa nemütivareuyehüvirienicü müme 'axa memüte'uyuri, 'ana müpaü tinitahüave huriecame, 'Ecü 'acu nemarahüave, quenanucuquexi, 'a'itari quenanucue'i, 'aquie quenemie.

²⁵ Yapaucua nanucuqueni vahüxie, titasie müracatei necueni, yuquie neyani 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita.

²⁶ Hicü yunaitü menihüxiyacaitüni. 'Aixüa meniu-tiuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita. Cuini mieme metenimamacaitüni müpaü me'utiyuatü, Mamarivaveme tepuxei hicü.

Que mütita'ini Revi, hesiena mütiviyanicü

(Mateu 9:9-13; Maricuxi 2:13-17)

²⁷ Mericüsü neyani. Tevi cuviyexunusie mieme mütiyetuiriyari niuxeiya Revi titevacame memüte'ayutituaya 'acaime. Müpaü tinitahüave, Nehesie quetiniviyani.

²⁸ Nai tiucu'eirieca, 'anucuqueca, hesiena tiniuviya.

²⁹ 'Ana Revi 'icuai niuvevieni yuquita Quesusisie mieme. Yümüiretü memüteyetuiriyari cuviyexunusie mieme, hipatüta teüteri metenicuacaitüni hamatüana.

³⁰ Hicü Pareseusixi, mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai Pareseusixi vahesie memüteviyacai, müme meniniuquixiecaitüni müpaü metevacühüavetü hesüana miemete teyü'üquitüvamete, Titayaricutaxi müme cuviyexunusie mieme memüteyetuiriyari vahamatü 'axa teyuruvamete vahamatü xetecua'a xete'ie.

³¹ Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Müme 'aixüa memüteheu'erie mepücaheiyehüva tiyu'uhayemavame, müme memütecucuye püta mecaneiyehüaca.

³² Ne que nemütinua, nepücanua nemüvata'inienicü müme heiseriemecü yamemütecahu. Müme 'axa memüteyurie püta nevata'inienique necaninuani, memütehayevacü 'axa que memüteyuriecai.

Que mütiuta'ivaviyarie haquiya hepaüsita

(Mateu 9:14-17; Maricuxi 2:18-22)

³³ Mericüsü müpaü metenitahüave, Vanisüa miemetexi teyü'üquitüvamete müixa mepüyuhaqui mepeyevaviri Cacaüyari. Pareseusixi vahesüa miemetexita yaxecüa

mepüteyurie. 'Ahesüa miemetexi masi titacutaxi metecua'a mete'ie.

³⁴ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Que tiyüve müvahaquisitüani 'ixüaramete neüqiyapa mexi neneüqueme vasata 'uyeica.

³⁵ Tucari paye'ani quepaucua vasata manuhanieni neneüqueme. 'Anaque mepüyuhaieni.

³⁶ Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitüatüyani müpaü 'utaitü, Tevi capitasana 'ixuriqui hecuame, mimanesiquitüanicü ye'ime. Me xüca müpaü tiuyurienique, hecuame pütasanequeyu, mühecuamatü müye'i 'axa pütüyuxexeyaniqueyu.

³⁷ Mücü meta, caxie vinuyari pücacatuariva sixai müyeye'isie mücuanacü. Me xüca müpaü tiuyurienique cuanätü pitasanaqueyu sixai, pütayeuriniqueyu, sixaita peuyeveniqueyu.

³⁸ Masi caxie vinuyari sixai mühehecuasie püta canituari-vani mücuanacü.

³⁹ Tevi meripai mieme 'aniecu 'anuti'ieme, cuaname pücaheu'imücüni. Müpaü paineni, Meripai mieme 'aixüa cana'aneni.

6

'Uxipiya tucarisie türicu que memüte'uticuai teyü'üquitüvamete (Mateu 12:1-8; Maricuxi 2:23-28)

¹ Mericüsü 'uxipiya tucarisie mana türicu ma'iviyasie niuyemiecaitüni. Teyü'üquitüvamete müayari menivatihu-natücüne. Yumamasie me'itüminatü menicuacaitüni.

² Hicü Pareseusixi hipatü müpaü meniutiyuane, Titayari müpaü xeteyurie que mücatitauniva yamütiyurienenicü 'ux-ipiya tucarisie.

³ Qesusi müpaü tinivarutahüave, Cari hasuacu xepüca'ititerüvavave que mütiuyuri Raviri quepaucua meuhacamücücai, müme 'utümana memeu'uvacaita quepaucua memehacacuicuai.

⁴ Cacaüyari quita caneutahani. Pa muva Cacaüyari hüxie mamanecai 'anaca'üca, nitacuani, nivaruminita müme 'utümana memeu'uvacai. Heiserie pücahexeyiacai miticuanicü, mara'acate xeicüa heiserie mepexeyiacai.

⁵ Müpaüta tinivarutahüave, Heiserie necanexeyani 'ux-ipiya tucari hepaüsitata Yuri Tevi nehücütütü.

Tevi mümamavaquicai (Mateu 12:9-14; Maricuxi 3:1-6)

⁶ Mericüsü tavari 'uxipiya tucarisie tuquita heutahaca tini'üquitacaitüni. Tevi muva nayecateitüni mümamavaquicai yuserieta.

7 Müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai, Pareseusixita menihupiecaitüni, siparasü xüca 'uxipiya tucarisie 'enayehüanique tüma, me'utiyaatü, мүcүcү memitaxanetacü.

8 Timaitü que memüteyүcүhүavecai, müpaü tinitahүave tevi mümamavaquicai, Quenanucuquexi, tahixүata queneutaquexi. 'Anucuqueca mana niutaqueni.

9 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahүave, 'Ipaü nepütixecu'ivaviya. 'Uxipiya tucarisie titaunivani para 'aixүa mütiyurienenicü, nusu 'axa mütiyurienenicü pүta pүtaunivani. Titaunivani para tevi мүtavicueisitүanicü, nusu mica'unacü pүta pүtaunivani.

10 Yunaimе varanuxeiyatүyaca, müpaü tinitahүave tevi, 'Amama queneutasera. Müpaü tiuyuriecu mamaya 'aixүa 'anetü nayani.

11 Müme cuini mieme meteniuyeha'ani. Menisütүani metecuxatatü queri memiyurieniquecai Qesusi.

Que мүtivaranuyeteүixү nü'arisixi Tamamata Heimana Yuhutame

(Mateu 10:1-4; Maricuxi 3:13-19)

12 Mericүsү 'ana hürisie neutiylene yutanenevienique. Xei түcari nenevieri nipitүacaitüni yucacäyari.

13 Hicü 'ucatarecu, yu'aurie nivarutahүave yuhesүa miemete teyү'üquitүvamete. Vasata nivananuyeteүxү tamamata heimana yuhutame. Nү'arisixi tinivaruterүva müme

14 Simuni 'arique Pecuru мүtiterүvaxү, 'Atүrexixi Simuni 'ivaya, Cacuvu, Vani, Piripe, Parüturume,

15 Mateu, Tumaxi, Cacuvu 'Aripeu nu'aya, Simuni serutisita мүtitevacai,

16 Cura Cacuvu nu'aya, Cura 'Isicariutitanaca 'ariqueque miyetua.

Qesusi que мүtivaruparevi yumüireme

(Mateu 4:23-25)

17 Hicü vahamatü 'anacayaca, macuveresie niutaqueni. Yumüiretү hesүana miemete teyү'üquitүvamete, cuini mieme yumüiretү teüterita naisarie Cureyasie Querusaremesie memeyecү, hipatү racusita memeyecү Tiru 'aurie Siruni 'aurie, mana meniu'axүani memi'enienicү, memanayexүriyanicү cuiniya que memүtehhexeyacai.

18 Müme cacäyarixi 'axa memү'anene memүvanүcai mepanayexүriya.

19 Teүteri yunaitү menimayүacucaitüni түrүcariya müvayeneicacacicү hesiena varanayexүrүvatү yunaimе.

Mүme 'aixүa memү'itүarie, müme 'axa memү'itүarie meta

(Mateu 5:1-12)

20 Mericüsü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete vaxeiyatü müpaü niutayüni,

'Aixüa xecani'itüarieca xeme xemümamave
Cacaüyari xecanexeyani tixe'aitüvametüme.

21 'Aixüa xecani'itüarieca xeme hicü xemeuhacacuicu.
Xecanitihxacuni.

'Aixüa xecani'itüarieca xeme hicü xemutisuana.
Xecaniutinavecuni.

22 'Aixüa xecani'itüarieca quepaucua teüteri
memüxe'uxive'erie, quepaucua memücaxenaqui'erie yuhesüa,
quepaucua 'axa memutiyuane xehepaüsita, quepaucua
memüxexani'erie 'axa xemü'anene me'utiyuatü, Yuri Tevisie
xemüteviyacü.

23 Xequeneyutemamavieca vaüca 'iya tucarisie,
xequeteneuye'ani. Vaüca taheima mieme xecana'ivacuni.
Va'uquiyarima yaxeicüa mepüvaruyuri texaxatamete
Cacaüyari niuquieya memücuxatacai.

24 Masi xüa 'ui, xeme xemüxicusixi.
'Ariri yunaqui'eriya xecanaye'atüani.

25 Xüa 'ui xeme hicü xemühuxa.
Xepuehacacuicuni.

Xüa 'ui xeme hicü xemutinave.
Xepüyuhiverieca xeputisuanani.

26 Xüa 'ui xeme quepaucua yunaitü teüteri visi memu-
tiyuane xehepaüsita. Va'uquiyarima yaxeicüa mepüvaruyuri
texaxatamete memüte'itavacai.

*Que müreyeveşe müvanaqui'eriecacü müme memeye'unie, Que-
susi 'inüarieya que maine*

(Mateu 5:38-48; 7:12)

27 Masi müpaü nepütixecühüave xeme xemü'enana, xe-
quenivanaqui'erieca müme memüxe'aye'unie. 'Aixüa xequeni-
vayurieca müme memüxe'uxive'erie.

28 Müme 'axa memutiyuane xehepaüsita, vahepaüsita 'aixüa
xequeneutiyuaneni xeme. Xequeneyunenevieca müme
memüxesevixima vahesie mieme.

29 Que mü'ane 'a'aurita mümasiheutivani, ta'aurie
quenaniere tapata mümasiheutivanicü. Que mü'ane
mümasinavairieni 'a'ücari, pepüca'inenaca 'acamixata
mümasinavairienicü.

30 Que mü'ane tixaütü mümatiutavaviri, quetineupitüa, que
mü'ane 'apini mümatinavairieni, pepüca'iviyani.

31 Que tixenaque, teüteri müya memüxeyurie xeme. Que
mütixenaque xeme, mücü canixe'inüaritücamücü, müya
xemüvayurienicü hipame meri.

32 Xücate xevanaqui'erieca müme memüxenaqui'erie,
titacü 'aixüa xetecuxaxasivani. 'Axa teyuruvamete
mecanivanaqui'erieca müme memüvanaqui'erie.

33 Xücatari 'aixüa xevayurieca müme 'aixüa memüxeyurie, titacü 'aixüa xetecuxaxasivani. 'Axa teyuruvamete yaxeicüa mepütēyurie.

34 Xücatari xetevaruniütüani müme mete'apicame xemü'erie, titacü 'aixüa xetecuxaxasivani. 'Axa teyuruvamete mepüyuniütüva tavarı memüte'apiniyariēcacü.

35 Masisü xequenivanaqui'erieca müme memüxe'aye'unie, 'aixüa xequeteneyurieca, xequeneyuniütüaca 'asixecateyu'iyaritüatü. Müpaü xeteyurietü cuini mieme xecatenavıvacuni, que mü'ane taheıma macave nivemama xecanihümetücacuni. Mücü 'aixüa pütıuca'iyari müme pamüparıyusi memücateyupitüva vahesie mieme, müme 'axa memütēyurie vahesie miemeta.

36 Xequeteneyucanenımayaca, xe'uquiyari que mütiyucanenımaya.

*Hipame vahesie xepücate'ahüpani, que mutayü
(Mateu 7:1-5)*

37 Hipame vahesie xüca xecate'ahüpani, xehesietari pücarahüivani. Xüca xecateyuxanetani xemetari xepücaxanesieca. Xüca xecavaranutaxürüvani, xemetari xepüca'anutaxürıyani. Xüca xetevareuyehüvirieca, xemetari xepüteheuyehüviyarıeni.

38 Xüca xevamicuani, xemetari xepümüquieni. 'Aixüa ti'inüasiecame 'anucapünariēcame 'anutacasiēcame 'anacaxürüveme xepümüquieni. Que xemüte'u'inüata, müpaüta xepüte'inüasiyarıeni.

39 Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinıvaruta'üquitüani müpaü 'utaitü, Macüpe que tiyüve menuhana xeıme macüpe. Yuhutatü mecateheucaxürıeni mevatıxavasie.

40 Que tiyüve ti'üquitame ma'ıva müti'üquitüarie. 'Aye'atüarieme, que mü'ane müti'üquitüapaü timaıvetü canayeımcü.

41 Titayari petıxeıya xasi 'a'ıva hüxita meutavıvi, pecahē'rivatü queuruvı 'ahüxita meutave.

42 Quepaütütü petiyüve müpaü pemütıtahüavecü 'a'ıva, Neuxeı ne'ıva, nepıvaye'ıtıeni xasi 'ahüxita meutavıvi, pe'utaitü, peca'ıxeıyatü queuruvı 'ahüxita meutave. Yacüsü peputaine xeicüa. Quenıvaye'ıtıe merie mücü queuruvı 'ahüxita meutave, 'ana 'aixüa 'anemecü peheunieretü pecanayeımcü pemıvaye'ıtırienicü xasi 'a'ıva hüxita meutavıvi.

*Cüye que mütimasiücü yu'ıcuaxıcü
(Mateu 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³ Cüyeyari pücanarani, xüca 'icuaxiyari cüxaisietücani. Mücü meta, cüyeyari pücacüxaisie xüca 'icuaxiyari 'aixüa 'anenedi.

⁴⁴ Xexuitü cüye yu'icuaxicü canimasiücüni. Xuya püca'inüive narüca. Tupiriya müxuyatücasie püca'itixexeüriva caxie.

⁴⁵ Tevi 'iti'utame tita 'aixüa müti'anene yu'iyarisie, ni-vayehanimücü tita 'aixüa müti'anene. Tevi 'axa mütiyuriene püta 'iti'utame tita 'axa müti'anene, nivayehanimücü tita 'axa müti'anene. Que müranayuhayeva ra'iyari tihü necacu, müpaü tinicuxatamücü yutetacü.

Simiyenitu 'aixüa mü'ane 'axa mü'ane

(Mateu 7:24-27)

⁴⁶ Titayaricutaxi Ti'aitame, Ti'aitame 'acu xenetecühüave, 'asixecateyurietü que nemütixecühüave.

⁴⁷ Yunaitü nehesüa memü'axe, neniüqui memü'enie yame-tecahutü, que memü'anene nepütixetaxatüani.

⁴⁸ Tevi qui mutavevipaü mecani'anenedi. Heucatevame vati'ineca, tetesiepai neitivevieni simiyenituyari. 'Ana ha nivayenedi, quisie niuquexüani, peru niuyutatexieni 'ivatayuitüanique. 'Aixüa 'anemecü müveviyacaicü pücatayaya.

⁴⁹ Perusü que mü'ane münesi'enie yacaticamietü, mücü xeime tevi qui mutavevipaü cani'anenedi. Cuipepa 'acaime ni-utavevieni xeicüa, simiyenituyari püca'utavevi. 'Ana hesiena niuquexüani ha, xei mieme necaina. Carima niucaveni qui.

7

Qesusi ti'uximayatame que müranayehüa cuyasüa mieme

(Mateu 8:5-13)

¹ Hicü 'inüca 'icü niuqui naime teüteri me'i'eniecu, Ca-perünaume neyani.

² Mericüsü cuya 'aniuyeicacaitüni xei sienituyari cuyaxi müvaravitücücai, ti'uximayatame nexeyacaitüni minaquieriecai. 'Iya tinecuyecaitüni canemüximecaitüni.

³ Hicü cuya, 'u'enaca Qesusi hepaüsita, nivarenü'ani Huriyusixi teüteriyari va'uquiyarima memeita'inienicü 'umamiecü menayehüanicü ti'uximayatame.

⁴ Müme Qesusisüa me'u'axüaca cuini mieme mecateni'iniecaitüni müpaü me'utiuyatü, 'Aixüa caniyümücü pemeiparevienicü, hesiena catininaqueni.

⁵ Cataninaquierieca tanaime tame, tuqui cataniutavevirieni yücümana.

⁶ Hicü Qesusi va'utüma neyani. Yateva 'umiecacu, cuya yuhamicama nivarutanü'ani yamemüte'itahüavecü, Ti'aitame pepücati'a'uxitüaca. Ne 'aixüa nepüca'ane 'ecü pematahanicü nequita.

7 'Ayumieme 'ahesüa nepücahetüa, 'aixüa neca'aneme ne'erietü 'ahesüa nemümiēcü. 'Ecü müpaü xeicüa quenetayüqui, panayehüiyani ti'uximayatame.

8 Nesü necatini'aitüarieca necuyatütü cuyaxita nepütiva'aitüvame. Xüca müpaü netitahüave xeime, Quenemie, mücü püyemieni, xeimeta xüca müpaü netitahüave, Quenaye'a, mücü canayeimücü, xüca müpaü netitahüave nehēsüa mieme ti'uximayatame, 'Ipaü quetineyurieneni, müpaü pütiyurieneni.

9 Hicü Qesusi 'i'enieca niuquieya, niuhüxiyani. Ta'aurie 'aveca müpaü tinivarutahüave teüteri memeveyacai, Müpaü nepütixecühüave, ni 'Ixaherisixi vasata 'icüpaü 'aneme nepücahetaxeiyave yuri ti'eriecame.

10 Hicü müme memeyenü'arie yu'utüma mehecüneca, quitana me'u'axüaca, meneitaxeiya ti'uximayatame 'aixüa reu'eriecame.

Viyura nu'aya que müranucuquetüa Qesusi

11 Mericüsü 'arique neyani quiecarı Naini müracusevasiepitü. Hesüana miemete teyü'üquitüvamate meniteütacaitüni, hipatüta teüteri yumüiretü.

12 Quiecarı quitenie heutahaximecacu, müqui nivayecueiyani. Müqui varusieya hücüame nexeyacaitüni 'iya yunivetüme, cünaya meripai 'umücu. Quiecatari yumüiretü meniteütacaitüni.

13 Hicü Ti'aitame 'ixeyatü nitinenimayata. Müpaü tinitahüave, Pepüca'utasuacani.

14 Mana 'uyacu, 'imayüacu müqui cacunieya, müqui cuecuvemete meniti'uni. 'Iya müpaü niutayüni, Temaicü 'acu, quenanucuquexi nepaine.

15 Tevi mümüquicai nanucuyerüni niutiniutüyani. Qesusi niyetuani varusieyasüa.

16 Hicü yunaitü meniutimamani. 'Aixüa meniu-tiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita müpaü me'utiuyatü, Tixaxatame mütürücaüye tasata caninuani. Cacaüyari canisütüani tasi'üviyatü yuteüterima.

17 Hicü que mütiuyuri canicuxaxasivacaitüni naisarie Cureya cuieyarisie 'aurienata.

Vani Ti'üyamesüa miemete niuqui tuayamete que memüte'u'axüa

(Mateu 11:2-19)

18 Mericüsü Vanisüa miemete teyü'üquitüvamate metenitaxatüani Vani nai que mütiuyü hepaüsita. 'Ana Vani yu'aurie varutahüaveca yuhutame yuhesüa miemete teyü'üquitüvamate,

19 Ti'aitamesüa nivarenü'ani müpaü memutiyanenicü, 'Ecü petihücü 'upemamiecai xeniu, nusu xeime püta tepücuevieca.

20 Hesüana me'u'axüaca müme, müpaü metenitahüave, Vani Ti'üyame 'ahesüa cataneyenü'ani müpaü 'utaitü, 'Ecü petihücü 'upemamiecai xeniu, nusu xeime püta tepücuevieca.

21 'Anatütü Qesusi yumüireme nivarayanexürieni, müme cacäyarixi 'axa me'aneneme memüvarexeiyacai, hipame meta müireme cuiniyacü memü'uximatüariecai. Memacücüpecai yumüireme nivarupitüani memanutanenierenicü.

22 Hicü müpaü tinivarutahüave niuqui tuayamete, Xequeneuhuni, xequenetaxatüa Vani tita xemüte'uxei tita xemüte'u'eni hepaüsita mieme, memacücüpe que memüte'anutaneniere, huriecate que memüte'anucu'uve, müme memüca'itiatücatei cuiniyacü memeucupüpünicai müme que memüte'u'itiya, memücaheu'enanacai hicü que memüteheu'enana, müquite que memüte'anucu'uitüariva, memümamave niuqui 'aixüa manuyü necü que memütecuxaxatüariva.

23 Mücü meta, 'aixüa cani'itüarieca que mü'ane müca'ucunuitüarieve necümana.

24 Hicü Vanisüa miemete niuqui tuayamete mehecünecu, nisütüani Vani hepaüsita tivacuxaxatüvatü teüteri, müpaü 'utaitü, Tita xetehecu'ixüari macumavesie. Haca 'ecapa mücuyitüarieximecai xepuxei va'atü. Tixaü xüari.

25 Peru tita xetehecu'ixüari. Tevi 'ixuriqui müyumeni manacatücücai xepuxei va'atü. Tixaüsü, müme visi mü'anene me-manacatücü xicusixi vahepaü memüyüa, müme te'aitamete vaquita mepayetei püta.

26 Titasüari xetehecu'ixüari. Tixaxatame xepuxei va'atü. Hü, müpaü nepütixecühüave, tixaxatame xepuxei, texaxatamete que mü'ane masi cuini mieme mütiyüve, que mü'ane müvara'iva hipame texaxatamete xepuxei.

27 'Icü canihücütüni 'utüarica mixata müpaü 'utaitü, Camü neniuguqui tuayame.

Nepenunü'ani 'ahüxiepai.

Micuha'aritüanicü 'ahuye

Pecanuavecacu cuxi.

28 'Ipaü nepütixecühüave, Müme 'ucari vahesie memütinunuiva ni xevitü pücave'eme Vanipaü. Perusü que mü'ane masi yemecü mücave'eme müme Cacaüyari mütiva'aitüa vasata, mücü pe'iva Vani ve'emetütü.

29 'Ipaü nepaine, teüteri, mümeta cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari yunaitü Vani me'u'enieca metenihecüatacaitüni Cacaüyari hepaüsita heiserie que mürexeiya, quepaucua memuca'üyarie Vanisüa.

30 Peru Pareseusixi, hipatüta 'inüari niuquiyari memümate, mücü menitixani'erieni Cacaüyari que mütiyurieniquecai vah-esie mieme. Vanisüa mepüca'uca'üyarie.

31 'Ayumieme nepaine, hicü miemete titapaü mete'anenemete netivaxata.

32 Türi vahepaü mecani'aneneni quiecari hixüapa memütitei me'uyutihivivatü müpaü me'utiyuatü, Cari yacü xeicüa tepüxecürautaviriecai, Xepücaneitüvecai.

Tepütahiveriecai xehesie mieme,

Xepüca'utisuanacai.

33 Vani Ti'üyame caninuani pa cacua'atü caxie vinuyari caye'etü, xeme 'ayumieme müpaü xeputiyuane, Cacaüyari 'axa mü'ane pinü'ü.

34 Ne Yuri Tevi nehücütütü necaninuani neticua'atü necu'ienetü, xeme 'ayumieme müpaü xeputiyuane, 'E'e, 'iya tevi 'icuaicü xeicüa püyüane, vinucü xeicüa püyüane, püvanaqui'erie müme cuviyexunusie mieme memüteyeturiyari 'axa teyuruvamete yunaime.

35 Perusü yunaitü yuricü memütemaivave que memüteyurie canimasiücüni heiserie que mürexeyia Cacaüyari timaivetü.

Quesusi que mütiyuri Simuni quita

36 Mericüsü Pareseusixi xevitü nita'inieni hesüana müticuanicü. Pareseu quita heutahaca mana nayerüni.

37 Hicü 'uca mana mequiecametücai 'axa mütiyuruvametücai, tiutamariECA Pareseu quita mayecateicü Quesusi, caninuani tete puteyayari 'ahanatü visi mu'üacü hüneme.

38 Quetateya 'aurie niutaqueni 'utasuatü. 'Ucaiya nicaxürüvecaitüni quetateyasie, yücüpacü nitivasiüxa. Niti'iseni quetateyasie, visi mu'üa nitivirieni.

39 Hicü 'iya Pareseu mita'ini müpaü tiniyücühüavecaitüni yu'iyarisie, Cari 'icü xüca yuricü tixaxatametünique, pimaicaqueyu 'icü 'uca micumayüaxime, que mütiyuriene pütimaicaqueyu, 'axa tiyuruvame que mütihücü.

40 Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Simuni 'acu, 'esiva nepümasitahüavequeyu. 'Iya tita'ei, 'Au, Ti'üquitame.

41 Müpaü niutayüni, Mericüsü heiva neuyevecaitüni yuhutatü memüte'ipitüanicü xeime, meripai que mütiyaruniütüa. Xevitü 'auxüme sienituyari 'inüariyari ni'üitüaniquecaitüni, xevitüta huta teviyari heimana tamamata 'inüariyari ni'üitüaniquecaitüni.

42 Tixaü memücatehexeyiacaicü memüte'ipitüanicü, 'iya tini-vareuyehüvirieni yuhutame. Mericüte, que mü'ane müme masi pinaqui'erie tevi müti-vareuyehüviriri.

43 Simuni müpaü tinita'eiya, Xüari que mü'ane masi vaücavamecü müreuyehüviyari, mücü masi vaüca ninaqui'eriecamücü. Quesusi müpaü rehüave, Heiseriemecü pepüti'acühüave.

44 Hicü ta'aurie 'aveca, 'uca 'uxeiyaca, müpaü tinitahüave Simuni, Queneuxeiya 'icü 'uca. Ne 'ahesüa nenuacu 'aquita, 'ecü ha pepücanesi'uhanitüa nequetate nemütihauxinicü. 'Iya püta yu'ucaicü nitihaviyatüyani nequetate, yücüpacü niti-vasiüxa.

45 'Ecü penesitapatü pepücanesi'utavaüritüa. 'Iya püta ne'atahacu hicüque pücatihayevave nesicu'isevetü nequetatesie.

46 'Ecü pepücanesi'ucaviri nemu'usie. 'Iya püta visi mu'üa pünesi'utiviri nequetatesie.

47 'Ayumieme nepümaticühüave, vaüca que mütiyucanaqui'erie canimasiücüni que müreuyehüviyarie 'axa tiuyurieca vaücava. Que mü'ane 'esiva xeicüa müreuyehüviyari, mücü 'esiva xeicüa tiniyucanaqui'erieca.

48 Hicü müpaü tinitahüave 'uca, 'Axa que pemütiuyuri pepüreuyehüviyarieri.

49 Hicü hipatü 'auriena mematecai müpaü meteniyutihüavetücüne yu'iyarisie, Que püpaicü 'icü mütivareuyehüviri 'axa que memüte'uyuri.

50 Masi 'iya müpaü tinitahüave, Yuri pemütiuta'ericü pep-utavicueisitüarie. 'A'iyarisie peca'uximatüarietü quenemie.

8

'Ucari que memüte'ipareviecai Quesusi

1 Mericüsü 'arique canicuyeicacaitüni quiecarie 'emüyeyeusie 'esimüyeyeusie. Nicuxatacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne, tivacuxaxatüvatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Tamamata heimana yuhutatü hamatüana meniu'uvacaitüni,

2 hipatüta 'ucari memanayexüriya cacaüyarixi 'axa memüteyurie mevarunücu, metecucuyecu. Xevitü müme Mariya Mararatanaca catinitevacaitüni, meripai muxüinarie cacaüyarixi 'axa memü'anene me'inücacu 'atahutatü,

3 xevitüta Vana catinitevacaitüni Susa mü'üyayatücai, mücü Susa mühüritüariecai Herurexi mütimicuanicü, xevitüta Susana, hipatüta yumüiretü. Menivapareviecaaitüni müme yupinitecü.

Ti'ivivame 'uxasieya hepaüsita ticuxatatü que müti'üquitacai (Mateu 13:1-9; Maricuxi 4:1-9)

⁴ Mericüsü yumüiretü teüteri hesüana meniyuxeüriecaitüni, müireme quiecaritiesie meheyecüneca. Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitüatüyani müpaü 'utaitü,

⁵ Ti'ivivame neyani 'imüari ca'ivienique. Mericüsü 'imüari 'ivienecacu, hipatü huye tesita niucaxürieni niutiquesinire. Viquixi taheima memü'uva menicucuani.

⁶ Hipatüta niucaxürieni 'ayeparisie. 'Utineca niutivani müca'acuhavirecaicü.

⁷ Hipatüta niucaxürieni xuyasata. Hamatüana 'utinexüaca xuya, nenucanani.

⁸ Hipatüta niucaxürieni 'aixüa müracu'anesie. 'Utineca niutixuavere xei sienituyari payeixüa. Müpaü 'utayüca carima müpaü niutayüni, Xaütü netü mu'enaxü que'u'ena.

Titayari müpaü müti'üquitacai Qesusi, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü xeicüa

(Mateu 13:10-17; Maricuxi 4:10-12)

⁹ Hicü hesüana miemete teyü'üquitüvamete menicu'ivaviyacaitüni queri haine mücü 'üxasi.

¹⁰ Müpaü niutayüni, Xeme xecanipitüarieca xemimaicacü tita mütiuti'aviesiecai, xemütemaicacü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Hipatü püta 'üxasicü xeicüa mecanipitüarieca, para meheunenieretü memüca'ixeiyacü, meheu'enanatü memüca'i'enienicü.

Qesusi que mütihecüatacai yü'üquisica, ti'ivivame 'üxasieya hepaüsita que müti'üquitacai

(Mateu 13:18-23; Maricuxi 4:13-20)

¹¹ 'Üxasicü 'ipaü catinimasiücüni. 'Imüari, Cacaüyari niuquieya canihücütüni.

¹² Huye tesita miemete, müme mecanihümetüni memü'enana, peru cuitü cani'axeni Cauyumarie, va'iyarisie ninavani niuqui capa me'utavicueisitüarienicü yuri mete'uta'eriecaxüame.

¹³ 'Ayeparisie miemete, müme mecanihümetüni memitanaqui'erie niuqui meyutemamavietü me'u'enanaca, peru müme mepücahananatüca. Yareutevitü yuri meteni'erieca, peru quepaucua memüta'inüasieni mecanicunuitüariecuni.

¹⁴ Xuyasata mucaxüri, müme mecanihümetüni memü'enana, peru 'iyaritüaricacü tuminicü hicü mieme tucari naqui'eriyayacü meyüatü mecananucanaca mepüca'aye'axüani.

¹⁵ 'Aixüa müracu'anesie miemete, müme mecanihümetüni niuquisie memüteviya 'aixüa 'iyaricü meyuvaüriyatü me'u'enanaca. Müme meniutixuxuavereni mete'uca'enivatü.

Cüxeme

(Maricuxi 4:21-25)

16 Cüxeme 'utaiyame püca'iti'avieta, xarita pücaheicayeni, 'utatüa pücaheitayeni, masi vapaitü neitiyemücü, müme mematahaxüaxime hecüariyaya memüxeiyacü.

17 Naitü mütiuti'aviesie masiücütü nayeimücü, naitü müranucanami nitamarivamücü, masiücütü nayeitüariemücü.

18 'Ayumieme xequeneyucuerivayurica que xemüte'enana. Que mü'ane tixaütü mürexeiya canimiquieca. Que mü'ane tixaü mücarexeiya, tita rexeiyame mütiyu'erie catininvai-yariemücü.

Quesusi 'ivamama varusieya

(Mateu 12:46-50; Maricuxi 3:31-35)

19 Mericüsü varusieya 'ivamama meniu'axüani hesüana. Meniyutatexieni me'itahüaveque, teüteri yuvaücavatü memayetecaicü.

20 Hicü müpaü tiniutahüavarieni, 'Avarusi 'a'ivama tacua meniti'uni memasixeyacutü.

21 Mücü müpaü tinivacühüaveni, 'Ime Cacaüyari niuquieya memü'enie yamemütecahu, 'ime mecanihümetüni nevarusi ne'ivama.

Quesusi 'eca que müreunuitüa

(Mateu 8:23-27; Maricuxi 4:35-41)

22 Mericüsü heiva canuvasio nicayerüni, hesüana miemete teyü'üquitüvamete vahamatü. Müpaü tinivarutahüave, Haracuna 'anutaüye tepanucüne. Mana menecüne.

23 Hapa me'uhucacu 'iya neucuni. Hicü 'eca cüsituiyari muva carima nacaneni, haracunasie niuquexüani. Canuva tahünirümecacu mepucuerivayüa.

24 Hicü menenutahütüani müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, Ti'üquitame, tepeuyevexime. Quesusi 'anucuqueca nitatieni 'eca hamevari meta. Neunuani, cayuvatü niutamare.

25 Hicü müpaü tinivarutahüave, Queri yuri xete'erie. Meheumamatü meniuhüxiyacaitüni müpaü meteyücühüavetü, Qesü püpaicü 'icü. Ni'aitüaca hamevari ha, yapüticamie que maine.

Cacaüyarixi que memüte'iviyacai Catarenatanaca

(Mateu 8:28-34; Maricuxi 5:1-20)

26 Hicü Catarenasixi vacuieyarisie meneta'axüani canuvasie meyetetü, Carereya 'anutaüyesie.

27 Heucaqueximecacu cuiepa, tevi nenucunaque mana müquiecametücai, cacaüyarixi 'axa memü'anene meminücai müixa. 'Ayumieme mücü 'ixuriquite püca'anacatücücai, quita püca'ayecatei, masi teuquiyasata niuyeicacaitüni.

28 Quesusi 'uxeiyaca, 'utahivaca nativeni hetüana müpaü tiuhivatü, Que peneti'uximatüa Quesusi, Cacaüyari taheima

macave pemünu'aya. Nepümasivaviri cuerietü, penücahürixüa nesi'uximatüaca.

²⁹ Müpaü niutayüni mücü, Qesusi tita'aitüacu cacaüyari müca'itiya, mixünacü tevi. Müixa viyari niviyacaitüni cacaüyari 'axa mü'ane. Tevi nanutahüivacaitüni tepüacü 'acuvietü yumamasie yü'ucasie. 'Ititequetü tepüa carenayari nivayeyeicaitüni macumavesiepaitü cacaüyari 'axa mü'ane 'inüacu.

³⁰ Mericüsü Qesusi müpaü tinita'ivaviya, Que petiteva 'ecü. 'Iya yumüiretü cacaüyarixi meminücaicü müpaü niutayüni, Xei Vaxayari netinitevaca.

³¹ Mümeri cuerietü vaücavamecü menivaviriecaitüni Qesusi mücavatanü'anicü meucatevasie memüyehucü.

³² Mericüsü mana hura yumüiretü tuixuri metenicuatüvecaitüni yemuritüa. Menitavavirieni cacaüyarixi müpaü mütivapitüanicü memüvativiyacü tuixuri. Yacatinivarupitüani.

³³ Hicü cacaüyarixi 'axa memü'anene me'ixünaca tevi, menivarutiviya tuixuri. Hicü tuixuri yunaitü meniutinausa. 'Axa 'anecüa meneucanausaxüaximecaitüni, haracunapa meneuxürieni.

³⁴ Hicü tuixuri vahüvemete me'uneniereca que mütiuyü meniyuta'unaxüani. Quiecarisie metenicuxatacaitüni quiecarü 'aurie meta.

³⁵ Mana menyecüne me'ixeiyaque que mütiuyü. Qesusisüa me'u'axüaca tevi meniutaxeiya cacaüyarixi memixünaxü. 'Aixüa reuquemaritü Qesusitüa nacateitüni heyumarietü. Meniutimamani.

³⁶ Hicü memunenierixü metenivarutaxatüani que mütiutavicueisitüarie tevi cacaüyarixi meminücai.

³⁷ Hicü yunaitü Catarenasixi vacuie memütamacai meyumüiretü menitavavirieni vahesüa müyemiecü. Cuini mieme mecatenimamacaitüni. Qesusi canuvasie cayerüca caneyani yu'utüma.

³⁸ Hicü 'iya tevi cacaüyarixi memixünaxü nitavavirieni hamatüana mücuyeicanicü. Masi Qesusi neiyenü'ani müpaü 'utaitü,

³⁹ 'Aque quenemie. Mana quetinivaretaxatüa nai Cacaüyari que masi'uyuri. Neyani naisarie quiecarisie ticuxatatü que mütiutavicueisitüa Qesusi.

Cairu nu'aya que müranucuquetüarie, 'uca ticuicame Qesusi 'ücarieya 'umayüacu

(Mateu 9:18-26; Maricuxi 5:21-43)

⁴⁰ Mericüsü Qesusi 'anutaüye heta'acu, yumüiretü teüteri menitavaüritüani me'icuevietü.

41 Hicü tevi mana caninuani Cairu titevatü. 'Iya tuqui va'üya canihücütücaitüni. Quesusitüa 'ativeca vaüriyarica nitavavirieni quitana müyemiecü.

42 Xeücüame neixeyacaitüni yunive 'ucatüme, tamamata heimana huta viyari yacütütü hücame. Nemüximecaitüni.

Mericüsü muva 'uyemiecacu yumüiretü teüteri menisaipünacaitüni.

43 Hicü 'uca mana niuyeicacaitüni. Tamamata heimana huta viyari niyuriecaitüni, xuriyaya cacaneunuavecaitüni. Teyu'uhayemavamete vahesüa yupini tiniutixütücaitüni naima, ni xevitü püca'yüvecai menayehüanicü.

44 Hicü Quesusi varita 'uyemietü 'ücarieya niunayüani. Yapaucua neunuani xuriyaya mi'axiyacai.

45 Hicü Quesusi müpaü niutayüni, Quepaicü pünesi'umayüa. Yunaitü meyucu'imavacacu, müpaü niutayüni Pecuru, Ti'üquitame, yunaitü teüteri 'a'aurie mepüyucuxeüri mepümasisaipüna, quepai pünesi'umayüa, peraine.

46 Quesusi müpaü niutayüni, Xevitü pünesi'umayüa. Türücariya nehesis vayeneicacacu yanepütimaicai.

47 Hicü 'uca yatimaitü 'avie müca'yüanecaicü, 'utayüyüacatü ninuani. Hetüana 'ativeca yunaima teüteri vahürüpa nitaxatüani que mütimayüa, yapaucua que müranayehüiya.

48 Quesusi müpaü tinitahüave, Nenive yuri pemütiuta'ericü pecaniutavicueisitüarieni. 'Aiyarisie peca'uximatüarietü quenemie.

49 Mericüsü müpaü 'utainecacu cuxi, xevitü va'ü quie meyetüa mana caninuani müpaü titahüaveque va'ü, 'Ari 'anive canemüni yemecü. Ti'üquitame pepücati'uxitüaca.

50 Hicü Quesusi 'u'enaca müpaü tinitahüave, Pepücaheumaca. Yuri quetineuta'eri xEICÜA, nitavicueisitüariemücü.

51 Hicü Quesusi heutahaca quita, hipame pücavarupitüa hamatüana memeutahaxüanicü müvayecateisie, Pecuru Vani Cacuvu xEICÜA nunusi 'uquiyarieya varusieya xEICÜA ni-varupitüani.

52 Yunaitü meniutisuanacaitüni mene'erivacaitüni meyhiverietü. Quesusi müpaü niutayüni, Xepüca'utisuanani. Pücamüqui, pucusu masi.

53 Müme meninanaimacaitüni metemaitü yeme mümüquicaicü.

54 Hicü mamaya 'uviyaca müpaü tinitahüave, Nunusi 'acu, quenanucuquexi.

55 Hicü 'iyarieya ninuani. Yapaucua nanucuqueni. Quesusi müpaü tiniuta'aita mütimiQuienicü.

56 Hicü 'uquiyarimama meniuhüxyani. 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ni xeime tüma xepücatehaxaxatüvani que

mütiyü hepaüsita.

9

Tamamata heimana yuhutame que mütivareutanü'axüa teyü'üquitüvamete

(Mateu 10:5-15; Maricuxi 6:7-13)

¹ Mericüsü varucuxeürieca tamamata heimana yuhutame, türücariya nivarupitüani heiserie memexeiyanicü cacaüyarixi 'axa memü'anene yunaime vahepaüsita, cuiniya hepaüsitata memüvaranayexürüvanicü.

² Nivareutanü'axüani memütecuxatanicü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, memüvaranayexürüvanicü teüteri.

³ Müpaü tinivarutahüave, Tixaü xepücatehetücünü huyeta mieme, mumuxi xerai 'inüa tumini, huta camixayari xepüca'anacatücünü meta.

⁴ Haqueva quita xemetanaqui'erivani muva xequeneyuhayevani 'asita quepaucua xemüyehuque.

⁵ Haque xemücahetanaqui'eriva, quiecarisie yaxequeteneuhuni, 'inüaricü yucacaisie mieme tumuanari xequeneucasixüa, müpaü xeteyurietü xemütehecüatanicü vahesie que mürahüivanicü.

⁶ Müme meheutayeixüaca quiecaritesie menicu'uvacaitüni metecuxatatü mevaranayexürivatü tecuicucate naisarie.

Herurexi que mütiyu'iyaritüacai Qesusi hepaüsita, Vani Ti'üyame 'umieriecu

(Mateu 14:1-12; Maricuxi 6:14-29)

⁷ Hicü Herurexi mühüritüariecai mücü cuipepa müti'aitanicü, mücü tiniutamarieni que mütiyurienecai Qesusi naime. 'Asipücatimaicai que mütiyurieniquecai hipatü müpaü memaitücateicü quename vaniu Vani müquite vasata 'anucuquetüarie,

⁸ hipatüta quename 'Eriyaxi masiücütü 'atüa, hipatüta quename xevitü 'anucuque meripai miemete texaxatamete.

⁹ Perusü Herurexi müpaü canainecaitüni, Vani mu'uya nanutivitequiени yanetiuta'aitacu ne. Peru que püpaicü 'icü hepaüsitana müya 'anuyüneme nemü'enie. Nixeyamücücaitüni Qesusi.

Axüme miriyari que mütivarumi

(Mateu 14:13-21; Maricuxi 6:30-44; Vani 6:1-14)

¹⁰ Mericüsü nü'arisixi me'u'axüaca, nai Qesusi meteni-utaxatüani que memüte'uyuri. Mücüri varavitütü neyani yühücüame quiecarisie Vesaira müracuteva 'aurie macumavesie.

¹¹ Teüteri yamete'utamarieca meniveiyacaitüni. Varutanaqui'erieca tinivacuxaxatüvacaitüni que müti'ane

Cacaüyari ti'aitametücacu. Müme müpaü memüteheuyehüacai nivananayexürieni.

¹² Mericüsü tau nacayunirümecaitüni. Hicü tamamata heimana yuhutatü hesüana meyucuxeürieca müpaü metenitahüave, Teüteri quenivareutanü'axüa 'aurava memüyehücü quiecarite 'emüyeyeu 'esimüyeyeusie memüyehenicü 'icuai memecaxeiyacü. 'Ena macumavesie teniu'uvani.

¹³ 'Iya müpaü tinivarutahüave, Xeme püta xequetenivarumicua. Müpaü meniutiyuane, Vaüca 'icuai tepücahexeiya, 'auxüme payari huta quesüteyari xeicüa. Me xüca 'icuai tenanaiyuni 'ime teüteri yunaime vahesie mieme.

¹⁴ 'Uquisi 'auxüme miriyari yacütütü mecaniyupaümecaitüni. Hicü müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Yaxequetenivarutahüavi memücyaxixüanicü huta teviyari heimana tamamata yacütütü meyupapaümetü.

¹⁵ Müme müpaü mepüte'uyuri, yunaime mepüvareucuyasaxüa.

¹⁶ Hicü 'enu'üca nitaneneviya 'auxüme payari huta quesüteyari meta, taheima heutiniereca. 'Ititaratü nivata'üitüvacaitüni teyü'üquitüvamete memüvamüanicü teüteri.

¹⁷ Yunaitü meniticuani meniutihuxani. Tarimeyari nicuxeüriyani manuyuhayevaxü, tamamata heimana huta quirivayari paümetü nayani.

Pecuru que mütiuyutahecüataxü Quesusisie tiviyatü
(Mateu 16:13-19; Maricuxi 8:27-29)

¹⁸ Mericüsü Qesusi niyuneneviecaitüni yuxaüta, teyü'üquitüvamete mana me'u'uvacacu. Müpaü tinivaruta'ivaviya, Teüteri que metecuxata que mü'ane nepühücü ne.

¹⁹ Müme müpaü metenita'eiya, Hipatü müpaü meniutiyuani, quename Vani Ti'üyame pehücü, hipatüta quename 'Eriyaxi pehücü, hipatüta quename petixaxatame, meripai miemete texaxatamete quename pehücü pemanucuque.

²⁰ Hicü müpaü tinivacühüaveni, Xemete que xe'utiyuane que nepüpaicü. Pecuru müpaü tinita'eiya, Que mü'ane Cacaüyari heiserie mipitüa Cürisitütüme, 'ecü pecanihücütüni.

Qesusi que mütivarutahüavixü que mütimierieniquecai
(Mateu 16:20-28; Maricuxi 8:30-9.1)

²¹ Qesusi cuinie tinivaruhürütüani, müpaü tiva'aitüatü 'asimemücatehehüavenicü xeime 'icü hepaüsita.

²² Müpaü niutayüni, Yuri Tevi que nemütiteva, neuyevecacuxi vaüca nemüticuinecü. Ta'uquiyarima, mara'acate

memühiritüarie, mümeta 'inüaricü memüte'üquitamete yunaitü mecanenitixani'ericuni, necanimieriemücü, hairieca tucarisie necananucuquetüariemücü.

²³ Müpaüta tinivacuxaxatüvacaitüni yunaime, Tevi xüca yuvaüriyani nehamatü muyeicanicü, queyutatuaca, queyu-vaüriyani tucaricü sepa curuxisie mumierie, nehésie que-tiviyani.

²⁴ Que mü'ane müyutavicueisitüamücü caniyutatümaiämücü. Que mü'ane müyutatümaiya necümana, mücü niyu-tavicueisitüamücü yemecü.

²⁵ Tevi nai cuiëpa mütixuave xüca ra'ivaque, tita ra'ivaqueyu xüca heuyuyehüanique xüca yutatümaiyanique. Tixaü pücara'ivaqueyu.

²⁶ Que mü'ane münesiteviya miteviya neniüqui, neta Yuri Tevi que nemütiteva nepiteviyani 'iya quepaucua nemunuani nemarivetü, ne'uquiyaripaü visi ne' Janetü, netupirisixima memüpásie Cacaüyarisie mieme vahamatüa.

²⁷ Xasunicü nepütixecühüave, hipatü 'uva memü'uva mepücacuini mexi mecanenierivave que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. 'Ariqueque mecanicuicuni.

Yücü tiyuxexeyatü que müratüa

(Mateu 17:1-8; Maricuxi 9:2-8)

²⁸ Mericüsü 'inüca 'icü niuqui, 'atahaica tucari yacütütü 'anucayacu, yemurisie neutiylene yutanenevienique, Pecuru Vani Cacuvu varavitütü.

²⁹ Hicü yuneneviecacu niericaya yücü tiyuxexeyatü nayani, 'ixuriquiteya tuxatü xavavatütü nayani.

³⁰ Hicü 'uqisi yuhutatü hamatüana meteniutixatatücüne. Müme Muisexi 'Eriyaxi mecanihümetücaitüni,

³¹ visi meteyuxexeyatü Qesusipaü metenicuxatacaitüni que mütiyemiecai, que müraye'aniquecai Querusaremesie.

³² Mericüsü Pecuru hipatü hamatüana memü'uvacai yunaitü mecanicusucaitüni. Cuini mieme mecateneucusicucaitüni. Me'anutanenierieca menixeiya visi 'aneme, 'uqisi menivaruxeiya yuhutame 'auriena meti'ucame.

³³ Müme meyehuximecacu Qesusisüa, Pecuru müpaü tinitahüave, Ti'üquitame 'aixüa cani'aneni 'uva temu'uvacü. Hicümü haica xamaruyari tepütivevieni, 'ahésie mieme xeime, Muisexisie mieme xeime, 'Eriyaxisie mieme xeime. Müpaü niutayüni 'asicatimaitü que mainecai.

³⁴ Yaticuxatacacu haivitüri nanutatani nivareutinani. Vareutinaximecacu meniutimamani.

³⁵ Hicü haivitürisata xevitü müpaü niutayüni, 'Icü caninenivetüni, yemecü nemenuyexei. Xequene'enieca.

36 'Utaniucu, Quesusi yuxaüta niuyuhayeva. Müme cayuvatü meniutamare. 'Ana xeime mepücatehaxaxatüvacai tita memüte'uxei hepaüsita.

Quesusi que mürenayehüa nunusi cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai

(Mateu 17:14-21; Maricuxi 9:14-29)

37 Mericüsü 'uxa'arieca yemurisie me'acahucacu yumüiretü menivaranucunaque teüteri.

38 Hicü 'uqui teüteri vasata 'uvetü müpaü tiniuhiva. Ti'üquitame 'acu, nenive queneuxeiya cuerietü xüa. Xei hücüa necanexeiyani.

39 Cacaüyari 'axa mü'ane picuviviya. Yapaucua picunünüve 'utahivacacu cuaimuxari vayeneicacacu. Haveri mieme picuhayeicava 'esivatücacu 'imieximetü xeicüa.

40 Nevarutavavirieu 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete memenunü'anicü mecaniuyutatexieni.

41 Hicü Quesusi müpaü niutayüni, Cari hicü miemete yuri xepücate'erie, yu'iyarisie xepüyuxamurie. Quepaümexa peuyevese xehamatü nemuyeicani, quepaümexa nepüxenevieca. 'Ena quenatu'i 'anive.

42 'Amieximecacu cacaüyari 'axa mü'ane nenucahüani 'ixamurietü. Hicü Quesusi cacaüyari müca'itiya 'utatiecu nanayeveni nunusi, 'uquiyarieya niyetuirieni.

43 Yunaitü meni'iyarixiecaitüni Cacaüyari müya mütitürücaüyecaicü.

Tavari Quesusi que mütivarutahüavixü que mütimierieniquecai
(Mateu 17:22-23; Maricuxi 9:30-32)

Hicü yunaitü mehüxiyacacu nai que mütiyurienecaicü, müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete,

44 Xeme 'icü niuqui yu'iyarisie xequeneucayesa. Yuri Tevi netitevatü neniyetuiyamücü teüteri vamamasie.

45 Müme mepücaheitimaivavecai 'icü niuqui. Vahesie mieme ni'aviecaitüni, ya'ayumieme yamepücatehetimaivavecai. Memamatü mepücayuvaüriyacai memita'ivaviyaquecai 'icü niuqui hepaüsita.

Que mü'ane müve'eme, que mutayü
(Mateu 18:1-5; Maricuxi 9:33-37)

46 Mericüsü niuqui meniutixüatüatücüne, que mü'ane müme masi ve'emetütü mayaniquecai.

47 Quesusi timaitü que memüteyücühüavecai yu'iyarisie, nunusi yu'aurie niutaqueni.

48 Müpaü tinivarutahüave, 'Icü nunusi matetü quename nehesüa mieme, мүcü 'ayumiemeyaricü xüca 'itanaqui'erieni, neta canenitanaqui'erimücü. Que

mü'ane munesitanaqui'erieni ne, 'iyata canitanaqui'erimücü munesiheyenü'a. Que mü'ane yunaime xesata masi vaüca tixaü mücatihücü, mücü canive'emetüni.

*Que mü'ane mücatasi'aye'unie cataniparevieca, que mutayü
(Maricuxi 9:38-40)*

⁴⁹ Hicü Vani müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, xeime tepuxei 'ahesüa niu miemetütü mütiva'aitüacai cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvaxünacü teüteri. Peru tenitanenani 'ahesie mücativiyacü tahepaü.

⁵⁰ Qesusi müpaü tinicühüaveni, Xepüca'inenaca. Xüca catasi'aye'unieca cataniparevieca.

Qesusi que müttivarutati Cacuvu Vanimame

⁵¹ Mericüsü tucari 'aye'aximecacu manutivitüquienicü, 'ana neutiyune Querusareme cayucunuitüanüatü.

⁵² Niuqui tuayamete nivarancuhaisitüiya. Müme mana me'uyehutü Samariyatari vaquiecarisie meniu'axüani tixaütü memütecuha'aritüanicü hesiena mieme.

⁵³ Quiecatari mepücaheitanaqui'erie yemecü Querusareme müyemiecaicü.

⁵⁴ Teyü'üquitüvamete Cacuvu Vanimatü mete'utamariECA müpaü metenitahüave, Ti'aitame, camatinaque temutiniucanicü 'Eriyaxi que mütiuyuri, tai taheima macanenicü müvatitaiyacü müme.

⁵⁵ Peru Qesusi ta'aurie 'aveca nivarutatieni müpaü 'utaitü, Cari xeme 'asixepücatemate que mü'ane 'iyarisie xemüteviya.

⁵⁶ Yuri Tevi netitevatü, que nemütinua, teüteri va'iyari neheuyexürinique nepücanua, masi nevatavicueisitüanique püta necaninuani. Hicü xeime quiecarisie püta menecüne.

*Teüteri Qesusisie memüteviyacuai
(Mateu 8:19-22)*

⁵⁷ Mericüsü huyeta me'uyehucacu, xevitü müpaü tinitahüave, Ti'aitame, 'ahesie necatiniviyamücü. Haque pememie, neta necanimieni.

⁵⁸ Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Cauxaisi yuterü mecanexeiyani, viquixi taheima miemete yu'itua metehexeiyata, perusü ne Yuri Tevi netitevatü tixaü nepücarexeiya haque nemünetamuritaritüani.

⁵⁹ Hicü xeimeta müpaü tiniutahüave, Nehesie quetineviyani. 'Iya müpaü tinitahüave, Queneneupitüa merie nemüyemiecü, ne'uquiyari nemücateucucü hemüyuque.

⁶⁰ Müpaü tinita'eiya, Müquite quenivaruhayeva müme püta memüvacateucucü yuhesüa miemete müquite. 'Ecü pütasü quenemie, quetinecuxatani que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

61 Hicü xevitüta müpaü tinitahüave, 'Ahesie neca-tiniviyamücü Ti'aitame. Queneneupitüa xEICÜa ne'ivama nemüvatateütüanicü merie.

62 Quesusi müpaü tinitahüave, 'Icumayüame hararu, xüca yu'utüma 'utaniereni, 'aixüa püca'yüni. Caca'yari yacü xEICÜa canexeyiamücü ti'aitüvametüme.

10

Que mütivareutanü'axüa haica teviyari heimana tamamata

1 Mericüsü 'arique Ti'aitame hipameta varuhüritüaca haica teviyari heimana tamamata meyupaümeme, yuhutatame ni-vareutanü'axüani memanucuhaitütüanicü naime quiecarisie naime quiepa haque mücü meta'aniquecai.

2 Müpaü tinivarutahüave, 'Isanari püvaücava, 'isanamete mepüca'yümüire. 'Ayumieme xequeneutavaviri 'isanari cusiyari, 'isanamete müvatanü'anicü yu'isanarita.

3 Xequeneuhuniri. Camü que nemütixetanü'axüani, muxasi türixi vahepaü xecaniyüacacuni 'üravesixi vasata xe'u'uvatü.

4 Xepücaheitücünü vipura xerai cacai. Huyeta xeime xepücavaüritüaca.

5 Haque xeme'axüani quita, müpaü meri xequeneutiyua-neni, 'Uva quiecatari 'aixüa xequetexeyarieca.

6 Xüca mana 'ayecani que mü'ane müyuvaüriya 'aixüa mütxeyarienicü, hesiena tinaquetü canayeimücü xe'vaürisica. Me xüca müpaü 'anetü ca'ayecani, xe'vaürisica caninuamücü xehesie.

7 Manatütü mücü quita xequeneyuhayevani xetecuatu xete'ietü tita memütexemicuani. Ti'ivamesie catininaqueni 'ivaricaya. Xepüca'yupatatüveni hipame vaquita.

8 Haque quiecarisie xeme'axüani, haque memüxetanaqui'erieni, xequetenecuaca tita xemütemiquieca.

9 Xequenivaranayexüri tecuicuicate mana miemete. Müpaü xequetenivacuxaxatüvani, Hicürixüa naye'aniri, Caca'yari canisütüani 'ena ti'aitatü.

10 Haque quiecarisie memücaxetanaqui'erieni xehe'axüayu, vacaye 'utüa xe'uyehutü müpaü xequeneutiyua,

11 'Asita tumuanari xequiecarisie mieme mütasicuiema tacacaisie, tepiticase texehécuatatü. Sepanetü xemücatasi'utanaqui'eri, ipaü xequetenemaica, tucari maye'acü Caca'yari misütüacü ti'aitatü.

12 'Ipaü nepütixecühüave, tucariyari 'aye'ayu cuanivemecü mecani'itüariecuni vana quiecatari Suruma quiecatari cacuanivemecü me'itüariecacu masi.

Que memücateyuvaüriyacai quiecaritiesie

(Mateu 11:20-24)

13 Xüa 'ui xeme Curasini quiecatari, xüa 'ui Vesaira quiecatari. TÜRÜcaüyemecü xüca tiuyünique Tirusie Sirunisie que mütiuyü xehesüa, meripai mepütehayeveaqueyu que memüteyuricai, mepüyuhiveriecaqueyu maixa me'anacatütücaitü hiverica 'inüariyari, naxi meyucavirivatü.

14 Masi Tiru quiecatari Siruni quiecatari cacuanivemecü masi mecani'itüariecuni quepaucua 'isücame müvata'ivaviya, xeme püta cui cuanivemecü xe'itüariecacu.

15 Xemeta Caperünaumetari, que xeteyutituicaqueyu muyuavisiepai. Müquite vahesüa püta xecaneucaxüriyacuni.

16 Que mü'ane müxe'enie pünesi'enie. Que mü'ane müxexani'eri pünesixani'eri. Que mü'ane münesixani'eri pixani'eri que mü'ane münesiheyenü'a.

Hutarieca que memüte'u'axüa haica teviyari heimana tamamata

17 Mericüsü haica teviyari heimana tamamata hutarieca meniu'axüani meyutemamavietü, müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame 'acu, 'asita cacaüyarixi 'axa memü'anene yamepütecahu que temüteva'aitüa 'ahesüa temümiemetecü.

18 Müpaü tinivacühüaveni, Nesü necanixeiya Cauyumarie muyuavisie 'anacahüiyacu merücariyapaü.

19 Tamüsü heiserie nenixe'upitüani cuterixi terücaxi xemüvatiquesinacü, 'iya mütasi'aye'unie türücariyaya naime xema'ivacü heiserie necanixe'upitüani. Tixaü 'axa pücatixeyurieni.

20 Mücücü xepücayumamavieca, cacaüyarixi yamemütecahucü que xemüteva'aitüa xEICÜa. Xequeneyutemamavieca masi xemacayasariECÜ taheima.

*Qesusi que mütiyutemaviecai
(Mateu 11:25-27; 13:16-17)*

21 Mericüsü 'ana niyutemaviecaitüni 'Iyari Mütiyupata yatipitüacacu. Müpaü niutayüni, Ne'uquiyari pemüti'aita taheima cuiepa meta, pamüpariyusi nepümasipitüa 'icü pemütiuti'avietaXÜcÜ, müme memüteyü'üquitüavave müme memütemaivave memücaheitimanicü, türi püta vahesie mieme masihücüme pemayeitüacü. Hü ne'uquiyari, 'aixüa 'ane pepü'eriecai müpaü pemütiyurieneCaicü.

22 Nai netiniyetuiriyarieni ne'uquiyari yanetipitüacacu. Xevitü 'asipücatimate que müpaicü nu'aya, 'uquiyarieya xEICÜa müpaü catinimaica. Xevitü 'asipücatimate que müpaicü 'uquiyarieya, nu'aya xEICÜa müpaü catinimaica, me nu'aya xüca yuvaüriyani mixeisitüanicü xeime, mücÜta müpaü catinimaica.

23 Hicü ta'aurie 'aveca müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete yühücüate metitecacu, Müme memunerixü que xemüte'unenierixü xeme, 'aixüa mecani'itüariECA müme.

24 Müpaü nepütixecühüave, yumüiretü texaxatamete te'aitamete meta mepixeyacucai tita xemüte'uxe xeme, peru mepüca'ixei. Mepi'eniecucacai tita xemüte'u'eni, peru mepüca'i'eni.

Samariyatanaca 'aixüa mütiuca'iyaricai

25 Mericüsü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai nanucuqeni 'isipanique. Müpaü niutayüni, Ti'üquitame, tita reuyevese müpaü nemütüyurienicü, tucari mücaxüve nehésie mütiinaquenicü.

26 'Iya müpaü rehüave, 'Inüari niuquiyarisie que re'uxa. Que peticuterüva.

27 Mücü müpaü tinicühüaveni, Müpaü cananuyüneni, Peninaqui'eriecamücü Ti'aitame mü'acacaüyari naimé que pemüre'iyaricü naimé que pemüti'amatecü, naimé 'atürücariyacü, naimé que pemüticu'erivacü. Mücü meta, pecaninaqui'eriecamücü 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'erie.

28 Qesusi müpaü tinita'eiya, Heiseriemecü peputa'a. Müpaü xüca petiyurieneni, pecanayeyuricamücü.

29 Peru mücü heiseriemecü yaticamiecatü yuhécüatamütü müpaü tinicühüaveni Qesusi, Mericüte, que püpaicü nehépaü tevi.

30 Hicü 'ita'eiyaca, Qesusi müpaü niutayüni, Heiva tevi Querusareme heyeyaca Quericu neucamiecaütüni. Mericüsü tenavayamete menenucunaque. Me'itiquemaripieca me'icuvaxüaca menecüne müximeme me'ucu'eirieca.

31 Mericüsü 'asicatimaitü que mütiuyü mana neucamiecaütüni mara'acame mücü huyeta. 'Ixeiyaca mana niuyeyani yateva.

32 Yaxeicüatari Revi nuivarieyasie mieme xevitü tuquita mütiparevivametücai muva 'uyemietü yateva niuyeyani.

33 Perusü xevitiüxa Samariyatanacatütü mana 'uyemietü hesüana caninuani. 'Ixeiyaca nitinenimayata.

34 'Aura 'uyaca 'ixuriqui neiverieni xuriya maneicacaisie, haseiticü vinucü 'i'uhayemaca. 'Enuti'icataca yupuxusie mesunipai cani'atüani. Mana ni'üviyacaitüni.

35 Hicü 'uxa'arieca xei teviyari 'inüariyari vati'üca ni'ütüani mesuni cusiyari müpaü ticühüavetü, Quene'üviyani. Hesiena mieme xüca tixautü petinanaimücü, xüca 'acuxi heuyeveca, nepütinetuani quepaucua nemayeneni.

36 Hicü Qesusi müpaü tinitahüave xevitü mi'isipanecai, Mericüte que peticu'eriva. 'Ime yuhaicatü que mü'ane

yuhepaü tevipaü pixei, tenavayamete me'enucunaquecu mücü tevi.

³⁷ 'Iya müpaü rehüave, Que mü'ane mitinenimayataxü, mücü pühücütücai. Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, 'Ecütari quenemie, hepaüna quetineyurieneni.

Quesusi que mürecu'ivataxü Mariya Marita vahesüa

³⁸ Mericüsü mana meniu'uvacaitüni. Hicü Quesusi xeime quiecarisie neutahani. 'Uca Marita titevatü nita'inieni yuquita.

³⁹ Yu'iva 'ucatüme pexeyacai Mariya titevacame. Mücü Quesusitüa 'acaitü ni'eniecaitüni niuquieya.

⁴⁰ Mericüsü Marita püyuxamuriecai vaüca ticumaüvatü mütivaminicü. Mana 'utaqueca müpaü niutayüni, Ti'aitame, yapecara'eriva ne'iva nexaüta munesi'ucu'eiricü nemütixeminicü. Yaquetineutahüavi pünesiparevieni.

⁴¹ Quesusi müpaü tinicühüaveni, Neuxei Marita, vaücavacü pepü'a'iyaritüa pepü'amuina.

⁴² 'Esiva peuyevese xEICÜA, xevitü xEICÜA. Mariya canenuyexeiya tita masi 'aixüa müti'ane. Pücanavaiyarieni.

11

Nenevieri hepaüsita que müti'üquitacai Quesusi
(Mateu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Mericüsü heiva 'aniucateitüni yunenevietü. Yunenevieri 'unücu, hesüana miemete teyü'üquitüvamete xevitü müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quetatine'üquitüaca temütaneneviecacü, Vani que mütivaru'üquitüa yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete.

² Mücü müpaü tinivacühüaveni, Quepaucua xemüyunenevie 'ipaü xequeneutiyua,

Ta'uquiyari taheima pemacave,

Quememateheuyehüvirieca que pemütipasie.

'Enata queneusutüa pe'ti'aitatü.

Cuiepa yamequeteyurieca que matinaque,

Taheima que memüteyurie.

³ 'Icuai tucaricü que temüteheiyehüva,

Tucaricü yaquetatinemicuani.

⁴ 'Axa que temüte'uyuri quetatineuyehüvirieca,

Tameta tetevareuyehüviriecacu

Müme 'axa memütasiyurie yunaitü.

Pepücatasipitüaca temü'inüasienicü,

Masi quetaneutavicueisitüa

'Axa temüca'itüarienenicü.

5 Müpaüta tinivarutahüave, Xüca xevitü xeme yuhamicu hexeyani, mücü xüca hesüana nuani tücari hixüapa müpaü rehüavetü, Nehamicu 'acu, haica payari queneneuniütüa.

6 Tamüsü xevitü nehamicu nehüsä caninuani cuyeicame, tixaü necarexeiyacacu nemütimini.

7 Quita mayeca müpaü que 'utayüni, Quetineuhayeva. Quitenie püreunama, netüriyama tanaitü tepuhe. Nepücaüve nemanucuqueni nemümasiniütüani.

8 Müpaü nepütixecühüave, canihamicuyatüni, peru mücü 'ayumiemeyaricü xeicüa püca'anucuqueni püca'iniütüani. Si- queresü 'iya munua mücayutiteviyacü püta quiecame panu- cuqueni piniütüani tita müreyehüva.

9 Müpaü nepütixecühüave ne, xüca xe'ita'ivauni xecate- hayevatü xecanimiquiecuni. Xüca xe'icuvauni xepitaxeiya. 'Itupari xüca xe'uyuitüani xepüteheuyepiyarieni.

10 Yunaitü memita'ivau mepitanaqui'erie yu'ivaurica, yunaitü memicuvautüve mepitaxeiya yunaitü, 'itupari memücuuyitüva mepüteheuyepiyarüva.

11 Que mü'ane xeme yunive mexeiya, xüca nu'aya pa 'itavavirieni, que 'imini tete pa xatatü. Me xüca quesü 'itavavirieni, que 'imini cu quesü xatatü.

12 Me xüca 'itavavirieni tavari, que 'imini terüca.

13 Xeme 'axa xemüte'u'iyari xüca 'aixüa 'anemecü xetevam- icuani yütüriyama, xe'uquiyari taheima macave masi yemecü 'Iyari Mütiyupata taheima mümieme canivamimücü müme memitavaviri.

Que memüte'ixanetacai Qesusi, müpaü me'utiyuatü quenama cacaüyari 'axa mü'ane 'inücai (Mateu 12:22-30; Maricuxi 3:19-27)

14 Mericüsü nitahüave cacaüyari 'axa mü'ane mixünacü tevi. 'Iya cacaüyari 'iviyacacu tevi pünenuriecai. Hicü ca- caüyari 'ixünacu, tevi tiniutixatatüyani münenuriecai. Teüteri menihüxiyacaitüni.

15 Peru hipatü müme müpaü meniutiyuanecaitüni, Ca- caüyarixi 'axa memü'anene va'uquiyarisie mütiviyacü Pehere- sepurisie, 'ayumieme nivananuyenü'avani cacaüyarixi 'axa memü'anene.

16 Hipatüta me'i'isipatü 'inüari menitavavirieni taheima mieme.

17 Mücü va'iyaritüarica maitü müpaü tinivarutahüave, Naime cuiepa, xüca quiecatari hixüata meyusana, mana pacumavere. Xeime quie quiecatari xüca hixüata meyusana menita'unicuni.

18 Cauyumarie xüca hixüata yusana, que reuterive ti'aitametütü. Xemesü xeputiyuane quename Peheresepurisie netiviyatü nevaranuyenü'ava cacauyarixi 'axa memü'anene.

19 Ne mericü xüca Peheresepurisie netiviyatü nevaranuyenü'avani cacauyarixi 'axa memü'anene, xenivema que mü'ane rahesie meteviyatü mepüvaranuyenü'ava. Müme 'ayumieme xehesie mecatenahüpacuni.

20 Mesü xüca Cacaüyari türücarriyacü püta nevaranuyenü'avani cacauyarixi 'axa memü'anene, xehesüa canisütüani Cacaüyari ti'aitatü.

21 Tevi mütürücaüye cuya tepüaya ma'ü mexi 'i'üviya quie, cayuvatü puma piniteya.

22 Que mü'ane masi yemecü mütürücaüye nuame 'e'ivame, pinavairieni cuya tepüaya hesiena yuri müti'eriecai, yucupaniyeruma püvamini tepüateya.

23 Que mü'ane nehiesie mücativiya pünesi'aye'uni. Que mü'ane nehamatü müca'icuxexeüriva pitaxürüva.

*Cacaüyari 'axa mü'ane tavari que mütiviya tevi
(Mateu 12:43-45)*

24 Cacaüyari 'axa mü'ane 'ixüname tevi, macuvaquisie puyecani 'uxipiya cuvaunetü. Yutexienetü müpaü paineni, Nepüyemie nequita nemüvayetüasie.

25 Nuame pitaxeiya vaye'itiyacame 'aixüa tiuye'aneme.

26 'Ana püyemie püvata'inieni hipame cacauyarixi masi cuini mieme 'axa memü'anene 'atahutame. Meheutahaxüame, muva me'ayetetü mepacüne. 'Imatürieca mücü tevi masi yemecü 'axa 'itüarietü payani, que müca'itüariECAI matüaripai.

Müme yuricü 'aixüa memü'itüarie

27 Mericüsü müpaü ticuxatacacu, 'uca teüteri vasata muyecacai niutahiva müpaü 'utaitü, 'Aixüa que 'itüariECaitüni que mü'anesie pemüyecatei que mü'ane mümasisisitüacai.

28 Mücü müpaü niutayüni, Masisü püta, 'aixüa que me'itüariECA müme Cacaüyari niuquieya memü'enie yamemütecahu.

*'Ana miemete 'axa mete'u'iyaritä 'inüari que memüte'itavaviri
(Mateu 12:38-42; Maricuxi 8:12)*

29 Hicü teüteri meyucuxeürieximecacu müpaü tiniu-tixatatüyani, Hicü miemete teüteri 'axa teyuruvamete mecanihümetüni. Menicuvautüveni 'inüari, peru 'inüari mepücapitüarieni. Cunasi 'inüarieya xEICÜA mecanipitüariECuni.

30 Cunasi 'inüari que müratüa Ninivetari vahesie mieme, neta Yuri Tevi que nemütiteva 'inüari necanayeimücü hicü miemete teüteri vahesie mieme.

31 'Uca taserieta müti'aitametücai cuiëpa cananucuquemücü titahecüataque hicü miemete teüteri vahepaüsita quepaucua 'isücame müvata'ivaviya, vahesie pürahüivani mücü meyetüacü cuie manunieresie mi'enienicü Sarumuni que mütimaivecai. Tamüsü que mü'ane mütimaive Sarumuni que mücatimaivecaipaü 'uva puyeica.

32 Ninivesie quiecatari mepanucu'uni metetahecüataque hicü miemete vahepaüsita. Vahesie pürahüivani, Ninivetari memüte'uhayevaxücü que memüteyuriecai Cunasi tivarutaxatüacu. Tamüsü que mü'ane mütürücaüye Cunasi mücatitürücaüyecaipaü 'uva puyeica.

Tavaiyari cüxemeya
(Mateu 5:15; 6:22-23)

33 Cüxeme 'utaiyame püca'iti'avieta, cacunicü püca'enucanani. Vapai püta pecayeni, teüteri me'atahaxüaximetü memixey-acü hecüariyaya.

34 Mericüte, tahüxie tavaiyari cüxemeya canihücütüni. Xüca 'ahüxi 'aixüa reu'erieca, 'aixüa 'iyaricü xüca peti'amicuani, pecanihecüariviyarieca 'avaiyarisie naime. Me xüca 'axa 'aneni 'ahüxi, pecati'amimütü 'avaiyarisie pecaniyüriyarieca.

35 'Ayumieme quene'acuerivayurieca, 'ahesüa mieme cüxeme capa 'uyürecü.

36 Xüca 'avaiyarisie pehecüariviyarieca naimesie, tixaü catiyürivecacu, naitü canihécüacamücü, cüxeme que matihécüariviyaya xavatütü.

Quesusi que mütivaniuquimacai Pareseusixi, müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai vahamame

(Mateu 23:1-36; Maricuxi 12:38-40; Rucaxi 20:45-47)

37 Mericüsü tiuhayevacu, Pareseütütü nita'inieni hesüana müticuanicü. Muva heutahaca mana nayerüni.

38 Pareseu 'ixeyiaca niuhüxiyani müca'ucamaimacü meri caticuaivetü cuxi.

39 Hicü Ti'aitame müpaü tinitahüave, Hicümüsüari xeme Pareseusixi tecüxi xacü herie xepüca'itiva, peru yutaüta xepühüpüne xetnavacutü 'axa xeteyurietü.

40 'Asixepücatemate. Que mü'ane mitavevi herie taütanata catitavevi.

41 Masi taütana miemecü xequeteneyumicuanani xeteyucanenimayatü, mücücü naitü 'itiyatü nayeimücü xehesie mieme.

42 Perusü xüa 'ui xeme Pareseusixi. Tamamata taparisie mieme, xei tapari xepüyuvaüriya xemixatüanicü Cacaüyari yerüvavuena xura naime tupiriyasie mieme peru xepücayuvaüriya heiseriemecü yaxemütecahunicü, xepücayuvaüriya xeminaqui'eriecacü Cacaüyari. Müpaü püta

püreuyevese müpaü xemüteyuriecacü, siepüre xecatehayevatü xeï tapari xe'ixatüatü.

⁴³ Xüa 'ui xeme Pareseusixi. Püxenaque yunaime vahüxie xemayeyaxecü tuqita, xemüvaüritüariecacü quiecari hixüapa.

⁴⁴ Xüa 'ui xeme. Teuquiya müca'aviesiepaü xecani'aneneni. Teüteri teuquiya mecaniquesinani 'asimecatemaitü.

⁴⁵ Mericüsü xevitü 'inüaricü müti'üquitametücai müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, müya pe'utaitü pepütasiniuquima tameta.

⁴⁶ 'Iya müpaü tinicühüaveni, Xüa 'ui xemetari 'inüaricü xemüte'üqita. Teüteri xepüvaruti'icatüva 'icate mücuanivecü. Va'icate xemücumaüvani ni yu'itüvamecü xepücayuvaüriya xevaparevienneque.

⁴⁷ Xüa 'ui xeme. Texaxatamete vateuquiya 'inüariyari xecanivevieca, xe'uquiyarima mevarucuicu.

⁴⁸ 'Ayumieme xepüyuecüata, xe'iyari yacani'aneneni xe'uquiyarima que memüte'uyuri. Müme mepüvarucui, xeme va'inüari xepüvevi.

⁴⁹ Cacaüyari timaivetü 'ayumieme müpaü niutayüni, Texaxatamete nepüvatanü'airiexüani nü'arisixi meta. Hipame müme mepüvacuini mepüvaruveiyani.

⁵⁰ 'Ayumieme hicü miemete teüteri vahesie catinahüivamücü yunaime texaxatamete vaxuriyacü cuie munetüariesie hicüque mütayeurivecü,

⁵¹ Haveri xuriyayacü meri 'asita Sacariya xuriyayacüque mumierie mürayutimavatüre heyeyaca tuqita caheta'avetü. Hü, yanepütixecühüave, hicü miemete teüteri vahesie catinahüivamücü.

⁵² Xüa 'ui xeme 'inüaricü xemüte'üquitamete. Xepinava quitenie yaviyari cümana teüteri metemaivavemete memacünequecai. Xemetütü xepüca'aye'axüavave, xepüvanena hipame memaye'axüaniquecai.

⁵³ Mericüsü vayeyacu müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai Pareseusixi yunaitü menitixeümatücüne cuini mieme. Meniti'ivaviyatücüne müticuxatanicü vaücava hepaüsita

⁵⁴ me'ihupietü memiviniyanicü niuquieyacü.

12

Tiyucuxanariyame Pareseusixi vahesüa mieme

¹ Mericüsü 'ana teüteri vaüca miriyari meyupaümetü meyucuxeüriecu yuquetasie me'a'uvecacu, nisütüani müpaü tivacuxaxatüvatü yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Xequeneyucuerivayurieca masi Pareseusixi vahesüa mieme tiyucuxanariyame hepaüsita, yacü xeicüa que memüteyurie 'avie, xemeta capa xe'useviximarienicü.

² Peru naitü müranucuname xeiyarietü nayeimücü, naitü mütiuti'aviesie masiücütü canayeimücü.

³ 'Ayumieme müpaü nepaine, nai que xemütecuxata yüvipa, hecüaripa cani'enieriecamücü. Cayuvatü xemutiyuane quita, qui heima meti'utü yamecatenihivacuni.

*Que mü'ane xepümacaxe
(Mateu 10:28-31)*

⁴ Müpaü nepütixecühüave xeme necupaniyeruma, xepücavamacarüca müme memüyüvave tavaiyari memümieni xeicüa peru 'arique memüca'yüvave 'asimemüteyurieni masi vaüca.

⁵ Nepütixetaxatüani que mü'ane xemümacarüca. Xequenemacarüca que mü'ane 'imieme tevi heiserie mexeiya meicahüanicüta xasi taiyariyarisie. Hü, müpaü nepütixecühüave, 'iya xequenemacarüca.

⁶ Tamüsü 'üxaviquixi que memütetuiya yu'auxüvitü huta senitavuyari mecate'aye'axe. Peru ni xevitü müme pücatümayarie Cacaüyari hüxie.

⁷ Mücü meta, xecüpa xemu'usie mieme naitü püti'inüasieve. Xepücaheumamaca. Yümüiretü 'üxaviquixi que memüte'aye'atüca, xeme masi vaüca xepüte'aye'atüca.

Que mü'ane müyutahecüata teüteri vahüxie, quename nehesüa mieme

(Mateu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Müpaü nepütixecühüave, yunaitü memüyuhēcüata teüteri vahüxie quename nehesüa memiemete, neta Yuri Tevi que nemütiteva necaninehecüatamücü quename vahesie netiviya Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete vahüxie.

⁹ Que mü'ane müyucu'imava teüteri vahüxie quename nehesie camieme 'utaitü, mücüta pücamarivani Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete vahüxie.

¹⁰ Yunaitü memüniuquixi Yuri Tevi hepaüsita, mecaniyüvaveni memüteheuyehüviyarienicü. Perusü que mü'ane 'axa mütayüni 'Iyari Mütiyupata hepaüsita, mücü püca'yüveni müreuyehüviyarienicü.

¹¹ Quepaucua xemanuhapanieni tuquipa miemete vahüxie te'aitamete heiserie memexeiya vahüxie, xepüca'yü'iyaritüaca quepaü xemütetiniuni yuhesie mieme, que xemutiyuane.

¹² 'Anatütü 'Iyari Mütiyupata müpaü pütixe'üquitüaca que müreuyevese müpaü xemutiyuanenicü.

Tevi müxicutücai 'asimücatimaicai

¹³ Hicü teüteri vasata 'uvetü xevitü müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, yaquetineutahüavi ne'iva munesi'üitüanicü tita nehesie mütinaque taquemasi tita mütatiucu'eiriri.

14 Qesusi müpaü tinitahüave, Neuxei, que mü'ane xe'isücame pünesi'ayeitüa xepini nemütisananicü.

15 Hicü müpaü tinivarutahüave, Xequeneyucuerivayurieca naimecü, xequeneyü'üviyani capa xeteyucahive'eriecacü 'axa müti'anecü. Piniteya ranuyuhayevacacu pücatucari.

16 Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitüatüyani müpaü 'utaitü, Tevi müxicutücai cuie nexeyacaitüni cuini mieme mütiutixuxuavitüvacai.

17 Hicü müpaü tiniyücühüavecaitüni yu'iyarisie, Qesü netiyurieni. Tixaü nepücarexeiya haque nemeiti'uta netüricu.

18 Hicü müpaü niutayüni, Tamüsü 'ipaü nepütiyurieni. Nepica'una necaxetunite, 'epapame masi nepütivevieni. Mana nepeiti'uta netüricu nepinite.

19 'Anari ne'iyarisie müpaü nepütinecühüaveni, Ne'iyari 'acu, vaüca pinite pecatiniuti'uta müixa viyarisie mieme. Quene'uxipieca quetinecuaca quetine'ieca pe'atemavietü.

20 Perüsü Cacaüyari müpaü tinitahüave, Cari 'asipepücatimate. Hicü tücacüta 'a'iyari pepütavaviyurieni. Tita pemütiuti'utaxü, que mü'ane piniteya pürayani 'ana.

21 Yaxeicüa cani'aneni que mü'ane yuhesie mieme müyuti'usiri vaüca, peru mücaxicu Cacaüyari que mütixeyia.

*Que mücareuyevese müyu'iyaritüacacü müyumuinanicü
(Mateu 6:25-34)*

22 Hicü müpaü tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamate, 'Ayumieme müpaü nepütixecühüave, xepücayu'iyaritüaca yutucari hepaüsita que xemütecuaní, yuvaiyari hepaüsita que xemüteyutiquemaritüani.

23 'Icuai xeicüa pücatucari, 'ixuriqui xeicüa pücaravaiyari.

24 Xequenivara'erivani cuasari. Mepüca'uca'e mepüca'isana. Caxetuni 'iqui mepücahexeyia. Cacaüyaritütü catinivamicuani. Viqixi que memüte'aye'axe, xeme cuini mieme masi xecate'aye'axe.

25 Que mü'ane xeme yu'iyaritüatü püyüve 'e'utevitü mayuyeitüani xüca 'esi'utevini.

26 Mericü 'esiva xeicüa xüca xecayüvaveni, titayari xeteyu'iyaritüa naimecü.

27 Tuturi xequena'erivani, que mücativita que mücatisa'a. Peru 'ipaü nepütixecühüave, Sarumuni cuini mieme visi que mü'anecai, visi pücaranacatücücai vahepaü ni xeimepaü 'icü tuturi.

28 Mericü xüca Cacaüyari müpaü tiquemaritüaca 'üxa 'üsita mieme hicü muxuave 'uxa'a huxunuta meucaxüriyani, masi yemecü catixequemaritüaca xeme. Cari 'esiva xeicüa yuri xepüte'erie.

29 Tita xemütecua'acü xepüca'ayumiemetetüni, tita xemüte'iecü meta, xepücamuinarieca.

30 Teüteri naisarie cuiepa miemete 'ipaü 'aneneme nai mepücvautüve. Xeme xe'uquiyari masi müpaü pütimate xemeiyehüvacü 'icü.

31 Xemesü xequeneyuvaüriyani Cacaüyari tixe'aitüvame mühücütünicü. Müpaü xeteyurietü, 'icü nai xepümüqienitari.

Que mütiti'uta taheima mieme

(Mateu 6:19-21)

32 Nemuxasima sepa xemücayumüire, xepücaheumamaca. Xe'uquiyari caniyuvaüriyani mütixepitüanicü tita mürexeiya ti'aitametütü.

33 Xequetenetuaca yupinite, xeteyuparevietü xequeteneyumicuanı. Xequenanhuri tumini maname mücaye'irive. Taheima xequeneuti'uta tita mücatixüve, haque tinavayame 'aura mücaheyeica haque cuisı mücareticuitamava.

34 Haqueva xemeiti'uta, manata miemecü xe'iyari yacani'anemücü.

Ti'uximayatame mücaha'arisie

35 Xequeneyuha'aritüaca xe'ayühüatücaitü xecüxeme taçacu.

36 Xemeta teüteri vahepaü xequeneyüaca yucusiyari memücuevie. 'Asimecatemaitü quepaucua neüquiya 'ixüararipa mayeyani, mechanicuevieca cuitüva memüteheuyepienicü nuayu 'itupari heyuitüayu.

37 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme te'uximayatamete xüca vacusiyari nuame varetaxeiya me'ayeneniereme. Yuricü nepütixecühüave, panuyühüani, mexa 'aurie püvacuyasaxüani, mana 'uyeicatü pütivamini.

38 Sepa tücari hixüapa sepa yuimuana munua, müya meteyuriecacu xüca varetaxeiya, 'aixüa mecani'itüariecacuni müme.

39 'Ipaüsü xequetenemaica, xüca quiecame müpaü timaicaque quepaucua tinavayame munuaniquecai, püca'ipitüaniqueyu meutahanicü quitana.

40 Xemeta xequeneha'arisieca. Quepaucua necanu-aximeme xemünesi'erieca, Yuri Tevi que nemütiteva, 'ana necaninuamücü.

Ti'uximayatame yamücaticamie

(Mateu 24:45-51)

41 Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Ti'aitame, 'icü 'üxasi hepaüsita peti'üquitatü tame petatixata, nusu pepüvaxata yunaima.

42 Ti'aitame müpaü rehüave, Qui cusiyari que mü'ane pühüritüani yuquie quiecatari vacü, tucari 'aye'ayu

müvati'inüasirienicü va'icuai. Que mü'ane yamüticamie, que mü'ane mütiyumate, mücü canihüritüaricamücü.

43 Mücü ti'uximayatame 'aixüa cani'itüaricamücü xüca cusi-yarieya nuame 'itaxeiya müpaü tiyurieneme.

44 Yuricü nepütixecühüave, yupini nai hepaüsita pütihüritüani.

45 Me xüca mücü ti'uximayatame müpaü tiyücühüaveni yu'iyarisie, Necusiyari 'epüreutevi canuavetü, xüca varuti-vatüyani te'uximayatamete 'uquisi 'ucari, xüca ticucuaneni xüca cu'ieneni xüca taveneni,

46 mücü ti'uximayatame cusiyarieya caninuamücü quepaucua müca'icuevie, yapaucua quepaucua 'asimücatimate ti'uximayatame. Hixüata piviteni, pipitüani yamemücatecahu vahepaü.

47 Mücü ti'uximayatame yamütimaicai que mütinaquecai cusiyarieya, peru mücayucuha'aritäa 'asimücatiuyuri que mütinaquecai, mücü cuini mieme canicuveiyaxüamücü.

48 Que mü'ane püta 'asicatimaitü yamütiuyuri para mücuveiyaxüanicü, 'ayüveca xeicüa pücuveiyaxüani. Que mü'ane vaüca mütiumiquie, mücü vaüca pütitavaviyarieni. Que mü'ane vaüca mühüritarie, vaüca masi pütitavaviyarieni.

*Quesusi hixüata que mütivasana
(Mateu 10:34-36)*

49 Ne necaninuani tai nemeucahüanicü cuiepa. Xücate 'uti-naisienique tüma.

50 Peuyevese nema'ivarienicü nemümierienicü, tevi que müranucanamiepaü hacü quepaucua muca'üyarie. Haveri mieme nepütiuca'eniva mexi ca'aye'ave.

51 Que xetecu'eriva nemunuacü nevapitüanique cuiepa memütama 'aixüa memütexueiyanicü. Tixaüsietü, 'ipaü nepütixecühüave, hixüata nemüvasanacü püta nepunua.

52 Hicü 'uxa'atüni yu'auxüvitü xei quiyarita miemete hixüata mepüyusanani yuhaicatü yuhutame mevaraye'unietü, yuhutatü yuhaicame mevaraye'unietü.

53 Hixüata mepüyusanani 'uquiyarieya 'eye'uniecacu yunive, nu'aya 'eye'uniecacu yu'uquiyari, varusieya 'eye'uniecacu yunive 'uca, nu'aya 'eye'uniecacu yuvarusi, yumu'e'ema me'ayuye'uniecacu.

*Titayari xecate'i'inüata 'icü tucarisie mieme, que mutayü
(Mateu 16:1-4; Maricuxi 8:11-13)*

54 Hicü müpaü tinivarutahüave teüteri, Quepaucua xemix-eiya haivitüri 'e'a'enirümeme tau macayuyipiquesie, cuitü xeputiyuane quename caviyerüme. Müpaü pütüyünitütü.

55 Quepaucua taserieta mu'eca, müpaü xeputiyuane que-name 'uxüca. Müpaü pütüyüni.

⁵⁶ Xeme yacü xEICÜA xecaniyüaca, xepi'inüata cuie que mütiyuxexeiya muyuavi meta. Titayari xecate'i'inüata 'icü tucarisie mieme.

Queneunütüa masixaneta, que mutayü
(Mateu 5:25-26)

⁵⁷ Titayarita yücümana xecateheitimaivave tita mütiheiserie.

⁵⁸ Quepaucua 'isücomesüa pemanuhanieni, huyeta xe'uhutü queneunütüa 'axanetame masixünacü, capa 'isücame huxie masihe'atüanicü, 'isücame capa masiyetuanicü tupirisüa, tupiri capa masi'anutahüanicü casariyanata.

⁵⁹ Müpaü nepümaticühüave, muva pepücavayeicani mexi pecati'atuave naimecü.

13

Xüca xecate'uhayeva que xemüteyurie, xecanicuicuni, que mutayü

¹ Mericüsü hipatü 'ana me'u'axüaca metenitaxatüani Carereyatarı vahepaüsita, Piratu mütiuta'aitaxü memücüi'ivacü mexi metemavatüvecai.

² 'Iya müpaü tinivacühüaveni, Que xetecu'eriva. Müya memüte'ucuinixücü que metemasiücü, quename mümetütü masi yemecü 'axa meteyuriecai, hipatü Carereyatarı yunaitü 'axa que memücate'uyuri.

³ Pücatixaü. Masi müpaü nepütixecühüave, xüca xecate'uhayeva que xemüteyurie xeme, vahepaü xecanicui'ivacuni yunaitü.

⁴ Müme meta tamamata heimana 'atahaicatü memüyupaümecai vahesie mucave mücü tuxi Siruhesie müvarucui, que xetecu'eriva müme vahepaüsita. Que metemasiücü quename masi cuini mieme vahesie rahüivacai, hipatü teüteri Querusareme memütama yunaima vahesie que mücarahüivacai.

⁵ Pücatixaü. Masi müpaü nepütixecühüave, xüca xecate'uhayeva que xemüteyurie, yaxEICÜA xecanicui'ivacuni yunaitü.

Cüye müca'utixuaverixü hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

⁶ Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tini'üquitacaitüni. Tevi 'aniucateitüni cüye muca'iteüritaxü yuharaverita. Mana ni'axecaitüni 'icuaxi cüvaunetü cüyesie mieme. Cacanitaxexeyacaitüni.

⁷ Hicü haraverita mühüritüariecai müpaü tiniutahüave, Camüsü haica viyari nepeucuyeixüa 'icuaxi necüvaunetü 'icü cüyesie mieme. Nepüca'itaxeyave. Quenahüva, titayari cuie tisevixima xEICÜA.

⁸ Peru tihüveme müpaü tinicühüaveni, Cusiyari 'icü visie queneuhayeva xEICÜA, mexi hetüana nehecuieviyatüyani mexi havunu nehavivietüyani.

⁹ Xüca 'utixuavere 'aixüa püyüni. Me xüca catixaütüni, tepehüani que pemaine.

Quesusi que mürenayehüa 'uca 'uxipiya tucariyarisie

¹⁰ Mericüsü 'uxipiya tucarisie tini'üquitacaitüni heiva xeime tuquita.

¹¹ 'Uca mana nayecateitüni cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai tamamata heimana 'atahaica viyari 'iveranariyatü. Nanacatusicaitüni, püca'yüvecai müyutaseiriyacü naime.

¹² Hicü Quesusi 'ixei'yaca yu'aurie 'itahüaveca müpaü tinitahüave, 'Uca pepuxünarie que pemütiveranica.

¹³ Hesiena 'utimecu yapaucua niutaseire. 'Aixüa nainecaitüni Cacaüyari hepaüsita.

¹⁴ Hicü tuqui va'üya ha'atü Quesusi menayehüacü 'uxipiya tucarisie, müpaü tinivarutahüave teüteri, 'Ataxevitü tucari puxuave quepaucua meuyevese yamüti'uximayacacü. Mücü tucarisie 'ayumieme xequene'axeni xequenanayexürivani, peru 'uxipiya tucarisie pücatixaüsietü.

¹⁵ Hicü Ti'aitame müpaü tinita'eiya, Cari xeme yacü xEICÜA xepüyüa. Yuxexuitü xeme 'uxipiya tucariyarisie xecatevaxüna yupuixisixi yupuxuri haque memacuvü, xecatevarehapana xecatevaharitäva.

¹⁶ 'Icü 'uca 'Apurahami caninu'ayatüni, peru Cauyumarie necuviecaitüni tamamata heimana 'atahaica viyari. Careuyevese 'uxipiya tucarisie müxünarienicü 'acuvietü.

¹⁷ Müpaü 'utayücu meniuyutiteteviya yunaitü memeye'uniecai, hipatü teüteri yunaitü meyetemamaviecacu nai que mütiyurieneacacü marivemecü.

Musitasa 'imüariyari hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai (Mateu 13:31-32; Maricuxi 4:30-32)

¹⁸ Hicü müpaü niutayüni, Queri ti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Que 'aneme 'üquisicayari nexatatü nepihécüatani.

¹⁹ Musitasa 'imüariyari'ipaü cani'aneni. Tevi 'enutücüca yuharaverita neicaxürieni. 'Utavereca cüye nayani. Viquixi taheima miemete meniuyuti'ituatüvacaitüni mamateyasie.

Pa cuxanariyame hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai (Mateu 13:33)

²⁰ Hicü tavari müpaü niutayüni, Que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, que 'aneme 'üquisicayari'icü nepihécüatani.

21 Pa cuxanariyamepaü cani'aneni. 'Uca 'enu'üca nitimuina pa mütüxiyarisie haica 'axuvayarisie, 'ariqueque naitü niutic-uxanare.

Quitenie 'esimayeva
(Mateu 7:13-14, 21-23)

22 Hicü quiecarite 'emacuyeyeusie 'esimüyeyeusie caniyue-icacaitüni ti'üquitatü, Querusareme 'uyemietü.

23 Mericüsü xevitü müpaü tinita'ivaviya, Ti'aitame, hipatü xeicüa metetavicueisitüariexime. 'Iya müpaü tinivarutahüave,

24 Xequeneyumexütüaca xemeutahaxüanicü quitenie 'esimayevasio. Müpaü nepütixecühüave, 'arique yumüiretü meneutahaxüacucacuni peru meniyutatexicuni.

25 Quiecame 'anucuqueme quepauca müreunani quitenie, 'ana xeme tacua xeniyuhayevacuni 'itupari xeyuitüatüvetü müpaü xe'utiyuatü, Ti'aitame 'acu, quetatineuyepiri. Peru mücü müpaü tinixetahüavimücü, Ne nepücaxemate haque xememietete.

26 'Ana xenisutüacuni müpaü xe'utiyuatü, Tame 'ahesüa tepütecuacai tepüte'iecai, 'ecüta tacaye 'utüa pepüti'üquitacai.

27 'Ana müpaü tinixetahüavimücü, Nepücaxemate haque xememietete. Nehesüa xepücamiemete, xequeneutayeixüa. Cari yunaitü yaxepüteyurie que mücatiheiserie.

28 Mana xeniutisuanacuni xecaniyutaquevecuni, quepauca xemüvaxeiya 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu texaxatamete yunaime mana me'u'uvame haque Cacaüyari müre'aita, xeme püta xe'anuyexüriyayu.

29 Tau matineicasie miemete macayuyuiquesie miemete mecani'axüacuni, taserieta miemete ta'utata miemete mete'axüani meta. Mexa 'aurie menayaxicuni haque Cacaüyari müre'aita.

30 Camüsü, hicü miemete 'imatüremete, hipatü müme 'ana mexüacate mecanacünicuni, hicü miemete mexüacate meta, hipatü müme 'imatüremete mecanacünicuni.

Quesusi yuhiverietü que mutayü Querusareme quiecatari vahepaüsita

(Mateu 23:37-39)

31 Mericüsü 'ana Pareseusixi hipatü hesüana meniu'axüani müpaü mete'icühüavetü, 'Uma quenemie, Herurexi pümasimiemücü.

32 'Iya müpaü tinivarutahüave, Müpaü xequetenehüaviyu nesimariutame, Neuxei, ne hicü 'uxa'a nepüvaranuyenü'avani cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvatixünacü teüteri, nepüvaranayexürieni tecuicucate. 'Ayeimana ne-paye'atüarienitütü.

33 Mücü xeicüa, neuyeveca hicü'uxa'a nemücuyeicanicü varie meta. Vaüriyarica peuyevese yunaitü texaxatamete memücüi'ivacü Querusareme, xaüsie pücatixaü.

34 Querusareme, Querusareme, 'ahesie quiecatari mecanivacuica texaxatamete, mecanivatituaxani müme 'ahesüa memeyenü'ariva. Müixa que nemütivacuxeürimücücai 'anivema, vacana yupixüxüisi que mütivacuxeürivapaü yu'anatüa. Mepücayuvaüriyacai.

35 Camü xequi pücu'eiriva 'uyemavetü. 'Ipaü nepütixetahüave, tavari xepücanesixeiya mexi tucari ca'aye'ave quepaucua müpaü xemutiyaneni, 'Aixüa que ticühüavarüvani que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü munua.

14

Qesusi que mürenayehüa tevi meuhatücatei

¹ Mericüsü Qesusi xeimesüa ninuani 'uxipiya tucarisie ticuanique. Mita'ini teüteri va'uquiyarima canixevitütücaitüni Pareseütütü. Müme menihupiecaitüni.

² Hicü tevi meuhatücatei huxiena nacateitüni.

³ Qesusi müpaü tinivaruta'ivaviya müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai Pareseusixi meta, Catitauniva 'uxipiya tucarisie menayehüanicü tevi, pücatauniva nusu.

⁴ Müme cayuvatü meniumacaitüni. Hicü ticuicame 'umayüaca nenayehüani neinü'ani.

⁵ Hicü müpaü tinivacühüaveni, Xevitü xeme xüca puxuya heucaveni müvatixavasie, ya puixieya xüca heucaveni, cuitü cativatihana 'uxipiya tucarisie.

⁶ Mepücayüvavecai tixaü memutiyanenicü 'icü hepaüsita.

Neüquiya 'ixüaramete

⁷ Hicü varuxeiyaca que memütehenuyexeyacai haque masi 'aixüa mü'anenecai memayaxecü, 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruti'üquitüatüyani müme memuta'inierie. Müpaü tinivarutahüave,

⁸ Quepaucua tevi müxeta'inieni neüquiya 'ixüararipa, haque masi 'aixüa mü'ane, mana xepüca'ayaxiqueni. Cauca xeime masi ve'eme 'uta'inie, 'ecü 'esiva peve'emetücacu xeicüa.

⁹ 'Ahesüa nuame que mü'ane müxe'uta'ini müpaü pümaticühüaveni, Queneupitüa 'icü püta 'ena mayerünicü. 'Ana 'ecü pe'ateviyatü 'imatüreme 'üparieyasie pe'acaitü pepayani.

¹⁰ Masi quepaucua pemüta'inierieni, mana quenayexi 'imatüreme 'üparisie. Quepaucua munuani que mü'ane mümasi'uta'ini, müpaü pümatitahüave, Nehamicu, 'uma püta quenayexi 'aurava 'ura. 'Ana visi püraniuvani 'ahepaüsita yunaime 'ahamatü memuta'inierie vahüxie.

11 Yunaitü tixaütü metehümetüme memayuyeitüva, tixaü mecatehümetütü mecanayeitüariēcuni, peru que mü'ane tixaü catihücütüme mayuyeitüva, мүсü tixaütü tihücütütü canayeitüariēmүсü.

12 Hicü müpaü tinitahüave que mü'ane mita'ini, Quepauca 'icuai pemüvevieca ya tuca ya taicai, pepücava'inieca 'ahamicuma 'a'ivama 'amarema 'auravatari memeuca'u xecüa, tavari capa мүme memasi'uta'inienicü, capa perapiniyariēcacü.

13 Masi quepaucua 'icuai pemüvevieca, queniva'inieca мүme memümamave memümamavavaqui memühurietüca memacücүpe püta.

14 Müme tixaü mepücatehexeiya cümana tavari memümate'apiniriēcacü. Müpaü petiyurienetü 'aixüa pecani'itüariēcamүсü, tavari pepүrapiniyariєca quepaucua memanucu'uni мүme heiseriemecü yamemütecahu.

'Icuai mariveme hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

15 Hicü memuta'inierie xevitü, 'icü 'u'enieca, müpaü tinitahüave, 'Aixüa cani'itüariєca que mü'ane мүrecuani haque Cacaüyari мүre'aita.

16 Peru Qesusi müpaü tinicühüaveni, Xevitü tevi 'icuai niuvevieni mariveme. Yümüreme nivaruta'inieni.

17 Hicü tucari 'aye'acu memütecuanicü, neinü'ani yuhesüa mieme ti'uximayatame müpaü tivatahüaveque memuta'inierie, Xequenacüni, hicürixüa pücuha'arisie.

18 Hicü yuxexuitü yunaitü meniuyuti'imatүcүne. Xevitü meri müpaü tinitahüave, Cuie nepenanai, peuyevese nemixeyamiecü. Nepүcayүve nemүmiecү, quenereuyehүviri.

19 Xevitüta müpaü titahüavixü, Puixisixi nepүvarenanai 'auxüme yutayari. Nevareta'inüataque nepүmie. Nepүcayүve nemүmiecү, quenereuyehүviri.

20 Xevitüta müpaü titahüavixü, 'Uca nepuvitütüarie, 'ayumieme nepүcayүve nemүmiecү.

21 Hicü ti'uximayatame nuaca müpaü tinitahüave yucusiyari. Hicü quiecame 'uyeha'aca müpaü tinitahüave yuhesüa mieme ti'uximayatame, Cuitü quiecarisie quenemie caye 'utüa huyeta. Memümamave memümamavavaqui memacücүpe memühurietüca quenivaravitüqui 'uva.

22 'Arique müpaü niutayüni ti'uximayatame, Cusiyari, que pemütiuta'aitaxü yanepүtiuyuri. Mepүcahүpүne cuxi.

23 Hicü cusiyarieya müpaü tinicühüaveni yuhesüa mieme ti'uximayatame, Huyeta quenemie tesariya que mütiucumane, vaüriyarica quenivarepitüa memahucü nequita memütahüneccü.

24 'Ipaü nepütixecühüave, müme memuta'inierie, ni xevitü müme pücahe'inüata ne'icuai.

Que müraye'axe xüca Cürisitusie tiviyani

25 Mericüsü yumüretü teüteri 'utümana meniuhucaitüni. Ta'aurie 'aveca müpaü tinivarutahüave,

26 Xüca nehesüa nuani, xüca cava'uxive'erieca yu'uquiyari yuvarusi yü'üya yütüriyama yu'ivama, xücate ca'i'uxive'erieca yutucari meta, püca'yüve nehesüa mieme tiyü'üquitüvame mayuyeitüanicü.

27 Que mü'ane mücayuvaüriya curuxisie mümierieni, que mü'ane nehamatü müca'uyeica, mücü püca'yüve nehesüa mieme tiyü'üquitüvame mayuyeitüanicü.

28 Xevitü xeme xüca tuxi tavevimücüni, mana carayerüni merie titi'inüataque que müraye'aca, xüca heixeiyani cümana minüni, me xüca catixaütüni.

29 Simiyenituyari tavevieu, yutatexieyu minünicü 'aixüa püca'yüni, yunaitü mecanitinanaimatücüne memüneniere

30 müpaü me'utiyuatü, 'Icü tevi qui caniusutüani, püyutatexie püca'inü.

31 Xeime cuiepa ti'aitame xüca yemieximeni xeime ti'aitamematü memüyutacuinicü, mana meri carayerüni, müpaü tiyücühüavetü tamamata miriyari varavitütü xüca 'acu yüveni menucunaquecü 'iya xei teviyari miriyari varavitütü hepana mamie.

32 Me xüca catixaütüni, teva heyeicacacu cuxi neüquixivieya, nü'arisixi penunü'airieni, pitavavirieni 'aixüa memüteyuxeianicü.

33 Yaxeicüatari yunaitü xeme xüca yupinite nai xecate'ucu'eirieni, xepüca'yüvave nehesüa miemete teyü'üquitüvamete xemayuyeitüanicü.

'Una hamuritü que mürayuyeitüa

(Mateu 5:13; Maricuxi 9:50)

34 'Una 'aixüa cani'aneni. Xücate 'una hamuritü 'ayanique, titacü ra'usiürequeyu 'unatütü.

35 Aixüa cacani'aneniqueyu cuiepa meviviyanicü ni xasipa. Nanuyehüiyamücü xeicüa. Xaütü netü mu'enaxü que'u'ena.

15

Muxa meyevecai hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

(Mateu 18:10-14)

1 Mericüsü müme cuviyexunusie mieme memüteyeyuiyari 'axa teyuruvamete meta hesüana meni'axecaitüni yunaitü me'i'enienique que müticuxatacaicü.

² Hicü Pareseusixi, müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai meta, meniniuquixiecaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Icü 'axa teyuruvamete canivanaqu'erieca, vahamatü tinecuaca.

³ Hicü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü,

⁴ Xevitü xeme xüca xei sienituyari varexeiyani yumuxasi, xevitü xüca heuyeveni, mana 'üxapa cativacu'eirieni hipame nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucame, cativaumie meuyeve, 'itaxeiyameque xEICÜA pütihayeva.

⁵ Yuteva hetaxeiyame, yunaiparie heicuyeme niyemieni yutemavietü.

⁶ Yuquie nuame nivacuxeürimücü yumarema 'auravatari yunaime müpaü tivacühüavetü, Xemeta xequeneyutemamavieca nehpaü, nemeitaxeicü nemuxa meuyevecai.

⁷ Müpaü nepütixecühüave, hepaüna meyüatü, cuini mieme mecaniyutemamavieca taheima quepaucua xevitü mütihayeva 'axa tiyurienetü. Nauca teviyari heimana tamamata heimana 'atanaucatü heiseriemecü yamemütecahu tixaü memücateheuyehüva memütehayevacü 'axa meteyurietü, müme vahepaüsita 'esiva xEICÜA mepüyutemavie.

Tumini meuyevecai hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

⁸ 'Uca xüca tamamata tuminiyari hexeiyani pürata tuminiyari, xei tuminiyari xüca heuyehüani, catitaiya cüxeme, caracu'itieni yuquita, 'aixüa 'anemecü caticuvauni. 'Itaxeiyameque pütihayeva.

⁹ 'Itaxeiyame nivacuxeürimücü yumarema 'auravatari yunaime müpaü 'utaitü, Xemeta xequeneyutemamavieca nehpaü, netumini nemutaxeicü nemeiyehüacai.

¹⁰ Müpaü nepütixecühüave, yaxeicüa Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete temavierica mecanexeyani, quepaucua xevitü mütihayeva 'axa tiyurienetü.

'Uquirasi nu'aya meuyevecai hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹¹ Müpaü niutayünita, Tevi yuhutame nivarexeiyacaitüni yunivema.

¹² Hicü mutaya müpaü tinitahüave yu'uquiyari, Ne'uquiyari, 'apinisie mieme mücü quenetineyetuiri nehesisie mieme mayanicü quepaümetü nehesisie müтинаque 'apinitücai.

¹³ 'Ana yupini tinivayetuirieni yuhutame yunivema. Hicü yapaümexa 'anucayacu mutaya nai tiucuxeüriea teva caneyani xeime cuieyarisie. Yupini catineuyehüani mana yacü xEICÜA.

14 Mericüsü nai tiutixütüacu, haca niutaveni cuini mieme mücü cuieyarisie. Reuyehuatü nayani.

15 Hicü mana quiecomesüa nuaca hesiena tiniuviya. Mücü neinü'ani tuixuri mütivaremicuanicü cuiepana.

16 Huxaimütü nihive'eriecaitüni tita memütecuacai tuixuri vapinuripaü 'aneneme, peru ni xevitü pücatimi.

17 Mericüsü 'uca'iyaritü nayani. Müpaü niutayüni, Ne'uquiyarisüa miemete te'ivamete pa mepexeiya 'anuyuhayevacame, ne masi 'uva nepümüxime hacacü.

18 Nepüyemie mecuxi ne'uquiyarisüa. Müpaü nepüreitahüave, Ne'uquiyari, 'axa nepütiuyuri. Taheima macave yamücahainesie, 'ecüta yapemücahainesie nepütiuyuri.

19 'Aixüa nepücatiuca'iyari, heiserie nepücahexeiya para hutarieca 'anive nemayanicü. 'Ahesüa miemete te'ivamete vahepaü xeicüa quenetinepitüaca nemünehayevacü.

20 Hicü yucuha'aritüaca yu'uquiyarisüa neyani. 'Eteva cuxi 'amiecacu 'uquiyarieya nixeiya, nitinenimayata. 'Utanausaca 'enucunaqueca 'enacaviyatücaitü ni'iseni.

21 Hicü nu'aya müpaü tinitahüave, Ne'uquiyari, 'axa nepütiuyuri. Taheima macave yamücahainesie, 'ecüta yapemücahainesie nepütiuyuri. 'Aixüa nepücatiuca'iyari, heiserie nepücahexeiya para hutarieca 'anive nemayanicü.

22 'Uquiyarieya masi müpaü tinivarutahüave te'uximayatamete, Xeiya 'aixüa, 'ixuriqui masi 'aixüa mü'ane herie mieme xequenayehuri xequenacatütüa, hanira xequeneucamaniri mamayasie, cacai meta 'ücayasie.

23 Xequenehaniyu siqueru müvaiya 'aixüa mü'ane, xequeneumi'a. Tetecuatü tepütatemamavieca.

24 'Icü nenive 'umüme nene'eriecaitüni peru nanutanriere, neuyevacaitüni peru niutaxeyarieni. 'Ana meyutemamavi-etü menacüne yunaitü.

25 Mericüsü masicaya xaüsie neyeicacaitüni. 'Amietü, qui 'aurie 'uyeicatü, niva'eniecaitüni xavererusixi vainarurixixi.

26 Yu'aurie 'itahüaveca ti'uximayatame xeime, nita'ivaviya que reyüane.

27 Mücü müpaü tinicühüaveni, 'A'iva caninuani. 'A'uquiyari canimieni siqueru müvaiya 'aixüa mü'ane mitanaqui'ericü 'aixüa reu'eriecame.

28 Hicü masicaya niuyeha'ani, pücayuvaüriyacai meutahanicü. 'Uquiyarieya vayeyaca nicunütüvacaitüni.

29 Müpaü tinitahüave yu'uquiyari, Neuxei, müixa viyari netini'uximayacaitüni 'ahesüa, hicü cuxi netini'uximayaca. Ne hasuacu nepücamasicu'imaiyacai, yanepüticamiecai. Peru ne hasuacu capüra nunusi pepücanesimive, nemarema vahamatü nemünetemaviecacü.

³⁰ Hicüri 'icü 'anive ninuani 'atumini nai hetixütüaca 'ucar-avesixi vahesie. Cari siqueru müvaiya pepumi hesiena mieme.

³¹ Hicü 'uquiyarieya müpaü tinitahüave, Nenive, 'aheymecü nehesüa peniucani. Nepini naitü catini'apinitüni.

³² Neuyevecaitüni temütatemamaviecacü. Camüsü 'icü 'a'iva 'umüme neni'eriecaitüni, peruri panutanierixü punua. Meuyevecai niutaxeyarieni.

16

Ti'uximayatame yamücatamiccai hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Müpaüta tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Tevi müxicütücai caneixeyacaitüni ti'uximayatame mühüritüariecai quiyacü. Müpaü tiniutahüavarieni quename ti'uximayatame pini reuyehüaximecai.

² Hicü yu'aurie 'itahüaveca müpaü tinitahüave, Titayari niuqui neti'enie 'ahepaüsita. 'Inüari queneneutaveviri 'ahüritüaricacü. Nepücamasipitüani tavari pemühüritüariecacü.

³ Hicü yu'iyarisie müpaü tiniyücühüavecaitüni ti'uximayatame, Que netiyurienei. Necusiyari nehüritüarica pünesinavairieni. Nepücatürücaüye para nemüti'ivanenicü ne'inetü, nepüneteviya 'icuevaricü.

⁴ Hicürixüa nepüretima que nemütiyurienei quepaucua nemüpasieni quepaucua nemücatihüritüarieca para hipame vaquita nemünaqui'erivanicü.

⁵ Hicü yuxexexuime varahüavixüaca müme memüte'apicaquecai cusiyarieyasüa, müpaü tinitahüave meri munua, Quepaümetü peuyevese para pemürapicacü necusiyarisüa.

⁶ 'Iya müpaü tinitahüave, Xei sienituyari tamüpuyari haseiti. Müpaü tinicühüaveni, 'I, 'axapa quenanhuri quepaümemecü pema'acaye. Cuitü mana quenayexi, xeime püta quenaca'utüa huta teviyari heimana tamamata maine.

⁷ Müpaüta tinitahüave xeime, 'Ecüsü quepaümetü peuyevese pemürapicacü. 'Iya rehüave, Xei sienituyari necayari türicu. Müpaü tinicühüaveni, 'I, 'axapa quenanhuri quepaümemecü pemü'acaye maine. Xeime püta quenaca'utüa nauca teviyari maine.

⁸ Hicü cusiyarieya 'aixüa nainecaitüni ti'uximayatame hepaüsita sepa heiseriemecü mücayüanecai, timaitü müyüanecacü. Hicü miemete masi metemaitü mecaniyüaca yuteüterima vahepaüsita, hecüaripa miemete yamecayüacacu vahepaü.

⁹ Neta müpaü netinixe'utahüave xeme, teüteri yupinicü yamecateniyurieca que mücatiheiserie. Peru xeme yupinicü hipame xequenivatemavieritüaca. Müpaü xeteyurietü, quepaucua pini müreutipare, xemeta xecanitanaqui'erivacuni haque qui mücahexüvesie.

¹⁰ Que mü'ane yamüticamie 'esitipaümeme tihüritüarietü, mücü yacatinicamiemücü xüca vaücava hürütüarieca. Que mü'ane heiseriemecü yamücaticamie 'esitipaümeme tihüritüarietü, mücüta yapücaticamiene xüca vaücava tihüritüarieca.

¹¹ Hipatü pinicü yamecateniyurieca que mücatiheiserie. Xeme xüca yaxecatecahuni müpaü 'aneme pini hepaüsita xetehürütüarietü, quepaicü pütixehürütüani tita yuricü mütipini hepaüsita, yaxetecahume 'erietü. Haquevasü.

¹² Xüca yaxecatecahuni xeime piniteya hepaüsita xetehürütüarietü, que mü'ane tita mütxepini pütixemini. Haquevasü.

¹³ Ti'uximayatame pücaüve yuhutame vahesie mieme müti'uximayacacü yucusiyarima. Xeime cani'uxive'eriecamücü xeime püta naqui'erietü, ya xeimesie tiniviyamücü xeime püta xani'erietü. Xepücaüvave xemüte'uximayacacü Cacaüyarisie mieme yupinisie mieme 'axeicüa.

¹⁴ Mericüsü Pareseusixi 'icü nai meßeni'enieni. Müme tumini memühive'eriecaicü menitave'eriecaitüni.

¹⁵ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Xeme yuri xecateniva'eritüaca teüteri quename heiserie xeyüa xe'utiyaütü, peru Cacaüyari pimate xe'iyari. Tita teüteri mamarivaveme memütxeiya, mücü pütixani'eriva, Cacaüyari que mütxeiya.

Que müti'ane 'inüari niuquiyari hexeyyacacu, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu

¹⁶ 'Inüari niuquiyari, texaxatamete vaniüqui mecani'eniecaitüni teüteri Vani canuavecacu cuxi. Nuacuque hicüque niuqui 'aixüa manuyüne püta canicuxaxasivani, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, yunaitü cuini mieme mecaniyuvaüriyani hesiena memüteviyanicü.

¹⁷ Masi pücacuaniveniqueyu muyuavi cuie meutiparecü, peru cuini mieme pücaniveniqueyu xei 'utüaricayari xei hüxiyari müca'aye'anicü 'inüari niuquiyari que maine.

*Qesusi que müti'üquitacai, memücu'eiriva vaxatatü
(Mateu 19:1-12; Maricuxi 10:1-12)*

¹⁸ Que mü'ane 'icu'eirieme yü'üya, xeime püta mütitivüni, mücü xeime püta canicumauvani xeime cünaya hücütütü. Que mü'ane mitivitüni 'uca mucu'eiriva, mücüta nicumauvani xeime 'üyaya.

Xicu Rasarumatü

¹⁹ Mericüsü tevi 'aniuyeicacaitüni xicutütü. Tataüravime nanacatücücaitüni, rinu 'ixuriquiyari meta. Tucaricü visi tinicuacaitüni.

²⁰ Xevitü mavetü Rasaru titevatü mana ni'atüarivacaitüni xicu quitenie. Caneu'esacaitüni.

²¹ Nihuxaimücücaitüni, ticuaimütü tita müranacavivivecai xicu mexayasie. 'Asita süicüri me'acüneca menisenacaitüni 'esaya.

²² Mericüsü mümave niümüni. Cacaüyarisüa miemete ni-uqui tuayamete menenutivitüni 'Apurahami 'aurie. Hicütari xicu tiumü tiucateuquie.

²³ Müquite vasata 'ucaitü neutiniere 'uximatüarietü. Tevapai nixeiya 'Apurahami, Rasaruta tiuxei 'auriena 'uticaimie.

²⁴ Müpaü: tiniuhiva, Ne'uquiyari 'Apurahami, quenene-nenimayaca, Rasaru quenanu'a hapa meiquenücü yu'itüvame cüsie münesixeriyacü nenenisie, cui nemüyüanecü 'ena taipa.

²⁵ Hicü 'Apurahami müpaü niutayüni, Nenive, quena'erivani 'aixüa 'aneneme pehexeyiatü pematüacü quepaucua pemayeyuricai, Rasaruta yaxaicüa 'axa 'aneneme hexeyiatü matüacü. Mücü 'uva niunütüarieni hicü, 'ecü püta pepü'uximatüarie.

²⁶ Mücü meta, xeme tame tahixüata 'aqui 'emeucateva puseiriyarie, para müme memüca'yüvavenicü sepa memanucünicu xehesüapaitü, para vanata tahesüapaitü memüca'ana'cüne'cü.

²⁷ Hicü müpaü tinitahüave 'iya, Ne'uquiyari, nepümasivaviri Rasaru pamanunü'anicü nequemasisüa.

²⁸ Yu'auxüvime nepüvarexeiya ne'ivama. Tiniva-hecütüacamücü müme, capa 'uva me'u'axüanicü mürayuti'uximatüatüre mümetari.

²⁹ Hicü 'Apurahami müpaü tinicühüaveni, Muisexi xapaya mecanexeyiani, texaxatamete vaxapa. Mequeva'enieca müme que memütiyuane.

³⁰ 'Iya re'eiya, Tixaü ne'uquiyari 'Apurahami. Masi xüca xevitü müquite vasata mieme vahesüa nuani, mepütehayeve que memüteyurie.

³¹ Mücü müpaü tinicühüaveni, Xüca mecava'enieca Muisexi texaxatamete, sepa xevitü manucuquenique müquite vasata, mepüca'yüva'üriyaniqueyu.

17

*Teüteri que memütecunuitüarieni
(Mateu 18:6-7, 21-22; Maricuxi 9:42)*

1 Müpaüta tinivarutahüave yuhesüa miemete teyü'üquitüvamete, Peuyevese teüteri memücunuitüarienicü, peru xüa 'ui que mü'ane müvacunuitüani.

2 Hesiena mieme masi 'aixüa püyüniqeyu xüca mata 'acatütüarienique cüipitüana, xüca haramarasie heucahüiyanique, capa 'icunuitüanicü ni xeime 'ime sepa vaüca memücamariva.

3 Xequeneyü'üviyani xeme. Xüca 'a'iva 'axa masi'uyurieni, queneunütüa. Xüca tihayevamücüni que mütiyuriencai, quetineuyehüviri.

4 Sepa xei tucarisie müixa 'axa masi'uyurienique 'atahutamexa, tavori xüca 'atahutamexata 'ucunuanique 'ah-esüa, Nepütihayeva que nemütiuyuri, utaitü, quetineuyehüviri 'ecü.

Quetanepitüaca masi vaüca yuri temüte'eriecacü, que memutiyanecai

5 Hicü nü'arisixi müpaü metenitahüave Ti'aitame, Quetanepitüaca masi vaüca yuri temüte'eriecacü.

6 Ti'aitame müpaü niutayüni, Xüca musitasa 'imüariyariapaü 'esipemecü yuri xete'eriecaque, müpaü xepüte'itahüavequeyu xapa mana muve, Quenivatixünarieni, haramarasie queneuca'iteüsie. Yapüticamieniqueyu que xemutiyuane.

Que müreuyevese yamütiyurienicü ti'uximayatame

7 Xevitü xeme xüca ti'uximayatame hexeiyani mucuiesanane ya muxasi müvahüne, xüca nuani ti'uximayatame retahayevame, müpaü quetitahüave, Quenaye'a xeiya, quetinecuaca.

8 Pücatixaü, müpaü masi cusiyari catitahüave, 'Aixüa quetineuyuri para nemüticuanicü ne, quene'atiquemaritüa quena'ahüa quenetineumicua mexi neticua'a mexi neti'ie. 'Arique mücaque pepüticuanicü pepütü'ieni 'ecütari.

9 Pamüpariyusi que 'ipitüani ti'uximayatame yatiyuriencacu que mütiu'aitüarie. Tixaü xüari.

10 Xemetari yaxaicüa, quepaucua yaxemüteyurieca nai que xemüte'u'aitüarie, müpaü xequeneutiyuaneni, Te'uximayatamete tecanihümetüni xEICÜA, tixaütü tahesie pücatinaque. Que müreuyevcai xEICÜA tepüte'uyuri.

Tamamata que memüte'u'itiya, cuiniya müvaviyacai

11 Mericüsü Querusareme 'uyemietü Samariya cuieyari Carereya cuieyari mayunaquecaisie niuyemiecaitüni.

12 Xeime quiecarisie ta'aximecacu tamamata 'uquisi menenucunaque cuiniyacü memüca'itiyatücatei. Teva meti'utü

13 meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Qesusi 'acu, Ti'üquitame 'acu, quetanenenimayaca.

14 Varuxeiyaca müpaü tinivarutahüave, Xequenehu mara'acate memüxexeyacü. Hicü me'uyehutü me'itiyatücaitü mecanacüne.

15 Hicü xevitü müme 'uniereca que müranayehüiya, pucunua 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita, carima 'utaniutü.

16 Niutihüximaqueni Quesusitüa pamüpariyusi 'ipitüatü. Mücü Samariya caniquiecametücaitüni.

17 Hicü Qesusi müpaü niutayüni, Tamamata mecate'u'itiya. 'Atanaucatü que metehuyunüxü.

18 Hipatü mecatexuave memüyuvaüriya memucunuaXüanicü para 'aixüa memutiyuanenicü Cacaüyari hepaüsita, 'icü xaüsie quiecame xEICÜa punua.

19 Hicü müpaü tinitahüave, Quenanucuquexi quenemie. Yuri pemütiuta'ericü, 'ayumieme peputavicueisitüarie.

Quepaucua tucari maye'aniquecai para Cacaüyari misutüanicü ti'aitatü
(Mateu 24:23-28, 36-41)

20 Mericüsü Pareseusixi menicu'ivaviyacaitüni quepaucua maye'aniquecai tucari para Cacaüyari misutüanicü ti'aitatü. Müpaü tinivarutahüave, Tanieretü xEICÜa 'asipücaretimani quepaucua misutüani ti'aitatü Cacaüyari.

21 PücaYüveni müpaü mütayüni, Camü 'ena, camü 'uma. Que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, 'ari xesata canisutüani ti'aitatü.

22 Hicü müpaü tinivarutahüave teYÜ'üquitüvamate, Tucari canaye'amücü quepaucua müpaü xemutiyuaneni, Xüca tuma 'aye'anique Yuri Tevi tucarieya siquere xevitü, peru xepüca'ixeiya mücü tucari.

23 Müpaü mepütexetahüave, Camü 'uma peyeica, camü 'ena. Xepücatayeixüani, xepücavaranuveiya.

24 Merücariya naisarie que mütihecüarivie muyuavi 'umerücatü taserieta ta'utatapaitü, yaxEICÜa neta müpaü nepütimasiücüre naisarie netucari 'aye'ayu Yuri Tevi que nemütiteva.

25 Perüsü neuyeveca meri vaüca nemüticuinecü, memünesitixani'erienicü hicü miemete teüteri neuyevecata.

26 Que mütiuyü quepaucua Nuhexi 'amuyeicacai, yaxEICÜa catiniyümücü quepaucua netucari maye'ani.

27 'Ana mepütecuatuvecai mepü'ietüvecai mepüneneüquecai mepüvatavitütüvacai. 'Ariqueque tucari naye'ani quepaucua Nuhexi canuvasie meutaha. 'Ana ha tiyaca nivaruca'una yunaimeniutihauni.

28 Müpaürita que mütiuyü quepaucua Ruti 'amuyeicacai yapütüyüni. 'Ana mepütecuatuvecai mepü'ietüvecai mepütenanecai mepütetuacai mepuca'esacai mepüquitüvecai.

29 Tucari 'aye'acu quepaucua Ruti meyetüa Surumasie, 'ana tai niucaviye 'asupüre nütü, nivareuyehüani yunaimie.

30 Müpaü catiniyümücü мүcü tucarisie quepaucua nemasiücütü nemayani, Yuri Tevi que nemütiteva.

31 'Iya tucarisie que mü'ane caxetunisie macaca 'uxipietü, piniteya quita tiyepicacu, мүcü 'anacayame pücativayepini. Yaxeicüata que mü'ane yuvaxata meyeica yu'utüma pücanuani.

32 Xequena'erivani Ruti 'üyaya que mu'itüarie.

33 Que mü'ane müyutavicueisitüamücü niyutatümayiamücü. Que mü'ane müyutatümaiya, мүcü niyutavicueisitüamücü yemecü.

34 Yanepütixecühüave, 'iya tücarisie yuhutatü mepücahini xei 'utayarisie. Xevitü nanutivitüquemücü, xevitü pücu'eiriva.

35 Yuhutatü mepütüxüni 'axeicüa. Xevitü panutivitüquieni xevitü pücu'eiriva.

36 Yuhutatü vaxata mepe'uvani. Xevitü panutivitüquieni, xevitü pücu'eiriva.

37 Müpaü metenicühüaveni, Ti'aitame haque müpaü püreyüni. Müpaü tinivacühüaveni, Haque caxari meca, mana virücüxi mepüyucuxeürieni.

18

Viyura 'isücame vahepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

1 Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü müpaü tinivaruta'üquitüani quename heuyevese yuheyemecü müyunenevecacü, cavaüripietü.

2 Müpaü niutayüni, 'Isücame xeime quiecarisie necateitüni. Cacaüyari pücamacarücai 'iya, pücala'eniecai teüteri.

3 Mericüsü 'uca cünaya mumü mana necateitüni мүcü quiecarisie. 'Isücomesüa ni'axecaitüni müpaü 'utaitü, Heiserie queneneupitüa münesi'aye'unie yamücatiyurienicü.

4 Müixa pücayuvaüriyacai 'isücame. Peru 'arique müpaü tiniyücühüavecaitüni, Sepa nemüca'imacarüca Cacaüyari, sepa nemücava'enie teüteri,

5 'icü 'ucarasi cünaya mumü canetini'uxitüaca. Mecuxi heiserie necanipitüamücü, capa 'uta'axetü nesi'utaxütüanicü.

6 Mericüsü Ti'aitame müpaü niutayüni, Xecani'enieni niuquieya que mutayü мүcü 'isücame heiseriemecü yamücatiyurienecai.

7 Cacaüyari masi heiserie cativapitüani müme müvaranuyexei tucaricü tucaricü memitihivie. Que reutevini vaparevietü.

8 Yanepütixecühüave, cuitü heiserie canivapitüamücü. Masicutatü, quepaucua nemunuani Yuri Tevi nehücütütü, yuri mete'eriecame netivataxeiya cuipe'acu.

Pareseu tivavavirivame vahepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

⁹ 'Ipaüta tini'üquitacaitüni 'üxasi hepaüsita ticuxatatü, hipatü yuhesie yuri memüte'eriecaicü quename heiseriemecü yame-tecahucai, mevaxani'erietü hipame. Müme müpaü tinivarutahüave,

¹⁰ Teüteri tuquipa meneutiyunüani meyutanenevienique yuhutatü. Xevitüri Pareseu pühücütücai, xevitüta tevi cu-viyexunusie mieme mütiyetuiriyari pühücütücai.

¹¹ Mericüsü Pareseu mana 'utaqueca nenevieri niyupitüacaitüni müpaü 'utaitü, Cacaüyari, pamüpariyusi nemanipitüaca hipame teüteri vahepaü nemüca'anecü ne. Müme mepütenavaya, heiseriemecü yamepücatecahu, hipame va'ütama mepüvacumaüva, mesü 'icü tivavamepaü mepü'anene.

¹² Ne masi hutacüa nepünehaquiva xexuime semanaside, ne'ivarica naime xei tapari nepütinetua tuquita mieme, tamamata taparisie mieme.

¹³ Hicü tivavame yateva 'uvetü pücayuvaüriyacai siquere yuheima meutinierecü. Masi yutavisie yucusunatü hivericacü müpaü niutayüni, Cacaüyari 'acu, quene'avaüriya 'aixüa pemünetixeyacü, 'axa netiyuruvametüme.

¹⁴ Müpaü nepütixecühüave, mücü masi yuquie neucayune heiserie hexeyatü, Pareseu pücatixaü. Yunaitü tixaütü metehümetüme memayuyeitüva, tixaü mecatehümetütü mecanayeitüariacun, peru que mü'ane tixaü catihücütüme mayuyeitüva, mücü tixaü tihücütütü canayeitüariemücü.

Qesusi que mütiuyuri türi vahesie 'aixüa memü'itüarienicü (Mateu 19:13-15; Maricuxi 10:13-16)

¹⁵ Mericüsü 'asita türi mecaniva'atüvacaitüni hesüana vahesie mutimenicü. Teyü'üquitüvamete mevaruxeyaca menivarutate'acaitüni.

¹⁶ Hicü Qesusi yu'aurie nivarutahüave türi müpaü 'utaitü, Xequenivapitüaca türi nehesüa memü'axenicü. Xepücavanenaca. Cacaüyari müya me'aneneme catiniva'aitüvametüni.

¹⁷ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, nunusi 'aixüa 'iyaricü que mütiyuvaüriya, que mü'ane hepaüna mücayuvaüriya Cacaüyari müti'aitüacacü, mücü pücatipitüarieni meixeyanicü müti'aitüacacü.

'Uqui müxicütücai

(Mateu 19:16-30; Maricuxi 10:17-31)

¹⁸ Mericüsü te'aitamete xevitü müpaü tinita'ivaviya, Ti'üquitame 'aixüa pemütiuca'iyari, que netiyurieu yehesie pütinaque tucari mücaxüve.

19 Qesusi müpaü tinita'eiya, Titayari 'aixüa netiuca'iyarime penetixata. Tevi 'aixüa mütiuca'iyari 'apüca'uyeica. Cacaüyari yuxevitü 'aixüa pütiuca'iyari püta.

20 'Ecü 'aisica pepümate, xeime 'üyaya pepücacumaüvani ya xeime cünaya, pepücati'amemivani, pepücatinavayani, xeimesie pepücarahüpani peti'itavatü, 'aquemasi 'avarusi quetini-vareuyehüvirieca, que manuyüne.

21 'Iya rehüave, 'Icü naimesie yanepüticamie temaicüyaripai.

22 Qesusi 'u'enaca müpaü tinitahüave, Xei mieme xeciüa peuyevese yapemütiyurieni. Nai pemürexeyia quetineu-tua, quetinarumicua memümamave. Müpaü petiyurieme muyuavisie vaüca pepeucaqueni. 'Arique quenayaca, nehesie quetineviyani.

23 Hicü mücü niuqui 'u'enieca niyhiveriecaitüni vaüca mürexeyacaicü.

24 Hicü Qesusi 'ixeyatü yuhiveriecame, müpaü niutayüni, Canicuaniveni xicusixi memaye'axüanicü Cacaüyari mütiva'aitüvametünicü.

25 Sepa mücacuaniveniqueyu cameyu manuyehanicü 'ivipame huxieyasie, peru siepüre masi yeme pücuane xicu maye'anicü Cacaüyari müti'aitüvametünicü.

26 Memü'enanacai müpaü meniutiyuani, Mericüte, xüca müpaü 'aneni, quepai püyüve mütavicueisitüarienicü.

27 'Iya müpaü tiutayü, Tita teüteri memütetexie, Cacaüyari caniyüveni.

28 Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Camü, tame tapini nai tete'ucu'eirieca 'ahesie tepüteviya.

29 Müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane micu'eirie yuqui yu'uquiyarima yü'üya yu'ivama yumarema yütüriyama, yamütiyünicü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu,

30 mücü cuini mieme masi vaüca varexeiyatü canayemücü hicü, tucari 'umamiesie 'aye'ame, tucari mücaxüve hexeyatü canayemücüta.

*Tavari Qesusi que mutayü que mütimierieniquecai
(Mateu 20:17-19; Maricuxi 10:32-34)*

31 Hicü Tamamata Heimana Yuhutame yateva varevitüca müpaü tinivarutahüave, Neuxei, Querusareme teneta'axüacuni. Naitü que müre'uxa texaxatamete vaxapasie Yuri Tevi hepaüsita, naitü catinaye'amücü.

32 Necanietuiyamücü müme memücatateüterima vahesüa, necaninanaimariemücü 'axa netinitahüavariemücü,

33 mecaneni'aüsicamacuni meha'atü. Menesicuvaxüame mecanenimiecuni. Peru hairieca tucarisie necananu-ququemücü.

34 Müme 'asimepücatemaicai tita mütixatacai. Niuquieya masi pü'aviesiecai vahesie mieme. 'Asimepücatehetima que müticuxatacai.

Macüpecai que müranutanierixü Quericutanaca
(Mateu 20:29-34; Maricuxi 10:46-52)

35 Mericüsü Quericu quiecarisie 'aye'aximecacu Quesusi, xevitü 'acüpetü mana huye tesita niucateitüni tivautü.

36 Hicü varu'enieca yumüireme teüteri me'anuyecücame ni-vacu'ivaviyacaitüni que mütüyüniqecai.

37 Müpaü metenitahüave quename Quesusi 'uyüximecai Naşaretitanaca.

38 Hicü macüpe carima niutahiva müpaü 'utaitü, Quesusi 'acu Raviri pemünu'aya, quenenenenimayaca cuerietü.

39 Mexüacate menitatieci cayuvatü müticanicü. 'Iya masi carima niutahiva müpaü 'utaitü, Raviri nu'aya 'acu, quenenenimayaca cuerietü.

40 Hicü Quesusi mana 'utaqueca nita'aita mahanienicü hesüana. Nuacu 'auriena müpaü tinitahüave,

41 Que matinaque nemümasiyurienicü. Rehüave, Ti'aitame, nepayeniereniqueyu.

42 Hicü Quesusi müpaü tinitahüave, Quenanutanierisü. Yuri pemütiuta'ericü pepanayeve.

43 Yapaucua nanutaniere. Neiveiya 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita. Yunaitü teüteri me'ixeyaca visi meniu-tiuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita.

19

Quesusi Saqueumatü que memütecuxatacai

1 Hicü heutahaca Quericusie hixüata niuyemiecaitüni.

2 Mericüsü tevi mana niucateitüni Saqueu titevatü. Mücü tevavamete catiniva'aitüvametücaitüni cuviyexunusie mieme, püxicutücai.

3 Nixeyamücücaitüni Quesusi que müpaicütücai, peru 'es-imutevicaicü puyutatexie teüteri memüyumüirecaicü.

4 Vahüxie 'utanausaca nitimaque xapasie mixeyacü, mana muyeyaniquecaicü.

5 Hicü Quesusi mana 'uyemietü neutiniere. Müpaü tinitahüave, Saqueu, quenacamaqui xeiya. Peuyevese 'aquita nemenuanicü hicü.

6 Cuitü nacamaque, yutemavietü nitanaqui'erieni.

7 Me'ixeyaca yunaitü meniniuquixiecaitüni hepaüsitana müpaü me'utiyaatü, Cari tevi 'axa mütüyuruvasüa punua.

8 Peru Saqueu mana 'uetü müpaü tinitahüave Ti'aitame, Neuxei Ti'aitame, nepini hixüata 'arücame nepütivamini

memümamave. 'Itaricacü que nemütivacuamanacai hipame, naucamecü nepürapica.

⁹ Hicü Quesusi müpaü tinicühüaveni, Camü, 'icü quie quiecatari meputavicueisitüarie hicü. Senecatü 'icütari 'Apu-rahami canixiüyarieyatüni.

¹⁰ Yuri Tevi que nemütiteva, necaninu-ani nemüvacuvaunenicü müme memeuyexürie nemüvatavicueisitüanicü.

Tamamata tumini müvaru'ütüa hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹¹ Mericüsü 'icü me'eniecacu tavari 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani, Querusareme 'aurie meyeica-caicü, mümeta müpaü memütecu'erivacaicü quename cuitü 'isütüaniquecai ti'aitatü Cacaüyari masiücütü 'ayame.

¹² Müpaü niutayüni, Tevi ve'eme münu'ayatücai teva caniyemiecaitüni xeime cuieyarisie. Mana cayerieme para yucuepa ti'aitametütü mayanicü, 'ariqueque ninuaniquecaitüni.

¹³ Hicü tamamata yu'aurie varutahüaveca yuhesüa miemete te'uximayatamete, tumini nivaru'ütüani xei sienituyari yuxexuime. Müpaü tinivarutahüave, Xequetenetuaca mexi necanuave.

¹⁴ Mericüsü hesüana miemete quiecatari meni'uxive'eriecaitüni. Niucamete menivarenü'ani 'ütümana müpaü me'utiyuatü, Tame tepüca'inaqui'erie 'icü mütatü'aitüacacü.

¹⁵ Mericüsü 'anucayerieca 'ayeneca ti'aitametütü, tinita'aita hesüana memütahüavarienicü te'uximayatamete tumini müvaru'ütüa yamüretimanicü que memüte'uyuri yuxexütü metetuatü.

¹⁶ Mericüsü mexüacame caninuani müpaü 'utaitü, Cusi-yari, 'atuminicü xei sienituyaricü tamamata sienituyari nepana'ivaxü.

¹⁷ Müpaü tinitahüave, 'Aixüa puyü, ti'uximayatame 'aixüa pemütiuca'iyari pecanihücütüni. 'Esipaümeme-cü yapetihürütüarieca yapeticamietü pepatüa. Camü, heiserie nemanipitüaca, tamamata quiecariyari petiva'aitüvame pemayanicü.

¹⁸ Hicü xevitü ninuani müpaü 'utaitü, Cusi-yari, 'atuminicü xei sienituyaricü, 'auxüme sienituyari nepana'ivaxü.

¹⁹ Müpaü tinitahüave 'iyata, Mericüte, 'ecü pepühürütüarie 'auxüme quiecariyari petiva'aitüvame pemayanicü.

²⁰ Hicüta xevitü ninuani müpaü 'utaitü, Cusi-yari camü 'atumi-xei sienituyari. Nepiti'avietaxü paniyucü 'eimeme,

²¹ nemasimacatü pema'a'eriyacü 'ecü, pemenu'üvecü tita pemücatiucaye, pemica'isanacü tita pemücatiuca'e.

22 Müpaü tinita'eiya, 'Ahesie pepürahüpa 'acümana que pemutayü, ti'uximayatame 'aixüa pemücatiuca'iyari pemühücücü. 'Ecüsü müpaü pepütimaicai nemane'eriyacü, nemenu'üvecü tita nemücatiucaye, ne'ica'isanatü tita nemücatiuca'e.

23 Titayari siquere netumini pecatietua tumini hüvemesüa, para nenuame nemüvaye'ünicü yapaümeme 'ana'ivame.

24 Hicü müpaü tinivarutahüave yutupirisixima, Mücü tuminieya xequenonavairi, xequene'ütüa 'iya tamamata sienituyari mexeiya.

25 Müpaü metenitahüave, Ti'aitame, tamamata canexeiyaniri.

26 Müpaü nepütixecühüave, yunaitü tixaütü memütehhexeiya mepütemiqüeni, peru que mü'ane tixaü mücarexeiya, sepa que mütitita mürexeiya pütinavaiyarieni.

27 Müme meta memünesi'aye'uniecai memücanesinaqui'eriecai netiva'aitüvame nemayanicü, 'uva xequenivarahapaca, nehüxie xequenivarucuya.

Querusaremesie que müreutaha

(Mateu 21:1-11; Maricuxi 11:1-11; Vani 12:12-19)

28 Mericüsü müpaü 'utayüca neyani Querusareme heutyuneque.

29 Hicü Vetüpaque Vetaniya quiecaritesie heta'aximetü, Huriva Macu'u müracusevasie yemuri hetüa nuaca, yuhutame nivarutanü'ani teyü'üquitüvamete

30 müpaü haitü, Quiecarí 'anutaüye mucumasie xequenehu. Mana xeheutahaxüame xepeitaxeiya puxu nunusi hacuviecame, tevi müca'anutiyerüve cuxi hesiena. Xehecuxüname xequenahani.

31 Xevitü xüca müpaü tixe'utahüave, Titayari xete'ecuxüna, müpaü xepüte'itahüave, Ti'aitame peiyehüva.

32 Hicü memutanü'arie menecüne. Meneitaxeiya que mütivarutahüavixü.

33 Puxu nunusi mecuxünacacu, cusiyarimama müpaü metenivarutahüave, Titayari xete'ecuxüna puxu nunusi.

34 Müme müpaü metenivarutahüave, Ti'aitame peiyehüva.

35 Hicü Qesusisüa meneihana. Yü'ücarite me'enutitüaca puxu nunusisie menenutiyei Qesusi.

36 Hicü 'uyemiecacu yü'ücarite meni'itüaximecaitüni huyeta.

37 Hicü Huriva Macu'u yemuriyaritüa viyeta me'ucahutü, yunaitü teyü'üquitüvamete meyumüretü meyutemamavietü menisütüani carima 'aixüa me'utiyuatü Cacaüyari hepaüsita, nai que memüte'uxei türücaüyemecü que mütiuyü hepaüsita

38 müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa queticühüavarüvani que mü'ane ti'aitametütü 'umamie, que mü'ane Tati'aitüvamesüa

miemetütü 'umamie. Taheima 'aixüa mequeteyuxeiyani, vapaitü visi meque'utiyuaneni.

³⁹ Hicü Pareseusixi hipatü memü'uvacai teüteri vasata müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, 'ahesüa miemete quenivarutati'a teyü'üquitüvamete.

⁴⁰ Müpaü tinivarutahüave, Yanepütixehahüave, 'ime xüca cayuvatü me'umacaque, tetexi püta mepütihivaqueyu.

⁴¹ Mericüsü 'aura 'umietü 'ixeyaca quiecarí, niutasuani he'erivatü,

⁴² müpaü 'utaitü, 'Ecütütü siquere 'icü tucarisie xüca tüma peheitimanique tita müreuyevese para 'aixüa pemütixeyariēcacü. Masi niuti'aviesieni hicü 'ahüxicü pemüca'ixeyacü.

⁴³ Tucari canaye'amücü, 'ana müme memümasi'aye'unie cuya tesariyari meniti'uitüacuni 'a'aurie, 'ana 'a'aurie meniti'uicuni, para teüteri memücavayecünećü.

⁴⁴ Mecamanatihüacuni cuiepa 'ecü, 'ateüterimata 'ahesüa memüyeti mepatixüriyani cuiepa. 'Ahesie tete xevitü pücacu'eiriva yuheima 'atetü. Müpaü catiniyümücü 'ecü pemüca'imaicaicü tucari quepaucua Cacaüyari müyuvaüriyacai 'ahesie mieme.

Que müti'iti tuqui 'amüpa

(Mateu 21:12-17; Maricuxi 11:15-19; Vani 2:13-22)

⁴⁵ Hicü tuqui 'amüpa curaruyarita heutahaca nisütüani varanuyeveveyatü tetuayamete

⁴⁶ müpaü tivacühüavetü, 'Ipaü püre'uxa, Nequi nenevieri caniquiyaritüni. Xeme püta terü xecanayeitüani haque tenavayamete memeyu'avieta.

⁴⁷ Mericüsü tucarićü tini'üquitacaitüni tuqui curaruyarita. Mara'acate memühüritüariēcai, müme meta 'inüaricü memüte'üquitametetücaí, teüteri va'uquiyarima yunaitü menicuvautüvecaitüni me'imienique.

⁴⁸ Peru müme mecaniyutatexieni müpaü meteyurienique, yunaitü teüteri memi'eniecaicü me'ihive'erietü niuquieya.

20

Qesusi heiserie que mürexeiyacai

(Mateu 21:23-27; Maricuxi 11:27-33)

¹ Mericüsü heiva teüteri tiniva'üquitüacaitüni tuqui 'amüpa curaruyarita 'ayećetü, niuqui 'aixüa manuyüne vacuxax-atüvatü. Hicü mara'acate memühüritüariēcai mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücaí vahamatü 'uquiravesixi vahamatü meniu'axüani.

² Müpaü metenitahüave, Quetatineutahecüatüa haque memieme heiserie pemexeiya 'ipaü pemütiyurienecü. Que mü'ane 'icü heiserie masipitüa 'iya pemütiyurienecü.

³ Müpaü tinivarutahüave, Mericüte neta xei niuquiyari nepüxeta'ivaviya. Yaxequeneteneutahüavi ne.

⁴ Vani quepaucua müti'üyanecai, taheima mieme yatip-itüarielai, teüteri xeicüa yamepüte'ipitüa nusu.

⁵ Mümeri müpaü meteniyücühüavecaitüni, Xüca tame müpaü te'utiyuani quename taheima mieme pitüarielai mücü müpaü canitayümücü, Mericüte, titayari yuri xecate'ita'eriri.

⁶ Masi xüca müpaü te'utiyuani quename teüteri me'ipitüacai, yunaitü teüteri tetecü mepütasitituaxa, yuri memüte'eriecü quename Vani tixaxatame hücütücai Cacaüyarisüa mieme.

⁷ Hicü müpaü metenita'eiya quename 'asimecatemaicai haque mepitüarielai.

⁸ Quesita müpaü tinivaruta'eiya, Mericüte neta 'asinepücatixetahüave haque memieme heiserie nemexeiya 'iya nemütiyuriencü.

Te'üviyamete 'axa teyuruvamete

(Mateu 21:33-44; Maricuxi 12:1-11)

⁹ Mericüsü 'icü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü nisutüani tiva'üquitüatü teüteri müpaü 'utaitü, Tevi haraveri putavevi. Te'üviyamete nivaruhüritüani vacuetatüatü. Tevapai caneyani müixa.

¹⁰ Hicü tucari canaye'ani maticuacuaxesie. Ti'uximayatame niutanü'ani te'üviyamete vahesüa memiyetuirienicü haraverita mieme yapaümeme cusiyarisie mieme. Peru te'üviyamete me'icuvaxüaca yacü xeicüa maveme meneinü'ani.

¹¹ Hicü tavari ti'uximayatame niutanü'ani. Müme me'icuvaxüaca 'iyata, me'inanaimaca, meneinü'ani yacü xeicüa maveme.

¹² Tavari hairieca xeime niutanü'ani. Meheicuvitexüaca menenuehüani.

¹³ Hicü haraveri cusiyari müpaü niutayüni, Queri netiyurieni. Nenive nepanunü'ani neminaqui'erie. Tietü meteheiyehüviriecuni.

¹⁴ Hicü te'üviyamete me'ixeyaca, niuqui meniu-tixüatüatücüne müpaü me'utiyuatü, Camüsü, 'icüsie catininaquimücü cusiyari pinieya. Tepimieni tahesie püta mütinaquenicü pinieya.

¹⁵ Hicü haraveri vari meneicahüani, menimieni. Mericüte, que vayurieni haraveri cusiyari.

¹⁶ Caninuamücü, nivatixütüamücü müme te'üviyamete. Hipame püta nivahüritüamücü yuharaveri. Müme memü'enanacai müpaü meniutiyuane, Xüca müpaü catiuyünique tüma.

¹⁷ 'Iya vaxeyatü müpaü niutayüni, Mericüte, xüca müpaü catiyüni, titayari 'ipaü raine 'utüarica 'aumü,

Mücü tete memutixani'erie qui vevivamete,
Mücü 'isiquina titutuicame nayani.

¹⁸ Yunaitü mücü tetesie memacaxürieni mepütumurixüani. Que mü'anesie mücaveni, pitaviviexüani.

Cuviyexunu tuminiya

(*Mateu 21:45-46; 22:15-22; Maricuxi 12:12-17*)

¹⁹ Mericüsü 'anatütü müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai mara'acate memühürütüariecai yunaitü metenicuvautüvecaitüni que memüte'iviyacü, peru menivamacarücaitüni teüteri müpaü metemaitü, müme müvaxatacaicü mücü 'üxasi hepaüsita ti'üquitatü.

²⁰ Hicü me'itihupienique menivarutanü'ani 'avie nenieremete teüteri heiseriemecü yamemütecahu vahepaü memüyüacai yacü xEICÜA. Me'iviyame niuquieyacü meniyetuaniquecaitüni, cuvexunaruri mita'ivaviyacü 'isücametütü.

²¹ Hicü menicu'ivaviyacaitüni müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, tame tepütemate 'ecü heiseriemecü pemüticuxatacü, heiseriemecü pemüti'üquitacü. Yücü pepücativaxeiya teüteri, masi Cacaüyari huyeya hepaüsita pepüti'üquita que mütivaiyacü.

²² Tamüsü, titauniva temütetatuanicü Sesaxi cuviyex-unuyasüa mieme, pücatauniva nusu.

²³ Timaitü que memüte'irüviyacai, müpaü tinivarutahüave, Titayari xenete'inüatatüve.

²⁴ Tuminiyari xequeneneuxeisitüa. Quepai ramu'u püra'uxa, quepai püra'utüarica. Müme müpaü metenitahüave, Sesaxi mu'uya canihücütüni, 'utüaricaya meta.

²⁵ Müpaü tinivarutahüave, Mericüte tita Sesaxisüa mütimieme, Sesaxi xequetenapinirieca, tita Cacaüyarisüa mütimieme, Cacaüyari xequetenapinirieca.

²⁶ Mepüyutatexi niuquieyasie me'iviyacutü teüteri vahüxie. Mehüxyatü müya mütivarutahüavixücü cayuvatü meniumacaitüni.

Que memüte'ita'ivaviyaxü, müquite que memüte'anucu'uni hepaüsita

(*Mateu 22:23-33; Maricuxi 12:18-27*)

²⁷ Mericüsü Saruseusixi hipatü meniu'axüani müpaü memutiyanecai quename müquite meca'anucu'uni. Hicü müme menita'ivaviya,

²⁸ müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, Muisexi müpaü catiniu'utüani tahesie mieme, tevi xüca masicaya 'umüni neüquetü, xüca türi cavarexeiyani, mücü tevi mutaya canitivitümücü yucue, türi nivativevimücü yumasica nivemama.

²⁹ Mericüsü 'atahutatü 'amenititecaitüni 'ivamarixi. Vama-sica 'itivitüca 'uca niümüni, türi cavaruhayevaca.

³⁰ Mutaya yaxaicüa tiniuyurieni, tiumü türi cavaruhayevaca.

³¹ 'Iyata mutaya hairieca nitivitüni niümüni. Yaxaicüa 'atahutatü yunaitü türi mecavaruhayevaca meniucüni.

³² 'Imatüriecata niümüni 'uca.

³³ Mericüte, quepaucua xeniu memanucu'uni, 'atahutatü memitivitü, quepai ra'üya pürayani.

³⁴ Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Hicü miemete teüteri mepüneneüque mepüvique.

³⁵ Müme vahesie mütinaque mücü cuie mühecuasie memaye'axüanicü, vahesie mütinaque memanucu'unicü müquite vasata, müme mepücaneneüqueni mepücaviquieca.

³⁶ Mücü meta, 'ana mepüca'yüvaveni tavari memücuinicü, Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete vahepaü me'anenetü. Masi Cacaüyari nivemama mecanihümetüni, müme memanucu'uni.

³⁷ Müquite que memüte'anucu'uni, müpaüta Muisexi tiniu'üquita, yuxapasie haque tupiriya mexata. Müpaü cananuyüneni, 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu vacacaüyari canihücütüni Ti'aitametütü.

³⁸ 'Ayumieme müquite püca'vaxata quename vacacaüyari haitü. Memayeneniere püta vacacaüyari caniyuxatani, sepa memucui. Yunaitü mepayeneniere que mütivaxeiya.

³⁹ Hicü müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai hipatü müpaü metenicühüaveni, Ti'üquitame, 'aixüa pepaine.

⁴⁰ Tavari mepüca'yuvaüriyacai memita'ivaviyacü.

Cürisitu quepai püraxiüyari, que mütivaruta'ivaviyaxü

(Mateu 22:41-46; Maricuxi 12:35-37)

⁴¹ Hicü müpaü tinivarutahüave Qesusi, Titayari müpaü mete'utiyuane quename Cürisitu Raviri xiüyarieya hücü.

⁴² Mücü Raviritütü cuicari xapayarisie müpaü paine, Ti'aitame müpaü tinitahüave que mü'ane müneti'aitüa, Neserieta quenacani.

⁴³ 'Ahetüapai mexi nevarahapani müme memümasi'aca'unie.

⁴⁴ Hicümü Raviritütü Neti'aitüvame tinitaterüva. Mericüte, xüca Cürisitu tita'aitüani Raviri, que timasiücü quename xiüyarieya.

Qesusi que mütivaxanetacai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai

(Mateu 23:1-36; Maricuxi 12:38-40; Rucaxi 11:37-54)

⁴⁵ Mericüsü yunaitü teüteri me'i'eniecacu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete,

46 Xequeneyucuerivayurieca müme 'inüaricü memüte'üquitamete vahepaüsita, müme müvanaque 'etütüme me'anacatütü memeu'uvanicü, müme memeunaqui'a vaürisica memüpütüarienicü quiecarì hixüapa, teüteri vahüxie memüyeyaxecü tuquta, quiecame 'aurie memayaxecü 'ixüararipa, müme vahepaüsita.

47 Müme viyurasixi vapini mepütevarutixütüiri, 'emeteheutevitü neneviericü para mücamasiücünicü que memüteyurie. Müme vahesie masi yemecü tinahüivani.

21

Viyura tumini que müti'atüiri Cacaüyari
(*Maricuxi 12:41-44*)

1 Mericüsü heutaniereca nivaruxeiya xicusixi yu'imiquieri meheucaxürüvame tumini cacuniyarisie tuquta.

2 Hicü 'uca tiuxei cünaya mumü tuminicü mümavecai mana heicaxürüvame huta senitavuyari.

3 Müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, 'icü viyura tuminicü mavetü cacunisie neicaxürieni vaücava, müme yunaitü 'esiva xeicüa meneicaxürieni.

4 Müme yunaitü yuhayevame meneucaxürieni Cacaüyarisie mieme 'imiquieri. 'Icü 'uca yuhaveri mieme püta neucaxürieni cümana mütiyumicuacai naime.

Qesusi que mutayü, tuqui 'amüpa que mütica'unarieniquecai 'arique

(*Mateu 24:1-2; Maricuxi 13:1-2*)

5 Mericüsü hipatü tuqui 'amüpa hepaüsita metenicuxatacaitüni, que mütiquemarütüariecai tete visi 'anenemecü mavari visi 'anenemecü. Müpaü niutayüni Qesusi,

6 Xepixeiya 'icü. Tucari canaye'amücü quepaucua tete pücacu'eiriva yuheima 'atetü. Naitü püca'unarieni.

Inüarite que mütimasiücüni taparirümecacu
(*Mateu 24:3-28; Maricuxi 13:3-23*)

7 Müme müpaü metenita'ivaviya, Ti'üquitame, quepaucua müpaü pütüyüni que pemaine. Tita ti'inüaritüni quepaucua maye'aximeni.

8 Hicü müpaü niutayüni, Xequeneyucuerivayurieca capa xeheuyexürürianicü. Yümüretü mecani'axüacuni, quename nehesüa memiemete me'utiyuatü, Ne necanihücütüni me'utiyuatü, Tucari canaye'aniri me'utiyuatü. Va'utüma xepücahecücani.

9 Quepaucua cuyaxi xemüva'enieni meyucuitüveme, quepaucua xemütetamarieni memanucu'uiximecü cuyacü,

xepüca'atixürüveni maricacü. Neuyeveca müpaü mütiyünicü meri, peru 'acuxi cuitü pücatapare.

10 'Ana müpaü tinivarutahüave, Nuivarite mecaniyeha'acuni mevacuicutü hipame nuivarite. Xexuime cuieyarisie quiecatari mepüyeha'ani hipame cuieyarisie miemete mevacuicutü.

11 Cuie carima canitayumücü, xexuime quiecariyarisie haca canitavemücü vaüca cuiniyata. 'Inüari mamarivaveme muyuavisie mexeyatü, mecanimariusiecacuni.

12 Yacatiyüvecacu cuxi, mepüxetiviya xeme, mepüxe'anuyeveiya. Mepüxeyetuanı tuquiteta, casariyanata xemanutaxüriyanicü. Xepanuhapaniexüani te'aitamete vahüxie 'isücate vahüxie nehesüa xemümiemetecü.

13 Müpaü xe'itüarieme xecaniyüvavecuni xemütehecüatanicü.

14 'Ayumieme yu'iyari xequeneseiriyani, xetiviyarieme xepücayu'iyaritüaca que xemutiyaneni.

15 Ne püta temaivavemete necanixe'ayeitüamücü, xemütiniunicü. 'Ayumieme yunaitü memüxe'aye'unie mecaniyutatexicuni mexe'a'ivacutü mexeniuquimacutü.

16 'Asita xe'uquiyarima xe'ivama xemarema xehamicuma mecanixeyetuacuni. Hipame xeme mepüxecuini.

17 Yunaitü mecanixe'uxive'eriecacuni nehesüa xemümiemetecü.

18 Peru ni xeı cüpayari pücaheuyeveni xemu'usie mieme.

19 Xete'uca'enivatü tucari xecaniyupitüacacuni.

20 Quepaucua xemüvaxeiya cuyaxi Querusareme 'aurie meyucuxeürıeximecacu, 'ana müpaü xecatenimaicacuni maye'aximecü quepaucua 'acumavetü mayani.

21 'Ana müme Cureya cuieyarisie meme'uvani meque'uyuta'unaxüani hürisie. Müme quiecarisie memütiteni mequevayecüni. Müme yeuta meme'uvani mepücaheutahaxüani quiecarisie.

22 Mücü tucarisie heiseriemecü mepüte'apiniyarieni quiecatari, 'ana catinaye'amücü naitü que müre'uxa.

23 Xüa 'ui müme memuhuca müme memütesisitüani mücü tucarisie. 'Uximatüarica canitavemücü cuiepa, haxüa canitix-uaverimücüta 'icü teüteri vahepaüsita.

24 'Ixiparacü menitacui'ivacuni, yunaimे nuivarite vahesüa mecananuhapaniecuni vaüriyarica. Nuivarite memücatateüterima mepütetürücariya Querusaremesie mexi vatucari cataparive.

Yuri Tevi que mütinuani

(Mateu 24:29-35, 42-44; Maricuxi 13:24-37)

25 'Inüarite pütixuavere tausie mesasie xuravesixi vahesie. Cuiepa meta nuivarite mepü'iyarixitüarica meyuhiverietü,

'asimecatemaitü que memüteyurieni, haramara hamevari que mütiyuane, müpaü meteyumaitü.

²⁶ Maricacü teüteri mepü'amüxüani mehe'erivatü cuiepa memütama que memü'itüarieni. Taheima miemete türücavimete mepütayuitüarienita.

²⁷ 'Ana Yuri Tevi que nemütiteva mecanenixeiyacuni haisata ne'acamieme netürücaüyetü cui nexavatütü.

²⁸ Yatisutüarieximecacu xequeneutineniereni 'aixüa xequeteneyumaica. 'Ana paye'aximeni quepaucua xemütixünarieni.

²⁹ Hicü 'üxasi hepaüsita ticuxatatü tinivaruta'üquitüani müpaü 'utaitü, Xequeneu'ixüari pini ya naime cüyexi.

³⁰ Quepaucua mütixavata, xe'i'ixüarietü yücümana xepütemaica tasüari 'auracacutüca.

³¹ Xemeta yaxaicüa, quepaucua xemixeiya 'ipaü yüaneme, xequetenemaica maye'aximecü Cacaüyari misütüanicü ti'aitatü.

³² Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, hicü miemete mepücatixüni mexi ca'aye'ave naitü.

³³ Muyuavi cuie naitü canitixümücü, peru nenuqui pücaxüni.

³⁴ Xequeneyü'üviyani capa xe'iyari 'u'itutuperecü xecu'ixüaratüvecacu xetarüvecacu cuiepa mieme tucaricü xeyu'iyaritüacacu. Xüca müpaü xeteyuricaque, 'iya tucari yapaucua püxe'axe

³⁵ viniyaripaü. Mücü tucarisie menita'axiyariecuni yunaitü cuiepa memütama naisarie.

³⁶ Xequenayeneniereni 'aixüa, yuheyemecü xeyunenevietü para xemüyüvavenicü, Yuri Tevi hüxie xemaye'axüanicü xetavicueme 'uximatüaricasata 'umüramie.

³⁷ Mericüsü tucaricü tuqui 'amüpa curaruyarita niuyeicacaitüni ti'üquitatü. Tücaricü vayeyeicatü Huriva Macu'u yemuriyarisie nehupucaitüni.

³⁸ Yunaitü teüteri yuimuana meni'axecaitüni hesüana me'i'enienique tuquipa.

22

Que memüte'imieniquecai Quesusi

(Mateu 26:1-5, 14-16; Maricuxi 14:1-2, 10-11; Vani 11:45-53)

¹ Mericüsü 'ixüarari canahurare quepaucua pa mücacuxanariyarie memücuacai mehe'erivatü Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima.

² Hicü mara'acate memühüritüariecai müme 'inüaricü memüte'üquitametetücai metenicuvautüvecaitüni que memüte'imieniquecai memüvamacarücaicü teüteri.

³ Hicü Cauyumarie niviyä Cura 'Isicariutitanaca. Mücü Tamamata Heimana Yuhutame canixevitütücaitüni.

⁴ Heyaca mara'acate memühüritüariëcai vahesüa vacuyax-ima vahesüa, metenicuxatacaitüni que müтивayetuirieniquecai.

⁵ Müme meniyutemamaviecaitüni. Mepuyu'enie müpaü me'utiyuatü quename tumini me'i'üitüaniquecai.

⁶ Mücü 'iyarieya ya'anecacu tinicuvaunecaitüni quepaucua 'aixüa müyüniëcai müvayetuirienicü teüteri 'ameca'u'uvacacu.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari

(Mateu 26:17-29; Maricuxi 14:12-25; Vani 13:21-30; 1 Curinitutari 11:23-26)

⁷ Mericüsü Pa Mücacuxanariyari tucariyari naye'ani. 'Ana peuyevecai memüvacuinicü muxasi türixi 'ixüararicü.

⁸ Hicü Qesusi nivarutanü'ani Pecuru Vanimame müpaü haitü, Xequenehu 'aixüa xequeneyuri 'ixüarari 'icuaiyari, temütëcuanicü.

⁹ Müme müpaü metenitahüave, Haque masihënaque 'aixüa temeiyurienicü.

¹⁰ Müpaü tinivarutahüave, Camüsü xeheutahaxüaximecacu quiecarisie 'uqui nixe'anucunaquimücü ye'ü 'ahanatü hecuhanüca. Mücü xequenanuveiya quita haque meuhani.

¹¹ Müpaü xepüteheitahüave muva quiecame, Ti'üquitame müpaü pümarahüave, Hipatüte haqueva qui müme nemütiva'üquitüa nehamatü 'ixüarari 'icuaiyari temücuanicü.

¹² Mücü qui taüta xeheutivitüme canixëxësitüamücü hipame qui 'amüyëva naitü 'ureyëpicame. Muva 'aixüa xequeteneyuri.

¹³ Hicü menecüne, meneitaxëiya que müтивarutahüavixü. Muva 'ixüarari 'icuaiyari 'aixüa meniuyurieni para meme'erivanicü Cacaüyari que müтивaruhayëvaxü vateüterima.

¹⁴ Hicü 'aye'acu mexa 'aurie nayerüni, nü'arisixi yunaitü.

¹⁵ Hicü müpaü tinivarutahüave, Cuini mieme nepihive'eriecai xëhamatü 'icü 'ixüarari 'icuaiyari nemücuanicü necaticuinivetü cuxi.

¹⁶ Yanepütixëcühüave, tavari 'icü nepücacuani mexi ca'aye'ave tita 'ixüarari müti'inüariyari Cacaüyari ti'aitametücaçu.

¹⁷ Hicü tecüxi 'anuhanaca pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari müpaü niutayüni, Xequenanuhani 'icü, yuxëxuitü xequënanuti'inüataxüa.

¹⁸ Yanepütixëcühüave, ni hicü ni 'uxa'atüni varie tavari nepüca'ënu'ieni caxie hayari mexi ca'aye'ave Cacaüyari mis-utüanicü ti'aitatü.

¹⁹ Hicü pa 'anu'üca pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari 'ititaraca nivarumini müpaü 'utaitü, 'Icü caninevaiyaritüni

xehesie mieme müyetuiyani. 'Ipaü xequeteneyurieca xemünesi'a'erivanicü.

²⁰ Yaxeicüa tiniuyurieni tecüxi hepaüsita mete'ucuacu müpaü 'utaitü, 'Icü tecüxita mieme türatu hecuame canihücütüni nexuriyacü, müseiriyarieni xehesie mieme que mütitayeuriyani.

²¹ Perusü que mü'ane münesiyetuani 'ena paca, mamaya mexasie pama haque nemaca.

²² Yuri Tevi que nemütiteva, necaniyemieni nemümierenicü, que müti'aisie yamütiyünicü, perusü xüa 'ui que mü'ane münesiyetuani.

²³ Müme menisütüani niuqui mexüatüatü que mü'ane müme müxatacai quename müya tiyurieniquecai 'utaitü.

Ti'uximayatü hipame vahesie mieme, ve'eme que mürayani

²⁴ 'Anata müme me'ütesatü menayu'iva que mü'ane müme masi müve'emetücai.

²⁵ 'Iya müpaü tinivarutahüave, Nuivarite teva'aitüvamete meteniva'uxitüaca mete'aitatü, müme heiserie memex-eiya vahepaüsita quename 'aixüa meteyuruvamete metenyuterüvani.

²⁶ Xeme püta müpaü xepüca'yüaca. Masi que mü'ane xeme müve'eme, mücü que mü'ane masi mühecuapaü queyüaneni. Que mü'ane mütxe'aitüa, mücü que mü'ane xehesie mieme müti'uximayapaü queyüaneni.

²⁷ Que xetecu'eriva, que mü'ane masi püve'eme, que mü'ane quiecametütü müticua'a, que mü'ane miparevie timicuatü, mücü nusu püve'eme. Xüari quiecame masi püve'eme. Perusü ne xesata nepuyeica xehesie mieme neti'uximayatü püta.

²⁸ Xeme nehesisie xecateniviyacaitüni xecatehayevatü ne'inüasieneccacu.

²⁹ Ne'uquiyari que münetiucaye ti'aitame nemayanicü, neta yaxeicüa te'aitamete necanixecayasamücü.

³⁰ Nehamatü xecatenicuaicuni xeteni'iecuni mexa 'aurie ne'acaima neti'aitametücacu. 'Isücate xecanacünicuni, 'uvenisie xe'ayaxeme xecateniva'aitüacacuni teüteri tamamata heimana yuhutame nuivarite 'Ixaherisie memüyecü.

Quesusi que mutayü, Pecuru que mütiyucu'imavaniquecai, quename ca'imaicai 'utaitü

(Mateu 26:31-35; Maricuxi 14:27-31; Vani 13:36-38)

³¹ Neuxei Simuni, yumarima 'aixüa. Cauyumarie püxevaucui, püxeta'inüata, püxeticase türicupaü.

³² Ne masi nepünetanenevie 'ahesie mieme pemücatihayevacü yuri peti'erietü. 'Ecüta quepaucua pemüthayeva peheuyevausetü quenivatuicani 'a'ivama.

33 Mücü müpaü tinitahüave, Ti'aitame, nepünevaüriya 'ahesie nemütiviyanicü sepa nemanutahüiyani sepa nemumierieni.

34 Rehüave, Pecuru 'acu, müpaü nepümaticühüave, vacana catahivavecacu cuxi hicü, 'ecü haicacüa pecani'acu'imavamücü, quename pecanesimate pe'utaitü.

Que mutayü 'aye'aximecacu

35 Hicü müpaü tinivarutahüave, Quepaucua nemüxeheutanü'axüa cüsiuri xerai cacai xecate'upicame, tixaü xeteheuyehüacai 'acu. Müme Tixaüsü meniutiyuani.

36 Müpaü tinivarutahüave, Hicüsü püta müpaü pücatiyüni. Que mü'ane cüsiuri mexeiya queheihurieni, xerai meta yax-eicüa. Que mü'ane mücaheixeiya cuya cusiraya yü'ücaru que'utuani que'inaneni.

37 Yanepütixecühüave, peuyevese nehiesie maye'atüarienicü müpaü que müre'uxa, 'Inüari niuquiyari sanamete vahepaü niu'itüarieni que müranuyüne. Naitü nehapaüsita que müre'uxa canaye'atüarieximeni.

38 Hicü müme müpaü meniutiyuani, Ti'aitame, neuxei cusirate 'uva hutatü. 'Ariri, tinivacühüaveni.

Qesusi que mütiyutanenevie Quetisemanisie

(Mateu 26:36-46; Maricuxi 14:32-42)

39 Mericüsü vayeyaca neyani haque me'axecai Huriva Macu'u yemuriyarisie. Teyü'üquitüvamete meniveiyacaitüni.

40 Hicü muva heta'aca müpaü tinivarutahüave, Xequeneyunenevieca, capa xe'uta'isiparienicü.

41 Hicü yuxaüta yerümütü yateva niuyani memanucateisie tete que mürehüiva yacütütü. 'Utitunumaqueca niyutanenevieni

42 müpaü 'utaitü, Ne'uquiyari, xüca pe'avaüriyani, 'icü tecüxi quenanuhani cuerietü yanemüca'itüarienicü. Masi que münetinaque ne pücatixaü, que matinaque 'ecü püta yaquetiuyüni.

43 Hicü niuqui tuayame masiücütü nayuyeitüani taheima mieme 'itürüariyatü, nixeiya.

44 Hicü cui yüanetü hivericacü, masi cuini mieme yutat-uatü niyuneneviecaitüni. Cuaxiyaya xuriya suniriyaripaü cani'anenecaitüni cuipea caxürüvetü.

45 Mericüsü yutanenevieca 'anucaqueca teyü'üquitüvamete vahesüa nuaca mana nivarutaxeiya mecusume hivericacü.

46 Müpaü tinivarutahüave, Titayari xetecusu. Xequen-ancu'uti xequeneyunenevieca capa xe'uta'isiparienicü.

Qesusi que mütiuviyarie

(Mateu 26:47-56; Maricuxi 14:43-50; Vani 18:2-11)

47 Mericüsü 'utaniucacacu cuxi yumüiretü teüteri me-niu'axüani. Xevitü nivaravitücücaitüni Tamamata Heimana Yuhutame vahesie miemetütü Cura titevatü. Quesusi 'aurie niutaqueni 'i'senique.

48 Peru Quesusi müpaü tinitahüave, Cura, penesi'iseme penetiyetvani Yuri Tevi que nemütiteva.

49 Teüterimama metemarietü que mütiyüniquecai müpaü me-niutyuani, Ti'aitame, tacusiracü tetetacuini.

50 Xevitü müme nicuva tevi mara'acame mühüritüariecaisüa mieme müti'uximayatametücai. Nacaya naviteni serietana mieme.

51 Peru Quesusi müpaü niutayüni, 'Ari xequeteneuhayeva. 'Imayüaca nacaya nenayehüani.

52 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave mara'acate memühüritüariecai cuyaxi tuquipa miemete 'uquiravesixi memeyecü me'iviyaque, Cari xepeyecü cusirate cüyexi xe'u'ütü xenesiviyaque, tinavayamepaü que mütiviviyarüva.

53 Tucaricü xehesüa ne'uyeicacacu tuquipa xepücanesi'umayüa. Peru 'icü xetucari canihücütüni yamütiyünicü, Yüvicame heiserie pexeya hicü.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, Nepüca'imate Quesusi 'utaitü
(Mateu 26:57-58, 69-75; Maricuxi 14:53-54, 66-72; Vani 18:12-18, 25-27)

54 Mericüsü me'iviyaca meneivitüni. Mara'acame mühüritüariecai quita meni'atüani. Pecuru yateva niveiyacaitüni.

55 Tacua hixüapa me'utinaicu me'utiyaxecu Pecuruta niu-tayerüni va'aurie.

56 Hicü xevitü 'üimari mana müti'uximayacai 'ixeyaca hecüaripa 'ucaime 'ixeyatü müpaü niutayüni, Cari 'icüta hamatüana niuyeicacaitüni.

57 Mücü niyucu'imavacaitüni müpaü 'utaitü, 'Uca 'acu, nepüca'imate.

58 Yareutevitüta xevitü 'ixeyaca müpaü tiutayü, 'Ecüsü xevitü müme pecanihücütüni. Pecuru müpaü tiutayü, Que cüxipa ne nepücahücü.

59 Hicü xei hurayari 'aye'acu yacütüniquetü xevitüta heis-eriemecü müpaü niutayüni, Masi 'icü hamatüana niuyeica-caitüni, pücarereyatanaca.

60 Pecuru raine, Quetütüri, ne 'asinepücatimate que pe-mainé. Yapaucua haniucacacu cuxi vacana niutahiva.

61 Ti'aitame ta'aurie 'aveca neutaniere Pecuru xeyatü. Hicü Pecuru Ti'aitame niuquieya na'erivacaitüni que mütitahüavixü, Vacana catahivavecacu cuxi hicü, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani quename pecanesimate pe'utaitü.

62 Vayeyaca niutasuani cui yuhiverietü.

Quesusi que mütinanaimariecai que müticuveivacai
(*Mateu 26:67-68; Maricuxi 14:65*)

⁶³ Hicü 'uqusi Quesusi memü'üviyacai meninainamacaitüni. Menicuvayacaitüni.

⁶⁴ Meheitinaca menicu'ivaviyacaitüni yame'utiyuatü, Cari Cacaüyarisüa mieme pepütixaxatame. Quetaneutaxatüa, quepaicü masicuvaya.

⁶⁵ Vaüca masi metenicühüavecaitüni 'axa me'utiyuatü.

Quesusi que mütiutahüavarie 'isücate vahüxie
(*Mateu 26:59-66; Maricuxi 14:55-64; Vani 18:19-24*)

⁶⁶ Mericüsü 'ucatarecu teüteri va'uquiyarima meniycuxeürieni mara'acate memühürütüariecai mümeta 'inüaricü memüte'üquitametetücai. Meni'atüani memayuxeüriecaisie.

⁶⁷ Müpaü metenitahüave, Que mü'ane heiserie mupitüarie xüca pehücütüni 'ecü pecürisitütütü, yaquetatineutahüavi. Müpaü tinivaruta'eiya, Xüca yanetixehahüavenique yuri xepücaneteta'eririeniqueyu.

⁶⁸ Xüca nexecu'ivaviyanique xepücanesiha'eiyaniqueyu, xepücanesixünaqueyu.

⁶⁹ Peru hicüri 'uxa'atünita Yuri Tevi que nemütiteva Ca-caüyari mütürücaüye serieta nepacani.

⁷⁰ Yunaitü müpaü metenicühüaveni, 'A, 'ecü xeniu Ca-caüyari petinu'aya. Tivarahüave, Xeme müpaü xeputiyua, ne nepühücü.

⁷¹ Müpaü meniutiyuani, Que cuxi tetevareuyehüva tehecüatamete. Tamesietü tepi'eni tetana mieme.

23

Quesusi que mütiutahüavarie Piratu hüxie
(*Mateu 27:1-2, 11-14; Maricuxi 15:1-5; Vani 18:28-38*)

¹ Hicü yunaitü mepanucu'ui meneihana müta'ivaviyarienicü Piratusüa.

² 'Ana menisütüani me'ixanetatü müpaü me'utiyuatü, Te'icu'ivaviyatü 'ipaü tecatenimaica, cuamanarica vevietü tiniva'üquitüaca tateüterima, nivanenaca memücateyutuanicü Sesaxi cuviyexunuya tuminieya, müpaü canaineni quename heiserie 'upitüarie Cürisitütütü, ti'aitame yuxatatü.

³ Hicü Piratu müpaü tinita'ivaviya, 'Ecü Huriyusixi teüteriyari tiva'aitüvame petihücü. Tita'ei, 'Ecüsü müpaü pecanaineni.

⁴ Hicü Piratu müpaü tinivarutahüave mara'acate memühürütüariecai, teüteri memüyucuxeürie, Que nemütimate, tixaü pücareuyevese 'icü tevi müxanesiecacü.

⁵ Müme masi cuini mieme menicu'imavacaitüni yame'utiyuatü, Canivaxamurienei teüteri, ti'üquitatü

naisarie Cureya cuieyarisie, Carereya cuieyarisie heisutuäca 'uvapaita.

Quesusi que mütiutahüavarie Herurexi hüxie

⁶ Mericüsü Piratu 'u'enaca nicu'ivavacaitüni xüca Carerey-
atanaca hücütücaitüni tevi.

⁷ Tiutamariëca Herurexi mehüritüariëcaisie
müquiecametücaicü, hesüana neinü'ani, Herurexi
Querusaremesie muyeicacaicü 'ana.

⁸ Mericüsü Herurexi Quesusi xeyatü niyutemaviecaitüni
vaüca. Müixa nixeyamücücaitüni mü'enacaicü
hepaüsitana. Müpaü tinicu'erivacaitüni, Quesusi tixaütü
mütiyurieniquecaicü 'inüari, 'ixeyamütü.

⁹ Vaüca niuqui nicu'ivaviyacaitüni, 'iya 'asicare'eiyacacu.

¹⁰ Peru mara'acate memühüritüariëcai müme 'inüaricü
memüte'üquitametetücai yunaitü mecaniu'axüani, carima
menixanetacaitüni.

¹¹ 'Ana Herurexi yucuyaxima vahamatü meni-
tave'eriecaitüni me'inanaimatü. 'Ixuriqui visi mü'anecü
me'itiquemaritüaca tavari meneinü'ani Piratusüa.

¹² Mücü tucarisie Herurexi Piratu meniyutemaviecaitüni.
Mepayuca'uniecai müixa, 'anaque 'aixüa mepütëyuxeyacai.

'Isücame que mütiuta'aitaxü, Quesusi mümierenicü

(Mateu 27:15-26; Maricuxi 15:6-15; Vani 18:39-19:16)

¹³ Hicü Piratu varucuxeüriëca mara'acate
memühüritüariëcai 'isücate teüteri yunaime,

¹⁴ müpaü tinivarutahüave, Nehesüa xepi'atüa 'icü tevi, que-
name cuamanarica vevietü tiva'üquitüa teüteri xe'utiyuatü.
Camü, xehüxie ne'ita'ivaviyaca ne, que nemütimate, tixaü
pücareuyevese 'icü tevisie mürahüiyanicü que xemüte'ixaneta.

¹⁵ Herurexita yaxëicüa niutayüni, nexë'utanü'acu hesüana
tavari nehësüa caneyenü'aniri. 'Asipücatiuyuri hesiena
mütinaquenicü mümierenicü.

¹⁶ 'Ayumieme nepütita'aita mücuveiyaxüanicü, 'arique
nepixüna.

¹⁷ Mericüsü 'ixüararipa neuyevecaitüni xeime
müvaxünirienicü 'anutahüiyacame.

¹⁸ 'Ana yunaitü 'axëicüa meniutihiva müpaü me'utiyuatü,
Quenemi'a 'icü, quetaneuxüniri Vaxavaxi püta.

¹⁹ Mücü müyumienecaicü quiecarisie, xeime mumericü,
casariyanata nanutahüiyacaitüni.

²⁰ Piratu tavari nivarutahüave, Quesusi xünamütü.

²¹ Müme masi meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Cu-
ruxisie quenecavi, quenemi'a.

22 Hairieca müpaü tinivarutahüave, Titayaricutaxi, quecuta tiuyuri 'icü. Que nemütimate ne, tixaü pücareuyevese mümierienicü. 'Ayumieme cuveyaxüayu nepixüna.

23 Müme masi carima menivaviriecaitüni curuxisie mümierienicü. Teüteri, mara'acate memühürütüariecai hivaricü mene'iva.

24 Hicü Piratu müpaü tiniuta'aita yamütiyünicü que memüte'ivautüvecai müme.

25 Nixüna que mü'ane memüvaucal, que mü'ane manutahüiyacal casariyanata müyumienecaicü xeime mumicü, Quesusi püta neyetuani yamüranayeyanicü que mütivanaquecal.

*Quesusi que mütiucaviya curuxisie, que mütiümierie
(Mateu 27:32-44; Maricuxi 15:21-32; Vani 19:17-27)*

26 Mericüsü mehevitütü me'imienique, meniviya xeime Simuni titevacame Sirenetanaca. Mücü xaüsie heyeyaca, quiecarisie ni'aximecaitüni. Menititütüani curuxi Quesusi 'utüma menütünicü.

27 'Ana yumüiretü teüteri meniveiyacaitüni, 'ucari meta me'utisuatü me'isuariviyatü.

28 Hicü ta'aurie 'aveca müpaü Quesusi tinivarutahüave, Xeme 'ucari Querusaremetari xepüca'utisuanani nehepaüsita. Yuhepaüsita püta yunivema vahepaüsita xequeneutisuanani.

29 Tucari canaye'amücü quepaucua müpaü memutiyaneni, müme memüca'yüvave türi memüvarexeiyanicü, müme 'aixüa mepü'itüarie, müme memücatinivevave müme memücatesisitüavave, 'aixüa mepü'itüarie müme.

30 'Anari menisütüacuni müpaü mete'icühüavetü hürü, Taheima quenanaxürü, müpaüta metenivatahüavicuni yemurite, Xequetaneuti'avieta.

31 Hicüpaü xüca meteyurieni cüye yuricacu, quesü tiyüni tavayu.

32 Hipatüta yuhutatü mepehapanie 'axa teyuruvamete memücü'ivacü hepaüna.

33 Mericüsü quepaucua memü'axüa Müqui Mu'uya Manuve müracusevasie, mana curuxisie menitivieni. 'Axa teyuruvameteta menivarutivütüani, serietana xeime 'utatanata xeime.

34 Hicü Quesusi müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, quetini-vareuyehüvirieca. 'Asimepücatemate que memüteyurie.

'Ana cuyaxi meniyuta'iva 'ixuriquiteya meyutahuritüanique.

35 Teüteri mana meniti'ucaitüni metanenieretü. 'Isücate menitave'eriecaitüni müpaü me'utiyuatü, Hipame niu püvavicueisitüacal, yücümana queyutavicueisitüani xüca 'acu hücütüni que mü'ane Caca'yari heiserie mipitüa Cürisitütüme, que mü'ane manayexeyarie xüca hücütüni 'icü.

36 Cuyaxita yaxaicüa meninanimacaitüni me'axetü masina me'i'itüatü

37 müpaü me'utiyuatü, 'Ecü Huriyusixi tiva'aitüvame xüca pehücütüni, quene'atavicueisitüa.

38 Mücü meta, xapa mu'uya heima meneimani, 'ICÜ HURIYUSIXI TIVA'AITÜVAME CANIHÜCÜTÜNI 'anuyüneme Cüriyecusixi Xumatari Hepürayusixi teüteriyari vaniuquicü 'aye'uxame.

39 Hicü 'axa teyuruvamete mana memutivücai xevitü 'axa tinicühüavecaitüni, müpaü 'utaitü, Cari 'ecü pecaticürisitu. Mericüte, quene'atavicueisitüa, tameta quetaneutavicueisitüa, ticühüavetü.

40 Xevitü püta tapa mutiviecai nitatieni müpaü 'utaitü, Cari 'ecü Cacaüyari pecatimacaxe sepa hepaüna pemü'itüariene yaxaicüa petiutahüavarieca.

41 Peru caniheiserietüni tahesie que mütiunaquixü, que müreuyevese xEICÜA tepü'itüarietüve yatemüteyuriecaicü. 'Icü masi tixaü 'asipücatiyurieve.

42 Müpaü niutayünita, Qesusi 'acu, quenena'erivani quepaucua pemunuani ti'aitame pehücütütü.

43 Hicü Qesusi müpaü tinitahüave, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hicütütü nehesüa pepeyeicani visi müracu'anesie.

Qesusi que mütiyetua yu'iyari

(Mateu 27:45-56; Maricuxi 15:33-41; Vani 19:28-30)

44 Mericüsü tuca naye'ani. Mana cuiepa nacuyüre naisarie cüa caviecacuque.

45 Tau 'uyürecu 'ixuriqui meuviecai tuqui 'amüpata hixüata nisane.

46 Hicü Qesusi carima 'utahivaca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, ne'iyari nepümasihüritüa. Müpaü 'utayüca yu'iyari niyetuani.

47 Hicü cuya mühüritüariecai 'unierca que mütiuyü 'aixüa niutayüni Cacaüyari hepaüsita müpaü 'utaitü, Xüari 'icü tevi heiserie pexeyacai.

48 Yunaitü teüteri menenierenique memüyucuxeürie, me'unenierca que mütiuyü, yu'utüma menecüne yutavisie meyucusunatü hivericacü.

49 Peru yunaitü memimaicai mana meniti'ucaitüni yateva. 'Ucari meta hamatüana memeyecü Carereyasie, müme mana meniti'ucaitünita menenieretü.

Qesusi que mütiuteuqui

(Mateu 27:57-61; Maricuxi 15:42-47; Vani 19:38-42)

50-51 Mericüsü tevi 'aniuyeicacaitüni Cuse titevatü. 'Isücate canixevitütücaitüni, 'aixüa pütiuca'iyaricai heiseriemecü

yapüticamiecai. Mücü yapüca'anecai que memüteyu'eni que memüte'uyuri. 'Arimateya caniquiecametücaitüni Cureya cuieyarisie, yuri tini'eriecaitüni ta'icuevatü Cacaüyari misütüanicü ti'aitatü.

⁵² Hicü Piratusüa nuaca nitavavirieni Quesusi caxarieya.

⁵³ Hecacueca nicu'eima rinu 'ixuriquiyaricü, neicuteucu teuquiyapa 'aitüa müvaye'inieriesie haque tevi hasuacu mücaheutatequievesie.

⁵⁴ Mericüsü püpienixitücai 'ana, 'uxipiya tucari püsütüariximecai.

⁵⁵ Meneiveiya 'ucari Carereyasie memeyecü 'utümana. Menixeiya teuquiya, caxarieya mete'uxei que mütiuteque.

⁵⁶ Yu'utüma mehecüneca 'aixüa meniyurieni visi mu'üa mix-axi nücame 'uhaye.

Mericüsü 'uxipiya tucarisie mecani'uxipiecaitüni 'aisica que maine.

24

Que müranutanierixü 'umierieca

(Mateu 28:1-10; Maricuxi 16:1-8; Vani 20:1-10)

¹ Perusü ximeri cuitü, teuquiyapa meniu'axüani semana mexüacame tucarisie visi mu'üa me'ahapatü memicuxeüri.

² Hicü tete meniutaxeiya heuhüiyacame quitenie meucatei.

³ 'Umeheutahaxüaca teuquiyapa, mepüca'itaxei Ti'aitame Quesusi caxarieya.

⁴ 'Asimepücatemaicai que memüteyurieniquecai müpaü mütiuyücü. Hicü 'uquisi yuhutatü va'aurie meniuti'uni merücavime me'anacatütü.

⁵ Memamacacu cuiepa metihüxima'ucacu müpaü metenivarutahüave, Titayari müquite vasata xete'ivautüve mücü mayeyuri.

⁶ 'Uva pücayecaca, cananucuquetüarieni püta. Xequena'erivani que mütxe'utahüavixü Carereyasie 'uyeicatü cuxi,

⁷ que xemüte'utahüavarie Yuri Tevi hepaüsita, que müreuyevecai müyetuiyanicü 'axa teyuruvamete memiviyacü, curuxisie mümierienicü, hairieca tucarisie manucuquenicü que müreuyevecai.

⁸ 'Ana mene'erivani niuquiyea.

⁹ Hicü teuquiyapa mevayecüneca menecüne. 'Icü naimete menivarutaxatüani Tamamata Heimana Xeime, hipameta yunaimete.

¹⁰ 'Ucari Mariya Mararatanaca, Vana, Mariya Cacuvu müvarusieyatücai metenitetevacaitüni. Hipatüta vahamatü memü'uvacai 'ucari yunaitü yametenivarutaxatüani nü'arisixi.

11 Peru müme yacü me'utiuyaneme meni'eriecaitüni metecuxatacacu, yuri mepücatevaruta'eriri.

12 Perusü Pecuru caneyani teuquiyapa 'unausarümetü. 'Anahuca nixeiya 'ixuriqui mana 'acateme 'uyemaveme. Yuquie neyani vaüca 'iyarixietü que mütiunierixü hepaüsita.

*Que memüte'ixei, 'Emau huyeyari 'utüa me'uyehutü
(Maricuxi 16:12-13)*

13 Mericüsü mücü tucarisie yuhutatü müme huyeta menecüne, quiecarisie meneta'axüaniquecaitüni 'Emau müracutevasie. Querusareme nehuracaitüni, yanetevacaitüni tamamata heimana huta quirumeturuyari xEICÜA.

14 Metenicuxatacaitüni naitü que mütiuyü hepaüsita.

15 Mericüsü metecuxatacacu niuqui mexüatüacacu Quesusitütü nivaranucu'axe me'uhucacu. Vahamatü niuniecaitüni.

16 Mepücapitüariecai memeitimanicü.

17 Müpaü tinivarutahüave, Que titita 'icü niuqui xemüxüatüa xe'uhutü. Titayari xeteyuhiverie. Müme mana meniuti'uni me'ayexüxünitü yühüxie.

18 Xevitü müme Cüreupaxi mütitevacai müpaü tinitahüave, Cari 'ecü 'asipepücatimate Querusareme que müreyü tacai 'atu. 'Asita cücamete müpaü mepütemate.

19 'Iya müpaü tinivacühüaveni, Que reyücuta. Müme müpaü mete'itahüavixü, Qesusi Nasaretitanaca, que müranayetüa pecatimate. Mücü 'uqui Cacaüyarisie mieme catinixaxatametücaitüni. Que mütiyurienecai que müticuxatacai, canitürücaüyecaitüni Cacaüyari hüxie yunaime teüteri vahüxie.

20 Tamara'acate memühüritüarie ta'isücateta meniyetuani hesiena mürähüiyanicü mümierienicü, 'arique curuxisie mepeimie.

21 Tamesietü tecanita'icuevacaitüni yuri tete'erietü 'iya mühücütücaicü que mü'ane mütasitixünaquecai 'Ixaherisixi teüteriyari. Mücü meta, haica tucari caniyuriecari hicü, müya reyücu.

22 Süricüte, 'ucari tasata miemete mepütasihüxiatüa hicü. Ximeri vaniu menecucünixüani teuquiyapa,

23 peru caxarieya mepücahexei. Meniu'axüani müpaü me'utiyuatü quename niuqui tuayamete mevarexei metehinüme meyu'erietü. Müme vaniu quename Qesusi 'ayeyuri metenivaretahüave.

24 'Ana hipatüta tahamatü memü'uva teuquiyapa menecüne. 'Ucari que memaitücatei, müpaü 'aneme mepetaxei, peru Qesusi mepücahexei.

25 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Cari 'asixepücatemate, yu'iyarisie xepu'itutupe, 'acuxi yuri

xepücateta'erivave texaxatamete que memütecuxatacaisie naime.

²⁶ Careuyevecai Cürisitu müpaü müticuinecü, 'arique mücaque visi 'anetü carayaniquecai.

²⁷ 'Ana Muisexi xapaya xatatü meri yunaime texaxatamete vaxapa xatatü, nisutüani tivahecüasitüiyatü que müre'ucai hepaüsitana naime 'utüaricasie.

²⁸ Mericüsü quiecarí haque memeta'axüaniquecai meneta'axüani. 'Iya masi teva niuniecaitüni.

²⁹ Müme cuini mieme meni'iniecaitüni müpaü me'utiyuatü, Tahamatü quene'ahayeva, 'esivatücacu putaicai pacayunirüme. Hicü muva neutahani vahamatü müyuhayevacü.

³⁰ Hicü vahamatü 'ayerüca mexa 'aurie, 'enu'üca pa, 'aixüa niutayüni Cacaüyari hepaüsita pa hepaüsita. 'Ititaraca nivarumini.

³¹ 'Ana vahüxie canenarietü nayani, meneitimani. 'Iya masi camasiücütü nayuyeitüani tavari memüca'ixeiyacü.

³² Hicü müpaü meteniyücühüavecaitüni, 'E'e, 'ayumieme ta'iyarisie cuini mieme tepütayetuacai mexi taticuxaxatüvacai huyeta te'uhucacu, mexi tasihecüasitüiyacai 'utüarica que maine.

³³ Hicü me'anucu'uca cuitü, Querusareme menecüne yu'utüma. Tamamata Heimana Xeime hipameta menivaretaxeiya meyuxeüriecame.

³⁴ Müme müpaü meniutiyuanecaitüni, Caniyuritüni, Ti'aitame panucuque. Masiücütü nayuyeitüani Simuni 'ixeiyacacu.

³⁵ Mümeta metenivarutaxatüani huyeta que müreyü, que memüteheitima pa 'utitaracu.

Quesusi masiücütü que mürayuyeitüa teyü'üquitüvamete memixeiyaçü

(Mateu 28:16-20; Maricuxi 16:14-18; Vani 20:19-23)

³⁶ Mericüsü metecuxatacacu cuxi, 'iya vahixüata niutaqueni. Müpaü niutayüni, 'Aixüa 'acu.

³⁷ Müme meniutimamani, müqui mexeiya meyu'erietü.

³⁸ Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Titayari xeteyuxamurie. Titayari xete'isutüa niuqui xexüatüatü yu'iyarisie.

³⁹ Xequeneu'ixüari nemamate ne'ücate, ne necanihücütüni. Xequeneneumayüa xequeneneuxeiya. 'Iyari 'ume pücahexeiya vai pücahexeiya nehepaü.

⁴⁰ Müpaü 'utayüca yumamate yü'ücate nivaruxeisitüani.

⁴¹ Meyutemamavietü mehüxiyatü, cayuri mepü'eriecai cuxi. Hicü müpaü tinivarutahüave, Tixaü xecatehexeiya 'uva ticuavame.

⁴² Qesü vaiyari menimini variquime texitamame.

⁴³ 'Enu'üca nitacuani vahüxie.

⁴⁴ Mericüsü müpaü tinivarutahüave, 'Icü niuqui necanixecuxaxatüvacaitüni xehamatü ne'uyeicatü cuxi, müpaü ne'utaitü quename heuyevecai maye'atüarienicü naitü nehepaüsita que müre'uxa Muisexi 'inüarieya niuquiyarisie texaxatamete vaxapasie cuicari xapayarisie ne'utaitü.

⁴⁵ 'Ana va'iyari nivatiyepieni memeitimanicü tita 'utüarica xapayari mütixatacai.

⁴⁶ Müpaüta tinivarutahüave, Müpaü püre'uxa, que müreuyevecai Cürisitu nehücütütü müya netinicuinequecaitüni, hairieca tucarisie nenanucuquenequecaitüni müquite vasata.

⁴⁷ Mücü meta, yunaitü nuivarite müpaü mecatenitahüavariecuni, xüca xetehayeva que xemüteyuricai, xenesihahüavetü que mü'ane nemühücü, xepüteheuyehüviyarieni 'axa xemüte'uyuricü. Querusareme meri, 'ariqueta xaüsie yacatinicuxaxasivamücü.

⁴⁸ Xeme xecanihümetüni xemunenierixü xemihecüata 'icü que mütiuyü hepaüsita.

⁴⁹ Ne meta nepütixehanü'airieni tita ne'uquiyari mürainecai mütixeminiquecaicü. Xeme quiecarisie xequeneyuhayevani tucari 'aye'ayuque quepaucua türücariya xemüpitüarieni taheima mieme, 'anaque xepüvayecüne.

Que müranutitüa

(Maricuxi 16:19-20)

⁵⁰ Hicü nivarayevitüni Vetaniya 'aurie. Yumama teicü heseratü niutaniuni 'aixüa memü'itüarienicü.

⁵¹ Mexi müpaü 'utaniucacai vahesüa nayeyani, muyuavisie nanutivitüquiени.

⁵² Müme nenevieri me'ipitüaca Querusareme menecüne cuini mieme meyutemamavietü.

⁵³ Tucaricü tuqui curaruyarita meniu'uvacaitüni 'aixüa me'utiuyatü Cacaüyari hepaüsita. Müpaü xeicüa cani'aneni.

VANI Niuqui 'Aixüa Manuyüne Que Mütiu'üxasitacai

Niuqui tevi que müratüa

¹ Sutüapai niuqui caniyüanecaitüni. Niuqui niteütacaitüni Cacaüyari. Canicacaüyaritücaitüni niuquitütü.

² Mücütütü niuqui sutüapai Cacaüyari niteütacaitüni.

³ Naitü tiniuneni mücü 'inetüacu. Xüca mücü ca'inetüanique, pücaneniqueyu ni xevitü.

⁴ Mücüsüa tucari canixuavecaitüni. Tucari teüteri va-hecüariviyame canihücütücaitüni.

⁵ Hecüariya yüvipa nihecüariyani, yüriya pücahe'ivave.

⁶ Mericüsü tevi Cacaüyari meiyenü'a 'aniucateitüni Vani titevatü.

⁷ Mücü titahecüataque caninuani, hecüariya hepaüsita mütitahecüatacä, yunaitü yuri memüteta'erienicü tiutahecüatacacu 'iya.

⁸ 'Iya hecüariya pücahücütücai. Titahecüataque hecüariya hepaüsita xEICÜa caninuani.

⁹ Tita yuricü mütihecüariya, tita mütivahecüatüa yunaime teüteri, mücü cuiepa caninuaximecaitüni.

¹⁰ Cuiepa caniuyeicacaitüni, cuie niuneni 'iya 'inetüacu, masi cuiepa memütama mepücaheitima.

¹¹ Yuquie caninuani, teüterimama mepücaheitanaqui'eri.

¹² Queyupaümetü memitanaqui'eri, müme yuri memüte'erie que mü'ane mühücüsie, müme heiserie nivarupitüani Cacaüyari nivemama memacü necü.

¹³ Teüteri que memüte'ununuivasio mepücayecü, va'uquiyarima meyhive'eriecacu teüteri que memüteyurie, mana mepücayecü, 'uqui türi vavevimücücacu, mana mepücayecü. Cacaüyarisie püta mepüyecü.

¹⁴ Mericüsü mücü niuquitütü tevi canayani, tasata 'ucaitü ratüa. Tame tecanixeiya visi que mü'anecai, 'uquiyarieya visi que mütipitüa yunive muyuxevi. Canaye'ani 'aixüa tiuca'iyaritü yuri ticuxatatü.

¹⁵ Vani tinihecüatacaitüni hepaüsitana. Canahivacaitüni müpaü 'utaitü, 'Icü canihücütücaitüni nemixatacaï yane'utaitü, 'Iya ne'utüa 'umamie nesi'anuhaitüiyatü nayani meripai mümiemecü, ne meripai necamiemetücacu.

¹⁶ 'Iya que müraye'ave, yacatatnipitüaca hepaüna te'anenetü temacü necü tanaitü. 'Aixüa tiuca'iyaritü pütasiyuriene, pütasimüriyarüme.

17 Inüari niuquiyari tecaniupitüarieni Muisexi tasi'upitüacu. Tepupitüarie mücü 'aixüa mütiuca'iyarinicü tahepaüsita, tita yuri müraine temütehexeianicü, Quesusi Cürisitu yatatiupitüacu.

18 Xevitü hasuacua püca'ixeyave Cacaüyari. Cacaüyari muyuxevi, que mü'ane yu'uquiyarisie mütiviya, mücü canihécüatani yu'uquiyari.

Vani ti'üyame que mütiutahecüataxü

(Mateu 3:11-12; Maricuxi 1:7-8; Rucaxi 3:15-17)

19 Mericüsü müpaü tiniutahecüata Vani quepaucua Huriyusixi hesüana memüvareyenü'a mara'acate Revitasixi vahamame Querusareme memeyecü memita'ivaviyacü, 'Ecüri que pepüpaicü.

20 Mücü puyutahecüataxü, püca yucu'imavacai. Masi puyutahecüataxü müpaü 'utaitü, Neri Cürisitu nepücahücü.

21 Müme mete'ita'ivaviya, Qesü 'ane. 'Eriyaxi pecatihücü. Mücü tiutayü, Ne pücatixaü. 'Ecü pecatihücü mücü tixaxatame, mete'icühüave. Mücü tivaruta'ei, Havaicü.

22 Müme 'ayumieme mete'itahüaveri, Que pepüpaicüte, xasuni temütevaretahüavecü müme memütasiheyenü'a. Que pe'utaine 'ahepaüsita.

23 Mücü tiutayü, Nesü necanihücütüni que mü'ane mücuxaxasivacai haque müpaü mainecai, Xevitü mahiva macumavesie, Xeurauyeme xequeneutavevi Ti'aitame huyeya 'utaitü, Quisariyaxi tixaxatame mainecaipaü.

24 Müme memeyenü'ari Pareseusixi vahesüa mecanimemetetücaitüni.

25 Hicü menita'ivaviya müpaü mete'icühüavetü, Mericüte, titayari peti'üyane xüca pecacürisitutüni xüca 'Eriyaxi pecahücütüni xüca mücü tixaxatame pecahücütüni.

26 Vani nivaruta'eiya ya'utaitü, Nericü necatini'üyaneni hacü. Xesata 'acaniuveni xevitü, xemüca'imate xeme.

27 Iya ne'utüma 'ucanamieniri. Ne 'aixüa nepücatiuca'iyari nehiesie mütinaquenícü ni nemiparevienicü nemixünirienicü cacaiya cuitaxiyari.

28 Müpaü tiniuyüni Vetavarasie Curutani hatuxame 'anutaüye. Mana catini'üyanecaitüni Vani.

Muxa Nunusi Cacaüyarisüa mümieme

29 Mericüsü 'uxa'arieca Vani canixeyia Quesusi 'a'amiecame. Müpaü niutayüni, Camü muxa nunusi Cacaüyarisüa mieme. Cuiepa memütama tita 'axa memüteyurie canivacunavairivani mücü.

30 Mücü canihücütüni que mü'ane hepaüsita nemainecai, Ne'utüma 'ucanamieni 'uqui nesi'anuhaitüiyatü matüa, meripai mümiemecü, ne meripai necamiemetücacu.

³¹ Nesüari nepücaheitimaitüyeicacai, peru mümasiücünicü 'Ixaherisixi vahüxie, 'ayumieme necaninuani hacü netiuca'üyatü.

³² Hicü Vani tiniutahecüata müpaü 'utaitü, Ne necanixeiya 'Iyari taheima 'acamieme cucuru 'amacamiapaü. Hesiena niyuhayeva.

³³ Ne nepüca'imaicai cuxi, masi que mü'ane münesiheyenü'a nemütiuca'üyanicü hacü, mücütütü müpaü pünetiutahüavixü, Que mü'ane heima pemixeiya 'Iyari 'acamieme hesiena yuhayevame, 'iya canihücütüni que mü'ane mütiuca'üya 'Iyari Mütiyupata rapitüatü.

³⁴ Nesü necaniuniere, necatiniutahecüata 'icü Cacaüyari Nu'aya mühücü.

Matüari teyü'üquitüvamete memacü

³⁵ Hicü 'uxa'arieca tavari mana niutivecaitüni Vani, teyü'üquitüvametemama yuhutatü mana meteti'ucaita.

³⁶ 'Ixeiyaca Qesusi 'uyeicacacu, müpaü niutayüni, Camü muxa nunusi Cacaüyarisüa mieme.

³⁷ Yuhutatü teyü'üquitüvametemama mecani'enieni müpaü haineme, mecaneiveiya Qesusi.

³⁸ Hicü Qesusi ta'aurie 'aveca, varuxeiyaca me'iveiyame, müpaü tinivarutahüave, Tita xetecuvautüve. Müme meten-itahüave, Xavi, haque pepeca. Xavi taniuquicü Ti'üquitame paine.

³⁹ Mücü tivaruta'ei, Xequenacüni xepüneniere. Hicü mana meniu'axüani, meniuneniere haque mecatei. 'Iya tucarisie me'iteütatü meniyuhayeva, memenuveyiacü tau ya'atevacacu.

⁴⁰ Mericüsü yuhutatü memu'enaxü Vani que mainecai, memeiveiya Qesusi, xevitü 'Atürexixi catinitevacaitüni Simuni Pecuru mü'ivayatücai.

⁴¹ 'Iya yu'iva Simuni netaxeiya meri. Müpaü tinitahüave, Tecaneitaxeiya Mesiya, taniuquicü Cürisitu heiserie mupitüarie maine.

⁴² Qesusisüa caneivitüni. Qesusi 'ixeyaca müpaü niutayüni, 'Ecü Simuni pecanihücütüni, Vani pemünu'aya. Sepaxi pepütitaterüvarieni, taniuquicü Pecuru maine, Tete maine.

Qesusi que mütvivaruta'inie Piripe Natanaheri

⁴³ Hicü Qesusi 'uxa'arieca Carereyapai niyeimücücaitüni. Canitaxeiya Piripe, müpaü tinitahüave, Quenenanuveyiya.

⁴⁴ 'Iya Piripe Vesaira caniquiecametücaitüni 'Atürexixi Pecuru vaquiecarü.

⁴⁵ Hicü Piripe neitaxeiya Natanaheri. Müpaü tinitahüave, Que mü'ane raxatatü Muisexi mütiuta'utüa 'inüari

niuquiyarisie, texaxatameteta mete'uti'utüa metexatatü, mücü tenetaxeiya. Quesusi canihücütüni Cuse nu'aya Naşaretitanaca.

⁴⁶ Natanaheri müpaü tinitahüave, Nasaretisie que tiyüve 'aixüa müti'ane mürayeneica. Piripesü müpaü titahüave, Qenenierimie.

⁴⁷ Hicü Quesusi Natanaheri niuxeiya 'a'amiecame. Müpaü niutayüni hepaüsitana, Camü yuricü 'Ixaheri teviyari canihücütüni 'icü, püca'irümari.

⁴⁸ Natanaheri müpaü tinitahüave, Haque pepünesihetima 'ecü. Quesusi müpaü tinitahüave, Piripe camatitahüavivecacu cuxi, quepaucua pinitüa pemucatei, nepümasi'uxei.

⁴⁹ Natanaheri müpaü tita'ei, Ti'üquitame, 'ecü Cacaüyari pecaninu'ayatüni, 'Ixaherisixi tati'aitüvame pecanihücütüni.

⁵⁰ Quesusi müpaü tita'ei, Nemutainecü pinitüa pe'ucaime nepümasi'uxei, yuri petiuta'eri. 'Ipaü 'aneneme masi vaücava pecanixeyamücü.

⁵¹ Müpaü tinitahüaveta, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xecanixeyacuni muyuavisie reuyepiyacame, Cacaüyarisüa miemete niuqui tuayamete xetevaxeiya me'anuticücame me'acaneicame Yuri Tevisüa.

2

Neüquiya quememüte'uvevi Canasie

¹ Mericüsü hairieca tucari 'aye'acu meneitineüquitüani xeime. 'Ixüarari mepeveviecai Canasie Carereya cuieyarisie. Quesusi varusieya mana niuyeicacaitüni.

² Quesusi niuta'inierieni, teyü'üquitüvameteta mete'uta'inieri 'ixüararipa.

³ Hicü vinu 'ayexücu Quesusi varusieya müpaü tinitahüave, Vinu mepücahexeiya.

⁴ Quesusi müpaü tinitahüave, 'Uca titasü tetehexeiya 'ecü ne 'axeicüa. Netucari cuxi püca'aye'ave.

⁵ Hicü varusieya müpaü tinivarutahüave teparevivamete, Sepa que mütixehahüave, yaxequetenecahuni.

⁶ Mericüsü mana meniyetecaitüni tete ye'üyari 'auxüvitü Huriyusixi que memüte'i'itiva yupini. Xexuimesie müpaü paümetü tinacananaquecaitüni nauca teviyari ya xei sienituyari ritüruyari yacütüniquetü.

⁷ Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Ha xequeneutihüniya ye'ürütesie. Cüsitanapai mecanitihüniya.

⁸ Müpaü tinivarutahüave, Xequenivatihapaniri, 'ixüarari mühüritüariesüa xequenanuhapani. Müme mecaneihapanirieni.

⁹ Mühüritüarie quepaucua menuti'inüataxü 'iya ha vinu matüa, 'asicatimaitü haque memiemetücai,

teparevivamete memüvatihapa yametemaicacusüari, 'iya 'ixüarari mühürütüaricai nitahüave neneüqueme.

10 Müpaü tinitahüave, Cari yunaitü teüteri vinu 'aixüa ma'ane mecaniva'itüaca meri. Quepaucua memütitarüveni 'axa mü'ane mepüva'itüa. 'Ecüsü püta pecaniticuerieni vinu 'aixüa ma'ane hicüque.

11 'Ipaü tiniuyurieni Quesusi Canasie Carereya cuieyarisie 'isutüatü 'inüari que mütiyurienecai. Masiücütü nayuyeitüani que mütimarivecai. Teyü'üquitüvamete yuri mecateniuta'erieni hesiena.

12 Mericüsü 'arique Caperünaume neuyeyune mücüri, varusieyari, 'ivamamari, teyü'üquitüvametemamari. Mana müixa mepüca'uyuhayevaxü.

Quesusi que mütivaranuyeveiya tuquita

(Mateu 21:12-13; Maricuxi 11:15-18; Rucaxi 19:45-46)

13 Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütitveva canahuracaitüni. Quesusi Querusareme neutiyune.

14 Mana tuqui curaruyarita nivaretaxeiya memüvareutatuayacai puixisixi muxasi cucuruxi. Tumini patamete tivaretaxei mana me'ayeteme.

15 Caunari tiyuvayame 'utavevieca yunaime nivananuyeveiya tuqui curaruyarita, muxasi puixisixi vahamame. Tumini patamete vatumini nanacaxürieni, vamexate natixürieni.

16 Memüvareutatuayacai cucuruxi müpaü tinivarutahüave, 'Icü xequenanye'üi tacupai. Ne'uquiyari quiya xepüca'ayeitüvani tetuayamete vaquie.

17 Teyü'üquitüvamete mene'erivani niuqui müpaü müre'uxa, 'Aqui yemecü nemücuiericü neputa'unari.

18 Hicü Huriyusixi müpaü metenita'eiya, Tita petatix-eisitüani 'inüari müya pemütiyurienecü.

19 Quesusi müpaü tivaruta'ei, 'Icü tuqui xequeneuca'una, ne hairieca tucari 'anucayayu necanenucuquetüamücü hutarieca.

20 'Ayumieme Huriyusixi müpaü meniutiyuani, 'Icü tuqui veviyari huta teviyari heimana 'ataxevime viyari caniuyurieni. Cari 'ecü haica tucari perenucuquetüani.

21 Masi mücü yuvaiyari canixatacaitüni tuquitüme.

22 Quepaucuari müquite vasata manucuquetüarie, teyü'üquitüvametemama mene'erivacaitüni müpaü mutayücü. 'Ana yuri metenita'eririeni 'utüarica, yuri mete'ita'eririta niuqui Quesusi mutayücü.

Quesusi que mütivamaicai yunaime teüteri

23 Mericüsü Querusareme 'uyeicacacu Pasicua 'ixüararipa, yumüretü yuri meteniuta'eriecaxüani que

mü'ane mähücütücaisie me'ixeyaca 'inüariteya mücü que mütiyuriencai.

²⁴ Masi Quesusitütü pücauyetuacai xeimesie, 'iya müvamaicaicü yunaime,

²⁵ tixaü mücareuyehüacaicü xevitü mütahecüatacü tevi hepaüsita. 'Iyasietü yücümana tinimaicaitüni tita tevi 'iyarieyasie mütiyeca.

3

Quesusi Nicuremumatü que memütecuxatacai

¹ Mericüsü tevi 'eniuyeicacaitüni müpareseütücai Nicuremu titevatü, Huriyusixi teva'aitüvamete müxevitütücai.

² 'Iya Quesusisüa caninuanı yüvicüta. Müpaü tinitahüave, Ti'üquitame, tame müpaü tecatenimaica, 'ecü Cacaüyarisüa pemiemetütü pemunuacü peti'üquitametütü. Xevitü pücaüyveniqueyu 'icü 'inüari mütiyurieneıi pemütiyurieneıaü, me xüca Cacaüyari hamatüana ca'uyeicanique.

³ Quesusi nita'eiya, Caniseüyeni que nematicühüave, xüca hutarieca ca'utinuiıa tevi, pücaüyve mixeiya tita Cacaüyari müra'aita.

⁴ Nicuremu rehüave, Tevi quepaü tiyüve mutinuiıa 'uquirasitütü. Tiyüve hutarieca yuvarusisie meutahani mutinuiıa.

⁵ Quesusi tita'ei, Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, hasie 'iyarisie xüca ca'utinuiıa, pücaüyve meutahani Cacaüyari müra'aitasie.

⁶ Tita tevisie mütiyenuıa canitevitüni. Tita 'iyarisie mütiyenuıa cani'iyaritüni.

⁷ Pemücahüxiyaca nemütixecühüavecü quename heuyevese xeme hutarieca xemütinunuiıa.

⁸ Que mütaıaque caniu'ecanı. Pecanı'enieca yuariyaya, perusü 'asipepücatimate que müraneica que müreumie. Müpaü mecani'aneneıi yunaitü 'iyarisie memüyenunuiıa.

⁹ Nicuremu müpaü tita'ei, Qesü quepaütütü 'icü.

¹⁰ Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Ecü 'Ixaherisixi pecatinıa'üquitüvametüni. Cari 'icü pecatimate.

¹¹ Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, tecatenicuxatani tita temütemate hepaüsita, tetenihecüatani tita temüte'uxeı hepaüsita. Xemesü xepüca'itanaqui'eri tita temütetahecüataquecai.

¹² Xüca yuri xecate'erieca tita cuiepa mütimieme nexecuxaxatüvacacu, quepaütütü yuri xeteta'erieniqueyu xüca nexecuxaxatüvanique tita taheıma mütimieme.

¹³ Xevitü taheıma püca'anutiyeıve, 'iya taheıma macane Yuri Tevitütü xeicüa pemari.

14 Muisexi macumavesie 'uyeicatü cu muyetepäü, müpaürita caneuyevcani Yuri Tevi muyetequieni

15 yunaitü yuri memüte'erie hesiena tucari mücaxüve memexeianicü.

Cacaüyari que mütvanaqui'erie cuiepa memütama

16 Cacaüyari 'ipaü tinivanaqui'erieca cuiepa memütama. Yunive muyuxevi caniyetuanı memücatatümaiarienicü yunaitü yuri memüte'erie hesiena, tucari mücaxüve memexeianicü püta.

17 Cacaüyari cuiepa que müreyenü'a yunive, müpaü pücatiuyuri müvaranutaxürıenicü cuiepa memütama. Masi cuiepa memütama memütavicueisitüarienicü cümana, 'ayumieme püta neiyenü'ani.

18 Que mü'ane yuri müti'erie hesiena, püca'anutahüiyani. Que mü'ane yuri mücati'erie 'ari nanutahüiyani, yuri mücatiuta'erievecü que mü'ane Cacaüyari Nu'aya muyuxevi mühücüsie.

19 'İpaü tinivaranutaxürüvani 'isücame. Hecüariya cuiepa caninuaniri. Teüteri yürıya mecanınaqui'eriecaitüni, hecüariya mecanaqui'erietü, 'axa memüteyurıeacü.

20 Yunaitü 'axa memüteyurie mecanı'uxıeca hecüariya, hecüarıpa mepücacünıcu capa me'utatierivanicü que memüteyurie.

21 Que mü'ane yamütiyuriene tita yuri müraine, hecüarıpa püyeimücü mümasiücünicü que mütiyuriene Cacaüyarisie tivıyatü.

Neneüqueme teütameya que mütiyutemavie

22 Mericüsü 'arique Quesusi teyü'üquitüvametemamata menecüne Cureya cuieyarisie. Mana vahamatü 'etineutere ti'üyanetü.

23 Vanita tini'üyanecaitüni 'Enunısie Sarimi 'aurie, ha mana vaüca muhanecaicü. Menıu'axecaitüni meniüca'üyarüvacaitüni.

24 Vani casarıyanata püca'anutahüıyavecai cuxı.

25 'Ayumieme Vanısüa miemete teyü'üquitüvamete hipatü Huriyusıxi vahamatü niuqui menixüatüacaitüni 'ıtiya hepaüsita.

26 Vanısüa me'u'axüaca müpaü metenıtahüave, Ti'üquitame, 'ıya 'ahamatü meyeicacai hatuxame Curutani müracuteva 'anutaüye, que mü'ane hepaüsita pemütihecüatacai, titayarı re'üyane hicü. Yunaitü hesüana meni'axeni.

27 Vani müpaü tinıvarutahüave, Tevi püca'yüve tıxaütü mütiutanaqui'erieni, me xüca taheıma mieme yatıpitüarıeca püyüve.

28 Xemetütü xecatenihēcūatani nehepaūsita müpaü que nemainecai, Ne Cürisitu nepūcahücü, masi hūxiena nemetanü'arie.

29 Que mü'ane 'uca viquivame mexeiya, 'uqui neneūqueme canihücütüni. Neneūqueme teütameya mana mutive mi'enie, mücü caniyutemavieca mi'eniecü neneūqueme. 'Ayumieme 'icü netemavierica naye'aniri.

30 Neuyeveca 'iya ve'eme mücuxaxasivarümeni marivatü mayeiximeni, ne pūta nemütaparirümeni reuyevese.

Que mü'ane taheima macane

31 Que mü'ane taheima macane nai catinita'aitüani. Que mü'ane cuiepa mutine cuiepa canimiemetüni, catinicuxatani cuiepa mieme. Que mü'ane muyuavisie macane nai catinita'aitüani.

32 Tita mütiuxei, tita mütiu'eni, mücü hepaūsita tinihecūatani. Xevitü pūca'itanaqui'eri tita mütiutahecūataxü.

33 Que mü'ane mitanaqui'eri tita mütiutahecūataxü, mücüri niyu'inüaritüani müpaü 'utaitü quename Cacaüyari yuri haine.

34 Que mü'ane Cacaüyari meiyenü'a, mücü Cacaüyari niuquieyacü catinicuxatani. Cacaüyari nipitüani yu'iyari, que müreupaüme cati'inüatatü.

35 'Uquiyarieya yunive ninaqui'erieca. Nai tiniyetuirieni mamayasie.

36 Que mü'ane nu'ayasie yuri müti'eri tucari mücaxüve canexeiyani. Que mü'ane yamücaticamie nu'aya que maine, pūcaheitimani tucari, masi Cacaüyari 'ihēcacacu pūyuhayeva.

4

Qesusiri 'uca Samariyatanacamatü que memütecuxatacai

1 Mericüsü Ti'aitame tiniutamarieni Pareseusixi memü'enanacü quename Qesusi yumüireme teyü'üquitüvamete varayeitüvacai va'üyanecai, Vani hipame xeicüa va'üyanecacu.

2 Qesusi yücümana pūcavaruca'üyacai, teyü'üquitüvametemama pūta mepūvaruca'üyacai.

3 Müpaü tiutamariēca Cureya neyeyani, hutariēca Carereya ninuani.

4 Neuyevecaitüni Samariya cuieyarisie meutayunecü.

5 Hicü quiecarisie ninuani Samariya cuieyarisie Sicari mütiuyetevāsie. Mana canehurani cuie Cacuvu yunive mumi Cuse.

6 Pusu Cacuvu müvati'inixü mana nitiniereni. Mericüsü Qesusi 'uxetü yeiyacü ya'ānetü mana nacateitüni pusu tesie tūca.

7 Mericüsü 'uca mana caninuani Samariya quiecame cuhanünetü. Qesusi müpaü tinitahüave, Queneneuharitüa.

⁸ Teyü'üquitüv ametemama quie cari hixüapa mene'uvacaitüni 'icuai meheunanaiyuca.

⁹ Hicü 'uca Samariyanaca müpaü tinitahüave, Quepaütütü 'ecü pemühuriyu ha penetivaviri ne nemüsamariyanaca nemü'uca. Huriyusixi tixaü xepücatehexeiyä Samariyatari tahamatü.

¹⁰ Qesusi tita'ei, Xüca pe'imaicaque tita Ca-caüyari matimicua, xüca pe'imaicaque quepai ha mümasivaviri, Queneneuharitüa ne'utaitü, 'ecüsü püta pepünesitavavirieniqueyu, nepümasiharitüaniqueyu ha muhanesie mieme.

¹¹ Mücü rehüave, Neuxei, hanüveme pepücahexeiyä. Pusu peucateva. Haque pepeixeyä mücü ha muhanesie mümieme.

¹² Ta'uquiyari Cacuvu nive'emetücaitüni 'icü pusu mütasi'umi. 'Ena nitiharevecaitüni 'iya, nivemamata tevamamata. 'Ecü masi que petive'eme que mücü.

¹³ Qesusi nita'eiyä, Yunaitü 'icü ha memütihareve tavari mepeuharicuni.

¹⁴ Que mü'ane manuhareni ne ne'iharitüayu tavari hasuacua pücaheuharimücüni. Masisü mücü ha nemiharitüani, mücü haixa canayeimücü hesiena 'atineicatü tucari mücaxüve 'ipitüatü.

¹⁵ 'Uca müpaü tita'eiyaxü, Neuxei, 'icü ha queneneuharitüa tavari nemücaheuharimücünicü, 'uvapai nemücahanünenicü.

¹⁶ Tita'ei, Mericüte, 'acüna quene'iniemie, 'uvapai xeque-nacüne.

¹⁷ 'Uca müpaü tita'ei, Nepücarecacüna. Qesusi müpaü tinitahüave, 'Erite, 'aixüa pecanaineni nepücarecacüna pehaitü.

¹⁸ Yu'auxüme pepüvarexeyacai 'acünama. Mücü meta, hicü pemeixeyä, mücü püca'acüna. 'Ayumieme xasunicü pep-utaine.

¹⁹ 'Uca müpaü tita'ei, Camü, nemanetimani 'ecü, tixaxatame pecanihücütüni.

²⁰ Tame ta'uquiyarima 'icü yemurisie mecaniyutinenevivacaitüni. Xeme xeniutiyuaneni quename heuyevese Querusareme memüyutinenevivani.

²¹ Qesusi tita'ei, Neuxei 'uca, yuri quenetine'erierica. Tucari canaye'amücü quepaucua nenevieri xemüca'ipitüaca yu'uquiyari 'icü yemurisie ni Querusareme.

²² Xeme nenevieri xepipitüa que mü'ane xemücamate. Tame püta nenevieri tenipitüaca que mü'ane temümate, vicueisitüarica mayeneicacü Huriyusixi tahesie.

²³ Masi tucari canaye'amücü, hicü canaye'aniri, quepaucua müme yuricü memüyutineneviva nenevieri memipitüani yu'uquiyari yu'iyaricü yuri me'utiyuatü. Mücü meta,

ne'uquiyari müya me'aneneme nivacuvauneni nenevieri memipitüanicü.

²⁴ Cacaüyari cani'iyaritüni. Neuyeveca müme nenevieri memipitüa yu'iyaricü memipitüanicü yuri me'utiyuatü.

²⁵ 'Uca tita'ei, Ne necatinimaica quename 'uhamie Mesiya Cürisitu heiserie mupitüarie mütiteva. Quepaucua munuani 'iya, nai catatinitahecüatüamücü.

²⁶ Qesusi tita'ei, Nesü necanihücütüni 'ahamatü nemüticuxata.

²⁷ Hicü teyü'üquitüvamete mecaniu'axüani. Meniuhüxiyani 'ucamatü müticuxatacaicü. Siepüre xevitü 'asipüca'utayü, Tita peticuvaune, titayari hamatüana peticuxata nusu.

²⁸ Hicü 'uca yuye'ü 'ucu'eirieca quiecarisie neyani. Müpaü tinivaretahüave 'uquisi,

²⁹ Camü xequene'ixüariyu tevi müneretahecüatüa nai que nemütiiyuri. Caticürisitu 'icü.

³⁰ Quiecarisie mecanayecüne, hepana menahucaitüni.

³¹ Mericüsü mexi 'ame'ahucai, teyü'üquitüvamete menita'inieni müpaü me'utiyuatü, Ti'üquitame, quetineucuarari.

³² 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ne 'icuai necanexeiyani xemüca'imate xeme.

³³ 'Ayumieme müpaü meteniyücühüavecaitüni teyü'üquitüvamete, Xevitü cati'atüiri catimi.

³⁴ Qesusi tivarutahüave, Que nemüticamie tita mütinaque 'iya munesihyenü'la, 'uximayasicaya que nemütinüxime, mücü canine'icuaitüni.

³⁵ Xeme müpaü xecate'utiyuane, Nauca meseri tixüyu 'isanari naye'amücü. Camü müpaü nepütixecühüave, Xequenetaneniereni, vaxa xequenexeiyani. 'Aixüa nivavaquiniri xemüca'isanacü. Hicü

³⁶ 'isaname catini'ivaneni. Nicuxeürieni tita mütiutixuaverixü, tucari mücaxüve memexeiyanicü, 'esame 'isanamematü yaxeicüa memüyutemamaviecaicü.

³⁷ 'Icü hepaüsita niuqui yuri paine, Xevitü cani'esametüni, xevitüta ti'isaname maine.

³⁸ Ne nepüxeheutanü'axüa xemüca'isanacü xemücateha'uximayacaisie. Hipatü mecateni'uximayacaitüni. Va'uximayasica xehesie tiniunaque.

³⁹ Mericüsü yumüiretü mana quiecatari Samariyatari yuri mecateniuta'erieni hesiena 'uca tiutahecüatacu yuniuquicü ya'utaitü, Nai que nemütiiyuri canetiniutahecüatüani.

⁴⁰ 'Ayumieme Samariyatari hesüana me'u'axüaca mecanita'inieni vahesüa müyuhayevacü. Mana huta tucari niyuhayeva.

⁴¹ Hipatüta yumüiretü yuri mecateniuta'erieni niuquiey-acü.

⁴² Müpaü metenitahüave 'uca, Hicürixüa 'aniuquicü xeicüa yuri tepücate'erie. Tameri tecani'enieni, tecatenimaica 'icü yuricü cuiepa memütama vavicueisitüvame mühücü.

Quesusi que mürenayahüa ti'aitame parevivameya nu'aya

⁴³ Mericüsü huta tucari 'anucayacu mana neyani. Carereya caninuani.

⁴⁴ Quesusi yücümana tiniutahecüata quename tixaxatame yucuepa 'aye'aveme ca'eriva.

⁴⁵ Peru quepaucua Carereya munua Carereyatarı mecanitanaqu'erieni nai mete'uxeiyaca que müreyurienecai Querusareme 'ixüararipa. Mümeta mecanecu'ixüara.

⁴⁶ Mericüsü hutarieca Canasie ninuani Carereya cuieyarisie ha vinu mayeitüasie. Xevitü cuiepa ti'aitame müparevivameyatücai mana niuyeicacaitüni. Nu'aya tinecuyecaitüni Caperünaumesie.

⁴⁷ Tiutamarieca 'iya quename Quesusi Cureya heyetüa Carereya nua, hesüana caneyani. Nitavavirieni mana müyemiecü, menayahüanicü nu'aya. Mücü nemüximecaitüni.

⁴⁸ Quesusi 'ayumieme müpaü tinitahüave, Cari xüca 'inüarite xecaxeiyani, mamarivavemeta, yuri xepücateta'erienicuta.

⁴⁹ Mücü ti'aitame parevivameya müpaü tinitahüave, Neuxei, mana quenemie nenive camüvecacu cuerietü.

⁵⁰ Quesusi titahüave, Quenemie. 'Anive nayeyuriniri. Hicü mücü tevi yuri tiniuta'erieni niuquieyasie Quesusi que mütitahüavixü. Neyani.

⁵¹ Mana heutamiecacu te'uximayatametemama menenucunaque metehühavetü niveya mayeyuricüri.

⁵² 'Iya niuta'ivauni ya'utaitü que 'upaucucacacu manayeve. Müme müpaü metenitahüave, Tacai 'esiva cüa caviecacu cahüiyatü nayani.

⁵³ Hicü quemasieya tinetimani 'ana maye'acaicü quepaucua Quesusi mütitahüavixü, 'Anive nayeyuriniri. Mücüri yuri tiniuta'erieni, yunaitü hesüana quiecatarita.

⁵⁴ 'Ipaü hutarieca 'inüari tiniuyurieni Quesusi Cureya heyeyaca Carereya nuaca.

5

Ticuicame Vetesita mayecatei

¹ Mericüsü 'arique Huriyusixi va'ixüarari naye'ani. Quesusi Querusareme neutiyune.

² Querusareme ha mana niyemacaitüni Muxasi Vaquitenie hura. Hepürayusixi vaniuquicü Vetesita tiniuyetevacaitüni ha muyemacai. 'Etüpivari niye'ucaitüni 'auriena 'auxüvitü.

3 Mücütüa mecanayetecaitüni yumüiretü tecuicuate, memacücepe, memühurietüca, memümamavaquai, meta'icuevatü ha mücuyitüarienicü.

4 Heiva mana niuta'axecaitüni niuqui tuayame. Ha nicuyitüvacaitüni. Que mü'ane meri mana munua ha 'ucuyitüariecu nanayeveni sepa que müticuyecai.

5 Mericüsü xevitü tevi mana nayecateitüni xei teviyari heimana tamamata heimana 'atahaica viyari müticuyecai.

6 Qesusi 'ixeyaca mana 'ucaime, heitimaica müixa müyuriecaicü, müpaü tinitahüave, Peti'avaüriya pemanayeveni.

7 Ticuicame müpaü tinita'eiya, Neuxei 'uqui, havaicü tevi münesiheucahüani hapa quepauca ha mucuyitüarie. Mana ne'ucamiecacu xevitü meri mana caninuani.

8 Qesusi tinitahüave, Quenanucuquexi, 'a'itari quenancucue'i, quenecuyeicani.

9 Cuitüva 'aixüa reu'erietü nayani tevi. Yu'itari nanucucueni, nicuyeicacaitüni.

Mericüsü mücü tucari 'uxipiya tucari canihücütücaitüni.

10 'Ayumieme Huriyusixi müpaü metenitahüave 'iya manayehüiya, Hicü 'uxipiya tucari canihücütüni. Heiserie pepücahexeiyä 'a'itari pemanucucuenicü.

11 Mücü müpaü tivaruta'ei, Que mü'ane 'aixüa nereu'eriecame münesi'ayeitüa, mücü canetiniutahüave, 'A'itari quenancucue'i quenecuyeicani.

12 Müme müpaü metenita'ivaviya, Que püpaicü mücü tevi müya mümatiutahüavixü, Quenencucue'i quenecuyeicani.

13 Manayehüiya 'asipücatimaicai que müpaicütücai, metüacü Qesusi yumüiretü me'u'uvacacu mana.

14 Hicü 'ariquemüca Qesusi nitaxeiyä tuqui curaruyarita. Müpaü tinitahüave, Camüsü 'aixüa pereu'erietü pecanayani. Tavari 'axa pepücareyurieneni capa vaüca pe'u'itüarienicü masi.

15 Tevi neyani. Müpaü tinivarutahüave Huriyusixi que-name Qesusi hücütücai que mü'ane 'aixüa reu'eriecame meyeitüa.

16 'Ayumieme Huriyusixi meniveiyacaitüni Qesusi müpaü mütiyurieneicü 'uxipiya tucarisie.

17 Qesususü müpaü tinivaruta'eiya, Ne'uquiyari müya tiniu'uximayatani hicüque, neta müya netiu'uximayata.

18 'Ayumieme masi cuini mieme menicuvautüvecaitüni Huriyusixi me'imienique, 'uxipiya tucari 'inüariyari mayeyeitüaximeicü, masisü cuxi Cacaüyari müxatacaicü yu'uquiyaritüme, Cacaüyaripaü 'anetü 'ayuyeitüvatü.

Cacaüyari Nu'aya heiserie que mürexeiya

19 Hicü 'ayumieme Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Ni-uqui caniseüyeni que nemütixecühüave, nu'aya 'asipücayüve yücümana, que mütixeyia yu'uquiyari yatiyurieneme xEICÜA püyüve. Tita mütiyuriene 'iya, müpaüta yaxEICÜA tiniyurieneni nu'aya.

20 Ne'uquiyari yunive pünaqui'erie. Naime catinixeisitüani que mütiyuriene 'iya. 'Icü que mütiyuriene 'esiva marivemecü xEICÜA, yemecü nixeisitüamücü mamarivavemecü, xemühüxiyanicü xeme.

21 Ne'uquiyari mütivaranucu'uitüvapaü müquite, tucari mütivarupitüvapaü nu'ayata müpaü catinivaru'uitüvani müme müyuvaüriya müvaranucu'uitüanicü.

22 Mücü meta, ne'uquiyari xeime püca'inüata 'isücamepaü, masi heiserie nipitüani yunive 'isücamepaü mita'inüatacü naime,

23 yunaitü ve'eme memü'eriecacü nu'aya, yaxEICÜA ve'eme memü'eriepaü 'uquiyarieya yunive meiyenü'a. Que mü'ane ve'eme müca'erie nu'aya, ve'eme püca'erie 'uquiyarieyata meiyenü'a.

24 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nenuqui mü'enie, yuri ti'eririetü 'iya münesiheyenü'a, mücü tucari mücaxüve canexeiyani. 'Isücame hÜXIE pücatacueviyani, masi niuyupata, camüquitüri, 'ayeyuritü püta hicü.

25 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, tucari naye'amücü, hicüri naye'aniri, quepaucua müquite memi'enieni Cacaüyari Nu'aya 'utaniucame. Müme memü'enanani mecanayeyuyuricacuni.

26 Ne'uquiyari yücümana tucari que mürexeiya, müpaü yaxEICÜA tinipitüani yunive tucari mexeiyanicü yücümana.

27 Heiserie tipitüata 'isücamepaü müva'inüatacü Yuri Tevi mühücücü.

28 Tixaü xepücahüxiyaca 'icücü. Tucari naye'amücü quepaucua yunaitü memucateuqui memi'enieni 'iya 'utaniucame.

29 Mepüvaticünetä. Müme 'aixüa memüteyuriecäi menanucu'uicuni tucari memüpitüarienicü, 'axa memüteyuriecäi mete'anucu'uni memanutaxüriyanicü.

Que memüte'ihecüata Cürisitu

30 Ne necümana 'asinepücatiyüve. Que nemüti'ena, müpaü nepütiva'inüata 'isücamepaü neyüanetü. Que mütiheiserie nepüva'inüata nemüca'icuvaunecü tita münentinaque ne, tita mütinaque 'iya münesiheyenü'a püta nemücuvaunecü.

31 Ne xüca nehepaüsita netihecüatanique, yuricü nepücatihecüataniqueyu.

32 Xevitü 'ecaniuyeicani mütihecüata nehepaüsita. Necatinimaica 'iya yuri mütihecüatacü nehepaüsita que mütihecüata.

33 Xeme Vanisüa xecanivarenü'ani. Mücü tita yuri müraine hepaüsita tiniutahecüata.

34 Ne masi nepüca'itanaqui'eri tita teüteri memütehecüata nehepaüsita, perusü 'ipaü necaniutaineni xemütaviceisitüarienicü xeme.

35 'Iya cüxeme canihücütücaitüni tatü hecuarivietü. Xeme xeniyuvaüriyacaitüni xemüyutemamaviecacü 'iya yatixehecuariviyacacu yareutevitü.

36 Mücü nehepaüsita mütihecüata, mücü masi türücaüyemecü catinihecüatani, tita mütihecüatacai Vani 'esiva xEICÜA tihecüatacacu. Tita nemütiyuriene, ne'uquiyari que münetiupitüa nemeye'atüanicü, 'icü 'uximayasica que nemütiyuriene, 'icü nehepaüsita tinihecüatani quename ne'uquiyari nesiheyenü'a.

37 Mücürita ne'uquiyari munesiheyenü'a, mücütütü nehepaüsita tinihecüatani. Xeme hasuacua xepüca'i'enievave 'utaniucame, xepüca'ixeyavave que mütiyuxexeya.

38 Niuquieya xepücahexeieya xehesie yuhayevame yuri xemücate'i'eriericü que mü'ane 'Iya meiyenü'a.

39 'Utüaricasie xequetenecuvava, müpaü xemütecu'erivacü quename mücücü tucari mücaxüve xehexeya. Mücütütü canihücütüni tita nehepaüsita mütihecüata.

40 Xepücayuvaüriya nehepa xemahuni tucari xemexeian-icü.

41 Tita teüteri memütexata visi menetexeyatü, mücü nepüca'utanaqui'eri.

42 Siepüre nepüxehetima xeme, xemücajuhayevacü xe'inaqui'erietü Cacaüyari.

43 Ne necaninuani ne'uquiyarisüa nemiemetütü. Xemereri xepücanesi'utanaqui'eri. Xüca xevitü nuani yuhesüa miemetütü püta, xecanitänaqui'ericuni 'iya.

44 Que xeteyüvave yuri xemüteta'erienicü xüca xe'itänaqui'erieni tita xemütexata visi xeteyuxeiyatü, xücarita xecatecuvautüveni 'iya muyuxevi Cacaüyaritütü visi mütixexeyanicü xeme.

45 Müpaü xepücatecu'erivani quename nexetaxaneta ne'uquiyari hüxie. Xevitü 'acaniuyeicani müxexaneta. Muisexi canihücütüni. Hesiena xeniu yuri xepüte'erie.

46 Xücasü yuri xete'eriecaque Muisexisie, nehiesietari yuri xepüte'eriecaqueyu. 'Iya nehepaüsita tiniuti'utüani.

47 Xüca 'iya 'utüaricayasie yuri xecate'erieca, queri yuri xeteta'erieni tita nemüticuxatasie.

6

Que mütivarumi 'auxüme miriyari

(Mateu 14:13-21; Maricuxi 6:30-44; Rucaxi 9:10-17)

¹ Mericüsü 'arique caneyani Quesusi. Carereya haracuna-yarisie Tiveriya müracutevasie 'anutaüye neta'ani.

² Yümüretü mecanicuveiyatüvecaitüni teüteri 'inüari memüxeiyacaicü que mütiyurienecai tecuicucate vahesie.

³ Hicü hürisie neutiyune Quesusi. Mana necateitüni, teyü'üquitüvametemamata metehetitecai hamatüana.

⁴ Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva nahura-caitüni.

⁵ Hicü Quesusi heutaniereca, yumüireme varuxeiyaca hepana me'atihume, müpaü tinitahüave Piripe, Haque tepeinanaiyu pa 'ime memütecuanicü.

⁶ Müpaü tiutayü 'i'isipatü. Mücüsietü tinimaicaitüni que mütiyurienecai.

⁷ Hicü Piripe nita'eiya, Pa huta sienituyari 'inüariyarisie 'atü capütinaque vahesie mieme yuxexuitü 'esiva xEICÜA memita'üixüanicü.

⁸ Xevitü teyü'üquitüvametemama 'Atürexü mütitevacai Simuni Pecuru 'ivaya müpaü tinitahüave,

⁹ 'Ena puyeica temaicü sevara payari 'auxüvime huta quesüteyari vara'ütü. Perusü 'icü que tipaüme yumüireme vahesie mieme.

¹⁰ Quesusisü müpaü tiutayü, Xequenivaranucayasa teüteri. Mana vaüca nacu'üxayacaitüni. Hicü 'uquisi menanucayaxe 'auxüme miriyari meyupaümetü yacütüniquetü.

¹¹ Hicü Quesusi nenu'üni pa. Pamüpariyusi 'ipitüaca Ca-caüyari tinivarumini mana memütitecai. Yaxeicüa tinivaru-mini quesüteta quepaü memüteucuaicucal.

¹² Hicü me'utihuxacu müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete, Xequeneucuxeüri tarimeyari manuyuhayevaxü capa reuyevenicü.

¹³ 'Ayumieme mecanicuxeürieni. Tamamata heimana huta quirivayari meniutihüniya tarimeyari tecua'amete memicu'eirie 'auxüme sevara payarisie mieme.

¹⁴ Mericüsü teüteri me'ixeyiaca 'inüari mütiuyuri müpaü me-niutiyuanecaitüni, Cari yuricü 'icü canihücütüni 'iya tixax-atame cuiepa 'umamie.

¹⁵ Hicü retimaica Quesusi quename me'axüaniquecai me'iviyaquecai tiva'aitüvame memayeitüanicü, tavari yuxaüta mana neutiyune hürisie.

*Quesusi que mütiuyeicacai haracunasio
(Mateu 14:22-27; Maricuxi 6:45-52)*

¹⁶ Mericüsü quepaucua tau macayunixü teyü'üquitüvamete mana meniucanexüani haracunapai.

17 Canuvasie mecayaxeca haracuna 'anutaüye menecüne Caperünaumepai. Hicü niucuyüreri. Quesusi vahesüa pücanuavecai cuxi.

18 Carima 'u'ecacacu haracuna niuyuanecaitüni.

19 Hicü yateva 'auxüme 'ataxeime quirumetüruyari me'uhutü mecanixeiya Quesusi haracunasio 'uyeicame canuva hepa 'amiecame. Meniutimamani.

20 'Iya müpaü tinivarutahüave, Ne nepühücü. Xepücaheumamaca.

21 Hicü meniuyvauriya memitanaqui'erienicü canuvasie. Yapaucua canuva nivataneni cuiepa haque memeucüncelai.

Teüteri que memüte'icuvautüvecai Quesusi

22 Mericüsü 'uxa'arieca teüteri haracuna 'anutaüye memüti'ucai mecaniuneniere mana mucateicü xevitü canuva xEICÜA, hipatü pücatixaü. Mepunenierixü Quesusi müca'acayerüvecai mücü canuvasie teyü'üquitüvamete vahamatü, masi teyü'üquitüvamete memecü yuhücüate.

23 Hipatüta canuvate meneyecüne Tiveriya. Mana hura meniu'axüani haque pa memeticuai Ti'aitame pamüpariyusi 'ipitüacu Cacaüyari.

24 Me'uneniereca teüteri Quesusi mana müca'uyeicacaicü, teyü'üquitüvemetemamata memüca'u'uvacaicü, mümetari canuvatesie mecayaxeca menecüne Caperünaumepai me'icuvautüvetü Quesusi.

Quesusi pa tucari tiyupitüvame mühücü

25 Haracuna 'anutaüye meheitaxeyaca müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, quepaucua pepunua 'uvapai.

26 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xepücanesicuvautüve 'inüarite xemüxeicü. Pa xemeticuaicü xemetihuxaicü püta xepünesicuvautüve.

27 Xepücate'uximayaca 'icuai mütipünive xema'ivacü xEICÜA. Xequetene'uximayaca püta xeme'ivacü 'icuai 'amütiterive tucari mücaxüve müxepitüa Yuri Tevi mütxemini. 'Uquiyarieya Cacaüyaritütü ni'inüaritüani 'iya.

28 'Ayumieme müpaü metenitahüave, Queri teteyurieca Cacaüyari 'uximayasicaya temüte'uximayacacü.

29 Quesusi müpaü tivaruta'ei. 'Icü canihücütüni Cacaüyari 'uximayasicaya, yuri xemüte'eriecacü 'iya meiyenü'asie.

30 Müme mete'icühüave, Mericüte, tita petiyuriene 'inüari, temixeyacü, yuri temümateta'eririenicü. Que petiu'uximayata.

31 Tame tatevarima manana payari metenicuacaitüni macumavesie, que müre'uxa, Taheima mieme pa tinivamicuacaitüni.

32 Hicü Quesusi müpaü tivarutahüave, Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, Muisexi capühücütücai que mü'ane müxe'umi mücü pa taheima mieme. Ne'uquiyari püta tinixemicuani tita yuricü mütipa taheima mieme.

33 Que mü'ane taheima macaneica, tucari müvamicua cuiepa memütama, mücütütü canihücütüni Cacaüyarisüa mieme pa.

34 Müme metehühüave, Ti'aitame, 'aheyemecü quetatineu-micua 'icü pa.

35 Quesusi müpaü tivarutahüave, Ne necanihücütüni pa tucari tiyupitüvame. Que mü'ane nehesüa müye'ani pücaheuhacamücüni. Que mü'ane nehesie yuri müti'erie havai pücaheuharimücüni hasuacua.

36 Masi yanepütixecühüavecäi, xepünesixeiya peru yuri xepücate'erie.

37 Naime ne'uquiyari münetipitüa nehesüa püye'ani. Que mü'ane nehesüa müye'ani, tacua nepüca'anuyehüani.

38 Ne taheima nepüca'acane tita münetinaque yanemütiyurienenicü. Tita mütinaque 'iya münesiheyenü'a püta yanemütiyurienenicü nepacane.

39 'Ipaü catininaqueni 'iya münesiheyenü'a, nai münetiupitüa nemücaheiyehüanicü ni xeime, masi nemenucuquetüanicü tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

40 'Ipaürita catininaqueni ne'uquiyari, yunaitü memixeiya nu'aya, yuri memüte'erie hesiena, tucari mücaxüve memex-eiyanicü. Ne nepüvaranucu'uitüani tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

41 Hicü Huriyusixi meniniuquixiecaitüni hepaüsitana müpaü mutayücü, Ne pa necanihücütüni taheima macane.

42 Müpaü meniutiyanecaitüni, 'Icü catiquesusi Cuse münu'aya. Tame quemasiyea varusieya tepüvamate. Quetütü paine hicü taheima macane.

43 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Xepücani quixieca yusata.

44 Xevitü püca'yüve nehesüa müye'ani, me xüca ne'uquiyari münesiheyenü'a 'enuchana xecüa pü'yüve. Ne tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare necanenucuquetüamücü.

45 Texaxatamete vaxapasie müpaü catine'uca, Cacaüyari tiniva'üquitüaca yunaimé. Yunaitü memü'enana ne'uquiyari que maine, memüteyü'üquitüa, müme nehesüa mecaniye'axüacuni.

46 Perusü xevitü püca'ixei'yave ne'uquiyari. Que mü'ane Cacaüyarisüa miemetütü 'amuyeica, mücü xecüa canixei'yaveni ne'uquiyari.

47 Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, que mü'ane nehesie yuri müti'erie, tucari mücaxüve canexei'ani.

48 Ne pa tucari tiyupitüvame necanihücütüni.

49 Xetevarima manana payari metenecuacaitüni macumavesie. Müme menecuini.

50 'Icü canihücütüni pa mayeyuri taheima macaneica tevi miticuanicü mücamünicü.

51 Ne necanihücütüni pa mayeyuri taheima macane. Xüca tevi 'icü pa 'uticuani, yuheyemecü payeyurini. 'Icü pa nemüyetuani ne, nevaiyari canihücütüni, cuiepa memütama vatucari cani'ayumiemetüni.

52 Hicü Huriyusixi meniyuxamurietüvecaitüni yameteyücühüavetü, Qetütü püyüve 'icü yuvaiyari mütasimicua temiticuanicü.

53 Qesusi 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca xeca'iticuani Yuri Tevi vaiyarieya, xüca xuriyaya xeca'anu'ieni, tucari xepücahexeiyaya yuhesie.

54 Que mü'ane nevaiyari mücua'a nexuriya mü'ie, tucari mücaxüve canexeyani. Tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare, necanenucuquetüamücü.

55 Ne nevaiyari yuricü cani'icuaaitüni, nexuriya yuricü cananu'ivani.

56 Que mü'ane nevaiyari mücua'a nexuriya mü'ie, mücü nehiesie tiviyatü niyuhayevamücü, neta hesiena netiviyatü netinehayeva.

57 Ne'uquiyari mayeyuri cuiepa que münerenü'apaü, ne que nemürayeyuri ne'uquiyaricü, müpaürita yaxecüa que mü'ane münesicua'a, mücüta canayeyuricamücü necümana.

58 'Icü canihücütüni pa taheima macane. Xetevarima que memüte'ucuai que memüte'ucui, müpaü püca'ane. Que mü'ane 'icü pa mücua'a yuheyemecü canayeyuricamücü.

59 Müpaü niutayüni Caperünaumesie ti'üquitatü tuquita.

Niuqui tucari mücaxüve hepaüsita

60 Hicü 'ayumieme teyü'üquitüvametemama yumüiretü me'u'enanaca müpaü meniutiyuani, 'Icü niuqui canicuaniveni. Quepai püyüve mi'enieni.

61 Qesusi yu'iyarisie retimaica memüniuquixiecaicü teyü'üquitüvametemama 'icü hepaüsita, müpaü tinivarutahüave, 'Icücü xetetiquestamürique 'acu.

62 Qesü yüniqueyu xüca xe'ixeiyanique Yuri Tevi mana 'utimiecame haque meripai mecatei.

63 'Iyari canihücütüni tucari tiyupitüvame. Vaiyari 'asipüca'yüni. Tita nemütixecuxaxatüva ne, mücü cani'iyaritüni canitucaritüni.

64 Peru hipatü xeme yuri xepücate'erie. Qesusi matüaripai nivamaicaitüni quehate müme yuri memücate'eriecai, timaicaita que mü'ane miyetuaniquecai.

65 Müpaü tinicuxatacaitüni, 'Ayumieme nepütixecühüave, xevitü mücayüve nehesüa müye'ani xüca ne'uquiyari müpaü catipitüaca.

66 Mücücü yumüretü teyü'üquitüvametemama yucutama menitacüni, hamatüana mepüca'u'uvacairi.

67 'Ayumieme Qesusi müpaü tinivarutahüave tamamata heimana yuhutame, Xemerita xeteyuvaüriya xemüyehu.

68 Simuni Pecuru müpaü tinita'eiya yucu'imavatü, Ti'aitame, quepai rahesüa tepütēyehu. 'Ecüsü niuqui tucari mücaxüve hepaüsita pecanexeyani.

69 Hicürixüa yuri tecateniuta'erieni, tecamanetimani 'ecü que mü'ane Cacaüyarisüa mümieme müpasie pemühücücü.

70 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Camü necatixe'anayexei tamamata heimana yuhutame xeme. Xevitü xeme Cauyumariepaü cani'aneni.

71 Mücü Cura Simuni nu'aya 'Isicariutitanaca nixatacaitüni. Mücü niyetuaniquecaitüni xevitü mühücütücai tamamata heimana yuhutatü.

7

Qesusi 'ivamama yuri que memücate'eriecai hesiena cuxi

1 Mericüsü 'arique Qesusi Carereya niuyeicacaitüni. Pücayuvaüriyacai Cureya muyeicani Huriyusixi memicuvautüvecaicü me'imienique.

2 Hicü Huriyusixi va'ixüarari nahuracaitüni quepaucua xamaru memutiveviva.

3 'Ivamama 'ayumieme müpaü metenitahüave, 'Uva peyeyame Cureya quenemie, 'ahesüa miemete teyü'üquitüvamete memixeyacü tita pemütuyuriene.

4 Tevi 'avie capütuyuriene, ticuvaonetü yunaime vahürüpa mümarivanicü. Xüca müpaü petiyuriene, pemaücüne quena'ayeitüa cuiepa memütama vahüxie.

5 'Ivamamata yuri mepücate'eriecai hesiena.

6 Hicü Qesusi müpaü tinivarutahüave, Ne netucari püca'aye'ave cuxi. Xeme tixaü xepücatetacuevi.

7 Cuiepa memütama mepücaüvave memüxe'uxive'erieca. Ne püta mecaneni'uxive'erieca vahepaüsita nemüthecüatacü, tita memütēyurie 'axa mü'anene nemütainecü.

8 Xemerixequene'ixüarayü. Ne cuxi nepüca'ixüaramie 'icüsie, netucari müca'aye'avecü cuxi.

9 Müpaü tivarutahüaveca Carereya niyuhayeva.

Qesusi que mütiuyuri 'ixüararipa quepaucua xamaru memutiveviva

10 Hicü 'ivamama meheu'ixüarayucacu 'iyata neyani 'arique, 'avie xEICÜa cayuhecüatatü.

11 Hicü Huriyusixi meneicuvautüvecaitüni 'ixüararipa müpaü me'utiyuatü, Haque peyeica 'iya.

12 Teüteri vaüca mepütecuxatacai hepaüsitana, 'avie xeicüa. Hipatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Masi 'aixüa pütiuca'yari. Hipatüri mete'utiyuanecai, Tixaüsietü püvareuyexürüva teüteri.

13 Masi xevitü teüteri vahürüpa pücaticuxatacai hepaüsitana yunaitü memüvamacarücaicü Huriyusixi.

14 Hicü 'ixüarari hixüapariecari Qesusi neutiyune tuquipa. Mana tini'üquitacaitüni.

15 Huriyusixi menihüxiyacaitüni yame'utiyuatü, Queri timaive 'icü 'utüarica. Pücatiyuti'üquitüave.

16 Qesusiri 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Tita nemüti'üquita nehesüa pücamieme. Que mü'ane münesiheyenü'asüa püta canimiemetüni.

17 Xüca tevi yuvaüriyani yamüticamienicü tita mütinaque 'iya, catinimaicamücü tita nemüti'üquita hepaüsita, xüca Cacaüyarisüa miemetüni, me xüca necümana ne'utaineni nusu.

18 Que mü'ane yücümana mutaine catinicuvauneni visi müticühüavarüvanicü. Que mü'ane müticuvauneni visi müticühüavarüvanicü 'iya meiyenü'a püta, mücü yuri paine, tita mücatiheiserie pumave heisiena.

19 Camü Muisexi catixe'upitüa 'inüari niuquiyari xemeix-eiyanicü. Perusü ni xevitü xeme yapücaticamie 'inüari niuquiyarisie. Titayari xenetecuvautüve xenesimienique.

20 Teüteri müpaü mete'ita'ei, Cari cacaüyari 'axa mü'ane pümasinü'ü. Quepai masicuvaune masimienique.

21 Qesusi müpaü tivaruta'ei, Ne 'uxiapiya tucarisie heiva xeicüa tixaütü nepütüyuri, peru yunaitü xecanihüxiyaca.

22 'Ayumieme meta Muisexi nixe'upitüani xitequiya 'inüariyari. Muisexisüa pücamieme, tatevarima vahesüa püta canimiemetüni. Peru 'uxiapiya tucarisie xepi'inüaritüa 'uqui nunusi.

23 Xüca 'uqui 'uxitequiene 'uxiapiya tucarisie Muisexisüa mieme 'inüari niuquiyari müca'ayeitüarienicü, que xeneteheca ne nai 'aixüa reu'eriecame nemayeitüacü xeime tevi 'uxiapiya tucarisie.

24 Que mütiyuxexeiya xeicüa niuqui xepücavevieca, que mütiheiserie püta xequenevevieca niuqui.

Caticürisitu 'icü, que memutiyanecai

25 Hicü Querusaremetari hipatü 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catihücü memicuvautüve me'imienique.

26 Camü yunaime vahürüpa catinicuxatani, 'asimepücatehehüave. Ta'uquiyarima xüari yuricü mepücaheitima 'icü mücürisitu heiserie mupitüarie.

27 Perusü tame tecanimaica 'icü haque memieme. Quepau-
cua munuani Cürisitu, xevitü 'asipücatimaica haque memieme.

28 Hicü Qesusi müpaü tiniuhiva tuqui curaruyarita
ti'üquitatü, Xeme xenetemate 'acu, haque nememieme
xetemate. Ne necümana nepücanua. Masi yuri canaineni
'iya munesiheyenü'a. Xeme xepüca'imate.

29 Nesü necanimaica hesüana nemümiemecü,
munesiheyenü'acü.

30 Hicü mecanicuvautüvecaitüni me'iviyaque. Xevitü
püca'ivi tucarieya müca'aye'avecaicü cuxi.

31 Teüteri yumüiretü yuri mecateniuta'erieni hesiena.
Müpaü meniutiyuanecaitüni, Quepauca munuani Cürisitu,
masi vaüca catiyurieneni 'inüarite, 'e'ivatü 'icü que
mütiyuriene.

*Pareseusixi que memütevaretanü'a tupirisixi memiviyacü
Qesusi*

32 Hicü Pareseusixi meniva'eniecaitüni teüteri hepaüsitana
vaüca metecuxatame. Mara'acate memühüritüarielai Pare-
seusixi vahamatü mecanivaretanü'ani tupirisixi memiviy-
acü.

33 Hicü müpaü niutayüni Qesusi, Yareutevitü cuxi xe-
hamatü neniuyeicamücü. 'Arique 'iya munesiheyenü'asüa
nepüyemie.

34 Xepünesicuvautüveni peru xepücanesitaxeiya. Mücü meta,
haque nemeyeicani xepüca'yüvave xemeta'axüani.

35 Huriyusixi müpaü meteniyücühüavecaitüni, Que tiyune
'icü temüca'itaxeiyacü. Cüriyecusixi vasata memeutayeixüa
vahesüa catiyemie, Cüriyecusixi tivareti'üquitüanique.

36 Qesü 'icü titita niuqui müya mutaine,
Xepünesicuvautüveni, xepücanesitaxeiya, haque nemeyeicani
xepüca'yüvave xemeta'axüani, haitü.

Hatüapaü mü'anene ha muhanesie miemepaü

37 Hicü ve'eme tucarisie 'ixüarari heutiparirümecacu, mana
niuecaitüni Qesusi. Nahivacaitüni müpaü 'utaitü, Xüca tevi
heuharimücüni, nehesüa quenuani, que'anuhareni.

38 Que mü'ane nehesie yuri müti'erie, 'utüarica
manuyünepaü, hatüapaü 'anenetü canihaneccamücü taütana
ha muhanesie miemepaü 'anenetü.

39 Müpaü niutayüni 'Iyari xatatü memitanaqui'erieniquecai
müme yuri memüteta'erieniquecai hesiena. Mücü 'Iyari
mepücatanaqui'erivavecai cuxi Qesusi cuxi visi 'anetü
müca'ayeitüarivecaicü.

Teüteri hixüata que memüte'uyusanaxü

40 Hicü teüteri hipatü 'icü niuquite me'u'enieca müpaü meniutyuanecaitüni, Yuricü mücü tixaxatame canihücütüni 'icü.

41 Hipatüta mete'utyuanecai, Cari 'icü Cürisitu canihücütüni. Hipatüta mete'utyuanecai, Masi Cürisitu Carereya pücamiemetüni.

42 Camü 'utüarica müpaü caranuyüne, Cürisitu Raviri püxiüyarieyatüni, quiecarisie Raviri mecateisie pümiemetüni Verenisie.

43 Ayumieme teüteri hixüata meniysana cümana.

44 Hipatüta müme menivyacuaitüni, perusü xevitü püca'ivi.

Tevi hasuacu pücatixatacai 'icü müticuxatapaü, que memutyuanecai

45 Hicü tupirisixi meniu'axüani mara'acate memühürütüariecai vahesüa Pareseusixi vahesüa. Mümeri müpaü metenivarutahüave, Titayari xecate'i'atüa.

46 Tupirisixi müpaü meteveruta'ei. Tevi hasuacuari pücatixatacai 'icü tevi müticuxatapaü.

47 Hicü Pareseusixi müpaü meteveruta'ei, Cari xemeta xepeuyexüriya.

48 Camü te'aitamete Pareseusixi que mü'ane müme hesiena yuri pütiuta'eri.

49 Peru 'icü teüteri 'inüari niuquiyari memücamate 'axa mepütecühüavarüva.

50 Hicü 'iya meripai Quesusisüa munua yüvicüta Nicuremu müpaü tinivarutahüave, xevitü mühücütücaicü müme,

51 Camüsü ta'inüari niuquiyaricü tepüca'enutahüani tevi xüca meri teca'i'enieni que mutaine, xüca teca'imaica que mütiyuriene.

52 Mümeri müpaü metenita'eiya, Qesü 'ecütari Carereya petimieme. Quetinecuvava, quetinexeiyani Carereyasie müca'ayenevecü tixaxatame havaicü.

'Uca muviyari xeime cünayamame meyucumaüvacacu

53 Yuxexuitü yuquie mepeutayeixüa.

8

1 Quesusisü yemurisie neyani Huriva Mati'u müracutevasie.

2 Ximeri tavari tuquipa ninuani. Yunaitü teüteri hesüana meni'axecaitüni. Mana 'ayerüca tiniva'üquitüacaitüni.

3 Hicü te'utüvamete Pareseusixi vahamatü mecani'atüirieni 'uca muviyari xeime cünayamame meyucumaüvacacu. Hixüapa me'itaqueca

4 müpaü metenitahüave, Ti'üquitame, 'icü 'uca caniuviyarieni xeime cünayamatü meyucumaüvame.

5 'Inüari niuquiyarisie Muisexi müpaü catatiniu'aitüani tetexicü temüvatituaxanicü müya memüyüa. Camüsü que petayüni 'ecü.

6 Müpaü meniutiyuani me'isipatüvetü me'itaxanetaque. Quesusisü 'anacatusireca, cuiëpa tiniuta'utüani yu'itüvamecü.

7 Müme 'ameteheuterecu meheicu'ivaviyatü, 'iya nanucqueni. Müpaü tinivarutahüave, Que mü'ane xeme 'axa mücatiyurieve, mücü meri pitatuaxa tetecü.

8 Tavari 'anacatusireca, cuiëpa tiuta'utüa.

9 Mümeri memü'enana, va'iyari vatate'acacu, meneutayeixüani yuxexitü me'ayecücatü, 'uquiravesixi meri. Quesusi yuxaüta niyuhayeva, 'uca hixüapa muvecai tiyuhayevaxüta.

10 Hicü 'anucuqueca Quesusi, hipame cavaxeyatü, 'uca xEICÜa, müpaü tinitahüave, Neuxei, 'uca, haquevari müme masixanëtamete. Xevitü 'ahesie carahüa.

11 'Iya tiutayü, Ti'aitame, haquevasü. Quesusi titahüavixü, Neta 'ahesie nepücatihüani. Quenemie, tavari 'axa pepücareyurieneni.

Quesusi cuiëpa memütama vahecüarivivame mühücü

12 Mericüsü Quesusi tavari tinivarutixatüani müpaü 'utaitü, Ne cuiëpa memütama vahecüarivivame necanihücütüni. Que mü'ane münesi'anuveiya yüvipa püca'uyeicani, masi hecüariya canexeyacamücü tucaritüme.

13 Pareseusixi 'ayumieme müpaü metenicühüaveni, 'Ecü 'ahepaüsita xEICÜa pecatinihecüatani. Tita pemütihecüata pücahuri.

14 Quesusi müpaü tinivaruta'eiya, Sepasü nehëpaüsita nemütihecüata, tita nemütihecüata puyuri nemütimatecü haque nememieme que nemütimie. Xeme 'asixëpücatemate haque nememieme que nemütimie.

15 Xeme teüteri vahepaü xëpüteyu'inüata. Ne püta tevi nepüca'inüata.

16 Masisü xüca ne'ita'inüataque, nepihecüatüaniqueyu tita yuricü müti'inüari nehëxeyatü, nexaüta nemüca'uyeicacü, 'iya münesiheyenü'a nehëmatü muyeicacü.

17 Mücü meta, xë'inüari niuquiyarisie müpaü catine'uxani, Yuhutatü teüteri tita memütëtahecüata puyuri.

18 Mericüte, ne necanihücütüni que mü'ane nehëpaüsita mütihecüata, ne'uquiyari münesiheyenü'a nehëpaüsita tinihecüatanita.

19 Müme müpaü metenitahüave, Haqueri 'a'uquiyari. Quesusi müpaü tivaruta'ei, Xeme xëpücanësimete ne, ne'uquiyarita xëpücamate. Xüca xenesimaicaque ne, ne'uquiyarita xëpümaicaqueyu.

20 'Icū niuquicū catinicuxatacaitūni tumini mahūriesie tuquī curaruyarita ti'ūquitatū. Xevitū pūca'ivi tucarieya mūca'aye'vecaicū cuxi.

Que nemūreumie xepūcayūvave xemeta'axūani, que mainecai

21 Hicū tavari mūpaū tinivarutahūave, Nesū nepūyemie. Xepūnesicuvautūveni, tita 'axa xemūteyuriesie xeteviyatū xecanicuicuni. Que nemūreumie xepūcayūvave xemeta'axūani.

22 Huriyusixi 'ayumieme mūpaū metenicuxatacaitūni, Yūcūmana catiyumieni mūpaū mutayūcū, Que nemūtimie xepūcayūvave xemeta'axūani.

23 'Iya mūpaū tinivarutahūave, Xeme 'ena xepūmiemete. Ne pūta taheima necanimiemetūni. Xeme 'ena cuiepa xepūmiemete. Ne pūta 'ena cuiepa nepūcamieme.

24 'Ayumieme yanepūtixe'utahūavixū xemūcuini tita 'axa xemūteyuriesie xeteviyatū. Xūca yuri xecate'uta'erieni que-name ne nehūcū, xecanicuicuni tita 'axa xemūteyuriesie xeteviyatū.

25 Mūme mūpaū metenicūhūavecaitūni, 'Ecū que pepūpaicūte. Qesusi tivarahūave, Yemecū nepūhūcū tita nemūtixecuxaxatūva.

26 Vaūca necaneixeiyani xehepaūsita nemūtixatanicū, xehesie nemūtihūpanicū. 'Iya mūnesiheyenū'a masi yuri canaineni. Tita nemūtiu'eni 'iya yahainecacu, mūcū nepūtivataxatūani cuiepa memūtama.

27 Mūme 'asimepūcatehetima yu'uquiyari mūvacuxaxatūvacaicū.

28 Hicū Qesusi mūpaū niutayūni, Quepaucua xemenutihana Yuri Tevi, 'anari xepūtehetimani ne nemūhūcūcū, necūmana 'asinemūcatiuriencū. Ne'uquiyari mūnetiu'ūquitūapaū, mūpaū xeičūa nepūtixata.

29 Mūcū meta, 'iya mūnesiheyenū'a nehamatū caniuycani. Pūcanesi'ucu'eiri nexaūta, neheyemecū yanemūtiyuriencū tita mūtinaque.

30 'Ipaū ticuxatacacu yumūiretū yuri mecateniuta'erieni hesiena.

Tita yuri maine canixetixūnamūcū, que mainecai

31 Qesusi 'ayumieme mūpaū tinivarutahūave mūme yuri memūte'ita'eriri Huriyusixi, Xeme nenuquisie xeteviyatū xūca xeyuhayevani, yuricū nehesūa miemete teyū'ūquitūvamate xecanihūmetūni.

32 Tita yuri mūraine xecanetimaicuni. Mūcū yuri maine canixetixūnamūcū.

33 Mūme mūpaū metenita'eiya, Tame 'Apurahami tecanixiūyarimatūni. Xeimesie mieme vaūriyarica

tepücate'uti'uximayataxü hasuacua. Que pehaine, xexüxünitü xemacüne pemaine.

³⁴ Qesusi müpaü tivaruta'ei, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, yunaitü 'axa memüteyurie vaüriyarica meteni'uximayaca tita 'axa müti'anesie mieme.

³⁵ Mericüte, vaüriyarica müti'uximaya yuheyemecü 'apüca'uca quiecamepaü. Quiecame nu'aya püta 'apuca yuheyemecü.

³⁶ Xüca nu'aya xetixünamücü, panasi xexüxünitü xecanacünicuni.

³⁷ Ne nepütimate 'Apurahami xemüxiüyarimama. Siepüre xecanenicuvautüveni xenesimienique nenuqui müyutexiecü xehesüa.

³⁸ Tita nemütiuxei ne'uquiyarisüa yanepüticuxata. Xemesüari tita xemüte'u'eni yu'uquiyarisüa yaxepütECAHU.

³⁹ Müme müpaü mete'ita'ei, Tame ta'uquiyari 'Apurahami canihücütüni. Qesusi müpaü tivarutahüave, 'Apurahami xüca xexiüyarimamatüni, 'Apurahami que mütiyurienecai yax-equeteneyurieca.

⁴⁰ Masi hicü xepünesicuvautüve xenesimienique. Ne necanitevitüni nemütixecuxaxatüva tita yuri müraine que nemütiu'enaxü Cacaüyarisüa. Xehepaü capütiuyuri 'Apurahami.

⁴¹ Xeme xe'uquiyari que mütiyuriene yaxetenic-ahuni. Mete'itahüave, Tametütü tavarusi que mü'ane mücacünayatücai, mücü pücatasi'utivevi. Xei 'uquiyariyari tecanexeyani Cacaüyaritüme.

⁴² Qesusi müpaü tivarutahüave, Xüca Cacaüyari xe'uquiyaritüni, xecaneninacü'eriecaqueyu ne. Ne Cacaüyarisüa necaneyeyani necaninuaniri. Mücü meta, necümana nepücanua. 'Iya püta caneneyenü'ani.

⁴³ Titayari xecateheitimaivave tita nemütixata. Xemücaüvavecü nenuqui xemü'enieni, 'ayumieme xepüca'iquema.

⁴⁴ Xeme yu'uquiyarisüa xecanimiemetetüni Cauyumarisüa. Xecaniyuvaüriyani yaxemüteyuriecacü tita mütihive'erie xe'uquiyari. 'Iya meripai catiniyumemivani. Tita yuri mürainesie tiviyatü 'apüca'uvecai, tita yuri müraine mumavecü hesiena. Quepaucua 'itaricacü müticuxata, yücümana tinicuxatani müti'itavacü, memüte'itava müva'uquiyaricü.

⁴⁵ Ne püta yuri nemainecü, yuri xepücanete'eriri.

⁴⁶ Que mü'ane xeme nehiesie pürähüani, 'axa nemütiuyuri 'utaitü. Me xüca yuri nehaineni, titayari yuri xecanete'eriri.

⁴⁷ Que mü'ane Cacaüyarisüa mümieme canienieca tita Cacaüyari müticuxata. 'Ayumieme xepücaheu'enana, Cacaüyarisüa

xemücamiemetecü.

Cürisitu que 'amütiuyeicacai sutüapai

⁴⁸ Huriyusixi müpaü metenita'eiya, Cari 'aixüa teniutiyu-
neni quename 'ecü pesamariyatanaca, quename cacaüyari
'axa mü'ane masinü'ü.

⁴⁹ Qesusi tivaruta'ei, Neri cacaüyari 'axa mü'ane
pücanesinü'ü. Masi 'aye'ame ne'erietü nepixata ne'uquiyari,
xeme püta ne'aye'ame xecanesi'erietü xepünesixata.

⁵⁰ Ne tixaü nepücaticuvaune visi nemüticühüavarüvanicü.
Que mü'ane müticuvaune visi nemüticühüavarüvanicü, que
mü'ane 'isücamepaü müva'inüata, mücü 'acaniuyeicani.

⁵¹ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca tevi neni-
uquisie yaticamieni, hasuacua pücahetimani müya.

⁵² Huriyusixi müpaü mete'itahüave, Hicürixüa tepütehetima
cacaüyari 'axa mü'ane mümasinü'ü. Camü 'Apurahami
caniumüni, texaxatameteta mete'ucui. 'Ecüsü müpaü
pecanaineni, xüca tevi neniuisie yaticamieni, müya
pücamaica hasuacua.

⁵³ 'Ecü que petive'eme ta'uquiyari 'Apurahami
'asicayüvecacu. Mücü caniumüni, texaxatameteta mete'ucui.
Titari pera'ayeitüaxime.

⁵⁴ Qesusi tivaruta'ei, Xüca ne visi nehainenique
nehapaüsita, tixaü pücatihücütüni queyu visi que
nemüticühüavarüvaniqueyu. Ne'uquiyari canihücütüni que
mü'ane visi maine nehapaüsita. Xeme yaxeputiyuane
quename xecacaüyari 'iya.

⁵⁵ Masi xepücaheitimaivave. Nesü püta necanimaica. Xüca
nehainenique quename neca'imate, xehepaü neti'itavatü
nenayaniqueyu. Masiri necanimaica, niuquieyasie
yanepüticamie.

⁵⁶ Xe'uquiyari 'Apurahami cuini mieme tiniyutemavieca
netucari ha'erivatü mixeiyacü. Nixeiya, tinaqui'acai.

⁵⁷ Huriyusixi 'ayumieme müpaü metenitahüave, 'Ecü huta
teviyari heimana tamamata viyari pepücahü. Que petixei
'Apurahami.

⁵⁸ Qesusi tivarutahüave, Niuqui caniseüyeni que
nemütixecühüave, 'Apurahami 'aca'uyeicacacu cuxi,
'aneniuyeicani ne.

⁵⁹ Hicü 'ayumieme tetexi mecaniutitücü me'ituaxaque.
Qesusi niyuti'avieta, tuqui curaruyarita nivayeyani vasata
'umietü.

9

Qesusi que mürenayehüa tevi 'acüpetü mutinuivaxü

¹ Hicü mana 'uyemietü tevi niuxeiya 'acüpetü mutinuivaxü.

2 Teyü'üquitüvametemama müpaü metenita'ivaviya, Ti'üquitame 'acu, quepai 'axa pütuyuri, 'icü 'axa tiuyuri, 'uquiyarimama nusu 'axa mepüte'uyuri, 'acüpetü mutinuiavaxücü.

3 Qesusi müpaü niutayüni, 'Icü müpaü püca'ane 'axa mütiuyuricü, ni 'uquiyarimamata 'asimemüte'uyuricü müpaü püca'ane. Mümasiücürecü Cacaüyari que mütiyuriene hesiena püta cani'aneni.

4 Caneuyeveca 'iya münesiheyenü'a que müti'uximaya, yanemütiyurienenicü ne 'uhecüacacu cuxi. Yüriya 'acanamieni quepaucua mücayüve müti'uximayaca.

5 Quepaucua cuipea nemuyeica, necanihecüariyatüni cuipea memütama vahesie mieme.

6 Müpaü 'utayüca niuta'aüsicavieni cuipea. Haxu 'uhaviyaca yu'aüsicacü, hüxitana haxu nevirixüani.

7 Müpaü tinitahüave, Quenemie, mana quenehütaimami ha mayema Siruhe müracutevasie, taniuquicü Mutanü'arie müracutevasie.

Hicü neyani, nanacahütaima, heunieretü 'ayaca, nacunuani.

8 Hicü 'auravatariri, mümeri meripai memixeyacai rimusinavieneme, müpaü meniutiyuanecaitüni, 'Icü catihücü mana mutiyeixacai müticu'ivavacai.

9 Hipatü mete'utiyuanecai, 'Eri, 'iya pühücü. Hipatüta mete'utiyuanecai, Tixaüsüari, hepaüna pütuyuxexeiya xeicüa. 'Iyasü müpaü nainecaitüni, Ne nepühücü.

10 Hicüsü müpaü metenitahüave, Mericüte, que petiunieritüarie.

11 'Iya müpaü tivaruta'ei, Mücü tevi Qesusi mütiteva haxu 'uhaviyaca nehüxita canenavirixüani. Müpaü netiutahüavixü, Siruhe quenemie quenehütaimamie. Neheyaca ne'anacahütaimaca nepanutanierixü.

12 Müme metehühüave, Haqueri mücü. Hauqui, tiutayü.

Pareseusixi que memüte'ita'ivaviyaxü macüpecai manayehüiia

13 Mericüsü Pareseusixi vahesüa mecaneivitüni macüpecai.

14 Uxipiya tucari nihücütücaitüni quepaucua Qesusi haxu muhaviyaxü menutanieritüa.

15 'Ayumieme tavori menita'ivaviya Pareseusixi que tiunierixü. 'Iya müpaü tivarutahüave, Haxu pünesi'avirixüa nehüxita, nepanacahütaimaxü, hicü nepeuniere.

16 Pareseusixi hipatü 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, Xüari 'iya tevi Cacaüyarisüa pücamieme, 'uxipiya 'inüariyarisie yamücaticamiecü. Hipatü mete'utiyuanecai, Quepaü tiyüve tevi 'axa mütiyuriene 'inüari 'ipaü 'aneneme mütiyuriene. Hixüata mepuyusanaxüa.

17 'Ayumieme tavori müpaü metenitahüave macüpecai, Que pe'utaine 'ecü 'iya hepaüsita. Pümasi'anutanieritüa. 'Iya rainecai, Catinixaxatametüni.

18 Hicü Huriyusixi yuri mepücate'uta'eri quename 'acüpecai 'anutanierixü, 'arique xEICÜA yuri mepüte'uta'eri mevarutahüaveca manutanierixü 'uquiyarimama.

19 mevaruta'ivaviyaca müpaü me'utiyuatü, 'Icü tixenive, hepaüsitana xemutiyuane quename 'acüpetü 'utinuivoxü. Que yüanetü hicü peuniere.

20 'Uquiyarimama menivaruta'eiya yame'utiyuatü, Tame tepütemate 'icü tanive mühücü 'acüpetü mutinuivoxü.

21 Masi hicü que yüanetü meuniere 'asitepücatemate. Quepai menutanieritüa 'asitepücatemate. Mücü xequeneuta'ivaviya. 'Ecaniuteviniri, yücümana caniyutaxatamücüri.

22 'Uquiyarimama müpaü meniutiyuanecaitüni Huriyusixi memüvamacarücaicü. Huriyusixi meyu'enieca müpaü meteniyücühüavecaitüni, quename xüca xevitü yutahECÜATANIQUE CÜRISITUSIE tiviyatü, tuqita capitüarieniqueyu.

23 'Ayumieme 'uquiyarimama meniutiyuani, 'Ecaniuteviniri, xequeneuta'ivaviya mücü.

24 Hicü hutarieca menitahüave tevi macüpecai. Müpaü metenitahüave, 'Aixüa queneutayüqui Cacaüyari hepaüsita. Tame tepütemate 'icü tevi 'axa mütiyuriene.

25 Mücü müpaü tivaruta'ei, Me 'asinepücatimate xüca 'axa tiyuriene. 'Icü xEICÜA necatinimaica ne. 'Ana nepacüpecai, hicürixüa nepeuniere.

26 Hicü müpaü metenitahüave, Que masi'uyuri. Que matiu-nieritüa.

27 Müpaü tinivaruta'eiya, Meripai yanepütixe'utahüavixü, xepücaheu'enana. Que cuxi xete'enacu tavori. Xemeta teyü'üquitüvametemama xecate'acünicu.

28 Müme 'axa mepüte'itahüavixü müpaü mete'icühüavetü, 'Ecüsü hesüana mieme tiyü'üquitüvame pepühücü. Tame Mui-sexisüa miemete teyü'üquitüvamete tepühüme.

29 Tame tecatenimaica Cacaüyari mütitahüavixü Muisexi. 'Icü püta 'asitepücatemate haque memieme.

30 Tevi müpaü tivaruta'ei, Camüte, 'icü pümarive. Xeme 'asixepücatemate haque memieme, peru pünesi'anutanieritüa ne.

31 Tepütemate Cacaüyari mücava'enie 'axa memüteyurie. Masi xüca tevi Cacaüyari 'ayexeyani, xüca yaticamieni tita mütinaque Cacaüyari, cani'eniecamücü 'iya.

32 Sutüapai hicüque pücasasiva quename tevi 'enutanieritüa que mü'ane 'acüpetü mutinuivoxü.

³³ Xüca 'icü Cacaüyarisüa camiemetüнике, pücaüveniqueyu 'asimütiyurieni.

³⁴ Müme mete'ita'ei, Cari 'ecü 'axa petiyurienetü peputinuivaxü yemecü. 'Ecü que petati'üquitüa tame. Tacua mecanenuyehüani.

Yu'iyarisie que memüte'acücüpe teüteri

³⁵ Mericüsü caniu'ena Quesusi quename tacua mehenuyehüa. 'Itaxeyaca müpaü niutayüni, 'Ecü yuri peti'erie que mü'ane Yuri Tevi mühücüsie.

³⁶ 'Iya tita'ei, Ti'aitame, que püpaicü yuri nemütita'erienicü hesiena.

³⁷ Quesusi titahüave, Pepixei. Que mü'ane 'ahamatü müticuxata, mücü necanihücütüni.

³⁸ 'Iya tiutayü, Yuri nepüti'erie, Ti'aitame 'acu. Nenevieri nipitüaniri.

³⁹ Quesusi müpaü niutayüni, Ne necaninuani 'ena cuiëpa nemüvapatacü, memücaheuneniere memanutanenierenicü, memeuneniere me'acücüpetü memacü necü.

⁴⁰ Mericüsü Pareseusixi hipatü hamatüana memu'uvacai 'icü meniu'enieni. Müpaü metenitahüave, Tamerita tete'acücüpe.

⁴¹ Quesusi müpaü tivarahüave, Xüca xe'acücüpenique, mücü xehesie pücarahüivaniqueyu. Masi hicü müpaü xeputiyuane quename xeheuneniere. 'Ayumieme 'apuve xehesie que mürahüiva.

10

Muxasi vacuraru hepaüsita ticuxatatü, que müti'üquitacai

¹ Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane quitenie mücaheutahani muxasi vacuraruta, huteicü püta meutimaque, mücü tinavayame canihücütüni catininavamücü.

² Que mü'ane quitenie meutahani, muxasi canivahüvemetüni.

³ 'Iparevívame quitenie catineuyepivani hesiena mieme. Muxasi mecanimaica niuquieyasie. Yuxexuime püvarahüave yumuxasi que memüteteteva, nívaranuyevitüni.

⁴ Quepaucua yumuxasi yunaimë müvaranuyevitü, mücü varanuhaitüyatü caniumieni. Muxasi 'ütümana mecaniveiyani niuquieyasie memimatecü.

⁵ Cuyeicame mepüca'anucuveiya, meniyuta'unacuni püta cu'uvamete vaniuquisie memücavamatecü.

⁶ Quesusi 'icü 'üquisica xatatü müpaü tinivacuxaxatüvacaitüni. Müme 'asimepücatehetima tita mütihücütücai mütivacuxaxatüvacai.

Quesusi muxasi vahüveme 'aixüa mütiuca'iyari mühücü

⁷ 'Ayumieme tavori müpaü niutayüni Quesusi, Niuqui caniseüeni que nemütixecühüave, ne muxasi necanivaquiteni-etüni.

⁸ Yunaitü memu'axüa necanuavecacu cuxi ne, tenavayamete mecanihümetüni, menivanavatüveni. Muxasi mepücavaru'eni masi.

⁹ Ne necaniquitenietüni. Necümana xüca tevi heutahani, nitavicueisitüariemücü. Neutahamücü nivayeyeicamücü, macusiüraüye netamariecaxüamücü.

¹⁰ Tinavayame vanavamütü vacuimütü vata'unamütü xecüa cani'axeni. Ne püta necaninuani tucari memexeiyanicü, 'anuyuhayevame memexeiyanicü.

¹¹ Ne ti'üviyame 'aixüa nemütiuca'iyari necanihücütüni. Ti'üviyame 'aixüa mütiuca'iyari yutucari niyetuani muxasi vahesie mieme.

¹² Ti'ivame, que mü'ane mücavahüveme, muxasi mücavacusiari, mücü canixeiyani 'ürave 'a'amieme. Mücü muxasi nivacu'e'irivani niyuta'unani. 'Ürave nivativiyamücü nivataxüriexüamücü.

¹³ 'Iya müti'ivamecü xecüa pücauyucerivayurie muxasi vahepaüsita.

¹⁴ Ne necatini'üviyametüni 'aixüa nemütiuca'iyari. Nemuxasima nepüvamate, mümeta menetemate nemuxasi,

¹⁵ yaxecüa ne'uquiyari münetimepaü, ne nemimatepaü ne'uquiyari. Netucari necanietuani muxasi vahesie mieme.

¹⁶ Hipameta muxasi nepüvarexeiya 'icü xei curaruyarita memücamiemete. Neuyeveca nemüva'atüani mümeta. Neniuqui mecani'eniecuni. Xeime mehexeiyatü ti'üviyame, xei curaruyari mehexeiyatü mecanacünicuni.

¹⁷ 'Ayumieme ne'uquiyari caneninaqui'erieca netucari nemüyetuacü tavori nemitanaqui'erienicü.

¹⁸ Xevitü pücanesinavairieni, necümana püta necanietuamücü. Heiserie necanexeiyani nemiyetuanicü, heiserie nerexeiyata tavori nemitanaqui'erienicü. 'Ipaü ne'uquiyari canetiniu'aitüani.

¹⁹ Mericüsü tavori hixüata meniyusana Huriyusixi 'icü niuquieyacü.

²⁰ Yümüretü müme müpaü meniutiyuanecaitüni, Cari cacayari 'axa mü'ane caninüca 'iya, pücayumate. Titayari xete'i'enie.

²¹ Hipatüta mete'utiyuanecai, 'Icü niuquieya, cacayari 'axa mü'ane minü'ü capüniuquieya. Cacayari 'axa mü'ane que tiyüve müvaranutanieritüani memacücpe.

Huriyusixi que memüte'ixani'eri Quesusi

22 Mericüsü 'ana 'ixüarari naye'ani quepaucua hehecuame memayeitüvacai Querusaremesie. Niuhaütücaitüni.

23 Quesusi tuqui curaruyarita niyeyeicacaitüni Sarumuni 'etüpivarieyatüa.

24 Hicü Huriyusixi 'auriena meniyucuxeürieni. Müpaü metenitahüave, Quepaümexa pepütasi'iyaritüaca. 'Ecü xüca pecürisitütüni, heiseriemecü quetatineutaxatüa.

25 Quesusi tivaruta'ei, Yanepütixe'utahüavixüri, haquevasü yuri xepücate'erie. 'Icü tita nemütiyuriene ne'uquiyarisüa nemiemetütü, mücü nehepaüsita catinihecüatani.

26 Masi yuri xepücate'erie, nemuxasi vahesie xemücamiemetecü, que nemütixecuxaxatüvacai.

27 Nemuxasi mepünesi'enie, neta nepüvamate, mecaneniuveiyani.

28 Tucari mücaxüve nenivapitüaca. Hasuacuari mepücata'unarieni. Xevitü pücavativiya nesinavairienique nemamasie.

29 Ne'uquiyari müme munesiyetüiri, mücü yemecü canitürücaüyeni, hipatü yunaitü mecatürücavicacu. Xevitü pücaüve müvativiya 'inavairienique ne'uquiyari mamayasie.

30 Ne ne'uquiyarimatü tenitaxevini.

31 Hicü Huriyusixi tavari tetexi meniutitücü me'ituaxaque.

32 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Camü vaüca nepüxe'uxeisitüa 'uximayasica 'aixüa mü'anene ne'uquiyarisüa mümieme. Que 'aneme 'uximayasicacü xepünesituaxa.

33 Huriyusixi müpaü mete'ita'ei, 'Uximayasica 'aixüa mü'anecü tepücamasituaxa, 'axa pemutainecü püta tepümasituaxa. 'Ecü tevi pehücütütü cacaüyari pena'ayeitüvani.

34 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Camü 'ipaü care'uxa xe'inüari niuquiyarisie, Ne xemücacäyarixi neputayü.

35 Xücarü cacaüyarixi varutaterüva müme vahesüa munua Cacaüyari niuquieya, xücarü 'utüarica cayüveni mayeyeitüarieni,

36 'iya ne'uquiyari mipataxü yuhesie mieme, cuiëpa meiyenü'a, quename 'axa 'utaine queri xe'utiyuane hepaüsitana, müpaü nemutayücü, Cacaüyari necaninu'ayatüni.

37 Xüca yanecatiyuriëneni ne'uquiyari que mütiyuriëne, yuri xepücaneteta'eririeni.

38 Me xüca yaneti yuriëneni, sepa yuri xemücanete'eririe ne, tita nemütiyuriënesie püta yuri xequetene'erieca müpaü xemütetimanicü quename ne'uquiyari nehesie tiviya, neta ne'uquiyarisie netiviya.

39 Hicü tavari menicuvautüvecaitüni me'iviyaque. Mücü neyani meca'iviyaavecacu.

40 Mericüsü mana neyani tavari Curutani 'anutaüye haque Vani meripai müti'üyanecai. Mana niyuhayeva.

41 Yümüretü hesüana meni'axecaitüni. Müpaü meniutiyanecaitüni, Vani 'inüari pücatiuyuri. Naime que müticuxatacai Vani 'icü tevi hepaüsita, yuri canainecaitüni.

42 Mana yumüretü yuri meteniuta'erieni hesiena.

11

Rasaru que mütiümü

1 Mericüsü tevi catinecuyecaitüni Rasaru titevatü, Vetaniya mecatei, Mariya quiecariena Maritata Mariya mü'ivayatücai quiecariena quiecemetütü.

2 'Iya Mariya canihücütücaitüni que mü'ane Ti'aitame mucaviri visi mu'üacü, quetateya mucavasiüxaxü yücüpacü. 'Iya 'ivaya Rasaru recuyecai.

3 Hicü 'ivamama 'ucari niuqui mecaneitanü'airieni Quesusi yame'utiyuatü, Ti'aitame neuxei, 'iya que mü'ane pemi-naqui'eri tinicuyeni.

4 Quesusi 'u'enaca müpaü niutayüni, 'Icü cuiniya mümünicü püca'ayumieme. Masi Cacaüyari visi 'anetü mayeitüarienicü pühücü, Cacaüyari Nu'aya visi 'anetü mayeitüarienicü mücü cuiniyacü.

5 Quesusi nivanaqui'eriecaitüni Marita 'ivayata Rasaruta.

6 'Ayumieme quepaucua mu'enaxü quename recuyecai, mana niyuhayeva huta tucari haque meyeicacai.

7 'Ana müpaü tinivarutahüave teyü'üquitüvamete 'ariquemüca, Cümü tavari Cureya tepuhu.

8 Teyü'üquitüvamete müpaü mete'icühüave, Ti'üquitame, xique Huriyusixi mepümasicuvautüvecai memasituaxaque. Tavari petimie 'uma.

9 Quesusi müpaü tivaruta'ei, Camü tamamata heimana huta hurayari carexeiya xei tucari. Xüca hecüaripa 'uye-icani tevi, püca'uti'ücamüre, 'ena cuiepa mieme hecüariya müxeiyacü.

10 Xüca yüvipa 'uyeicani pütiquetamüre hecüariya mümavecü hesiena.

11 Müpaü niutayüni. 'Arique müpaü tinivarutahüave, 'Iya teminaqui'eri Rasaru canecusunü. Ne nepümie nemenu-tahütüanicü.

12 Teyü'üquitüvamete müpaü mete'itahüave, Ti'aitame, camü xüca hecusuni pütavicueisitüarieni.

13 Quesusi müpaü putayü memücü. Müme cusutü me'uxipi haineme mepü'eriecai.

14 Hicü 'ayumieme Quesusi müpaü tinivarutahüave heis-
eriemecü, Pemü Rasaru.

15 Mana nemücaheycacaicü ne'iyari 'aixüa puyü xehesie
mieme, yuri xemüteta'erienicü. Masi tepuhu hesüana.

16 Hicü Tumaxi Vavari mütevecai müpaü tinivarutahüave
hipame teyü'üquitüvamate, Cümüri tepuhu hamatüana teme-
cuinicü tametari.

Quesusi va'uitüvame mühücü tucari mühücü

17 Mericüsü Quesusi henuaca müpaü tiniutimarieni que-
name Rasaru nauca tucari yuriecari teuquiyapa yecaitü.

18 Vetaniya Querusareme nehuracaitüni, haica
quirumeturuyari xeicüa petevacai.

19 Huriyusixi yumüretü meniu'axüani Marita Mariya vah-
esüa memüvanütüanicü va'iva hepaüsita.

20 Hicü Marita quepaucua mütiutamari quename Quesusi
nuaximecai, neicunaque. Mariyari quita nayecateitüni.

21 Hicü Marita müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'aitame, xüca
'ena pe'uyeicanique, ne'iva pücamüniqueyu.

22 Hicürita nepütimate nai pemütitavavirieni Cacaüyari, Ca-
caüyari pümasipitüani.

23 Quesusi müpaü titahüave, 'A'iva nanucuquemücü.

24 Marita müpaü titahüave, Ne nepütimate manucuqueni
tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare, quepaucua
memanucu'uni.

25 Quesusi müpaü titahüave, Ne necanihücütüni
va'uitüvame, tucari netihücüta. Que mü'ane nehiesie yuri
müti'erie, sepa mümüqui, canayeyuricamücü.

26 Yunaitü memayeyuyuri, nehiesie yuri memüte'erie, ha-
suacuari mepücacuini. 'Ipaü yuri peti'erie 'ecü.

27 Müpaü titahüave, Hü Ti'aitame. Ne yuri necatini'erieca
'ecü pemücürisitu, 'ecü Cacaüyari Nu'aya cuiepa 'umamie
pemühücü.

Quesusi que mütiutasua haque memeicateuquixü Rasaru

28 Müpaü 'utayüca neyani. Yühücüate me'ayetecacu ni-
tahüave yu'iva Mariya, müpaü tinitahüave 'avie, Ti'üquitame
caninuani. Pümasitahüave.

29 Mücü 'u'enaca cuitüva nanucuqueni, hesüana neyani.

30 Quesusi quiecarisie pücanuavecai. Manari cuxi niutive-
caitüni Marita menucunaquixüsie.

31 Hicü Huriyusixi Mariyamatü memayetecai quita, mem-
inütüacai, me'ixeyaca Mariya cuitüva 'anucuquecu hey-
acu, mecaneiveiya, teuquiyapa metüa mana tasuanique
metecu'erivatü.

³² Hicü Mariya quepaucua munua Qesusi manutivecaisie, 'ixeiya, hetüana niutitunumaqueni müpaü ticühüavetü, Ti'aitame xüca 'ena pe'uyeicanique ne'iva pücamüniqueyu.

³³ Qesusi quepaucua mixei 'iya 'utasuacame Huriyusixi hamatüana memu'axüa me'utisuaname, yu'iyarisie niyu-muinanecaitüni, niyu'uximatüacaitüni.

³⁴ Müpaü niutayüni, Haque xepeicateuquixü. Müpaü mete'itahüave, Ti'aitame quenaye'a queneuxeiya.

³⁵ Qesusi niutasuani.

³⁶ Huriyusixi 'ayumieme müpaü meniutiyuanecaitüni, Neuxei que tinaqui'eriecai.

³⁷ Hipatü müme mete'utiyuane, 'Icü menutanieritüa macüpe, catiyüveniqueyu mipitüanicü 'icüta mücamünicü.

Rasaru que müranucuquetüari

³⁸ Hicü Qesusiri tavari yumuinatü yu'iyarisie teuquiyapa ninuani. Mücü caniterütücaitüni, tetcü tineunacaitüni quite-
nie.

³⁹ Qesusi müpaü niutayüni, Xequeneuhüva tete. Müqui 'ivaya Marita müpaü titahüave, Ti'aitame, pucuri'üari.

⁴⁰ Qesusi müpaü titahüave, Müpaü necamatiutahüavixü, xüca yuri petita'erieni pecanixeiyamücü que mütimarive Ca-
caüyari.

⁴¹ Hicü tete mecaneuhüani. Qesusi heutiniereca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, pamüpariyusi necamanipitüaca pemünesi'u'enicü.

⁴² Nesü nepütimaicai 'aheyemecü pemünesi'enie, masi teüteri ne'aurie memüti'u vahesie mieme, müpaü neputayü, yuri memüteta'erienicü quename penesiheyenü'a 'ecü.

⁴³ Müpaü 'utayüca carima niutahiva, Rasaru, quenevay-
eye'a haitü.

⁴⁴ Mümüquicai nivayeyani 'ixuriquitecü 'eimetü quetateyasie mamateyasie. Hüxiena panucuhüacai tuvaxacü. Qesusi müpaü tinivarutahüave, Xequeneuxüna. Xequeneupitüa müyemiecü.

Que memüte'imieniquecai Qesusi

(Mateu 26:1-5; Maricuxi 14:1-2; Rucaxi 22:1-2)

⁴⁵ Hicü Huriyusixi yumüiretü Mariyasüa memu'axüa memunenierixü que mütiuyuri, yuri mecateniuta'erieni hesiena.

⁴⁶ Masi hipatü müme Pareseusixi vahesüa menecüne. Metenivaretaxatüani que mütiuyuri Qesusi.

⁴⁷ 'Ayumieme mara'acate memühüritüarietü Pareseusixi vahamatü meniyucuxeürieni meyu'enienique. Müpaü meteniyutahüave, Qesü teteyurieni. 'Icü tevi vaüca 'inüari tiniyurieneni.

48 Xüca te'ipitüaca müpaü mütiyuriene, yunaitü yuri mecatenita'ericuni hesiena. 'Anari Xumatari meni'axüacuni, mepütasinavairieni 'icü 'ena, tateüterima mepütasinavairienita.

49 Xevitü müme Caipasi mütitevacai, mara'acametütü mühüritüariecai mücü viyarisie, müpaü tinivarutahüave, Xeme 'asixepücatemate.

50 Müpaü xepücatehetimaivave masi 'aixüa müyünicü tahesie mieme, xevitü tevi mümünicü teüteri vahesie mieme, capa meheuyevenicü tateüterima.

51 Müpaü püca'utayü yücümana. 'Iya viyarisie mara'acame mühüritüarie mühücütücaicü yacatinicuxatacaitüni quename Quesusi vateüterima vahesie mieme münüquecai.

52 'Iya vateüterima vahesie mieme xEICÜA pücamüniquecai, masi pümüniquecai müvacuxeürienicü Cacaüyari nivemama memeutaxüriexüa memüyutaxevirecü.

53 Hicü 'iya tucarisie menisütüani meyu'enietü memimienicü.

54 Hicürita Quesusi teüteri vahürüpa püca'uyeicacairi Huriyusixi vasata. 'Iya cuieyarisie püta macumave 'aurie neyani, quiecarari 'Epüraini müracutevasie. Mana niyuhayeva teyü'üquitüvamete vahamatü.

55 Mericüsü Huriyusixi va'ixüarari Pasicua mütiteva nahuracaitüni. Yümüiretü 'esimüyeyeusie quiecatari menecüne Querusareme 'ixüarari casutüarievecacu cuxi memüyu'itienicü.

56 Menicuvautüvecaitüni Quesusi. Tuqui curaruyarita me'aye'utü müpaü meteniyücühüavecaitüni, Que xetecu'eriva, xüca ha'ixüaramieni 'iya.

57 Mara'acate memühüritüariecai Pareseusixi vahamatü müpaü mecateniu'aita, xüca tevi retimanique haque meyeicacai, mitahecüataniquecai memiviyacü.

12

*Vetaniyasie 'uca visi mu'üa que müticavirie Quesusisie
(Mateu 26:6-13; Maricuxi 14:3-9)*

1 Hicü 'ataxeime tucari heuyevacacu Pasicua maye'anicü, Quesusi Vetaniya ninuani haque Rasaru manucatei, Quesusi menucuquetüa müquite vasata.

2 Hicü mana menivarucuxeürieni hamatüana memütecuanicü. Marita nivapareviecaitüni. Hamatüana mematecai, xevitü Rasaru canihücütücaitüni.

3 Hicü Mariya naru visi mu'üa canücame vaüca müraye'axe ne'üni, merie quiruyaripaü paümeme. Quesusi quetayasie nicavirieni. Quetaya niucavasiüxa yücüpacü. Naisari quita visi tiniuye'üacaitüni narucü.

4 Hicü teyü'üquitüvametemama xevitü, Cura 'Isicariuti-tanaca, miyetuaniquecai, müpaü niutayüni,

⁵ Titayariri catiutuiya 'icü visi mu'üa haica sienituyari 'inüariyaricü, müva'ütüanicü memümamave.

⁶ Müpaü niutayüni memümamave müvara'erivacaicü pücatixaü, masi mütinavayametücaicü püta müpaü tiutayü. 'Iya vatumini maname 'ahanatü, tita hesiena mütiucaxüri niyati'üvecaitüni.

⁷ Quesusi müpaü niutayüni, Quetineuhayeva. 'Ipaü catiniuyurieni neteuquiya tucarisie mieme maye'aximecü.

⁸ Yuheyemecü yuhesüa xecanivarexeiyani memümamave. Ne püta xepücanesihexeiya yuheyemecü.

Que memüte'imieniquecai Rasaru

⁹ Hicü Huriyusixi yumüiretü meteniutamarieni quename muva hayecatei. Quesusicü xEICÜa mepüca'axecai, Rasaruta mexeiyaque müquite vasata menucuquetüacü meni'axecaitüni.

¹⁰ Hicü mara'acate memühüritüariecai meyu'enieca 'axeicüa meniutiyuani quename Rasaruta memieniquecai

¹¹ yumüiretü Huriyusixi cümana memecücü, Qesusisie yuri memüte'uta'ericü.

Que müreutaha Querusaremesie

(Mateu 21:1-11; Maricuxi 11:1-11; Rucaxi 19:28-40)

¹² Mericüsü 'uxa'arieca yumüiretü teüteri 'ixüaramete me-niu'enanani quename Qesusi 'uhamiecai Querusareme.

¹³ Parapa mamateya me'uhapatü menecüne meheinaquiyuca. Müpaü meteniuhivacaitüni, Quetaneutavicueisitüa 'aixüa.

'Aixüa queticühüavarüvani

Que mü'ane Ti'aitamesüa miemetütü 'umamie hepaüsita 'Ixaherisixi tati'aitüvame hepaüsita.

¹⁴ Hicü Qesusi puxu 'utaxeyaca hesiena nanutiyerüni, que müre'uxa,

¹⁵ Siyuni quiecame nu'aya, pepücaheumaca.

Camü 'iya mümati'aitüa 'ucanamieni

Puxu nunusisie 'acaitü.

¹⁶ Teyü'üquitüvametemama 'icü mepücahetimaivavecai meripai. Quepaucuari visi 'anetü matüa Qesusi, 'anaque mecanaye'rieni müpaü müre'uxa hepaüsitana, müpaü memiyuri.

¹⁷ Mücü teüteri hamatüana meme'uvacai quepaucua mitahüavixü Rasaru müvayeyanicü teuquiyata, quepaucua menucuquetüa müquite vasata, mümerita mecani-hecüatacaitüni.

¹⁸ 'Ayumieme teüteri meneinaquiyuni memü'enanacü que-name 'icü 'inüari tiuyuri.

19 Hicü Pareseusixi müpaü meteniyücühüavecaitüni, Xepüneniere 'asixemücaývave. Camü yunaitü cuiepa memütama 'utümana menecüne.

Cüriyecusixi que memüte'icuvautüvecai Quesusi

20 Mericüsü teüteri memu'axüa 'ixüararipa meyu-tanenevienneque, hipatü müme mecanicüriyecusixitücaitüni.

21 Müme Piripesüa meniu'axüani Vesairasie Carereya cuieyarisie mecateisüa. Mecanita'ivaviya yame'utiyuatü, Neuxei, Quesusi tepüxeiyaqueyu.

22 Piripe neyani. Nitahüave 'Atürexü. Hicü 'Atürexü Piripematü menecüne. Müme menitahüave Quesusi.

23 Quesusi nivaruta'eiya ya'utaitü, Tucari naye'aniri Yuri Tevi nehücütütü visi ne'aretü nemayanicü.

24 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xüca türicu 'imüariyari ca'ucateuquiyani cuiepa 'ucaveca, yuxaüta niyuhayeva xeicüa. Mesü xüca 'ucateuquiyani, vaüca canititacaimücü.

25 Que mü'ane yutucari münaqui'eri canitatümayamücü. Que mü'ane 'ena cuiepa yutucari mü'uxive'erie, yuheyemecü caneixeyacamücü, pücaxüveni.

26 Xüca tevi nesiparevivame yüaneni, quenesiheveiya ne. Haque nemeyeicani, manarita caniuyeicamücü nesiparevivame. Xüca tevi nesiparevivame yüaneni, ne'uquiyari 'aye'ame ni'eriecamücü 'iya.

Quesusi que mütimüniquecai que mainecai

27 Hicüri ne'iyari niyumuinaneni. Queri ne'utaineni. Ne'uquiyari, queneneutavicueisitüa 'icü tucarisie que nehaineniqueyu. Masi 'icü 'ayumieme necaninuani 'ena cuiepa.

28 Ne'uquiyari, visi peticühüavarüvatü quena'ayeitüa. Hicü xevitü niutaniuni taheima müpaü 'utaitü, Neri visi neticühüavarüvatü nepaneyeitüave, tavarita müpaü necatiniyuriemücü.

29 Teüteri yumüiretü mana memüti'ucai memu'enana müpaü meniutiyuanecaitüni, Camü necutürarücani. Hipatüta mete'utiyuanecai, Xüari niuqui tuayame pitahüavixüri.

30 Qesusiri müpaü tinivaruta'eiya, 'Iya nehésie mieme püca'utaniu, xehésie mieme püta putaniu.

31 Hicürixüa 'ena cuiepa memütama nivatahüavimücü 'isücame. Hicürixüa 'iya mütiva'aitüva cuiepa memütama tacua nanuyehüiyamücüri.

32 Ne xüca cuie heima ne'anucuhanieni, yunaime necanivarahapamücü nehepa.

33 Müpaü niutainecaitüni tihecüatatü que mütimierieniquecai.

34 Teüteri 'ayumieme müpaü metenita'eiya, Tame 'inüari niuquiyaricü tecaniu'ena quename 'iya Cürisitu yuheyemecü yuhayeva. Que pehaine meuyevese Yuri Tevi manucuhanienicü pemaine. Que püpaicü 'icü Yuri Tevi mütiteva.

35 Qesusiri 'ayumieme müpaü tinivarutahüave, Yareutevitü cuxi xeicüa hecüariya xesata caniuyeicamücü. Mexi hecüariya xehexeiya xequeneu'uvani, yüriya capa xeha'ivacü. Que mü'ane yüvipa muyeica 'asipücatimate que mütimie.

36 Mexi hecüariya xehexeiya, yuri xequetene'erieca hecüariyasie, hecüaripa miemete xemacüneccü.

Müpaü tinicuxatacaitüni Qesusi. 'Arique heyaca niyuti'avieta memücaheitaxeyacü.

Huriyusixi yuri que memücate'eriecai

37 Sepasü müya paümeme 'inüari mütiyurienecai vahüxie, yuri mecacateni'eriecaitüni hesiena.

38 Müpaü catinaye'ani Quisariyaxi tixaxatame niuquieya müpaü mutayücü,

Ti'aitame quepai yuri pütita'eriri taniuqui.

Quepai püxeisitüarie Ti'aitame türücariyaya.

39 'Ayumieme mepüca'yüvavecai yuri memüteta'erienicü, tavari müpaü mutayücü Quisariyaxi,

40 Nivaracüpiriya vahüxita,

Nivaruseiriya va'iyarisie,

Capa yuhüxicü meheunenierenicü,

Capa yu'iyarisie meteyücühüavenicü,

Capa ta'aurie me'axürrienicü nemüvaranayexürrienicü.

41 Müpaü niutayüni Quisariyaxi quepaucua mixei visi que mü'anecai, quepaucua hepaüsitana müticuxatacai.

42 Siepüresü hipatü teüteri va'uquiyarima yumüiretü yuri mecateniuta'erieni hesiena. Pareseusixi vacü mepüca'yühecüatacai capa tuquita me'anuyeveyarienicü.

43 Vaüca nivanaquecaitüni teüteri 'aixüa memütevacühüavenicü, 'esiva xeicüa vanaquecacu Cacaüyari püta 'aixüa mütivacühüavenicü.

Qesusi niuquieya que mütivaranutaxürieni teüteri

44 Hicü Qesusi müpaü tiniuhiva, Que mü'ane nehésie yuri müti'erie, nehésie xeicüa yuri pücati'erie. Masi que mü'ane munesiheyenü'asie yuri tini'erieca.

45 Que mü'ane munesixeiya, canixeyani 'iya munesiheyenü'a.

46 Ne nehécüariyatütü cuiepa necaninuani yunaitü yuri memüte'erie nehésie yüvipa memüca'yuhayevacü.

47 Xüca tevi 'icü 'u'enieni que nemüticuxata, xüca yacaticamieni, ne nepüca'ixaneta. Cuiepa memütama nevataxanetaque nepücanua, cuiepa memütama nevatavicueisitüanique püta necaninuani.

48 Que mü'ane münesixani'eri, nenuquü müca'utanaqui'eri, caneixeyani que mü'ane mixaneta. Mücü nenuquü que nemutayü, mücü canitaxanetamücü, tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

49 Ne necümana 'asinepücaticuxata. Masi 'iya münesiheyenü'a ne'uquiyaritütü, canetiniuta'aitüani que nemutaineni que nemüticuxatani.

50 Ne necatinimaica tita müti'aita 'iya, tucari mücaxüve mühücücü. Tita nemüticuxata ne, ne'uquiyari que münetiutahüavixü, müpaü necatinicuxatani.

13

Quesusi que müttivaruhaxina teyü'üquitüvamete vaquetasie

1 Mericüsü Pasicua 'ixüarari pücasutüarievecai cuxi. Quesusi catinimaicaitüni tucariya maye'a müyupatacü 'ena cuiepa müyemiecü yu'uquiyarisüa. Yuhesüa miemete cuiepa memütama que müttivanaqui'eriecai, 'aye'arücamecü nivanaqui'eriecaitüni.

2 Hicüsüari metenicuacaitüni. Cauyumarieri müpaü tini'iyaritüani Cura 'Isicariutitanaca Simuni nu'aya miyetuanicü Quesusi.

3 Mericüsü Quesusi müpaü tinimaicaitüni 'uquiyarieya nai mütiyetuiri mamayasie. Cacaüyarisüa meyetüacü timaitü, Cacaüyarisüa müyemiecü timaitü,

4 nanucuqueni mexa 'aurie macatei. Herie mieme yu'ixuriqui 'anutihünaca vasiüxame 'anuhurieca nayühüani.

5 Ha 'acatuaca pateyusie, nisütüani vahauxinatü teyü'üquitüvamete vaquetasie, vacavasiüxatü vasiüxamecü cümana mayühüacü.

6 Hicü Simuni Pecuru manucatei ninuani. Mücü tinintahüave, Ti'aitame, 'ecü penetiuhaxina nequetasie.

7 Quesusi müpaü tita'ei, Ne tita nemütiyuriene 'asipepücatimate hicü, 'ariquemücaque pecaneitimaimücü.

8 Pecuru rehüave, Hasuacuari pepücanesihauxinani nequetasie. Quesusi müpaü tita'ei, Xüca necamasihauxinani, 'ahesie pücatinaqueni nehepäü.

9 Simuni Pecuru müpaü titahüave, Ti'aitame, nequetasie xEICÜA pepücanesihauxinani, masi nemamasieta nemu'usieta cuerietü.

10 Quesusi müpaü ticühüave, Que mü'ane mecu'üvaxü pücaheiyehüva hauxinarica, yuquetasie xEICÜA. Masi naitü

caneu'itiyaca. Xemerita xecani'itiyatücani, peru yunaitü pücatixaü.

11 Mücüri canimaicaitüni quepai miyetuaniquecai. 'Ayumieme yunaitü xemüca'itiyatüca niutayüni.

12 Vaquetasie varuhaxica, yu'ixuriqui herie mieme 'anacatüca, mana 'ayerüca, hutarieca müpaü tinivarutahüave, Xetemate tita nemütiuyuri xehesie mieme.

13 Xeme Ti'üquitame Ti'aitame xepünete'uterüva. 'Aixüa xepaitüca nemühücücü.

14 Mericüte, ne Ti'üquitame Ti'aitame nehücütütü xüca xequetasie nexeu'uhaxini, caneuyeveca xemeta yunaitü xemüyutihaxinani yuquetasie.

15 Xemünesi'üquenecü 'inüari necanixe'upitüani xemeta müpaü xemüteyuriecacü nemüxe'uyuripaü.

16 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane vaüriyarica müti'uximaya pücahe'iva yucusiyari cui ve'emetütü, 'iya cave'emetüca. Nü'ari pücahe'iva que mü'ane meiyenü'a cui ve'emetütü, 'iya cave'emetüca.

17 Xüca 'ipaü xetemaica, xecaniyutemamaviecacuni xüca yaxetecahuni.

18 Yunaima xehepaüsita nepücaticuxata. Ne nepüxemate quehate nemüxe'anuyexei. Masi müpaü netiniuyurieni 'utüarica maye'anicü müpaü maine, 'Iya ne'icuai mücuacai yuquepusacü pünesi'uquesi.

19 Hicüri necatinixetaxatüamücü yacatiyüvecacu cuxi, yuri xemüteta'erienicü quename ne nehücü quepaucua müpaü mütiyüni.

20 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane mitanaqui'erie que mü'ane nemanunü'ani, mücü canenitanaqui'erieni ne. Que mü'ane münesi'utanaqui'erie ne, 'iya münesiheyenü'a caniutanaqui'erienita.

*Quesusi que mütiutahecüataxü Cura que mütiyetuaniquecai
(Mateu 26:20-25; Maricuxi 14:7-21; Rucaxi 22:21-23)*

21 Müpaü 'utayüca Quesusi niyumuinanecaitüni yu'iyarisie. Tiniutahecüata, müpaü niutayüni, Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xevitü xeme caneniyetüamücü.

22 Teyü'üquitüvamete meniuyuxexeyacaitüni me'iyarixietü 'asimecatemaitü quepai müraxatacai.

23 Xevitü tiyü'üquitüvame Quesusi 'aurie niucateitüni Quesusi minaqu'eriecai.

24 Simuni Pecuru 'ayumieme nitamaviya. Müpaü titahüave, Quepai pepüraxata quetineutahüavi.

25 Mücü Quesusi 'aurie 'ucaitü ta'aurie 'aveca müpaü tinihüave, Ti'aitame, quepai pühücü.

²⁶ Quesusi müpaü tinita'eiya, 'Iya canihücütüni pa tarime-yari nemi'ütüani ne'itihaviyame xacüsie. Hicü pa 'utihaviyaca nenucu'üni, ni'ütüani Cura 'Isicariutitanaca Simuni nu'aya.

²⁷ Pa 'anu'ücu, 'ana Cauyumarie caniviya mücü. Quesusi müpaü tinitahüave, Que pemütiyurieni, xeiya quetineuyuri.

²⁸ Müme mana mematecai ni xevitü 'asimepücatemaicai tita-yari mürehüavecai.

²⁹ Cura vatumini maname mahanacaicü, hipatü müpaü metenicu'erivacaitüni Quesusi mütitahüavixücü, Tita temüteuyehüva 'ixüararipa quetinenanaimie, tumini müva'ütüaniquecai memümamave nusu metecu'erivacai.

³⁰ Cura pa 'anu'üca caneyani. Niuyüvicaitüni.

Hecuamecü que mütiu'aita

³¹ Mericüsü quepaucua metüa, müpaü niutayüni Quesusi, Hicürixüa Yuri Tevi visi 'anetü nayeitüarieni, Cacaüyarita visi 'anetü rayeitüari hesiena tiviyatü.

³² Xüca Cacaüyari visi 'anetü 'ayeitüarieni hesiena tiviyatü, Cacaüyarita yücümana visi 'aneme canayeitüamücü Yuri Tevi. Cuitüva visi 'aneme rayeitüani.

³³ Nenivema, yareutevitü xeicüa xehamatü necaniuye-icamücü. Xenenicuvautüvecuni. Que nemütivacühüavecai Huriyusixi, haque nemeyemie xepücaüyvave xemeta'axüani ne'utaitü, yaxaicüa netinixehahüaveni xeme hicü.

³⁴ Hecuamecu necatinixe'aitüaca, xequeneyunaqui'erieca. Ne que nemütixenaqui'eriecaipaü, xequeneyunaqui'erieca yunaitü.

³⁵ 'Icücü yunaitü mecatenimaicacuni nehesüa miemete teyü'üquitüvamete xemühüme, xüca xeyunaqui'erieca yuhe-sie.

Quesusi que mütiatahecüataxü Pecuru que mütitanenaniquecai (Mateu 26:31-35; Maricuxi 14:27-31; Rucaxi 22:31-34)

³⁶ Simuni Pecuru müpaü tinitahüave, Ti'aitame, haque pepeyemie. Quesusi müpaü tita'ei, Haque nemeyemie pepücaüyve pemünesi'anuveiya hicü. 'Arique pepünesi'anuveiya.

³⁷ Pecuru müpaü titahüave, Ti'aitame, titayari necatiyüve nemümasi'anuveiya hicü. Netucari nepüyetuani 'ahesie mieme.

³⁸ Quesusi müpaü tita'ei, 'Atucari nehesie mieme petiyet-uanitütü. Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, vacana catahivavecacu, 'ecü haicacüa pepü'acu'imavani, quename pecanesimate pe'utaitü.

14

Quesusi huye ta'uquiyarisüa meutiyune mühücü

¹ Yu'iyarisie xüca xecayumuinani. Cacaüyarisie yuri xecateni'erieca, nehesietari yuri xequetene'erieca.

² Ne'uquiyari quiecariena vaüca canexuaveni qui. Xüca müpaü ca'anenique, müpaü nepücatixecühüaveniqueyu. Nepüyemie xehesie mieme 'aixüa nemeiyurienicü mana.

³ Xüca neheyani, xüca xehesie mieme 'aixüa neheyurieni mana, tavari necaninuamücü, nehesüa nenixe'anuvitümücü, haque nemeyeica xemeta mana xeme'uvanicü.

⁴ Haque nemeyemie xecatenimaica, huye xetemateta.

⁵ Tumaxi müpaü tinitahüave, Ti'aitame, tame 'asitepücatemate haque pemeyemie. Que tete'imani huye.

⁶ Qesusi müpaü ticühüave, Ne necanihücütüni huye, tita yuricü müraine netihücü, tucari netihücü. Xevitü ne'uquiyarisüa püca'aye'ave yuxaüta, necümana xEICÜA paye'ave.

⁷ Xüca xenesihetimanique, ne'uquiyarita xepümaicaqueyu. Hicürixüa xecaneitimani xecanixeiya.

⁸ Piripe müpaü tinitahüave, Ti'aitame, quetaneuxeisitüa 'a'uquiyari. Mücücü tepünaqui'aca.

⁹ Qesusi müpaü titahüavixü, Müixa xehamatü ne'uyeicacacu pecaneretimaive cuxi, Piripe 'acu. Que mü'ane munesixeiya, ne'uquiyarita canixeiyani. Quepaütütü peputaine, 'a'uquiyari quetaneuxeisitüa pemaine.

¹⁰ Yuri pecati'eri quename ne ne'uquiyarisie netiviya, ne'uquiyarita nehesie tiviya. Que nemütixecuxaxatüva, necümana nepücaticuxata. Ne'uquiyari nehesie tiviyatü müyuhayeva, mücü yacatiniyurieneni.

¹¹ Yuri xequetene'erierieca ne'uquiyarisie nemütiviyacü, ne'uquiyarita nehesie mütiviyacü. Me xüca müpaü yuri xecate'erieca, yanemütüyurienecü püta yuri xequetene'erieca.

¹² Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, que mü'ane nehesie yuri müti'eri yacatiniyurienemücü que nemütüyuriene ne. Canena'ivamücü yatiyurienetü, ne ne'uquiyarisüa nemüyemiecü.

¹³ Sepanetü que mütitita xemünetetavavirieni nehesüa xemiemetetütü, ne müpaü necatiniyurienemücü, ne'uquiyari visi 'anetü mayeitüarienicü yunivesie tiviyatü.

¹⁴ Xücaritixaütü xenete'utavavirieni nehesüa xemiemetetütü, ne müpaü necatiniyurienemücü.

'Iyari Mütiyupata que mütivareyenü'airieniquecai, que mainecai

¹⁵ Xüca xenesinaqui'erieca, yaxequetenecahuni que nemüti'aita.

¹⁶ Neta nepitavavirieni ne'uquiyari. Mücü xeime canixepitüacamücü Titutuicametüme xehamatü muyeicanicü yuheyemecü.

17 'Iyari yuri maine necanixatani. Cuiepa memütama mepüca'yüvave memitanaqui'erieni memüca'ixeyavavecü memüca'imatecü. Xemeri xecanimaicatütü. Xeteütatü niyuhayevani, xehesie catiniviyani.

18 Ne nepücaxecu'eirieni nepücaxenutuita. Xehesüa necani'axemücü.

19 Yareutevitü cuxi, cuiepa memütama mepücanesixeyia. Xeme püta xepünesixeyia. Nemayeyuricü, xemerita xecanayeyuyuricacuni.

20 'Iya tucari 'aye'ayu, müpaü xecatenimaicacuni ne ne'uquiyarisie nemütiviyacü, xeme nehesie xemüteviyacü, neta xehesie nemütiviyacü.

21 Que mü'ane mimate tita nemüti'aita, yamüticamie, mücü canihücütüni que mü'ane münesinaqui'erie. Que mü'ane münesinaqui'erie, ne'uquiyarita caninaqui'eriecamücü 'iya. Neta netinaqui'erieca, nemasiücüme nepaneyeitüani hesiena.

22 Xevitü Cura müca'isicariutitanacatücai müpaü tinitahüave, Ti'aitame que 'uyü pemasiücütü pema'ayeitüani tame tahesie pemainecü, cuiepa memütama vahüxie pücatixaü.

23 Qesusi müpaü tita'ei, Xüca tevi nesinaqui'erieca, nenuquisie yacatinicamiemücü. Ne'uquiyari caninaqui'eriecamücü 'iya. Hesüana tecani'axecuni, hesüana tenitaquicuni. Que mü'ane mücanesinaqui'eri, nenuquisie yapücaticamie.

24 'Icü niuqui xemü'enie, nehesüa pücamieme. Ne'uquiyari münesiheyenü'asüa canimiemetüni püta.

25 'Icü netinixe'utaxatüani xehesüa ne'uyeicatü.

26 Titutuicame, 'iya 'Iyari Mütiyupata ne'uquiyari meiyenü'ani nehesüa miemetüme, mücü catinixeta'üquitüamücü naime. Catinixeta'eritüamücü nai que nemütixecuxaxatüvacai ne.

27 Müpaü nepütixe'uhayevi, yu'iyarisie xemüca'uximatüaricacü. Nehepaü yu'iyarisie xemüca'uximatüaricacü nepüxepitüa. Cuiepa memütama que memüteyupitüva nepücatixepitüa. Xe'iyari xüca cayumuinaneni, xüca camamaca.

28 Xeneniu'enieni, nemüyemie, xehesüa nemayeneni que nemütixe'utahüavixü. Xüca xenesinaqui'eriecaque, xecaniyutemamaviecaqueyu ne'uquiyarisüa nemüyemiecü. Ne'uquiyari yemecü canive'emetüni, ne hepaüna nepücave'eme.

29 Hicü yanepütixe'utahüavixü yacatiyüvecacu cuxi, yuri xemüteta'erienicü quepaucua müpaü mütiyüni.

30 Hicü xehamatü vaüca nepücatixataniri. Que mü'ane mütiva'aitüva cuiepa memütama 'ucanamieni. Tixaü pücarexeiya nehesie timieme.

³¹ Masi cuiepa memütama memütehethimanicü ne'uquiyari nemünaqui'erie, ne'uquiyari que münetiü'aitüa, müpaü netiniyuriene. Xequenanucu'uti, cümü tepüyehuri.

15

Quesusi tita yuricü mütinanayari mühücü

¹ Ne nana necanihücütüni, tita yuricü mütinanayari. Ne'uquiyari catini'üviyametüni.

² Yunaitü nana mamateya nehiesie memüteviya xüca meca'utixuxuavereni, 'iya nivaranyexürimücü. Yunaitü memutixuxuavere, 'iya nivati'itimücü masi vaücava mütixuaverenicü.

³ Hicürixüa xecaniu'itiyani xeme nenuquicü nemütixecuxaxatüvacaicü.

⁴ Nehesie xeteviyatü xequeneyuhayevani, neta xehesie netiviyatü netinehayeva. Mamateya pücayüve yücümana mütixuavere xüca nanayarisie tiviyatü cayuhayeva. Yaxeicüa xemerita xepücayüvave xemütixuavere xüca nehiesie xeteviyatü xecayuhayeva.

⁵ Ne nanayari necanihücütüni, xeme mamateya xetehüme. Que mü'ane nehiesie tiviyatü müyuhayeva, neta hesiena netiviyacacu, mücü vaüca canitixuaverimücü. Nehesie xecateviyatü 'asixepücateyüvave xeme.

⁶ Xüca tevi nehiesie tiviyatü cayuhayeva, nana mamayari-paü cananuyehüiyamücü, nitavamücü. 'Icuxeüriyame taipa neuxüriyamücü, nitaiyariemücü.

⁷ Xüca nehiesie xeteviyatü xeyuhayeva, xücarı tita nemüticuxata xehesie tiviyatü yuhayeva, tita mütixenaque xequenecuvava, müpaü catiniyümücü xehesie mieme.

⁸ Ne'uquiyari visi 'anetü canayeitüarivani quepaucua vaüca xemutixuxuavere, quepaucua nehesüa miemete teyü'üquitüvamete xemacüca.

⁹ Ne'uquiyari münetiünaqui'eriecaipaü, müpaüta necatinixenaqui'eriecaitüni. Xequeneyuhayeva nehiesie xeteviyatü, ne nexenaqui'eriecacu.

¹⁰ Xüca yaxetecahuni que nemüti'aita, xeniyuhayevacuni nehiesie xeteviyatü, nexenaqui'eriecacu ne, ne'uquiyari 'aisicayasie yanemüticamiepaü, iyasie netiviyatü nemünehayevapaü nesinaqui'eriecacu 'iya.

¹¹ 'Ipaü netinixecuxaxatüvacaitüni netemavierica xehesie müyuhayevanicü, xetemavierica maye'atüarienicü.

¹² 'Ipaü necatini'aitani, xequeneyunaqui'erieca que nemütixenaqui'eriecai ne.

13 Que tevi yamücatiyucanaqui'eriepaü, vaüca masi pütüyucanaqui'erie yutucari yetuatü müme müvanaqui'erie vahesie mieme.

14 Xeme xecaninenaqui'erimatüni xüca yaxetecahuni que nemütixe'aitüa.

15 Te'uximayatameteri nepücatixe'uterüva. Ti'uximayatame 'asipücatimate que mütiyuriene cusiyarieya. Ne masi nenaqui'erima nepütixe'uterüva, naima nemütü'eni ne'uquiyarisüa nepütixe'uta'üquitüa.

16 Xeme xepücanesi'anayexei. Ne püta nenixe'anayexeiya. Nepüxe'uhürütüa xemüyehucü, xemutixuxuaverenicü, xehesüa mieme 'icuaxi müyuhayevanicü, sepanetü que mütitita xemitavavirieni ne'uquiyari nehesüa xemiemetetütü müxepitüanicü.

17 'Ipaü necatinixe'aitüaca, xequeneyunaqui'erieca.

Cuiepa memütama que memütexe'uxive'erieca

18 Xüca cuiepa memütama mexe'uxive'erieca, yaxequetene-maica, memünesita'uxi ne meri.

19 Xüca cuiepa xemiemetetünique xeme, cuiepa memütama mecanixenaqui'eriecaqueyu yuteüterima. Xemeri cuiepa xepücamiemete, ne masi nenixe'anayexeiya cuiepa memütama vasata. 'Ayumieme cuiepa memütama mecanixe'uxive'erieca.

20 Neniuqui xequena'erivani que nemütixe'utahüavixü, Que mü'ane müti'uximayatame pücahe'iva yucusiyari cui ve'emetütü 'iya cave'emetücacu. Que memünete'uveveyacai ne, xemeta mecanixetaveveyacuni. Neniuquisie yamepücatecahucai, yaxecüa xeniuquisieta yamepücatecacüne.

21 Masi 'ipaü naima mecanixeyuriecuni nehesüa xemümiemetecü, memüca'imatecü 'iya münesiheyenü'a.

22 Xüca necanuanique, xüca necavarutaxatüanique, tita 'axa müti'ane mepücatehexeiyaqueyu. Hicüri tixaü mepücatehexeiya memiti'avietacü tita 'axa memüteyurie.

23 Que mü'ane ne'uquiyari mü'uxive'erie, netari caneni'uxive'erieca.

24 Vasata xüca yanecatiuyurienique xevitü yamücatiyurievpaü, müme tita 'axa müti'ane mepücatehexeiyaqueyu. Hicüri mecaniuneniere, mecatani'uxive'erieca neri ne'uquiyarita.

25 Masi niuqui canaye'atüarieni 'inüari niuquiyarisie müpaü müre'uxa, Sepa 'asinemücatiyuri, mecaneni'uxive'eriecaitüni.

26 Quepaucua munuani 'iya Titutuicame nemüxehanü'airieni ne'uquiyarisüa mieme, 'Iyari yuri maine ne'uquiyarisüa mayeneica quepaucua munuani, 'iya nehepaüsita catinitahecüatamücü.

27 Xemetari xecatenitahecüatacuni nehamatü xemu'uvacü matüaripaitü.

16

1 'Ipaü nepütixecuxaxatüvacai xemücatiquetamürecü. Müme mepücaxepitüani tuquita.

2 Masicutaxi tucari canaye'amücü quepaucua yunaitü memüxecuini Cacaüyari me'ayexeyame memüyu'erieca.

3 Müpaü mecateniyuriecuni memüca'imatecü ne'uquiyari, memücanesimatecü neta.

4 Masi 'ipaü netinixecuxaxatüvacaitüni, xeme'erivanicü nenuqui quepaucua maye'ani tucariyari, müpaü nemütixe'utahüavixü xeteha'erivatü.

'Iyari Mütiyupata que mütiyurieneni

Matüaripai 'ipaü nepücatixe'utahüavixü xehamatü nemuye-icacaicü.

5 Hicü necaniyemieni 'iya munesiheyenü'asüa. Xevitü xeme pücanesita'ivaviyave, haque pepeyemie 'utaitü.

6 Müpaü nemütixecuxaxatüvacaicü xe'iyari canihüpüneni hiyericacü.

7 Ne nepütixecuxaxatüva tita yuri müraine, masi 'aixüa caniyümücü xehesie mieme nemüyemiecü. Me xüca neca-heyani, Titutuicame pücanuani xehesüa. Masisü xüca ne-heyani, necanixehanü'airiemücü.

8 'Iya nuame nivatatiemücü cuiepa memütama tita 'axa memüteyurie hepaüsita, tita mütiheiserie hepaüsita, titacü müranutahüiyani hepaüsita.

9 Tita 'axa memüteyurie hepaüsita püvatatieni yuri memücate'eriecü nehesie.

10 Tita mütiheiserie hepaüsita tivatatieni ne'uquiyarisüa nemüyemiecü, tavari xecanesixeyiacacu.

11 Titacü müranutahüiyani hepaüsita tivatatieni, cuiepa memütama tiva'aitüvame que müranutahüiya.

12 Vaüca cuxi necaneixeyiani nemütixetaxatüanicü. Xeme xeicüa xepücayüvave cuxi xemi'enieni hicü.

13 Quepaucua 'iya munuani 'Iyari yuri maine, 'iya nixehecüatämücü xemeitimanicü naitü yuri maine. Yücümana pücaticuxatani. Tita müti'enie catinitaxatämücü. Tita 'umüramie tinixetaxatämücü.

14 'Iya visi ne'aneme canenayeitämücü. Tita nehesüa mütimieme catinanupimücü catinixetaxatämücü.

15 Quepaü mürexeyia ne'uquiyari, naitü catininepinitüni. 'Ayumieme neputayü, tita nehesüa mütimieme cati-nanupimücü tinixetaxatämücü.

Xeyutihiverieme masi que xemütetyutemamavieca, que mainecai

16 Yareutevitüri xepücanesixeiya. Tavari yareutevitüta xecanenixeiyacuni.

17 'Ayumieme teyü'üquitüvamete hipatü müpaü metenyücühüavecaitüni, Titari taticühüave, yareutevitü xepücanesixeiya, tavari yareutevitü xepünesixeiya 'utaitü, müpaüta 'utaitü, ne'uquiyarisüa nemüyemie.

18 'Ayumieme mete'utiyuanecai, tita 'icü tixata yareutevitü maine. 'Asitepücatemate quetütü mutaine.

19 Qesusi müpaü tinetimani memi'ivaviyacucaicü. Müpaü tinivarutahüave, 'Icücü niuqui xetexüatüa, müya nemutayücü, yareutevitü xepücanesixeiya, tavari yareutevitü xepünesixeiya nemainecaicü.

20 Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, xecaniutisuanacuni xenyuhiverieacacuni. Cuiepa memütama püta menyutemamavieacacuni. Xeme xecaniyhiverieacacuni, peru xeyutihiverieme masi xeyutemamavietü xecanacünicuni.

21 'Uca tiniverümetü niyuhiveriecamücü tucarieya maye'acü. Nu'esi 'utinuivacu 'uximatüarica pücaha'eriva müyutemaviecü tevi mutinuivaxücü cuiepa.

22 'Ayumieme xemeta hiverica xecanexeyiani hicü. Tavari necanixexeyiamücü. 'Ana xe'iyari niyutemamaviecamücü. Xevitü pücaxenavairieni xetemavierica.

23 'Iya tucarisie tixaü xepücanetecu'ivaviyani. Niuqui caniseüyeni que nemütixecühüave, sepa que mütitita xemüte'itavavirieni ne'uquiyari nehesüa xemiemetetütü, yacatinixepitüamücü.

24 Hicüque tixaütü xepücate'itavavirievave nehesüa xemiemetetütü. Xequeneutavaviriri, xenitanaqui'eriecuni xetemavierica maye'anicü.

Ne necane'iva tita cuiepa mütimieme, que mainecai

25 'Icü ha'aviecamecü necatinixetaxatüacaitüni. Tucari canaye'amücü quepaucua nemücatixetaxatüani ha'aviecamecü, masi heiseriemecü necatinixetaxatüamücü ne'uquiyari hepaüsita.

26 'Iya tucarisie xecanitavaviriecuni nehesüa xemiemetetütü. Ne 'asinepücatixecühüave quename xehesie mieme ne'itavavirieni ne'uquiyari.

27 'Iyasü ne'uquiyaritütü canixenaqui'erieca, xeme xemünesinaqui'eriecaicü, yuri xemüte'uta'ericü quename Cacaüyarisüa neheyetüa.

28 Ne ne'uquiyarisüa nemiemetütü necaneyeyani, cuiepa necaninuani. Tavari nepüyemie cuiepa, ne'uquiyarisüa necaniyemieni.

²⁹ Teyü'üquitüvamete müpaü meniutiyuani, Camü hicürixüa heiseriemecü pecatinicuxatani, ha'aviecamecü pecaticux-
atatü.

³⁰ Hicü müpaü tepütemate nai pemütimate, tixaü pücareuyevese xevitü mümasicu'ivaviyanicü. 'Ayumieme müpaü yuri tecateni'erieca Cacaüyarisüa pemeyetüacü.

³¹ Quesusi müpaü tivaruta'ei, Yuri xete'erie hicü 'acu.

³² Camü tucari canaye'amücü, canaye'aniri masi, quepau-
cua xemütaxüriyaxüani yuxexuitü yuquie. Xepünesicu'eirieni
nexaütamecü. Masi nexaütamecü nepüca'uyeica, ne'uquiyari
nehamatü puyeica.

³³ 'Ipaü necatinixecuxaxatüvacaitüni yu'iyarisie
xemüca'uximatüariecacü nehesie xeteviyatü. Cuiepa
'uximatüarica xecanexeyacacuni. Yu'iyari xequeneucayesa
masi, ne necane'iva tita cuiepa mütimieme.

17

Quesusi que mütiyutanenevi teyü'üquitüvamete vahesie mieme

¹ Mericüsü müpaü tinicuxatacaitüni Quesusi. Yuheima
heutiniereca müpaü niutayüni, Ne'uquiyari, tucariri paye'a.
Visi 'ane quenayeitüa 'anive, 'iyata 'anive visi pe'aneme
mümasi'ayeitüanicü

² heiserie pemipitüapaü yunaime teüteri vahepaüsita, 'iya
tucari mücaxüve müvapitüacacü yunaime pemiyetuirie 'ecü.

³ 'Icü tucari mücaxüve canihücütüni, memümasimaicacü 'ecü
pe'axevitü yuri pemücacayari, memünesimaicacü neta Que-
susi Cürisitu pemünesiheyenü'a.

⁴ Ne cuiepa visi pe'aneme nemanayeitüani. Que
pemünetihüritüa yanemütiyurienenicü, netinaye'atüaniri.

⁵ Hicüri ne'uquiyari, 'ahesüa visi ne'aneme quenenayeitüa,
visi nemü'anecaipaü cuie caxuavecacu cuxi.

⁶ Ne nepümasitahecüataxü 'ecü que pemü'ane mücü teüteri
vahüxie, cuiepa memütama vasata miemete pemünesiyetui-
ri vahüxie. Mepü'ateüterimatücai, pepünesiyetui-ri müme. 'Ani-
uquisie yamecatenichuni.

⁷ Hicürixüa müpaü mecatenetimani quename 'ahesüa ne-
mieme, nai pemünetiyetui-ri.

⁸ Niuqui pemünesi'upitüa nenivarupitüani müme. Mümerita
mecanitanagui'erieni. Müpaü mecatenetimani, yuricü 'ah-
esüa nemeyetüacü. Yuri mecateniuta'erieni quename pene-
siheyenü'a.

⁹ Vahesie mieme nepümasitavaviri. Cuiepa memütama vah-
esie mieme nepücamasivaviri, müme pemünesiyetui-ri vahesie
mieme püta nepümasivaviri, 'ateüterima memühüme-
cü.

10 Naitü nepini 'apini catinihücütüni, 'apini nepini tihücüta. Vahesie netiviyatü visi ne' anetü necanayeitüarivani.

11 'Ari cuiepa nepüca' uyeica. 'Ime masi cuiepa mecaniu' uvani, ne 'ahesüa neniyemieni. Ne' uquiyari pemüpasie, queniva' üviyani müme pemünesiyetuiiri 'ahesüa memümiemetecü, memüyutaxevirecü que temütetaxevi tame.

12 Mexi vahamatü ne' uyeicacai necaniva' üviyacaitüni müme pemünesiyetuiiri 'ahesüa memümiemetetücaicü. Nenivacueriecaitüni. Xevitü müme püca' uta' unari, 'iya xeicüa ' unaricacü mü' ayumiemetücai niuta' unarieni ' utüarica maye' anicü.

13 Hicü 'ahesüa neniyemieni. 'Ipaü netinicuxatani cuiepa, yuhesie netemavierica memexeiyanicü 'aye' arücame.

14 Ne 'aniuqui necanivarupitüani. Cuiepa memütama mecanivaruti' uxive' erietücüne cuiepa memücamiemetecü, ne cuiepa nemücamiemepaü.

15 Nepücamasivaviri pemüvaranuvitünicü cuiepa memüca' u' uvanicü. Masi nepümasivaviri pemüva' üviyanicü tita 'axa müti' ane hepaüsita.

16 Cuiepa mepücamiemete ne cuiepa nemücamiemepaü.

17 Tita yuri mürainecü quenivapatani 'ahesie mieme. 'Aniuqui canihücütüni tita yuri müraine.

18 Cuiepa pemünesiheyenü' apaü, neta nepüvareutanü' axüa cuiepa.

19 Vahesie mieme nepasietü nepüyüane, mümerita 'ahesie mieme memüpasienicü tita yuri mürainesie meteviyatü.

20 'Ime xeicüa vahesie mieme nepücamasivaviri. Masi müme nehiesie yuri memüteta' erieni vaniuquicü, müme vahesie mieme nepümasivavirieta

21 yunaitü memüyuxevinicü, ne' uquiyari 'acu, 'ecü nehiesie pemütiviyapaü, neta 'ahesie nemütiviyapaü, mümerita tahesie memüteviyanicü, cuiepa memütama yuri memüteta' erienicü quename 'ecü penesiheyenü' a.

22 Visi ne' aneme pemünesi' ayeitüapaü, neta müpaü me' aneneme nenivarayeitüani memüyuxevinicü tame temütaxevipaü,

23 ne vahesie netiviyacacu, 'ecüta nehiesie petiviyacacu, me' aye' atü memüyutaxevirecü, cuiepa memütama memütemaicacü quename penesiheyenü' a, quename müpaü petivarutanaqui' eri pemünetiunaqui' eripaü ne.

24 Ne' uquiyari, tita pemünetiyetuiiri, müpaü pünetinaque, haque nemeyeicani, mümeta nehamatü meme' uvanicü, memünesixeyiacü visi ne' aneme que pemünerayeitüa. Tamüsü 'ecü pecaneninaqui' eriecaitüni cuie cuxi canevecacu.

25 Ne'uquiyari yapemütiyuriene que mütiheiserie, cuiépa memütama mepücamasihetimaivave. Ne püta nepümasihetima. 'Ime müpäü mecatenetimani quename penesiheyenü'a.

26 Ne necanivarutahecüatüani memümasimaicacü 'ecü que pemü'ane. Yaxeicüa netinivatahecüatüamücü, pemü'ahayevacü 'ecü pevanaqui'erietü que pemünetinaqui'eriecai ne, neta vahesie nemütiviyanicü.

18

Que memüte'ivi Quesusi

(Mateu 26:47-56; Maricuxi 14:43-50; Rucaxi 22:47-53)

1 Müpäü 'utayüca caneyani Quesusi teyü'üquitüvamete vahamatü. 'Aquisie Cariuxa Muye'u mütiuyetevasie menanucüne haraveri muyemacaisiepai. Mana neutahani teyü'üquitüvamete vahamatü.

2 Hicü Cura miyetuaniquecai mana canemariecaitüni, müixa Quesusi teyü'üquitüvamete vahamatü memüyuyexexeürivacaicü muva.

3 Cura cuyaxi varavitütü, tupirisixi mara'acate memühürütüariecai vahesüa miemete Pareseusixi vahesüa miemete varavitütü, mana caninuani cüxemete haurite cusirate mete'u'ütü.

4 Qesusiri nai timaitü 'amüramiecai hepána, nivayeyani. Müpäü tinivarutahüave, Quepai xepütehacuvautüve.

5 Müme müpäü metenita'eiya, Quesusi Nasaretitanaca. 'Iya müpäü tivarutahüave, Nesü nepühücü. Cura miyetuaniquecai mana niutivecaitüni vahamatü.

6 Hicü ne nepühücü tivarutahüavecu yucuta meniycüne, mecanatixürieni cuiépa.

7 'Ayumieme tavari müpäü tinivaruta'ivaviya, Quepai xepütehacuvautüve. Müme müpäü mete'utiyuane, Quesusi Nasaretitanaca.

8 Quesusi müpäü tivaruta'ei, Yanepütixehahüave, ne nepühücü. Xücarí xenesicuvautüveni ne, xequenivaruhayeva 'ime memüyehücü,

9 maye'anicü niuquieya que mainecai, Müme pemünesiyetüri nepücavareuyexüriexüa xeime.

10 Hicü Simuni Pecuru cusira 'acavietü nivatihana. Mara'acame mühürütüariecai ti'uximayatameya niuvani. Serietana mieme nacaya neucuviteni. Ti'uximayatame Marucu catinitevacaitüni.

11 Hicü Quesusi müpäü tinitahüave Pecuru, 'Acusira queneucaquesa painatana. Ne necarenu'ieni 'iya tecüxita mieme ne'uquiyari münesi'itüani yanemüranayeyanicü.

Mara'acame mühürütüariecaisüa que mütiu'atüarie Quesusi

(Mateu 26:57-58; Maricuxi 14:53-54; Rucaxi 22:54)

12 Hicü cuyaxiri, cuyaxi tiva'aitüvameri, Huriyusixi vatupirisixiri mecaniviya Quesusi. Menihüani.

13 'Anasisüa meri mecani'atüani. 'Iya Caipasi munieya nihücütücaitüni. Caipasi mara'acate vahepaüsita canihüritüariecaitüni mücü viyarisie.

14 Caipasi tihücütücai que mü'ane müvaruti'imaiyaxü Huriyusixi masi 'aixüa müyünicü xevitü tevi mümünicü teüteri vahesie mieme, 'utaitü.

Pecuru que mütiyucu'imavacai, quename Quesusi camaicai 'utaitü

(Mateu 26:69-70; Maricuxi 14:66-68; Rucaxi 22:55-57)

15 Mericüsü Simuni Pecuru niveiyacaitüni Quesusi, xevitüta tiyü'üquitüvame tiveiyacai. Mara'acame mühüritüariecai ni-maicaitüni 'iya tiyü'üquitüvame. Quesusimatü neutahani mara'acame mühüritüariecai curarutanapai.

16 Pecurusü mana niutivecaitüni tacua quitenie 'aurie. Hicü mücü tiyü'üquitüvame mara'acame mühüritüariecai mi-maicai mana neyani. Nitahüave quitenie tihüveme, curaruta-pai Pecuru ni'atüani.

17 'Üimari quitenie mütihüvemetücai müpaü tinitahüave Pecuru, 'Ecüta 'icü tevi teyü'üquitüvametemama vahesüa mieme pecatihücü. 'Iya tiutayü, Ne pücatixaü.

18 Hicü te'uximayatamete tupirisixi vahamatü mana meniuti'ucaitüni mecüxetü me'atinaica, muhaütücaicü. Pecuruta vahamatü niutivecaitüni cüxetü.

'Anasi que mütita'ivaviyaxü Quesusi

(Mateu 26:59-66; Maricuxi 14:55-64; Rucaxi 22:66-71)

19 Mericüsü mara'acame mühüritüariecai canita'ivaviya Quesusi teyü'üquitüvametemama vahepaüsita, tita müti'üquitacai hepaüsita.

20 Quesusi müpaü tinita'eiya, Ne teüteri vahüxie netinicumatacaitüni cuiempa. Ne neheyemecü netini'üquitacaitüni tuquiteta, tuqui 'amüpatata, haque yunaitü Huriyusixi memüyutixexeüriva. Ne tixaütü nepücaticumatacai 'avie.

21 Titayari peneticu'ivaviya ne. Quenivaruta'ivaviya müme memünesi'eniecai püta, siparasü que nemütivacuxaxatüvacai. Camü 'ime mecatenimaica que nemutayü.

22 Müpaü 'utayücu, xevitü tupiri mana mutivecai canivani Quesusi müpaü 'utaitü, Quepaü petita'eiya mara'acame mühüritüarie.

23 Quesusi müpaü tita'ei, Xücasü 'axa ne'utaineni, quetineutahecüata tita 'axa müti'anecü. Me xüca 'aixüa ne'utaineni, titayari penetiüva.

24 Hicü 'Anasi neinü'ani hüiyacame Caipasisüa mara'acame mühüritüariecaisüa.

Pecuru tavari que mütiyucu'imavacai, quename Quesusi ca-maicai 'utaitü

(*Mateu 26:71-75; Maricuxi 14:69-72; Rucaxi 22:58-62*)

²⁵ Mericüsü Simuni Pecuru mana niutivecaitüni cüxetü. Hicü müpaü mete'itahüave, 'Iya teyü'üquitüvemetemama vahesüa mieme pecatihücü. Mücü niyuta'imani, müpaü niutayüni, Ne pücatixaü.

²⁶ Mara'acame mühürütüariecai te'uximayatametemama xevitü, 'iya Pecuru minacavite canimarieyatücaitüni. Mücü müpaü rehüave, Quete ne necamarexei vana haraverita hamatüana pe'uyeicame.

²⁷ Tavari niyuta'imani Pecuru. Yapaucua niutahiva vacana.

Piratusüa que mütiu'atüarie Quesusi

(*Mateu 27:1-2, 11-14; Maricuxi 15:1-5; Rucaxi 23:1-5*)

²⁸ Hicü Caipasisüa meheycüneca mecani'atüani Quesusi 'isücame quie. Niyuimuanatücaitüni. Mümeri mepücaheutahaxüa 'isücame quita capa meca'itiyatü me'acünecü, masi Pasicua 'icuaiyari memütecuanicü.

²⁹ 'Ayumieme Piratu tacua nivayeyani vahüxie. Müpaü niutayüni, Titacü xete'ixaneta 'icü tevi.

³⁰ Müme müpaü metenita'eiya, Xüca 'icü 'axa catiyurienenique, tepücamasiyetuirieniqueyu.

³¹ Hicü Piratu müpaü tivarutahüave, Xequenanuvitüqui. Xequeneuta'inüata xe'inüari niuquiyari que maine. Huriyusixi müpaü mete'itahüave, Tame heiserie tepücahexeiyia temimienicü tevi.

³² Mücücü naye'ani Quesusi niuquieya mutainecai que mütimüniquecai ticuxatatü.

³³ Hicü tavari Piratu neutahani 'isücame quita. Nitahüave Quesusi, müpaü tinitahüave, 'Ecü Huriyusixi petiva'aitüvame.

³⁴ Quesusi müpaü tita'ei, 'Acümana müpaü petiutaine, hipatü nusu memate'utahüavixü nehepaüsita.

³⁵ Piratu tita'ei, Ne netihuriyu. 'Ateüterima, mara'acate memühürütüarie mepümasiyetua nehesüa. Que petiuyuri.

³⁶ Quesusi müpaü tita'ei, 'Ena cuiepa pücamieme que nemüti'aita. Xüca 'ena cuiepa miemetüni que que nemüti'aita, netupirisixima mecaniyucitüveniqueyu nemücayetuiyanicü Huriyusixi vahesüa. Masi hicü que nemüti'aita 'uva pücamieme.

³⁷ Piratu müpaü titahüave, Que peti'aitametüni 'ecü. Quesusi müpaü tita'ei, 'Ecü pecaniutaineneni ne ti'aitame nemühücü. 'Ayumieme necaniutinuiwa, 'ayumieme cuiepa necaninuani, nemütitahecüatanicü tita yuri müraine hepaüsita. Yunaitü yuri mürainesie miemete mecaneni'enieca ne'utaniucame.

38 Piratu müpaü tinitahüave, Que titita yuri maine.

*'Isücame que mütiuta'aitaxü, Qesusi mümierienicü
(Mateu 27:15-31; Maricuxi 15:6-20; Rucaxi 23:13-25)*

Hicü müpaü 'utayüca tavari nivayeyani Huriyusixi vahüxie. Müpaü tinivarutahüave, Ne tixaü nepücatiucaxei nemütiuhüpanicü hesiena.

39 'Ipaü cani'aneni xeyeyari, xeime nemüxexünirienicü Pasicua 'ixüararipa. Mericüte, xecateyuvaüriya nemüxexünirieni Huriyusixi tixe'aitüvame.

40 Hicü müpaü meniutihiva tavari, Mücü pücatixaü, Vaxavaxi püta me'utiyuatü. 'Iya Vaxavaxi catini-navayametücaitüni.

19

1 Hicü Piratu neivitüni Qesusi, tiniuta'aita mücuveiyaxüanicü.

2 Cuyaxita xuya mumayari me'utasaca mu'uyasie menenutimanirieni. Herie mieme 'ixuriqui mütaüraüyecü menenacuvirieni.

3 Hüxiena meni'axecaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa 'acu Huriyusixi tiva'aitüvame. Menicuvaxüanita.

4 Hicü tavari tacua nivayeyani Piratu. Müpaü tinivarutahüave, Camü 'uva tacuapai nepüxe'atürieni xemütemaïcaicacü tixaü nemücatiucaxeicü hesiena nemütiuhüpanicü.

5 Hicü Qesusi nivayeyani xuya mumayari 'anamatü, herie mieme 'ixuriqui mütaüraüye 'anacuvietü. Müpaü tivarahüave, Camü tevi.

6 Hicüri mara'acate memühürütüariecai tupirisixita quepaucua memixei meniutihiva müpaü me'utiyuatü, Curuxisie queneumi'a, curuxisie. Piratu müpaü tivacühüave, Xemesü xequenanutüqui, curuxisie xequenemi'a. Neri tixaü nepücatiucaxei hesiena nemütiuhüpanicü.

7 Huriyusixi müpaü mete'ita'ei, Tame 'inüari niuquiyari tecanexeyani. Mücü 'inüari que maine, neuyeveca 'icü mümüni Cacaüyari nu'aya mayuyeitüacü.

8 Piratu 'icü niuqui 'u'enieca masi vaüca neumacaitüni.

9 Tavari 'isücame quita heutahaca müpaü tinitahüave Qesusi, Haque pepemieme 'ecü. Qesusiri haquevasü canita'eiya.

10 Piraturi müpaü titahüave, Pecanetita'eiya ne. Pecatimate ne heiserie nemexeyia nemümasixünacü, heiserie nerexeyiata curuxisie nemümasimienicü.

¹¹ Qesusi müpaü tita'ei, 'Ecü heiserie pepücahexeiyaniqueyu nehepaüsita taheima miemecü xüca pecapitüariecaque. 'Ayu-mieme 'iya münesiyetua 'ahesüa, mücü masi vaücava 'axa tini-uyurieni.

¹² Piratu 'ayumiemeri tinicuvaunecaitüni que mütixünacü. Huriyusixi mecaniutihiva müpaü me'utiyuatü, Xüca 'icü pe'uxüna, pepüca'inaqui'erie Ti'aitame Sesaxi. Yunaitü te'aitamete memayuyeitüa mecaneye'unieca Sesaxi.

¹³ Hicü Piratu 'icü vaniuqui 'u'enieca nivayehana Qesusi. Mana caniucayerüni Piratu yu'uenisie Macutenusariya müracutevasie, Hepürayusixi vaniuquicü Cavata müracutevasie.

¹⁴ 'Iya tucarisie meniha'arütüacaitüni Pasicua 'ixüarariyari. 'Esivatücacu tuca nayeiximecaitüni. Müpaü tinivarutahüave Huriyusixi, Camü tixe'aitüvame.

¹⁵ Mümeri meniutihiva, Quenanuvitüqui, quenanuvitüqui, curuxisie quenemi'a. Piratu müpaü tivacühüave, Quetütüri curuxisie nepeimieni tixe'aitüvame. Mara'acate memühürütüariecai müpaü mete'ita'ei, Tame xeime tepücahexeiya tati'aitüvame, Sesaxi xeicüa pütati'aitüvame.

¹⁶ Hicü nivayeturieni curuxisie mümierienicü. Hicü menei-hana Qesusi.

Qesusi que mütiumierie curuxisie

(Mateu 27:32-44; Maricuxi 15:21-32; Rucaxi 23:26-43)

¹⁷ Yucuruxi 'atütü mana neyani Müqui Mu'uya Manuca müracutevasie, Hepürayusixi vaniuquicü Curucuta müracutevasie.

¹⁸ Manari curuxisie menitivieni. Yuhutame hamatüana metevartivütüa naisata, Qesusi vahixüata.

¹⁹ Piratuta 'inüari niuta'utüani. Curuxisie neimani. Müpaü catine'ucaitüni, QUESUSI NASARETITANACA HURIYUSIXI TIVA'AITÜVAME.

²⁰ Huriyusixi yumüiretü menititerüva 'iya 'inüari quiecarı mehuracü Qesusi mamieriesie. Hepürayusixi Xumatari Cüriyecusixi vaniuquitecü püraye'uxacai.

²¹ Hicü Huriyusixi vamara'acate memühürütüariecai müpaü metenitahüave Piratu, Pepücaniu'utüani Huriyusixi Tiva'aitüvame. 'Ipaü püta, 'Iya mainecai Huriyusixi nepütiva'aitüvame pepütiniu'utüani.

²² Piratu müpaü tivaruta'ei, Que nemütü'utüa netiniuta'utüaniri.

²³ Hicü cuyaxi curuxisie me'icavieca Qesusi, 'ixuriquiteya meneutahuriexüani. Naucame menayeitüani, yuxexütü cuyaxi xei 'ixuriquiyari memexeianicü, tetüata mieme 'ixuriquita 'aparüte yuxaüta. Tetüata mieme 'ixuriquieya pücavipecai, yuxevitü ni'isecaitüni naitü.

24 Hicü müpaü meteniyutahüaveni, Camü tepüca'itisanani. Masi tepütata'iva, siparasü quepai pe'iva. Müpaü tinaye'atüarieni 'utüarica müpaü maine, Ne'ixuriqui meniutapataxüani yuhesie mieme, ne'ixuriquicü menayu'iva.

Mericsü müpaü mecateniuyurieni cuyaxi.

25 Qesusi curuxieya 'aurie meniti'ucaitünita Qesusi varusieya, varusieya 'ivaya, Mariya Cüreupa 'üyaya, Mariya Mararatanaca yunaitü.

26 Qesusisü varuxeiyaca mana meti'ucacu yuvarusi, 'iya tiyü'üquitüvame münaqui'eriecai, müpaü tinitahüave yuvarusi, 'Uca 'acu, camü 'anive.

27 'Arique müpaü tinihüritüani 'iya tiyü'üquitüvame, Camü 'avarusi 'utaitü. 'Iya tucarisie tiyü'üquitüvame yuhesüa nei'inieni.

Qesusi yu'iyari que mütiyetua

(Mateu 27:45-56; Maricuxi 15:33-41; Rucaxi 23:44-49)

28 'Anari Qesusi müpaü timaitü naitü 'ari maye'atüariecü, 'utüarica maye'atüarienicü müpaü niutayüni, Nepeuharimücü.

29 Xari mana niucateitüni vinu masina hünëtü. Hicü ha 'iseveme mucuxani me'utahüniyaca vinu masinacü, hisupu cüyeyarisie me'iyeca, teniena meneitiserieni.

30 Qesusi he'inüataca vinu masina müpaü niutayüni, Canaye'aniri. Yumu'usie 'anacatusireca niyetuani yu'iyari.

Cuya que müreitise Qesusi 'aquitana

31 Mericsü 'iya tucarisie meniha'aritüacaitüni 'ixüarari. 'Ayumieme Huriyusixi menitavavirieni Piratu vavatute memütitaracü memüvaraca'unicü, caxarite memücajuhaye vacü curuxisie me'uyevütü 'uxipiya tucarisie. 'Iya 'uxipiya tucari yemecü cani'ixüararitüacaitüni.

32 'Ayumieme cuyaxi mana meniu'axüani, memucavütüarie curuxisie hamatüana xeime vatuteya meniutitara, xeimetari vatuteya mete'utitaraxü.

33 Qesusisüa me'u'axüaca vatuteya mepüca'utitaraxü memixeicü müquime.

34 Masi xevitü cuya pisicacü neitiseni 'aquitana. Yapaucua naneni xuriya hata.

35 Que mü'ane munierixü tiniutahecüata. Tita mütitahecüata yuri canaineni. Mücüta tinimaica yuri mainecü, yuri xemüte'eriecacü xemeta.

36 Müpaü tiniuyüni 'utüarica maye'atüarienicü müpaü mutaine, 'Umeyari pücatitare.

37 Tavari xevitü 'utüarica 'ipaü naineni, Mecani'ixüariecuni que mü'ane memuse.

Teuquiyapa que memüteheite Quesusi
(*Mateu 27:57-61; Maricuxi 15:42-47; Rucaxi 23:50-56*)

³⁸ Mericüsü 'arique Cuse 'Arimateyatanaca canitavavirieni Piratu menucuenicü Quesusi caxarieya. 'Iya Cuse Quesusisüa mieme catiniyü'üquitüvametücaitüni 'avie, müvamacarücaicü Huriyusixi. Piraturi canipitüani. Neyani, caxarieya necueni.

³⁹ Nicuremu mana ninuanita meripai hesüana munua yüvicüta. 'Iyasü miru haruhemame visi mu'üa mutacuicuiya ni'atüani merie necapaü paümeme.

⁴⁰ Hicü meneicueni Quesusi caxarieya. Menicu'eima 'ixuriquitecü visi mu'üa me'icavirieca. Müpaü cani'aneni Huriyusixi vayeyari teuquiyacü.

⁴¹ Mana curuxisie mamieriesie haraveri niyemacaitüni. Haraverita teuquiyapa xique müvaye'inierie nicumacaitüni. Xevitü cuxi mücü teuquiyapa pücacateuquievecai.

⁴² Muva 'ayumieme meneiteni Quesusi, Huriyusixi memüyuha'aritüacaicü 'iya tucarisie, teuquiyapa mehuracaicü.

20

Que müranucuque Quesusi müquite vasata
(*Mateu 28:1-10; Maricuxi 16:1-8; Rucaxi 24:1-12*)

¹ Mericüsü mexüacame tucariyarisie semanasie teuquiyapa ninuani Mariya Mararatanaca 'uyüvicacu cuxi yuimuana. Heuhüiyacame niuxeiya tete teuquiya hüxie meucatei.

² Hicü nausarümetü neyani. Simuni Pecurusüa ninuani, xeimesüata tiyü'üquitüvame Quesusi minaqui'eriecaisüa. Müpaü tinivarutahüave, Teuquiyapa menivayecueni Ti'aitame. 'Asitepücatemate haque memeite.

³ Hicü Pecuru neyani xevitü tiyü'üquitüvamematü. Teuquiyapa menahucaitüni.

⁴ Yuhepaüsita meniunausarümeacaitüni. Xevitü tiyü'üquitüvame masi niutanausacai, Pecuru na'iva, naye'ani meri teuquiyapa.

⁵ 'Anahuca nixeiya 'ixuriquite mana 'acateme, peru muva pücaheutaha.

⁶ Hicü Simuni Pecuru 'u'imatütü ninuani. Teuquiyapa neutahani. 'Ixuriquite niuxeiya mana 'acateme.

⁷ Tuvaxa tiuxei mu'uya me'eimecai 'ixuriquite 'aurie cati-cateme, yateva ticateme püta tutunime 'uxeicüa.

⁸ 'Ana neutahani 'iya tiyü'üquitüvame 'umexüatü munua teuquiyapa. Nixeiya, yuri tiniuta'erieni.

⁹ Müme cuxi mepücaheitimaivavecai 'utüarica meuyevecaicü müquite vasata manucuqueni maine.

¹⁰ Hicü teyü'üquitüvamete yuquie menecüne.

Masiücütü que mürayuyeyitüa Quesusi Mariya Mararatanaca hūxie
(*Maricuxi 16:9-11*)

11 Mericüsü Mariya teuquiya hūxie niutivecaitüni tacua 'utasuatü. Hicü 'utasuatü nanahuni, teuquiyapa neutaniere.

12 Mana nivaruxeiya niuqui tuayamete yuhutame me'anacatuxame. Xevitü Quesusi mu'uya manucatei nacateitüni, xevitüta quetaya manucatei racatei haque Quesusi caxarieya manutequiecai.

13 Müme müpaü metenitahüave, Neuxei 'uca, titayari petiutasuaca.

14 Müpaü tivacühüave, Neti'aitüvame mepecuei, 'asinepücatimate haque memeite. Müpaü 'utayüca ta'aurie naveni. Nixeiya Quesusi mana 'utiveme, masi 'asipücatimaicai müquesusitücaicü.

15 Quesusi müpaü tinitahüave, Neuxei 'uca, titayari petiutasuaca. Quepai pepüracuvaune. Mücü haravericame 'erietü müpaü tinitahüave, Neuxei 'uqui, xüca 'ecü peheicueni, queneneutaxatüa haque pemeite. Neri nenenucueimücü.

16 Quesusi müpaü ticühüave, Mariya 'acu. 'Iya hep-ana 'anierca müpaü tinitahüave Hepürayusixi vaniuquicü, Xavuni, taniuquicü Ti'üquitame maine.

17 Quesusi müpaü ticühüave, Pepücanesiviyani. Ne'uquiyarisüa nepüca'anutiyeive cuxi. Masi ne'ivama vahesüa quenemie. Müpaü quetinivaretahüavi, Ne'uquiyarisüa müxe'uquiyarisüa nenanutiyaimücü, necacaüyarisüa müxecacaüyarisüa neranutiyani.

18 Hicü Mariya Mararatanaca mana ninuani müpaü tivacuxaxatüvatü teyü'üquitüvamate Ti'aitame muxecü, müpaü mürehüavecaicü.

Masiücütü que mürayuyeyitüa Quesusi teyü'üquitüvamate vahūxie

(*Mateu 28:16-20; Maricuxi 16:14-18; Rucaxi 24:36-49*)

19 Mericüsü 'acayunecu mücü mexüacame tucariyarisie semanasie, teyü'üquitüvamate memütitecaisie quiteniete re-unatücaicacu memüvamacarücaicü Huriyusixi, Quesusi ninuani. Vahixüapa niutaqueni. Müpaü tinivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie.

20 Müpaü 'utayüca nivaruxeisitüani yumamate yu'aqui. Teyü'üquitüvamate meniyutemamaviecaitüni Ti'aitame mexeyatü.

21 Hicü Quesusi tavari müpaü tivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie. Ne'uquiyari munesihyenü'apaü, neta müpaü necanixeheutanü'axüani.

22 Müpaü 'utayüca nivaruyamani. Müpaü tivarutahüave, Xequeneutanaqui'eri 'Iyari Mütiyupata.

23 *Sepa que memühate xemütevareuyehüvirieni tita 'axa memüteyurie, meteneuyehüviyariecuni. Sepa que memühate xemüvavesitüaca tita 'axa memüteyurie, menivecacuni nepücauyutaxüna.*

Tumaxi yuri que mücati'eriecai

24 Mericüsü Tumaxi Vavari mütitevacai tamamata heimana yuhutame vahesüa mieme canihücütücaitüni. 'Iya vahamatü püca'uyeicacai quepaucua Qesusi munua.

25 Hicü hipatü teyü'üquitüvamete müpaü metenicuxax-atüvacaitüni, Ti'aitame tecaniuxeiya, me'utiyuatü. 'Iya tivacühüave, Xücarı mamayasie neca'ixeyiani cürapuxi 'uxayari, xüca ne'itüvamecü neca'imayüani cürapuxi 'uxayari, 'aquieya xüca nemamacü neca'imayüani, yuri nepücatita'erieniri.

26 Mericüsü 'atahairieca tucari 'anucayacu tavari menitite-caitüni quita teyü'üquitüvametemama. Tumaxita vahamatü tiucatei. Hicü quiteniete reunarümacacu Qesusi ninu-ani. Vahixüapa niutaqueni. Müpaü tinivarutahüave, Xüca xeca'uximatüarieca yu'iyarisie.

27 Hicü müpaü titahüavixü Tumaxi, Quenaye'a, 'a'itüvamecü queneneumayüa nemamatesie, 'amamacü queneneumayüani ne'aquita. Yuri pecati'erietü pepüca'ayeiximeni, yuri peti'erietü püta quenaye'a.

28 Tumaxi müpaü tinita'eiya, Neti'aitüvame necacaüyari 'acu.

29 Qesusi müpaü titahüave, Yuri petiuta'erie pemünesi'uxeicü. Müme memücanesixeyavave peru yuri memüte'erie, müme mecaniyutemamavieca.

Titayari maca'utüari xapa

30 Mericüte, 'inüari yücü 'aneneme müireme yatiniyuriencaitüni Qesusi teyü'üquitüvamete vahüxie, que mücare'utüarie 'icü xapasie.

31 'Icürı canaca'utüarieni yuri xemüte'eriecacü Qesusi mücürisitücü, Cacaüyari münu'ayacü. Yuri xete'erietü tucari xemexeyanicü hesüana xemiemetetütü raca'utüarie.

21

Masiücütü que mürayuyeitüa Qesusi teyü'üquitüvamete 'atayuhutame vahüxie

1 Mericüsü 'arique tavari Qesusi masiücütü nayuyeitüani teyü'üquitüvamete vahüxie Tiveriya haracunayarisie. 'Ipaü masiücütü nayuyeitüani.

2 'Axeicüa menü'uvacaitüni Simuni Pecuru, Tumaxi Vavari mütitevacai, Natanaheri Canatanaca Carereya cuieyarisie mieme, Severeu nivemama, teyü'üquitüvametemama hipatü yuhutatü.

3 Simuni Pecuru müpaü tinivarutahüave, Ne nepüquesüveyami. Müpaü mete'itahüave, Tame 'ahamatü tepuhu tanaitü. Mana menecüne, canuvasie menicayaxe. Mücü tücarisie tixaütü mepücate'u'axixü.

4 Mericüsü 'esiva 'uhecüacacu mana niutaqeni Quesusi haracuna tesita. Masi teyü'üquitüvamete mepüca'imaicai Quesusitüme.

5 Hicü Quesusi müpaü tinivarutahüave, Neuxei temari, 'icuai xecatehexeiyaya. Müpaü mete'ita'ei, Havaicü.

6 'Iya tivacühüave, Vipi xequeneucavivi canuva serieta. Mana xecanivacaxeyacuni. Mana meneicavivieni. Mepüyutatexi me'ihanatü memüvaücavacaicü quesüte.

7 Hicü 'iya tiyü'üquitüvame Quesusi minaqu'eriecai müpaü tinitahüave Pecuru, Cari Ti'aitame canihücütüni. Hicü Simuni Pecuru 'u'enaca quename Ti'aitame hücütücai, yu'ixuriqui herie mieme 'anacuvieca 'amavetü 'amuyeicacaicü, hapa neucasuna.

8 Hipatü teyü'üquitüvamete canuvasie meyetetü mecaniu'axüani vipi me'uhaximetü quesüte mehüneme. Cuiepa pücahetevacai, huta teviyari heimana tamamata mamayari xEICÜA petevacai.

9 Cuiepa me'u'axüaca tü meniuxeiyaya 'etiniereme, quesü tüpa 'acaime mete'uxei pamame.

10 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Qesüte xique xemüvarutivi xequenivara'üi.

11 Simuni Pecuru mana neutimaque, vipi caniuhana cuiepa. Qesüte 'amepapatü menihünecaitüni, xei sienituyari heimana huta teviyari heimana tamamata heimana yuhaicatü meniyupaümecaitüni. Sepanetü memüvaücavacai, püca'utasanixü vipi.

12 Quesusi müpaü tinivarutahüave, Xequenacüni xequetenecuacari. Teyü'üquitüvamete ni xevitü pücayuvaüriyacai 'ecü que pepüpaicü titahüaveque, Ti'aitame mühücütücaicü memütemaicacü.

13 Hicü Quesusi mana ninuani, pa nanucu'üni. Nivarumini, quesü yaxEICÜATA tivarumi.

14 'Ana hairieca masiücütü nayuyeitüani Quesusi teyü'üquitüvamete vahüxie müquite vasata 'anucuqueca.

Nemuxasi türixi quetinivarumicua, que mainecai

15 Mericüsü mete'ucuacu Quesusi müpaü tinitahüave Simuni Pecuru, Simuni 'acu Vani nu'aya, vaücava penetinaqui'erie, 'ime 'esiva xEICÜA menesinaqui'eriecacu. 'Iya rehüave, Hü Ti'aitame. 'Ecü pepütimate nemümasinaqui'erie. Titahüave, Mericüte, nemuxasi türixi quetinivarumicua.

16 Hutarieca müpaü titahüave, Simuni 'acu Vani nu'aya, penetinaqui'erie. Müpaü titahüave, Hü Ti'aitame. 'Ecü

pepütimate nemümasinaqui'erie. Müpaü titahüave, Nemuxasi queniva'üviyani.

¹⁷ Hairiecarí titahüave, Simuni 'acu Vani nu'aya, penetinaqui'erie. Pecuru niyuhiverieca hairieca penetinaqui'erie mütitahüavixü. Müpaü tinitahüave, Ti'aitame, 'ecü nai peccatinimaica. Pepütimate nemümasinaqui'erie. Quesusi titahüave, Quetinivarumicua nemuxasi.

¹⁸ Niuqui caniseüyeni que nematicühüave, quepaucua pemühecuacai 'acümana pena'ahüayacaitüni peticuyeicacai haque pemeuyeimücücai. Quepaucua pemütaseüye, xevitü camananahüamücü maranuhana haque pemücaheuyeimücü, 'amama penitaseraxüamücü.

¹⁹ Müpaü niutayüni tihecüatatü que mütimüniquecai visi 'aneme 'ayeitüanique Cacaüyari. Müpaü 'utayüca müpaü tinitahüave, Quenenanuveyia ne'utüma.

Mücü tiyü'üquitüvame Quesusi minaquí'eriecai

²⁰ Pecuru ta'aurie 'aveca nixeiya mücü tiyü'üquitüvame Quesusi minaquí'eriecai, mücü memüte'ucuaisie 'auriena mucatei müpaü mütitahüavixü, Ti'aitame que paicü masiyetuani. Nixeiya 'iya varuveiyame.

²¹ Pecuru 'ixeiya mücü, müpaü tinitahüave Quesusi, Ti'aitame que tiyurieni 'iya.

²² Quesusi müpaü ticühüave, Xüca nesi'unaqueque 'icü müyuhayevacü nemunuanique, quesü pe'aneniqueyu 'ecü. Quenenanuveyia ne'utüma.

²³ 'Ayumieme ta'ivama vasata 'icü niuqui canixasivacaitüni, quename 'iya tiyü'üquitüvame camüniquecai. Masi Quesusi müpaü pücatitahüavixü mücamüniquecaicü. Xüca nesi'unaqueque müyuhayevacü nemunuanique, quesü pe'aneniqueyu 'ecü, püta titahüavixü.

²⁴ Mücü tiyü'üquitüvame canihücütüni que mü'ane mütihecüata 'icü hepaüsita, que mü'ane mütiuti'utüa 'icü. Tepütimate tita mütihecüata yuri maine.

²⁵ Vaücava cuxi yücü 'anenetü canixuaveni que mütiuyuri Quesusi. Xüca xexütü tiuti'utüarienique, müpaü nepüticu'eriva, 'ena cuiepa pücatinaqueniqueyu xapate mütiti'utüarieniqueyu. Müpaü xEICÜA.

NÜ'ARISIXI Que Memüte'uyuri

Que memüte'utahüavarie memeixeiyaniqueaicü 'Iyari Mütiyupata

¹ Neuxei Teuquiru, matüaripai mieme xapa neputavevi mexüacame, nai que mütiuyü hepaüsita ticuxatame, Qesusi que mütisutüa yatiyurienetü yati'üquitatü.

² Müpaü tiuyurieca, 'ana nanutivitüquieni, 'aisica varupitüaca nü'arisixi müvaranuyeteüxixü, 'Iyari Mütiyupata yati'aitacacu.

³ Tiucuinca mücü, vahesüa 'ayenieretü puyuecüatacai mamarivaveme tiyurienetü. Huta teviyari tucari mepix-eiyacai. Tinivacuxaxatüvacaitüni que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

⁴ Hicü vahamatü 'a'ucaitü 'ipaü tinivaruta'aitüani, Xepüca'ayecücani Querusareme, masi xequetenecuevieca tita ne'uquiyari mütixatacai quename tixehanü'airieni, que nemütixe'utahüavixü.

⁵ Vani hacü tiniuca'üyacaitüni, xeme püta xepüca'üyarieni 'Iyari Mütiyupatacü yapaümexa tucari tixüyu. Müpaü niutayüni.

Qesusi que müranutitüa

⁶ Mericüsü müme hamatüana memuyucuxeürie müpaü metenicu'ivaviyacaitüni, Neuxei Ti'aitame, hicü petatipitüa tame 'Ixaherisixi teüteriyari temütetati'aitüanicü meripaipaü.

⁷ Mücüsü müpaü tinivarutahüave, Xeme xehesie pücatinaque xemütemaicacü viyari tucari hepaüsita. Ne'uquiyari püta nipata mücü naima heiserie mexeiyanicü hepaüsitana.

⁸ Masisü xecanitürücarieyecuni 'Iyari Mütiyupata xehesie tiviyayu. Xemunenierixü xepüyüaca xetehecüatatü nehepaüsita Querusareme, naisarie Cureyasie Samariyasie naisarie cuie manunierapai.

⁹ Müpaü 'utayüca, müme me'ixeiyacacu, nanutivitüquieni. Hai niucuyani memüca'ixeiyacü.

¹⁰ Hicü yuheima me'utinenierecacu mexi 'utimiecai, camü 'uquisi yuhutatü va'aurie meniuti'uni me'anacatuxatü.

¹¹ Müme müpaü metenivarutahüave, Carereyatari 'acu, tityari yuheima xete'utineniere. Mücütütü xesata 'uветü meutivitüque yuheima Qesusitütü, que xemüte'ixei heutimieme yuheima, yaxaicüa 'anetü caninuamücü.

Que, memütehenuyexei xeime mühürütüarienicü Cura tiutahayevacu

12 Mericüsü yemuri Huriva Mati'usie me'ayenexüaca Querusareme meniu'axüani. 'Uxipiya tucarisie tevi que mütipitüarie muyeicanicü, müpaü pehura Querusareme.

13 Me'u'axüaca, quita meheutahaxüaca meneuticüne qui taüta. Mana mepü'axecai Pecuru Cacuvu Vani 'Atürexü Piripe Tumaxi Parüturume Mateu Cacuvu 'Aripeu nu'aya, Simuni müserutisitatücai, Cura Cacuvu 'ivaya.

14 Müme yunaitü 'axeicüa mepü'ayumiemetetücai neneviericü, 'ucarita, Mariyata Qesusi müvarusieyatücai, 'ivamamata.

15 Mericüsü 'ana Pecuru nanucuqueni yu'ivama vahixüapa. Teüteri 'axeicüa meyuxeürietü xei sienituyari heimana xei teviyari yacütütü meniyupaümecaitüni. Müpaü niutayüni Pecuru,

16 Ne'ivamarixi, neuyevecaitüni 'utüarica maye'anicü, meripai que mütiutayü 'Iyari Mütiyupata, Raviri müpaü 'utayücu Cura hepaüsita, que mü'ane müvarevitü müme memivi Qesusi hepaüsita.

17 Tame xevitü pühücütücai, 'icü tahürütüarica hesiena pütinaquecai.

18 Mericüsü vaniu cuie punanai mücü tumini ma'ivaxücü yatuyurieca que mücatiheiserie. Mana 'ativeca yuhuriepa pasanixü, cuinurieya naitü navivieni.

19 Querusareme memütama yunaitü mepüte'utamari. 'Ayumieme mücü cuie Haserama catinacutévaca vaniuquicü, taniuquicü Xuriya Mataxüri racuteva.

20 Puta'utüarie Cuicari Xapayarisie müpaü 'anuyütü,

Que'uyemaveni quiya,

Xevitütüma püca'ayecani.

Müpaü panuyüneta,

Que mütihürütüariecai,

Xevitü püta yaquetihürütüarieca.

21 Mericüte, neuyeveca xevitü müme 'uquisi tahamatü memü'uvacai tucaricü quepaucua Ti'aitame Qesusi tahesüa manuyeicacai

22 'iya tucarisie Vani meca'üyaxüsie, 'iya tucarisie tasata manutivitüquieque, peuyevese xevitü müme memunenierixü tahamatü tihecüatatü mayanicü que müranucuque.

23 Hicü yuhutame menivaruti'uitüani Cuse Varüsavaxi mütevevacai Cusitu müremu'uhüacai, Matiya.

24 Meniyutanenevieni müpaü me'utiyuatü, 'Ecü Ti'aitame pecatinimaica yunaime va'iyari. Quetaneuxeisitüa que mü'ane pemanuyexei 'icü yuhutame,

25 hesiena mütinaquenicü 'icü hepaüsita mühürütüarienicü mütanü'arienicü, Cura yatiuhayevacu yuhuyeri pa metüacü.

26 'Inüari meputavevi que mü'ane mühücütüni. Matiyasie tiniunaque. Mepi'inüataxü tamamata heimana xevime nü'arisixi vahamatü.

2

'Iyari Mütiyupata que mütinua

1 Mericüsü 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'acu yunaitü mepüyuxeüriecai yameteyurienique 'uxeicüa.

2 Yapaucua taheima mieme 'ecapaü 'anetü niuyuanı türücaüyetü carima 'uyemietü. Mücü yuariya putahünixü quita memüvayetecaisie.

3 Taipaü 'aneneme mepuxei yuxexuime vahesie 'a'ucame.

4 Yunaimie püvaruvi 'Iyari Mütiyupata. Mepisutüa me'utiniütü niuquitecü, 'Iyari que mütivapitüacai memütiniunicü.

5 Mericüsü Querusareme mepütitecai Huriyusixi Cacaüyari memayexeyacai yunaimie nuivarite vahesüa memümiemetetücai naisari muyuavitüa.

6 Quepaucua yuariya muyua yunaitü mepuyuxeüri, mepüxamuriyacai yuxexuitü yuniuquicü memüva'eniecaicü me'utiniucame.

7 Mepü'iyarixiecai mepühüxiyacai müpaü me'utiyuatü, Neuxei, 'icü yunaitü memutiniuca mecatecarereyatari.

8 Quetütüri 'icü teteva'enie taxexuitü taniuquicü memutiniuca que temüte'ununuivaxü.

9 Parutiyatari, Meriyatari, 'Eramitatari, Mesuputamiasie temütama, Cureyasie Caparusiyasie Punitusie 'Asiyasie

10 Püriquiyasie Pamüpiriyasie 'Equipitusie 'Apüricasie Sirene temütama, Xumatari memü'ivatatüve,

11 Huriyusixi, hipatü Huriyusixi memacü, Cüretatari, 'Araviyatari, tanaitü tepüva'enie me'utiniucame taniuquicü, que mütimarive Cacaüyari me'utiyaneme.

12 Yunaitü meni'iyarixiecaitüni, 'asimepücatemaicai quetütü mütüyüanecai, yuxexuitü müpaü meteyücühüavetü, Que tititari 'icü.

13 Hipatü mevananaimatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Mepuhuxa xeicüa vinu macacacü.

Pecuru que müticuxatacai heiva

14 Hicü Pecuru 'anucuqueca tamamata heimana xevime vahamatü, carima niutaniuni, müpaü tinivarutahüave, Neuxei Huriyusixi, yunaitü Querusareme xemütama. Xequetenemaica 'icü, xequeneneu'enie que nemütayüni.

15 'Ime mepücatarüve xeme xemütecu'erivapaü, 'esiva xeicüa
tucari püxüca.

16 Masi 'icü canihücütüni tita mütixasivacai, tixaxatame
Cuheri ya'utainecacu,

17 Müpaü paine Cacaüyari,叔ari 'aye'ayu quepaucua
mütaparirümeni, müpaü pütüüni.

Ne'iyari nepütatuani teüteri yunaime vahesie.

Xenivema nehiesie mieme mepütaniuni 'uquisi 'ucari,

Xetemari hecüta heinüsipaü 'aneneme mepüxeiyani,

Xe'uquiravesixi cusipa mepütheinüni.

18 Yuricü müme nemütiva'aitüa 'uquisi 'ucari vahesie

Ne'iyari nepütatuani 'iya tucarisie,

Nehesie mieme mepütaniuni.

19 Nepüvahüxiasitüani vaheima muyuavisie,

Hetüanata cuiepa 'inüari nepütüyurieni vaücava,

Xuriya, tai, 'aüxi cüsi nücame 'inüariyari.

20 Tau yüvitü canayeimücü,

Meserita xuriya payani.

'Arique 'upamie Ti'aitame mücü tucarisie marivemesie xa-
vatümesie.

21 'Anarique yunaitü memihüaveni que mü'ane Ti'aitame
mühücü,

Müme mepütavicueisitüarieni.

22 Neuxei 'Ixaherisixi, 'icü neniüqui xequene'enieca. Ca-
caüyari xesata pitahecüataxü Qesusü Nasaretitanaca marive-
mecü tiyurienetü türücaüyemecü, 'inüari tiyurienetü, 'iyacü
que mütiuyuri Cacaüyari xesata que xemütemate xeme.

23 Cacaüyari müpaü tiyücühüavetü, matüaripai müpaü
timaitü, nicayeni müyetuiyanicü. 'Inüari sanamete
xetevaruta'aitüaca xeniviya, vamamacü cüyesie xe'icavieca
xecanimieni.

24 Cacaüyari nenucuquetüani 'ixünaca que mürehüiyacai
müquitü. 'Iya pücaüvecai müquitü muyuhayevacü.

25 Raviri müpaü paine hepaüsitana,

Ti'aitame nepüxeiyacai yuheyemecü nehüxie,

Neserieta mutivecü nepücacuyani.

26 Ne'iyarisie 'ayumieme nepünetemavi,

Nenetemavietü nepütaniuni nenenicü.

Sepa necaxari 'amuca,

Mexi neta'icueva yuri nepüti'erie

27 Quename ne'iyari peca'ucu'eirieni müquime.

Que mü'ane pemupataxü 'ahesie mieme pepüca'ipitüaca
mütapüne.

28 Pepünesi'utamarcasitüa nemayeyurinicü.

Temavierica pepünesipitüaca vaücava, nehamatü pe'uyeicatü.

29 Neuxei 'ivamarixi. 'Aixüa cani'aneni heiseriemecü mütixecuxaxatüvanicü tatevari Raviri hepaüsita. Caniumüni 'iya, tiucateuqui, macateuquesie mana tiuca cuxi tasata hicüque.

30 Tixaxatame hücütütü catinimaicaitüni quename Cacaüyari 'üyühuritüa heiseriemecü müpaü 'utaitü, xevitü Ravirisie müyeyaniquecai heiserie püpütüarieniquecai Cürisitutütü, picayeniquecai 'uvenieya müra'aitasie haitü.

31 Matüaripai 'ixeyatü müpaü canitutayüni, Cürisitu que müranucuque ticuxatatü, müpaü 'utaitü,

'Iyarieya püca'ucu'eirivaxü müquitü,
Vaiyarieya püca'utapünixü.

32 Mericüsü Cacaüyari penucuquetüa 'iya Qesusi. Tame tanaitü tepühüme temunenierixü temitahecüata.

33 'Anutivitüquieca Cacaüyari serieta, nitanaqui'erieni tita 'uquiyarieya mütitahüavixü mütipitüaniquecai, 'Iyari Mütiyupata hücütüme. Mücü niutatüani que xemüte'ixeyia que xemüte'ienie.

34 Mücü Raviritütü püca'anutitüa muyuavisie, siepüre müpaü paine,

Ti'aitame müpaü tinitahüave 'iya müneti'aitüva,
Neserieta mexicuxi quenacani

35 Müme memümasi'aca'unie nemüva'atüani 'ahetüa.

36 Heiseriemecü 'ipaü xequetenemaica yunaitü 'Ixaheri quie quiecatari. Cacaüyari Ti'aitame payeitüa 'icü Qesusi, heiserie canipitüani que mü'ane xemumi curuxisie.

37 Mericüsü me'u'enanaca yu'iyarisie mepühiveritüariecai. Müpaü metenivarutahüave Pecuru hipame nü'arisixita,

38 Que teteyurieni ta'ivama. Pecuru müpaü tinivarutahüave, Xequeteneuhayeva que xemüteyurie, yuxexütü xepüca'üyarieni Qesusi Cürisitu xehüavetü. Tita 'axa xemüte'uyuri, xepüteheuyehüviyarieni. Xepütemiqieni 'Iyari Mütiyupata.

39 'Icü que mutayü que mütiyurieni niuquieya xehesie pümieme, xetüriyama vahesie timiemeta, yunaime teva miemete vahesie timiemeta, müme müvata'inieni Ti'aitame tacacaüyari vahesie timiemeta.

40 Hipame müireme niuquicü püvarutahecüasitüiyaxü, ni-vavaviriecaitüni müpaü 'utaitü, Xequeneyutavicueisitüa hicü miemete 'axa memüte'u'iyari vasata.

41 Hicü müme niuquieya memutanaqui'eri menuca'üyarieni. Mepüvarutinüi mücü tucarisie teüteri haica miriyari yacütütü.

42 Yamepü'ayumiemetetücai tita nü'arisixi memüte'üquitacai me'enietü meyuparevietü me'ititaratü pa meyunenevietü.

Que memüte'u'uvacai müme matüari Cürisitusie memüteveiyacai

⁴³ Hicü yuxexütü yu'iyarisie meheumamatü menacüne. Vaücava mamarivavame 'inüari metenyuriecaitüni nü'arisixi.

⁴⁴ Yunaitü yuri memüte'uta'eri meniyuteütacaitüni yunaitü meyuxevitü, 'axeicüa mepeixeyacai naime.

⁴⁵ Yucue yupinite mepüte'utua, mepüvapitüacai yuxexütü que memüteheiyehüacai.

⁴⁶ Tucarcü yamepü'ayumiemetetücai mepüyuxeüriecai tuqui curaruyarita. Mepititaracai pa qui meuti'uta, yu'inüa meputicuai meyutemamavietü 'aixüa mete'u'iyaritü.

⁴⁷ Meputiniucacai Cacaüyari hepaüsita 'aixüa me'utiyuatü. Yunaitü teüteri 'aixüa mepütecuerivacai vahepaüsita. Tucarcü Ti'aitame püvaxeüriecai müme memütavicueisitüarieximecai vaxeviriyatü.

3

Muhurie que müranayehüiya

¹ Mericüsü Pecuru Vanimatü meneuticüne tuquipa cüa caviecacu tau quepaucua müyuneneviva.

² 'Uqui hurietü mutinuivaxü mana ni'atüarivacaitüni. Tucarcü menitiyescacaitüni tuqui quitenie Visi Mü'ane müracusevasie. Mana rimusina püvavaviriecai müme tuquita memeutahaquecai.

³ Varuxeiyaca Pecuru Vani tuquita meheutahaxüaximecacu, rimusina püvavaviriecai.

⁴ Pecuru 'ixeyatü, Vanita, müpaü Pecuru tinitahüave, Qetaneuxeiya.

⁵ Mücü nivaruxeiya tixaü mete'iminiqueme 'erietü.

⁶ Müpaü niutayüni masi Pecuru, Ni pürata tuminiyari ni huru tuminiyari nepücahexeiya. Tita nemürexeiya, mücü nepümatimini. Qesusi Cürisitu Nasaretitanacasüa nemümiemecü nepaine, quenanucuquexi quenecuyeicani.

⁷ Serietana 'iviyaca mamayasie nenucuhana. Yapaucua niutiserire 'ücateya turuteya.

⁸ 'Anucusunaca niutaqeni, nicuyeicacaitüni. Vahamatü neutahani tuquita cuyeicatü 'utisucucacatü 'aixüa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita.

⁹ Yunaitü teüteri menixeiya 'uyeicame 'aixüa 'utaineme Cacaüyari hepaüsita.

¹⁰ Meneitimani quename mücü hücütücai que mü'ane mutiyeixacai rimusinavietü tuqui quitenie Visi Mü'ane müracusevasie. Mepühüxiyacai mepü'iyarixiecai müya mütiyücü.

Pecuru que müticuxatacai Sarumuni Nivetarieyatüa

11 Hicü mücü tevi nivaruviya Pecuru Vanimame. Teüteri me'unasarümetü mehüxiyatü vahesüa mepu'axüa Sarumuni Nivetarieyatüa mütiuyetevasio.

12 Pecuru varuxeiyaca müpaü tinivarutahüave teüteri, Neuxei 'Ixaherisixi, titayari xetehüxiya 'icücü. Titayari xetatexeiya müpaü xetecu'erivatü, tatürücariyacü Cacaüyari cui temayexeyiacü nusu 'uyeicame temeyeitüa 'icü.

13 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu vacacaüyari tatevarima müvacacaüyari mariveme nayeitüani yunive Qesusi. 'Iya xepüyetua xepitixani'eri Piratu hüxie quepaucua mücü müxünaquecai.

14 Xeme masi xepitixani'eri que mü'ane mupasie Cacaüyarisie mieme que mü'ane heiserie mexeiya, xepitavaviri tiyumemivame püta müxünarienicü,

15 tucari tiyupitüvame xepumi. Cacaüyari nenucuquetüani müquite vasata. Tame tepühüme temunenierixü temihécüata.

16 Yuri mütiuta'ericü que mü'ane mühücüsie, mücü 'ayumieme pitiseraxü 'icü xemüxeiya xemimate. Yuri que müti'erie Qesusi 'ipareviecacu, müpaü naime 'aixüa reu'eriecame neyeitüani yunaime xehüxie.

17 Hicütütüri ne'ivamarixi, ne nepütimate xeme müpaü xepüte'uyuri 'asixecatemitü, xe'uquiyarima vahepaü.

18 Cacaüyari meripai müpaü putayücai yunaitü texaxatametemama müpaü me'utiyanecacu, quename Cürisitu ticuinequecai que mü'ane Cacaüyari heiserie mipitüaniquecai. Müpaü tinaye'atüani.

19 'Ayumieme xequeteneuhayeva que xemüteyurie, ta'aurie xequenaxürieca manuyeitüarienicü tita 'axa xemüte'uyuri, xehesüa 'uxipiya maye'anicü Ti'aitamesüa mieme,

20 menü'anicü mücü Cürisitu que mü'ane xehesie mieme mucayeri, Qesusi heiserie mupitüari.

21 Peuyevese müтанаqui'eriyani taheima mexi tucari ca'aye'ave quepaucua 'aixüa mütiyurieni naime, que müticuxatacai Cacaüyari, texaxatametemama hesiena mieme memupasie meripai miemete yame'utiyanecacu.

22 Muisexi müpaü pütivarutahüavixü tatevarima, Ti'aitame müxecacaüyari tixexatüvame payeitüani xeime xe'ivama vasata mieme nehepaü 'aneme. Xeme xepi'enieca nai que mütiixetahüave.

23 Que mü'ane müca'i'enieni mücü tixaxatame, teüteri vasata pü'unierieca.

24 Camüsü yunaitü texaxatamete, Samueri meri, 'arique yuxexuitü quemeyupaümetü memütecuxaxatacai, 'icü tucari hepaüsita metenihecüatacaitüni.

²⁵ Xeme texaxatamete xepüvanivema. Xehesie catiniunaque 'iya türatu Cacaüyari mitavevi xetevarima vahamatü. Cacaüyari müpaü tinitahüave 'Aurahami, Que mü'ane 'ahesie müyeyani 'aixüa nivayuriemücü nuivarite cuiepa miemete yunaime.

²⁶ Mericüte, Cacaüyari 'enucuquetüaca yunive, peiyenü'a xehesie mieme meri 'aixüa müxeyurienicü, yuxexuitü ta'aurie xemaxürienicü tita 'axa xemüteyurie xetecu'eirieme.

4

Pecuru Vanimatü que memüte'utahüavarie 'isücate vahesüa

¹ Mericüsü metevacuxaxatüvacacu cuxi teüteri, yapaucua vahesüa meniu'axüani mara'acate, tuqui mühürütüariematü Saruseusixi vahamatü

² meha'atü Pecuru Vani memüteva'üquitüacaicü teüteri, memüvahecüatüacaicü müquite vasata que müranucuqueni me'utiyuatü Qesusi mexatatü.

³ Mepüvarutiviyaxü, mepüvaranutaxüri 'uxa'ariecaque mucu-taicairixücüri.

⁴ Yümüretü memi'eniecai niuqui yuri mepüte'uta'erie. 'Uquisi 'auxüme miriyari yacütütü meyupaümetü mepacü.

⁵ Hicü 'uxa'arieca Querusaremesie mepüyucuxeüri va'uquiyarima, 'uquiravesixi, müme 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitametütücai,

⁶ мүcү meta, 'Anasi mühürütüariecai mara'acate vahepaüsita, Caipasi, Vani, Herecanuturu, yunaitü mara'acate memühürütüariecai vaquie miemete.

⁷ Mana yuhixüapa mevati'uitüaca mecanivaruta'ivaviya 'ipaü me'utiyuatü, Que 'aneme türücarिया xehexiyatü, que mü'anesüa xemiemetütü müya xepüteyurie xeme.

⁸ Hicü 'Iyari Mütiyupatacü hünetü müpaü tinivarutahüave Pecuru, Neuxei teüteri va'uquiyarima 'uquiravesixi xemü'ixaherisixi,

⁹ 'icü tucarisie tepüta'ivaviyariexime 'aixüa temiyuricü tevi ticuicame, que mütiuvicueisitüarie 'icü.

¹⁰ Siepüre xequetenemaica yunaitü, yunaitü teüteri 'Ixaherisixita yamequetemaica, Qesusi Cürisitu Nasaretitanacasüa mümiemecü, мүcүsie tiviyatü 'icü 'ena puve xehüxie 'aixüa reu'rietü. Curuxisie xepicavi Qesusi, Cacaüyari nenucuquetüani müquite vasata.

¹¹ 'Icü tete canihücütüni xemixani'eri qui vevivamete, tete 'amüнена sicurita mieme canayani.

¹² Xevitüta 'apüca'uyeica tasitavicueisitüvame. Ni xevitü püca'ucayerie muyuavitüa tame teüteri tasata cümana temütavicueisitüarienicü, мүcү xeicüa pucayerie.

13 Mericüsü menivaxeyacaitüni Pecuru Vanimame mecamamacame. Müpaü metenimaicaitüni hasuacua memücateyü'üquitüacaicü müme, tixaü memücatehümetücaicü. Menihüxiyacaitüni, menivaretimani Qesusimatü que memüte'u'uvacai.

14 Me'ixeyiatü mücü 'uqui manayehüiya va'aurie 'uveme, mepücaüvavecai memüvanuquimanicü.

15 Mericüsü mevaruta'aitüaca memanuyecüncü 'isücate vahesüa, mecaniuyu'enieni

16 müpaü me'utiyuatü, Qesü teteyurieni 'icü teüteri vahepaüsita. Yuricü vacümana 'inüari püreyü, yunaitü que memütemate, que mütimasiücü yunaitü Querusareme memütama vahüxie. Tame tepücaüvave müpaü temutiyuanenicü quename 'asicatiuyü.

17 Mericüte, tavari capa cuxasivanicü teüteri vasata, cümü türücaüyemecü tepüvahüritüani 'uxa'atüni varie 'iyasüa memiemetetütü memüca'icühüavenicü xeimeri.

18 Yuhesüa mevarutahüaveca yemecü mecanivaruta'aitüani tixaü memücatecuxatanicü memücateti'üquitanicü Qesusisüa memiemetetütü.

19 Pecuru Vanimatü müpaü metenivaruta'eiya, Xequeteneuta'inüata xeme xüca heiseritüni Cacaüyari hüxie temüxe'enienicü, Cacaüyari püta temüca'enienicü.

20 Mesü tepücaüvave temütehayeva tetecuxatatü tita temüte'uxei tita temüte'u'eni hepaüsita.

21 Müme tavari yametevaruta'aitüaca menivarutatüani. Tixaütü mepücate'ucaxei memüva'uximatüacacü teüteri vacü, yunaitü 'aixüa memutiyuanecaicü Cacaüyari hepaüsita mete'utamarieca que mütiuyü.

22 Iya tevi huta teviyari heimana yapaümeme viyari pexeyiacai mücü 'inüaricü manayehüiya.

Yuri memüte'eriecai que memüte'uyutanenevi

23 Mericüsü me'uxünaireica meniu'axüani yuteüterima vahesüa. Mecanivarutahecüatüani nai que memütevacühüavecai mara'acate memühüritüariecai 'uquiravesixi vahamatü.

24 Müme mevaru'enieca 'axeicüa müpaü metenitahüave Cacaüyari, Nai Ti'aitame 'ecü Cacaüyaritütü muyuavi peputavevi, cuie haramara naime vahesie mütitama petiutivevi.

25 Müpaü peniutayüni mücü pemüti'aitüacai Raviri tatevari yutetacü müpaü ticuxatacacu, 'aiyari Mütiyupata ya'utainecacu,

Titayari meteyuxamurie teüterixi,

Titayari xüanacüa metecu'eriva nuivarite.

26 Cuiepa memütama teva'aitüvamete xurucu mepu'ucai,

Va'uquiyarima 'axeicüa mepuyucuxeüri

Ti'aitame me'aye'unietü,

Que mü'ane heiserie mipitüa Cürisitütüme me'aye'unietü.

²⁷ Tamüsü 'anive 'ahesie mieme mupasie Qesusi hepaüsita que mü'ane heiserie pemipitüa hepaüsita, yuricü mepuyucuxeüri 'icü quiecarisie Herurexi Punisiyu Piratu teüteri memücahuriyusixiri 'Ixaherisixiri teüteriyari yunaitü.

²⁸ Meniyucuxeürie yametyurienique tita 'amamacü pemütiyurieniquecai meripai pemüti'acühüavecaicü que mütiyüniquecai.

²⁹ Hicürixüa Ti'aitame quenivaruxeiya 'axa que memuyuane, quetatineupitüa tame pemütati'aitüa tixaü tecaheumamatü temütecuxatanicü 'aniuqui hepaüsita,

³⁰ 'ecüta 'amama queneutasera teüteri memanayexüriyanicü 'inüarite petiyurienecacu mamarivaveme petiyurienecacu mücü 'anive 'ahesie mieme mupasie Qesusisüa temümiemetecü.

³¹ Hicü me'uyutaneneviecu mana niutayuani memayuxeüriesie. 'Yari Mütiyupatacü meniutihüne yunaitü, Cacaüyari niuquieya menicuxatacaitüni mecamaamatü.

'Axeicüa que memüteheixeiyaicai naime

³² Queyupaümetü yuri memüte'uta'erie va'iyari caniyuxeveicaitüni, yaxaicüa mepüte'u'iyaricai. Ni xevitü 'asipücahainecai yupini mütipinieyatücai, masi naime 'axeicüa metenexeiyaicaitüni.

³³ Cui türücaüyemecü nü'arisixi mecatenihecüatacaitüni Ti'aitame Qesusi hepaüsita que müranucuque. 'Aixüa yemecü meteniu'iyaricaitüni yunaitü.

³⁴ Tixaü pücareuyehüacai xevitü müme. Yuxexuitü cuie, qui nusu, memexeiyaicai meneituacaitüni, que memüteheitua tuminiyari meni'atüvacaitüni,

³⁵ nü'arisixi vahetüa menitimana. Menivapitüacaitüni yuxexuime que memüteheiyehüacai.

³⁶ Mericüsü Cuse, nü'arisixi meteniterüva Verunave, taniuquicü Titutuicame maine. Mücü pürevitatücai, Sipüresie petinuivaxü. Mücüta cuie pexeiyaicai.

³⁷ Heituaca, que müreitua menu'üi, ni'atüani, nü'arisixi vahetüa nitimana.

5

Hananiya Sapiramatü 'axa que memüte'uyuri

¹ Mericüsü 'uqui Hananiya mütitevacai yü'üitatü Sapiramatü mecaneituani cuie.

² Yuhesie mieme 'esiva niyuhayevieni que müreitua, 'üyayata yatimaicacu. Hipame pü'atüa, nü'arisixi vahetüa pitimanaxü.

³ Hicü Pecuru müpaü tinitahüave, Neuxei Hananiya, tita-yari Cauyumarie 'a'iyari tinü'ü, pemüti'itai 'Iyari Mütiyupata, yapaümeme pemeucu'üicü cuie pemetuasie mieme.

⁴ Süricüte quepaucua mü'acuietücai catini'apinitücaitüni. Pe-heituaca heiserie pepexeyacai cuxi hepaüsitana. Titayariri 'a'iyarisie peti'acühüave 'ipaü. 'Ecü teüteri pepücativaru'itai, Cacaüyari püta pecatiniu'itaiya.

⁵ Hicü 'icü niuqui 'u'enieca Hananiya, 'ativeca pümü. Mepümamacai yemecü yunaitü memü'enanaxü.

⁶ Me'anucu'uca 'uquisi me'icu'eimaca mepeicuei me'icateucuque.

⁷ Hicü haica hurayari yacütütü 'aye'acu 'üyaya caninuani 'asicatimaitü que mütiuyü.

⁸ Pecuru müpaü tinitahüave, Yaquenetineutahüavi, yucuei yapaümecü xüca xeheituani. 'Iya müpaü tinitahüave, 'Eri, müpaü canipaümecaitüni.

⁹ Pecuru müpaü titahüave, Titayari xete'uyu'eni 'ipaü xemüte'l'isipacäü Ti'aitame 'Iyarieya. Neuxei 'acüna teucumete mana meniuti'uca quiteni 'aurie. Mecamananucuei-cunita 'ecü.

¹⁰ Yapaucua canativeni hetüana, tiumü. 'Uquisi meheuta-haxüaca mepicaxei müquime. Meheicueca mecaneicuteucu cünaya 'aurie.

¹¹ Vaücava mepümamacai yunaitü memüyuyexexeürivacai, yunaitü memi'eni 'icü.

'Inüarite mamarivaveme que mütiuyü

¹² Mericüsü nü'arisixi vamamacü vaücava 'inüarite mamarivaveme tiniuyüni teüteri vahüxie. Yunaitü 'axeicüa meniu'uvacaitüni Sarumuni Nivetarieyatüa.

¹³ Hipatüri memamatü vahesie mepücateviyacai. Siepüre teüteri yemecü 'aixüa meniutiyuanecaitüni vahepaüsita.

¹⁴ Yümüretü meniyucuxexeürivacaitüni yuri mete'uta'erieca Ti'aitamesie 'uquisi 'ucari.

¹⁵ Müpaürita caye 'utüa meputuarieximecai tecuicuicate 'utasie 'isisie me'aheitü, Pecuru siqueresü 'etüriea siparasü maye'ani vahesie xeime 'anuyenecacu.

¹⁶ Yümüretüta Querusareme hura quiecatari meni'axecaitüni mevaravitütü tecuicuicate, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüva'uximatüacai vahamame, yunaitü mepanayexüri.

Pecuru Vanimatü que memüte'utaveiyarie

¹⁷ Hicü me'anucu'uca mara'acame mühüritüariecairi, yunaitüri 'auriena memü'uvacai memütecu'erivacai Saruseusixi memütecu'erivapaü, müme meni'uxiva'acaitüni.

18 Mecanivarutiviya nü'arisixi, mepüvaranutaxüri casariyanata.

19 Ti'aitame niuqueiya tuayame tücaricü püreuyepiexü casariyanata. Püvaranuyevitü müpaü 'utaitü,

20 Xequenehu, tuqui curaruyarita xequenaye'uca. Xequetenivacuxaxatüvani teüteri naime que mütxasiva tevi 'ipaü tucari que mürexeiyani hepaüsita.

21 Me'i'enieca meneutahaxüani tuquita tuxacüta. Mana meteni'üquitacaitüni.

Mara'acame mühüritüariecai, müme 'auriena memu'uvacai me'u'axüaca menivarucuxeürieni 'isücate yunaime 'Ixaheri xiüyarimama va'uquiyarima. Mepüvarenü'a tupirisixi casariyanapai memüva'atüanicü.

22 Tupirisixi me'u'axüaca mepücavaretaxe casariyanata. Ta'aurie mepaxüri, metenivarutahecüatüani

23 müpaü me'utiyuatü, Panasi casariyana tepetaxe 'aixüa renacame, tehüvemetepeti'ucai quitenie 'aurie, perusü teteheuyepieca xeime tepücahetaxe quita.

24 'Aruvasini tuquita miemete tupirisixi tiva'aitüvame, mara'acate memühüritüariecaita mepüvaru'enie 'icü vaniuquicü. 'Asimepücatemaicai vahepaüsita que mütiuyü.

25 Xevitü nuaca tinivarutahecüatüani müpaü 'utaitü, Neuxei müme 'uquisi xemüvaranutaxüri, müme tuqui curaruyarita mepaye'u meteva'üquituatü teüteri.

26 'Ana 'aruvasinini petüa tupirisixi varavitütü. Menivarayevitüni siepüre carima mecavaravitütü, memüvamacarücaicü teüteri capa mevarutituaxacü tetcü.

27 Mericüsü meva'atüaca menivaruti'uitüani 'isücate vahüxie. Mara'acame mühüritüariecai nivaruta'ivaviya

28 müpaü 'utaitü, Tamesü cuini mieme tecatexe'uta'aitüa xemücate'üquitanicü mücüsüa xemiemetetütü. Camüsü, Querusareme xepüte'utihüniyaxü yü'üquisicacü. Xeme tahesie xepüte'ahüpaniqueyu 'iya tevi xuriyayacü.

29 Pecuru nü'arisixi vahamatü mevacu'eiyatü müpaü metenivarutahüave, Püreuyevese siepüre temi'enienicü Cacaüyari, teüteri sepa temücava'enieni.

30 Tatevarima vacacaüyari nenucuquetüani Qesusi xeme xemimi cüyesie xe'icavivatü.

31 Cacaüyariri Ti'aitame Tiyuvicueisitüvame nanutivitüni yuserieta, müxepitüanicü 'Ixaherisixi xemütehayevanicü que xemüteyurie, tita 'axa xemüteyurie xemüteheuyehüviyarienicü.

32 Tame tecanühümetüni temunenierixü temütehecüata 'icü que mütiuyü hepaüsita. Müpaüta tinihecüatani 'Iyari Mütiyupata Cacaüyari müvarupitüa müme memi'enie.

33 Müme me'u'enanaca meniuyeha'ani menivacuicucaitüni.

³⁴ Hicü xevitü 'anucuqueca memayuxeüriesie Pareseu mühücütücai, Camarieri mütitevacai, 'inüari niuquiyari ti'üquitameya mühücütücai, ve'eme memü'eriecai yunaitü teüteri, мүcü tivaruta'aitüaca memüvaranuyenü'anicü мүcü teüteri yareutevicacu,

³⁵ müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'Ixaherisixi, yumarima 'aixüa que xemüteyurieni 'icü teüteri vahepaüsita.

³⁶ Meripai panucuque Teuraxi, ya'utaitü quename yüvemetücai. Nauca sienituyari 'uqisi yacütütü hesiena mecateniviyacaitüni. Mücü pumierie, yunaitü memi'eniecai mepeutaxüriexüa, tixaü mepücate'acü.

³⁷ 'Arique nanucuqueni Cura Carereyatanaca quepaucua memacayasarie. Teüteri yumüireme canivarevitüni yu'utüma. Mücüta pu'unieriecai, yunaitü memi'eniecai mepeutayeixüa.

³⁸ Hicüri nepaine, xequenivaruhayeva 'ime teüteri, xequenivarutixüna. Que memütecua'eriva que memüteyurie xüca teüteri vahesüa miemetüni cani'unieriecamücü.

³⁹ Mesü xüca Cacaüyarisüa miemetüni püta, xepücaüvaveni xemeye'unie tietüsü Cacaüyari xe'aye'unieca.

⁴⁰ Mericüsü meni'enieni. Yuhesüa mevarutahüaveca nü'arisixi mevarutivaca müpaü metenivaruta'aitüani memücatiniunicü Qesusisüa memiemetetütü. Menivarutixüna.

⁴¹ 'Isücate vahesüa menivayenexüani meyutemamavietü Cacaüyari meyüvaveme müva'eriecaicü memütave'erivanicü hesüana memümiemetetücaicü.

⁴² Tucaricü tuquita yuquiteta mepücatehayevacai mete'üquitatü metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne quename Qesusi heiserie hexeiya Cürisitütütü me'utiyuatü.

6

Teparevivamete que memüte'anayexeiyarie 'atahutatü

¹ Mericüsü 'ana mepütetamüiriyarümecai teyü'üquitüvamete. Müme Cüriyecusixi vaniuquicü memutiniucacai mepünüquixiecai müme Hepürayusixi vaniuquicü memutiniucacai vahepaüsita, viyurasixi vahesüa miemete memüvaratümaiyaicü tucaricü quepaucua memüvapareviecai.

² Tamamata heimana yuhutatü mevarucuxeürieca teyü'üquitüvamete müpaü mecatenivarutahüave, 'Aixüa püca'aneniqueyu tame Cacaüyari niuquieya xüca tehayeavaque mexasie temüte'apinenicü püta.

³ Hicü ta'ivama, xequenivacuvava yusata 'uqisi 'atahutame 'aixüa memütehecüasie 'Iyaricü memühüpüne memütemaivave. Müme tepüvahüritüani 'icü hepaüsita que müreuyevese.

4 Tamesü tetanenevietü niuquicü texeparevietü tepü'ayumiemetetüni.

5 Mericüsü 'icü niuqui püvanaquecai yunaitü memüyucuxeüri. Mepüvaranuyexei 'Esitevani, 'uqui yuri müti'eriecai 'Iyari Mütiyupatacü mühüncelai, Piripe, Purucuru, Nicanuri, Timuni, Parumenaxi, Nicuraxi Huriyu mayuyeitüa 'Anutiuyuqiyatanaca.

6 Mepüvaruti'uitüa nü'arisixi vahüxie. Müme meyunenevietü yametenivaruhüritüani vaheima me'utimetü.

7 Mericüsü Cacaüyari niuquieya niutixuavere. Teyü'üquitüvamete mepütetimüriyarümecai vaücava Querusaremesie. Mara'acate yumüiretü mepu'enana yuri mete'erietü.

'Esitevani que mütiuviyarie

8 Mericüsü 'Esitevani 'aixüa tiuca'iyaritü türücaüyemecü tiyurienetü vaücava tiniyurienecaitüni teüteri vasata, 'inüari mamarivaveme tiyurienetü.

9 Hicü tuqui 'epuvecai Xünaricate Sirenetari Herecanütüreyatari Vatuqui titevatü. Mana miemeteri, Sirisiya 'Asiya miemete vahamatü mepanucu'ui mehe'ivarümetü niuqui mexüatüatü 'Esitevanimatü.

10 Mepitexiecai que müticuxatacai mütimaivecaicü, 'Iyari mipareviecaicü.

11 Mepüteva'aitüacai 'uquisi memütecuxatanicü 'ipaü, Tame tepi'enie 'axa 'utaineme Muisexi hepaüsita Cacaüyari hepaüsita me'utiyuatü.

12 Mepüvaxamuriecai teüteri, 'uquiravesixi, müme 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitacai. Yapaucua me'u'axüaca meniviya, meneivitüni 'isücate vahesüa.

13 Mana mepüvaruti'uitüa hipame memütehecüatanicü mete'itavatü yame'utiyuatü, 'icü tevi pücatihayeva 'axa 'utaitü 'icü 'ena Cacaüyarisie mieme mupasie hepaüsita, ta'inüari niuquiyari hepaüsita.

14 Tepi'enie müpaü 'utaineme quename 'icü Qesusi Nasaretitanaca 'i'unieca 'icü 'ena, quename 'ipata tayeiyari Muisexi mütasi'upitüa.

15 Me'ixüarietü yunaitü mana memütitecai memayuxeüriesie, mecanixeiya niericaya taheima mieme niuqui tuayame niericayapaü 'aneme.

7

'Esitevani que mütiutaniyu yuhesie mieme, que mütiümü

1 Mericüsü mara'acame mühüritüariecai müpaü niutayüni, Müpaü ti'ane 'icü.

2 'Iya rehüave, Neuxei 'ivamarixi, 'uquiyarima, xequeneu'enana. Tatevari 'Apurahami 'ixeyiacacu Cacaüyari visi mü'ane masiücütü nayuyeitüani Mesuputamiyasie 'uyeicacacu Haranisie caheta'avetü cuxi.

3 Müpaü tinitahüave Cacaüyari, Quenemie 'ena 'acuipepa 'amarema vahesüa, cümü mücü cuieyarisie nemümasihetamaricasitüani quenemie.

4 Mericüsü Cariteyusixi vacuie heyeyaca Haranisie niu-cayerüni. Manata quemasioya 'umücu Cacaüyari nipata 'icü cuiepa haque xeme'uva hicü.

5 Cacaüyari püca'imi 'ena mütinaqueni ni yü'ücacü mücataquenicü, masi Cacaüyari müpaü tinitahüave quename 'ipitüaniquecai mücü, pinieya mürayanicü, 'arique hesiena memüyecünequeacita vapini mürayanicü, sepa yunive mücahexeyiacai cuxi.

6 Müpaü tinitahüave Cacaüyari, 'Atevarima cu'uvamete mepacüne hipame vacuiepa. Mepüteta'uximayasitüarieni vaüriyarica. Nauca sienituyari viyari meniyuriecuni 'axa me'itüarietüvetü muva.

7 Necanivataxanetamücü 'iya nuivari vaüriyarica memütevata'uximayasitüani. Müpaü niutayüni Cacaüyari, 'Ariquemücaque menayecünicuni, ne'uximayasica menexeyiacuni 'ena.

8 Xitequiya 'inüariyari 'ipitüatü nitavevirieni türatu. Müpaüri yüanecacu 'Apurahami nitinuivitüani 'Isahaqui. 'Atahairieca tucarisie pi'inüaritaxü 'ixitetü, 'Isahaquita müpaü piyuri Cacuvu, Cacuvuta müpaü tivaruyuri tamamata heimana yuhutame tatevarima.

9 Müme tatevarima me'ita'uxieca Cuse menitüani 'Equipitusie manuvitüquenicü. Cacaüyari hamatüana puyeicacai.

10 Nitavicueisitüani nai que müti'uximatüariecai, pipitüa 'aixüa mütixeyarienicü mütimaivenicü Parahuni hüxie 'Equipititari mütiva'aitüvametücai hüxie. Mücüri 'isücame neyeitüani Cuse 'Equipitu cuieyari hepaüsita naime yuquita mieme hepaüsita 'ihüritüatü.

11 Mericüsü pühacaxatücai naisarie 'Equipitusie Cananisie, me'uximatüarieximecacu vaücava. 'Icuai mepüca'ucaxexeyiacai tatevarima.

12 'U'ena Cacuva quename 'icuai hexuavecai türicutütü 'Equipitusie, canivarenü'ani tatevarima heiva.

13 Hutarieca me'u'axüacu Cuse puyuhecüataxü yu'ivama vahüxie. Parahunita canivaretimani Cuse maremama.

14 Cuse tiutanü'aca nivaruta'inieni yuquemasi Cacuvu yunaime yumarema haica teviyari heimana tamamata heimana 'auxüvitü meyupaümeme teüteri.

15 Mücü Cacuvu caneyani 'Equipitusie. Mana canemüni, tatevarima mana mecanecuinita.

16 Mana mepayevitüqui Siquemisiepai, mepucateuquiexüa teuquiyapa 'Apurahami minanai pürata tuminiyaricü 'Emuri nivemama Siquemitari me'ituiriecu.

17 Mericüsü 'ayehuracacu mücü tucari maye'atüarienicü tita Cacaüyari yühüritüatü mütitahüavixü 'Apurahami que mütiyünequecai haitü, mücü teüteri mepütetimüiriarümecai 'Equipitusie.

18 'Anari panucuque xevitü 'Equipititari tiva'aitüvametütü. Mücü püca'imaicai Cuse.

19 Mücü cuiepa ti'aitame tateüterima pütivacuamanacai. 'Axa püvaruyuri tatevarima 'üsita memüvarecu'eirienicü yutüriyama, capa meyutinüivitüaxüanicü.

20 Mericüsü 'ana caniutinuiva Muisexi. Visi pü'anecai Cacaüyari hüxie. Mücü haica meseri puverecai yu'uquiyari quie.

21 Quepaucua mucu'eirivaxü, Parahuni nu'aya nicaxeiya 'ucatütü, yunivepaü pitaveriyaxü.

22 Püti'üquitüarie Muisexi naime que memütemaivavecai 'Equipititari yatimaitü. Que mütiniuvecai que mütiuyuri püyüvemetücai.

23 Mericüsü huta teviyari viyari hexeyatü puyuvaüri müva'ivatamiecü yu'ivama 'Ixaheri xiüyarimama.

24 'Ixeiyatü xeime 'axa 'itüariename, heimana niutanuani, 'aixüa pütüuyuri hesiena mieme, pimi 'Equipitutanaca.

25 Müpaü tinicu'erivacaitüni quename 'ivamama metemaicaquecai Cacaüyari que mütivatavicueisitüaniquecai 'iya vapareviecacu. Mümesü müpaü mepücatemaicai.

26 Mericüsü 'uxa'arieca menixeiya teyucucuyamete. Nivanütüamücücaitüni 'aixüa memüteyuxeiyanicü müpaü 'utaitü, Neuxei, xeme xecaniyu'ivamaca. Titayari 'axa xeteyuyurie.

27 Que mü'ane yu'iva 'axa müyurienecai penuyehüa Muisexi müpaü 'utaitü, Quepaicü tati'aitüvame ta'isücame pümasi'acaye 'ecü.

28 Cauca penesimiemücü neta, tacai pemütimipaü 'Equipitutanaca.

29 Hicü 'i'enieca mücü niuqui niyuta'una Muisexi. Cuyecame nayani Mariyani cuieyarisie. Mana meniutinunuiva nivemama yuhutatü.

30 Mericüsü huta teviyari viyari 'anuye'acu, macumavesie canixeiya niuqui tuayame taipa 'uveme tupiriya matitatavecaisie yemuri 'aurie Sinahi mütitevasie.

31 Mücü Muisexi 'ixeyaca heinüsicapaü 'aneme canihüxiyacaitüni. 'Aura 'ayacu müretimanicü que mütiyüanecai, Ti'aitame putaniu müpaü 'utaitü,

32 Ne 'atevarima necanivacacaüyaritüni. 'Apurahami 'Isahaqui Cacuvu necanivacacaüyaritüni. Mücü Muisexi 'uyüyüacatü pücayuvaüriyacai münierenicü.

33 Ti'aitame müpaü tinitahüave, 'Acacai quenanuyexünaxüa 'a'ücasie, mana pemanuca nehesie mieme mupasiecü.

34 Yemecü necanivaxeiya neteüterima que memüte'uximatüarie 'Equipitusie. Necaniva'enieca mema'aiva. Nenacaneni mana nemüvarayevitünicü. Cümüsüari nepümasi'anunü'ani 'Equipitusie.

35 Mücü Muisexi memutixani'eri müpaü me'utiuyatü, Quepai tati'aitüvame ta'isücame pümasi'ayeitüa, mücütüme Cacaüyari caneyenü'ani tiva'aitüvame vavicueisitüvame, niuqui tuayame muxei tupiriyasie 'uveme 'ipareviecacu yütürücariyacü.

36 Mücüri nivarayevitüni 'inüari tiuyurieca mamarivaveme tiuyurieca 'Equipitu cuieyarisie, Haramara Müxetasie, macumavesieta yatiyurienetü huta teviyari viyari.

37 'Icü Muisexi canihücütüni que mü'ane müpaü mütivarutahüavixü 'Ixaheri xiüyarimama, Ti'aitame müxecacaüyari tixexaxatüvame nanucuquetüamücü xe'ivama vasata nehepaü 'aneme. Xepi'enieca.

38 'Icü Muisexi canihücütüni que mü'ane meyeicacai memüyuyexexeürivacai vahesüa macumavesie, niuqui tuayamematü meyeicacai mitahüavixü yemurisie Sinahi mütitevasie, tatevarima vahamatü meyeicacai. Mücüta niuqui mayeyuri putanaqui'erie tasipitüanique.

39 Müme tatevarima mepüca'i'eniecucai, masi mepenuyehüacucai. Yu'iyarisie ta'aurie mepaxüricucai 'Equipitusie

40 müpaü mete'icühüavetü 'Aruni, Cacaüyarixi quetaneutive-viri. Müme tahüxi meniye'huni. Tame 'asitepücatemate que mütiuyunixü 'icü Muisexi mütasi'ayevitü 'Equipitusie.

41 'Ana siqueru meputavevie, mavari mepütecupi mücü cacaüyaritüa. Mecaniyutemamaviecaitüni tita yumamacü memüte'utivevi me'ayexeyatü.

42 Hicü Cacaüyari ta'aurie pave. Püvayetua taheima memücaneniere yunaima va'uximayasica memexeyanicü, müpaü que müre'utüarie texaxatamete vaxapayarisie müpaü 'anuyütü,

Xeme 'Ixaheri quie quiecatari

Xenete'atüirivacai 'acu caxarite mavarite
Huta teviyari viyari macumavesie xehe'uvatü.

43 Masi xepeyexeyacai Muruqui xiriquireya,

Xemüpani yucacaüyari xuraveyari,

Vahepaü tiyxexeyame xepüyueviriecai

Nenevieri xemüvavitüanicü.

Nesü necanixe'anuvitümücü Vaviruniya varita.

⁴⁴ Mericüsü 'ixuriqui tuquiyari haque hecüasica mayecatei mana niuvecaitüni tatevarima vahesüa macumavesie, que mütiu'aitaxü mücü mitahüavixü Muisexi quename hepaüna 'aneme 'ita'aitaquecai 'ixuriqui tuquiyari, 'inüari muxepaü 'aneme.

⁴⁵ Mücü tuqui meputanaqui'eri tatevarima. Cusuematü meni'atüani quepaucua memüvareutaveiyaxüa 'ena memütitecai hipame nuivarite. Mümesietü Cacaüyari vaüriyarica püvati'unasitüa tatevarima vahüxie. 'Arique 'aniuyeicacaitüni Raviri.

⁴⁶ Cacaüyari 'aixüa tiniuca'iyaricaitüni hesiena mieme. Mücü pitavaviri Cacaüyari qui vevimütü haque Cacuvu Cacaüyarieya mayecanicü.

⁴⁷ Sarumuni püta pitaveviri qui,

⁴⁸ sepanetü mücü taheima mümieme tixaü quita müca'ayeca mamacü müveviyata. Que maine tixaxatame,

⁴⁹ Muyuavi canine'üvenitüni haque nemüra'aita.

Cuie püta nequetatüa pucuma.

Que 'aneme qui xepünesitavevirieni,

Naineni Ti'aitame,

Haque nemeca'uxipieni.

⁵⁰ Camüsü, ne nemamacü 'icü naime nepütiutivevi.

⁵¹ Xeme xecüipi püsese'i, yu'iyarisie yunacata xepüca'inüaritärievave Cacaüyari 'inüariyecü, xeme yuheyemecü xepi'unie 'Iyari Mütiyupata xemeri xetevarimata.

⁵² Que mü'ane texaxatamete 'atiuyeicacai meca'itaveiyavecacu xetevarima. Mepüvarucui müme meripai memitahecüataxü 'iya Heiserie Mexeiya 'umamieniquecai. Mücüri xepüyetua, teyucucuyamete xepacü hicü.

⁵³ 'Inüari niuquiyari xeputanaqui'eri niuqui tuayamete metexe'aitüacacu, yaxepücatecahu.

'Esitevani que mütiümierie

⁵⁴ Mericüsü me'ienieca 'icü, yu'iyarisie mepuyeha'a. Mepüyutaquevecai me'ihecatü.

⁵⁵ 'Esitevaniri hünetü 'Iyari Mütiyupatacü, heutinieretü yuheima, visi 'aneme catiniuxeiya Cacaüyari, Qesusi tiuxei Cacaüyari serieta 'utiveme.

⁵⁶ Müpaü niutayüni, Camü, muyuavi nepüxeiya 'anacatenime, Yuri Tevi Cacaüyari serieta 'utiveme netixeiya.

⁵⁷ Carima me'utihivatü meneuyucanaca yunacata. Meniviya 'axeicüa.

⁵⁸ Quiecarisie menenuyehüani, meneitituaxixüani tetcü. Tehecüatamete memunenierixü yu'ixuriqui meputivivi 'uquitüa Sauru mütitevacaitüa.

⁵⁹ Meneitituaxixüani 'Esitevani. Mücü nitahüave Quesusi. Müpaü niutayüni, Quesusi Ti'aitame 'acu, queneutanaqui'eri ne'iyari.

⁶⁰ 'Utitunumaqueca carima caniutahiva, Ti'aitame 'acu, 'icü 'axa memüteyuriecü vahesie pepücarahüpani. Müpaü 'utayüca caneucuni.

8

Sauru que mütivaruveiyacai memüyutixexeürivacai

¹ Sauruta 'iyarieya 'aixüa pü'anecai mumieriecü. Mericüsü 'ana Querusaremesie memüyutixexeürivacai carima menitaveiyarieximecaitüni memü'uximatüariecaicü. Yunaitü meneutayeixüani naisarie quiecarie mucumanesie Cureyasie Samariyasie. Nü'arisixi xeicüa meniyuhayeva.

² 'Uquisi Cacaüyari memayexeyacai meneicuteucu 'Esitevani, vaücava me'utisuatü hepaüsitana.

³ Sauru cuini mieme püva'uximatüacai memüyutixexeürivacai. Vaquita peutahaquecai, varayehapaca 'uquisi 'ucari nivaranutaxürüvacaitüni.

Niuqui 'aixüa manuyüne que müticuxasivacai Samariyasie

⁴ Mericüsü memeutaxüriexüa naisarie meneutayeixüani niuqui 'aixüa manuyüne mecuxatatü.

⁵ Piriperi nuaca Samariya quiecarisie tinivahecüatüacaitüni Cürisitu heiserie mupitüarie hepaüsita.

⁶ Meni'enieni yunaitü que mutainecai Piripe 'axeicüa me'i'enietü me'ixeyatü 'inüari que mütiyurienecai.

⁷ Cacaüyari 'axa memü'anene carima me'utihivatü mepüvarutixünaxüa yumüireme memüvaviyacai. Yuvaücavatü memütutunicai memühurietücatei menanayexürieni.

⁸ Mücü quiecarisie yemecü meniyutemamaviecaitüni.

⁹ Mericüsü 'uqui Simuni mütitevacai mana puyeicacai mücü quiecarisie meripaitü vaquevayatü, Samariyatari tiva'irüviyatü, müpaü 'utaitü quename türücaüyecai.

¹⁰ Yunaitüri 'uquiravesixi türita mepi'eniecai müpaü me'utiyuatü, 'Icü Cacaüyari türücariyaya canihücütüni, Mumarive mütiteva.

¹¹ Mepi'eniecai müixa mütiva'irüviyacaicü vaquevayatü.

¹² Quepaucua yuri memüte'ita'eriri Piripe tivacuxaxatüvame niuqui 'aixüa manuyüne, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü, que mü'ane Quesusi Cürisitu mühücü cuxatatü, 'uquisi 'ucari mepuca'üyarie.

13 Mücüta Simuni yuri tiniuta'erieni. 'Uca'üyarieca pipareviecai Piripe. 'Ixeiyatü 'inüari türücaüyemecü vaücavamecü que mütiyuriencai pü'iyarixiecai.

14 Mericüsü me'u'enanaca nü'arisixi Querusareme meme'uvacai quename Samariyatari me'itanaqui'eri Cacaüyari niuquieya, vahesüa mepüvarenü'a Pecuru Vanimame.

15 Müme meheta'axüaca meniyutanenevieni vahesie mieme 'Iyari Mütiyupata mehexeiyatü memacünecü.

16 'Acuxisü pücativiyavecai ni xeimesie müme. Mepuca'üyarie xeicüa Cürisitusüa memiemetetütü.

17 'Ana vaheima meniutimeni, 'Iyari Mütiyupata mehexeiyatü menacüne.

18 Hicü Simuni nivaruxeiya 'Iyari que memüte'upitüari nü'arisixi vaheima me'utimecu. Nivaranu'üirieniquecaitüni tumini

19 müpaü 'utaitü, Xequeneupitüa neta 'icü türücariya, que mü'ane heima nemutimeni 'Iyari Mütiyupata hexeiyatü mayanicü.

20 Pecuru müpaü tinitahüave, 'Atumini 'ahamatü que'uta'une, tita Cacaüyari mütimicua tuminicü nanaiyacame pemü'eriecaicü.

21 'Icü paürisie mieme 'ecü tixaütü pepücarexeiyani, 'ahesie pücatinaqueni. 'A'iyari pücaheiserie Cacaüyari 'ixeyacacu.

22 Quetineuhayeva que pemütiyuriene, pe'icü'eirieme 'icü tita 'axa pemütiyuriene, queneutavaviri Ti'aitame siparasü xüca pereuyehüviyariemücü 'ipaü pemüti'acühüavecü.

23 Ne nepümasixeiya siüricapaü pegasivime, tita mücatiheiserie penücame.

24 Hicü Simuni müpaü tinita'eiya, Xemesü xequeneutavaviri Ti'aitame nehiesie mieme, 'asinemüca'itüarienicü que xemutiyuane.

25 Hicü mümeri mevarutahecüatüaca me'itixataca Ti'aitame niuquieya, ta'aurie mepaxüri, Querusareme menecüne. Metenicuxatacaitüni niuqui 'aixüa manuyüne naisarie Samariyatari vaquiecaritiesie.

Piripe 'Etiyupiyatanacamatu que memütecuxatacai

26 Mericüsü Ti'aitame niuquieya tuayame müpaü tinitahüave Piripe, Quenanucuquexi, taserieta quenemie huyeta Querusareme mayehane 'utüma quiecaricaxa müracusevasie müye'axe, haque macumave.

27 'Anucuqueca neyani. Camüsü 'uqui 'Etiyupiyatanaca vaücavamecü mühürütüariecai 'enunucutütü, 'Etiyupiyatari va'uquiyari 'uca Canarase müтитеvacaisie miemetütü. Catinhürütüariecaitüni naime piniteya hepaüsita. Mücü 'uqui

necuyeixüani Querusareme müyutanenevienicü, yu'utüma
'acunuaca pumiecai

²⁸ yucaxetasie yecaitü, titerüvatü tixaxatame Quisariyaxi
xapaya.

²⁹ Cacaüyari 'Iyarieya müpaü tinitahüave Piripe, Mana quen-
emie, 'aura queneuye'a мүcü caxeta 'aurie.

³⁰ 'Unausarümetü Piripe, ni'enieni titerüvacame tixaxatame
Quisariyaxi xapaya. Müpaüsü tinitahüave, Petimate 'acu tita
pemütiterüva.

³¹ Mücüri rehüave, Que netiyüveniqueyu, me xüca xe-
vitü canesi'utahecüatüanique. Piripe niuta'inieni manuti-
maquecü, 'auriena mayerünicü.

³² 'Ipaü panuyüne 'utüarica miterüvacai,
Muxa nunusipaü ni'atüarieni мүmierienicü,
Muxa müca'utaniucapaü texitacmete vahüxie
Müpaüta püca'utaniu.

³³ Tixaü mücaratüacü, heiserie püca'upitüarie
Que müreuyevcai quepaucua muta'inüasie.
Quepai püvamaica türiyamama
Tucarieya munavaiyariyecü cuiepa.

³⁴ Hicü tevi мүhüritüariyecai müpaü tinita'eiya Piripe,
Yaquenetineutahüavi cuerietü, quepai püraxata tixaxatame.
Püyuxata, xeime püta püxata nusu.

³⁵ Piripe niutaniuni, nisütüani мүcü 'utüaricasie
tihecüatüatü ticuxaxatüvatü niuqui 'aixüa manuyüne Qesusi
hepaüsita.

³⁶ Huyeta me'uhutü haixapa meniu'axüani. Müpaü niu-
tayüni tevi, Camü ha. Titari reuyevese nemüca'üyarienicü.

³⁷ Müpaü niutayüni Piripe, Xüca 'a'iyarisie yemecü yuri
peti'erieca, 'aixüa caniyümücü. Mücü müpaü tinita'eiya,
Ne yuri necatini'erieca Cacaüyari Nu'aya Qesusi Cürisitu
mühücü.

³⁸ Nita'aita mana mütaquenicü caxeta. Yuhutatü meneu-
cacüne hapa Piripe tevi мүhüritüariyecaimatü. Nica'üya.

³⁹ Hapa me'anaticünecu Ti'aitame 'Iyarieya canitihana
Piripe. Tevi tavari püca'ixei, yutemavietü yuhuyeta niu-
miecaitüni.

⁴⁰ Piripe 'Asutusie caniuyeicacaitüni. Tinicuxatacaitüni
niuqui 'aixüa manuyüne naisarie cuyeicatü quiecaritesie,
'arique peta'a Sesareyapaitü.

9

Sauru ta'aurie que mürave
(Nü'arisixi 22:6-16; 26:12-18)

1 Mericüsü Sauru 'uxiva'atü cuxi müpaü 'utaitü müvacuiniquecai Ti'aitame teyü'üquitüvametemama, caninuani mara'acame mühürütüariecaisüa.

2 Nitavavirieni xapate mütivati'utüirienicü tuquita miemete Ramasicusie, müpaü 'utaineme, Xücasü 'icü varetaxeiya hipame mücü huyeta miemete 'uqisi 'ucari, nivaravitümücü mehüatücaime Querusaremepai.

3 Hicü huyeta 'uyemiecacu, Ramasicu hura 'aye'aximecacu, 'auriena niucumerüca taheima mieme.

4 Cuiepa 'ucaveca ni'enieni xeime müpaü haineme, Sauru 'acu, Sauru, titayari peneticuveiyane 'ecü.

5 Mücü rehüave, 'Uqui que pepüpaicü. 'Iya müpaü niutayüni, Nesü necaniquesusitüni pemünesicuveiyane. Pümasi'ucucuine pemüca'avaüriyacü, pemüti'aquesinacü pe'anaseivatü tiseve-mecü.

6 Sauru 'utayüyüacatü matü müpaü niutayüni, Ti'aitame, tita matinaque yanemütüyurieni. Ti'aitame rehüave, Hicü quenanucuquexi, quiecarisie queneutahaqui. Manari yapepüretahüavarieni que müreuyevese pemütüyurienenicü.

7 'Uqisi hamatüana memü'uvacai mehüxiyatü meniuti'uni me'i'enietü que mu'ane mutaniu, peru tevi mecaxeyatü.

8 Hicü nanucuqueni Sauru cuiepa. Yühüxita 'anutaniereca tixaü pücatiuxei. Mepeiha mamayasie metivütü, meni'atüani Ramasicupai.

9 Haica tucari puyuri caheunieretü caticuatü caharetü.

10 Mericüsü xevitü mana niuyeicacaitüni Ramasicusie tiyü'üquitüvametetü Hananiya titevatü. Tücaricü heinüsita Ti'aitame müpaü tinitahüave, Hananiya 'acu. Mücü müpaü niutayüni, Camüsü Ti'aitame ne necanihücütüni.

11 Ti'aitame müpaü rehüave, Quenanucuquexi, mana quenemie caye Müxeraüye mütiteva 'utüa. Cura quita queneta'ivau Tarusutanaca Sauru mütiteva. Camü mana peyunenevi.

12 Mücüta heinüsita nixeiya 'uqui Hananiya titevacame mana ye'arücame heimana 'utimecame manutanierecü.

13 Hananiya müpaü tinita'eiya, Ti'aitame nepüvaru'eni yumüireme metecuxatame 'icü 'uqui hepaüsita, naima 'axa que mütivayurienecai müme 'ateüterima Querusaresie.

14 'Enata heiserie menipitüani vaniu mara'acate memühürütüarie müvaviyanicü yunaima 'uva mematetahüave.

15 Ti'aitame müpaü tinitahüave, Quenemiesü. Ne nepenuyeteüxixü 'icü, mütihecüatanicü nehapaüsita nuivarite vahüxie cuiepa te'aitamete vahüxie 'Ixaheri xiüyarimama vahüxie.

16 Netinita'üquitüamücü que müreuyevese müticuinecü nehesie mieme.

17 Hicü Hananiya petüa, quita neutahani. Heimana 'utimeca müpaü niutayüni, Ne'iva Sauru, Ti'aitame caneneyenü'ani ne. Mücü Quesusi pemuxei huyeta pe'aye'aximetü, mücü caneneyenü'ani peheunieretü pemayanicü, pemühünenicü 'Iyari Mütiyupatacü.

18 Yapaucua payexüri hüxitana cunieripaü 'anenetü. Heunieretü nayani, 'anucuqueca niuca'üyarieni.

19 'Itanaqui'erieca 'icuai türücaüyetü nayani. Mericüsü Ramasicusie puyeicacai yapaümexa tucari teyü'üquitüvamete vahamatü.

Sauru que müticuxatacai Ramasicusie

20 Cuitüva Huriyusixi vatuquiteta tinihecüatacaitüni Quesusi hepaüsita, 'Iya Cacaüyari caninu'ayatüni 'utaitü.

21 Menihüxiyacaitüni yunaitü memi'eniecai. Müpaü meniutiyanecaitüni, Cari 'icü canihücütüni que mü'ane müvaraye'uniecai müme memehüave mücü que mü'ane mühücü Querusareme quiecatari, 'uvata 'ayumieme munua, müvaranuvitünicü mehüatücaime mara'acate memühüritüarie vahesüa.

22 Sauru yemecü canitürücariyarieximecaitüni. Niva'iyarixitüacaitüni Huriyusixi Ramasicusie memütamacai, nivarutahecüatüani quename 'iyatütü que mü'ane heiserie mupitüarie hücü Cürisitu.

Sauru que mütiutavicuei Huriyusixi me'imiecucau

23 Mericüsü müixa tucari 'utixücu Huriyusixi mecaniyu'enieni me'imienique.

24 Sauru tintimani que memüteyurieniquecai. Quiecaru quitenitesie tucariqü tücaricü menihupiecaitüni me'imienique.

25 Quirivasie me'icayeca tesariya varie meneicatuani yüvicüta teyü'üquitüvamete.

Sauru que mütiuyeicacai Querusaremesie

26 Hicü Querusareme nuaca pütiviyamücücai teyü'üquitüvamete vahesie. Yunaitü mepimacarücai yuri mecate'erietü quename tiyü'üquitüvametücai.

27 Verunave hevitüca caniatüani nü'arisixi vahesüa. Nivarutahecüatüani ya'utaitü quename huyeta 'ixei Ti'aitame, quename Ti'aitame 'itahüavixü, quename Ramasicusie camatü ticuxatacai Quesusisüa miemetütü.

28 Hicü vahesüa niuyeicacaitüni Querusaremesie naisarie cuyeicatü.

29 Pücamacai mütaniunicü Ti'aitamesüa mümiemetücaicü. Ni-uqui nixüatüacaitüni Cüriyecusixi vaniuquicü memutiniucacai vahamatü. Mümesü menimiecucaitüni.

30 'Ivamariximama yametehetimaica meneivitüni Sesareyasiepai, Tarusupaitü meneitanü'ani.

31 Mericüsü memüyutixexeürivacai naisarie Cureyasie, Carereyasie, Samariyasie mepüca'uximatüariecai. Mepuseiriyarie, 'ameniu'uvacaitüni meteheiyehüvirietü Ti'aitame. 'Yari Mütiyupata müiremecü nivatuicacaitüni.

'Eneya que müranayehüiya

32 Mericüsü Pecuru naisarie pücuyeicacai. Manata penua Cacaüyari teüterimama vahesüa Rirasie memütamacai.

33 Mana nicaxeyia xeime 'uqui 'Eneya mütitevacai 'atahaica viyari müyuriecai yu'utasi cacaitü mühuriecaicü.

34 Müpaü tinitahüave Pecuru, 'Eneya 'acu, Quesusi Cürisitu pümasi'anayehüa. Quenanucuquexi, 'a'isi queneutacuicui. Yapaucua nanucuqueni.

35 Yunaitü Rirasie Sarunisie memütamacai menixeyiacaitüni. Ta'aurie me'axürieca Ti'aitamesie meteniviyani mümerita.

Maxama que müranucuquetüari

36 Mericüsü tiyü'üquitüvame 'uca Cupesie necateitüni Tavita titevatü, taniuquicü Rurucaxi titevatü Maxama titevatü. Mücü 'aixüa ti'aneneme tiniyurieneacaitüni cuini mieme, tiniyucanenimayacaitüni.

37 Hicü 'ana tiutacuineca caniumüni. Me'itahauxica qui taüta meneitateni.

38 Mericüsü Rirasie pehura Cupe. Teyü'üquitüvamete me'u'enanaca quename Pecuru mana heyeicacai, hesüana menivarenü'ani 'uquisi yuhutame müpaü mete'itavavirienique, Penücahürixüa 'areutevini tahesüa pemünuani.

39 Pecuru 'anucuqueca vahamatü petüa. Nuacu qui taüta meneitativitüni. 'Auriena menu'axüani yunaitü 'ucari vacünama memucui, me'utisuatü me'ixeisitüatü 'ixuriquite tetüata miemete herie miemete miveviecai Maxama vahesüa 'uyeicatü.

40 Yunaima nivananuyenü'ani Pecuru. 'Utitunumaqueca niyutanenevieni. Ta'aurie 'aveca caxari manucatei müpaü niutayüni, Tavita 'acu, quenanucuquexi. Mücü nanutaniere. Pecuru 'uxeiyaca 'aniutayerüni.

41 'Iya mamayasie tiviereca nenucuhana. Yuhesüa nivarutahüave Cacaüyari teüterimama 'ucari vacünama memucui vahamame. Niyetuani 'ayeniereme.

42 Naisarie tiniutamariva Cupesie, yuvaücatü yuri meteniuta'erieni Ti'aitamesie.

43 Müixa tucari Cupesie pecatei Simunisüa navi 'uhayamesüa.

10

Pecuru Curineriyumatü

¹ Mericüsü 'uqui Sesareyasie pecatei Curineriyu titevatü xei sienituyari cuyaxi tiva'aituatü. Mücü cuyaxi 'Itariyasie Miemete Cuyaxi mepütetetevacai.

² 'Iya caneyexeyacaitüni Cacaüyari, tineiyehüviriecaitüni, yunaitü quiena quiecatarita. Vaücava tiniyurieneacaitüni teüteri vahesie mieme vanenimayatü, nenevieri pipitüacai Cacaüyari yuheyemecü.

³ Mericüsü heinüsipaü 'aneme niuxeiya hecüacame cüa caviecacu tau yacütütü. Cacaüyari niuquieya tuayame hesüana neutahani. Müpaü tinitahüave, Curineriyu 'acu.

⁴ Mücü 'ixeyatü pümacai. Müpaü niutayüni, Tita 'acu 'uqui. Mücü müpaü tinitahüave, 'Anenevieri 'anenimayasica nanutiyeicani Cacaüyari hüxie, pümasi'a'eriva.

⁵ Hicü quenivaranunü'a 'uquisi Cupepai memivitüyucü xeime Simuni Pecuru mütiteva.

⁶ Mücü necani Simunisüa navi 'uhayamesüa. Quiya haramara tesita peve. Mücü camatinitaxatüamücü que müreuyevese yapemütiyurienicü.

⁷ Heyacu niuqui tuayame yamütitahüavixü, yu'aurie püvarutahüavixü yuhutame yunü'arivamete cuya meta Cacaüyari mayexeyacai, memipareviecai xevitü mühücütücai.

⁸ Tivarutahecüatüaca naime, nivarenü'ani Cupepai.

⁹ 'Uxa'arieca me'uhucacu cuxi, quiecarü 'aurie me'aye'axüaximecacu, neutiyani Pecuru qui heima manuvericaisie yutanenevienique tuca.

¹⁰ Neuhacamücücaitüni, reucuaimecücücai. Mexicuxi 'aixüa ticuyünecai 'icuai pütüiheini.

¹¹ Nixeiya muyuavi 'anacatenime, paüri 'acamieme savanapaü 'aneme, cuiepapai macatuiya 'eyeutü tesitana tivütücaitü.

¹² Mana meniye'ucaitüni yunaitü cuiepa temiemete nauca 'ücyari memexeiya, cuterixi, viquixi taheima miemete.

¹³ Xevitü müpaü tinitahüave, Quenanucuquexi Pecuru, quenivarucuya quenivaruticua'i.

¹⁴ Pecuru müpaü niutayüni, Tixaü Ti'aitame. Hasuacu nepüca'iticuaive paüri 'axa müti'anene mücati'itiyatüca.

¹⁵ Hutarieca müpaü tinitahüave mücü, Tita Cacaüyari müti'itie 'axa ti'aneneme pepücatixata.

¹⁶ Haicacüa müpaü pütüiyü, cuitü yapaucua mücü paüri panutihani taheima.

17 Pecuru 'asicatimaicacu tita müti'ayumiemetücai heinüsi, camü 'uquisi Curineriyu müvareyenü'a quiteni meniu'axüani me'icu'ivavatü Simuni quiya.

18 Meputihivacai meheicu'ivaviyatü xüca mana hecateitüni Simuni Pecuru mütiteva.

19 Mücü Pecuru yu'iyaritüacacu heinüsi hepaüsita, 'Iyari müpaü tinitahüave, Neuxei, 'uquisi yuhaicatü mepümasicu'ivava.

20 Quenanucuquexi, mana queneucaye'a, vahamatü quenemie peca'a'iyaritüatü. Nesü nepüvareyenü'a.

21 'Anacayaca haque memeti'ucal 'uquisi Pecuru müpaü tinivarutahüave, Camüsü ne necanihücütüni xemicuvautüve. Titayari xete'u'axüa.

22 Mümesü müpaü meniutiyuani, Curineriyu xei sienituyari cuyaxi mütiva'aitüvame, mücü heiseriemecü yapütüyuriene, püreiyehüviri Cacaüyari. Yunaitü Huriyusixi teüteriyari mepitahecüata. Niuqui tuayame Cacaüyarisüa mümieme müpaü tinitahüave 'ahesüa mütiutanü'acü yuquie masi'inietü, niuqui mü'enienicü 'ecü yapeticuxatacacu.

23 Quita nivaruta'inieni, nivarupitüani haque memayeyaxecü.

'Uxa'arieca 'anucuqueca vahamatü neyani. Hipatü 'ivarixi Cupesie miemete vahamatü menecüne.

24 'Uxa'arieca Sesareyapai meneta'axüani. Curineriyu nivarecueviecaitüni varuta'inieca yumarema yuhamicuma müvanaqui'eriecai.

25 Heutahaximecacu Pecuru, Curineriyu nenucunaque. Hetüana 'ucaveca nenevieri pipitüa.

26 Pecuru nenucuquetüani müpaü 'utaitü, Quenanucuquexi. Nesü 'ahepaü necanitevitüni.

27 Metecuxatacacu mana neutahani. Nivaretaxeiya yuvaücavame memüyuxeürie.

28 Müpaü tinivarutahüave, Xeme müpaü xepütemate, que mü'ane Huriyu teviyari mühücü pücatauniva mütiviyanicü xeime nuivarisie, va'aurie mamienicü. Perusü Cacaüyari müpaü pünetiutahecüatüa tevi mücayüve müpaü mütayüni que-name tevi 'axa 'ane que-name ca'itiya.

29 'Ayumieme necanecu'imavatü necaninuani quepaucua nemeyevitüquie. Hicü necanixecu'ivaviyaniqueyu titayari xenete'utanü'airi.

30 Curineriyu müpaü tinitahüave, Ranuca'atu nepünehaquiecai 'epaucua. Cüa caviecacu tau yacütütü nenineneneviecaitüni nequita. Camü 'uqui nehüxie putique 'ixuriqui merücaüyeme 'anacatütü

31 müpaü 'utaitü, Curineriyu 'acu, pe'enierie 'anenevieri. Cacaüyari pümasiha'eriva que pemüti'acanenimaya.

32 Mericüte, quetineutanü'a Cupepai. Queneta'ini Simuni Pecuru mütiteva. Mücü Simuni navi 'uhayame quie peca haramara tesita. Nuame pumatitaxatüani.

33 Hicü cuitü nepütiutanü'a. 'Ecüsü 'aixüa petiniuyurieni pemunuacü. Hicüsüari tanaitü 'uva tepütacuxeüri Cacaüyari hüxie temi'enienicü naima Ti'aitame mümati'aitüa.

Pecuru que mütiyarutaxatüa Curineriyüsüa

34 Hicü Pecuru müpaü niutayüni, Yuricü hicürixüa nepütimate, Cacaüyari yücü pücativaxeiya teüteri,

35 masi yuxexuime nuivarite vasata que mü'ane müreiyehüviri, que mü'ane heiseriemecü yamütiyuriene, Cacaüyari pitanaqui'eri 'iya.

36 Niuqui 'aixüa manuyüne meyenü'a 'Ixaheri xiüyarimama vahesüa müpaü paine quename Qesusi Cürisitu vapitüani yu'iyarisie memüca'uximatüariecacü. Mücü Qesusi yunaime tiva'aitüvame canihücütüni.

37 Xemeri xepütemate naisarie Cureyasie que mütiuyü, Carereyasie tiusutüariecu quepaucua Vani mütihecüatacai que memüteca'üyarieniquecai.

38 Qesusi Nasaretitanaca canihücütüni, que mü'ane Cacaüyari micaviri yu'iyari Mütiyupatacü türücariyacü. Mücü 'aniyueicacaitüni 'aixüa tiyurienetü, yunaime Cauyumarie müva'uximatüacai varanayexürüvatü, Cacaüyari muyeicacaicü hamatüana.

39 Tameta tepühüme temunenierixü temütehecüata naima hepaüsita que mütiuyurie Huriyusixi vacuiepa Querusaremesie. Müme menimieni me'icavivatü cüyesie.

40 Cacaüyari nenucuquetüani hairieca tucarisie. Nipitüani masiücütü mayanicü

41 yunaitü teüteri meca'ixeyacacu, tehecüatamete xeixüa Cacaüyari müvaranuyexei matüaripai menixeiya, temixei tame temütecuacai temüte'u'i hamatüana müquite vasata 'anucuquecu.

42 Pütasi'uta'aitüa temütevacuxaxatüvanicü teüteri, temütehecüatanicü quename 'icü hücü que mü'ane Cacaüyari micaye 'ayenenieremete müquiteta va'isücame mayanicü.

43 Hepaüsitanata yunaitü texaxatamete mecatenihecütani müpaü me'utiyuatü, müme hesiena yuri memüte'erie tinivareuyehüvirieni tita 'axa memüte'uyuricü hesüana memümüemetecü.

Teüteri memücahuriyusixitücai meheixeyatü que memüte'acü 'Iyari Mütiyupata

44 Mericüsü 'icü niuqui ticuxatacacu cuxi Pecuru, 'Iyari Mütiyupata vahesie tiniviyani, yunaitü niuquieya memü'enie vahesie.

45 Yuri memüte'eriecai Pecurumatü memu'axüa memühuriyusixitücai mecanihüxiyacaitüni memücahuriyusixi müpaü memüte'umiquiecü, 'Iyari Mütiyupata vahesie mutatuiyacü.

46 Mepüva'eniecai metecuxatame niuquitecü, 'aixüa me'utiyuaneme Cacaüyari hepaüsita.

47 Mericüsü müpaü tinivarutahüave Pecuru, Quepai püvanenasitüiya ha, memüca'üyarienicü 'ime. Havaicü. 'Iyari Mütiyupata meputanaqui'eriexüa tahepaü.

48 Tinivaruta'aitüani memüca'üyarienicü Quesusi Cürisitu mehüavetü. 'Ana menitavavirieni vahesüa 'amüreutevinicü yapaümexa tucari.

11

Pecuru que mütiyarutaheciütüa memüyuyexexeürivacai Querusaremesie

1 Mericüsü nü'arisixi ta'ivamata Cureyasie memu'uvacai meteniutamarieni quename müme memücahuriyusixitücai me'itanaqui'eri Cacaüyari niuquieya.

2 Quepaucua Querusaremesie meutiyunixü Pecuru, müme xitequiya 'inüariyarisie miemete meniniuquixiecaitüni

3 müpaü me'utiyuatü, Titayari 'ecü petinua müme memüca'inüaritüarie xitequiya 'inüariyari'icü vahesüa, vahamatü perecuacai.

4 Pecuru tinivarutixatüatüyani xexuime que müreyü müpaü 'utaitü,

5 Ne quiecaru Cupe müracutevasie neneyeicacaitüni. Nenenenevietü, heinüsipaü 'aneme nexeyatü, necanixeiya paüri taheima 'acamieme tesitana tivütücaime savana 'amayeyevapaü tiyuxexeyame. Ne'aurie niucaveni.

6 Neni'ixüariecaitüni nehe'erivatü. Nenivaruxeiya nauca 'ücateyari memexeiya cuiepa miemete, yeutari cuterixi viquixi taheima miemete.

7 Nepi'enie xeime müpaü münetiutahüavixü, Quenanucquexi Pecuru, quenivarucuya quenivaruticua'i.

8 Nesü müpaü neniutayüni, Tixaü Ti'aitame, tita 'axa müti'anene mücati'itiya hasuacua neteta pücaheutahave.

9 Hutarieca müpaü canetiniuta'eiya que mü'ane taheima mutaniucacai, Tita Cacaüyari müti'itie pepücahaine 'ecü quename 'axa ti'anene.

10 Haicacüa müpaü pütiuyü. Paüri naitü nanutihanieni taheima.

11 Camüsü yapaucua meniu'axüani yuhaicatü 'uquisi mücü qui nemüvayecateisie, nehësüa memeyenü'ari Sesareyasie meheyecüneca.

12 'Iyari müpaü pünetiutahüavixü, Vahamatü quenemie tixaü pecati'a'iyaritüatü. 'Ime ta'ivama 'ataxevitü mene-siteütacacu mana teneta'axüani. 'Uqui quita teneutahaxüani.

13 Mücü catatiniutahecüatüani que mütixei niuqui tuayame yuquita 'utiveme müpaü 'utaineme, Cupepai quetineutanü'a memevitünicü Simuni Pecuru mütiteva.

14 Mücü pümatitaxatüani niuqui cümana pemütavicueisitüarieni 'ecü, 'aquie quiecatarita metetavicueisitüarieni yunaitü.

15 Ne netiusutüacu neticuxatatü, 'Iyari Mütiyupata vahesie pütiuviyaxü tahepaü sutüapai tahesie mütiuviyaxüpaü.

16 Ne nepeye'erie Ti'aitame niuquieya que mainecai, Vani pütiuca'üyacai hacü, xeme püta xepüca'üyarieni 'Iyari Mütiyupatacü.

17 Mericüte, Cacaüyari yaxeicüa que mütatiupitüa yuri temüteta'erienicü Ti'aitame Qesusi Cürisitusie, müpaürita tinivarupitüani müme. Ne quesü netiyüvecai nemitanenanicü Cacaüyari.

18 Hicü 'icü me'u'enieca, cayuvatü meniumacaitüni. 'Aixüa meniutiyanecaitüni Cacaüyari hepaüsita müpaü me'utiyuatü, Mericüte Cacaüyari tinivarupitüani müme memücahuriyusixita memütehayevanicü que memüteyuriecäi para tucari memexeyanicü.

Que memüteyuyexexeürivacai 'Anutiyuquiyasie

19 Mericüsü müme memüveveyarietüvecäi 'umieriecu 'Esitavani meneutayeixüani. Meneta'axüani Penisiyasie Sipüresie 'Anutiyuquiyasie. Niuqui mepücatevacuxaxatüvacai hipame, Huriyusixi xeicüa.

20 Hípatü müme mecanisipüretaritücaitüni mecanisirenetaritücaitüni. Müme 'Anutiyuquiya me'u'axüaca metenivacuxaxatüvacaitüni Cüriyecusixi niuqui 'aixüa manuyüne Ti'aitame Qesusi hepaüsita.

21 Mücü Ti'aitame yütürücariyacü nivapareviecaitüni. Yuvaücavatü yuri mete'erietü, ta'aurie me'axürieca, Ti'aitamesie meteniviyanü.

22 Mericüsü vahepaüsita mepu'enanaxü müme memüyuyexexeürivacai 'ana Querusaremesie. Verunave menenü'ani 'Anutiyuquiyapai.

23 Nuaca, nieretü 'aixüa quemütiuca'iyaricai Cacaüyari, caniyutemaviecaitüni. Yunaimé nivatuicacaitüni Ti'aitamesie memüteviyanicü ya'ayumiemetücacu va'iyari.

24 Mücü 'uqui 'aixüa pütiyuriencäi, pühüncäi 'Iyari Mütiyupatacü, yuri püti'eriecäi vaüca. Yümüretü yemecü Ti'aitamesie meteniviycacaitüni.

25 Hicü Verunave Tarusupai neyani 'icuvaunetü Sauru. Heitaxeiyaca caneivitüni 'Anutiyuquiyapai.

26 Mana xei viyari mepuyurie memüyuyexexeürivacai vahamatü meyucuxexeürivatü. Yümüireme meteniva'üquitüacaitüni vaücava. 'Anutiyuquiyasie teyü'üquitüvamete Cürisitiyanusixi mepüte'utaterüvari meri.

27 Mericüsü 'ana menacanaxüani texaxatamete Querusaremetari 'Anutiyuquiyapai.

28 Xevitü 'anucuqueca Hacapu mütitevacai tiniutahecüata 'Iyari müpaü titahecüatüacu quename hacaxa 'ayaniquecai vaücava naisarie teüteri mematitecaisie. Müpaü pütüuyü quepaucua Cürauriyu müti'aitametücai mücü cuiepa.

29 Yuxexuitü teyü'üquitüvamete que memüteheixeyacai, meniYuvaüriyacaitüni tixaütü memüte'anunü'anicü memüvaporevienicü yu'ivama Cureyasie memütamacai.

30 Müpaüsü mepüte'uyuri. Meneinü'a va'uquiyarima vah-esüa. Verunaveri Saururi menel'üni.

12

Cacuvu 'umieriecu Pecuru que müranutahüiya

1 Mericüsü 'ana Herurexi müti'aitametücai mücü cuiepa ni-varutiviya memüyuyexexeürivacai hipame 'axa vayurienique.

2 'Ixiparacü tiniuta'aita mümierienicü Cacuvu Vani mü'ivayatücai.

3 Retimaica que mütivanaquecai Huriyusixi, müpaüta 'arique niviya Pecuruta, 'iya semanasie quepaucua 'ixüararipa pa mücuxaxani mecuatü memüte'uhayevaxü.

4 Pecuru 'uviyaca nenutahüani. Nivaruhüritüani tamamata heimana 'ataxeime cuyaxi yunanaucatü memi'üviyanicü. Pasicua 'ixüarariyari 'aye'ayu teüteri vahüxie ni'atüarieniquecaitüni Pecuru mümierienicü.

5 Mücü ni'üviyariacaitüni casariyanata. Memüyuyexexeürivacai mecatehayevatü nenevieri mepipitüacai Cacaüyari hesiena mieme.

Pecuru que mütiuxünarie casariyanata

6 Mericüsü quepaucua Herurexi 'uxa'arieca mi'atüaniquecai Pecuru teüteri vahüxie mümierienicü, mücü tücarisie nicusucaitüni Pecuru yuhutatü cuyaxi naisata me'uti'ucacu, huta tepüayari'acuvietü. Tehüvemete quitenie hüxi meni'üviyacaitüni casariyana.

7 Camüsü Ti'aitame niuquieya tuayame mana niutiqueni. Quitapai pucumerücaxü. Serietana heicuvaca Pecuru nenu-tahütüani müpaü 'utaitü, Quenanucuquexi xeiya. Tepüa panacaxüri mamayasie puxünixü.

⁸ Niuqui tuayame müpaü tinitahüave, Quena'ahüa, 'acacaisie queneuquexi. Müpaü pütuyuri. 'Arique müpaü tinitahüave, 'A'ücarí quenivacuquema quenenanuveiya.

⁹ 'Anuyeyaca neiveiya. 'Asipücatimaicai muyuritücai que mütiyuriencai niuqui tuayame. Heinüsi püta pü'eriecai.

¹⁰ Me'anuyenexüaca xeime yuhutame tehüvemete va'aurie, tepüa 'itupariyarisie meniu'axüani quiecarisie muyenena. 'Itupari yücümana natenire vahesie mieme. Mana me'anuyenexüaca xeime cayesie menanuyenexüani. Yapaucua neyani hesüana niuqui tuayame.

¹¹ Hicü Pecuru tiyumaica müpaü niutayüni, Hicürixüa nepütimate yuricü Ti'aitame meiyenü'a yuniuqui tuayame. Herurexi nesi'uviyacu pünesi'uxünaxü, Huriyusixi teüteriyari que memünetexeyacucai nai pünesi'uxünaxü.

¹² Mericüsü yatiumaica mana ninuani Vani Maricuxi müttitevacai varusieya quie, Mariya müttitevacai varusieya. Muva meniyuxeüriecaitüni yumüretü meyunenevietü.

¹³ 'Itupari vari neyütüani. 'Üimari püvayetüa Xute müttitevacai heu'enaque.

¹⁴ Tinetimani Pecuru müniuquieyatücaicü, peru cacatineuyepieni müyutemaviecaicü. Masi 'unausarümetü quita tinivarutahecüatüani Pecuru quitenie mutivecaicü.

¹⁵ Müme müpaü metenitahüave, Tietü peca'amaica. Mücüsü, Xüari mücü pühücü 'utaitü, müpaü tinivacühüavecaitüni masi. Müme müpaü meniutiyuani, Niuquieya tuayame pühücü.

¹⁶ Pecuru mana puyuhayevacai heyuituvatü. Meteheuyepieca menixeiya, menihüxiyacaitüni.

¹⁷ Yumamacü nivaru'inüaritüani cayuvatü memütamarecü, tinivarutahecüatüani Ti'aitame que müttivayevitü casariyanata. Müpaü tinivarutahüave, Yaxequetenivarutahecüatüa Cacuvu ta'ivamarixita. 'Anuyeyaca xaüsie neyani.

¹⁸ Mericüsü 'ucatarecu cuyaxi yemecü meniyuxamurietüvecaitüni queri tiuyunxü Pecuru me'utiyuatü.

¹⁹ Herurexi heicuvauca pücaheitaxei. 'Ayumieme nivaruta'ivaviya tehüvemete, tini'aitacaitüni memücüi'ivacü. Hicü Herurexi Cureya heyeyaca yapaümexa tucari neyuriecaitüni Sesareyasie.

Herurexi que müttiumü

²⁰ Mericüsü Herurexi püvaxeümacai Tirutari Sirunitari. Müme 'axeicüa meniu'axüani hesüana, me'itihamicutaca que mü'ane cuiepa ti'aitame quita mühürütüariecai Purasitütütü. 'Aixüa memüteyuxeiyanicü menitavavirieni, vacuiepa quiecatari memeyehüacaicü 'icuai mematücünicü ti'aitame cuieyarisie timieme.

21 Xeime tucarisie Herurexi ti'aitame 'ixuriquiyari 'anacatütü, ti'aitame 'uvenieyasie 'acaitü, tinivacuxax-atüvacaitüni.

22 Teüteri müpaü meniutihivacaitüni, Tevi püca'utaine, Cacaüyari püta putaine.

23 Ti'aitame niuquieya tuayame yapaucua nivani 'aixüa müca'utainecaicü Cacaüyari hepaüsita. Cuisietü niümüni.

24 Mericüsü Ti'aitame niuquieya naisarie pü'enieriecai niu-timüire.

25 Verunave Saurumatü Querusareme me'ayenexüaca yu'utüma meniucunuaxüani 'aye'acu vahüritüarica. Menevitüni Vani Maricuxi mütitevacai.

13

Verunave Saurumatü heiva que memüthehecü metecuxatatü

1 Mericüsü memüyuyexexeürivacai 'Anutiyuquiyasie hipatü mecatenixaxatametetücaitüni meteni'üquitametetücaitüni Verunave, Simuni Niqeri mütitevacai, Rusiyu Sirenetanaca, Manaheni ti'aitame Herureximatü memutivaverixü, Sauru.

2 Müme Ti'aitame 'uximayasicaya yameteyuriecacu meyuhaquiecacu, müpaü niutayüni 'Iyari Mütiyupata, Nehesie mieme xequenivarupata Verunave Saurumame 'ipaü memüte'uximayacacü que nemütivatahüave.

3 Me'uyuhaquieca meyutanenevieca vaheima me'utimeca memühüritüariecaicü, menivarutatuani.

Nü'arisixi que memütecuxatacai Sipüresie

4 Mericüsü 'Iyari Mütiyupata nivarenü'ani. Sereusiyasie menecüne. Mana naviyasie menecüne Sipürepai.

5 Saramina me'u'axüaca metenihecüatacaitüni Cacaüyari niuquieya Huriyusixi vatuquiteta. Vani püvatupiritücai.

6 Cuie hapa müyema 'amacuyevasie meniuyecüne Papuxipai. Mana meneitaxeiya xeime Huriyu mütiyuquevayametücai, ti'itavatü mütixaxatametücai, Paruquesusi mütitevacai.

7 Mücü necateitüni que mü'ane cuiepa mühüritüariecaisüa, Seruquiyu Pauru mütitevacaisüa mütimaivecaisüa. 'Iya ni-varuta'inieni Verunave Sauru. Ni'eniemücücaitüni Cacaüyari niuquieya.

8 Vahepaüsita ni'uxiva'acaitüni mücü tiyuquevayame 'Erimasi mütitevacai Cüriyecusixi vaniuquicü. Nicu-nütüamücücaitüni que mü'ane cuiepa mühüritüariecai yuri mücatita'erienicü.

9 Saurutütü, Papuru mütitevata, hünetü 'Iyari Mütiyupatacü, 'ixeiyatü,

10 müpaü niutayüni, Cari 'ecü pepühüne naime 'irümaricü nai 'axa müti'anecü. Cauyumarie pepünu'aya, pepica'una nai

mütheiserie, pepücatihayeva 'ecü pe'itunatü Ti'aitame huyeya müxexeuravi.

¹¹ Camüsü Ti'aitame pümasinenani yumamacü. Pe'acüpetü peca'ixeyavetü tau penayeimücü yapaümexa. Yapaucua pucucutuxaxüa pu'iyüri. Cumenetü xeime nicuvaunecaitüni menuhanacü mamayasie tiviereme.

¹² 'Iya cuipepa mühürütüariecai 'uniereca que mütiuyü yuri tiniuta'erieni. Pühüxiyacai Ti'aitame 'uquisicaya hepaüsita.

Papuru Verunavematü que memütecuxatacai 'Anutiuyuqiyasie Pisiriya cuieyarisie

¹³ Mericüsü Papuxisie menecüne müme Papurumatü memü'uvacai. Perüque meniu'axüani Pamüpiriya cuieyarisie. Vani mana nanayeyani vahesie. Ta'aurie 'aveca Querusareme neyani.

¹⁴ Mümesü me'anucüneca Perüque, meniu'axüani 'Anutiuyuqiyasie Pisiriya cuieyarisie. Meheutahaxüaca Huriyusixi vatuquita 'uxipiya tucarisie mana menatecaitüni.

¹⁵ 'Utiterüvariecu 'inüari xapayari texaxatamete vaxapayari, tuqui vava'üte niuqui menenü'ani vahesüa müpaü me'utiuyatü, Ta'ivama xüca niuqui xehexeyani xemüvatuicanicü teüteri, yaxequeteneutaxata.

¹⁶ Papuru 'anucuqueca yumamacü varu'inüaritüaca müpaü niutayüni,

Neuxei 'Ixaherisixi, xemeta Cacaüyari xemüteheuyehüviri, xequene'enanaca.

¹⁷ 'Icü 'Ixaherisixi teüteriyari vacacaüyari nivaranuyeteüxü tatevarima. Teüteri vahesie mieme 'aixüa pütiuyuri quepaucua memücü'uvametetücai 'Equipitu cuieyarisie. Yütürücariyacü nivarayevitüni muva.

¹⁸ Huta teviyari viyari yacütütü tinivamicuacaitüni macumavesie me'u'uvacacu.

¹⁹ Varuca'unaxüaca 'atahutame nuivarite Canani cuieyarisie mana nivarupitüani vacuie vahesie mütinaquenicü.

²⁰ 'Arique nauca sienituyari heimana huta teviyari heimana tamamata viyari yacütütü 'isücate nivapitüacaitüni, 'ariqueta Samueri pütixaxatametücai.

²¹ Mericüsü 'ana menitavavirieni cuipepa ti'aitame. Cacaüyari nivarupitüani Sauru Sixi nu'aya Venicamini nuivarieyasie mieme. Huta teviyari viyari 'anucayacu

²² Cacaüyari nipata. Nicayeni Raviri, cuipepa ti'aitame mayanicü vahesie mieme. Müpaü tinitahecüata hepaüsitana, Ne nenitaxeyia Raviri Quisahi nu'aya, 'uquitüme ne'iyaripaü yaticamieme. Naime que münetaquaque yatiniyuriemücü.

23 'Iyasie memüyecü xevitü, Cacaüyari que mainecaipaü 'Ixaherisixi vavicueisitüvame payeitüa Quesusi.

24 Meripai canuavecacu cuxi мүcü, Vani tini-vahecüatüacaitüni yunaimе 'Ixaherisixi teüteriyari memüca'üyarienicü metehayevatü que memüteyuriecai.

25 Yu'uximayasica nüximetü Vani, müpaü niutainecaitüni, Que xetecu'eriva ne nemühücü. Nesü nepücahücü. Camü xevitü ne'utüma 'upamie. Nesü 'aixüa nepücatiuca'iyari nehесie мүtinaquenicü ni cacaiya nemixünirienicü nemiparevienicü.

26 Neuxei 'ivamarixi, 'Apurahami xemüxiüyarimama, xeme Cacaüyari xeteheuyehüvirietü xemu'uva, xehesie mieme peyenü'ari 'icü niuqui que xemütetavicueisitüarieni manuyüne.

27 Querusareme memütama va'uquiyarimata mepücaheitima Quesusi, mepücaheitima texaxatamete vaniuqui 'uxipiya tucarisie мүtiutiterüvarüva, masi mepeye'atüa мүcü niuqui me'enutahüatü.

28 Sepa tixaü memücate'utaxei me'imienique, menitavavirieni Piratu мүmierienicü.

29 Mete'aye'atüaca naimе hepaüsitana мүtiuti'utüarie, mehecaxünaca cüyesie, teuquiyapa meneitateni.

30 Cacaüyari püta мүquite vasata nenucuquetüani.

31 Müixa tucari мүme hamatüana memeutiyunixü Querusaremepaitü Carereyasie meheyecüneca, мүme mecanixeiyacaitüni. Müme memunenierixü metenivahecüatüaca teüteri hicü cuxi.

32 Tameta tepütexetaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne, quename 'ipaü tiuyü que мүtivarutahüavixü tatevarima manuyüne.

33 Cacaüyari 'enucuquetüaca Quesusi müpaü püreye'atüa tame temüvatüriyama tahesie mieme. Müpaüta hutarieca mieme cuicari Cuicari Xapayarisie müpaü paine, 'Ecüsü pecaninenivetüni, hicü nepүmasi'utinuivitüa.

34 Müpaü paineta quename 'enucuquetüayu мүquite vasata, hasuacuari tavari catapünequecai müpaü 'utaitü, Ne yaneticamietü netinixepitüamүcü tita nemүtiuta'aitaxü Raviri hepaüsita.

35 'Ayumieme xeime cuicarisie müpaü paineta, Que mü'ane pemipataxü 'ahesie mieme, мүcü pepүcapitüani мүtapүnecü.

36 Mericүsü Raviri yutucarisie miemete varuparevieca, Cacaüyari que мүtiyүcүhүavecai, müpaü tineucuni Raviri. Yutevarima vahesüa neyani. Xüari putapүnixü.

37 Mücü masi que mü'ane Cacaüyari menucuquetüa, мүcüri pүcapүnicai.

38 'Ayumieme yaxequetenemaica xeme ne'ivama, müpaü tepütexehecüatüa, tita 'axa xemüteyurie

xemüteheuyehüviyarieni 'iya yamütiuyuricü. Naime cümana
xemüca'yüvavecai heiserie xemüpitüarienicü Muisexi 'inüarieya
niuquiyaricü,

³⁹ mücüsie meteviyatü yunaitü yuri memüte'erie heiserie
mecanipitüarieca.

⁴⁰ Yumarima 'aixüa 'asixe'itüarienicü texaxatamete vaxapa-
yarisie que maine,

⁴¹ Neuxei tave'eriecate,

Xequene'iyarixieca xequenecui'ini.

Que nemütiyurieni ne mexi xe'u'uva,

Yuri xepücate'erieca sepa xevitü mütixe'utaxatüanique.

⁴² Mericüsü me'ayenexüaca Huriyusixi vatuquita, müme
menivarutavavirieni 'icü niuqui memütecuxatanicü tavari
'uxipiya tucarisie.

⁴³ Tuquipa mehecüneca yumüiretü Huriyusixi meni-
varanucuveiya Papuru Verunavemame, hipatüta Cacaüyari
me'ayexeyiatü Huriyusixi memayuyeitüa vahamatü.
Müme metenivacuxaxatüvacaitüni menivatuicacaitüni
memüyuhayevacü tavari memüca'yupatacü Cacaüyari 'aixüa
tiuca'iyaricacu vahesie mieme.

⁴⁴ Hicü tavari 'uxipiya tucarisie 'esivatücacu yunaitü
quiecatari meniyucuxeürieni memi'enienicü Cacaüyari
niuquieya.

⁴⁵ Huriyusixi mevaruxeyaca müme memüyucuxeüri, meni-
uye'uxiva'ani. Meneuniuni Papuru niuquieya hepaüsita 'axa
metecuxatatü.

⁴⁶ Papuru Verunave mecama'atü müpaü meniutiyuani,
Püreuyevacai temütexetaxatüanicü xeme Cacaüyari
niuquieya meri. Xeme xepixani'eri, xecaniyuhecütani
'aixüa xemücate'u'iyari xehesie mütinaquenicü tucari
müca'üve. 'Ayumiemerü ta'aurie tepaxüri, nuivarite
tenivatahüavicuni.

⁴⁷ Müpaü pütatiuta'aitüa Ti'aitame müpaü 'utaitü,
Ne hecuarivivame nepümasi'ucaye nuivarite vahesie mieme
Pemüvatavicueisitüanicü naisari cuie manunierapai.

⁴⁸ Hicü nuivarite me'i'enieca meniyutemamaviecaitüni.
'Aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari niuquieya hepaüsita.
Yunaitü tucari müca'üve memupitüarieniquecai yuri meteni-
uta'erien.

⁴⁹ Mücü cuiepa naisarie pü'enieriecai Ti'aitame niuquieya.

⁵⁰ Huriyusixi mepüvarutaxamuri 'ucari memütehaxeyeyacai
memümarivacai, quiecatari va'uquiyarimata,
memüvaruveiyanicü Papuru Verunave. Menivaranuyenü'ani
yucuiepa.

⁵¹ Müme meneicasixüani tumuanari yü'ücatesie 'inüari
meyurietü vahepaüsita. 'Icuniyu meneta'axüani.

52 Teyü'üquitüvamete vaücava meniyutemamaviecaitüni, 'Iyari Mütiyupatacü mecanihüpünecaitüni.

14

Papuru Verunavematü que memüte'uyuri 'Icuniyusie

1 Mericüsü 'Icuniyusie meyuteütatü meneutahaxüani Huriyusixi vatuquita. Metenicuxatacaitüni, 'ayumieme yuri meteniuta'erieni Huriyusixi Cüriyecusitüxita yumüiretü.

2 Huriyusixi yuri memücate'eriecai mepüvarucunuitüa mepüvahaxüatüacai müme memücahuriyusixitücai ta'ivama vahepaüsita.

3 Müme masi müixa 'amepütitecai mecamamatü Ti'aitamesüa memümiemetetücaicü. 'Iya tinihecüatacaitüni niuqui 'aixüa que mütiuca'iyari manuyüne hepaüsita. Püvarupitüaxüa yumamacü 'inüari mamarivaveme memüteyurienicü.

4 Hicü quiecatari hixüata mepüyusanaxü. Hipatü Huriyusixi vahesie meteniviyacaitüni, hipatüta nü'arisixi vahesie meteviyacai.

5 Müme memücahuriyusixitücai Huriyusixi vahamatü va'uquiyarima vahamatü menisütüani 'axa mevayuriecütü mevatuaxicütü.

6 Nü'arisixi yamepütehetima, mepüyuta'unaxüa quiecaritesie Risitürasie Rerüvesie mana hurava Ricahuniya cuieyarisie.

7 Muva mepe'uvacai metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne.

Papuru que mütiutuaxi Risitürasie

8 Mericüsü 'uqui Risitürasie pecatei müyutexiecai yü'ücatecü, hurietü mutinuivaxü hasuacua müca'uyeicacai.

9 Mücü ni'eniecaitüni Papuru ticuxatame. 'Iya 'ixeiyaütü, yatimaitü yuri müti'eriecaicü mütavicueisitüarienicü,

10 carima müpaü tinitahüave, Quenanucuquexi, 'a'ücate queneutixusera. Niutisuna, cuyeicatü nayani.

11 Teüteri me'ixeiyaaca Papuru que mütiuyuri, me'utihivatü Ricahuniyatari vaniuquicü, müpaü meniutiyuani, Cacaüyarixi tahesüa mepacanaxüa teüteri vahepaü meteyuxexeiyaütü.

12 Verunave meputaterüvaxü Cupiteri, Papuru mete'utaterüvaxü Mericuriyu mücü niuqui mecutuacü masi.

13 Cupiteri tuquieya quiecarari 'aurie manuve, mara'acameya niva'atüani turusixi va'avate xuturiyatücaime quiteniesie. Teüteri vahamatü, 'iya mavari nivacui'iriemücaitüni.

14 Me'u'enanaca nü'arisixi Verunave Papuru, yu'ixuriqui metisanatü me'unausaxüaximetü meniu'axüani teüteri vah-esüa me'utihivatü

15 müpaü me'utiyuatü, Xeme 'acu titayari müpaü xeteyurie. Tame xehepaü tecaniteüteritüni, xehepaü teteniu'iyarini. Tepütexetaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne ta'aurie xemaxürenicü, xetehayevame 'icü yacü xemüyüa, Cacaüyari mayeyurisie xemüteviyanicü püta. Mücü muyuavi cuie haramara putivevi, naima vahesie mütiyeyeica tiutivevi.

16 Xeteüterima quepauca memanuticüpai nivapitüacaitüni yunaima nuivarite yuhuyeta memeu'uvanicü.

17 Siepüre pücayhayevacai caheixeyatü que mü'ane mitahecüataque. 'Aixüa tiniyurienecaitüni, taheima mieme viyeri pütasipitüacai, 'icuaxi mutixuxuavere pütasipitüacai. Xe'iyarisie putihüniyaxü xemütecuacacü xemüyutemamaviecacü.

18 Müpaü me'utiyuaca haveri mieme xeicüa menivarucunuitüani teüteri mavari memücavacui'irienicü.

19 Mericüsü Huriyusixi mana meniu'axüani 'Anuti-yuquiyasie 'Icuniyusie meheyecüneca. Menivarucunuitüani teüteri. Menitituaxixüani Papuru. Meneihana quiecarisie tesie müquime me'eritü.

20 Teyü'üquitüvamete mehaquetücünecu 'auriena, nanucuqueni. Quiecarisie neutahani. 'Uxa'arieca Rerüve petüa Verunavematü.

21 Mana niuqui 'aixüa manuyüne metenivacuxaxatüvacaitüni quiecatari, yuvaücavame meteniva'üquitüacaitüni. 'Arique ta'aurie menaxürieni, Risitürasie 'Icuniyusie 'Anuti-yuquiyasie meniuyecüne.

22 Teyü'üquitüvamete va'iyari meniutuicaxüani metevacuxaxatüvatü para yuri mete'erietü memüyuhayevacü, müpaü me'utiyuatü que müreuyevese vaüca te'u'uximatüarieme temeutahaxüani Cacaüyari müra'aitasie.

23 Naisarie memüyutixexeürivacai va'uquiyarima menivaranucayasa. Meyutanenevieca me'uyuhaquieca mepihüritüa Ti'aitame müme yuri memüte'uta'erie hesiena vahepaüsita.

Que memüteheta'axüa 'Anuti-yuquiyasie Siriya cuieyarisie

24 Hicü Pisiriya cuieyarisie mepuyecü. Pamüpiriya cuieyarisie meniu'axüani.

25 Perüquesie niuqui mete'utixataca meniucayune Hatareyasie.

26 Mana naviyasie menecüne 'Anuti-yuquiyasiepai haque memetatuiya Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyarinicü vahesie mieme, memüte'uximayacacü que memüteheye'atüa.

²⁷ Me'u'axüaca menivarucuxeürieni memüyuyexexeürivacai. Metenivacuxaxatüvacaitüni quepaümeme mütiyurienecai Cacaüyari vahamatü 'uyeicatü, müpaüta que müreteni yuri memüteta'erienicü nuivarite.

²⁸ Müixa meniuyhayeva teyü'üquitüvamete vahesüa.

15

Querusaremesie que memüte'uyu'eni

¹ Mericüsü hipatü Cureya meheycüneca meteniva'üquitüacaitüni ta'ivama müpaü me'utiyuatü, Xeme xüca xitequiyacü xeca'inüaritüarieni que maine Muisexi yeiyarieya, xepücaüvave xemütavicueisitüarienicü.

² Papuru Verunave yemecü meniniuquixiecaitüni niuqui metexüatüacai müiremecü vahepaüsita. 'Aixüa meniuyurieni Papuru Verunavematü hipatü müme me'üaritü Querusareme memanüticünecü nü'arisixi vahesüa 'uquiravesixi vahesüa 'icü niuqui hepaüsita.

³ Mana memüyuyexexeürivacai mepüvarenü'a. Penisiyasie Samariyasie mepuyecü metecuxatatü nuivarite vahepaüsita quename ta'aurie me'axürie me'utiyuatü. Yunaima ta'ivamarixi mepüvatemavieriyacai yemecü.

⁴ Meheta'axüacu Querusareme, müme memüyuyexexeürivacai nü'arisixi 'uquiravesixi yunaitü menivarutanaqui'erieni. Metenitahecüatani naime que mütiyurienecai Cacaüyari vahamatü 'uyeicatü.

⁵ Mericüsü hipatü Pareseusixi vahepaü memütecü'erivacai mecananucu'uni müpaü me'utiyuatü, Peuyevese temüvata'aitüani memü'inüaritüarienicü xitequiyacü, Muisexi 'inüari niuquiyarisie yamemütecahunicü reuyevese.

⁶ Hicü meniuyucuxeürieni nü'arisixi 'uquiravesixi yamete-hetimanique 'icü niuqui hepaüsita.

⁷ Vaüca niuqui mexüatüacacu, Pecuru 'anucuqueca müpaü tinivarutahüave,

Neuxei 'ivamarixi, xeme müpaü xepütemate, Cacaüyari meripaitü pünesi'anuyexei xesata, müme memücahuriyusixi memi'enienicü niuqui 'aixüa manuyüne ne ne'utaniucacacu, mücücü memütavicueisitüarienicü.

⁸ Cacaüyari ta'iyari mümate tinivarutahecüatüani vapitüatü 'Iyari Mütiyupata tahepaü.

⁹ Yücü pücatatiuxei müme tame. Yuri mete'uta'eriecu ni-varu'itirieni va'iyari.

¹⁰ Hicü camüsüari, titayari xete'l'isipatüve Cacaüyari, titayari yueiyari xetevaranuyetequirie teyü'üquitüvamete puixisixi vahepaü. Tatevarima tameta tepütatexiecai temenuyeticü.

11 Masi Ti'aitame Quesusi 'aixüa mütiuca'iyaricü yuri tepüte'erie quename tetavicueisitüarieni tame vahepaü.

12 Mericüsü yunaitü cayuvatü meputamarixü, mepüvaru'enie Verunave Papuru metehécüatame 'inüari mamarivaveme que mütiyuriencai Cacaüyari memücahuriyusixi vasata müme metecuxatacacu.

13 Cayuvatü mehexeiyacacu müpaü tinivaruta'eiya Cacuvu, Ne'ivamarixi xequenene'enieca.

14 Simuni tiniutahecüata Cacaüyari meripai que mütiyuvaüri menyexeyacü xei nuivariyari nuivarite vasata hesüana memümüemetetünicü.

15 Yaxeicüa paine texaxatamete vaniuqui, müpaü que müre'utüariepaü,

16 'Arique ta'aurie nepaveni.

Raviri quiya nepütavevieni mü'unicai.

Cüyexiyari mana meutihe nai nepanucu'uitüani.

Nepiseiriya.

17 'Ayumieme teüteri memüyuhayeva menicuvaucuni
Ti'aitame

Yunaitü nuivarite vahesie mieme nemücühüavarüva

Neteüterima memüteteteva

18 Müpaü paine Ti'aitame masiücüme meyeitüa 'icü
matüaripai.

19 'Ayumieme ne 'ipaü nepüticu'eriva, tepücava'uximatüaca müme memücahuriyusixi ta'aurie memaxürie Cacaüyarisie memüteviya.

20 Xapacü tepüvata'aitüani xeicüa memüyucuerivayuriecacü tita mütisevixima tetexi vahesie mütimiecü, mücü hepaüsita, memücavacumaüvanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, memüyucuerivayuriecacü 'ucaviyacame vaiyarieya hepaüsita xuriya hepaüsita memüca'icuanicü.

21 'Iya Muisexi meripaitü hicüque püvarexeiya müme memitahecüata quiecari mucumanesie vatuquiteta yamemüte'ititerüva 'uxipiya tucarisie.

22 Mericüsü nü'arisixi 'uquiravesixi vahamatü yunaitü memüyuyexexeürivacai vahamatü 'aixüa 'aneme meni'eriecaitüni yusata memüvaranuyexeyacü 'uquisi, memüvaranunü'anicü 'Anutiyuquiyapai Papuru Verunave vahamame. Menivaranuyexeyiya Cura Varüsavaxi mütitevacai, Siraxi meta. Müme 'uquisi mepüte'aitametetücai yu'ivama vasata.

23 'Ipaü meteniu'utüani memenuhurienicü xapa, Nü'arisixi 'uquiravesixi 'ivamarixi tecanixevaüritüaca ta'ivamarixi 'Anutiyuquiyasie Siriyasie Sirisiyasie xemümüemete xemünüivarite.

24 Tepu'enana quename hipatü tahesüa miemete mexexamurietüvecai yuniuquicü xe'iyari meyuitüatüvetü

mexe'aituatü xemüyu'inüaritüanicü xitequiyacü, 'inüari niuquiyarisie yaxemütecahunicü. Tame tepücateva'aitüa.

25 Mericüte, 'axeicüa te'uta'enieca 'aixüa 'aneme teni'eriecaitüni temüvaranuyeteüxücü 'uquisi temüvaranunü'anicü xehesüa Verunave Papuru temüvanaqui'eri vahamame.

26 Müme yutucari meniyetuacaitüni Qesusi Cürisitu Tati'aitüvamesüa memümiemetecü.

27 'Ayumiemericü tepüvarenü'a Cura Siraxita. Müme yuniuquicü yaxaicüa mepütexehecüatüani.

28 'Aixüa 'anemeta tepü'eriecai tameri, 'Yari Mütiyupata, haheteme temücaxeti'icatüanicü, 'icü xaicüa que müreyevese,

29 xemüca'icuacacü tita tetexi memütexatüarie, xuriya, que mü'ane mücaviyacame vaiyarieya, xemücavacumaüvanicü que mü'ane mücaxe'üya mücaxecüna. Xüca mücü xeca'umayüani, 'aixüa xepüyüaca. Müpaü xaicüa cani'aneni.

30 Mericüsü müme memeyenü'ari meniu'axüani 'Anutiyuquiyasie. Mevarucuxeüriea yunaime meniyetuani xapa.

31 Me'itaterüvaca mecaniyutemamaviecaitüni 'ivamarixi memütuicariecaicü.

32 Cura Siraxi memütexaxatametetücaicü, vaüca metecuxatatü menivatuicacaitüni yu'ivama, menivaseiriyacaitüni.

33 Yapaümexa tucari me'uyurieca, yu'ivama vahesüa menecüne 'aixüa metevaxeyatü. Müme memüvareyenü'a vahesüa meniu'axüani.

34 Siraxisietü 'aixüa tini'eriecaitüni mana muyuhayevacü.

35 Papuru Verunavematü mana meniyuhayevani 'Anutiyuquiyasie mete'üquitatü Ti'aitame niuquieya, metecuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne hipame yumüireme vahamatü.

Papuru 'icu'eirieca Verunave que müretüa hutarieca ticuxatatü

36 Mericüsü yapaümexa tucari 'anucayacu, Papuru müpaü tinitahüave Verunave, Cümüsüari hutarieca tepüyehu, ta'ivama tepüva'ivatayu naime quiecaritiesie haque temütécuxatacai Ti'aitame niuquieya, parasü que metecahu.

37 Verunave nivitümücücaitüni Vani Maricuxi mütitevacai.

38 Papururi müpaü tinicu'erivacaitüni, 'aixüa püca'anecai memenuvitünicü que mü'ane müvarecu'eirie Pamüpiriyasie, vahamatü mücahetüa müti'uximayacacü.

39 'Ayumieme mepuyeha'a, meputayeixüa. Verunave Maricuxi havitütü naviyasie petüa Sipürepai.

40 Papururi 'enuyexeyaca Siraxi caneyani. Ta'ivama menihüritüani Ti'aitame 'aixüa mütiuca'iyarinicü müme vahapaüsita.

41 Siriyasie Sirisiyasie puyetüa vatuicatü müme memüyutixexeürivacai.

16

Timuteu que müttivateütacai Papuru Siraxi

1 Mericüsü Rerüve Risitüra caneta'ani. Mana pecatei tiyü'üquitüvame Timuteu titevatü. Varusieya Huriyu yuri müti'eriecai nihücütücaitüni, quemasieya Cüriyecü tihücütücai.

2 Ivamarixi Risitüratari 'Icuniyutari menihecüatacaitüni.

3 Papuru pita'ini hamatüana müyemiecü. Ni'inüaritüani 'ixitetü Huriyusixi teüteriyari vayeiyari que maine, Huriyusixi muva memütamacai vacü, yunaitü memimaicaicü quemasieya mücüriyecütücaicü.

4 Mecu'uvatü quiecaritiesie menivahüritüacaitüni yamemütecahunicü 'aisicasie que memüte'aitacai nü'arisixi 'uquiravesixi Querusaremetari.

5 Memüyutixexeürivacai menituicariecaitüni yuri mete'erietü. Tucarcü que memüyupaümecai metenimüiriyacaitüni.

Papuru heinüsita que müttixei Maseruniyatanaca

6 Mericüsü Püriquiyasie Carasiya cuieyarisie meniuyecüne. 'Iyari Mütiyupata püvanenacai 'Asiyasie memücatecuxatanicü niuqui.

7 Misiya cuieyari tesita me'u'axüaca Vitiniyasie meneuyeyunequecaitüni. Quesusi 'Iyarieya yapücativarupitüa.

8 Misiya cuieyari tesita me'uyenexüaca mana meneucacüne Türuhasipai.

9 Yüvicüta heinüsita Papuru nixeiya 'uqui Maseruniyatanaca muva 'utiveme yativavirietü müpaü 'utaitü, Qenanaye'a 'anataüye Maseruniyapai, quetaneparevieca.

10 Yuheinüsita 'ixeyacu cuitü tepicuvau que temüte'anucüncü 'anutaüye Maseruniyapai müpaü tete'umaica Cacaüyari mütasi'uta'inie temütevaretaxatüanicü niuqui 'aixüa manuyüne.

Que memüte'anutaxüriya Piripusie

11 Mericüsü Türuhasi tehecüneca heiseriemecü tecaneta'axüani Samutürasiasie, 'uxa'arieca Quiecarari Mühecuasiepai teneta'axüani,

12 'arique Piripusiepai. Mücü quiecarari 'amüyeva nihücütücaitüni 'esimüyeyeu hesiena müttiviya Maseruniya cuieyarisie. Xumatari canivacuruniyatücaitüni. Yapaümexa tucari teniyurieni 'iya quiecarisie.

13 'Uxipiya tucarisie tepanuyenexüa quiecarisie. Mana hatüa tesita mürayutinenevitüre 'uveme teni'eriecaitüni. Mana tetiyaxeca tenivarutaxatüani 'ucari mana memüyuxeürie.

14 Xevitü 'uca Ririya mütitevacai purupura 'ixuriquiyari mutuacai Tiyatira quiecarisie mieme meyexeyacai Cacaüyari, mücü pütasi'u'enie. Ti'aitame nivatiyepieni 'iyarieya mi'enienicü Papuru que mainecai.

15 Mücü puca'üyarie, quiena quiecatarita. Hicü cataniuta'inieni müpaü 'utaitü, Xeme Ti'aitamesie yaneticamieme xüca xenesi'erieca, nequie xequeneu'axüaca, mana xequenetiteni. Müpaü 'utaitü vaüriyarica cataniupitüani.

16 Mericüsü mürayutinenevitüre tehecünecu, 'üimari vaüriyarica müti'uximayacai catananucunaque. Xevitü cacaüyari pinücai mütimaicai que mütiyüniquecai 'arique. Mücü ticuxatatü que mütiyüniquecai vaüca püti'ivacai yucusiyarima vahesie mieme.

17 Mücü pütasi'uveyacai Papuru tameta. Putahivacai müpaü 'utaitü, Cacaüyari taheima macavesie mieme mepüte'uximaya 'icü 'uquisi. Mepütexetahecüasitüani huye xemütaviceisitüarienicü.

18 Müpaü tiniyurieneccaitüni müixa tucari. Hicü puti'uxixü Papuru. Ta'aurie 'aveca müpaü tinitahüave 'iya cacaüyari, Qesusi Cürisitusüa nemümiemecü nepümasita'aitüani, queneuxüna.

19 Cuitü nixüna. Cusiyarimama me'uneniereca que müretüa cümana memüte'ivaniquecai, mepüvarutivi Papuru Siraxi. Quiecarisie hixüapa mepüvarehapa haque va'uquiyarima memacatei.

20 Mevarevitüca püraheturisixi memü'isücatetücai vahesüa, müpaü meniutiyuani, 'icü teüteri mepüvaxamuriyetüve tahesüa quiecatari. Mecanihuriyusixitüni.

21 Mepihécüata tutuyari tame Xumatari temücatauniva temitanaqui'erieni yatemüteyurienicü.

22 Yunaitü meniucuxeürieni vahepaüsita. 'Isücate va'ixuriqui menivaranutihünirixüani. Meteniuta'aita memütiveiyanicü cüyecü.

23 Mevarutivaca vaüca, menivaranutaxürieni casariyanata. Menihüritüani 'aixüa mütiva'üviyanicü tihüveme.

24 Mücü 'aisica 'utanaqui'erieca nivaranutaxürieni mutapupapai. Neiy'e'uitüani va'ücate tiyüxürüvamesie.

25 Mericüsü tucari hixüapa yacütütü Papuru Siraximatü meyunenevietü meninüavacaitüni Cacaüyari. Vahamatü me-manutaxüriyacai meniva'enieccaitüni.

26 Yapaucua cuie carima niutayuani, casariyanatüa mieme tiutayua. Naitü quiteniete püreutenirixüa. Yunaima vatepüate canacaxürieni vamamasie va'ücatesie.

27 'Anutaniereca tihüveme, 'ixeyaca casariyana quitenie hatetenime, yucusira nivatihana yumienique, memanuta-xüriyacai meyuta'unaxüame 'erietü.

28 Papuru carima nitahivieni, Penücahürixüa peti'acuinitüani rehüavetü, Tame tanaitü 'uva tecanayeteni haitü.

29 'Ita'aitüaca tai, 'utayüyacatü, quita neutasuna. Pucave Papuru Siraxi vahetüa.

30 Tacua varanuyevitüca müpaü niutayüni, Neuxei, tita reuyevese yanemütiyurienicü nemütavicueisitüarienicü.

31 Müme müpaü meniutiyuani, Yuri quetineuta'eri Ti'aitame Quesusisie, mücücü pecanitavicueisitüariemücü 'ecüri, 'aquie quiecatarita.

32 Metenivacuxaxatüvacaitüni Cacaüyari niuquieya 'iya, yunaima quitana memüye'uvacai hamatüana.

33 Mücü nivarevitüni cuitü yüvicüta, nivarahauxixüani memaveiyatücateisie. Yareutevitü mepuca'üyarie 'iya, yunaitü hesüana miemete 'axeicüa.

34 Yuquie varevitüca mexasie 'atinapini, yunaitü yuri mete'uta'erieca Cacaüyarisie 'axeicüa meniutemamaviecaitäni.

35 Hicü 'ucatarecu 'isücate yutupirisixi menivarenü'ani müpaü me'utiyaatü, Quenivarutixüna mücü teüteri.

36 Tihüveme nitahecüatüani Papuru 'icü niuqui hepaüsita, müpaü 'utaitü, 'Isücate niuqui meneyenü'ani xemütixünarienicü. Hicüsüari xe'ayecüneme xequenehu xeca'uximatüarietü.

37 Papuru müpaü tinivarutahüave, Müme mepütasi'utiva yunaima vahüxie sepa 'isücame havai pücatatahüave, sepa temüxumanusixi. Mepütasi'anutaxüri. Caucasü hicü metasi'anuyenü'ani 'avie. Tixaütütüri, 'uva meque'u'axüani, mümetütü mequetasi'anuyevitüni.

38 Tupirisixi metenivarutahecüatüani 'isücate que mütiyyü. Quepaucua memü'enana quename Xumanusixi mehümetücai, mepümamacai.

39 Me'u'axüaca menivanütüacucaitüni, mevaranuyevitüca menivarutavavirieni memüyehucü 'iya quiecarisie.

40 Hicü casariyanata me'ayenexüaca Ririyasüa meniu'axüani. Mevaruxeyaca yu'ivamarixi menivatuicani menecüne.

17

Tesarunicatari que memüteyuxamuriecai

1 Mericüsü 'Amipipurisie 'Apuruniyasie me'uyecüneca meneta'axüani Tesarunicasiepai. Huriyusixi vatuqui mana niuvecaitüni.

2 Papuru que mütiyeyarieyatücai, vahesüa neutahani, hairieca 'uxipiya tucarisie tinivacuxaxatüvacaitüni

3 'utüaricasie mieme vahecüatüatü vatuicatü quename reuyevecai 'iya Cürisitu heiserie mupitüarie müticuinecü müquite vasata manucuquenicü, müpaü 'utaitü, 'Icü nemüxehecüatüa, 'icü que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitu canihücütüni Qesusitütü.

4 Hipatü müme yuri meteniuta'erieni, Papurusie Siraxisie meteniuvia. Yümüretü Cüriyecusixi memeyexeyacai Cacaüyari, yumüretü 'ucari ve'emete mecanihümetücaitüni.

5 Huriyusixi yuri memücate'eriecai me'uxiva'atü menivaruta'inieni hipame 'axa memüteyuriecai quiecarixi hixüapa memü'uvacai, mevaruxeüriecca yumüreme menivareutaxamuriexüani quiecatari. Casuni quie me'u'axüaca mepüvarutavaviri memüvaranuyevitünicü nü'arisixi quiecatari memüyuyexexeürivacai vahürüpa.

6 Mecavataxeiyavavetü, Casuni hipame 'ivamamata mepüvarahapa 'isücate vahüxie müpaü mete'uhivatü, 'Ime naisarie cuiepa memütama menivaxamurietüveni, 'uvata meniu'axüani.

7 Casuni nivarutanaqui'erieni. 'Ime yunaitü yamepücatecahu Sesaxi que müti'aita, meniutiyuani quename xevitü ti'aitametütü 'a'uyeica Qesusitütü.

8 Müpaü me'utiyuatü menivamuinacaitüni yunaime memü'uvacai, 'isücateta memi'enie 'icü.

9 Casuni hipatüa meniucuetatüarieni 'uxa'atüni varie 'asimücatiyünicü, meniutixünarieni.

Papuru Siraximatü que memütecuxatacai Vereyasie

10 Mericüsü cuitü yüvicüta teyü'üquitüvamete mepüvarenü'a Papuru Siraxi memüyehücü Vereyasiepai. Mana me'u'axüaca Huriyusixi vatuquita meneutahaxüani.

11 Mana memütamacai Huriyusixi yemecü 'aixüa mepüte'u'iyaricai, Tesarunicatari yamecate'u'iyaricacu. Menitanaqui'erieni niuqui vaüca meyuvaüriyatü. Tucariücü metenicuvautüvecaitüni 'utüarica xapayarisie siparasü xüca müpaü 'aneniquestü 'icü.

12 Yümüretü müme yuri meteniuta'erieni. 'Ucari memücüriyecusixitücai memüseüyecai, 'uquisita yuvaücavatü yuri mepüte'uta'erie.

13 Mericüsü Huriyusixi Tesarunicatari metenetimani quename Papuru tihecüatacai Cacaüyari niuquieya Vereyasieta.

Manarita meniu'axüani mevacuyitüvatü mevamuinatüvetü teüteri yumüireme.

14 'Ivamarixi cuitü meneinü'ani Papuru haramara tesita müyemiecü. Siraxi Timuteu Vereyasie meniuhayeva.

15 Müme memiteütacai Papuru meneivitüni 'Atenasiepai. Mana menitinuaxüani 'iya müpaü tivaruta'aitüacu, Siraxi Timuteu hesüana memü'axüanicü mexüima.

Papuru que mütiuyeicacai 'Atenasie

16 Mericüsü Papuru vacuevietü 'Atenasie, yu'iyarisie niyühüavecaitüni müvaxeiyacaicü quiecatari tetexi me'ayexeiyame yemecü.

17 Tuquita niuqui nixüatüacaitüni Huriyusixi vahamatü, hipameta Cacaüyari memayexeiyacai vahamatü. Quiecarari hixüapata tucaricü niuqui nixüatüacaitüni mana memü'uvacai vahamatü.

18 Hipatü 'Epicureyusixi 'Esituicusixi temaivavemete meniti'eyarümecaitüni. Hipatü müpaü meniutiyuanecaitüni, Titacuta raineniqueyu 'icü niuquivivame, hipatüta 'ipaü mete'utiyuanecai, Süricüte cacaüyari xäüsie miemete nivahecüatani. Müpaü meniutiyuanecaitüni Papuru Quesusi müxatacaicü, müquite que memüte'anucu'uni müticuxatacaicüta.

19 Meneivitüni 'isücate 'Arexixi yemuriyarisie memüyuyexexeürivacai vahürüpa müpaü me'utiyuatü, Siparasü tame xüca teyüvaveni temeitimaniqueyu que mütitita 'icü 'üquisica mühecua pemüxata.

20 Xäüsie timieme pepütasi'atüiri tanacata. 'Ayumieme tecatenetimaniqueyu que maine 'icü.

21 'Atenatari yunaitü, cu'uvamete mana memü'ivatatüveta 'asimepücateyuruva, tixaütü mütihecua mepütahüavicu mepüte'eniecu xEICÜA.

22 Hicü 'isücate vahixüata 'uuetü 'Arexixi yemuriyarisie müpaü niutayüni Papuru, Neuxei 'Atenatari, necanixexeiyani xeme naimecü xevarayexeiyame memanucuneniere.

23 'Uva necuyeicatü ne'i'ixüarietü tita xemüte'ayexeiya, neneitaxeiya mürayutimavatüre, hesiena mütiuti'utüari 'ipaü, CACAÜYARI TEMÜCAMATESIE PÜMIEME 'ICÜ. Mericüte, que mü'ane xemayexeiya xeca'imaitü, mücü nenixetahecüatüamücü ne.

24 Mücü Cacaüyari mitivevi cuie, nai cuiepa mütimieme, mücü tini'aitani muyuavisie cuiepata. Mücü mamacü müveviyata püca'ayeca tuquita,

25 teüteri yumamacü mepüca'eyexeiya, tixaü mücareuyehüvacü. Mücütütü pütivamicua vatucari va'iya naime.

26 Xeime tevi va'uquiyari 'ayeitüaca, püvarutivevi yunaime nuivarite naisarie cuie manuniere memütamacacü. Vatu-carite meripai pucaye, vacuie 'inüariyari tiucaye

27 memicuvaunicü Cacaüyari siparasü mecumetüvetü memitaxeiyacü. Xüari mücü teva püca'uyeica taxexuime tahesüa.

28 'Iyasie teteviyatü tenayeneniereni tenicuyuaneni teniu'uvani, müpaü que memutiyuanepaü hipatü teyününüavamete xehesüa miemete, Tame hesiena tepüyecü, me'utiyuatü.

29 Mericüte, xücasü hesiena teyecüne, 'aixüa püca'ane para müpaü temüte'ixeiyani hurupaü püratapaü tetepaü 'aneme, tevi veviyayapaü 'aneme, tita tevi mütiyücühüavepaü 'aneme.

30 Mericüsü Cacaüyari 'axa pücatixeiycacai tita memüteyuriecaci quepaucua 'asimemücatemaicai, peru hicüri püvahecüasitüa yunaime teüteri naisarie memütama memütehayevanicü que memüteyurie.

31 Xeime tucari pütiucaye müva'inüatanicü cuiepa memütama heiseriemecü yüanetü, 'iya 'uqui manuyexei yatiyurienecacu. Cacaüyari yuricü nivarutahecüatüani yunaime, 'enucuquetüaca 'iya müquite vasata.

32 Hicü me'u'enanaca müquite que memüte'anucu'uni, hipatü meninanaimacaitüni, hipatüta müpaü meniutiyuani, Hutarieca tepümasi'enieni 'icü hepaüsita.

33 Hicü tiuhayevaca Papuru, vahixüata nayeneni.

34 Hipatü hesiena meteviyatü yuri meteniuta'erieni. Riyunisiyu mü'isücametücai 'Arexü yemuriyarisie miemetütüri, xevitü 'uca Ramarisi mütitevacairi, hipatüri vahamatü yuri mepüte'eriecaci.

18

Papuru que mütiuyeicacai Curinitusie

1 'Arique 'Atenasie heyeyaca Curinitusie neta'ani.

2 Muva neitaxeiya xeime Huriyu 'Aqaira mütitevacai Punitusie metinuivaxü yü'üitacame Pürisiramame. Xique punua 'Itariya cuieyarisie heyeyaca, Cürauriyu mütivaruta'aitüacü yunaime Huriyusixi memüyehücü Xumasie. Vahesie tiniuviya Papuru.

3 Vahepaü 'ivarica mexeiycacü, vahesüa niucateitüni, meteni'uximayacaitüni yuhamatü. Müme 'ixuriqui quiyari mecanivevivametetücaitüni.

4 Xexuime 'uxipiya tucarisie tuquita tinicuxatacaitüni, Huriyusixi Cüriyecusixi yuri tiniva'eritüamücücaitüni.

5 Hicü Siraxi Timuteu meheyecünecu Maseruniyasie, me'u'axüacu, Papuru niuquicü 'ayumiemetütü nayani,

tivahecüatüatü Huriyusixi quename Quesusi hücü que mü'ane heiserie mupütüarie Cürisitütü.

⁶ Me'i'uxive'eriecacu 'axa me'utiyanecacu müme, Papuru yu'ixuriqui 'utacaseca 'inüari 'ayeitüaca, müpaü tinivarutahüave, Xeme yuhesie xepütehahüpa xüca xe'ucuini. Ne püta nepü'itiya. Hicürixüa memücahuriyusixi vahesüa nepüyemie.

⁷ Muva 'ayeneca xeime quie ninuani Cusitu mütitevacai quiecame. Mücü neyexeyacaitüni Cacaüyari. Quiena pehuracai tuqui.

⁸ Cürisipu tuqui va'üyaritütü yuri tinita'eririeni Ti'aitame, yunaitü quiena quiecatari hamatüana yuri mete'uta'erita. Yümüretü Curinitutari me'u'enanaca yuri mepüte'uta'eri mepuca'üyarie.

⁹ Yüvicüta Ti'aitame müpaü tinitahüave Papuru heinüsita, Pepücamaca, masi quetinecuxatani, cayuvatü pepücatiani.

¹⁰ Ne 'ahamatü 'anepuyeica, xevitü tixaü pücamasiviya 'axa masiyurienique. 'Icü quiecarisie yuvaücavame teüteri necanivarexeiyani.

¹¹ Xei viyari heimana 'ataxeime meseri mana puyuriecäi tiva'üquitüatü Cacaüyari niuquieya.

¹² Mericüsü, Careuni cani'isücametücaitüni, 'Acaiya cuieyarisie mühürütüariecai. Huriyusixi 'axeicüa mepuyuxeüri Papuru mehecatü. Meneivitüni 'isücame 'uvenieya hüxie haque müre'inüatacai

¹³ müpaü me'utiyaatü, 'Icü yuri tiniva'eritüaca teüteri Cacaüyari memayexeyanicü 'inüari niuquiyari que mücahaine.

¹⁴ Papuru 'esivatücacu pütaniuximecai, masi Careuni müpaü tinivarutahüave Huriyusixi, Neuxei Huriyusixi, 'icü xüca caheiserietünique xüca cuamanaricatünique 'icü, xasunimecü nepüxe'enieniqueyu Huriyusixi.

¹⁵ Mesü xüca xeniuquixieca niuqui hepaüsita terüvarica hepaüsita xe'inüari hepaüsita xeicüa, 'aixüa xequeteneuyuri xemetütü. 'Isücame nepüca'ayeimücü 'icü hepaüsita.

¹⁶ Nivaranuyenü'ani yuhüxie.

¹⁷ Müme yunaitü me'iviyaca Susitenexi tuqui va'üyari mühücütücai, meneicuvaxüani 'isücame 'uvenieya hüxie. Careuni 'asipücahainecai 'icü hepaüsita.

Papuru que müreta'a 'Anutiyaquiyasie, hairieca que müreyetüa ticuxatanique

¹⁸ Mericüsü Papuru müixa tucari mana puyuhayevaxü. Varutateütüaca yu'ivama Siriyasie nanuyani naviyasie. Pürisira 'Aqura hamatüana menecüne. Meripai müyühürütüacaicü, 'ayumieme Senicüreyasie yumu'usie pucaxiri.

19 Hicü 'Epesusie meneta'axüani. Mana nivarecu'eirieni Papuru. 'Iya tuqita heutahaca niuqui nixüatüacaitüni Huriyusixi vahamatü.

20 Müme menitavavirieni yapaümexa tucari müyurienicü vahesüa, perusü mücü pücayuvaüriyacai.

21 Nivarutateutüani masi müpaü 'utaitü, Yemecü neuyeveca Querusareme nemü'ixüaramieni 'umamiesie. Hutarieca neninuamücü xehesüa xüca müpaü tinaqueni Cacaüyari. Hicü 'Epesusie neyani.

22 Hicü Sesareyapai nuaca, heutiyuneca, nivavaüritüani memüyutixexeürivacai, 'arique 'Anutiuyuquiyasie petüa.

23 Yapaümexa mana 'uyurieca caneyani 'uyemietü Carasiya cuieyarisie Püriquiyaşie yunaimetü teyü'üquitüvamete vatuicatü.

'Apuruxi que müticuxatacai 'Epesusie

24 Mericüsü Huriyu teviyari 'aniuyeicacaitüni 'Apuruxi müтитеvacai Herecanitüreyasie metinuivaxü. 'Epesusie caninuanı. 'Aixüa pü'anecai niucamecü. 'Utüarica xapayarıcı pütürücaüyecai.

25 Mücü Ti'aitame huyeya hepaüsita tiniuta'üquitüarieni. 'Aixüa 'iyaricü niyuvaüriyacaitüni. Tinicuxatacaıtüni ti'üquitatü heiseriemecü Qesusi hepaüsita, sepa mütimaicai Vani que mütiü'yacai xEICÜA.

26 Tuqita nisütüani ticuxatatü yutatuatü. Me'ienieca Pürisira 'Aqura menita'inieni, heiseriemecü masi meteni'üquitüacaitüni Cacaüyari huyeya hepaüsita.

27 Mücü niyeimücücaıtüni 'Acaiya cuieyarisie. 'Ivamarixi me'ituicatü metenivaruta'utüirieni teyü'üquitüvamete memitanacui'erienicü. Henuaca vaüca nivapareviecaıtüni müme yuri memüte'uta'eri Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu.

28 Yunaimetü vahüxie cuini mieme nivara'ivaxüani Huriyusixi yuniuquicü, 'utüarica xapayarısie tivaxeisitüatü quename que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütütü, Qesusi hücutücai.

19

Papuru que mütiuyeicacai 'Epesusie

1 Mericüsü 'Apuruxi Curinitusie 'uyeicacacu cuxi, Papuru hüri 'utüa 'uyeyaca 'Epesusie neta'ani. Hipame nivaretaxeiya muva teyü'üquitüvamete.

2 Müpaü tinivarutahüave, 'Iyari Mütiyupata xete'utanaqu'eri yuri xete'uta'erieca. Mümesü müpaü metenitahüave, Masi tepüca'enanavave quename 'Iyari Mütiyupata xuave.

³ Mücü müpaü niutayüni, Mericüte, titasie xeteviyatü xete'uca'üyarie. Müme müpaü meniutiyuani, Vani que mütiu'üyacai teniuca'üyarieni tame.

⁴ Papuru müpaü niutayüni, Vani nivaruca'üyacaitüni metehayevacacu que memüteyuriecäi, müpaü tivacuxax-atüvatü teüteri yuri memüteta'erienicü que mü'ane 'utümana 'umamiecaisie. Mücü Qesusi canihücütücaitüni Cürisitütütü.

⁵ Me'u'enanaca meniuca'üyarieni Ti'aitame Qesusisüa memiemetetütü.

⁶ Vaheima 'utimecu Papuru, 'Iyari Mütiyupata mehexeiyatü mepacü. Niuquitecü meniutiniutücüne, Cacaüyarisie mieme metenicuxatacaitüni.

⁷ Yunaitü tamamata heimana yuhutatü yacütütü mepüyupaümecai 'uquisi.

⁸ Mericüsü haica meseri puyuriecäi Huriyusixi teüteriyari vatüquita 'axetü, ticuxatatü camatü. Niuqui nixüatüacaitüni, yuri tiniva'eritüamücücaitüni, que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu ticuxatatü.

⁹ Hipatü menisese'icaitüni. Yuri mecacateniuta'erieni, 'axa me'utiyuatü 'iya huye hepaüsita yumüireme vahüxie. Papuru varucu'eirica nivaranyevitüni teyü'üquitüvamete. Tucarcü Tiranu müti'üquitacaisie niuqui nixüatüacaitüni.

¹⁰ Müpaü tiniyurienecaitüni huta viyari. Yunaitü 'Asiyasie memütamacäi Huriyusixi Cüriyecusixi meni'enieni Ti'aitame Qesusi niuquieya.

¹¹ Mericüsü 'inüari türücavime tiniyurienecaitüni Cacaüyari Papuru yatiyurienecacu, xaüsie müpaü mücatiurienecaipaü.

¹² Tecuicucate mepüvarahuririvacai tuvaxate peserate manacatütücatei Papuru. Mücücü yucuiniyacü mepanayexürüvecäi, cacaüyarixi 'axa memü'anene mepüvarutixünaxü.

¹³ Hipatü cu'uvamete Huriyusixi cacaüyarixi memüvaranuyenü'avacai, müme menitixatatücüne Ti'aitame Qesusi, cacaüyarixi 'axa memü'anene memüvanücai teüteri vahepaüsita, müpaü me'utiyuatü, Ne nepüxe'aitüa Qesusisüa Papuru mitahecüatasüa nemümiemecü, me'utiyuatü.

¹⁴ Hicü Huriyu 'Isiqueva mütitevacai mara'acate memühürütüariécäi vahesüa mümiemetücai, mücü 'atahutame nivarexeiyacaitüni yunivema müpaü memüteyuriecäi.

¹⁵ Hicü cacaüyari 'axa mü'ane müpaü tinivaruta'eiya, Qesusi nepümate, Papuruta nepetima. Xemesü que xepühatetütü.

¹⁶ Mücü tevi cacaüyari 'axa mü'ane miviyacai vaheima niutiveni, nivara'iva yunaime türücaüyetü. Mümesü memamavetü meheuxitequietücaitü meniuta'una 'iya quita.

17 Yametenetimani que mütiuyü yunaitü Huriyusixi Cüriyecusixi 'Epesusie memütamacai. Cui menimamacaitüni yunaitü. Que mü'ane Ti'aitame Quesusi mühücü 'aixüa cuxasivatü yanani.

18 Yümüretü yuri memüte'uta'eri meniu'axüani meyumuru-cuitüatü me'ihēcüatätü yu'iquevari.

19 Yümüretü müme memüteyunquevayametetücai, xapayari me'ucuxeürieca menititaiya yunaime vahüxie. Meniti'inüata 'axeicüa que müraye'arücai xapayari. Huta teviyari heimana tamamata miriyari pürata tuminiyari 'inüariyari naye'arücaitüni.

20 Müpäü tiyücu, Ti'aitame niuquieya türücaüyemecü niu-timüire, canitürücare.

21 Mericüsü müya tiyücu, Papuru yu'iyarisie niyuvaüriya Maseruniyasie 'Acaiyasie 'uyeyame meta'anicü Querusaremesie, müpäü 'utaitü, Mana neheta'ayu, 'arique peuyevese nemixeiya Xumata.

22 Yuhutame 'iparevivamete Timuteu 'Erasitu varenü'aca Maseruniyasie, mücütütü 'acuxi 'apüreutevicai 'Asiyasie.

Que memüteyuxamurie 'Epesutari

23 Mericüsü 'ana vaücavamecü mepüyumuinacai teüteri 'iya huye hepaüsita.

24 Xevitü Remetüriyu mütitevacai püratavevivame mühücütücai, pürata cacaüyariyari püvaveviecai Riyanapäu tiyuxexeiya. 'Iya müpäü tiyurienetü vaüca 'ivarica nivapitüacaitüni tevevivamete.

25 Hicü varucuxeürieca müme, vahepäü te'uximayatamete vahamame, müpäü niutayüni, Neuxei, xeme xecatenimaica tame temüte'iva 'icü ta'uximayasicacü.

26 Müpäü xepütexeiya, müpäü xepüte'enana, Papuru yuri que mütiva'eritüa que mütivarucunütüa yumüireme teüteri, 'ena 'Epesusie xeicüa pücatixaü, masi naisarie 'Asiyasie 'esivatücacu. Müpäü tinicuxatani 'iya, müme mamacü memüveviya cacaüyarixi memücahüme haitü.

27 Mücü meta, tita temütehhexeiya tame pücueriva'ane capa xüanacüa 'ayanicü. Masita, 'icü cacaüyari mütürücaüye Riyana tuquieya, tixaü catihücütüme cauca me'erieca teüteri. Yunaitü 'Asiyatari, naisarie cuipea memütamata, que mü'ane memayexeiya, 'icü türücariyaya püca'unarieximeni.

28 Hicü me'u'enanaca mepuyeha'a. Meniutihivacaitüni müpäü me'utiyuatü, Canitürücaüyeni 'Epesutari tacacaüyari Riyana.

29 Quiecarisie pühüncacai yuariyacü. 'Axeicüa mepecü me'unasaxüaximetü xeüripa, mevarutiviyaca Cayu 'Arisitar-icu Maseruniyatari, Papuru teütameteya memühümetücai.

30 Papuru nihamücaitüni haque quiecatari memeyuxeürie, peru teyü'üquitüvamete mepüca'ipitüa.

31 Hipatü 'Asiya cuieyarisie quiecatari va'uquiyarima, hamicumama mehümetütü, metenetanü'ani hesüana me'itavavirietü xeüripa mücamiecü.

32 Mericüsü hipatü yücü mete'uhivatü hipatüta yücü mete'uhivatü meniutihivacaitüni. Mana xeicüa meniyucuxeürie yunaitü, yumüiretü 'asimepücatemaicai titayari muva memüte'u'axüa.

33 'Amemu'uvacai vasata menenuyexeiya Herecanituru, Huriyusixi me'itaquecu vahüxie. Herecanituru yumamacü varu'inüaritüaca nitaniumücaitüni yuhesie mieme memüyucuxeüri vahüxie.

34 Meheitimaica Huriyu mühücütücaicü, carima meniutihivacaitüni 'axeicüa yunaitü huta hurayari meyurietü müpaü mete'uhivatü, Canitürücaüyeni 'Epesutari tacacaüyari Riyana.

35 Mericüsü quiecarisie mieme sicürivanu vanütüatü müpaü tinivarutahüave 'amemu'uvacai, Neuxei 'Epesutari, haquevasü tevi 'asimücatimate quename 'Epesu quiecatari Riyana mütürücaüye vava'ütemama tehüme, Cupiterisüa macane tete cacaüyariyari vava'ütemama quename tehüme.

36 Mericüte, xüca müpaü 'aneni, xüca cayuxamurieca 'icü niuqui, neuyeveca cayuvatü xemütamarecü xemücarucusixitünicü.

37 Xeniva'atüani 'icü 'uquisi, sepa 'axa memücate'uyuri tuqui hepaüsita, sepa 'axa memücatecuxata xecacaüyari hepaüsita.

38 'Ayumieme Remetüriyu, tevehivamete hamatüana memü'üva xüca tixaü metehexeiya xeime hepaüsita, tucari puxuave quepaucua 'isücate 'amemütiteni, müme cuiepa memühürütüarie 'ameniu'uvani. Mana mequehei'atüani yuxanesica.

39 Xücasü masi cuxi xetecuvauni, 'aixüa püyüni quepaucua quiecatari memüyuxeürie, 'inüari niuquiyari que maine.

40 Hicümüsüari tepücuerviva'aca capa tahesie rahüiyanicü cuya temüveviecü hicü, sepa mücareuyevecai. Tame tepücaüyave 'asitemütüyüani tahesie mieme 'icü xamuriyacü.

41 Müpaü 'utayüca nivaranuyenü'ani memayuxeürie.

20

Papuru que müretüa Maseruniyasie Cüresiyasie

1 Mericüsü yuariya heunuacu, Papuru yu'aurie nivarutahüave teyü'üquitüvamete. Vatuicaca varutateutüaca Maseruniyapai neyani.

2 Muva 'uyemietü, nivatuicacaitüni vaücavame niuquicü. 'Arique Cüresiya cuieyarisie neta'ani.

3 Haica meseri yuriecacu, Huriyusixi meniye'enieni me'imienique quepaucua Siriyapai müyemiecai. 'Ayumieme müpaü tiniyumaicaitüni Maseruniya püta muyeyunecü.

4 'Asiyapai hamatüana meniu'uvacaitüni Supateri Vereyatanaca 'Arisitaricu Secunitu memütesarunicataritücai, Cayu Rerüvetanaca, Timuteu, Tiquicu Türupimumatü memü'asiyataritücai.

5 Müme mehaitütüaca metanecueviecaitüni Türuhasisiepai.

6 Tamesü Piripusie tecaneyecüne naviyasie, pa cacuxa-nariyame 'ixüarariyari 'anutiyacu. Vahesüa teneta'axüani Türuhasisie 'auxüme tucari 'anucayacu. Mana 'atahuta tucari tepuyuri.

Papuru que müttivaruteütüa Türuhasitari varecu'ivataca

7 Mericüsü mexüacame tucari semanasie tenitacuxeürieni pa temütitaracü. Papuru tinivacuxaxatüvacaitüni. 'Uxa'arieca müyemiecaicü, 'ayumieme 'apüreuterixü ticuxatatü tucari hixüapaque.

8 Vaücava puti'ucai cüxemete qui taüta haicacüa heutitevacu temütayexeüriesie.

9 Xevitü temaicü 'Euticu müttitevacai mana nacateitüni quitenie. Mücü neucuni yemecü. Papuru vaüca ticuxatacacu, nayexüne cusutü, neucaveni haicame quiyarisie, müquitü niuticueiyani.

10 'Anacayaca Papuru, heimana niuveni, niviya, müpaü niutayüni, Cayuvatü xepücayumuinani. 'Iyarieya 'upüyeca.

11 Hicü neutiyani Papuru. Pa 'utitaraca, he'inüataca 'icuai, mana tinicuxatacaitüni vaücava. 'Atinecu tau caneyani.

12 Meni'atüani temaicü 'ayeniereme, mepütuicariecai vaücava.

Que memüteheta'axüa Miretusie, Türuhasisie meheyecüneca

13 Hicü tame naviyasie tepecü te'uhaitütüatü. 'Asunisie teneta'axüani. Mana tepencunaquequecai. Papurumatü müpaü tetenipini. 'Iya yü'ücama neta'aniquecaitüni.

14 'Asunisie tasi'anucunaquecu, te'itanaqui'erieca naviyasie, Mitirenepai tenecüne.

15 Manata 'uxa'arieca tenecüne naviyasie teheta'axüanique Quiuxi hüxie, 'uxa'arieca Samusie tepeta'axüa, 'arique Turuquiriyu teheta'axüaca 'uxa'arieca Miretupai teneta'axüani.

16 Müpaü pütüyumaicai Papuru, temuyecünequecai 'Epesu 'aurie, tucari mücayurienicü 'Asiya cuieyarisie. Niyumexütüacaitüni xüca yüvenique Querusareme meyeicanicü 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'ayu.

Miretusie que mütticuxatacai Papuru vateütüatü

17 Hicü Miretusie 'ucaitü, retanü'aca 'Epesusie, nivarecu'inieni memüyutixexeürivacai va'uquiyarima.

18 Hesüana me'u'axüacu müpaü tinivarutahüave, Xeme xecatenimaica matüaripai nemunua 'Asiyasie, tucarcü que nemütiyeicacai xehesüa.

19 Ti'aitamesie mieme netini'uximayacaitüni tixaü netihücütüme necane'erietü, ne'utasuatü, ne'inüasienetü, Huriyusixi que memüteyu'eniecai nehepaüsita.

20 Nepücanecu'imavacai, nepünevaüriyacai nemütixetahecüatüanicü tita müreyevecai, teüteri vahüxie xequitata netinixe'üquitüacaitüni püta.

21 Huriyusixi Cüriyecusixi müpaü nepütixetahecüatüacai xetehayevame que xemüteyurie Cacaüyarisie xemüteviyanicü, yuri xemüteta'erienicü Tati'aitüvame Quesusisie.

22 Hicüsüari ne Querusaremesie nepüyemie ne'iyarisie vaüriyarica nepitüarietü. 'Asinecacatinimaica que neme'itüarieni mana.

23 'Ipaü xeicüa nepütimate, 'Iyari Mütiyupata pünetitahecüatüa xexuime quiecarisie, müpaü 'utaitü quename caunaritecü 'uximatüaricacü necueviya mana.

24 Sepanetü, netucari raye'arücame nepüca'eri nehiesie mieme. Nepinüniqueyu xeicüa neyeiya nenetemavietü, nepinüniqueyu nehüritüaricacü Ti'aitame Quesusi que münetiuhüritüa, nemütihecüatanicü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari manuyüne hepaüsita.

25 Hicümüsüari ne nepütimate hasuacuari nenierica xepücaxeyia yunaitü xeme xehesüa nemuyeicacai netihecüatatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu.

26 'Ayumieme 'icü tucarisie necatinixe'utahecüatüani quename ne'itiya, quename ni xeime xuriyayacü necarahüviyarüva.

27 Tixaü nepücanecu'imavacai, nepünevaüriyacai nemütixetaxatüanicü naime Cacaüyari mütisütüa.

28 Xequeneyucuerivayurieca xeme, xequenivacuerivayurieca mümeta muxasi vacümana 'Iyari Mütiyupata xehüritüaricame müxe'ayeitüa, xemüva'üviyanicü müme yunaima Ti'aitamesüa miemete memüyutixexeüriva, 'iya müvarunanai yuxuriyacü.

29 Nesü necatinimaica neyemieyu 'arique 'üravesixi xesata meneutahaxüacuni teyu'uximatüvamete. Mepücavahayeva muxasi.

30 'Uquisi xesata menanucu'uicuni tutunimecü me'utiniütü, yu'utüma memüvarahapanacü teyü'üquitüvamete.

31 'Ayumieme xequenayeneniereni, xequena'erivani haica viyari tucarcü tucarcü que nemücatinehayevacai

nexecu'imaiyatü yuxexuime, ne'utasuatü.

³² Hicürixüa xehepaüsita nenihüritüani Cacaüyariri, niuquiyarita. Mücü niuqui quename 'aixüa tiuca'iyari manuyüne, mücü caniyüveni müxeseiriyani, müxepitüani xehesie mütinaquenicü yunaime Cacaüyari müvarupataxü yuhesie mieme, müme vahesie que mütinaqueni.

³³ Ne xeime tuminieya püratu huru 'ixuriquieyata nepüca'ihive'eririecai.

³⁴ Masi xeme xecatenimaica 'icü nemamacü nepütinepitüacai tita nemüreuyehüacai ne, nehamatü memü'uvacai tita memüteheuyehüacai nepütivapitüacaita.

³⁵ Neheyemecü netinixehécüatüacaitüni müpaü xete'uximayatatü xemüvaparevienicü müme memücatürücavi, xeme xema'erivanicü Ti'aitame Qesusi niuquieya que mutayü, Que mü'ane mütiyumicua yemecü caniyutemavieca, que mü'ane mütimiquie 'esiva xeicüa caniyutemavieca.

³⁶ Hicü müpaü 'utayüca, 'utitunumaqueca, yunaime vahamatü niyutanenevieneni.

³⁷ Yunaitü vaüca meniutisuanacaitüni. Cüpieyasie me'acavütü meni'iseni

³⁸ meyhiverietücaitü yeme niuquieyacü que mainecaicü, quename niericaya mecaxeyaniquecai tavari. Meneiteüta naviyasiepai.

21

Papuru que müreta'a Querusaremesie

¹ Hicü tevarutateütüaca tenecüne. Heiseriemecü te'u'uvatü naviyasie Cuhusipai teneta'axüani, 'uxa'arieca Ruraxisiepai, 'arique Patarasiepai teneta'axüani.

² Mana tepeitaxeiya naviya Penisiasie muyeyunequecai. Te'acayaxeca tenecüne.

³ Te'ixeyaca Sipüre, ta'utata teheicu'eirieca, Siriasie teneta'axüani. Mana Tirusie teniuyeyunixüani naviya mana müti'icapiyaniquecaicü.

⁴ Tevaretaxeiyaca teyü'üquitüvamete, 'atahuta tucari teniuyurieni mana. 'Iyari müpaü tiva'üquitüacacu müpaü metenitahüave Papuru müca'uyeyanicü Querusaremepaitü.

⁵ Yapaümexa tucari 'anucayacu, te'ayenexüaca tenecüne. Yunaitü 'ucarita türita mepütasi'uvitüximecai quiecarie tesiepai. Mana ha tesita te'utitunuma'uca, tetatanenevieca,

⁶ tenitatateütüaxüani. Tame mücü naviyasie tepacayaxixü, mümesü yuquiecarisie meniucunuaxüani.

⁷ Tirusie teheyecüneca mücü naviyasie, tavari tenecüne. Turemaira tecaneta'axüani. Mana tevarutavaürütüaca 'ivamarixi, xei tucari tepuyuri vahesüa.

8 Teheyecüneca Papurumatü temu'uvacai, 'uxa'arieca Sesareya teneta'axüani. Piripe niuqui 'aixüa manuyüncü mütixaxatametücai, mücü quita teheutahaxüaca hesüana tenitahayeva. 'Iya xevitü canihücütücaitüni 'atahutame vasata.

9 Yunaucame yunivema püvarexeiyacai 'üimarixi texaxatamete.

10 Hicü yapaümexa tucari te'uyurieu, xevitü muva nacaneni Cureyasie heyeyaca, tixaxatametütü Hacapu mütitevacai.

11 Tahesüa nuaca, Papuru hüyameya 'uviyaca, yü'ücate yumamate niutihüani müpaü 'utaitü, 'Iyari Mütiyupata müpaü paine, 'icü hüyame cusiaryeaya, 'ipaü meteneihüacuni Huriyusixi Querusaremesie. Menivayeturiecuni müme memücahuriyusixi.

12 Te'ienieca 'icü, tame quiecatari vahamatü tenitavavirieni Querusaremepai müca'uyeyanicü.

13 Papuru müpaü tatiniuta'eiya, Titari xeteyurie xe'utisuatü ne'iyari xeveranariyatü. Ne nepüha'arisi Querusaremesie nemühüyanicü, masi nemümünicü Ti'aitame Quesusisüa nemümiemecü.

14 Ca'ucunuitüariecu cayuvatü tepumacai, müpaü te'utiuyatü, Mericüte, yaquetiuyüni que mütinaque Ti'aitame.

15 Mericüsü yapaümexa tucari 'utixücu tetacuha'aritüaca Querusaremesie teneutiuyune.

16 Teyü'üquitüvamete Sesareyasie miemete hipatü tahamatü mepu'uvacai xeime mehavitütü Münasunitüme. Mücü Sipüretanaca tiyü'üquitüvame canihücütücaitüni matüaripai mieme. Mana hesüana tepütahayevaquecai.

Papuru Cacuvu que mütiutavaüritüa

17 Mericüsü Querusaremesie teheta'axüacu, 'ivamarixi metaniutanaqu'erieni meyutemamavietü.

18 'Uxa'arieca Papuru Cacuvusüa neutahani tahamatü. Hesüana meniu'uvacaitüni va'uquiyarima yunaitü.

19 Varutavaüritüaca tinivahecüatüacaitüni naime que müthüritüariecai hepaüsita xexuime que mütiuyuri Cacaüyari nuivarite vasata.

20 Müme me'u'enanaca 'aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita. Müpaü metenitahüave, Neuxei ta'iva, pecanivaxeyaveni quepaümeme miriyari Huriyusixi yuri memüte'erie. Yunaitü yemecü mepüteviya yu'inüari niuquiyarisie.

21 Müpaü mepütecühüavarüva 'ahepaüsita, quename yapeti'üquitane yunaitü Huriyusixi nuivarite vasata memütama yamemücatecahunicü Muisexi niuquieyasie pe'utaitü vaniu, yape'utaitüta vaniu memücava'inüaritänicü

yütüriyama xitequiyacü, yututuyarisie yamemücatecahunicü vaniu.

²² Queteri 'aneni. Yumüiretü xüari mepüyuxeürieni. Mepü'enanani pemunua.

²³ Mericüte, 'ipaü quetineuyuri que temümatecühüave. 'Uva tasata mepu'uva 'uquisi yunaucatü, paye'axime memüyuxünacü que memüteyühürütüacai.

²⁴ Quenivaranuvitüqui, queneu'a'iteca vahamatü, quetineu'atua vacüpa mücaxirienicü 'inüari mayanicü vatucari maye'acü. Müpaü petiyurieyu yunaitü mecatenimaica tixaü mücatihücü que memütecühüavarüva 'ahepaüsita, masi 'inüari niuquiyarisie yapeticamietü 'apemuyeica.

²⁵ Mümesü memücahuriyusixi yuri memüte'uta'erie, niuqui tepüvarenü'airi teva'aitüatü müpaü 'anenemesie yamemücatecahunicü, masi memüca'icuacacü tita tetexi memütexatüarie, xuriya, caviyacame, que mü'ane mücayü'üya mücayücüna memücavacumaüvanicü.

Papuru que mütiuviyarie tuquita

²⁶ Hicü 'uxa'arieca Papuru nivarevitüni müme 'uquisi. Vahamatü neutahani tuquita yu'iteca, müpaü tihecüatatü que-name tucari 'aye'a memuyu'iti, yuxexuime vamavari mexica'atüarievecai.

²⁷ Mericüsü 'atahuta tucari 'aye'aximecacu, Huriyusixi 'Asiyasie miemete me'ixeyaca Papuru tuquita, menivarutamuina yunaime muva memu'uvacai. Meniviya

²⁸ müpaü me'utihivatü, Xequetaneuparevi 'Ixaherisixi. 'Icü tevi canihücütüni que mü'ane tateüterima vahepaüsita 'inüari niuquiyari hepaüsitata 'icü 'ena hepaüsitata 'axa mütiva'üquitüa yunaime naisarie. Hicüri Cüriyecusixi 'uva nivaratavitüni tuquita, 'icü 'ena Cacaüyarisie mieme müracupasie caniuseviximani.

²⁹ Meripai mepixeyacai Türupimu 'Epesutanaca hamatüana 'uyeicame quiecarisie. Papuru tuquita hetavitüme mepü'eriecai.

³⁰ Yunaitü quiecatari meputayua. Teüteri me'unasaxüaximetü meniu'axüani. Me'iviyaca Papuru, menenuyehana tuqui tacua. Yapaucua 'itupariyari neunarixüani.

³¹ Hicü me'imiecucacu, niuqui nenuani xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvamesüa quename yunaitü Querusareme quiecatari metemuinatüvecai.

³² Cuitü cuyaxi varevitüca, xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamate varevitücata, mücü mana niutanausa vahesüa. Teüteri mevaruxeyaca cuyaxi tiva'aitüvame, cuyaxirita, meteniuhayeva me'icuvayatü Papuru.

33 'Aura 'ayaca cuyaxi va'uquiyari, niviyä. Tiniuta'aita memihüanicü huta tepüayariçü. Nivaruta'ivaviya que müpaicütücaï que mütiuyuri.

34 Hipatü yücü metenihivacaitüni, hipatüta yücü mete'uhivacai. 'Asimücaretimaivecaicü heiseriemecü müme memutihivacaicü, 'ayumieme nivaruta'aitüani memenuvitünicü cuyaxi vaqui.

35 'Imumitüa me'u'axüaca, püreuyevcai cuyaxi me'enuyevietü memenuhanacü väüriyarica, teüteri memüsaipünecaicü.

36 Yümüiretü meniveiyacaitüni, Queneumi'a mete'uhivatü.

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu teüteri vahüxie

37 Hicü meheutahaxüaximecacu cuyaxi vaquita, Papuru müpaü tinitahüave cuyaxi tiva'aitüvame, Catiyüve nemasitahüave. 'Iya müpaü niutayüni, Que petiniuve 'ecü Cüriyecusixi vaniuquicü 'acu.

38 'Iya 'Equipitutanaca pecatihücü meripai cuya matüa, 'uma macumavesiepaütü müvarevitü navaxa'üvemete nauca miriyari meyupaümeme.

39 Papuru müpaü tinitahüave, Nesü necanihuriyutüni, necanitarusutanacatüni Sirisiya cuieyarisie nemiemetütü, quiecarï 'amüyevasio necaniquiecametüni. Hicü nepümasivaviri, queneneupitüa nemütivataxatüanicü teüteri.

40 'Ipitüacu, Papuru 'imumuisie 'utivetü yumamacü ni-varu'inüaritüani teüteri. Cayuvatü me'utamarecu yeme, Hepürayusixi vaniuquicü niutaniuni, müpaü 'utaitü,

22

1 Neuxei 'ivamarixi 'uquiyarimata. Xequenene'enieca nehiesie mieme que nemütitaniuni hicü xehüxie.

2 Hicü me'l'enieca Hepürayusixi vaniuquicü ticuxatame, masi cayuvatü mepumacai. Müpaü niutayüni,

3 Ne necanihuriyutüni. Tarususie Sirisiya cuieyarisie nenetinuiva. Neniutavere 'icü quiecarisie Camarierisüa netine'üquitüatü heiseriemecü tatevarima va'inüari niuquiyari hepaüsita. Ne neheyemecü nepü'ayumiemetücaï Cacaüyari hepaüsita, xehepaü 'icü tucarisie xemü'ayumiemetepaü.

4 'Icü huyeta miemete nepüvareutaveiyaxüa nevacuinique. Nepüvarutihüa, netivaranutaxüri 'uquisi 'ucari.

5 Mara'acame mühüritüarie, ta'uquiyarimata yamepünetehécüata. Mümeri menesi'uhuritüacu xapa ta'ivama vahesie mieme, neneyani Ramasicusie nevaravitünique Querusaremesie mehüatücaime müme mana memecü, memanutaxüriyanicü.

*Papuru ta'aurie que mürave, que müticuxatacai
(Nü'arisixi 9:1-19; 26:12-18)*

6 Mericüsü ne'uyemiecacu, Ramasicu 'aurie ne'aye'aximecacu, yapaucua tuca taheima mieme hecüariya niucumerüca ne'aurie.

7 Cuiepa nenativeni. Xeime nepu'eni müpaü müneretahüavixü, Sauru 'acu, Sauru, titayari penetiueviya.

8 Nesü müpaü netinita'eiya, 'Uqui que pepüpaicü 'ecü. 'Iya müpaü netiniutahüave, Ne necaniquesusitüni Nasaretitanaca pemünesi'uveiya.

9 Nehamatü memü'uvacai hecüariya menixeyacaitüni meniutimama. Mepüca'i'eniecai que mü'ane müneticühüavecai.

10 Ne müpaü neniutayüni, Que netiyurieni ne Ti'aitame. Ti'aitame müpaü pünetiutahüavixü, Quenanucuquexi, Ramasicusie quenemie. Manari yapepütitahüavarieni naime que müti'aisie yapemütiyurienenicü.

11 Nepütauruxiecai xavatüricü. Müme nehamatü memü'uvacai menesi'ahanacacu, nininuani Ramasicusie.

12 Mericüsü xevitü Hananiya mütittevacai mana peyeicacai 'uquitütü 'aixüa yamüticamiecai 'inüari niuquiyarisie. Yunaitü Huriyusixi muva memütamacai menihecüatacaitüni.

13 Hicü nehësüa nuaca, mana 'utivetü, müpaü pünetiutahüavixü, Ne'iva Sauru, quenanutanieri. 'Anatütü ne'anutanierca nenixeiya.

14 Mücü müpaü niutayüni, Tatevarima vacacaüyari matüaripai camananuyexeiya yapemütimanicü tita mütinaque, 'iya Heiserie Mexeiya pemüxeyanicü, niuquieya pemü'enienicü 'utaniucame.

15 Que pemütiunierixü que pemütieu'anaxü yapecatinivahecüatüamücü yunaimeteüteri.

16 Hicümüsüari, titayari petita'icuevani. Quenanucuquexi, queneuca'üyari, tita 'axa pemütuyuri quene'ahauxina pehehüavetü que mü'ane mühücü.

Papuru que mürenü'arie memücahuriyusixi vahesüa

17 Mericüsü Querusareme nenuaca, tuqui curaruyarita nenenenevietü, heinüsipäü 'aneme neniuxeiya.

18 Nenixeiya Ti'aitame müpaü neticühüaveme, Quene'amexütüaca, Querusareme quenayeye'a, memüca'itanaqui'ericü 'aniuqui que pemütihecüata nehepaüsita.

19 Nesü müpaü necaniutayüni, Ti'aitame, müme mecateni-maica ne que nemüticuyeicacai tuquiteta nevaranutaxürüvatü nevahüatü müme yuri memüte'eriecai 'ahesie.

20 Mücü meta, quepaucua 'Esitevani xuriyaya mutaxüri 'ahepaüsita mütihecüatacai, ne 'aneputivecai ne'iyari ya'anecacu, ne'ihütü müme memimieniquecai va'ixuriquite.

21 Mücü müpaü pünetiutahüavixü, Quenemiesü, tevapai necamananunü'amücü memücahuriyusixi vahesüa.

Cuyaxi tiva'aitüvame que mütivi Papuru

22 Mericüsü teüteri meni'eniecaitüni 'iya niuquique, perusü 'ana carima meputihivaxü müpaü me'utiyaütü, Queneumi'a, cuiepa püca'uyeicani que mü'ane müpaü mütiyuriene. 'Aixüa cacani'aneni 'ayenieretü müyuhayeva.

23 Me'utihivacacu yu'ixuriqui 'itüata mehevivivacacu tumuanari me'uti'enisitüvacacu,

24 cuyaxi tiva'aitüvame tiniuta'aita manuvitüquienicü cuyaxi vaquita, müpaü 'utaitü, Tepita'inüata 'aruvasini 'icuvaxüayu, yanemüretimanicü titayari müya mete'uhivacai hepaüsitana.

25 Mexi me'enutihancaci navicü quita, Papuru müpaü tinitahüave xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mana 'utivecacu, Que xetetauniva xemicuvaxüani tevi Xumasie müquiecame ca'itahüavivecacu 'isücame.

26 Xei sienituyari tiva'aitüvame 'u'enaca, xei miriyari tiva'aitüvamesüa neyani. Tiniutahecüata müpaü 'utaitü, Que petiyurimücü. 'Icü tevi Xuma caniquiecametüni.

27 Nuaca xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame, müpaü tinitahüave, Yaquenetineutahüavi, 'ecü Xuma petiquiecame. 'Iya, Hü, niutayüni.

28 Cuyaxi tiva'aitüvame müpaü tinita'eiya, Cari ne vaüca netinetuaca quiecame nepatüa. Papuru müpaü tinitahüave, Nesü müpaü ne'aretü nenetinuiva.

29 'Ayumieme yapaucua hesüana menecüne müme memita'inüataquecai. Xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame nimacaitüni yamüretimacü quename Xuma quiecame hücütücai, quename 'ihüacai.

'Isücate que memüte'ita'ivaviyaxü Papuru

30 Hicü 'uxa'arieca heiseriemecü tinimaimücücaitüni titayari Huriyusixi meteniuquixiecai hepaüsitana. Pixünaxü, tinivaruta'aitüani memüyucuxeürienicü mara'acate memühürütüariecai 'isücate yunaitü. Heivitüca Papuru, vahüxi nitaqueni.

23

1 Hicü Papuru varuxeiyaca 'isücate, müpaü niutayüni, Ne'ivamarixi, ne'iyari 'aixüa 'anecacu canesitate'acacu 'ane-niuyeicani Cacaüyari hüxie meripai hicü cuxi.

2 Hicü Hananiya mara'acametütü mähüritüaricai tinivaruta'aitüani müme 'auriena memüti'ucal teniena memitanicü.

3 Hicü Papuru müpaü tinitahüave, Cacaüyari pümasivani 'ecüta, que pemütimasiücü yapepüca'ane 'ixumari münaximapaü. 'Ecü 'apecanacani penesi'inüatanetü 'inüari niuquiyari que maine, masi 'inüari mücahainepaü püta pepüti'aita nemüveiyanicü.

4 Mana memü'uvacal müpaü meniutiyuani, Tietüsü pe'itatieni Cacaüyari mara'acameya mähüritüarie.

5 Papuru müpaü niutayüni, Ne'ivama, 'asinepücatimaical mara'acame mähüritüarie mähücücü. Müpaü pütü'utüarie, 'Axa pepüca'utaineni 'ateüterima tiva'aitüvame hepaüsita.

6 Mericüsü retimaica Papuru hixüata me'atü memüsaruseusixitücal hixüata me'atü memüpareseusixitücal, 'isücate vahüxie müpaü tiniuhiva, Ne'ivamarixi ne necanipareseutüni, Pareseu nepünu'aya. Yanetita'icuevatü yuri nemüti'eriecü quename müquite me'anucu'uni, 'ayumieme nepü'inüasie.

7 Mexi cuxi 'utaniuca, Pareseusixi Saruseusixi meniuticuitücüne. 'Amemü'uvacal hixüata meniysana.

8 Saruseusixi müpaü meputiyuane quename müquite meca'anucu'uni, quename niuqui tuayamete tixaü mecatehüme, quename 'iyari tixaü catihücü. Pareseusixi yamecani'aneneni naimecü.

9 Hicü carima meniutihiva. Me'anucu'uca hipatü 'inüari niuquiyaricü memüte'üquitametetücal Pareseusixi vahesie memüteviyacal, meniuticuitücüne müpaü me'utiyaütü, Tame tixaütü tepücate'ucaxei 'axa ti'aneme 'icü tevi hepaüsita. Tietüsü 'iyari 'itahüave niuqui tuayame nusu.

10 'Utümüirecu 'imieri, xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame nimacaitüni capa hixüata me'isanacü Papuru. Tinivaruta'aitüani yucuyaxima memeutacü necü, memiviyacü vasata, memenuvitünicü cuyaxi vaquita.

11 'Uxa'arieca yüvicüta Ti'aitame 'auriena 'utivetü müpaü niutayüni, Pepücamaca Papuru. Que pemünetihecüatacal Querusaremesie, müpaü tineuyeveca pemünetihecüatanicü Xumasieta.

Que memüte'imieniquecal Papuru

12 Mericüsü 'atinecu tau, Huriyusixi hipatü meniye'neni. Meniyühüritüani müpaü me'utiyaütü, Tepüca'anuhareni tepücatecuaca te'imieque Papuru.

13 Huta teviyaril meypaümetü yacütüniquetü müpaü metenyühüritüacaitüni.

14 Mara'acate memühürütüaricai vahesüa yu'uquiyarima vahesüa me'u'axüaca müpaü meniutiyuani, Tame müpaü tepüte'utahürütüa, tixaütü tepücateha'inüatani Papuru temiemeque.

15 Hicü 'ayumieme xeme 'isücate vahamatü yax-equeteneutahüavi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame xehesüa mevitünicü, 'aixüa 'anemecü masi xemütetimanicü hepaüsitana yacütüniquetü. Tame canuavecacu cuxi 'uma tenetaha'arütüaca temimienicü.

16 Mericüsü Papuru masuya niu'ena que memüte'imieniquecai. Mana nuaca, cuyaxi vaquita heutahaca, tinitaxatüani Papuru.

17 Papuru yu'aurie 'itahüaveca xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamete xeime, müpaü niutayüni, 'Icü temaicü quenanutitüqui xei miriyari cuyaxi tixe'aitüvamesüa. Tixaü pürexeyia yamütitahüavecü.

18 'Iya caneivitüni xei miriyari tiva'aitüvame hüxie. Müpaü niutayüni, Papuru manutahüiya yu'aurie nesi'utahüaveca pünesi'utavaviri 'ahüxie nemenuvitünicü 'icü temaicü. Tixaütü niu pürexeyia yamümatitahüavecü.

19 Xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame tiviereca mamayasie vatipai yühücüate mematitei neihana müpaü ticu'ivaviyatü, Que titita pemeixeyia yapemüneticühüave.

20 Mücü müpaü niutayüni, Huriyusixi mepuyu'enie. Mepümasitavavirieni 'uxa'a pemenuvitünicü Papuru 'isücate vahesüa, heiseriemecü memütemaicaicü hepaüsitana yacütütü.

21 'Ecü pepücava'enieni. Huta teviyari yacütütü 'uqisi vahesüa miemete mepicuevie. Müpaü mepüte'uyühürütüa memücatecuacacü memüca'anuharenicü me'imieque. Hicü meniyuha'arütüaca memasicuevietü pemü'avaürियanicü.

22 Hicü xei miriyari tiva'aitüvame neinü'ani temaicü müpaü ti'aitüaca, Tixaü xeime pepücaraxaxatüvani 'icü hepaüsita que pemünetiutahecüatüa.

Papuru que mürenü'arie Perixi mü'isücomesüa

23 Mericüsü yu'aurie varutahüaveca xei sienituyari cuyaxi teva'aitüvamete yuhutame, müpaü niutayüni, Xequenivarucua'arütüaca huta sienituyari cuyaxi, cavayasie memayaxivave haica teviyari heimana tamamata, 'ixipara vivamete huta sienituyari vahamame, Sesareyasie memüyehucü haica hurayari 'aye'ayu yüvicüta.

24 Cavayasixi xequenivarexeyia, Papuru me'anuhanatü memivicueisitüanicü Perixi mü'isücomesüa.

25 Xapa nita'utürieni 'ipäu 'utaineme,

26 Ne Cürauriyu Risiyaxi nepümasivaürütüa 'isücame pemütürücaüye Perixi.

27 Huriyusixi meniviya 'icü tevi, 'esivatücacu menimieni. Yanetiumaica, cuyaxi vahamatü nepiviya, nemüretimacü Xuma müquiecamecü.

28 Netimaimütü titayari meteniuquixiecai hepaüsitana, neneivitüni va'isücate vahesüa.

29 Nepüvaretaxei meniuquixiecame que maine va'inüari niuquiyari hepaüsita. Tixaü 'asipücati'anecai hesiena mürahüiyani mümierienicü manutahüiyanicü.

30 Müpaü netiutahüavariëca memimieniquecaicü 'icü tevi, cuitüva necaneinü'ani 'ahesüa. Nepütivaruta'aitüa müme hepaüsitana memüniuquixie 'ahüxie memitahüavecü. Müpaü xeicüa.

31 Mericüsü cuyaxi que mütivaruta'aitüa, yüvicüta meneivitüni Papuru 'Anutipatürisisiepai.

32 'Uxa'arieca mevarucu'eirieca müme cavayasio mematecai memüyehucü hamatüana, cuyaxi yuquiepai meniucunuaxüani.

33 Müme Sesareyasie meheutahaxüaca, xapa meniye-tuirieni 'isücame. Papuruta mete'iyetuiri.

34 'Itaterüvaca xapa, nita'ivaviya Papuru que mü'ane cuieyarisie mümiemetücai. Sirisiyasio mümiemetücai timaitü

35 müpaü niutayüni, Mericüte, nepümasi'enieni me'axüayu müme 'ahepaüsita memüniuquixie. Tiniuta'aita Herurexi parasiyuyasio me'üviyariëcacü.

24

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu Perixi hüxie

1 Mericüsü 'auxüvirieca tucari 'anucayacu, mara'acame mühüritüariecai mana neta'ani Hananiya mütitevacai, hipatüta va'uquiyarima, xevitüta Teruturu müniucametücai mete'u'axüa. 'Isücame hüxie meteniutahecüata Papuru hepaüsita.

2 'Isücame 'itahüavecü, Teruturu nisutüani 'ixanetatü, müpaü 'utaitü, Yemecü cayuvatü pecatanipitüaca 'ecü. Timaiveme pemühücücü pecaniheiserietüaca vaücava tateüterima tahesie mieme.

3 Neuxei Perixi pemütürücaüye, naisarie tenitanaqui'erieni naimë pamüpariyusi temasipitüatü.

4 Mericüte necamas'uximatüamütü vaüca niuquicü, 'ayumieme nepümasitavaviri pemütasi'enienicü yareutevitü 'aixüa pemütiuca'iyaricü.

5 Tenitaxeiya 'icü tevi 'axa tiyurieneme cuya vevieneme yunaimë Huriyusixi vasata naisarie cuiepa. Nasaretitanacasio memüteviya catiniva'aitüvametüni.

6 Tuquita neutahani 'iseviximanique. Tepivi, teni'inüatacucaitüni que maine ta'inüari niuquiyari.

7 Perusü nuaca Risiyaxi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame mühücü, vaüriyarica cataniunavairieni.

8 Catatineta'aitüani tame hepaüsitana temüniuquixie 'ahesüa temüyehucü. 'Ecüta pe'ita'ivaviyame pecaniyüveni pemüretimani naima que temüteniuguixi hepaüsitana.

9 Huriyusixita hepaüna mecaniniuquimacaitüni, quename müpaütütü 'ane me'utiyuatü.

10 Hicü 'isücame yumu'ucü 'i'inüaritüacu mütaniunicü, müpaü niutayüni Papuru,

Yanetimaitü 'ecü müixa viyari que pemütiuyuri 'ena 'icü teüteri va'isücame pehücütütü, 'ayumieme 'aixüa 'iyaricü nehiesie mieme nepütaniuni que müticuxasiva nehepaüsita.

11 'Ecü pecaniyüveni pemütimaica, tamamata heimana huta tucari püca'anucayeive cuxi quepaucua nemeutiyunixü Querusaremesie nemünetanenevienicü.

12 Sepa tuqui 'amüpata, tuquite 'esimüpepeta, quiecarisietä, tixaü mepücanesihetaxei niuqui nexüatüacame xeimematü, teüteri nevacuyataneme.

13 Mepücaüyvave memiseiriyani yuniuqui que memüteniuguixie nehepaüsita hicü.

14 'Ipaü nepümatitahecüatüaniqueyu, ne 'iya huyeta netiviyatü nepüti'uximaya tatevarima vacacaüyarisie mieme, sepa müme xaüsie tiviyacame memüxata 'iya huye. Yuri nepüti'eri naitü que mütiuti'utüarie 'inüari xapayarisie texaxatamete vaxapayarisie.

15 'Imetütü vahepaü yuri que memüte'erie meta'icuevatü, neta yuri netini'erieca müpaü netita'icuevatü Cacaüyari müvaranucu'uitüani müquite, heiseriemecü yamemüteyurie, heiseriemecü yamemücateyurie yunaime.

16 Mücücü yanetinicuvauneni ne'iyari mücanesitatienicü naima hepaüsita, sepa Cacaüyari hepaüsita, sepa teüteri vahepaüsita.

17 Ne tumini nenicuxeürieni neteüteriama vahesie mieme. Yapaümexa viyari müpaü netiniyurieneaitüni. 'Arique 'uva neninuani ne'e'ütü.

18 Müpaü netiyurienecacu hipatü Huriyusixi 'Asiyatari menenetaxeiya tuquita nene'itiecama. Yümüiretü teüteri 'amepüca'u'uvacai ne'aurie, nepücavamuriecäi.

19 Neuyeveca memü'axüani 'ahüxie müme, reuyevese müme memüniuquixieni que memüneteniuquimanieque.

20 Mesü, 'ime 'ena yameque'utiyuaneni tita memüte'ucaxei mücatiheiserie quepaucua ne nemutivecai 'isücate vahüxie,

21 tita memüte'ucaxei xeime neniuguqui hepaüsita que nemütiuhiva vahüxie ne'utivetü müpaü ne'utaitü, Müquite me'anucu'ume nemüti'eriecü, 'ayumieme xehesüa neni'inüasieca hicü.

22 Mericüsü Perixi heiseriemecü tinimaicaitüni 'iya huye hepaüsita. 'Ayumieme müpaü tinivaruta'eiya, Nuayu Risiyaxi xei miriyari cuyaxi tiva'aitüvame, nepi'inüatani xeniuquü.

23 Tinita'aitüani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mi'üviyanicü, mi'uxipitüacacü, mücavanenacacü hesüana miemete memiparevienicü hesüana memü'axenicü.

24 Mericüsü yapaümexa 'anucayacu, Perixi mana niuye-icacaitüni yü'üitatü Rurusiramatü mühuriyutücai. Yu'aurie nitacuevieni Papuru, ni'eniecaitüni ticuxatame yuri que müti'erie Cürisitu Quesusisie.

25 Ticuxatacacu tita mütiheiserie hepaüsita, tevi que mütiyünü'a hepaüsita, tevi que mütita'inüasieni hepaüsita, Perixi pümacai. Müpaü tinitahüave, Hicürixüa quenemie. Quepaucua tucari nemühüca ne'aurie nepümasitacuevieni.

26 Siepüre nicueviecaitüni Papuru mi'ütüaniquercai tumini 'iya mixünacü ticu'erivatü. 'Ayumieme müixa yu'aurie pitacuecuevivacai, tinicuxatacaitüni hamatüana.

27 Huta viyari 'uyurieca Perixi niuyupata. Purusiyu Pesitu 'isücame nayani. Perixi vanaqui'aritäamütü Huriyusixi, 'ayumieme hüacame necu'eirieni Papuru.

25

Papuru que mütitahüavimücücai Sesaxi

1 Mericüsü Pesitu nuaca haque mehüritüariecai, hairieca tucari 'aye'acu, Sesareya heyeyaca Querusaremesie ninuani.

2 Mara'acate memühüritüariecai Huriyusixi va'uquiyarima huxiena meniu'axüani metehécüatatü Papuru hepaüsita. Menitavavirieni

3 müpaü me'utiyuatü, 'Aixüa petiüca'iyaritü Querusaremesie quenanunü'a Papuru. Müme meneicueviecaquecaitüni me'imienique huyeta 'uyemieme.

4 Pesitu masi müpaü tinivaruta'eiya, Sesareyasiepai nepei'üviyani Papuru. Ne yareutevitü mana nepümie.

5 Xesata miemete teyüvavemete nehamatü meque'uhuni, müme mequeheniuquixieca hepaüsitana, xüca tixaütü cati-heiserietüni 'icü tevi hepaüsita.

6 Mana müixa püca'uyuri, 'atahaica tucari xEICÜa ya tamamata. 'Arique Sesareyasie neyani. 'Uxa'arieca yu'uveni haque müre'inüatacai 'acaitü tinivaruta'aitüani memi'atüanicü Papuru.

7 Mana nuacu 'auriena menyuxeürieni Huriyusixi Querusaremesie miemete. Vaüca türücavimecü metenexeyacaitüni memünüquixienicü hepaüsitana. Mepüyutatexie me'iseiriyatü yuniuqui.

⁸ Papuru müpaü tiniutaniuni yuhesie mieme, Huriyusixi va'inüari niuquiyari hepaüsita, tuqui hepaüsita, Sesaxi hepaüsita, 'asinepücatiuyuri 'axa ti'aneme, 'utaitü.

⁹ Pesitu vanaqui'aritüamütü Huriyusixi müpaü tinita'eiya Papuru, Peti'avaüriya Querusareme pemüyemie mana nemümasita'inüatacä 'icü niuquixiya hepaüsita.

¹⁰ Papuru müpaü niutayüni, Ne Sesaxi 'uvenieya hüxie xeicüa 'aneputiveni nemü'inüasienicü. Mana xeicüa peuyevese nemü'inüasieni. 'Axa nepücavaruyuri Huriyusixi, heiseriemecü que pemütimate 'ecü.

¹¹ 'Axa xüca netiuyurienique, tixaü xüca netiuyurienique que müreyevese nemümünicü, nepücanecu'imavaniqueyu nemümünicü. Mesü xüca tixaütü catihücütüni 'icü que memüteniuxie nehepaüsita, xevitü tixaü pücaüve munesiyetüani vanaqui'aritüamütü. Necanitahüavimücü Sesaxi.

¹² Hicü Pesitu varutahüaveca 'imavamete müpaü tinita'eiya, Sesaxi petitahüavimücü 'acu. Mericüte, Sesaxisüa pecaniyemieni.

Papuru que müti'atüarie 'Acüripa Verenise vahüxie

¹³ Mericüsü müixa tucari 'anucayacu, cuiepa ti'aitame 'Acüripa mütitevacai Verenisematü meneicu'ivata Pesitu Sesareyapai.

¹⁴ Yapaümexa tucari mana mepuyuri. Pesitu tinicuxax-atüvacaitüni cuiepa ti'aitame Papuru hepaüsita, müpaü 'utaitü, Xevitü tevi 'uva pucu'eiriva Perixi mivi menutahüa.

¹⁵ Querusaremesie neheta'acu, hepaüsitana meteniutahecüata mara'acate memühürütüarie, Huriyusixi va'uquiyarima, menesivavirietü manutahüiyanicü.

¹⁶ Nesü müpaü netinivaruta'eiya, Xumatari tatusuyari müpaü püca'ane, tepüca'iyetüani 'uqui, hüxiena meca'axüavecacu cuxi müme hepaüsitana memüniuquixie, cayüvecacu cuxi yuhesie mieme mütaniuni vaniuquixiya 'hepaüsita.

¹⁷ 'Uva me'u'axüacu, 'ayumieme 'enepücareuterixü. 'Uxa'arieca 'isücame 'uvenieyasie haque nemüra'inüata ne'ayerüca, nenivaruta'aitüani memevitünicü 'iya 'uqui.

¹⁸ Müme memüniuquixiecai quepaucua memanucu'ui, mepücaniuquixiecai 'axa müti'ane mütiuyuricü, que nemütimaicai ne.

¹⁹ Niuqui xüatüaricacü xeicüa tita memüte'ayexeiya hepaüsita xeime Qesusi hepaüsita mümüquicai, Papuru 'ayeniereme müxatacai, мүcүcү pүta meniniuquixiecaitüni hepaüsitana.

20 Nesü 'asinepücatimaicai 'icü niuqui hepaüsita. 'Ayumieme müpaü netinitahüave, Peti'avaüriya Querusaremesie pemüyemie mana peme'inüasienicü 'icü hepaüsita.

21 Papuru caneniutavavirieni nemi'üviyanicü, ti'aitame 'Aucusitu mi'enienique. 'Ayumieme netinivaruta'aitüani memi'üviyanicü Sesaxisüa nemenunü'anique.

22 'Acüripa müpaü tinitahüave Pesitu, Nesüari necani'enieniqueyu 'iya tevi. Müpaü niutayüni, Mericüte 'uxa'a pecani'eniemücü.

23 'Uxa'arieca meniu'axüani 'Acüripa Verenisematü cuini mieme mete'uniütü memamarivavetü. Mana mürayuti'enieritüre meneutahaxüani xei miriyari cuyaxi teva'aitüvamete vahamatü, 'uquisi quiecatari memüva'uquiyarimatücai vahamatü. Pesitu tinivaruta'aitüani memevitünicü Papuru.

24 Hicü Pesitu müpaü niutayüni, Ti'aitame 'Acüripa, xemeta yunaitü tahamatü xemüyucuxeüri 'uquisita, manari xenix-eiyani que mü'ane hepaüsita vaüriyarica memünesi'upitüa yunaitü Huriyusixi teüteriyari Querusaremesie 'uvata, müpaü mete'uhivatü quename 'aixüa ca'ane mayeyurini.

25 Ne tixaütü nepücatiucaxei que mütiuyuri que müreuyevese mumünicü. 'Iyasü yamütitahüavimücücaicü 'Aucusitu, ne yanepütinemaicai nemenunü'anicü.

26 Niuqui müheiserie nepücahexeiya nemiti'utüirienicü cuiepa ti'aitame. 'Ayumieme neni'atüani xehesüa, 'ahesüatütü ti'aitame 'Acüripa, pe'iti'inüatayu tixaütü nemürexeyanicü nemütiti'utüanicü.

27 Timaivemepaü nepücayüniqueyu xüca xeime nehenü'anique hüacame, necatihecüatatü que mütiniuquimarie.

26

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu 'Acüripa hüxie

1 Mericüsü 'Acüripa müpaü tinitahüave Papuru, Pecanipitüarieca 'ahesie mieme pemütaniunicü. Papuru yumama 'utaseraca müpaü niutayüni,

2 Neuxei ti'aitame 'Acüripa, nenetemaviecame nepüne'eri 'ahüxie nemutaniucü hicü naime Huriyusixi que memüneteniuquima hepaüsita.

3 Huriyusixi naime vayeiyari mücü vaniuqui que memütexüatüa pecatinimaica 'aixüa 'anemecü. 'Ayumieme nepümativaviri pemünesi'enienicü peca'uxivetü.

Papuru que mütiuyeicacai meripai

4 Mericüte yunaitü Huriyusixi mecanenimaica que nemüticuyeicacai neteüterima vasata Querusaremesie, matüaripai temaicüyaripai que nemüticuyeicacai.

⁵ Müme matüaripai memünesimaicai xüca metehécüatanique, müme müpaü meniutiyuaneniqueyu ne que nemüticuyeicacai Pareseusixi vahesie netiviyatü. Pareseusixi tita temütehaxeyesie yeme yamepütecahu.

⁶ Hicü yuri neti'erietü nemüticueviecü tita Cacaüyari mütivarutahüavixü tatevarima mütivaminiquecai, 'ayumieme 'uva neputive ne'inüasietü.

⁷ Yunaitü tateüterima tamamata heimana yuhutatü nuivarite temühüme tucaricü tucaricü 'uximayasicayacü te'eyexeyatü cuini mieme teneicuevieca Cacaüyari siparasü xüca müpaü tetepitüarieca. Neuxei ti'aitame, ne yuri nemüti'eriecü müpaü neticuevietü, 'ayumieme nehepaüsita mepünüquixie Huriyusixi.

⁸ Titayari xeme xecateyüvave yuri xemüte'erieca quename Cacaüyari varanucu'uitüani müquite.

Papuru que mütivaruveiyacai

⁹ Neri heuyevecame nepü'eriecai vaüca 'axa nemiyurienicü que mü'ane Qesusi Nasaretitanaca mühücü.

¹⁰ Müpaüta netiniyurienecaitüni Querusaremesie. Yümüireme Cacaüyari teüterimama casariyanata nepüvaranutaxürüvacai, mara'acate memühürütüariecai heiserie menesi'upitüacu. Mecui'ivarümeccacu, neniüqui nepeuyeqesacai vahepaüsita.

¹¹ Naime tuquiteta müixa nepüvaranutaxürüvacai, vaüriyarica nepüvavitüacai 'axa memutiyuanenicü Qesusi hepaüsita. Vaücava nevahecatü necanivataveveyacaitüni hipame quiecaritiesie.

Ta'aurie que mürave Papuru

(Nü'arisixi 9:1-19; 22:6-16)

¹² Mericüsü mara'acate memühürütüariecai heiserie menesi'upitüacu menesi'uhürütüacu Ramasicusie neneyani.

¹³ Neuxei ti'aitame, tuca huyeta ne'uyemietü nenixeyia hecüariya taheima mieme masi que taupaü xavatüme ne'aurie 'acuxavatüme, nehamatü memü'uvacai va'aurieta.

¹⁴ Tanaitü cuiepa tepatixüri. Ne xeime neniü'enieni müpaü münetiutahüavixü Hepürayusixi vaniüquicü, Sauru 'acu, Sauru, titayari penetiüveyia. Pümasi'ucucuine pemüca'avaüriyacü, pemüti'aquesinacü pe'anaseivatü tisevemecü.

¹⁵ Nesü müpaü netinitahüave, Que pepüpaicü 'uqui. Ti'aitame müpaü netayüni, Nesü necaniquesusitüni pemünesi'uveiya.

¹⁶ Hicürixüa quenanucuquexi, 'a'ücacü queneuveni. 'Icü 'ayumieme pepünesi'uxei, pemanayexeyariecü netupiri

pemayanicü, pemüthecüatanicü que pemünetiuxei que pemünetixeyanita.

¹⁷ Nepümasitavicueisitüani 'ateüterima vasata memücahuriyusixi vasata, müme vahesüa nemananü'amücü

¹⁸ pemüvaranutanenieritüvanicü, yüriya mecu'eirieme hecüariyasie memüteviyanicü, Cauyumarie türücariyaya mecu'eirieme Cacaüyarisie memüteviyanicü, tita 'axa memüteyurie memüteheuyehüviyarienicü nehiesie yuri mete'erietü, vahesie mütinaquenicü tita memütetanaqui'erieni müme nemüvarupataxü nehiesie mieme.

Papuru que müticamiecai tita mütiuxeisie

¹⁹ 'Ayumieme ti'aitame 'Acüripa, yaneticamietü nepatüa que nemütixei taheima mieme.

²⁰ Masi yunaime Ramasicutari meri, 'arique Querusaremetari, naisarie Cureya cuieyarisie miemete, memücahuriyusixita netinivahecüatüacaitüni memütehayevanicü que memüteyurie ta'aurie me'axürieme Cacaüyarisie memüteviyanicü, yameteyurietü müme memüte'uhayevaxü que memüteyuriecäi vahesie que mütinaque yamemüteyuriecäcü.

²¹ 'Ayumieme Huriyusixi tuquita menesi'uviyaca yumacü mepünesimieniquecai.

²² Cacaüyari nesipareviecacu hicüque, 'ena neputive netivahecüatüatü teüteri te'aitamete yunaime. Muisexi, texaxatameteta que memutiyanecäi que mütiyüni quecai, müpaü zeicüa nepaine,

²³ quename heuyevecäi Cürisitu müticuinecü nehaitü, quename mücü meri 'anucuqueca müquite vasata, vatahecüatüaniquecai tateüterima memücahuriyusixita hecüariya hepaüsita, müpaü ne'utaitü.

Papuru yuri que müti'eritüamücücai 'Acüripa

²⁴ Mericüsü müpaü 'utayücu, Pesitu carima müpaü tinitahüave, Papuru pepüca'amatesüari. Vaüca pemüti'a'üquitüacü pepütixamurie.

²⁵ Papuru müpaü tinitahüave, Tixaüsietü Pesitu pemütürücaüye, ne nepücatixamurie. Que nemüticuxata, neniüqui yuri paine, timaiveme niuquieya pühücü.

²⁶ Cuiëpa ti'aitame 'icü nai pütimate, necamatü yanetinhüaveni 'iya. 'Icü camaicame nepüca'eri, sicurita yapücatiuyü 'icü.

²⁷ Neuxei ti'aitame 'Acüripa, yuri peti'erie 'ecü texaxatamete vaniuquisie. Ne necatinimaica yuri pemüti'erie.

²⁸ 'Acüripa müpaü tinitahüave Papuru, Cari yapaucua Cürisitiyanupaü netiyurieneme pepünesi'ayeitüaniqueyu.

29 Papuru müpaü tinitahüave, Nenevieri nepipitüaniqueyu Cacaüyari, sepa yapaucua sepa yapaümexa tucaricü, 'ecüri yunaitüta xemünesi'enie hicü, xücatüma nehapaü xe'anenetü xehacüneque, 'icü tepüa xeicüa xecahexeyatü cümana nemühüa.

30 Hicü müpaü 'utayücu, cuiepa ti'aitame 'isücameta Vereniseta vahamatü memateita menanucu'uni.

31 Me'anuyecüneca yunaitü yameteniyücühüavecaitüni müpaü me'utiyuatü, 'Icü tevi 'asipücatiuyuri que müreuyevese mümünicü manutahüiyacü.

32 'Acüripa müpaü tinitahüave Pesitu, 'Icü tevi püyüveniqueyu müxünarieni, xüca ca'itahüavimücünique Sesaxi xeicüa.

27

Papuru que mürenü'arie Xumasiepai

1 Mericüsü quepauca Pesitu yamütuyuma temüyehucü naviyasie 'Itariyapai, mepüvayetua Papuru hipame memanuta-xüriyacai vahamame. Vahepaüsita menihürütüani xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame Curiyuxi mütitevacai. Cuyaxi müvaravitücücai 'Aucusitu Cuyaximama mepütetetevacai.

2 Naviya 'Aruramitiyusie pümiemetücai. 'Asiya cuieyari tesita niuyeyeicacaitüni. Mana te'acayaxeca tecanecüne. Tahamatü niuyeicacaitüni 'Arisitaricu Tesarunicatanaca Maseruniya cuieyarisie mümiemetücai.

3 'Uxa'arieca Siruni teneta'axüani. 'Iya Curiyuxi 'aixüa tiniuca'iyaricaitüni Papuru hepaüsita. Nipitüani menuanicü yuhamicuma vahesüa memiparevienicu.

4 Manarita tepeyecü, Sipüre 'aurie temüca'enisitüariecaisie tecaniuyecüne tahepa maye'ecacaicü.

5 Haramara 'utüa teniuyecüne Sirisiya 'aurie Pamüpiriya 'aurie. Mana teneta'axüani Mira Risiya cuieyarisie.

6 Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame mana neitaxeiya naviya Herecanitüreyasie mieme 'Itariyasie müyemiecai. Mücüsie cataneutahatüani.

7 Müixa tucari 'axücai mana tepu'uvacai. Haveri mieme teneta'axüani Cüniru hüxie. 'Eca mütasi'anutavayacaicü, mana teneyecüne. Cüretatüa teniuyehucacaitüni, viye manucasuri Sarumune müracuteva 'aurie teniuyecüne.

8 Mana haveri mieme xeicüa tenanuyenexüani. 'Arique teneta'axüani Visi Müracu'ane Mürayutituiva müracutevasie. Mana nehuracaitüni quiecaru Raseya müracuteva.

9 Hicü müixa tucari 'anucayacu, nicueriva'anecaitüni naviya, manutiyacaicü Huriyusixi vahaquiya. Papuru nivaruta'imaiya

10 müpaü tivacühüavetü, Neuxei, 'ipaü nepütimate, xe'ica naviyata pütatümayarieni peuyeveni, tameta tepütatümayarieni tepeuyexürieni texücayhuni.

11 Xei sienituyari tiva'aitüvame masi nivaru'enieni naviya mücuyuitüvacai naviya cusiyarieyamame, Papuru que mainecai püca'i'eniecai.

12 Mürati'icapiva pücatinaquequecai muhaütüsie. 'Ayumieme yumüiretü mepüyu'enie memüyehucü mana, siparasü Penis-esie xüca meyüvavenique memeta'axüani, mana memütitenicü muhaütüsie. Penisi catinacutévaca haque mürati'icapiva Cüretasie. Tasutüa ta'utata paye'eca tahepa.

Vitari que müttivarutayuitüvacai haramarasie

13 Mericüsü taserieta 'aye'ecacacu, tita memüteheuyehüacai mete'utanaqui'erieme mepüyu'eriecai. Me'enatihanaca tihaname, Cüreta 'aurie mepayenexüa.

14 Yareutevitü carima 'upacane 'eca teücapaü, Ta'utata Mieme titevatü 'eca.

15 Naviya niuviya. Te'utatatexieca ta'aurie temehüanicü tahepa maye'ecanicü, tepihayevaxü. Tahüxie tepu'enixüaximecai.

16 Cuie hapa müyema hetüa Cüraura müracutévätüa te'anuyenexüaca, haveri mieme xeicüa tepüyüvavecai temiviyacü canuva 'esimüpe.

17 Mehenatihanaca menenacahüaxüani naviya caunari me'anacavütüaca. Mepümamacai capa Sirite xiecariyarisie mete'utavaxüanicü. Yucarüpa mecaxüraca, müpaü me'anenetü yuhüxie meniu'enixüaximecaitüni.

18 Vitari yemecü pütasi'utayuitüvacai. 'Uxa'arieca yu'ica menanatixürieni.

19 Hairieca tucarisie tamamacü naviya piniteya tetenatixürieni.

20 Müixa tucari tau pücahecüacai, xuravesixi mepücahecüacai. Vitari pücatihayevamücücai. Müixa tucari 'anucayacu tetavicuenique me tepücata'eriecairi.

21 Hicü müixa tetahaquiecacu, 'ana Papuru vahixüapa 'utaqueca müpaü niutayüni, Neuxei, 'aixüa cani'aneniqueyu xüca xenesi'u'enienique yanemainecaicü Cüretasie temücaheycünecü 'ipaü tetatümayarietü teteheuyexürietü.

22 Hicüsüari nepaine, xequeneyutemamavieca. Xevitü xeme yutucari pücatatümaiya, naviya xeicüa peuyeveni.

23 Tacai yüvicüta 'iya que mü'anesüa nemümieme hesiena mieme nemüti'uximaya Cacaüyari niuquieya tuayame ne'aurie puvecai.

24 Müpaü niutayüni, Papuru 'acu, pepücamaca. Neuyeveca Sesaxi hüxie 'apemutiveni. Camü Cacaüyari pümasi'upitüa yunaime 'ahamatü mem'uva naviyasie.

25 'Ayumieme nepaine, xequeneyutemamavieca. Ne yuri nepüti'erie Cacaüyarisie quename müpaü tiyüni que nemütiutahüavarie.

26 Cuie hapa müyemasie tepütixüriyani xeicüa tame.

27 Hicü tamamata heimana naurieca tucarisie yüvicüta tahüxi tepeutacüne haramara 'Aruriyaticu müracusevasie. Tücaru hixüapa yacütütü naviya vequemete cuie hehurame mepü'eriecai.

28 Caunari 'inüariyari meneucavivieni yuhetüa. Meniti'inüata xei teviyari mamayari heucatevame. Yareutevitü hutarieca meneicavivieni, tamamata heimana 'auxüme mamayari meniuti'inüata.

29 Menimamacaitüni tetesie tetetivaxüaniqueme me'erietü. Nauca tehapanameteyari cüsapana mehavütüaca, xücatüma 'ucatareque meteniyücühüavecaitüni.

30 Naviya vequemete metenicuvautüvecaitüni que memüteyuta'unacü naviyasie. Canuva 'esimüpe meneucatuani haramarasie yame'utiyuatü mete'itavatü quename hüxienapai tehapanamete me'anuhanaquecai.

31 Papuru müpaü tinivarutahüave xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame cuyaximame, 'Ime xüca naviyasie mecayuhayeva, xepüca'yüvaveni xemütavicueni xeme.

32 Cuyaxiri canuva 'esimüpe caunariyari menexitexüaniri, mana niucaveni.

33 Mexi cuxi catucaritücai, Papuru nivatuicacaitüni yunaime 'inüa memüticuanicü, müpaü 'utaitü, 'Icü tucarisie tamamata heimana nauca tucari xepuyuri xeta'icuevatü xecatecuatü.

34 'Ayumieme nepaine, 'icuai xequeneutanaqui'eriri. Mücü 'apuve xemütavicuenicü. Xevitü xeme xei cüpayari yumu'usie pücaheuyehüani.

35 Müpaü 'utayüca pa 'uti'üca pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari yunaime vahüxie. 'Ititaraca, nisütüani 'icuatü.

36 Mümeta meniyuvaüriya, 'icuai meniutanaqui'erieni.

37 Tanaitü naviyasie temüyetecai huta sienituyari heimana haica teviyari heimana tamamata heimana 'ataxevitü tecani-paümeccaitüni.

38 Te'utihxacari 'icuaicü, naviya tena'exanariya tehenatixüriecca türicu haramarasie.

Naviya que mütiutatümaiari

39 Mericüsü tau hanecu, cuie mepücamaicai. Yusicuriviyame cuie mepuxei haque macuxiecariyacai. Cuiepa mepeitihüaniquecai naviya xüca meyüvavenique.

40 Tehanamete meniutatuani, menicu'eirieni haramarasie. Mexicuxirita 'itunisitüvame caunariyari meniuxüna. Carüpa 'esimüyeva metixüraca, cuiepa menitüinexüaximecaitüni.

41 Haramara mayunaquesie meniu'axüani. Muva cuiepa menatinexüani. Surieya cuiepa neuhani, mana niyuhayeva niuseire. Cüsapana nita'unirümeccaitüni türücariyacü.

42 Hicü hipatü cuyaxi menivacuicuaitüni memanutaüriyacai, capa xevitü tavicuenicü 'uhaximetü.

43 Xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame masi pitavicueisitüamücücai Papuru. 'Ayumieme nivarutanenani 'asimemücateyurienicü que memaitücaitei. Niva'aitüacaitüni müme memahauvavecai memeucasunaxüanicü meri, cuiepa memütinexüanicü,

44 hipatüta 'arique cüyesie hipatü naviyasie miemetesie 'amemütinexüanicü. Müpaü mete'uyurieca yunaitü mep-utavicuei cuiepa me'uta'axüaca.

28

Papuru que mütiuyeicacai Maritasie

1 Mericüsü te'utavicueca, 'anaque tetenetimani Marita müracutevacai cuie hapa müyemacai.

2 Teüteri muva miemete yemecü 'aixüa meteniu'iyaricaitüni tahepaüsita. Meniutinaini, muva metani'atüani tanaime müviyecaicü muhaütücaicü.

3 Hicü Papuru necucü'eni, taipa nenutixürieni. Cu macuxücasie heyeyaca, mamayasie niqveni.

4 Teüteri muva miemete me'ixeyatü cu mamayasie haviecame, müpaü meteniuyutahüave yunaitü, Nusenu 'iya tevi xüari tiyumemivame canihücütüni, sepa mutavicuei haramarasie, heiserie pücapitüari 'ayenieretü müyuhayevacü.

5 Masi 'iya yumama niutasique. Cu taipa neuveni. Tixaü 'asipüca'u'itüari.

6 Müme mepicueviecai müpaü metecu'erivatü, Tietüsü tahaimücü, müquitü cavemücü yapaucua. Me'icueviecacu me'i'ixüariecacu müixa, 'asipüca'uyü. 'Ayumieme yücü meteniyücühüaveni. Müpaü meteniutiniutücüne, Xüari canicacüyaritüni.

7 Mericüsü mana hurava cuie nicumacaitüni, Pupiriyu mütipinieyatücai. Yunaimie haramarasie müyema cuiepa memütamacai püva'uquiyaritücai 'iya. Tasi'utanaqui'erieca haica tucari 'aixüa tiuca'iyaritü pütasi'upitüa haque teme'axüani.

8 Pupiriyu quemasieya hüiyacü hacuisicü ticuyetü 'aniucateitüni. Papuru hesüana neutahani, yutanenevieca heimana 'utimeca nenayehüani.

⁹ Müpaü tiuyücu, haramarisie müyema cuiëpa memütamacai hipatü tecuicucate meniu'axüani, meniuti'uhayemarieni.

¹⁰ Müme vaücava metatenimicuacaitüni. Teyehuximecacu mepütatemicuacai tita temüteheuyehüacai.

Papuru que müreta'a Xumasie

¹¹ Hicü haica meseri 'utixücu, naviyasie tenecüne. Haramarasie müyema cuiëpa nitiheteitüni mücü naviya muhaütücaisie. Herecanitüreyasie pümiemetücai, Vavarixi pü'inüariëyatücai.

¹² Siracusa teheta'axüaca, haica tucari tepütahayevacai.

¹³ Mana teheycüneca, Requiyu teneta'axüani. Xei tucari 'anucayacu, taserieta pa'ecacai. Hutarieca tucarisie Puteuri teneta'axüani.

¹⁴ Mana tenivaretaxeiya ta'ivamarixi. Müme mepütasi'uta'inie 'atahuta tucari temüyurienicü vahesüa. Müpaü tete'uyurieca, Xumasie teneta'axüani.

¹⁵ Ta'ivamarixi mana miemete meni'enanacaitüni tahepaüsita. Menayenexüani metasi'anucunaqueque 'Apiyu Pürasayarisiepaitü, Haica Canitinayari Macu'upai. Papuru varuxeiyaca, pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari. Vaüca niyuvaüriyacaitüni.

¹⁶ Xumasie teheutahaxüacu, xei sienituyari cuyaxi tiva'aitüvame nivayetواني memanutaxüriyacai cuya mühüritüariëcaisüa. Papuru niupitüarieni yuxaüta mecanicü cuya 'i'üviyamematü.

Papuru que müticuxatacai Xumasie

¹⁷ Mericüsü hairieca tucarisie Papuru yuhesüa nivaruta'inieni müme Huriyusixi memüva'uquiyarimatücai. Me'u'axüacu müpaü tinivarutahüave, Neuxei 'ivamarixi, sepa 'asinemücatiuyuri teüteri vahepaüsita, tatevarima vatutuyari hepaüsita neca'uxiva'atü, nepüyetuiya Querusaremesie nehüatü Xumatari vahesüa.

¹⁸ Müme va'isücate menesi'u'eniëca menenixünacucaitüni 'asinemücatiuyuricü que müreuyevecai nemümünicü.

¹⁹ Huriyusixi memeuniucacaicü neniüqui hepaüsita, 'ayumieme vaüriyarica nepihüavimücücai Sesaxi, sepa neteüterima vahepaüsita tixaütü nemücarexeiyacai nemütiniuquixienicü.

²⁰ 'Ayumiemerücü nenixeta'inieni tahüxi temütinenierenicü nemütixecuxaxatüvanicü. Yuri neti'erietü nemicuevëcü tita 'Ixaherisixi temütecuevi, 'ayumieme 'icü tepüa nepa'ü.

²¹ Mümesü müpaü metenicühüaveni, Tame xapate tepü'ca'utanaqui'erivave Cureyasie miemete 'ahepaüsita. Xevitü ta'ivama pücanuave 'axa tatihecüatüatü 'axa ticuxatatü 'ahepaüsita.

22 Tecamani'enieniqueyu que pemüticu'eriva. 'Iyasie memüteviya vahepaüsita 'icü xeicüa tepütemate, naisarie 'axa metenicuxasivani.

23 Mericüsü tucari menipitüani memü'axüanicü. Hesüana manucateisie yumüiretü meniu'axüani. Tinivacuxaxatüvacaitüni tivahecüatüatü que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu, yuri tiva'eritüamütü Qesusisie, Muisexi 'inüariyaricü texaxatamete vaxapayaricü 'iseiriyatü yuniuqui. 'Amanamecü mütiucatarixü 'acayunecuque tinicuxatacaitüni.

24 Hipatü meni'eniecaitüni niuquieya, hipatü yuri mepücate'uta'erie.

25 Yunaitü yaxecüa mecateyücühüavetü meneutayeixüani, xei niuquiyari 'utaniucu Papuru 'ipaü 'utaitü, 'Iyari Mütiyupata 'aixüa caniyutayüni, Quisariyaxi tixaxatame müpaü tivacühüavecacu tatevarima,

26 'Icü teüteri vahesüa quenemie, müpaü quetinivaretahüavi, Yemecü xepü'enanani peru tixaü xepücate'enieni.

Yemecü xepüneniereni peru tixaü xepücatexeiya.

27 'Icü teüteri yu'iyarisie mepüyü'üraraxi.

Vaüriyarica xeicüa mepü'enana yunacatecü.

Vahüxite pu'itutupe

Capa meheunenierenicü yühüxicü,

Capa me'u'enananicü yunacatecü

Capa yametetimanicü yu'iyarisie,

Capa ta'aurie me'axürienicü

Capa nevaranayexürienicü.

28 'Ayumieme yaxequetenemaica xeme, Cacaüyari 'icü niuqui caneyenü'ani memücahuriyusixi vahesüa memütavicieisitüarienicü. Mümesü mecani'eniecaçuni.

29 Hicü müpaü 'utayücu Huriyusixi menecüne niuqui mexüatüatü vaücava.

30 Mericüsü huta viyari mana peyuri yücümana tiyutuatü. Mana nivanaqui'eriecaitüni yunaime memü'axecai hesüana.

31 Camatü tinivahecüatüacaitüni que müti'ane Cacaüyari ti'aitametücacu. Tiniva'üquitüacaitüni Ti'aitame Qesusi Cürisitu hepaüsita, canenarietü.

XUMATARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaiürisica

1 Ne Papuru nenixevaüritüaca Cürisitu Quesusisie mieme nemüti'uximayatame, nemuta'inierie nü'ari nemayanicü, nemupasie Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne nemücuxatanicü.

2 Meripai Cacaüyari nainecaitüni temeixeianiquecaicü mücü niuqui, texaxatametemama yametecuxatacacu 'utüaricacü hesüana mümiemecü,

3 yunive xatatü. Tevi hücütütü, nu'aya caniutinuiva Ravirisie müyetüa.

4 Müquite vasata manucuquecü, türücariyacü caniucayerieni Cacaüyari Nu'ayatütü, 'Iyari Cacaüyarisie mieme mütasipata que müticaye. Qesusi Cürisitu nixatacaitüni mütati'aitüvame.

5 Mücücü 'aixüa tepü'itüarie 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu, tepeutanü'ariexüata para yunaitü nuivarite yuri mete'erietü yamemütecahunicü, que mü'ane mühücüsie mieme meyüatü.

6 Xemeta nuivarite xecanihümetüni xemuta'inieri Qesusi Cürisitu teüterimama xemacü necü.

7 Netinixe'uta'utüirieni yunaime Xumasie xemütama Cacaüyari müxenaqui'erie, xemuta'inierie hesiena mieme xemüpasienicü. Cacaüyari müta'uquiyari, Ti'aitame Qesusi Cürisituta, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Papuru que müti'ivatamücücai Xumasie

8 Mericüsü Qesusi Cürisitu nesipareviecacu pamüpariyusi necanipitüaca necacaüyari meri yunaime xehesie mieme, naisarie cuiepa mücuxaxasivacü yuri que xemüte'erie.

9 Ne'iyaricü Cacaüyarisie mieme nepüti'uximayata, niuqui nu'aya hepaüsita 'aixüa manuyüne necuxatatü. 'Iya Cacaüyari müpaü pütihecüata, que nemütixexata necatihayevatü quepaucua nemünenenevie neheyemecü

10 ne'ivavirietü 'uxa'a varie sipara xüca 'ari 'aixüa nepitüarieni xehesüa nemüyemiecü, müpaü tinaquecacu Cacaüyari.

11 Nepütinecahive'eri nemüxexeyacü, 'Iyarisie mieme nemüxeminicü xemütuariecacü,

12 neta yacütütü xehesüa temüvaüriyarienicü yuri xemüte'eriecü xeme, neta yuri nemüti'eriecü.

13 Ne'ivama müpaü pücanetinaqueni queyu xüca 'asixecatemaicaque müixa que nemütinecuha'arütüvacai

xehesüa nemüyemiecū, sepa nemücapitüariecai hicūque. 'Icuaxi nehexeiyatū nepayaniqueyu xehesüa, hipame nuivarite vahesüa nemeixeyapaü.

14 Neuyeveca nemütivataxatüani Cüriyecusixi memücacüriyecusixita, temaivavemete memücatemaivaveta.

15 'Ayumieme ne'iyari yapü'ane nemütixetaxatüanicü niuqui 'aixüa manuyüne xemeta Xuma xemütama.

Niuqui 'aixüa manuyüne que mütitürücaüye

16 Nepüca'iteviya niuqui 'aixüa manuyüne. Türücaria canihücütüni Cacaüyarisüa mieme, yunaitü yuri memüte'erie memütavicueisitüarienicü cani'ayumiemetüni, Huriyusixi meri, Cüriyecusixita.

17 Xüca yuri ti'erieca, мүcü niuquisie canimasiücücamүcü Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva, para yuri müti'eriecacü, que müre'uxa, Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie, мүcü canayeyuricamүcü yuri müti'eriecü.

Teüteri vahesie que mürahüiva

18 Masi haxüa canimasiücüni, Cacaüyari taheima macave que mütiheca naime teüteri que memüteyurie mecaheyex-eiyatü heiseriemecü yamecatecahutü, мүme meminena tita yuri müraine heiseriemecü yamecatecahutü.

19 Tita mütiyüve mütimaica Cacaüyari hepaüsita, мүcü canimasiücüni vahesüa. Cacaüyaritütü yatinivaruxeisitüani.

20 Cuie munetüariepai hicūque, tita mücatixeyarieve hepaüsitana, yuheyemecü que mütitürücaüye que müticacaüyari, мүcü catinihecüaca yara'erivacacu tita mütiutivevi hepaüsita. 'Ayumieme 'asimepücaüvave yuhesie mieme memütiniunicü.

21 Cacaüyari mehetimaica, 'aixüa mepüca'utiyanecai hepaüsitana Cacaüyari hepaüsita temutiyanepaü. Pamüpariyusi mepüca'ipitüacai. Masi yacü metecuxatatü men-acüne mexi niuqui mexüatüacai. Va'iyari 'asimatimaivecacu, niucuyüre va'iyarisie.

22 Temaivavemete meyuxatatü 'asimecatemaivavetü men-acüne.

23 Cacaüyari mücapünive visi mü'ane, menipata tevi müpünivepaü tiyuxexeyame memayexeyanicü püta, viquixi vahepaü yeutari vahepaü cuterixi vahepaü tiyuxexeyame.

24 'Ayumieme Cacaüyari nivayetüani yu'iyarisie mete'ucahive'eriecacu, para meca'itiyatü memacü necü, memiseviximanicü yuvaiyari yusata.

25 Cacaüyari yuri que maine, мүme menipata 'itarica memexeyanicü püta. Tita mütiveviya mepayexeyacai, hesiena mieme mepüte'uximayatacai, mecaheyexeyatü que

mü'ane mitivevi. 'Aixüa yemecü queticühüavarüvani 'iya yuheyemecüsü, müpaü xeicüa pü'ane.

26 'Ayumieme Cacaüyari nivayetuani memihive'eriecacü tita 'axa müti'anene. Va'ucariri me'icu'eirieca tita 'ucari memüteyuruva, 'ucapaü mecateyurietü mepacü.

27 'Uquisita yaxeicüa, me'icu'eirieca tita 'ucari memüteyuruva, mepüyutaiyacai meyhive'erietü. 'Uquisi 'uquisi vahamatü yamepüteyuriecäi que mücatinaque. Que müreuyevecai yamemüteheuyexürüvecaicü, mepüte'epiniriecai yuvaiyarisie.

28 Müpaü memücatecu'erivacaicü quename 'aixüa 'ane me'erivanicü Cacaüyari, 'ayumieme Cacaüyari nivayetuani que mücatinaque yamemütecu'erivanicü, que mücatinaque memüteyuriecacü.

29 Mecanaye'axüani que mücatiheiserie meyüatü, mevacumaüvatü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, 'axa metecuyuruvatü, naime metehive'erietü, 'axa me'ananetü. Menihüpünecaitüni me'ütesatü meyucuitü meha'atü meteyu'irüviyatü 'axa metecu'erivatü.

30 Mecani'avieniucani, mecaniniuquixieca, Cacaüyari mecani'uxieca, mecatenitave'erieca naime, menanuyehaitürüveni, meteniyucatave'erieca, metenicuvautüveni 'axa que mütiyuruva, yu'uquiyarima mepücava'enie.

31 Yu'yari mepüca'enie vatate'acacu, yamepücatecahu que memutiyuane, mepüsese'i, mepücayunütüanüa, mepücateyucanenimaya.

32 Müme mepütehetima tita Cacaüyari mütixata tiheiserietüme, quename yunaitü müya memüteyurie vahesie tinaque memücuinicü 'utaitü. Müme masi müya mecateniyurieca, masicutari meninaqui'aca hipatü yamemüteyuriecü.

2

Cacaüyari heiseriemecü que mütivaranutaxürüva

1 'Ayumieme 'ecü sepa que pemüpaicü pemüniuquixie, 'ahesie mieme pepücataniuni. Xeime que pemütiniuquima, mücücü pepü'aniuquima. Cari yaxeicüa petiniyurieneni 'ecü müpaü que pemütiniuquixie.

2 Tame müpaü tepütemate, Cacaüyari yuri haitü müvaranutaxürüvacü müme müya memüteyurie.

3 Camüsü 'ecü pemüvanuquima müme müya memüteyuruva, vahepaü petiyurienetü queri peticu'eriva 'ecü pepütavicueni quepaucua Cacaüyari masi'anutahüani.

4 Mesü cauca pe'ixani'eri cuini mieme 'aixüa que mütiuca'yari que mütita'icueva que mücatiymexüitüa.

Cauca 'asipecatimate Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü para pemütiyuriene que pemütiyuriene.

⁵ 'Ecüsü 'a'iyari müse'icü pemüca'avaüriyacü pemütiyuriene que pemütiyuriene, 'ahesie mieme pepüti'utane haxüa, 'iya tucarisieque quepaucua pemühecarieni, quepaucua masiücütü mayani heiseriemecü que mütivaranutaxürüva Cacaüyari.

⁶ Mücü que memüteyurie pütivapitüani yuxexuime.

⁷ Müme mete'uca'enivatü 'aixüa meteyuruvatü memütecevautüve visi me'ananetü que memüte'acüne, 'aye'amete que memütehe'erivani, que memücatetipüne, müme nivapitüamücü yuheyemecü memayeyuyurinicü.

⁸ Mümesü yuhesie mieme xEICÜA memü'ayumiemete, yamemütecahu tita yuri mürainesie, yamemütecahu tita mücatiheiseriesie püta, müme haxüa canivapitüamücü vahecatü.

⁹ Nivahiveritüamücü niva'uximatüamücü yunaime teüteri yu'iyarisie 'axa memüteyuruva, Huriyusixi meri, Cüriyecusixita.

¹⁰ Nivapitüamücü visi me'ananetü memacü necü, 'aye'amete memü'erivanicü, yu'iyarisie memüca'uximatüariecacü tivapitüani yunaime 'aixüa memüteyuruva, Huriyusixi meri, Cüriyecusixita.

¹¹ Cacaüyari yücü pücativaxeiya teüteri.

¹² Queyupaümetü 'inüari niuquiyari mecahexeyatü 'axa memüteyurie, müme mepücuini 'inüari mecahexeyatü. Queyupaümetü 'inüari niuquiyari mehhexeyatü 'axa memüteyurie, müme 'inüari manuyünepaü mepanutaxüriyani.

¹³ Müme memi'enie xEICÜA 'inüari niuquiyari, müme heiserie mepücahexeiya Cacaüyari hUXIE. Müme yamemütecahu 'inüari niuquiyari que maine, müme püta heiserie mecanip-itüariecuni.

¹⁴ Müme memücahuriyusixi 'inüari niuquiyari memücahexeiya, quepaucua yücümana yamemüteyurie que maine 'inüari niuquiyari, sepa 'inüari niuquiyari memücahexeiya, 'inüari niuquiyari mehhexeyatü mepacüne yücümana.

¹⁵ Mümeri mepüyuhecüata tita 'inüari niuquiyaricü yamütiyuriene metehexeyatü yu'iyarisie müraye'uxa. Va'iyari que memüteyumate tinihecüatani vahepaüsita. Yuhamatü metecuxatatü, que memüteyu'iyaritüa yuhesie metenahüpani, yuhesie mieme meniutiniucani nusu.

¹⁶ Müpaü catiniyümücü 'iya tucarisie quepaucua Cacaüyari müvata'ivaviyani teüteri tita memüte'uti'avietaxü hepaüsita Cürisitu Quesusi varahüavecacu, nenuqui 'aixüa manuyüne que maine.

Huriyusixi 'inüari niuquiyari que memütehexeiya

17 Mericüte 'ecü Huriyu pemütiutaterüvarie, yuri pemüti'erie 'inüari niuquiyarisie, 'aixüa pemüti'acühüave Cacaüyarisie pemütiviyacü,

18 pemimate tita mütinaque, pemütimaive tita 'aixüa müti'ane pemütiuta'üquitüariecü 'inüari niuquiyarisie miemecü,

19 pevaranucuhapame memacücüpe pemü'a'eri, hecüarivivame pemü'a'erie yüvipa memü'uva vahesie mieme,

20 ti'üquitame pemü'a'erie 'asimemücatemate vahesie mieme, türi tiva'üquitüvame pemü'a'erie, 'inüari niuquiyari pehexeiyatü pemeixeiya tita timaiveme mütimate tita yuri müraine 'uxeicüa,

21 camüsü 'ecü xeime pemüti'üquitüa, pecati'a'üquitüa 'ecü. 'Ecü müpaü pepüticuxata quename 'aixüa ca'ane xüca tinavayani. Mericüte, petinavaya 'ecü.

22 'Ecü müpaü pepüticuxata quename 'aixüa ca'ane micumaüvanicü xeime 'üyaya xeime cünaya. Mericüte, peticumaüva 'ecü. 'Ecü müpaü pepaine quename pevaxani'erie tetexi cacaüyarixiyari. Mericüte, petinava vapini vamavari.

23 'Ecü 'aixüa pepüti'acühüave 'inüari niuquiyari pemexeyacü. Mericüte, pe'itisanatü 'inüari niuquiyari müpaü metecu'erivame petivarayeitüa quename Cacaüyari 'asicayüve.

24 Camüsü, que müre'uxa, que mü'ane Cacaüyari mühücü 'axa canixasivani nuivarite vasata xecümana.

25 Xitequiya 'inüariyari camaniparevieca xüca 'inüari niuquiyarisie yapeticamieni. Masi xüca 'inüari niuquiyari petisanatü peyüaneni, sepa xitequiya 'inüariyari pemexeiya, peca'inüasietü pepa'ayeitüa.

26 Masisü xüca que mü'ane 'iya 'inüari mücahexeiya yaticamieni que mütiheiserie 'inüari niuquiyari que maine, 'inüari sepa mücahexeiya, 'inüasiecame cati'erivani 'iya.

27 Que mü'ane yuvaiyarisie müca'inüasie xitequiyacü, peru meye'atüva 'inüari niuquiyari que maine, mücü 'ahesie pürähüpani 'inüari niuquiyari pemütisanacü, sepa 'utüaricayari pemexeiya sepa 'inüariyari pemexeiya.

28 Que mü'ane herie xEICÜA Huriyu teviyari mühücü, mücü Huriyu pücahücü. Que mü'ane herie xEICÜA yuvaiyarisie xEICÜA mü'inüasie xitequiyacü, mücü püca'inüasie.

29 Masi que mü'ane yutaüta mühuriyu, mücü püta Huriyu canihücütüni. Que mü'ane yu'iyarisie mü'inüasie, mücü 'Iyari mainepaü püta pü'inüasie, sepa müca'inüasie 'utüarica müti'eniüriücüpaü. Que mü'ane müpaü mü'ane, teüteri visi

mepüca'utiyuaneni hepaüsitana, Cacaüyari püta visi paineni hepaüsitana.

3

Tita rexeiya Huriya hipatü memücaheixeya

¹ Mericüte tita rexeiya Huriyu hipatü memücaheixeya. Que tiparevie xitequiya 'inüariyari.

² Vaücavamecü piparevie, naimecü. Camüsü meri, Huriyusixi niuqui Cacaüyarisüa mümieme hepaüsita mepuhüritüari.

³ Quete 'aneni xüca hipatü yamecatecahucaitüni. Cacaüyari yacaticamietü que rayeitüarieni müme yamemücatecahucaicü.

⁴ Pücatixaüsietü. Masi Cacaüyari tita yuri mürainesie yaqueticamieni, sepa yunaitü teüteri memüte'itava, que müre'uxa, Para 'aniuquicü pemümasiücünicü heiserie que pemürexeiya, Para heiserie pemüpitüarienicü quepaucua pemütaxanesieni.

⁵ Mericüsü tame heiseriemecü yatecatecahucacu xüca masiücütü 'ayani Cacaüyari heiseriemecü que müticamie, que te'utiyuanenisüari tame. Cacaüyari tiyüane que mücatiheiserie haxüacü rapitü. Tevipaü nepüticuxata.

⁶ Pücatixaüsietü. Xüca müpaü 'anenique, Cacaüyari quepaü tivata'ivaviyaqueyu cuipea memütama 'isücamepaü.

⁷ Perusü neti'itavacacu ne xüca masiücünü Cacaüyari que müticamie tita yuri mürainesie, masi yeme visi 'anetü mayanicü Cacaüyari, titayari neranutahüiyani ne 'axa tiyuruvamepaü.

⁸ Müpaü cati'aneniqueyu masi, 'axa temütecühüavarüvapaü, hipatü memutiyuanepaü quename müpaü tehaitüca tame, Cümü 'axa tepüteyurieni 'aixüa 'anetü mayanicü te'utiyuatü vaniu. Heiseriemecü mecanixani'erivani müme müpaü memutiyuane.

Pumave que mü'ane heiseriemecü yamüticamie

⁹ Mericü titanetü. Tame masi 'aixüa tete'anene. Tixaü yemecü. Teteniutahecüata Huriyusixi Cüriyecusixita yunaitü tita 'axa müti'anesie que memüteviya,

¹⁰ que müre'uxa,

Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie 'apüca'uyeica ni xevitü.

¹¹ Que mü'ane mütimaive 'apüca'uyeica,

Que mü'ane micuvaune Cacaüyari 'apüca'uyeica.

¹² Yunaitü mepeuyexüri, 'axa me'anenetü mepacü 'axeicüa.

Que mü'ane 'aixüa ti'aneme mütiyuriene 'apüca'uyeica, Xevitü tüma pumave.

¹³ Tivaxürüvame müqui terüya canihücütüni reutenitü.

Mepüte'irüma yunenicü.

Xaye 'uhayeya vateta payeca.

14 Vateta pühüne 'axa 'anuyütü hasivitü.

15 Yü'ücatecü mepüyumexütüa xuriya memütayeurienicü.

16 Yuhuyeta mepüte'uca'una mepüteyuhiveritüa.

17 Huye haque mücatiyyu'uximatüa mepücahemaririe.

18 Mepücateheiyehüvirie Cacaüyari yuhesüa.

19 Hicü tame müpaü tepütemate, naime 'inüari niuquiyari que maine, pütivarutaxatüa müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya, yunaime vateni müranunamacü, Cacaüyari müvataxanetacü yunaime cuiepa memütama.

20 Cacaüyari huxie 'inüari niuquiyari que maine yamütiuyuricü, mücücü ni xevitü tevi heiserie pücapitüarieni. Masi 'inüari niuquiyaricü pütimate tita 'axa müti'ane.

Heiserie que mütipitüariva yuri müti'eriecü

21 Hicüri masi, masiücütü canayani Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva, sepa 'inüari niuquiyari mumavenique. 'Inüari niuquiyari, texaxatamete vaxapayarita yacatinihecüatani.

22 Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva yuri ti'eriecacu Quesusi Cürisitusie, mücü nimasiücünü, heiserie que mütivapitüa yunaime yuri memüte'erie. Yücü mepüca'anene.

23 'Axa mepüte'uyuri yunaitü, yunaitü mepüca'aye'axüavave Cacaüyari visi mütivaxeyiacü,

24 heiserie mepupitüarie 'asimecatecuetatüarietü 'aixüa mütiuca'iyaricü 'iya, Cürisitu Qesusi müvatixünacü.

25 Cacaüyari nicayeni 'iya 'aixüa miyurienicü yuxuriyacü temüteheuyehüviyarienicü xüca yuri tete'erieca. Müpaü tiuyurieca masiücüme nayeitüani heiserie que mürexeiya, sepa mücativacühüavecai tita meripai 'axa memüte'uyuri hepaüsita, Cacaüyari mücayumexütüacaicü 'ana.

26 Nicayeni masiücüme mayeitüanicü hicü, heiserie que mürexeiya. 'Ayumieme mücü heiserie canexeyani, heiserie canipitüanita que mü'ane 'amuyeica yuri ti'rietü Qesusisie.

27 Hicüri quepaü 'aixüa tiyücühüaveni yuhepaüsita. Havaicü pücaüve. Mericüte que mü'ane 'inüariyaricü catiyüve. Tita mütiyuriene, mücü ti'inüariyari va'atü. Tixaüsietü. Yuri que müti'erie, mücü cani'inüariyaritüni püta.

28 Tame 'ipaü tetenitamaica, teüteri heiserie mecanipitüarieni yuri memüte'eriecü, sepa yamemücate'uyurienique 'inüari niuquiyari que maine.

29 Mesü Cacaüyari Huriyusixi xeicüa tivacacaüyari. Memücahuriyusixita cativacacaüyari. Hü, memücahuriyusixi canivacacaüyaritüni.

30 Mericüte, Cacaüyari caniyuxevini. Heiserie nivapitüamücü müme xitequiya 'inüariyari memexiya, müme yuri memüte'eriecü. Heiserie nivapitüamücüta müme xitequiyacü memüca'inüasie, müme yuri memüte'eriecü.

³¹ 'Ayumieme nepaine, xüanacüa tetehayeitüa 'inüari niuquiyari xüca yuri tete'erieca. Tixaüsietü. Tepiseiriya püta 'inüari niuquiyari.

4

'Apurahami que mütiuyuri

¹ Mericüte que te'utiyaneni tita 'Apurahami mütiucaxeï hepaüsita. Mücü yateva canita'uquiyaritüni hesiena temüyecü.

² 'Ipaü teputiyuane, xüca 'Apurahami heiserie 'upitüarienique tixaütü mütiuyuricü, caniyüveniqueyu 'aixüa mütiyücühüaveni yuhepaüsita. Masi Cacaüyari hüxie pücaýüve.

³ Que haine 'utüarica xapayari. 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari, 'ayumieme Cacaüyari heiserie hexeyame nimaicaitüni 'iya, paine.

⁴ Que mü'ane tixaü mütiyuriene, tita müti'iva 'imiquieri püca'eriva. Peuyevese masi menu'ünicü.

⁵ Que mü'ane püta 'asicatiyurienetü yuri müti'eri 'iyasie, müme memücaheyexeiya Cacaüyari que mü'ane heiserie müvapitüasie, mücü heiserie hexeyatü canimarivani yuri müti'eriecü.

⁶ Ravirita müpaü canaineni tevi que mütiyutemavie, quepaucua Cacaüyari heiserie hexeyame mimate, sepa tixaü mücatiuyurienique,

⁷ Mecaniyutemamavieca quepaucua memüteheyehüviyarieni 'Inüari que memüte'utisanaxü, Quepaucua tita 'axa memüte'uyuri müranucanamieni.

⁸ Caniyutemavieca mücü tevi,

Ti'aitame xüca 'axa tiyurieneme ca'erieca.

⁹ Mericüte 'ipaü meteyutemamavie müme xitequiya 'inüariyari memexeiya xEICÜA. Müme memüca'inüasieta, müpaü mecateyutemamavie. Müpaü teputiyuane, 'Apurahami yuri müti'eriecaicü, 'ayumieme heiserie hexeyatü canimarivacaitüni.

¹⁰ Que 'anetü müpaü ti'erivacai. Xitequiya 'inüariyari rexeyacai 'ana, pücaheixeyacai nusu. Xitequiya 'inüariyari pücahexeyacai, masi püca'inüasievecai.

¹¹ Xitequiya niutanaqui'erieni 'inüaritüme. Caniuseyumarieni heiserie mupitüariecü yuri tiuta'erieca mexi xitequiya 'inüariyari cahexeyacai. 'Ayumieme yunaitü yuri memüte'erie xitequiya 'inüariyari mecahexeyatü, müme va'uquiyari nayani, müme heiserie mehhexeyatü memümarivanicü.

¹² Mümeta xitequiya 'inüariyari memexeiya va'uquiyari nayani, müme xitequiya 'inüariyari xEICÜA memexeiya

pücatixaü, masi müme yamemütecahuta ta'uquiyari 'Apurahami huyetana yuri que müti'eriecai xitequiya 'inüariyari cahexeyatü.

Yuri ti'eriecacu hesiena que mütiunaquixü tita mütiutaxasie

¹³ Quepaucua 'Apurahami müpaü mütiutahüavarie, nivemamata, quename hesiena tinaquequecai naitü cuie, 'inüari niuquiyari hexeyatü müpaü pücatiutahüavarie. Heiserie 'upitüarieca püta yuri mütiuta'ericü, müpaü pütiutahüavarie.

¹⁴ Xücarü müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya vahesie tinaquenique, xüanacüa xEICÜa yuri tepüte'eriecaqueyu, yacü xEICÜa müpaü pütiutahüavarieniqueyu 'iya.

¹⁵ 'Inüari niuquiyari haxüa pütiyupitüva. 'Inüari niuquiyari caxuavecacu, püca'itisana.

¹⁶ 'Ayumieme yuri ti'eriecacu müpaü cani'aneni, para müpaü mütiyünicü 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu, tita mütitaxatüa müseiriyarienicü yunaime nivemama vahesie mieme, müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya vahesie mieme xEICÜa pücatixaü, masita müme 'Apurahamipäü yuri memüte'erie vahesie mieme. Mücü tanaime canita'uquiyaritüni,

¹⁷ que müre'uxa, Ne yumüireme nuivarite va'uquiyari nepümasi'ayeitüa. Cacaüyari huxie yuri pütiuta'eri hesiena, que mü'ane müquite müvaranutanieritüva, que mü'ane mütitahüave tita 'emücatiue mütinenicü, mücü hesie.

¹⁸ Mücü que mücatiyüvecai yuri müti'eriecacü ta'icuevatü, ta'icuevatü yuri tini'eriecaitüni. 'Ayumieme yumüireme nuivarite va'uquiyari nayani, müpaü que mütiutahüavarie, Müya meyupaümetü mecanacünicuni 'anivema.

¹⁹ Püca'utaveranaxü yuri ti'erietü, sepa me'erivacai yuvaiyari que mütimüximecai 'esivatücacu xei sienituyari viyari mexeyacaicü, sepa me'erivacai Sara mücayüvecai mütinivenicü.

²⁰ Püca'yuxamuriecai yücü ticu'erivatü tita Cacaüyari mütitaxatüa hesiena mütinaquequecaicü, mücü hepaüsita, yuri cati'erietü püchatüa. Masi yuri que müti'eriecai pütürücariyariecai, visi 'ixatatü Cacaüyari.

²¹ Müpaü pütiyumaicai, tita mütitahüavixü 'iya quename yatiyurieniquecai, müpaüta niyüvecaitüni yamütiyurienicü.

²² 'Ayumiemicü heiserie pitüariecame ni'erivacaitüni, yuri müti'eriecaicü.

²³ Que müti'erivacai 'iya, hesiena mieme xEICÜa pücaraca'utüarie,

²⁴ masi tahesie miemeta müpaü pütiu'utüarie. Müpaüta tepüte'erivani tame yuri tete'erietü 'iyasie que mü'ane müquite vasata menucuquetüa Tati'aitüvame Quesusi, mücü hesie.

25 Mücü püyetuiya ta'aurie temaxüricü, panucuquetüarie heiserie temüpütüarienicü.

5

Tita temütehhexeiya heiserie temupitüariēcü

1 Mericüte heiserie temupitüariēcü yuri tete'erietü, 'ayumieme 'aixüa tecatenitaxeiyani Cacaüyarimatü, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yatatipitüacacu.

2 Mücü yatatipitüacacuta, yuri tete'erietü müpaü teni'itüariēca, Cacaüyari 'aixüa tiniuca'iyarini tahesie mieme. 'Ateputi'u 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu. 'Aixüa tepütetacühüave yuri temüte'eriećü teta'icuevatü Cacaüyari visi mütatixeiyanicü.

3 Mücü meta, 'aixüa tepütetacühüave temü'uximatüariēcü müpaü tetemaitü, xüca te'uximatüariēca, tete'uca'enivatü tepacüne.

4 Xüca tete'uca'enivani, te'inüasietü tepacüne. Xüca te'inüasiēca, teyüvavetü tepacüne yuri temüte'eriećacü teta'icuevatü.

5 Müpaü teteta'icuevatü xüca yuri tete'erieca, tepücateviyasitüariēni, Cacaüyari ta'iyarisie müthüniyacü tasi-naqui'erietü, 'Yari Mütiyupata temupitüarie yatiyuriēnacacu.

6 Cürisituri, quepaucua temuveraranicai cuxi tame, caniumüni tame Cacaüyari temüca'ayexeiya tahesie mieme, tucari 'aixüa mü'ane 'anuyeyacu.

7 Hicümüsü haveri mieme xeićüa xevitü pümüniqueyu tevi heiseriemecü yamüticamiesie mieme. Capücarı yuvaüriyaniqueyu 'asita mumünicü tevi 'aixüa mütiuca'iyarisie mieme.

8 Masi Cacaüyari 'ipaü tiuyurieca masiücüme nayeitüani que mütatinaqui'erie, Cürisitu tahesie mieme mumücü tame 'axa teteyuriećacu cuxi.

9 Xuriyayacü heiserie temupitüariēcü hicü, masi vaücava mücü pütasitavicieisitüani temücahećariēcacü.

10 Te'eye'uniećacu Cacaüyari nu'aya mumücü, tepupasie 'aixüa temütetaxeianicü Cacaüyarimatü. 'Ayumieme 'aixüa tetetaxeyatü, masi vaücava tepütavicieisitüariēni 'iya mayeyuricü.

11 Mücü meta, 'aixüa tepütetacühüave Cacaüyari teha'erivatü Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yamütiuyuricü. Mücü canihücütüni que mü'ane mütasi'upataxü 'aixüa temütetaxeianicü.

'Arani Cürisitupaü que mü'ane

12 Mericüsü tita 'axa müti'ane catiniuneni cuiepa tevi müyuxevicai 'axa mütiuyuricü. 'Axa mütiuyuricü caniumüni.

Müpaürita 'ayumieme yunaitü teüteri mecui'itü menacüne, yunaitü 'axa memüte'uyuricü.

13 'Inüari niuquiyari caxuavecacu cuxi, cuiepa memütama 'axa mepüteyuricai. Peru 'inüari niuquiyari caxuavecacu, tevisie pücarahüiva 'axa xüca tiuyurieni.

14 Masi 'Arani meri, 'arique yunaitü Muisexi 'amuyeicacapai, yunaitü me'uyuitüarica mepucui, sepa hepaüna 'axa memücate'uyuri, 'Arani ta'aurie mavepaü que mücatiheiseriecai. Mücü 'Arani que mü'ane 'umamieniquecai cani'üquisicayaritüni.

15 Peru ta'aurie que mürave, müpaüta yaxeicüa tepücate'umiquie. Mücü müyuxevicai ta'aurie mavecü, hipatü mepucui, peru masi vaücava 'aixüa pütiuca'iyari Cacaüyari, masi vaücava mepüte'umiquie, xevitü tevi Qesusi Cürisitütütü 'aixüa tiuca'iyaritü que mütimüriyaxü 'imiquieri hipame vahesie mieme.

16 Tita mütivarumi, mücü müpaü püca'ane que mütiuyü quepauca mücü müyuxevicai 'axa mütiuyuri. Heiva 'axa mütiuyuricü, nanutahüiyani 'inüasietü. Masi que mütivarumi müixa ta'aurie me'axüriecu, heiserie mecaniupitüarieni püta.

17 Yuxevitü ta'aurie mavecü, yunaitü mepuyuitüarie memücüi'inicü xeimecü. Masi vaücava müme memüyuvaüriya memitanaqui'erienicü cuini mieme que mütiuca'iyari 'iya, que mütimüriyaxü yu'imiquieri heiserie vapiütatü, müme me'ayeyuyuritü mepüte'aitani tevi müyuxevi Qesusi Cürisitütütü müpaü mütiuyuricü.

18 Hicüri 'ayumieme, xevitü ta'aurie mavecü que memüte'anutaxüriya yunaitü teüteri, müpaürita yaxeicüa yunaitü teüteri heiserie mecaniupitüarieni memayeyuyurinicü, xevitü heiseriemecü yamütiuyuricü.

19 Xevitü tevi yamücatiecamiecaicü, hipame 'axa teyuruvamete que mütivarayeitüa, müpaürita yaxeicüa hipame heiserie mehexeyame nivarayeitüamücü xevitüta yamüticamiecaicü.

20 'Inüari niuquiyariri punua masi yemecü mütitamüirecü ta'aurie que memüte'axürie. Masisüari yemecü tiutamüriyacu tita 'axa memüte'uyuri, 'anata Cacaüyari masi cuini mieme cuxi 'aixüa pütiuca'iyaricai,

21 tita 'axa müti'ane que mütivacuyuitüvacai vacui'itü, müpaürita yaxeicüa Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü müvayuitüanicü heiserie vapiütatü, tucari mücaxüve vapiütatü, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yativapitüacacu.

6

Que temüte'ucui 'axa temücateyuriecacü, que temüte'ayeyuyuri

Cürisitusie teteviyatü

¹ Mericüte que te'utiyaneniri. Capüca müpaü 'axa tete Yurietü tetahayevani, 'iya masi cuini mieme 'aixüa mütiuca'iyarinicü.

² Pücatixaüsietü. Tameri temucui para 'axa temücateyuriecacü, queri tete'ayeyuyurini müpaü tete Yurietü.

³ Capüca 'asixecatemate, tame quetapaümetü temuca'üyarie Cürisitu Qesusisie temüteviyanicü, tame tecanica'üyarieni hepaüna temücuinicü.

⁴ 'Ayumieme hamatüana tepucateuquiexüa müpaü tete'uca'üyarieca temücuinicü, para yaxaicüa hepaüna temu'uvanicü te'utihecuariyarieme que temüteyurie te'ayeyuyuritü tameta, müpaüta Cürisitu manucuquepaü müquite vasata ta'uquiyari visi mü'ane 'enucuquetüaca.

⁵ Quepauca hepaüna temucui hamatüana tecanitaxevire. 'Ayumieme masisüari hepaünata tenanucu'uicuni.

⁶ 'Ipaü tepütemate, que temü'anenecai matüaripai, tecaniucui'iva hamatüana curuxisie, müca'unarienicü tita 'axa temüte'uyuri tavaiyarisie, tavari vaüriyarica temücate'uximayacacü tita 'axa müti'anesie mieme.

⁷ Que mü'ane mümüqui, mücü heiserie pexeiya 'axa mücatiyurienenicü.

⁸ Tame Cürisitumatü temucui, 'ayumieme yuri teteni'erieca hamatüana tepayeyuyurini.

⁹ Müpaü tepütemate, Cürisitu müquite vasata 'anucuqueca hutarieca pücamüni. Pücaüve mücuyuitüarienicü mumünicü.

¹⁰ Que mütiumü, tita 'axa müti'ane hepaüsita caniumüni xei mieme. Que mürayeyuri, Cacaüyarisie mieme canayeyurini.

¹¹ Xemeta yaxaicüa müquite xequeneyu'erieca 'axa xemücateyuriecacü, xe'ayeyuyurime püta xequeneyu'erieca Cacaüyarisie mieme, Tati'aitüvame Cürisitu Qesusisie xeteviyatü.

¹² 'Ayumieme xevaiyari mümüximesie xe'u'uvatü, xepücacuyuitüarieni 'axa xemüteyuriecacü yaxemütecahunicü que mütiucahive'erie xevaiyari.

¹³ Xepüca'iyetuaniri yuvaiyari para cümana 'axa xemüteyuriecacü heiseriemecü yaxecatecahutü. Masisü müme memanutanenierixü müquite vasata vahepaü xeyüatü, xequeneyuyetuaca Cacaüyari müxecuyuitüirienicü xevaiyari, heiseriemecü yatiyurienetü.

¹⁴ Xepücaüvaveni xemücuyuitüarienicü 'axa xemüteyuriecacü. Xepücaüa 'inüari niuquiyari mütixe'aitüacü. Que mü'ane 'aixüa mütiuca'iyari mütixe'aitüacü püta xecaniyüaca.

Que temüte'uximaya tita mütiheiseriesie mieme

15 Qesü 'aneni. 'Inüari niuquiyari mücatati'aitüacü, que mü'ane 'aixüa mütiuca'iyari püta mütati'aitüacü, 'ayumieme 'axa teteyurieca. Pücatixaüsietü.

16 Capüca 'asixecatemate, que mü'anesüa xemüyuyetua xemüte'uximayacacü 'iyasie mieme yaxemütecahunicü que maine, vaüriyarica te'uximayatamete xepühüme que mü'anesie mieme yaxemütecahu que maine. Xüca tita 'axa müti'anesie mieme xete'uximayaca, xecanicuicuni. Me xüca xete'uximayaca yaxetecahutü Cacaüyari que maine, heiserie xehexeyatü xecanacunicuni.

17 Pamüpariyusi nepipitüa Cacaüyari, sepa tita 'axa müti'anesie mieme xemüte'uximayacai, yu'iyaricü yaxetecahutü xenacüne que xemüteyetuririarie yaxete'üquitüarietü.

18 Xe'utixünarieca 'axa xemücateyuriecacü, tita mütiheiseriesie mieme xete'uximayatü xenacüne.

19 Tevipaü nepüticuxata xemüveraranicü teüteri vahepaü xete'u'iyaritü. Xepüyuyetuacai xevaiyari müti'uximayacacü tita mücati'itiyasie mieme tita 'inüari mütisanasie mieme, 'inüari xemütisananicü. Hicürita yaxecüa xequeneyuyetua xevaiyari müti'uximayacacü tita mütiheiseriesie mieme, 'iyasie mieme xemüpasienicü.

20 Quepaucua tita 'axa müti'anesie mieme xemüte'uximayacai, xepuxüxünicai tita mütiheiserie hepaüsita.

21 Que xete'utixuxuaverecai 'ana. Hicü xepüyuteteviya mücü hepaüsita. Que mü'ane müpaü mütiyuriene, mücü müquitü canayeimücü.

22 Hicü püta xe'utixünarieca 'axa xemücateyuriecacü, Cacaüyarisie mieme xete'uximayatü, 'ayumieme xepütixuxuavere xemüpasienicü 'iyasie mieme. Que mü'ane müpaü mütiyuriene, mücü tucari mücaxüve hexeyatü canayeimücü.

23 Camüsü, que mü'ane 'axa mütiuyuri, mücü müyacü 'apürapiniyarieni, masi Cacaüyari que mütatimicua, mücü tucari mücaxüve catanimicuacamücü Tati'aitüvame Cürisitu Qesusisie teteviyacacu.

7

Memüneneüque vahesie que mütimasücü 'üquisica

1 Ne'ivamarixi, xeme xemütemate que mütitita 'inüari niuquiyari, nepütixetaxatüaniqueyu. Capüca 'asixecatemate, 'inüari niuquiyari püti'aitüa tevi mexi 'ayeyuri xecüa.

2 'Inüari niuquiyari que maine, peuyevese 'uca mürecacüna yücünasie mütiviyanicü mexi 'ayeyuri 'iya. Xüca cünaya 'umüni, puxünixü, 'inüari niuquiyari racüna müxata 'asipücahaine hepaüsitana.

³ Mericüte, xüca xeime 'uquisie tiviyani mexi cünaya 'ayeyuri, 'uca micumaüva que mü'ane mücayücüna canitaterüvariemicü. Mesü xüca 'umüni cünaya, puxünarie, 'inüari niuquiyari 'asichainecacuri hepaüsitana. 'Ana xüca xeime 'uquisie tiviyani, 'uca micumaüva que mü'ane mücayücüna pücahücütüni.

⁴ Müpaüta yaxeicüa xeme ne'ivama, Cürisitu yuvaizarisie mumiericü, xemeta xeniucui'iva 'inüari niuquiyari 'asimücahainenicü xehepaüsita. 'Ayumieme xeimesie xepüteviya, que mü'ane müquite vasata manucuquesie, Cacaüyarisie mieme temutixuxuaverenicü.

⁵ Quepaucua teüteri vahepaü temüte'u'iyaricai, 'axa que temüteyuricai tetetacahive'erietü, tavaiyari niucuyütüarivacaitüni, 'inüari niuquiyari yataticuyütüvacacu. 'Ayumieme teniucui'ni que temüte'utixuxuaverecai.

⁶ Hicüri tenixüxünini, 'inüari niuquiyari 'asipücahaine tahepaüsita temucuicü tita mütativiyacai mücatisiviyacüri. 'Ayumiemicü hecuamecü 'Iyari que maine teteni'uximayaca, 'utüarica ye'imecü que müti'eniürüicü püta tepücate'uximaya.

Tita 'axa müti'ane nehiesie que mütiyecä

⁷ Queri te'utiyuaneni. Capüca 'inüari niuquiyari 'axa 'ane. Pücatixaüsietü. Masi xüca 'inüari niuquiyari caxuavenique, ne nepücaretimaniqueyu 'axa que nemütiyuriene. Hive'ericä nepücahetimaniqueyu xüca 'inüari niuquiyari müpaüca'anuyünenique, Pepücati'acahive'erieca.

⁸ 'Aisicayari muxuavecaicü, tita 'axa nemütiuyuri nisütüani nesicuyütüvatü para naimecü nemütinecahive'erieca. Xüca 'inüari niuquiyari 'umavenique, tita 'axa müti'ane pümüquiniqeyu.

⁹ Nesü heiva 'inüari niuquiyari necahexeyatü 'anepuyeicacai. Quepaucua 'aisica münesi'u'axixü, tita 'axa nemütiyurienecai nanutaniere. Neri neniumüni.

¹⁰ Mücü 'aisica münesi'anutanieritüaniquecai, que nemütitaxe, mücü pünesi'umi püta.

¹¹ Peru 'aisica muxuavecaicü, tita 'axa nemütiuyuri nisütüani neti'irüviyatü, mücü 'aisicacü pünesi'umi.

¹² 'Ayumieme 'inüari niuquiyari Cacaüyarisüa canimiemetüni, 'aisicata hesüana pümieme, püheiserie, 'aixüa pü'ane.

¹³ Mericüte, mücü 'aixüa mü'ane tihücü tita münetiümü. Pücatixaüsietü. Masiri, para mümasiücünicü 'axa que müti'ane, tita 'axa nemütiuyuri pünesi'umi, 'icuyütüvatü tita 'aixüa müti'ane. 'Ayumieme 'aisica muxuavecaicü, cuini mieme 'axa 'anetü nayani tita 'axa nemütiuyuri.

14 Tame tepütemate, 'inüari niuquiyari 'iyarisie pümieme. Ne püta teüteri vahepaü nepütiuca 'iyari xEICÜA. Tita 'axa müti'ane pünesi'unanai.

15 Nepüca'imate tita nemütiyuriene. Tita münetinaque yanepücatiyuriene, masi tita nemüti'uxie yanepütiyuriene.

16 Hicü mericü, xüca tita mücanetinaque yanetiyurieneni, 'ayumieme 'aixüa nepütixeiya 'inüari niuquiyari, quename 'aixüa 'ane ne'utaitü.

17 Hicü neri nepücahücü que mü'ane müpaü mütiyuriene, masi tita 'axa müti'ane nehesie mütiyeca, mücü yapütiyuriene.

18 Ne nepütimate, nehesie tita 'aixüa müti'ane mücatiyeca, teüteri vahepaü que nemütiuca 'iyari. 'Aixüa nepütiyurieneniqueyu peru nepünetexie 'aixüa que nemütiyurieniqueyu.

19 'Aixüa que nemütiyurieniqueyu, müpaü nepücatiyuriene. Masi 'axa que nemücatiyurieniqueyu, müpaü püta nepütiyuriene.

20 Mericüte xüca yanetiyurieneni que mücanetinaque, neri müpaü nepücatiyuriene, tita 'axa müti'ane nehesie mütiyeca püta yapütiyuriene.

21 'Ipaü nepüretima 'inüari hepaüsita, quepaucua nemünevaüriya 'aixüa nemütiyurienicü, tita 'axa müti'ane nehesie 'apuve.

22 Que nemütinemate ne'iyarisie, nepünetemavi Cacaüyari 'inüarieya hepaüsita,

23 peru 'inüari yücü 'aneme nepüxeiya nevaiyarisie tiviyame. Mücü 'inüari, que nemütinemate 'inüariyariatü mepuyucuitüve. Mücü 'inüari 'axa mü'ane nevaiyarisie mütiviya pünesi'uvi.

24 Ne xüa 'ui nepü'uximatüarie. Quepai pünesitavicueisitüani 'icü caxari que mütiumü.

25 Pamüpariyusi nepipitüa Cacaüyari, Qesusi Cürisitu mütati'aitüvame nesipareviecacu. 'Ayumiemeri, que nemütinemate, nepüti'uximaya Cacaüyari 'inüarieyasie mieme, teüteri vahepaü que nemütiuca 'iyari püta, nepüti'uximaya 'inüari 'axa mü'anesie mieme.

8

Que temüte'ayeyuyuri 'Iyarisie teteviyatü

1 'Ayumieme hicürixüa müme Cürisitu Qesusisie memüteviya mepüca'anutaxüriyaniri, müme 'amemüca'u'uva teüteri vahepaü mete'u'iyaritü, 'Iyari püta que maine 'amemu'uva.

2 Mücü 'inüari cümana 'Iyari tucari mipitüa que mü'ane Cürisitu Qesusisie mütiviya, mücü pünesi'uxünaxü,

mücanesicuyitüvanicü mücü 'inüari cümana 'axa nemütiyurienecai, cümana nemumü.

³ 'Inüari niuquiyari que mücatiyüvecai, que mütiveranica temüteütericü, Cacaüyari püta nenutahüani tita 'axa müti'ane que memüteyurie teüteri vahepaü mete'u'iyaritü. Nenu-tahüani yunive heyenü'aca teüteri 'axa memüteyuruva vahepaü 'aneme, heiyenü'aca tita 'axa müti'ane hepaüsita.

⁴ Müpaü catiniuyurieni, tita mütiheiserie 'inüari niuquiyari que maine maye'atüarienicü tahesie, tame 'atemüca'u'uva teüteri vahepaü tete'u'iyaritü, 'Iyari püta que maine 'atemu'uva tahesie.

⁵ Müme teüteri vahepaü mete'u'iyaritü 'amemu'uva, müme teüteri vahepaü mepüteyumate. Müme 'Iyari püta que maine 'amemu'uva, müme 'Iyaripaü mepüteyumate.

⁶ Xüca teüteri vahepaü tiyumaica, canimümücü. Xüca 'Iyaripaü tiyumaica, canayeyuricamücü, yu'iyarisie püca'uximatüarieca.

⁷ Que mü'ane teüteri vahepaü mütiyumate, mücü Cacaüyari cani'uxieca. Yapücaticamie Cacaüyari 'inüarieyasie, ni müpaü püca'yüve.

⁸ Müme teüteri vahepaü memüte'u'iyari, müme 'asimepüca'yüvave para Cacaüyari münaqui'acacü.

⁹ Xemeri teüteri vahepaü xepücate'u'iyari. 'Iyarisie püta xepüteviya, xücate Cacaüyari 'Iyarieya xehesie yecani. Xüca xevitü Cürisitu 'Iyarieya cahexeyani, mücü Cürisitusüa pücamieme.

¹⁰ Xüca Cürisitu xehesie tiviyani, xevaiyari canimüquini 'axa xemüte'uyuricü, xe'iyari masi canayeyurini heiserie xemupitüariecü.

¹¹ Que mü'ane menucuquetüa Qesusi müquite vasata, mücü 'Iyarieya xüca xehesie yecani, que mü'ane menu-cuquetüa Cürisitu Qesusi müquite vasata, mücütütü canenutanieritüamücü xevaiyari cuicui'ime, 'Iyarieya xehesie mütiyeca yatiyurieneacu.

¹² 'Ayumieme ne'ivama, tixaütü püreuyevese yatemüteyuriecacü. Peru pücaheuyevese teüteri vahepaü temüyüacacü que memüte'u'iyari, 'ate'u'uvatü teüteri que memüte'u'iyari.

¹³ Xüca 'axe'u'uvani teüteri que memüte'u'iyari, xepücuini. 'Iyari xepareviecacu xüca xe'imieni tita yuvaiyarisie mütiyuriene tevi, xenayeyuyuricacuni.

¹⁴ Queyupaümeme Cacaüyari 'Iyarieya müvaravitücü, müme Cacaüyari nivemama mecanihümetüni.

¹⁵ Xeme 'iyari xepüca'utanaqui'erie vaüriyarica xemüte'uximaya hesiena mieme, tavari xemümamacacü.

Xenitanaqui'erieni 'Iyari Cacaüyari nivemama müxe'ayeitüa püta. Mücüsie teteviyatü müpaü tepüte'uhiva, Quemasi, 'uquiyari.

¹⁶ Mücü 'Iyari ta'iyarimatü 'axeicüa mepütehecüata que-name Cacaüyari türiyamama tehüme.

¹⁷ Xüca tetüriyamamatüni, tixaütü tahesie pütinaqueni. Tita Cacaüyari mütatimini tahesie pütinaqueni, Cürisitusie que mütinaquenita, xücate hamatüana tete'ucuine, hamatüanatarı visi te'enenetü temayeitüarienicü.

¹⁸ 'Ipaü nepüticu'eriva, que temütecuine hicü, mücü tixaütü cathücütüme tepü'erieca quepaucua temüxeisitüarieni visi que müti'ane 'uxa'a varie.

¹⁹ Naitü mütiunetüari püta'icueva Cacaüyari nivemama memasiücütü memacü necü, cui vaxeiyamütü.

²⁰ Tita mütiunetüari xüanacüa que mürayeitüari, müpaü mütiyuvaüriyacaicü müpaü pücatiuyü. Que mü'ane müpaü 'aneme meyeitüa yamütiuyuricü püta puyü. Ta'icuevatü xecüa yuri tini'erieca.

²¹ Tita mütiunetüari 'ayumieme püxünarieni, tita mütipünive müca'i'aitüacacüri, masi Cacaüyari türiyamama visi memü'anene vahepaü xünitü mayanicü.

²² Müpaü tepütemate, naitü mütiunetüari 'axeicüa ma'aiva, 'axeicüa müticuine hicüque.

²³ Mücü meta, tameta 'Iyari temexeiya tita 'umüramiesie timiemetüme, siepüre tataüta tena'aivani teta'icuevatü Cacaüyari nivemama temacü necü quepaucua tavaiyari müxünarieni.

²⁴ Müpaü yuri tete'erietü teteta'icuevatü tep-utavicueisitüari. Peru xüca 'ixeiya tita müticuevie, masi püca'icuevieri. Queri ticuevieca tita mütxeiya.

²⁵ Perusü xüca te'icuevieca tita temücatexeiya, tenita'icuevani tete'uca'enivatü.

²⁶ Müpaürıta yaxecüa 'Iyari pütasiparevi que temüteverarani. 'Asitepücatemate tita temüte'itavavirieni que müreyeveve. Mücü 'Iyari masi tahesie mieme nitavavirivani Cacaüyari, ha'aivatü niuquiyari que mücatixuave.

²⁷ Que mü'ane ta'iyari müta'inüata, mücü catinimaica que müticu'eriva 'Iyari, 'iya mitavavirivacü Cacaüyari que mütinaque, müme Cacaüyarisie mieme memupasie vahesie mieme.

Yemecü que temütehe'iva naim

²⁸ Tame müpaü tecatenimaica, müme meminaqui'erie Cacaüyari, 'iya nivaparevieca, naim ticuyuitüvatü para 'aixüa memü'itüarienicü müme memuta'inieri, 'iya que mütiyuriemücücai meripai.

29 Müme meripai müvamaicai, müme nu'ayapaü me'aneneme püvarayeitüamücücai meripai, 'iya yumüireme 'ivamarixi vamasica mayanicü.

30 Müme meripai müya me'aneneme müvarayeitüamücücai, müme nivaruta'inieni. Müme müvaruta'inie, heiserie nivarupitüani. Müme heiserie müvarupitüa, visi me'aneneme nivarayeitüani.

31 Queri te'utiyuaneni xüca müpaü 'aneni. Xüca Cacaüyari tasinaqui'erieca, quepai pütasi'uxive'erieca.

32 Que mü'ane yunive müca'utavicueisitüa, miyetua püta tanaima tahesie mieme, 'iya xüari hamatüana naime pütatiminita.

33 Quepai püvaxanetani müme Cacaüyari müvaranuyexei. Cacaüyari canihücütüni que mü'ane heiserie müvarupitüa.

34 Quepairi püvaranutaxürieni. Cürisitu Qesusi canihücütüni que mü'ane mumü, que mü'ane masi manucuque, que mü'ane Cacaüyari serieta macaca, que mü'aneta tahesie mieme mitavaviriva.

35 Quepai pütasipata Cürisitu mücatasinaqui'eriecacü. Xüca te'uximatüarieca, xüca tesaipünarieca, xüca te'utaveiyarieni, xüca teheuhacacuicuni, xüca temamaveni, xüca te'ucueriva'itüarieni, xüca tecui'ivarümeni, mücü naitü que tiyüve.

36 Que müre'uxa,

Taheyemecü tepücüi'iva 'ahesüa temümiemetecü.

Muxasi memücüi'ivanipaü teni'erivani.

37 Sepasü naime, cuini mieme tecatene'ivani 'icü naime 'iya mütasinaqui'erie yatatipitüacacu.

38 Ne müpaü nepütinemat, sepa temücuini sepa temayeyuyurini, sepa niuqui tuayamete sepa te'aitamete memüyüaca, sepa tita hicü mütimieme sepa tita 'uxa'a mütimieme, sepa memütürücavi,

39 sepa müreutiteva sepa müreucateva, sepa que mütitita que 'anetü mütiunetüari, mücü püca'yüveni mütasipata Cacaüyari mücatasinaqui'eriecacü, Cürisitu Qesusi mütati'aitüvame que mütatinaqui'erie.

9

'Txaherisixi que memüte'anayexeyari

1 Yuri nepaine Cürisitusie netiviyatü. Nepücati'itava, ne'iyari nehamatü yatinihecüatani 'Iyari Mütiyupatasie netiviyacacu.

2 Müpaü nepaine, yemecü nepühiverie, ne'iyarisie nepüticuine necatihayevatü.

³ Nemeuyehüyaniqueyu Cürisitusie necativiyatü nemayan-icü, ne'ivama vahesie mieme, müme memünemarema que memüte'utinunuiwa, müme vahesie mieme.

⁴ Müme mecani'ixaherisixitüni. Müme Cacaüyari nivemama mepayeitüari, visi ti'aneme mepüte'upitüari, tütatute mepupitüari, 'inüari niuquiyari mepupitüari, Cacaüyarisie mieme 'uximayasica mepexeiya, mepüte'utahüavari que memütemiquieniquecai.

⁵ Ta'uquiyarima mepüva'uquiyarima, vasatata can-imiemetüni que mü'ane heiserie mupitüarie Cürisitütütü, que mütiunuiwaxü. 'Iya nai ti'aitame Cacaüyari canihücütüni. 'Aixüa quetixasivani yuheyemecü. Müpaü xEICÜA pÜ'ane.

⁶ Perusü Cacaüyari niuquieya pücayatexie, müpaü püca'ane. Yunaitü 'Ixaherisie memüyecü, müme mepüca'ixaherisixi.

⁷ 'Apurahamisie memüyecü xEICÜA, yunaitü mepücatüriyamama. Masi müpaü paine, 'Isahaquisie memüyecüne, müme 'anivema mecanitaterüvariecuni.

⁸ 'Ipaü cani'aneni, türi vaiyarieyasie memüyecü, müme Cacaüyari türiyamama mepücahüme, masisü müme memutinunuiwaxü Cacaüyari que mütitahüavixü mütiminiquecai, mümetütü nivemama meputaterüvari.

⁹ Catinitahüave que mütiminiquecai müpaü haitü, 'Epaucua nepayeneni. 'Ana Sara yunive pexeyaniri.

¹⁰ Mücürita, 'ana Xevecasie yamepüte'inüaricai türi, ta'uquiyari 'Isahaqui muyuxevicai va'uquiyaritücacu.

¹¹ Mecatinunuiwavecacu cuxi, tita 'aixüa müti'ane tita 'axa müti'ane mepücateyurievavecaci cuxi para müseiriyaricicü tita Cacaüyari mütiyuriemücücai que mütiwaranuyeteüxixü,

¹² que mü'ane müvaruta'inie yatiyurienetü, sepa tevi que mütiyuriencaci. 'Ana Xevaca müpaü pütiutahüavari, Masicaya catini'uximayacamücü yumutasie mieme,

¹³ que müre'uxa, Nepinaqui'eriecai Cacuvu, 'Esahu püta nepu'uxiecai.

¹⁴ Mericüte, que te'utiyaneni. Cacaüyari que mücatiheiserie pücatiyuriene. Pücatixaüsietü.

¹⁵ Müpaüri pütitahüavixü Muisexi, Nepinenimaya que mü'ane nemünenimayatamücü, nepi'üviya que mü'ane nemü'üviyamücü.

¹⁶ 'Ayumieme sepasü xevitü yamütiyuvaüriya yamütiunanausa, Cacaüyari mütiyucanenimaya canihücütüni que mü'ane müpaü müyüane.

¹⁷ 'Utüarica niuquiyari müpaü püticühüave Parahuni, 'Ayumieme nepümasi'anucuquetüa, 'ahesie nemütihecüatanicü que nemütitürücaüye, naisari cuiepa nemücuxasivanicü que mü'ane nemühücü.

18 'Ayumieme caninenimayaca que mü'ane münenimayatamücü, se'ime nayeitüani que mü'ane se'ime mayeitüamücü.

19 Süricü müpaü pepüneticühüaveni, Mericüte, titayaricuta tiniuquixie cuxi. Quepai pi'uxive'erieca tita mütiyuriemücü 'iya.

20 Neuxei, 'ecüsüari que pepüpaicü pemita'eiyanicü Cacaüyari. Tita mütiuveviya que ticühüaveni 'ivevivame, Titayari 'ipaü ne'aneme penetiutavevi, 'utaitü.

21 Camü 'ivevame heiserie carexeiya haxu hepaüsita, xei tapuriyaricü mütitivevienicü xeime xari visi mürapiyacacü, xeimeta 'axa mürapiyacacü.

22 Sepa Cacaüyari masiücüme mayeitüamücü que mütiha'a, titahecüatamütü que mütitürücaüye, quesü yüni xüca cui tiuca'enivatü 'inevieni paüri mühecarieni müha'arisie müca'unarienicü.

23 Müpaü pütüuyuri mütihecüatanicü vaücavamecü visi que müti'ane, visi 'aneme 'ayeitüatü paüri münenimaya, meripai micuha'aritüa visi 'anetü mayanicü.

24 Tamesü tecanühümetüni. Pütasi'uta'inie, Huriyusixi vasata xEICÜA pücatixaü, masi memücahuriyusixi vasatata pütasi'uta'inie.

25 Que maine Huxeya xapayarisie, Müme memücaneteüterimatücai, neteüterima nepütivataterüva. 'Iya mücanaqui'erivacai, münaqui'eriva nepütitaterüva.

26 Haque müpaü memütetahüavarie, Xepücaneteüterima, Mana Cacaüyari mayeyuri nivemama mepütaterüvarieni.

27 Quisariyaxita müpaü tiniuhiva 'Ixaheri hepaüsita, Sepanetü 'Ixaheri xiüyarimama haramarasie mieme xiecaripaü memüyupaümenique, hipatü xEICÜA mecanitavicueisitüariēcuni.

28 Heye'atüatü yuniuqui, 'imexütüatü yacatiniyuriemücü Ti'aitame cuiepa.

29 Meripai que maineçaita Quisariyaxi, Que mü'ane yumüireme mütiva'aitüvame Xüca catasi'ucu'eiririenique tattüriyama, Surumatari vahepaü tecani'itüarieniqueyu, Cumuxatari vahepaü tepü'aneneniqueyu.

Huriyusixi teüteriyari que memütheiyehüva niuqui 'aixüa manuyüne

30 Mericüte, que te'utiyaneni. Müme memücahuriyusixi memücayumexütüacai heiserie memexeyanicü, müme heiserie mecaniupitüarieni. Heiserie mepexeyia yuri memüte'eriecü.

31 'Ixaherisixi püta memüyumexüitüacai heiserie memex-
eiyanicü 'inüari niuquiyarisie mieme, müme mepüca'aye'axüa
'inüari niuquiyarisie.

32 Titayariri. Yuri mepücate'eriecai, masi
que memüteyuriecai mepüyumexüitüacai. 'Ayu-
mieme mepüca'aye'axüa. Meputi'ücamürixü tete
mürati'ücamüritüresie,

33 que müre'uxa,

Camü Siyunisie nepicaye tete mürati'ücamüritüre,

Tete cümana memüti'ücamürique.

Que mü'ane yuri müti'erie 'iyasie pücayteviyani.

10

1 Ne'ivama, ne'iyaricü 'ipaü nepüreixeyaniqueyu,
'ipaü nepütivaviri Cacaüyari müme vahesie mieme,
memütavicueisitüarienicü.

2 Netinihecüatani cuini mieme Cacaüyarisie mieme
que memüteyumexüitüa, masi 'aixüa metemaitü
mepücayumexüitüa.

3 'Asimepücatemate heiserie que mütiyupitüva
Cacaüyari. Yücümana püta mepütecuvautüve heiserie que
memüteyupitüanicü. 'Ayumieme yamepücatecahu Cacaüyari
que maine, heiserie müvapitüanicü.

4 Cürisitu nitaparitüani 'inüari niuquiyari, yunaitü yuri
memüte'erie heiserie memüpitüarienicü.

5 Muiseixiri müpaü tiniu'utüani, 'inüari niuquiyaricü heis-
erie que mürexeiya xatatü, müpaü 'utaitü, Que mü'ane tevi
müpaü mütiyurieni, mücü canayeyuricamücü cümana.

6 Peru yuri müti'eriecü heiserie que mürexeiya, 'ipaü püta
paine, 'Aiyarisie müpaü pepücati'acühüaveni, quepai taheima
peutimieni pe'utaitü, Cürisitu manacavitünicü peticu'erivatü,

7 quepai peucamieni meucatevasie pe'utaitü nusu, Cürisitu
manativitünicü müquite vasata peticu'erivatü.

8 Masi que haine. Niuquiyari canehuraniri 'atenisie
'a'iyarisie. Tita temütecuxata yuri que müti'erie hepaüsita,
mücü canihücütüni.

9 Müpaü paine, xüca 'atenicü peti'ahecüatüaca Quesu-
sisie petiviatü Ti'aitame que mütihücü, xüca 'a'iyaricü yuri
peti'erieca quename Cacaüyari henucuquetüa müquite vasata,
pecanitavicueisitüariemücü.

10 Yu'iyaricü tevi yuri püti'erie heiserie müpitüarienicü.
Yutenicü pütüyuecütüa mütavicueisitüarienicü.

11 'Ipaü paine 'utüarica xapayari, Yunaitü hesiena yuri
memüte'erie mepücayteviyani.

12 Huriyusixi Cüriyecusixi yücü mepüca'anene. Yunaima Tiva'aitüvame caniyuxeveni, cui pütivamicua yunaitü memitahüave.

13 Yunaitü memitahüaveni Ti'aitame mepütavicueisitüarieni.

14 Mericüte, que mü'anesie yuri memücate'uta'erie que mete'ihüaveni. Quepaü yuri meteta'erieni que mü'anesie 'asimemücatehetimaivave hepaüsitana. Quepaü metehetimani xüca 'umaveni que mü'ane mütivacuxaxatüvani.

15 Quepaü metecuxatani xüca mecaheutanü'ariexüani. Que müre'uxa, Müme memütecuxata que mücati'uximatüarieca yu'iyarisie, niuqui 'aixüa manuyüne memütecuxata, visi que 'anenedi vaqueiya.

16 Masi yunaitü yamepücatecacü niuqui 'aixüa manuyüne que maine. Quisariyaxi müpaü paine, Ti'aitame, quepai yuri tita'eririe tita mütiu'enie yatetecuxatacacu tame.

17 Tita mütiu'enie mi'axixücü, 'ayumieme tevi yuri pütiuta'erie. Müpaü catini'enani, tita müticuxasiva Cürisitu hepaüsita mi'axixücü.

18 Masisü müpaü nepaine, mete'u'enana 'acu. Camüsü, Naisarie cuiepa peutayeixüa vaniuqui, Cuie manunierepai neta'axüani vaxasica.

19 Mericüte, müpaü nepaineta, Süricü 'Ixaherisixi yamecatehetima 'acu. Mericüsü Muisexi meri 'ipaü paine, Xe'ütesacame nepüxe'ayeitüani xemüvatesanicü Müme xei nuivariyari memücahüme.

Xevahecame teüteri 'asimemücatemaivave nepüxe'ayeitüani.

20 'Arique Quisariyaxi camatü 'ipaü paine, Müme memücanesicuvautüvecai mepünesi'utaxei. Müme nehapaüsita memücatecu'ivavacai, Vahüxie nemasiücütü nenayani.

21 Müpaüta naineni 'Ixaherisixi vahepaüsita, Tucaricü nemama nepeutasera teüteri yamemücatecahu memü'uxiva'a vahepa.

11

Hipatü 'Ixaherisixi que memüteyuhayevani

1 Mericüsü 'ayumieme 'ipaü nepaine, Cacaüyari tivarutixani'erie yuteüterima. Pücatixaüsietü. Neri 'Ixaherisixi necanixevitütüni. 'Apurahamisie nepüyetüa, Venicamini nuivarieyasie nepümieme.

2 Cacaüyari pücavarutixani'erie yuteüterima meripai müvamaicai. Mesü 'asixecatamate que maine 'utüarica xapayari 'Eriyaxi xatatü. Mücü nitavavirieni Cacaüyari 'Ixaherisixi vahepaüsita, müpaü 'utaitü,

³ Neuxei Ti'aitame, mepüvarucui müme memütecuxatacai 'ahesie mieme. Mepica'unaxüa haque 'amavari müratimemierivasie. Ne nexaüta nepünehayeva, mepünesicuvautüve memünesimienicü.

⁴ Peru Cacaüyari que tita'eitütü. 'Ipaüsietü, Nehesie mieme 'atahuta miriyari nepüvatiyasa 'uqisi, Vahari hüxie memücacatunuma'uivave.

⁵ Müpaüri yaxaicüa hicüta mepüyuhayevaxü hipatü mem-anayexeyarie 'aixüa que mütiuca'iyari 'iya.

⁶ Camü 'aixüa mütiuca'iyaricü mepanayexeyari, tixaütü memüte'uyuricü mepüca'anayexeyari. Mesü, 'aixüa que mütiuca'iyari, xüca tixaütü meteyurica me'anayexeyarienique, mücü püta 'aixüa pücatiuca'iyariniqueyu. Xücatari me'anayexeyarienique tixaütü memüte'uyuricü, 'aixüa tiuca'iyaritü pücavaranyexeyaqueyu. Mesü, que memüte'uyurie, xüca 'aixüa tiuca'iyaritü varanayexeyaque, müme püta tixaütü mepücateyurieniqueyu.

⁷ Queteri 'aneni. 'Ixaherisixi mepücaheitaxei tita memütecuvautüvecái. Müme memanayexeyarie meneitaxeiya püta. Hipatü müme mesese'itü menacüne,

⁸ que müre'uxa, Cacaüyari 'iyari müyü'üraxie nivarupitüani, Hüxi tivarupitüa cümana memücaheunenierenicü, Naca tivarupitüa cümana memücaheu'enanacacü Hicüque.

⁹ Ravirita müpaü paine, Mexasie quepaucua memüte'apica, 'Ipari que'ayani, viniyari que'ayani vahesie mieme, Meque'utiquetamürixüani muva. 'Amemüte'apinepaü mequete'epinirieni.

¹⁰ Vahüxi que'acüpire memücaheunenierenicü. Me'anacatusitü meque'acüne yuheyemecü.

Memücahuriyusixi que memütetavicueisitüarieni

¹¹ Mericüsü nepaine, metiquestamürixüaca mecatehecaxüri yuheyemecü. Pücatixaüsietü. Masi ta'aurie memaxüricü müme, müme memücahuriyusixi mepütavicueisitüarieni, Huriyusixi memü'ütesanicü.

¹² Ta'aurie memaxüricü cuiempa memütama vaüca que memüte'upitüarie, müme memüyutexiecü memücahuriyusixi vaüca que memüte'upitüarie, camü masi vaücava mecatepitüarieni cuxi quepaucua memaye'axüani Huriyusixi.

¹³ Ne müpaü nepütixecühüave xeme xemücahuriyusixi, ne que nemürenü'arie memücahuriyusixi vahesüa, 'aixüa nepaine nehüritüarica hepaüsita,

14 siparasü xüca neyüveni nemüva'ütesatüanicü ne'ivamarixi, siparasü xüca nevatavicueisitüani hipame müme.

15 Müme memüxani'erivacü, cuiépa memütama meniupasieni 'aixüa memütexeyarienicü. Masi vaücava cuxi catiyüni quepauca memünaqui'erivani. Xüari cuiépa memütama 'ayumieme mepanutaneniereni müquite vasata.

16 Hecuame mavariyari xüca Cacaüyarisie mieme 'upasieni, naitü yacatinipasiemücü. Nanayari xüca Cacaüyarisie mieme 'upasieni, mamateyata canipasiemücü.

17 Hicü hipatü mamateya menanumurixüani, 'ecü huriva yeutanaca pehücütütü vasata peniucquerieni huriva cüyeyari nanayasie mieme hayari que müracacapaü pe'ietü pemayanicü vahepaü.

18 'Ayumieme pepücvatave'erieca mamateya. Xücari pevatave'erieca, camü 'ecü pepüca'itituica nanayari, nanayari püta pümasitituica 'ecü.

19 'Ecüri müpaü pepütayüni, Mamateya mepanumurariexüa nemücaquerienicü ne.

20 Mericüte, yuri memücate'eriecaicü, 'ayumieme mepanumurariexüa. 'Ecüsü yuri pemüti'eriecü 'apepuve. Pepüca'anuyehaitürüve que pemüti'amate, masi queneumaca.

21 Xücari Cacaüyari cavarucu'eirieni mamateya yücümana memutinexüa, tietü camasicu'eiriamücü 'ecüta.

22 Camü 'aixüa que tiuca'iyari que tise'ita Cacaüyari. Canise'icaitüni memacaxüri vahepaüsita. 'Aixüa catiniuca'iyarini 'ahepaüsita xüca pe'ahayevani 'aixüa tiuca'iyaricacu 'iya. Me xüca catixaütüni, penanuvitequiemücü 'ecüta.

23 Mümerita xüca yuri mecate'erietü mecayuhayevani, müme mepeca'uitüarieni. Cacaüyari türücariya canexeyani tayari müvaca'uitüanicü.

24 'Ecüri huriva yeutanaca mutinuivaxüsie pemiemetütü penanuvitequieni, haraverita mieme hurivasie peniucquerieni que pemücatiunuvaxü. Masi yemecü müme mamateya mücü hurivasie memümiemete mecateca'uitüarieni yücüyeyarisie.

'Imatürieca que memütetavicueisitüarieni 'Ixaherisixi

25 Ne'ivama, yacü xeicüa capa temaivavemete xeyu'eriecacü, pücanesinaqueni queyu xüca xecaheitimanique 'icü niuqui muti'aviesiecai. Hipatü xeicüa 'Ixaherisixi mesese'itü menacüne, mexi yunaitü memücahuriyusixi meca'aye'axüavave.

26 Müpaü tiyüyu, yunaitü 'Ixaherisixi menitavicueisitüariecuni, que müre'uxa, Tiyuvicueisitüvame Siyunisie nayeyeimücü.

Ta'aurie pehüani Cacuvu,
Cacaüyari ca'ayexeyatü mücayuhayevacü.

27 'Ipaü netinivaveviriemücü türatu

Quepaucua nemüvanavairieni tita 'axa memüte'uyurie.

28 Niuqui 'aixüa manuyüne que müticuxasiva, müme meniu'uxiva'ani, xeme 'aixüa xemü'itüarienicü. Peru que memüte'anayexeyarie, Cacaüyari püvanaqui'erie va'uquiyarima müvanaqui'eriecaicü.

29 Cacaüyari pücaupata que mütivamicua que mütiva'inie.

30 Xemesü que yaxemücatecahucai'anapai, hicü que xemütenenimayasio mexi müme yamecatecahu,

31 yaxecüa müme hicü yamepücatecahu mexi xeneni-mayasio xeme, mümerita hicürixüa memünenimayasiecacü.

32 Cacaüyari yunaima nivayetvani yamemücatecahunicü, yunaima müvanenimayacacü.

33 Quetimarive, Cacaüyari vaücava que mürexeiya, que mütimaive, vaüca que mütimate. Que tiyutexie tevi 'i'inäatatu tita mütiyücühüave Cacaüyari, 'icuvaunetü huyeteya.

34 Quepai püretima Ti'aitame que mütiyumate,

Quepai picu'imaiya.

35 Quepai pütimicua meri, 'amürapinenicü 'iya.

36 Naitü hesüana catinaneicani, 'acatinuveni 'iya ticuyütüvacacu, hesiena catinimiemetüni. 'Aixüa queticuxasivani yuheyemecü.

12

Que müreuyevese yamütiyurienicü Cacaüyarisie mieme pasietü

1 'Ayumieme ne'ivama Cacaüyari mütiyucananimayacü, müpaü netinixevavirieca, xemiyetuanicü yuvaiyari mavari mayanicü mayeyuri mupasie minaque Cacaüyari. Mücü 'uximayasicacü xecaneyexeyacacuni 'iyarisie mümiemecü.

2 Müme hicü cuiepa memütama xepücava'üqueni, masi yücü xe'ananetü xequenacüni xetihehecuareme que xemütecu'eriva. Müpaü xeteyurietü heiseriemecü xeneitimaicuni tita mütinacue Cacaüyari, tita 'aixüa müti'ane titacü mütinacui'a titacü müraye'ave.

3 'Iya 'aixüa mütiuca'iyaricü nehese mieme, 'ayumieme müpaü nepütixecühüave yuxexütü yuhesüa xemetitei, xepüca'anuyehaitürüveni xeteyücühüavetü yuhepaüsita que mücareuyevese yaxemüteyücühüavenicü. Masi yaxequeteneyücühüaveni para 'aixüa xemüteyumaicacü püta, yuxexütü Cacaüyari que mütixe'u'inüasirie yuri xemüte'eriecacü.

⁴ Tavaiyari caniyuxevini, peru paüriyari hesiena mümieme canimüreni. Xexuitü paüriyari yücü pütüyuruva.

⁵ Tameta temümüire, xei vaiyari tecanihümetüni Cürisitusie teteviyatü. 'Axeicüa taxexuitü tinitapinitüni.

⁶ Yücü teteniumiquivani, 'iya 'aixüa que mütiuca'iyari tax-exuime tahesie mieme. Xüca müpaü tete'umiqüieni texax-atamete temacü necü, yatepüte'umiqüiva yuri que temüte'erie.

⁷ Xüca teteparevivametetüni, teteparevietü yatepüte'umiqüiva, xüca tete'üquitametetüni, tete'üquitatü yatepüte'umiqüiva,

⁸ xüca tetetutuicametetüni, tevatuicatü yatepüte'umiqüiva. Que mü'ane mütivamicua, 'aixüa 'iyaricü mütivamicuanicü yapütiumiquiva, que mü'ane müti'aita, yamütiumexüitüacacü yapütiumiquiva, que mü'ane müvanenimaya hipame, müyutemaviecacü yapütiumiquiva.

Cürisitu teüterimama que yamemütecahuni

⁹ Yacü xEICÜA xecayütü xequeteneyucanaqui'erieca. Xe'ixeümatü tita 'axa müti'ane, tita 'aixüa müti'anesie xequeteneviyani.

¹⁰ Que xemütevanaqui'erie yu'ivamarixi, yu'iyaricü xequeni-vahive'erieca. Yuxexuitü masi xequenivapitüaca yu'ivama ve'emete xe'avierietü.

¹¹ Xepüca'yü'üRARAXIECA que xemüteyumexüitüa. 'Aixüa 'iyaricü xequenyuvaüriyaca. Xequetene'uximayaca Ti'aitamesie mieme.

¹² Yuri que xemüte'erie xeta'icuevatü, xe-queenyutemamavieca. Que xemüte'uximatüarie, xe-queteneuca'enivani. Que xemüteyunenevie, xepücatehayevani.

¹³ Cacaüyari teüterimama que memüteheiyehüva, xequeniva-parevieca. Xequenyumexüitüaca xe'ainietü cu'uvamete.

¹⁴ 'Aixüa xequetenivaxatani müme memüxe'uveiya va-hepaüsita 'aixüa memü'itüarienicü. 'Aixüa xequetenivaxatani, tixaü xepücatevaxatani para 'axa memü'itüarienicü.

¹⁵ Memüyutemamavie vahamatü xequenyutemamavieca. Memütisuana vahamatü xequeneutisuanani.

¹⁶ Yaxeicüa xequeteneyücühüaveni yuhepaüsita yuxexuitü. Xepüca'anuyehaitürüveni que xemüteyumate, masi tixaütü memücatehüme vahamatü xequeneu'uvani. Yacü xEICÜA xetecu'erivatü, xetemaivavemete xepüca'yü'erieca.

¹⁷ Ni xeime 'axa xepücate'apica 'iya 'axa xe'uyuriecu. Xequetenecuvava 'aixüa xemüteyuriecacü yunaime teüteri vahüxie.

¹⁸ Xüca xeyüvaveni, que xemüteyurie xeme, cayuvatü xe-queteneteni yunaime teüteri vahamatü.

¹⁹ Nenaqui'erima, yuhesie mieme xepüca yucitüveni, masi xequetenehayevani müme püta memühecarienicü. Müpaü püre'uxa, Ne xehesie mieme nepünemieneni. 'Anepürapica ne, canaineni Ti'aitame.

²⁰ Masisü xüca que mü'ane mümasi'uxie heuhacamücüni, quetineumicua. Xüca heuharimücüni, queneuharitüa. Müpaü petiyurienetü pecanihiveritüamücü müpaü mütiyumaicacü que mü'ane muteviyasitüari epäü.

²¹ Xepüca'ipitüani tita 'axa müti'ane müxeha'ivanicü, masi xequena'ivani tita 'axa müti'ane, 'aixüa xeteyurietü püta.

13

¹ Yunaitü yamequetecahu que memüte'aita müme heiserie memexeiya memüte'aitanicü, müme vaheima memucayasarie. Tevi heiserie pücahexeiyaniqueyu müti'aitanicü, me xüca Cacaüyari ca'ipitüanique. Müme heiserie memexeiya hicü memüte'aitanicü mecani'aisieca, Cacaüyari tiva'aitüacacu.

² 'Ayumieme que mü'ane meye'unie cuiepa ti'aitame, mücü caneye'unieca tita Cacaüyari mütiuta'aitaxü. Müme memeye'unie yücümana menanuyutaxüricuni.

³ 'Isücate mepüca yüa memimariutanicü que mü'ane 'aixüa mütiyuriene, masi mepüyüa memimariutanicü que mü'ane 'axa mütiyuriene püta. Pereuyeimücü peca'imacarütü que mü'ane heiserie mexeiya müti'aitanicü 'acu. Mericüte, 'aixüa quetineyurieneni. Mücüri 'aixüa paineni 'ahepaüsita.

⁴ Cacaüyari parevivameya canihücütüni 'aixüa pemü'itüarienicü. Me xüca 'axa petiyurieneni, queneumaca. Yacü pücahecue'e 'ixipara. Cacaüyari parevivameya canihücütüni haxüacü mürepinirienicü que mü'ane 'axa mütiyuriene.

⁵ 'Ayumieme peuyevese yamüticamienicü que müti'aita, haxüacü xeicüa pücatixaü, masi yu'iyarisie 'aixüa mütiyumaicacüta.

⁶ 'Ayumiemerita xepüteyutuani que xemütheueyhüviyarüva. Müme Cacaüyari tupirisiximama mecanihümetüni, mücücü mecani'ayumiemetetüni.

⁷ Xequetenivarapinirieca yunaime tita müreuyevese. Xequene'ütüa que mü'ane meuyevese xemi'ütüanicü tita xemütheueyhüviyarüva. Xequene'ütüa que mü'ane meuyevese cuviyexunu tuminieya xemi'ütüanicü. Xequeteneueyhüvirieca que mü'ane meuyevese xemütheueyhüviriecacü. Ve'eme xequenexatani que mü'ane meuyevese ve'eme xemüxatanicü.

⁸ 'Aixüa püca yüni xüca heuyeveca xeime xemüte'apiniriecacü. Peuyevese xeicüa xemüyunaqui'eriecacü püta. Que mü'ane minaqu'erie xeime, mücü caneye'atüaniri 'inüari niuquiyari.

9 Mücü niuqui, xeime 'üyaya pepücacumaüvani, pepücati'amemivani, pepücatinavayani, peti'itavatü pepücatihecüatani, pepücati'acahive'erieca, que maine, xevitü 'aisica xüca xuavenita, mücü naitü catiniyutaxevire 'icü niuquicü, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi que pemüti'anaqui'erie 'ecü.

10 'Inaqui'erietü yuhepaü tevi, 'axa püca'iyurieneni. 'Ayu-mieme tiyucanaqui'erietü caneye'atüamücü 'inüari niuqui-yari.

11 Mücü meta, xenimaicari 'icü tucari. Hicürixüa canaye'aniri xemanutanenierenicü xecusutü. Hicü canahuraniri temütavicueisitüarieni. Quepaucua yuri temüte'uta'erie pücahahuracai hicüpaü.

12 Tücarü pütixüxime, tucari nehuraniri. Hicü 'ayumieme teque'icü'eirieni tita teüteri memüteyurie yüvipa timieme. Cuya tepüayari teque'anacatücünü hecüaripa mieme.

13 'Aixüa 'anemecü teque'u'uvani hecüaripa memü'uva vahepaü teyüatü, teca'ixüaratüvetü tecatarüvetü tecarucusix-itütü tecaheutayexürietü tecata'eririyatü teca'ütesatü.

14 Masi xequenacatücünü que mü'ane Ti'aitame Qesusi Cürisitu mühücü. Xepücayuha'arütüaca yaxemüteyuriecacü que memüte'ucahive'erie teüteri vahepaü xete'u'iyaritü.

14

Müme memüverarani yuri que memüte'erie

1 Xequeneutanaqui'erie que mü'ane müverani yuri que müti'erie, peru niuqui xemüxüatüacacü que müticu'eriva hepaüsita pücatixaü.

2 Xevitü yuri catini'erieca quename yüve nai müticuaca, xevitüta müverani sisiüravime xeicüa pücaua'a.

3 Que mü'ane müticua'a püca'itave'erieca que mü'ane mücaticua'a. Que mü'aneta mücaticua'a püca'iniuquimani que mü'ane müticua'a, Cacaüyari mitanaqui'ericü 'iya.

4 'Ecüsü que pepüpaicü peminiuquimanicü que mü'ane xeimesie mieme müti'uximaya. Yucusiyari hürüpa 'aputive 'apative nusu. 'Aputivenitütü. Cusiyarieya türücariya pexeiya 'amitaquetüanicü.

5 Mücü meta, xevitü tucarite yücü 'aneneme cani'erieca, xevitüta naitü tucari yaxeicüa ti'aneneme ni'erieca. Yuxexütü yu'iyarisie heiseriemecü mequeteyumaica.

6 Que mü'ane ma'eriva tucari, Ti'aitamesie mieme yüanetü cana'erivani. Que mü'ane mücaha'eriva tucari, mücüta Ti'aitamesie mieme yüanetü pücaha'eriva. Que mü'ane müticua'a, Ti'aitamesie mieme yüanetü catinucuaca, pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari. Que mü'ane mücaticua'a,

mücüta Ti'aitamesie mieme yüanetü pücaticua'a, pamüpariyusi nipitüani Cacaüyari.

⁷ Xevitü tame yuhesie mieme xeicüa püca'ayeyuri, yuhesie mieme xeicüa püca'umüni.

⁸ Xüca te'ayeyuyurini, Ti'aitamesie mieme tenayeyuyurini. Xüca te'ucuini, Ti'aitamesie mieme tenicuicuni. 'Ayumieme sepa temayeyuri sepa temücuini, Ti'aitamesüa tecanimieme-tetüni.

⁹ 'Ayumiemerita Cürisitu niümüni nanutaniere, müme memümüquite memayeyuyurita tiva'aitüvame mayanicü.

¹⁰ 'Ecüri titayari petiniuquima 'a'iva. 'Ecütari, titayari peti-tave'erie 'a'iva. Tanaitü tecaniuti'uicuni Cacaüyari 'uvenieya hüxie.

¹¹ Müpäü püre'uxa,

Ne necanayeyurini, canaineni Ti'aitame.

'Ayumieme nehüxie yunaitü menicatunuma'uicuni,

Yunaitü yutetacü 'aixüa mecanihecüatacacuni Cacaüyari.

¹² Hicü 'ayumieme taxexütü tahesie mieme tepütiniuni Cacaüyari hüxie.

Xepüca'icahüani titasie mütitiquetamüreni xe'iva

¹³ 'Ayumieme tepücataniuquimatüveni. Masi 'ipäu xequeteneyumaica püta, xemüca'icahüani titasie mütitiquetamüreni xe'iva, titacü mativauseni.

¹⁴ 'Ipaü nepütimate, Ti'aitame Qesusisie netiviyatü 'ipäu yuri nepüti'erie, tixaütü xüca cati'itiyaca, yücümana müpäü püca'ane. Masi xeicüa, que mü'ane ca'itiyacame mü'erie, mücüsie mieme püca'itiya.

¹⁵ Xüca 'a'iva 'uhiveritüarieni 'icuaicü, 'ecü pe'inaqui'erietü pepüca'yüane. 'A'icuaicü pepüca'ica'unani que mü'anesie mieme mumü Cürisitu.

¹⁶ Tita xehesie mieme 'aixüa müti'ane, xüca tüma 'axa catic-uxasivanique.

¹⁷ Cacaüyari 'i'aitüacacu xüca 'a'uyeicani tevi, sepa müticua'a sepa müranuy'e, heiserie caniupitüarieni, yu'iyarisie püca'uximatüarie, niyutemavieca 'Iyari Mütiyupatasie tiviyatü.

¹⁸ Que mü'ane müpäü tiyurienetü müti'uximaya Cürisitusie mieme, Cacaüyari caninaqui'acamücü 'iya hepaüsita, teüterita meneitimaicuni 'aixüa que mütiyuriene.

¹⁹ 'Ayumiemerücu tame tenitamexütüaca cümana ta'iyarisie temüca'uximatüariecacü, cümana 'axeicüa temütaseiriyanicü tanaitü.

²⁰ 'Icuaicü pepüca'ica'unani tita Cacaüyari mütiuyuri. Naitüri catini'itiyaca, peru 'axa püyüni xüca tevi ticuatü 'itiquetamüra xeime.

²¹ 'Aixüa püyüniqeyu masi xüca vai pecacua'anique xüca vinu peca'anuye'enique, xüca tixaü pecatuyurienenique cümäna 'a'iva mativauseni mütiqetamüre müveranare.

²² Yuri que pemüti'erie, 'acümana yaquetinecu'erivani Cacaüyari hüxie. Caniyutemavieca que mü'ane yuhesie mücarahüpa paüri 'aixüa 'aneme 'erietü.

²³ Que mü'ane müyuxamurie yücü ticu'erivatü, mücü nanu-tahüiyamücü xüca ticuaca, yuri ti'erietü mücayüanecü. Nai mütiyuriene yuri que mücati'erie, 'axa tiniyurieneni.

15

Memütürücavi memüverarani

¹ Caneuyevacani tame temüyüvavemete teminevieni tita memücateyüvave müme memüverarani. Tepücayüaca para taxaütame xEICÜA temünaqui'acacü.

² Taxexütü tequeyüaca tahepaü tevi püta münaqui'acacü, 'aixüa mü'titüarienicü müseiriyarienicü.

³ Ni Cürisitu pücayüanecai para yuxaütame xEICÜA münaqui'acacü, masi que müre'uxa, Müme 'axa que memutiyanecai 'ahepaüsita, vaniuquixiya pünesi'u'axixü ne püta.

⁴ Naitü meripai mütiuti'utüarie, temüteti'üquitüarienicü tiniuti'utüarieni, para tete'uca'enivatü 'utüarica xapayari tasinütüacacu yuri temüte'eriecacü teta'icuevatü.

⁵ Mücü Cacaüyari müpaü mütatipitüva temüte'uca'enivanicü temünütüarienicü, mücü quexepitüaca yaxEICÜA xemüteyumaicacü yuhesüa, Cürisitu Qesusi que maine,

⁶ 'axeicüa xei tetayaricü xe'utaniütü 'aixüa xemu-tiyuanenicü que mü'ane Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu mücacaüyarieya mü'uquiyarieya hepaüsita.

Niuqui 'aixüa manuyüne memücahuriyusixi vahesie que mütimieme

⁷ 'Ayumieme xequeneyutanaqui'erie yunaitü, Cürisitu müxe'utanaqui'eripaü, Cacaüyari 'aixüa müticühüavarüvanicü.

⁸ 'Ipaü nepaine, Cürisitu müme xitequiya 'inüariyari memexeiya vaparevivame nayani, masiücüme meyeitüanicü yuri que maine Cacaüyari, mitaseiriyanicüta tita meripai mütiyarutahüavixü ta'uquiyarima quename metemiquieniquecai,

⁹ mümeta memücahuriyusixi 'aixüa memutiyanenicü Cacaüyari hepaüsita müvanenimayacü, que müre'uxa, 'Ayumieme 'aixüa nemanihécüatacamücü memücahuriyusixi vahesüa,

Nemaninüavacamücü que mü'ane pemühücü.

¹⁰ Tavari müpaü paine,

Xemücahuriyusixi xequeneyutemamavieca teüterimama vahamatü.

¹¹ Tavarita,

'Aixüa xequeteneutahüavi Ti'aitame hepaüsita

Yunaitü xemücahuriyusixi.

Yunaitü nuivarite 'aixüa mequehaitücani hepaüsitana.

¹² Tavari Quisariyaxi müpaü paine,

Quisahi quie mieme tinitinemücü nana,

Que mü'ane manucuqueni mütiva'aitüanicü memücahuriyusixi.

Hesiena yuri mecateni'eriecacuni

Memücahuriyusixi meta'icuevatü.

¹³ Hicü 'iya Cacaüyari mütasi'upitüva temüta'icuevanicü yuri tete'erietü, mücü quexehüniyani naimecü xemüyutemamaviecacü yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü mexi yuri xete'erie, masi vaücava yuri xemüte'eriecacü xeta'icuevatü, 'Iyari Mütiyupata xetürücariyacacu.

¹⁴ Neri yuri nepüti'erie ne'ivama xehepaüsita, quename yücümana xehüpüne 'aixüa xeteyurietü, quename xe'aye'axüavave nai xetemaitü, quename xeyüvave xemüyu'imaiyanicü.

¹⁵ Hipame tapari necueriva'atü nepütixe'uta'utüiri, tavari nexeha'eritüatü hepaüsitana yacütüniquetü, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü müpaü münetiümicü,

¹⁶ Cürisitu Qesusi parevivameya nemayanicü memücahuriyusixi vahesie mieme, mara'acamepaü neti'uximayatü Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyünesie mieme, müme memücahuriyusixi mavari memacü necü memütanaqui'eriva, Cacaüyarisie mieme memupasie 'Iyari Mütiyupata yativapatacacu.

¹⁷ Hicüsü Cürisitu Qesusisie netiviyatü necaniyüveni 'aixüa nemütinecühüaveni nehepaüsita, tita Cacaüyari mütiyuriene nexatatü.

¹⁸ Nepücacueriva'a tixaütü nemüticuxatanicü, tita Cürisitu mütiuyuri yanetiurienecacu ne xEICÜA nepüticuxatani. Yanetiurienecacu, müme memücahuriyusixi yametecahutü menacüne, netaniucacacu neti'uximayacacu,

¹⁹ türücaria nehexeiyacacu 'inüarite mamarivavemete mütiyünicü, türücaria nehexeiyacacu 'Iyarisüa mümieme. Querusareme neheyeyaca 'Iricupai neheuyeyuneca nenaye'ani yemecü neticuxatatü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita,

²⁰ 'ipaü netinemexütüatü, nemüticuxatanicü niuqui 'aixüa manuyüne haque que mü'ane Cürisitu mühücü mücaxasieve xEICÜA, capa xeime tenarieya heima ne'anuquinicü ne.

²¹ Masi müpaü que müre'uxa,

Müme 'asimemücate' utahüavarie hepaüsitana, müme menixeyi-
acacuni,
Hepaüsitana memüca'u'enana meneitimaicuni.

Papuru que müreuyeimücücai Xumapaitü

²² 'Ayumieme müixa nepacunuitüarie nemücaxe'u'ivatamienicü.

²³ Hicüri 'uva pumaveri haque nemüre'uximayaca. Müixa viyari nepütihive'erie nemüxe'u'ivatamienicü

²⁴ quepaucua 'Isipaniya nemümie. Ne'anuyeneme nepüxexeyaniqueyu. Xemeta mana xepünesi'anuyenü'ani, xehesüa netemavieritüarieyu 'esiva meri.

²⁵ Masi hicü Querusareme nepüyemie nevaparevienique Cacaüyari teüterimama.

²⁶ Maseruniyatari 'Acaiyatari meniyuvaüriya 'axeicüa tixaütü memütevamienicü müme memümamave Cacaüyari teüterimama vasata memetitei Querusaremetari.

²⁷ Müpaü meteniyuvaüriyani, neuyevecata müpaü memütevarapinirienicü. Memücahuriyusixi vahepaü meheixeyiatü mepacü 'Iyarisie timieme. Peuyevese mümetari memüvaparevienicü vaiyarisie timieme hepaüsita.

²⁸ 'Ayumieme 'icü ne'aye'atüame, 'icü va'imiquieri nevayetuirieme, nenayeyeimücü, xehesüa ne'anuyeneme 'Isipaniya nemeta'anicü.

²⁹ Xehesüa quepaucua nemeta'ani, nepütimate nemunuani nehünetü niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyünesie timiemecü 'aixüa xemü'itüarienicü.

³⁰ Qesusi Cürisitu mütati'aitüvamecü, 'Iyari mütasipitüacü temütetacanaqui'eriecacü, 'ipaü netinixetavavirieni ne'ivama, cui xemünesipareviecacü nenevieri xe'ipitüatü Cacaüyari nehesie mieme

³¹ nemütavicieisitüarienicü, Cureya memütama yamemücatecahu 'axa memücanesiyurienicü, memünaqui'acacüta Cacaüyari teüterimama, que nemütivaparevieni Querusaremesie,

³² para xehamatü nemü'uxipiecacü quepaucua nenetemavietü nemeta'ani xehesüa, que mütinaque Cacaüyari.

³³ Mücü Cacaüyari mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüarietacü, mücü que'uyeicani yunaimexehamatü. Müpaü xeicüa nepaine.

16

Que mütivavaüritüacai

¹ Nenixehecüatüani ta'iva 'uca Peve mütiteva. Mücü tiparevivame canihücütüni Senicüreyasie memüyuyexexeuriva vahesüa.

² Xequeneutanaqui'erie Ti'aitamesie xeteviyatü, que müreuyevese Cacaüyari teüterimama memüyutanaqui'erienicü.

Xequeneuparevi xüca tixaütü reuyehüaca xehesüa. Mücü tiparevivametütü nivaparevieca yumüireme, neta caneniuparevieni.

³ Xequenivavaüritüaca Pürisira 'Aquiramame. Nehamatü mepüte'uximaya Cürisitu Quesusisie teteviyacacu.

⁴ Nemayeyurinicü ne, meniucueriva'itüarieni meniucui'iva tüma. Ne nexaüta pamüpariyusi nepücavapitüa, masi yunaitü memüyutixexeüriva memücahuriyusixi pamüpariyusi mepüvavitüata nehamatü.

⁵ Vaquita memüyuyexexeürivata xequenivavaüritüaca. Xequenevaüritüaca 'Epainetu neminaqui'erie. Mücü meri 'Asiyatari vasata peu'isanari Cürisitusie mieme.

⁶ Xequenevaüritüaca Mariya vaüca müti'uximayacai xehesie mieme.

⁷ Xequenivavaüritüaca 'Aniturunicu Cuniyaximame nenuivarisie memümiemete nehamatü memanutaxüriya. Müme menive'emetetüni nü'arisixi vasata. Cürisitusie mepüteviyacai ne hesiena necativiyavecacu cuxi.

⁸ Xequenevaüritüaca 'Amupüriyatu neminaqui'erie Ti'aitamesie netiviyatü.

⁹ Xequenivavaüritüaca 'Uruvanu tahamatü müti'uximaya Ti'aitamesie teteviyacacu, 'Isitaquimame neminaqui'erie.

¹⁰ Xequenevaüritüaca 'Aperexi mü'inüasieve Cürisitusie tiviyatü. Xequenivavaüritüaca 'Arisitupuru quie miemete.

¹¹ Xequenevaüritüaca Heruriyuni nenuivarisie mümieme. Xequenivavaüritüaca Narusisu quie miemete, queyupaümetü Ti'aitamesie memüteviya.

¹² Xequenivavaüritüaca Türipina Türipusamame Ti'aitamesie meteviyatü memüte'uximaya. Xequenevaüritüaca Perüsira münaqui'eriva vaücava müti'uximayacai Ti'aitamesie tiviyatü.

¹³ Xequenivavaüritüaca Xupu manayexeyari Ti'aitamesie tiviyatü, varusieyamame nevarusipaü mü'anecaita.

¹⁴ Xequenivavaüritüaca 'Asinicüritu Pürecuni Herümexi Patüruva Herüma hipame 'ivamarixi vahamatü memü'uva.

¹⁵ Xequenivavaüritüaca Pirurucuxi Curiyamame, Nereya 'ivaya 'ucamame, 'Urimipata yunaitü Cacaüyari teüterimama vahamatü memü'uva.

¹⁶ Xequeneyuvaüritüaca 'isiyacü Cacaüyarisüa que xemütemiemete. Yunaitü Cürisitusüa miemete naisari memüyutixexeüriva mepüxevaüritüa.

¹⁷ Ne'ivama 'ipaü netinixevavirieca, xequenivaxeiyani müme hixüata memüxesana memüxeti'ücamüra, müme memüyüa que yaxemücate'uta'üquitüarie. Xequeneyupata vahepaüsita.

¹⁸ Tati'aitüvame Cürisitusie mieme mepücate'uximaya müya memü'anene, yuyuriepa mieme püta mepüte'uximaya.

'Aixüa me'utiyuatü peru yacü xeicüa, visi me'utiniutü mepüteva'irüviya müme tita 'axa müti'ane memücateha'eriva va'iyari.

¹⁹ Xeme que xemütecahu metenetimani yunaitüri. 'Ayumieme xehepaüsita nepünetemavi. 'Ipaü pünetinaque, xemütemaivavenicü 'aixüa xeteyurietü, xemüca'inücacü püta tita 'axa müti'ane.

²⁰ Mücü Cacaüyari mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüariecacü, mücü nixepitüamücü xemicaquesinacü Satanaxi yareutevitü. Tati'aitüvame Quesusi xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme.

²¹ Timuteu nehamatü müti'uximaya nixevaüritüaca, Rusiyuta Casunita Susipaterita nenuivarisie memümiemete.

²² Ne Terütiyu 'icü xapa nemaca'utüa nepüxevaüritüa Ti'aitamesie netiviyatü.

²³ Que mü'anesüa nemü'axe ne, yunaitü memüyuyexexeüriva memü'axeta hesüana, Cayütütü canixevaüritüaca. 'Erasitu quiecatari vatumini hüveme, ta'iva Cuarutumatü menixevaüritüaca.

²⁴ Yunaimie xehesie mieme xüca 'aixüa tiuca'iyarini Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu.

Visi queticühüavarüvani Cacaüyari

²⁵ Mücü caniyüveni müxetuicanicü, que maine niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata, xasica Quesusi Cürisitu hepaüsita que maine. Catinicuxasivani que maine niuqui 'iya mitahecüataxü. Mücü niuqui müixa caniuti'aviesiecaitüni cayuvatü xeicüa,

²⁶ hicürixüa masiücütü nayani. Texaxatamete va'utüarica ya'utainecacu, que mütiuta'aitaxü mücü Cacaüyari yuheyemecü 'amuyeica, canivarutahecüatüani yunaimie nuivarite para yamemütecahunicü yuri mete'erietü.

²⁷ Mücü Cacaüyari muyuxevi mütimaive, visi queticühüavarüvani Quesusi Cürisitu hepaüsita yuheyemecü. Müpaü xeicüa cani'aneni.

CURINITUTARI

Mexüacame Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Ne Papuru, ta'iva Susiteneximatü, tecanixevaüritüaca Curinitutari. Cürisitu Qesusi caneniuta'inieni nü'ariecame nemayanicü, müpaü mütinaquecaicü Cacaüyari.

² Curinitutari xemeyutixexeüriva Cacaüyarisüa xemiemetütü, tenixevaüritüaca. Cürisitu Qesusisie xeteviyatü, xecaniupasieni Cacaüyarisie mieme. Xecaniuta'inierieni yaxemütepasienicü, que memüte'uta'inierie yunaitü naisarie memehüave que mü'ane Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu mühücü, que mü'ane müme tiva'aitüvame mühücü tameta tati'aitüvame mühücü.

³ Cacaüyari müta'uquiyari, Qesusi Cürisitu mütati'aitüvame, 'aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie.

*Pamüpariyusi que mütipitüacai, 'iyarisie timieme
memütecumiquivacaicü*

⁴ Neheyemecü pamüpariyusi necanipitüaca Cacaüyari xehepaüsita, 'aixüa tiuca'iyaritü mütixe'umicü Cürisitu Qesusisie xeteviyacacu.

⁵ Nai tinitimüriyarümeni xehesie mieme, hesiena xeteviyacacu. Naimecü xecaniyüvaveni xemütiniunicü, naime xecatenimaica,

⁶ xehesie que mütiuseiriyarie mücü niuqui mihecüata Cürisitu.

⁷ 'Ayumieme naime xecatenicumiquivani, tixaü pücareuyevese mexi xe'icuevie Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu, masiücütü mayeitüarienique.

⁸ Mücü canixeseiriyamücü xeme, tapareyuque, xehesie mücarahüivanicü 'iya tucarisie quepaucua munuani Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu.

⁹ Cacaüyari que maine yacatinicamieni. Mücü canihücütüni que mü'ane müxe'uta'ini xemüyutaxevirecü nu'ayamatü Qesusi Cürisitu mütati'aitüvamematü.

Cürisitu que tisanive

¹⁰ Perusü ne'ivama, vaüriyarica siepüre necanixepitüaniqueyu, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitusüa temiemetetütü 'ipaü ne'utaitü, xeniuqui yuxevicacu yaxaicüa xequetenecu'erivani, hixüata xepücausanani.

Masi xequenütüarieca yaxeicüa xeteyumaitü, yaxeicüa xetecu'erivatü.

11 Hipatü Curuhesüa miemete müpaü mecaneteni-uhēcüatüani xehepaüsita ne'ivama, quename vaniu, hipatü xeme xeyucuitüve.

12 'Ipaü nepaine, xeme yuxexuitü 'ipaü xeputiyuane, Ne Papurusie necatiniviyani, xevitüta, Nesü 'Apuruxisie püta necatiniviyani, xevitüta, Nesü Sepaxisie püta necatiniviyani, xevitüta, Nesü Cürisitusie püta necatiniviyani.

13 Cürisitu que tisanive 'acu. Ne Papuru xehesie mieme que netiumerie curuxisie. Papurusüa xemiemetetütü que xete'uca'üvaxü.

14 Cari pamüpariyusi nepipitüa Cacaüyari, xeime tüma nemüca'uca'üyaxücü xeme, Cürisipu xeicüa, Cayu xeicüa,

15 capa 'uxa'atüni varie xevitü müpaü hainenicü, quename xeme xe'uca'üyarie nehesüa xemiemetetütü.

16 Mesü necanivaruca'üyata 'Esitepanaxi quie quiecatari. 'Asinepücara'eriva xeimetüme que nemütü'üyaxü.

17 Cürisitu que münereyenü'a, capünesiheyenü'a nemütü'üyanenicü xeicüa. Niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxatanicü caneneyenü'ani masi, peru nemüticuxatanicü yacü timaivemepaü necati'enierietü yacü xeicüa ne'utaitü. Me xüca müpaü netiuniucanique, yacü xeicüa catinixaxasivaniqueyu que mütiumerie Cürisitu curuxisie.

Türücariya que mütatipitüa, temaivavemete que mütarayeitüa Cürisitu, Cacaüyari yatipitüacacu

18 'Icü niuqui que mütiumerie curuxisie manuyüne, yacü haineme mecani'erieca müme memütatümaiyariexime. Tameri püta temütavicueisitüariexime que temüte'i'enie, mücü niuqui türücariya canihücütüni Cacaüyarisüa mümieme.

19 'Ipaü catine'uca, Tita memütemate temaivavemete, mücü necanica'unamücü. Tita memütemaivave yüvemete, mücü necanixani'eriecamücü.

20 Haquevari temaivavemete, haquevari müme 'inüaricü memüte'üquita, haquevari niuqui xüxüatüvamete hicü miemetexi. Camüsü, tita memütemaivave cuipea memütama, yacü xeicüa haineme canayeitüani Cacaüyari.

21 Cui timaivetü, müpaü tiniuta'aita Cacaüyari, cuipea memütama que memütemaivave memüyutatexienicü meheitimanique Cacaüyari. Masi caniyuvaüriya Cacaüyari niuqui mücuxasiva müvatavicueisitüanicü müme yuri memüte'erie, sepa mücü niuqui yacü xeicüa haineme memü'erie hipatü.

22 Huriyusixi teüteriyari 'inüarite menivauca, Cüriyecusixi timaiveme niuquieya menivauca.

23 Tame Cürisitu püta tecanixatani, que mü'ane curuxisie mumierie que mütihücü. Mücücü Huriyusixi meniutique-tamürixüani, yacü xeicüa ticuxaxasivame meni'erieca hipatü memücahuriyusixi.

24 Tame püta temuta'inierie, sepa Huriyusixi sepa Cüriyecusixi, müpaü tetenitamaica, Cürisitu canihücütüni que mü'ane türücariya mütasipitüa Cacaüyarisüa miemetütü, que mü'ane temaivavemete mütasi'ayeitüa Cacaüyari que mütimaive.

25 Sepanetü xüca Cacaüyari yacü xeicüa hainenique, mücüsiere masi yemecü catinimaiveniqueyu, teüteri hepaüna 'asimecatemaivavecacu. Sepa xüca Cacaüyari catürücaüyenique, masi yemecü canitürücaüyeniqueyu, teüteri hepaüna mecatürücavicacu.

26 Xequetena'erivani que xe'ananetü xemuta'inierie ne'ivama. Camüsü, hipatü xeicüa xeme xecateni-maivavemetetüni, teüteri que memütecu'eriva. Hipatü xeicüa xepüve'emete, hipatü xeicüa mamarivavemete xepüvanivema, que xemüte'uta'inierie.

27 Masi 'ena cuiepa miemete tita yacü haineme memüte'erie cananuyeteüxieni Cacaüyari, para mütiatiteviyasitüanicü temaivavemete. Canenuyeteüxieni tita mücatitürücavi 'ena cuiepa, mütiatiteviyasitüanicü müme memütürücavi.

28 Cacaüyari canenuyeteüxieni tita tixaü mücatihücü, tita mütixani'eriva, tita 'amücatiue meta, para yacü xeicüa meyeitüanicü tita mütixuave,

29 capa xevitü tevi ve'eme yuxatanicü Cacaüyari hüxie.

30 Masi Cacaüyari müxe'unetüacü, 'ayumieme 'axecaniu'uvani, Cürisitu Qesusisie que xemüteviya. Cürisitu canihücütüni que mü'ane Cacaüyari micaye, temaivavemete mütasi'ayeitüanicü, tasipitüatü heiseriemecü yatemütecahunicü, tasipatatü Cacaüyarisie mieme, tasixünatü.

31 'Ayumieme müpaü cani'aneni que müre'uxa, Que mü'ane ve'eme müxatamücü, Ti'aitame quexatani ve'emetüme.

2

Que müticuxatacai Cürisitu hepaüsita, curuxisie que mütiuumierie

1 Yaxeicüa neta ne'ivama, quepaucua xehesüa nemunua, cui yüvemepaü nepücaüyanecai que nemütiuniucacai, que nemütimaivecai, quepaucua nemütixecuxaxatüvacai ne'ihcüatatü Cacaüyari que mü'ane.

2 'Ipaü netininemaicaitüni püta, tixaü nepücara'erivaniquecai xehesüa ne'uyeicatü, Qesusi Cürisitu xeicüa netina'erivaniquecaitüni, que mü'ane curuxisie mumierie que mütihücü.

³ Nesüari necatürücaüyetü masi necaninuani xehesüa, neheumatü vaüca, ne'uyüüacatü.

⁴ Que nemütiuniucacai, tita nemüticuxatacai, timaivemepaü nemüti'enierienicü xeicüa nepücayüanecai, visi netiuniutü xeicüa yuri nemütixe'eritüanicü nepücayüanecai. Masi necanixehecüatüacaitüni 'Iyari que müti'ane, Cacaüyari que mütitürücaüye,

⁵ capa heuyevecacü tita teüteri memütemaivave para yuri xemüte'eriecacü xeme, masi Cacaüyari türücariyayasie püta yuri xemüte'eriecacü.

Tita Cacaüyari 'Iyarieya masiücüme mürayeitüa

⁶ Tetemaivavetü masi tetenicuxatani müme memaye'axüavave vasata. Peru que temütemaivave, hicü miemetexi müpaü mepücatemaivave. Hicü miemetexi teva'aitüvameteta müpaü mepücatemaivave, müme yacü xeicüa memacünirüme.

⁷ Masi que temütecuxata tame, tenihecüatani tita müti'aviesiecai, que mütimaive Cacaüyari tetecuxatatü. Timaivetü que mütiyurieniquecai 'arique, visi te'aneneme que mütarayeitüani, mücü 'ana pücamasiücücai hicüque, sepa Cacaüyari müpaü mütiyumaicai cuie canetüarievecacu cuxi.

⁸ Hicü miemetexi teva'aitüvamete hasuacua müpaü mepücatehetimaivavecai ni xevitü. Xüca müpaü metehetimanique, curuxisie mepüca'imieniqueyu Ti'aitame visi mü'ane.

⁹ Masi que müre'uxa,

Tita tevi mücatixeyave yühüxicü, mücati'enieve yunacacü,

Titacü mücatiyu'iyaritüave tevi,

Müya 'aneneme Cacaüyari nivaruha'aritüirieni

Müme meminaqui'erie.

¹⁰ Müya 'aneneme Cacaüyari masiücüme canayeitüani, 'Iyari yatatixeisitüacacu. Mücü 'Iyari catinimaica naisarie que müti'ane, naitü que mütiyumate Cacaüyari.

¹¹ Teüteri, que titita tevisie mieme yamütime tevi que mütiyumate. Tevi 'iyarieya hesiena müyeca canihücütüni tita müpaü mütime. Yaxeicüata tevi 'asipücatimate Cacaüyari que mütiyumate. Cacaüyari 'Iyarieya xeicüa müpaü catinimaica.

¹² Tame 'uva cuiepa mieme 'iyari tepüca'uyeyesa. 'Iyari Cacaüyarisüa mümieme püta tecaniuyeyeca, temütemaicacü tita Cacaüyari mütatiumi.

¹³ Tita 'Iyarisie mütimieme tetenivahecüasitüiyani müme 'Iyari memuyeyesa. 'Ayumieme quepauca temixata tita Cacaüyari mütatiumi, tepücatecuxata que temüte'u'üquitüarie teva'enietü müme teüteri vahepaü xeicüa memütemaivave. Yateticuxatani 'Iyari que mütati'üquitüa püta.

14 Tevi mücü 'Iyari müca'uyeyesa pücayuvaüriya mitanaqui'erienicü tita Cacaüyari 'Iyarieyasie mütimieme. Yacü xeicüa haineme cani'eriecamücü. Pücayuve yamüretimanicü, me 'Iyari 'ipareviecacu xeicüa caniyüvemücü mita'inüatacü que müti'ane tita 'Iyarisie mütimieme.

15 Que mü'ane mücü 'Iyari muyeyesa püta, nai catinita'inüatamücü, peru xevitü 'Iyari müca'uyeyesa hepaüna püca'ita'inüata que mü'ane miyeyesa.

16 Que müre'uxa, Quepaicü pütimate que müticu'eriva Ti'aitame, quepai pütita'üquitüani. Peru tame Cürisitupaü tetenicu'erivani.

3

Cacaüyarimatü que temüte'uximaya

1 Neri ne'ivama, 'ana nepücayuvecai nemütixecuxaxatüvanicü que nemütivacuxaxatüva müme 'Iyari memuyeyesa. Müme vai xeicüa memühüme, türi Cürisitusie memüteviya que nemütivacuxaxatüva, müpaü püta netinixecuxaxatüvacaitüni xeme.

2 Resi nenixemicuacaitüni, 'icuai nepücaxe'umi, xemüca'iquemacacü. Peru hicü cuxi xepüca'iquema,

3 vaisie xemüteviyacü cuxi. Mexi xeyumexütüa hipame vahepaüsita, mexi xeyucitüve cuxi, cari vaisie xecateviya xeicüa, teüteri vahepaü xecateyüa.

4 Xevitü quepaucua müpaü maine, Nesü Papurusie necatiniviyan, xevitüta, Nesü 'Apuruxisie netiniviyan, cari teüteri xeicüa xecanihümetüni.

5 Mericüte, 'Apuruxitütü que titita. Papurutütü que netitita. Cacaüyari parevivametemama tecanihümetüni, tacümana yuri xeteniuta'erieni. Ti'aitame que mütatiumi taxexuime,

6 ne neniuca'eni, 'Apuruxi ni'ipanecaitüni. Peru Cacaüyari canihücütüni mitinetüa.

7 'Ayumieme 'esame tixaü pücatihücü, 'ipavame tixaü pücatihücü. 'Iya xeicüa mitinetüa tixaütü catinihücütüni Cacaüyaritütü.

8 Mecaniyuxevini 'esame 'ipavame. Yuxexütü yu'ivarica mecateni'ivacacuni que memütecumaüvacai.

9 Cacaüyarimatü tecateni'uximayaca. Xemeri Cacaüyari vasiyaya xecanihümetüni.

Mücü meta, Cacaüyari veviyaya xecanihümetüni.

10 Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü que münetiymi, müpaü nepütitavevi tesariya quitüa mieme, qui vevivamete tiva'aitüvamepaü neyüanetü mütimaivepaü. Xevitü qui pütavevieni heimana. Yuxexütü mequeyucuerivayurieca que memüte'iveviva.

11 Tesariya quitüa mümieme 'apuve yuxevitü. Xevitü püca'yüve tavari mitavevieni xeime. Quesusi Cürisitu canihücütüni tesariya 'amuve.

12 Hurucü püratacü tetexi visi mü'anenecü xüca 'utaquini heimana, cüyexicü 'üxacü müaxacü nusu,

13 yuxexuime vaveviya canihecüacamücü. Tucari 'aye'ayu hecüatü canayeimücü, tucari masiücütü que mürayani tai xüavecacu. Tai canita'inüatamücü yuxexuime vaveviya, 'aixüa que müti'anene.

14 Tita mütiutavevie xüca yuhayeva, 'ivevivame catini'ivacamücü.

15 Me xüca 'utitani, 'ivevivame tinitatümayamücü. 'Ivevivame xEICÜa canitavicueimücü, peru que mü'ane taicü mutavicueipaü catini'eriecamücü.

16 Xüari xeme müpaü xecatenimaica, Cacaüyari tuquieya xemühümezü haque Cacaüyari 'Iyarieya meyeca.

17 Tevi xüca 'ica'una Cacaüyari tuquieya, Cacaüyari canica'unamücü 'iya. Cacaüyari tuquieya canipasieca hesiena mieme. Xemeri xepühüme tuqui.

18 Xepücateyu'irüviyani. Xüca xevitü xeme timaiveme yu'erieca, temaivavemete que memüteyu'erie hicü miemetexi, 'asicatimaitü püta que'ayani, yuri timaivetü mayanicü.

19 Cuipea memütama que memütemaivave, yacü xEICÜa haineme cani'erieca Cacaüyari. 'Ipaü catine'uca, Temaivavemete que memüteyucamana, mücü yacatini-vaviyani.

20 Tavari 'ipaü catine'uca, Ti'aitame catinimaica niuqui que memütexüatüa temaivavemete, yacü xEICÜa niuqui memüxüatüacü catinimaica.

21 'Ayumieme 'aixüa püca'ane ve'emete müvaxatanicü teüteri. Masi naitü xehesüa catinimiemetüni.

22 Sepa Papuru, sepa 'Apuruxi sepa Sepaxi, sepa cuie, sepa xemayenenieme, sepa xemucui, sepa hicü mieme xemütehexeia, sepa 'uxa'atüni varie mieme xemütehexeia, naitü xehesüa catinimiemetüni.

23 Xemeta Cürisitusüa xecanimiemetetüni, Cürisituta Cacaüyarisüa canimiemetüni.

4

Nü'arisixi que memütehüritüariecai

1 'Ipaüta tequete'erivani tame, Cürisitu tupirisiximama que temütehüme, que temüte'uhüritüarie temihecüatanicü tita müti'aviesiecai Cacaüyari hepaüsita.

2 Camüsü 'ena xüca hüritüarieca, caneuyevaca yamüticamienicü.

³ Peru xüca xeme xenesicu'ivaviyanique 'isücate vahepaü, xüca 'isücate memüteüteri xeicüa menesicu'ivaviyanique, tixaü nepücane'iyaritüacaqueyu mücücü. Ni necümana nepücane'ivaviyave.

⁴ Sepa 'asinemücatimate nehesie nemürahüpanicü, mücücü xeicüa heiserie nepücahexeiya.

⁵ Ti'aitame püta canihücütüni que mü'ane 'isücametütü munesicu'ivaviyani. 'Ayumieme xepüca'inüatani tucariyari ca'aye'vecacu cuxi, Ti'aitame 'acuxi canuavecacu. Mücü canihecüariviyamücü tita mütiuti'aviesie yüvipa. Masiücüme caneyetüamücü que memüteyuriecu teüteri yu'iyarisie. 'Anaqeri yuxexuitü 'aixüa mecatenicühüavarüvacuni, Cacaüyari que mütivanaquisitüani.

⁶ Yanemütixehecüatüanicü ne'ivama, 'ayumieme necaninexatacaitüni, 'Apuruxi necanixatacaitünita, para xetasiha'erivatü xemeitimanicü 'icü 'inüari, Que müre'uxa püca'anuyehaitürüveni, manuyüne, capa xevitü 'utahüsierienicü, xeimecü naqui'atü, xeime püta xani'erietü.

⁷ Camüsü quepaicü pe'anuyehaitürüveme pümasi'ayeitüa. Tita perexeiya pecatimiquivetü. Mericüte, xüca petiümüquieni, titayariri ve'eme peti'axata, pecaticümüquivame pe'axatatü.

⁸ Xemeri xüari xeniuhuxaca, naime xetehexeiyaatü xenacüneri. Xecanaye'axüani te'aitamete xe'acüneca, xetasitave'erietü tame. Xüca yuricü te'aitamete xe'acüneque tüma, tametari xehamatü tete'aitatü temacünecü.

⁹ 'Ipaü netinicu'erivani, Cacaüyari pütasi'ucayasaxü tame nü'arisixi, 'imatüremete temühümetünicü, müme memanütaxüriya mecui'ivaque vahepaü temü'anenenicü. Te'ixüariyatü tecanacüne cuiepa memütama vahüxie, Cacaüyari tupirisiximama teüterita vahüxie.

¹⁰ Tame yacü te'utiyuaneme tecani'erivani Cürisitusie mieme, cari xeme püta xecatenimaivaveni Cürisitusie xeteviyatü. Tameri tepücatürücavi, cari xeme xecanitärücavini. 'Aixüa xecatenicuxaxasivani xeme, tame püta tenixani'erivani.

¹¹ Hicüque teneuhacacuicuni teneuharicuni tenimamaveni teniutiveiyani teneu'uvacatetüni.

¹² Tetenita'uxitüaca tamamacü tete'ivatü. 'Axa tetcühüavarüvatü, 'aixüa teputiyuane. Te'uveyarietü yatepüte'uca'eniva.

¹³ 'Axa me'utiyuanecacu tahepaüsita, tepüvanütüa. Cuiepa xasiyaripaü tecani'aneneni, naime temüxiquiyaripaü tecani'aneneni hicüque.

¹⁴ 'Ipaü neti'utüatü nepücaxeteviyasitüamücü. Masi nepüxenütüamücü nenivema xemühümeücü.

nemüxenaqui'eriecü.

¹⁵ Sepa tamamata miriyari xemüvarexeiyanique texe'üquitüvamete Cürisitusie xeteviyacacu, yumüireme xepücavarexeiya yuquemasma. Cürisitu Qesusisie netiviyatü, niuqui 'aixüa manuyüne neticuxatatü, necanixe'utinuivitüani.

¹⁶ 'Ayumieme vaüriyarica necanixepitüaca, xenesi'üquetü xequenacüni.

¹⁷ Müpaü xemütecahunicü, 'ayumieme xehesüa nepeitanü'a Timuteu. Mücüta caninenivetüni, neninaqui'erieca, yacatinicamiene Ti'aitamesie tiviyatü. Mücü canixe'aye'eritüamücü que nemütiuyeica Cürisitu Qesusisie netiviyatü, yaxaicüa que nemüti'üquita naisarie memeyutixexeüriva vahesüa.

¹⁸ Hipatü vaniu mecaniutihüsierieni, xehesüa necaheta'ame me'erietü.

¹⁹ Neri cuitüva necaneta'amücü xehesüa, xüca müpaü tinaqueni Ti'aitame. 'Ana nepüretimani que memütetürücavi müme müpaü memütehüsierietüca, sepa que memütecuxata.

²⁰ Cacaüyari ti'aitametücacu, pücaheuyevese vaüca müticuxatanicü. Mücü ti'aitametücacu, türücariya puxuave püta.

²¹ Que tixenaque. Xehesüa netita'ani nexetavayatü. Nepeta'ani nusu nexenaqui'erietü neca'ane'eriyatü 'acu.

5

Que mütiuta'inüasie xevitü mürucuyanecai

¹ Cari müpaü catiniciunivani, quename xeniu, xevitü xeme 'icumaüva que mü'ane mücayü'üya. Que memücateyurie nuivarite, yacatiniyurieneni 'iya 'icumaüvatü. Yuteivari xeniu caniutivitüni.

² Cari xeme xepühüsierietüca. Caneuyevaca masi xemutisuananicü, yusata xemenuyenü'anicü müya mütiyuriene.

³ Nesü sepa nevaiyarisie teva nemuyeica, netininemaica xehesüa nemuyeicanipaü.

⁴ 'Ipaü xequeteneuyuri Ti'aitame Qesusi xehüavetü. Xequeneuyucuxeürrie, neta xehamatü ne'uyeicacacu yacütütü. Tati'aitüvame Qesusi xetürücayacacu,

⁵ xequeneyetua que mü'ane müya mü'ane, Cauyumarie mica'unacü vaiyarieya, 'iyarieya püta mütavicueisitüarienicü 'iya tucarisie quepaucua munuani Ti'aitame.

⁶ Ve'emete que xemüteyuxata, mücü 'aixüa püca'ane. Müpaü xecatamate, 'esipemecü pa naitü caniutacuxaniriyarieni ticuxanariyamecü.

⁷ Xequeneyu'itica ticuxanariyame müye'i mumavenicü, 'axa que xemüteyuriecäi. Pa mühecua püta xequenacüni, xemü'itiyatücanicü yaxaicüa mücü 'ixüararipa que

memüte'itiva pa cuxaxanime, cacuxaxanime xeicüa memütecuanicü püta. Mücü 'ixüararipa muxasi türixi que memüte'ucuicuiva, teüteri meteha'erivacacu Cacaüyari que mütivaruhayevaxü vateüterima, hicüta yaxecüa mavariyari 'ari caniumierieni Cürisitütütü.

⁸ 'Ayumieme tame temü'ixüaramete yacütütü, ye'imecü cuxaxanimecü tepücayüaca, 'axa 'aneneme tehexeyatü 'axa teteyurietü. Masi cacuxaxanitü que müticuaiva 'ixüararipa, tameta 'aixüa tequetehecüasieca, yuri teque'utiuyaneni.

⁹ Müpaü netinixe'u'utüirieni xeime xapasie, xemücavanücacü rucusixi ne'utaitü.

¹⁰ Nesü nepücavaxatacai 'ena cuiepa memürucusixi, müme naimememütehiv'e'erie yuhesie mieme, memütenavaya, mümeta tetexi memüvarayexeiya. Müme yemecü xüca xecavanücaque, caneuyevacaqueyu masi cuiepa xemücajuhayevecü, xemanuyecü necü püta.

¹¹ 'Ipaü necanaineni hicü, que nemütixe'u'utüiri 'ana, ta'iva yuxatatü xüca rucuyaneni, xüca naimetihive'erieca yuhesie mieme, xüca tetexi varayexeyani, xüca 'axa 'utaineni hipame vahepaüsita, xüca taveneni, xüca tinavayani, müpaü nepaine, müpaü 'aneme xepücanüca, ni hamatüana xepücatecuaca.

¹² Careuyevese 'acu xemüva'inüatanicü yuhesüa miemete. Queri reuyevacaqueyu nemüvata'inüatanicü tacua miemete,

¹³ Cacaüyari püta mü'isücamecü müvacu'ivaviyacü. Peru yusata xequenanyenü'a xeme que mü'ane 'axa mütiyuriene.

6

Que mütivarutahüavixü, que memüteyuxanetacai 'isücate yuri memücate'erie vahüxie

¹ Xevitü xeme xüca 'ixanetamücüni yu'ivatüme, queri tiyu-maica menuhanacü 'isücate yuri memücate'erie vahüxie, Cacaüyari teüterimama vahüxie püta cayuvaüriyatü.

² Müpaü xecatamate, Cacaüyari teüterimama 'isücate tenacünicuni cuiepa memütama tevati'ivaviyaque. Xücasü xeme xehümetüni xemüva'inüatani cuiepa memütama, titayari xecateyüvave xemüte'inüatanicü 'esitipeme hepaüsita.

³ Müpaü xecatamate, tame tepüvata'inüatani Cacaüyari tupirisiximama. Pini hepaüsita titayari xecateyüvave masi yemecü.

⁴ Me xücaripini hepaüsita xeyuxanetani, titayari xetevaryayasa 'isücate memücamariva memüyuyexexüriva vasata memüva'enienicü.

⁵ Nexeteviyasitüanique 'ipaü netinicuxatani. Ni xevitü 'acatiuyeica xesata timaivetü, yüvetü müti'inüatanicü 'ivamama que memüteyuxaneta.

⁶ Masisü yu'ivamatü xepüyuxaneta, müya xeteyurietü müme yuri memücate'erie vahüxie.

⁷ Masiri mexi xeyuxaneta, yemecü xeniyutexieca xemaye'axüanicü. Titayari masi xecatevapitüaca hipame, 'axa memüxeyurienicü, titayari masi xecateyutauni xemünavaiyarienticü.

⁸ Peru xeme püta 'axa xecaniyuyurieni. Xecaniyuna-vatüveni yu'ivamatü.

⁹ Müpaü xecatemate, müme 'axa memüteyurie vahesie pücatinaqueni memaye'axüanicü Cacaüyari tiva'aitüvame mayanicü. Xepücateyu'irüviyaniri. Xüca 'icumaüvani que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, tetexi xüca varayexeyani, xüca 'icumaüvani xeime 'üyaya cünaya, xüca 'uquitütü 'ucari vahepaü yüaneni, 'uquitütü xüca 'icumaüvani xeime 'uqui,

¹⁰ xüca tinavayani, xüca naime tihive'erieca yuhesie mieme, xüca taveneniri, xüca 'axa 'utaineneni hipame vahepaüsita, xüca ticumaüvani hipame tivapini, hesiena pücatinaqueni maye'anicü, Cacaüyari ti'aitüvame mayanicü.

¹¹ Müpaü xe'ananetü xecanihümetücaitüni hipatü. Perusü hicürixüa xecaniu'itiyani masi. Xecaniupasieni Cacaüyarisie mieme. Heiserie xecaniupitüarieni, Ti'aitame Quesusü Cürisitusüa xemiemetetütü, tacacaüyari 'iyarieyasie xeteviyatü.

Yuvaïyarisie xe'u'uvatü, visi ticuxaxasivame xequenayeitüa Cacaüyari

¹² Heiserie necanexeyani nai nemütiyurienenicü, que pemaine. Xasunicü, peru nai netiyurienetü nepücapareviyani. Que pemaine, heiserie nepexeyia nai nemütiyurienenicü, peru nepücanevaüriya tixaütü heiserie mexeyanicü nehepaüsita.

¹³ Icuai rayuriepa catini'ayumiemetüni, rayuriepa 'icuaisie catini'ayumiemetünita, que pemaine. Hü, peru Cacaüyari 'uxa'atüni varie canitaxütüamücü rayuriepa 'icuaime. Peru ravaiyari para micumaüvanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, mücücü püca'ayumieme. Ti'aitamesie mieme püta catini'ayumiemetüni, Ti'aitame tavaiyarisie mieme catini'ayumiemetünita.

¹⁴ Cacaüyari canenucuquetüani Ti'aitame. Catananucu'uitüamücü tameta yütürüariyacü.

¹⁵ Müpaü xecatemate, xevaiyari Cürisitu mamateya 'ücateya canihücütüni. Mericüte, tita Cürisitu vaiyarieyasie mütimieme, ne que netinavairieni Cürisitu, para 'uca tuminicü muyuvitünüa pinieya mürayanicü. Pücatixaü yemecü.

¹⁶ Müpaü xecatemate, que mü'ane 'uca tuminicü muyuvitünüasie mütiviya, yuhamatü xei vaiyari mecanacücani

meyuxevitü. Que maine 'utüaricayari, Yuhutatü xei vaiyari mecanacünicuni meyuxevitü.

17 Masi que mü'ane Ti'aitamesie mütiyiya, yuhamatü xei 'iyariyari mecanacücani meyuxevitü.

18 Xequeneyuta'una capa xe'imayüanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna. Naime 'axa que mütiyuriene tevi, pücajusevixima yuvaiyarisie, peraine. Pücatixaü, masi que mü'ane micumaüva que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, mücü püjusevixima yuvaiyarisie.

19 Müpaü xecatamate, xevaiyari tuqui canihücütüni 'Yari Mütiyupatasie mieme, xehesie müyecacü. Cacaüyari canixepitüaca mücü 'Yari. Xeme yücümana xepücajucusiয়ারিমা.

20 Xevitü püta 'uyutuacu xepunanaiya. 'Ayumieme yuvaiyarisie visi ticuxaxasivame xequenayeitüa Cacaüyari, yu'iyarisie meta, Cacaüyari mücusiয়ারিয়্যäcü.

7

Müme memüneneüque memüviqi vahepaüsita

1 Nepütixetaxatüaniqueyu yuxapasie que xemünete'uta'ivaviyaxü. 'Aixüa cani'aneni xüca 'uqi 'uca cacumaüvani.

2 Peru rucusixi memüyumüirecü, 'uqisi yuxexuitü yü'ütama mequevarexeiyani, 'ucarita yuxexuitü yücünama mequevarexeiyani.

3 'Uqi que'ipitüaca yü'üya que müreuyevese, yaxecüata 'uca quetipitüaca yücüna.

4 'Uca heiserie pücahexeiya yuvaiyari hepaüsita, cünaya püta heiserie canexeiyani. Yaxecüata 'uqi heiserie pücahexeiya yuvaiyari hepaüsita, 'üyaya püta heiserie canexeiyani.

5 Xepücatehayeva xeyucumaüvatü, me xeyu'enietü 'esiva xecüa xüca yaxeteheutevini, neneviericü xemü'ayumiemetetünicü, tavari xeyuxevitü xe'acüneque, capa Cauyumarie xe'uta'inüatacü, capa xecayüvavenicü xemüteyu'aitüacacü.

6 'Ipaü nepaine xemütemaicacü que xemüte'upitüarie. Netixe'aitüatü nepücahaine.

7 Müpaü pünetinaqueniequeyu, xüca yunaitü teüteri nehepaü me'anenenique. Masisü Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü yücü catinivapitüaca yuxexuime, xeime 'ipaü, xeimeta müpaü.

8 'Ipaü netinivarutahüave müme memücaneneüque memücaviqi, viyurasixi meta. 'Aixüa caniyümücü xüca nehepaü me'anenetü meyhayeva.

9 Me xüca müpaü mecayüvaveni, meque'utineneüque meque'utiviqieni. Mecuxi queneüqueni, mecuxi queviequieca, capa 'utatanicü.

10 Peru müme memüneneüque memüviqiu, müpaü netiniva'aitüaca, masi ne pücatixaü, Ti'aitame püta müpaü tinivaruta'aitüani, 'uca yücüna pücacu'eirieni.

11 Me xüca 'icu'eirieni, neuyeveca caviquietü müyuhayevacü, ya neuyeveca hutarieca munuanicü yücünasüa. 'Uquita yü'üya pücacu'eirieni.

12 Hipameri müpaü netinivarutahüave, Ti'aitame 'asimüca'utayücü 'icü hepaüsita, xevitü ta'ivatütü yü'üya xüca 'avitücünü yuri cati'eriecame, xüca 'üyaya yuvaüriyani hamatüana mucanicü, mücü püca'icu'eirieni yü'üya.

13 'Uca meta yücüna xüca hexeiyani yuri cati'eriecame, xüca cünaya yuvaüriyani hamatüana mucanicü, mücü püca'icu'eirieni yücüna.

14 'Uqui yuri mücati'erie canipasieca yü'üyasie tiviyatü. 'Uca yuri mücati'erietä canipasieca ta'ivasie tiviyatü. Mesü xüca müpaü ca'anenique, xenivema mepüca'itiyatücanique, peru müpaü mü'anecü, mecanipasieca Cacaüyarisie miemecü.

15 Peru que mü'ane yuri mücati'erie xüca 'i'eirimücünü yuri ti'eriecame, mecuxi queheyani. Pücaheuyevese ta'iva 'uquitütü 'ucatütü hesiena tiviyatü müyuhayevacü xüca müpaü 'aneni. Cacaüyari que mütatiuta'ini, cataniuta'inieni hesiena temüteviyanicü teca'uximatüarietü ta'iyarisie.

16 'Uca queri petimate, xüca pe'itavicueisitüani 'acüna. 'Uquita que petimate xüca pe'itavicueisitüani 'a'üya.

17 Mücü xEICÜari, Ti'aitame que mütivarupitüa yuxexuime, que me'anenetü 'amemu'uvacai yuxexuitü quepaucua Cacaüyari müvaruta'ini, müpaü me'anenetü meque'u'uvani. 'Ipaü netiniva'aitüaca yunaitü memeyutixexeüriva naisarie.

18 Huriyusixi vaxitequiyacü 'inüasietü xüca 'uta'inierieni, pücaheyeitüani va'inüari. Ca'inüasietü vaxitequiyacü xüca 'uta'inierieni, pücayu'aitani mü'inüaritüarienicü.

19 Sepa mü'inüasie, sepa müca'u'inüasie, xüca yaticamieni que müti'aita Cacaüyari, mücü xEICÜa caneuyeveca.

20 Yuxexuitü que me'anenetü memuta'inierie, müpaü meteyurietü mequeyuhayeva.

21 Vaüriyarica peti'uximayacai quepaucua pemuta'inierie. Sepasü pepüca'a'iyaritüaca mücücü. Me xüca peyüveni pemüxüncü, 'aixüa caniyümücü masi.

22 Que mü'ane muta'inierie Ti'aitamesie mütiviyanicü, vaüriyarica ti'uximayatame hücütütü, xünarietame nayanani Ti'aitamesie mieme. Müpaüta yaxEICÜa, que mü'ane muta'inierie xünitü, 'iya Cürisitusie mieme catini'uximayatametüni.

23 Xevitü 'uyutuacu xepunanaiya. Te'uximayatametetütü xepüca'acüne teüteri vahesie mieme.

24 Yuxexuitü que me'ananetü memuta'inierie, müpaü meteyurietü mequeyuhayeva Cacaüyarisie meteviyatü. Müpaü nepaine ne'ivama.

25 Müme memücaxuriquitüca vahepaüsita tixaü nepücarexeiya Ti'aitame yatiu'aitacu. Peru que nemüticu'eriva netinixetaxatüani müpaü netimaitü, Ti'aitame caneninenimayaca neniuguü müseüyenicü.

26 'Ayumieme 'ipaü 'aixüa 'aneme neni'erieca hicü temü'uximatüariecü, 'aixüa cani'aneni xüca tevi yuhayeva que müti'ane.

27 'Uca petiuvitütüarie 'acu. Mericüte, pepücaticuvauneni pemü'axünacü. 'Uca petimave 'acu. Pepüca'icuvauni 'uca.

28 Me xüca peneüqueni, 'aixüa cani'aneni, 'axa petiuyurieme pepüca'a'erieca. 'Üimari mücaxuriqui xüca 'utiviquieni, 'aixüa cani'aneni, 'axa tiuyurieme pücayu'erieca. Mücü xeicüa, müme memüvitütüarie mecani'uximatüariecuni mexi yuvaiyarisie me'u'uva. Ne masi nepünaqui'acaqueyu xüca xeca'uximatüariecaque.

29 'Ipaü nepaine ne'ivama, tucari canaye'aximeniri. Mexicuxi, müme memüvaravitücü yü'ütama, yaxecüa müme memücavaravitücü vahepaü meque'aneneni,

30 mümeta memutisuana müme memüca'utisuana vahepaü meque'aneneni, mümeta memüyutemamavie müme memücayutemamavie vahepaü meque'aneneni, müme memütenanetüve, müme memüca'atüiyarievave vahepaü meque'aneneni,

31 müme memi'usarüva 'ena cuiepa timieme, yaxecüa müme memüca'i'usarüva vahepaü meque'aneneni. 'Icü cuie que mü'ane 'epücareutere.

32 Pünesinaque xemücayu'iyaritüacacü vaüca xeteha'erivatü. Que mü'ane mücareca'üya, Ti'aitamesie timiemecü niyu'iyaritüaca, que mütinaqui'asitüani Ti'aitame.

33 Que mü'ane müreca'üya cuiepa timiemecü niyu'iyaritüaca, que mütinaqui'asitüani yü'üya.

34 Hutamecü müpaü tinimaica. 'Uca mücarecacüna mücaxuriqui meta niyu'iyaritüaca Ti'aitamesie timiemecü, hesiena mieme müpasienicü yuvaiyarisie yu'iyarisieta. Que mü'ane mürecacüna niyu'iyaritüaca cuiepa timiemecü, que mütinaqui'asitüani yücüna.

35 'Ipaü netinicuxatani xemüparevianicü. Nexeviniyamütü nepüca'utaine. 'Aixüa 'anemecü xemümasiücünicü que müreuyevese neputaine, Ti'aitamesie mieme xemü'ayumiemetetünicü xecacuhapanietüvetü.

36 Me xüca 'üimari hexeiyani mücaxuriqui, 'aixüa que mücati'ane 'iyurieme xüca yu'erieca, xüca 'e'uteviniri,

xüca reuyeveca müpaü mü'anicü, que mütinaque yaquetiuyurieni. 'Aixüa caniyümücü, meque'utineneüque, 'axa mete'uyurieme mepücayu'erieca.

³⁷ Que mü'ane müseire yu'iyarisie, tixaü careuyehüatü, yünü'avetü que mütiyumate, xüca yu'iyarisie müpaü tiyumaica mi'üviyanicü caxuriquime que mü'ane hesüana mümieme, 'aixüa catiniyuriemücü.

³⁸ 'Ayumieme que mü'ane mivitütüa 'üimari mücaxuriqui hesüana mümieme, mücü 'aixüa catiniyuriemücü, que mü'ane müca'ivitütüa masi 'aixüa catiniyuriemücü.

³⁹ Caneuyeveca 'uca yücünasie mütiyuanicü mexi 'ayeyuri 'uqui. Xüca cünaya 'umüni, canixünariemücü. Caniyüvemücü mütiyuanicü que mütinaque, peru Ti'aitamesie tiviyatü xecüa canitivitümücü.

⁴⁰ Ne que nemüticu'eriva, caniyutemaviecamücü masi xüca müpaü 'anetü yuhayeva. Müpaüta netinicu'erivani, neta Cacaüyari 'Iyarieya nepexeiya.

8

Tita tetexi memütemaviyari hepaüsita

¹ Tita cacaüyarixi memütemaviyari hepaüsita netinixetaxatüaniqueyu. 'Ipaü tetenimaica, quename tanaitü tetemate que temütecu'eriva. Peru yatetemaitü que temütecu'eriva, mücü tecanihüsieriecuni xecüa. Tetetacanaqui'erietü püta tecaniseiriyariecuni masi.

² Tixaütü timaiveme xüca yu'erieca, 'acuxi 'asipücatimaive que müreuyevese yamütimaicacü.

³ Masi xüca 'inaqui'erieca Cacaüyari, Cacaüyari canimaicamücü müya mü'ane.

⁴ Mericüte, 'icuai hepaüsita cacaüyarixi que memütemaviyari, müpaü tepütimate, tete pücaxuave cuiepa yuri mücacaüyari, xevitü pücaxuave cacaüyaritütü. 'Iya yuxevitü 'acaniuveni xecüa cacaüyaritütü.

⁵ Peru sepa 'amemu'uva müme cacaüyarixi memüte'umamativa taheima cuiepa, cacaüyarixi que memüteyumüire, te'aitamete que memüteyumüire,

⁶ masi tame que temütimate, Cacaüyari caniyuxevini ta'uquiyaritütü. Naitü hesiena canayeneicani, tame hesiena mieme tecani'ayumiemetetüni. Ti'aitameta caniyuxevini Quesusi Cürisitu hücütütü. Naitü tiniunetüarieni 'iya 'inetüacu, tameta teniunexüani 'iya tasi'UNETÜACU.

⁷ Peru yunaitü 'ipaü mepücatemate. Hipatü 'acuxi mecacanivaratümaiavaveni, mevamaive'erietü memanucuneniere. Müme quepaucua memicua'a tete mavarieya, mücü cacaüyari mecana'erivani. Müpaü metecu'erivatü

mecaniyuseviximaca yu'iyarisie, memücaseseüye que memüteyumatecü.

⁸ Mericüte, ta'icuai pücatasi'aye'atüani Cacaüyarisüa. Sepa temüca'icua'a, yaxecüa tixaü tepücateheuyehüva. Mesü, sepa temicua'a, mücücü tepücapareviya.

⁹ Xequeneyucuerivayurieca, capa xeverutiquetamüracü müme memücaseseüye, xetecuatü heiserie que xemütehexeiya.

¹⁰ 'Ecü müpaü xeniu pemütimate, xüca caseüyetü masix-eiyani mana peticuacame xeime cacaüyari tuquieyasie, que mütiyumate catiuväüriyarieni miticuanicü tita mütimaviyari mücü cacaüyari.

¹¹ 'Iya mücaseüye canitatümaiariemücü masi, 'ecü müpaü pemütimatecü, sepa mü'a'iva, sepa Cürisitu hesiena mieme mumü.

¹² Müpaü 'axa xevayurietü yu'ivama, xevatavayatü müme que memüteyumate, 'axa xecaniyurieca Cürisitu.

¹³ 'Ayumieme xüca 'icuaicü 'utiquetamüre ne'iva, mecuxi nemüca'iticuani vai neheyemecü, capa ne'itiquetamüracü ne'iva.

9

Nü'aritütü heiserie que mürexeyacai

¹ Camüsü necatinenü'ave ne. Necatinü'ariecame 'acu. Quesusi necatiuxei Tati'aitüvame. Xeme xecatehüme tita mütiutixuaverixü neticumauvacacu ne, Ti'aitamesie netiviyatü.

² Sepa hipatü nü'ariecame memücanesi'eriecaque, xeme xecanenimaica nü'ari que nemütihücü. Ne'inüari xecanihümetüni, xecümana catinimasiücüni nü'ari que nemütihücü Ti'aitamesie netiviyatü.

³ 'Ipaü nepaine ne'utaniütü nehésie mieme, neva'eiyatü müme memünesixaneta.

⁴ Camüsü, heiserie tecatehexeiya temütemiquienicü para temütecuanicü temüte'ienicü.

⁵ Heiserie tecatehexeiya ta'ütama temüvaravitücünicü ta'utüma, 'ivamarixi mehümetüme, que memüteyurie hipatü nü'arisixi, Ti'aitame 'ivamama que memütevaravitücü, Sepaxita que mütiyuriene.

⁶ Ne xecüa Verunave xecüa xüari müpaü tepücatepitüarie, temütehayevacü tete'ivatü.

⁷ Tamüsü, quepaicü cuya payani yuxaüta tiyupitüatü. Quepaicü haraveri muca'iteüta pücaticuani 'icuaxiyari. Quepaicü va'üviyatü muxasi, varesiyari ca'anu'ieni.

⁸ Tevipaü xecüa que neticuxata, 'ipaü ne'utaitü. 'Inüari niuquiyari yaxecüa caraine 'acu.

⁹ Müpaü catine'uca Muisexi 'inüarieyasie, Pepüca'isurihüani puixi quepaucua mitiquesina türicu mütihenarenicü. Puixisixi vahütü xeicüa que ticuxata Cacaüyari.

¹⁰ Masi tahesie mieme caticuxata. Tahesie mieme yemecü müpaü püraca'utüarie, meuyevesecü cuiesaname mücuiesananenicü yuri ti'erietü mexi ta'icueva, 'uvameta müti'unicü yuri ti'erietü quename 'icuaxiyari hexeyiatü 'ayani.

¹¹ Tame 'iyarisie timieme tecaniuca'eni xehesüa. 'Aixüa catiyüni vaisie timieme xüca te'uca'isanani yaxetatemica-cacu.

¹² Hipame xecanivapitüaca heiserie memexeyanicü xehepaüsita. Tame masi yemecü heiserie tecatehexeiyaya temütemiquienicü.

Peru sepa heiserie temexeyaya mücücü, müpaü tepüca'yüa. Naime tepütenevie masi, temüca'inenacacü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita.

¹³ Müpaü xecatamate, müme tuquita memüte'uximaya, müme tuquita mieme mepütecua'a. Müme müratimavatüre memü'ayumiemete, mavaripa mieme meteniuhapanani.

¹⁴ Ti'aitame yaxecüa tinivaruta'aitüani müme niuqui 'aixüa manuyüne memücuxata, müme memüte'ivanicü yametecuxatatü.

¹⁵ Ne xeicüa nepücanevaüriya müpaü nemütiyurienenicü. Que nemütiu'utüa meta, müpaü nepüca'utaine yanemütimiquienicü. Mecuxi nemümüniqueyu masi. Xevitü yacü ne'utaineme pücanesi'ayeitüani, 'aixüa que nemüticuxata nehepaüsita.

¹⁶ Sepa niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata, masi mücücü nepüca'yüve 'aixüa nemüticuxatanicü nehepaüsita. Vaüriyarica masi netinicuxatani. Xüa 'ui, que nemütinemaicaqueyu, xüca niuqui 'aixüa manuyüne necacuxatanique.

¹⁷ Xüca nenevaüriyanique müpaü nemütiyurienenicü, nepüti'ivaniqueyu. Masi nepuviyarie hüritüaricacü, sepa nemücanevaüriyanique.

¹⁸ Querite neti'ivani 'acu. Niuqui 'aixüa manuyüne xüca necuxatani necatinecuetatüatü, mücü canine'ivaricatüni. Netinicuxatamücünü yanecatiyurienetü heiserie que nemürexeyaya, niuqui 'aixüa manuyüne necuxatatü.

¹⁹ Sepa nemünenü'ave, yunaime vahesie mieme vaüriyarica neti'uximayatatü nepaneyeitüva, yumüireme masi nemüvarahapanacü.

²⁰ Huriyusixi nevacuxaxatüvatü, nepünehuriyuta, nemüvarahapanacü Huriyusixi. Müme 'inüari niuquiyarisie mepüteviya, 'ayumieme vahepaü ne'aretü nepaneyeitüva nemüvarahapanacü müme 'inüari niuquiyarisie memüteviya, sepa va'inüarisie nemücativiya ne.

21 Nuivarite meta mücü 'inüari niuquiyari memümamave nevacuxaxatüvatü, vahepaü ne'aretü nepaneyeitüva, nemüvarahapanacü müme 'inüari niuquiyari memümamave, sepa Cacaüyari hüxie 'inüari nemücamave ne, Cürisitu 'inüarieya nehexeiyatü.

22 Müme memücaseseüye nevacuxaxatüvatü, necaseüyetü nepaneyeitüva, nemüvarahapanacü müme memücaseseüye. Yunaima nevacuxaxatüvatü, naima nenaneyeitüvani xüca 'acu naimecü nevatavicueisitüani hipame.

23 'Ipaü naima yanecatiniyurieneni niuqui 'aixüa manuyünesie mieme, neta nehésie mieme mütinaquenicü que maine niuquiyari.

24 Müpaü xecatimate, müme parecu memüte'unanausa, yunaitü metanausame, xevitü xeicüa heixeyatü nayeimücü 'ivaricasie mieme. Yaxeicüata xeme, xequeteneunanausani para xeheixeyatü xemacü necü.

25 Yunaitü parecu memüte'unanausa mecateniyu'aitüaca naimecü. Müpaü meteniyurica müme muma mütixainive memühuritüarienicü. Tame masi muma mücatixainive tecanihuritüarienicü.

26 Nesietü que nemütunanausa, 'aixüa necatinimaica que nemütimie. Que nemütinemiene, 'eca nepücacuvaxüaxime.

27 Masi nevaiyari nepücuvaya. Nepünemaxiuta capa ne'utixani'erivacü ne, netivacuxaxatüvame hipame.

10

Que mütivacu'imaiyacai capa tetexi mevarayexeiyanicü

1 Yaxeicüa ne'ivama, neuyeveca müpaü xemütemaicacü, tatevarima yunaitü mücü haivitüritüa quepaucua memü'uvacai, yunaitü mana haramarasie quepaucua memanucü,

2 yunaitü müme yacütütü Muisexisie meteviyatü menüca'üyarieni haivitürisie haramarasie.

3 Yunaitü 'axeicüa 'iyarisie mieme metenicuacaitüni,

4 yunaitü 'axeicüa 'iyarisie mieme meteniharecaitüni. 'Iyarisie mieme tete müvaruveiyacai, mücü nivaharitüacaitüni. Mücü tete Cürisitu canihücütüacaitüni.

5 Sepanetü, Cacaüyari pücanaqui'acai yumüireme vahepaüsita. Macumavesie mecaniutixüriyaniri vacaxarite.

6 Mericüsü, mücü 'inüari caniyüni tahésie mieme, capa te'ihive'eriecacü tita 'axa müti'anene, müme memüteyucahive'eriecaipaü.

7 Yaxeicüa tetexi xevayexeyatü xepüca'acüne, hipame müme vahepaü. Müpaü catine'uca, Teüteri meniucayaxixüani memütécuanicü memüte'ienicü, 'arique menanucu'uni memüteneitüvenicü.

8 Yaxeicüata, que mü'ane mücata'üya mücatacüna tepücavacumaüvani, hipatü müme que memüte'uyuri. Mevarucumayüaca, meniucui ni xei tucarisie, xei teviyari heimana haica miriyari meyupaümetü müme.

9 Mücü meta, tepücate'i'uxitüaca Ti'aitame te'i'isipatüvetü, hipatü müme que memüte'uyuri. Me'i'isipaca, cuterixi vacü meniutatümaiarieni müme.

10 Mücü meta, xepücaniuxieca, yaxeicüa hipatü müme que memüte'uyuri. Me'unixiecu, ti'uname nívaruca'una müme.

11 Mericüte, que memü'itüarie müme, 'inüari caniyüni. Yacatinaca'utüarieni que mütiuyü, temü'imaiarienicü tame, tucari manucatüa maye'acü, taparetü 'ate'u'uvacacu tame.

12 'Ayumieme que mü'ane 'a'uveme müyu'erie, mücü queyü'üviyani capa'acavenicü.

13 Teüteri que memüte'isiparie xecicüa xecateni'isiparieca xeme. Cacaüyari masi yacatinicamieni que maine. Mücü pücaxepitüani xemü'isiparienicü que xemücateyüvave. Xe'isipariecacu masi canixepitüamücü que xemütevicuecacü, xepitüatü xemüyüvavenicü xete'uca'enivatü.

14 'Ayumieme nenaqui'erima, xequeneyuta'una capa tetexi xevarayexeiyanicü.

15 Temaivavemete nemütivacuxaxatüvapaü, müpaü necatinixecuxaxatüvani xeme. Yücümana xequeneu'inüata tita nemüraine.

16 Tecüxi hepaüsita quepaucua 'aixüa temutiyuane Cacaüyari hepaüsita, mücü tecüxicü tecatetaxevi Cürisimatü, yuxuriya que mütiutayeyuri. Pa quepaucua temititara, mücü pacü tecatetaxevi Cürisimatü, yuvaiyarisie que mütiümierie.

17 Mücü pa que mütiyuxevi, tameta tamüiretü xei vaiyari tecanihümetüni. Tanaitü 'axeicüa tenitihapanani xei pararisie mieme.

18 Mücü meta, müme 'Ixaheri nuivarieyasie memütinunuiva xequenivara'erivani. Müme mavari memütecua'a, mecateyuxevi müratimavatüre miemematü.

19 Mericüte, quesü nehainericü. Tita tete mütimaviyari tixaütü mütihöcücü neraine. Tete cacaüyariyari tixaütü mütihöcücü neraine.

20 Masisüari 'ipaü nenaineni, tita memütemava nuivarite, cacaüyarixi 'axa memü'anene vahesie mieme mecatenimavani, que mü'ane yuri cacaüyari mücahöcüsie mieme. Pücanesinaque xemüyutaxevirecü cacaüyarixi 'axa memü'anene vahamatü.

21 Xepücayüvave Ti'aitame tecüxieyasie mieme xemanu'ieni, mexi xe'enuyee cacaüyarixi 'axa memü'anene vatecüsie

mieme. Xepücaýüvave Ti'aitame 'icuaiya xemütecuanı, mexi xetecua'a cacaüyarixi 'axa memü'anene va'icuai.

²² Me, tete'ihaxüatüani Ti'aitame. Que tetetürücavi tame, Ti'aitame tahepaü catitürücaüyecacu.

Nai xequeteneyurieca Cacaüyari visi müticuxaxasivanicü

²³ Que pemaine, heiserie tecanexeiyani nai temüteyurienicü, peru nai teteyurietü tepücapareviyani. Heiserie tecanexeiyani nai temüteyurienicü 'acu, peru nai teteyurietü tepücaseiriyarieni.

²⁴ Mecuxi yuxexuitü mepücatecuvauni yuxaüta 'aixüa memü'itüarienicü. Mequetecuvauni hipatü püta 'aixüa memü'itüarienicü.

²⁵ Naitü mütituiya quiecari hixüapa, mücü xequetenecuaca, tixaü xecayu'iyaritüatü que xemüteyumate.

²⁶ Cuie Ti'aitame pinieya catinihücütüni, naitü cuiepa mütixuave catinipinieyatüni.

²⁷ Peru xevitü yuri cati'erietü xüca xe'uta'inieni xemütecuanicü quiena, xüca xeyuvaüriyani xemuhücü, nai que xemütemiquieni xequeteneuticua'i, tixaü xecayu'iyaritüatü que xemüteyumate.

²⁸ Peru xevitü xüca müpaü tixe'utahüaveque, 'Icü tete mavarieya canihücütüni, 'utaitü, mecuxi xepüca'iticuaniqueyu, xehe'erivatü que mü'ane yamütixe'utahecüatüa, xehe'erivatü que mütiyumate, capa yu'iyaritüanicü.

²⁹ Que xemüteyumate xeme, 'asinepücahaine. 'Iya püta que mütiyumate nepaine.

Mericüte, peru 'aixüa que tiyüni, xüca nenenü'avetü nexani'erivani, xevitü müyu'iyaritüacü que mütiyumate.

³⁰ Xüca ne'iticuani pamüpariyusi ne'ipitüatü Cacaüyari, titayariri 'axa neticühüavarüva ne'icuatü, hepaüsitana pamüpariyusi nemipitüacü Cacaüyari.

³¹ Mericüsü, sepa xemütecua'a, sepa xemüte'ie, sepa tita xemüteyurie, nai xequeteneyurieca Cacaüyari visi müticuxaxasivanicü.

³² Xepücavati'ücamüraxüani Huriyusixi, müme memücahuriyusixi meta, müme meta memeyutixexeüriva Cacaüyarisüa miemete.

³³ Naimecü necatiniyurieneni memüpareviyanicü yunaitü. 'Aixüa nemü'itüarienicü ne, mücücü nepücaüane. Yümüretü 'aixüa memü'itüarienicü püta necaniyüaneni, memütavicueisitüarienicü müme.

11

¹ Xenesi'üquetü xequenacüni, neta que nemüti'üque Cürisitu.

'Ucari que memüte'umucuresi

² 'Aixüa nepaine xehepaüsita xemünesiha'erivacü naimecü, yaxemütecahucü yeiyarisie que nemütixeyeturi.

³ Peru neuyeveca müpaü xemütemaicacü, Cürisitu yunaima 'uquisi canivamu'utüni, 'uqita 'uca canimu'uyatüni, Cacaüyarita Cürisitu canimu'uyatüni.

⁴ 'Uqui xüca yutanenevieni, xüca ticuxatani, yucumu'ututü, caniyuteviyasitüaca yumu'ucü.

⁵ 'Uca püta xüca yutanenevieni, xüca ticuxatani, cayucumu'ututü, caniyuteviyasitüaca yumu'ucü. Yaxeicüa catiniyüni queyu xüca yumu'usie yucaxicanique.

⁶ Xüca cayucumu'utuca 'uca, mecuxi queheyucaxicani. Me 'uca xüca yuteviyani yucaxime, mu'umesetü, queyucumu'utuca masi.

⁷ Pücaheuyevese müyucumu'utucacü 'uqui, Cacaüyari 'üquiscaya mühücü, hesiena mümasiücü que mü'ane Cacaüyari. 'Ucasie masi canimasiücüni que mü'ane 'uqui.

⁸ Sutüapai 'uqui 'ucasie püca'ayene, 'uca 'uquisie payene püta.

⁹ Mücü meta, 'uqui püca'UNETÜARIE 'ucasie mieme, 'uca 'uquisie mieme caninetüarieni püta.

¹⁰ 'Ayumieme caneuyeveca 'uca 'inüari manuyecacü yumu'usie, cümana mümasiücüni heiserie que mürexeiya, Cacaüyari tupirisiximama vara'erivatü.

¹¹ Peru Ti'aitamesie meteviyatü que memüte'u'uva, 'uca 'apüca'uyeica 'uqui caheuyehüatü, 'uqita 'apüca'uyeica 'uca caheuyehüatü.

¹² 'Uca 'uquisie payene 'ana, peru 'uqui 'ucasie püyenuiva. Naitü masi Cacaüyarisie catinayenexüani.

¹³ Yücümana xequeneu'inüata que xemüteyumate. 'Aixüa ti'ane xüca 'uca nenevieri 'ipitüani Cacaüyari cayucumu'ututü.

¹⁴ Camü yututuyaricü müpaü xecate'üquitüarie, que mütitevive 'uqui xüca cüpateya 'etütüni,

¹⁵ 'uca püta visi que müti'ane xüca cüpateya 'etütüni. Yücüpa caniumiquieni manuyunacacü.

¹⁶ Me xüca xevitü niuquixiemücüni, müpaü quetimaica, tame tepücaheixeiya yeiyari müpaü 'aneme, Cacaüyarisüa miemete memeyutixexeüriva, mümeta mücü yeiyari mepücahexeiya.

Que memüte'iseviximacai Ti'aitame Tcuaiya 'inüariyari

¹⁷ 'Ipaü que nemütixe'aitüa, nepüca'yüve 'aixüa nemutainenicü xehepaüsita, que xemüteyuyexexeüriva. 'Aixüa xepüca'itüariva yaxeteyuyexexeürivatü, 'axa xecani'itüarieca püta.

18 Mücü meri, que müraniuva, 'axeicüa quepaucua xemüyuyexexeüriva, yuhixüata xecaniyusanani. Hixüata 'arücamecü müpaü yuri nepüti'erie que müraniuva.

19 Süricü neuyeveca yuxexuime vahesie xemüteviyanicü, xesata mümasiücünicü müme memühecüasie.

20 'Axeicüa quepaucua xemüyuyexexeüriva que xemütecua'a, Ti'aitame 'Icuaiya pücahücü.

21 Yuxexütü xecaniyumexütüaca, yu'icuai xe'ahapatü, quepaucua xemütecua'a. Xevitü neuhacamücüni, xevitüta nitaveca.

22 Cari quite xepücatehexeiyä xemütecuanicü xemüte'ienicü. Masicutaxi xetevateviyasitüa müme tixaü memücatehexeiyä, xevaxani'erietü müme memüyuyexexeüriva Cacaüyarisüa miemete. Queri netixetahüave. 'Aixüa netiutaineni xehepaüsita 'acu. 'Ipaü que xemüteyurie, 'aixüa nepüca'utaineni xehepaüsita.

Ti'aitame 'Icuaiya que mütiu'aisie 'inüariyari

(Mateu 26:26-29; Maricuxi 14:22-25; Rucaxi 22:14-20)

23 Que nemütixeyetui, neta necaniyetuiriyaneni Ti'aitamesüa mieme. Müpaü tiniuyüni. Mücü tücarisie quepaucua müyetuiyaniquecai, Ti'aitame Qesusi pa nanucu'üni.

24 Pamüpariyusi 'ipitüaca Cacaüyari, canititara pa, müpaü 'utaitü, 'Icü nevaiyari canihücütüni. Xehesie canimiemetüni. 'Ipaü xequeteneyurieca xemünesiha'erivanicü ne.

25 Yaxeicüata tiniuyurieni tecüxi 'anucuhanatü mete'ucuacu, müpaü 'utaitü, 'Icü tecüxita mieme türatu mühecua canihücütüni. Nexuriyacü caniseiriyariemücü. Quepaucua xemi'ieca, 'ipaü xequeteneyurieca xemünesiha'erivanicü.

26 Quepaucua 'icü pa xemuticua'ani, 'icü tecüxi quepaucua xemanuye'eni, xecatenihecüatacacuni que mütiümü Ti'aitame, mexi canuave.

Que mütiyüni xüca 'iticuani Ti'aitame 'Icuaiya, 'iyarieya yaca'anecacu

27 'Ayumieme que mü'ane 'icü pa müticuani 'icü tecüxi manu'ieni, hesiena catinaquecacu 'iyarieya que müti'ane, hesiena pürahüiyani miseviximacü Ti'aitame vaiyarieya xuriyaya.

28 Tevi queyu'inüatani. Müpaü tiyurienetü, 'icü pa quehecua, 'icü tecüxita mieme que'anuye'eni.

29 Mesü, ticua'atü 'ienetü xüca heiseriemecü catimaica tita vaiyarieya mütihücü, yuhesie rahüpatü catinicuacamücü cani'iecamücü.

30 Müpaü xemüteyuriecü, 'ayumieme xeneuveraranini yumüiretü xeme, xetenicucuyeni, yuvaücavatü meneucusu.

31 Xüca tacümana teta'inüataque, tatacuri tepücapitüarieniqueyu.

32 Peru Ti'aitame quepaucua mütasita'inüata, teteni'üquitüarieca 'uximatüaricacü, capa te'anutaxüriyanicü cuiepa memütama vahamatü.

33 'Ayumieme ne'ivama, quepaucua xemüyuxeürie xetecuanique, xequeneyucuevieca.

34 Xüca heuhacamücüni, yuquita quetiucuanı, capa xe'u'inüasienicü xeyucuxeürieme. Hipatü müreuyevese 'aixüa netiniyuriemücü quepaucua nemunuani.

12

'Iyarisie timieme que temüte'umiquiva

1 Ne'ivama, neuyevaca 'ipaü xemütemaicacü tita 'Iyarisie mütimieme hepaüsita.

2 Xeme müpaü xecatenimaica que müti'anecai quepaucua xemünüivaritetücai xEICÜA. Xecanicuhapanietüvecaitüni tetexi memücaniuvave vahesüa, que xemütecühüavarüvacai.

3 'Ayumieme 'ipaü netinixetahecüatüaniqueyu, tevi xüca müpaü 'utayüni, Qesusi 'axa queticuxaxasivani, 'utaitü, mücü Cacaüyari 'Iyarieyasie tiviyatü püca'utaine. Mücü meta, tevi xüca müpaü 'utayüni, Qesusi catini'aitametüni, 'utaitü, 'Iyari Mütiyupatasie tiviyatü xEICÜA caniyüveni müpaü mütayüni.

4 Yücü tepüte'umiquiva, 'Iyari yuxevicacu.

5 Yücü tepüte'uhürütüariva, Ti'aitame yuxevicacu.

6 Yücü tepütecuyitüariva, Cacaüyari yuxevicacu. Mücü canihücütüni que mü'ane yunaime müvacuyitüva naimecü.

7 Taxexuime tahesie, 'Iyari masiücütü canayeitüarivani, 'aixüa temü'itüarienicü tanaitü.

8 Xevitü canipitüarieca mütaniunicü timaivemepaü, 'Iyari yatipitüacacu. Xevitüta canipitüarieca mayeniüvenicü vaüca timaitü, mücütütü 'Iyari yuxevitü que mütipitüa.

9 Xevitüta canipitüarieca yuri müti'eriecacü, mücü 'Iyarisie tiviyatü. Xevitüta canipitüarieca müvaranayexürüvanicü tecuicucate, mücü 'Iyari müyuxevisie tiviyatü.

10 Xevitüta canipitüarieca türücaüyemecü yamütiyurienicü, xevitüta müticuxatanicü, xevitüta müva'inüatanicü 'iyarite, xüca 'aixüa me'aneneni me xüca 'axa me'aneneni. Xevitüta 'aiteüya vevietü mütaniunicü canipitüarieca, xevitüta mütihecüatanicü que müticuxaxasiva 'aiteüya veviecacu.

11 Mücü 'Iyari yuxevitü canihücütüni que mü'ane müvacuyitüva yunaime. Yücü catinivapitüaca yuxexuime, que mütiyuvaüriya.

Xei vaiyari tecanacüne tanaitü

12 Yaxeicüa tavaiyari caniyuxevini, tamamate ta'ücate tatenite naitü timüirecacu. Naitü tavaiyarisie timieme timüirecacu müyuxevipaü vaiyari, müpaüta cani'aneni Cürisitu.

13 'Iyari müyuxevi que mütatiutaxeviriyaxü, xei vaiyari tecanacüne quepaucua temuca'üyarie, sepa Huriyusixi Cüriyecusixi temühüme, sepa vaüriyarica temüte'uximaya, sepa temütanü'a. Tanaitü tecaniuhatuuyarieni, 'Iyari müyuxevi tahesie mieme mütayeuriyacü.

14 Mücü meta, ravaiyari xei mamayari xei 'ücyari pücahücü. Pümüire püta.

15 Ra'üca xüca müpaü hainenique, Ne ramama nemücahücücü, 'ayumieme ravaiyarisie nepücamieme, ravaiyarisie camiemetütü püca'ayaniqueyu, müpaü 'utayüca xeicüa.

16 Ranaca xüca müpaü hainenique, Ne rahüxie nemücahücücü, 'ayumieme ravaiyarisie nepücamieme, ravaiyarisie camiemetütü püca'ayaniqueyu, müpaü 'utayüca xeicüa.

17 Ravaiyari naitü xüca hüxitünique, queti'enaniqueyu. Naitü xüca nacatünique, queri reu'ücueniqueyu.

18 Peru hicü Cacaüyari ravaiyarisie canicayasa xexuime que mütinaque.

19 Me naitü xüca xei paüriyaritünique, queri tihücütüniqueyu ravaiyari.

20 Masi pümüire, peru ravaiyari caniyuxevini.

21 Rahüxie püca'yüve müpaü mütitahüave ramama, Nepücamasiheuyehüva, 'utaitü. Yaxeicüata ramu'u püca'yüve müpaü mütitahüave ra'ücate, Nepücaxeheuyehüva, 'utaitü.

22 Masi tita catitürüca'vime temüte'erie, mücü yemecü tepeuyehüva.

23 Tavaiyarisie timieme, tita 'aixüa cati'aneneme temüxata, mücü tecaniquemaritüaca masi. Tavaiyarisie tita visi mücatixeyarie, visi 'anenetü masi canayeitüarivani,

24 tita visi mütixeyarie müpaü mücareuyevsecü. Masi Cacaüyari nitaxeviriyani tavaiyari, 'aixüa 'iyurienetü masi tita tixaü müreyehüva,

25 tavaiyari capa hixüata saninicü, masi tita tavaiyarisie mütimieme 'axeicüa mütiyü'üviyanicü naitü.

26 Xei paüriyari xüca ticuyeni, naitü hamatüana tinicuyecamücü. Xei paüriyari xüca visi 'u'itüarieni, naitü hamatüana niyutemaviecamücü.

27 Xemeri Cürisitu vaiyarieya xecanihümetüni. Yuxexuitü vaiyarieyasie timieme xei paüriyari xecanihümetüni, que xemüte'upitüarie.

28 Müme memeyutixexeüriva, hipame canivarucayasa Cacaüyari nü'arisixi meri, 'arique texaxatamete, 'arique te'üquitamete, 'anarique müme türücaüyemecü memüteyurie, 'arique müme memütemiquiva memüvaranayexürüvanicü tecuicucate, teparevivamete meta, te'aitamete, mümeta 'aiteüya memüvevie.

29 Yunaitü nü'arisixi que metehüme. Yunaitü texaxatamete que metehüme. Yunaitü te'üquitamete que metehüme. Yunaitü türücaüyemecü que meteyurie.

30 Yunaitü que metemiquiva memüravanayexürüvanicü tecuicucate. Yunaitü 'aiteüya que metevevie. Yunaitü que mete'ihēcüata tita müticuxaxasiva 'aiteüya veviecacu.

31 Xequeneyuvaüriyani 'aixüa 'aneneme masi xemütemiquienicü. 'Acuxi huye yemecü 'aixüa mü'ane necanixetahecüatüamücü.

13

Cuini mieme que müreuyevese mütiyucanaqui'eriecacü

1 Xüca 'aiteüya nevevienique que memüteniuvave teüteri Cacaüyari tupirisiximama yunaitü, peru xüca necatinecanaqui'eriecaque, tepüa mucuyuanepaü necanayaniqueyu, tirinari mutatiriurücapaü.

2 Xüca netiumiquienique nemüticuxatanicü, xüca neti-maicaque naime que müti'avie, naime meta que mütimasiücü, naimecü yuri neti'erietü xüca neyüvenique yemurite nemüvatayuitüanicü, peru xüca necatinecanaqui'eriecaque, tixaütü nepücatihücütüniqueyu.

3 Xüca nepini naime netivaminique hipame, xüca neneyetuanique nevaiyari mütataiyarienicü, peru xüca necatinecanaqui'eriecaque, tixaütü nepücara'ivaqueyu.

4 Tiyucanaqui'erietü 'ecatineutevini caha'atü. 'Aixüa catiniuca'iyarini tiyucanaqui'erietü, pücayumexütüa hipame vahepaüsita vara'ivamütü. Tiyucanaqui'erietü pücatiyucatave'erie, püca'utahüsierie.

5 Yapücatiyuriene que mütiyuteviyasitüa. Pücaticuvaune tita yuhesie mütimieme xeicüa, pücayhaxüatüa, 'axa müti'anene pücara'eriva.

6 Pücayumemavie yameteyuriecacu hipatü que mücatiheiserie, masi tita yuri müraïne hepaüsita caniyutemavieca.

7 Nai tininevieca, naimecü yuri catini'erieca, naimecü canita'icuevani yuri ti'erietü, naimecü catiniuca'enivani.

8 Que mütiyucanaqui'erie, hasuacua pücatapare. Que temütecuxata, mücü canitaparimücü. 'Aiteüya que temütevevie, mücü pücaheuyeveca. Que temütemaivave, mücüta canitaparimücü.

⁹ Xei taparie xeicüa tecanimaica, xei taparie xeicüa tetenicuxatani.

¹⁰ Quepaucua munuani que mü'ane tixaütü mücareuyehüva, tita xei tapariesie mütimieme catinitaparimücü.

¹¹ Quepaucua nemünunusitücai, nununsipaü netinicuxatacaitüni, nununsipaü netininemaicaitüni, nunusipaü netinicu'erivacaitüni. Quepaucua 'uqui nematüa, netiniuhayeva nunusipaü neyüanetü.

¹² Cahecüacamecü tecanineniereni hicü, que mü'ane xicüri mayeyüvisie mücanierepaü. 'Anari tahüxie teniutineniericuni püta. Xei tapariecü netinimaica hicü, 'anari püta netiniti-maimücü, yaxecüa 'iya münesimatepaü.

¹³ Mericüsü, yuri que temüte'erie, que temüteta'icueva, que temütetacanaqui'erie, mücü haicatü 'ecatineuterimücü. Que temütetacanaqui'erie, mücü masi caneuyeveca.

14

'Aiteüya que memüteveviecai

¹ Xequeneyumexütüaca xemüteyucanaqui'eriecacü. Mücü meta, xequeneyuvaüriyani 'Iyarisie timieme xemütehexeiyanicü, peru masi yemecü xequeneyuvaüriyani xemütecuxatanicü.

² Que mü'ane 'aiteüya müvevie, mücü pücavatähüave teüteri. Nitähüave Cacaüyari püta. Tevi püca'i'enie, catinicuxatani tita müti'avie 'Iyari 'icuyütüvacacu.

³ Que mü'ane mütxaxatame, mücü masi canivarutähüaveni teüteri, vaseiriyatü vatuicatü vanütüatü.

⁴ Que mü'ane 'aiteüya müvevie, mücü niyuseiriyani yuxaüta, peru que mü'ane müticuxata, mücü nivaseiriyani müme memüyuyexexeüriva.

⁵ Caneninaqueni yunaitü 'aiteüya xemüveviecü, peru pünesinaqueni queyu masisü xüca xetecuxatanique. Que mü'ane müticuxata 'aixüa caniyüaneni, que mü'ane 'aiteüya müvevie 'aixüa cayüanecacu hepaüna, me xüca xevitü tihecüatani que mutaine xeicüa, 'aixüa caniyüaneni, müme memüyuyexexeüriva memüseiriyarienicü.

⁶ Hicüri ne'ivama, xüca xehesüa nenuanique 'aiteüya nevevietü, tita netixepitüaniqueyu, me xüca nexetähüavenique netihecüatatü tita müti'aviesiecai, xüca ne'ayeniuvenique, xüca neticuxatanique, xüca neti'üquitanique xeicüa mücücü tixaü nepütixepitüaniqueyu.

⁷ Tamüsü, tita mücarayeyuri caniniuveni cürautatütü canaritütü. Xüca 'aixüa catipünarieca, que timasiücüni tita müticürautasieni tita müticanarisieni.

⁸ Cuxineta xüca hüsierieca cahecüaca, quepai püyucuha'arütüani cuya.

⁹ Xemerita yaxaicüa, yunenicü xüca niuqui 'aixüa mühecüa xeca'utiniucani, que timasiücüni que xemutiyuane. 'Ecapa xaicüa xeputiniucani.

¹⁰ Xüari teüteri vaniüqui canimüireni 'ena cuiepa. Yux-exütü yuniuquicü me'utiniütü mecani'enierieca.

¹¹ Masi xüca 'asinecatimaica que mutaine niucame, yacü xaicüa tiriurücame necani'eriecamücü niucame, mücüta yax-
aicüa canetini'eriecamücü ne.

¹² Xemeta xeyuvaüriyatü xemüteheixeiyanicü tita 'Iyarisie mütimieme, xequetenecuvava cuini mieme xemüvaseiriyanicü müme memüyuyexexüriva.

¹³ 'Ayumieme que mü'ane 'aiteüya müvevie, queyutanenevieni müyuhecüatanicü que mutaine.

¹⁴ Xüca nenetanenevieni 'aiteüya nevevietü, ne'iyaricü nepünenenevie, peru tixaü pücatiutixuxuavere que nemütinemate.

¹⁵ Qesü yüni. Ne'iyaricü nepünenenevieca, peru yanetine-maitü que nemutaine, müpaüta netinineneneviecamücü. Ne'iyaricü nenitacuicamücü, peru yanetinemaitü que nemu-taine, müpaüta nenitacuicamücü.

¹⁶ Camüsü xüca 'a'iyaricü xaicüa 'aixüa pehaineni Cacaüyari hepaüsita, 'iya vana muca 'enamete memateisie, quepaüricü müpaü paineni, Caniyuritüni niuqui, 'utaitü, quepaucua 'ecü pamüpariyusi pemütayüni. 'Asipücatimate que pemutaine.

¹⁷ 'Ecü 'aixüa 'anemecü pamüpariyusi pe'ipitüacacu Ca-caüyari, 'iya püta pücaseiriyarie mücücü.

¹⁸ Ne pamüpariyusi necanipitüaca Cacaüyari, cuini mieme nemüyüvecü 'aiteüya nemüvevie, nexeha'ivatü xeme yu-naime.

¹⁹ Peru xeüripa necaninevaüriyani masi 'auxüme niuquiyari nemütaniunicü yanetinemaitü que nemutaine, nemütiva'üquitüanicü hipame, sepa tamamata miriyari niuquiyari nemücataniunicü 'aiteüya nevevietü.

²⁰ Ne'ivama, türi vahepaü xepücateyumaica. 'Aixüa cani'aneni xüca türi vahepaü 'asixecatemaica tita 'axa müti'ane hepaüsita, peru xequenaye'axüa püta que xemüteyumate.

²¹ 'Inüari niuquiyarisie müpaü catine'uca, Neni-vatahüavimücü 'icü teüteri, hipatü yücü memütiniuca yametevacuxaxatüvacacu. Müme vaniüqui yücü mü'anene, vatenicü nenitayümücü. Sepa müpaü nemütiyurieni mepücayuvaüriyani memünesi'enienicü, canaineni Ti'aitame.

²² 'Ayumieme 'aiteüya 'inüari pücahücü müme yuri memüte'erie vahesie mieme. Müme yuri memücate'erie püta vahesie mieme cani'inüaritüni. Tixaxatame niuquieya 'inüari

pücahücü müme yuri memücate'erie vahesie mieme. Müme yuri memüte'erie püta vahesie mieme cani'ayumiemetüni.

23 Hicü 'axeicüa xüca meyucuxeürieni yunaitü memüyuyexeüriva, yunaitü 'aiteüya mevevietü, xüca mana meheutahaxüani hipatü 'enamete ya yuri memücate'erie, cari müpaü mecanitiyuacuni, quename xecayumate xeme.

24 Me xüca yunaitü metecuxatani püta, xüca mana heutahani 'enametütü ya yuri cati'erietü, yunaitü menitahecüatacuni que mütiuyuri, yunaitü meni'inüatacuni.

25 Tita müti'aviesiecai 'iyarieyasie masiücütü nayeimücü. Müpaü tiu'ename, 'utihüximaqueme, nenevieri canipitüamücü Cacaüyari, müpaü 'utaitü, Yuricü Cacaüyari xehesie catiniviyani.

Naitü heiseriemecü quetiuyüni

26 Queteri 'aneni ne'ivama. Quepaucua xemüyucuxexeüriva, yuxexütü masi cuicari xecanexeyani, ya 'üquitüarica, ya xecaniha'arisioca xemütehecüatanicü tita xemüte'uxeisitüarie, ya 'aiteüya xemüvevienicü, ya xemütehecüatanicü tita müticuxaxasiva 'aiteüya veviecacu.

27 Naitü masi quetiuyüni xemüseiriyarienicü. Xüca 'aiteüya vevimücüni, yuhutatü xeicüa yuhaicatü nusu, xevitü meri, xevitüta 'arique, müpaü mequeteyurieni. Xevitüta que'ihécüatani vaniüqui.

28 Me xüca 'uca'ayecani que mü'ane mütihecüatani 'aiteüya veviecacu, niucame cayuvatü que'umaca xeüripa. Mecuxi queyutaxatüani yücümana, quetitaxatüani Cacaüyari.

29 Texaxatamete yuhutatü ya yuhaicatü mequetecuxatani, hipatü meque'i'inüatani tita memüte'utiyya.

30 Xüca xevitü mana 'acaitü tixaütü tiupitüarieni mütihecüatanicü, que mü'ane müticuxata quetiuhayeva.

31 Xecaniyüvaveni xemütecuxatanicü yuxexütü, xevitü meri, xevitüta 'arique, memüteyü'üquitüanicü yunaitü, memütuicarienicü yunaitü.

32 Texaxatamete yu'iyari mecani'aitüaca,

33 Cacaüyari tiyuxamuriecame mücahücücü, cayuvatü tiyupitüvame mühücücü püta.

Que memüteyurie naisarie haque Cacaüyari teüterimama memeyutixexeüriva,

34 cayuvatü meque'umaca 'ucari xeüripa. Mepücapitüariva memütiniunicü. Mequete'aitüarieca masi, yaxecüa 'inüari niuquiyarita mainepaü.

35 Xüca tixaütü meteyü'üquitüacuni, yücünama mequevacu'ivaviyani yuquita. 'Aixüa püca'ane xüca 'uca 'utaniuni xeüripa.

36 Mesü, xehesüa xEICÜa que rayene Cacaüyari niuquieya. Xehesüa xEICÜa quetinua.

37 Xüca tixaxatame yu'erieca, 'Iyari hexeiYame xüca yu'erieca, müpaü quetimaica, tita nemütixe'utüirie, mücÜ Ti'aitame 'aitüaricaya canihücütüni.

38 Me tevi xüca müpaü catimaica, mücÜta pücamarivani.

39 'Ayumieme ne'ivama, xequeneyumexütüaca xemütecuxatanicü, peru xecavanenatü 'aiteüya memüvevienicü.

40 Naitü heiseriemecü quetiuyüni, xevitü meri, xevitüta 'arique.

15

Cürisitu que müranucuquetüarie 'umierieca

1 Ne'ivama, necanixetahecüasitüiyamücü niuqui 'aixüa manuyüne, que nemütixecuxaxatüvacai. Xecanitanaqui'erieni mücÜ niuqui, hesiena xeteviyatü xecaniuti'uni.

2 Xüca cui xe'eyexeyani tita nemütixecuxaxatüvacai, mücÜ niuquicü xecanitavicueisitüarieximeni, me yacü xEICÜa xüca yurí xete'uta'erieni.

3 Ne necanixeyetuirieni tita masi müreyeveve, que nemütietuiriyarie neta, quename Cürisitu 'umü tame 'axa temüte'uyuricü, 'utüaricate mainepaü,

4 quename 'ucateuque, quename 'anucuquetüarie hairieca tucari 'aye'acu, 'utüaricate mainepaü,

5 quename Sepaxi 'ixei, 'arique Tamamata Heimana Yuhutatü me'ixei.

6 'Arique 'auxüme sientuyari heimana yameyupaümetü mecanixeiya 'axEICÜa 'ivamarixi. Yümüretü müme 'ame-niu'uvani hicüque, hipatüri meneucusuri.

7 'Arique Cacuvu nixeiya, 'ariqueta nü'arisixi yunaitü menixeiya.

8 'ImatürieCa neta necanixeiya, que mü'ane 'axa 'anetü mutinuiVaxüpaü ne'anetü.

9 Nü'arisixi vasata necani'imatüremetüni ne, 'aixüa nepücatiuca'iyari nehiesie müтинаquenicü nü'ariecame nemütaterüvarienicü, nemüvareutaveiyaxüacaicü müme memeyutixexeüriva Cacaüyarisüa miemete.

10 Peru Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayumieme müpaü necani'aneni que nemü'ane. Yacü xEICÜa püca'uyü, 'aixüa que mütiuca'iyaricai nehiesie mieme. Ne masi cuini mieme necatini'uximayaca, müme yunaitü que memücate'uximayatavave. Peru ne nepücahücü que mü'ane müpaü mütiyuriene. Cacaüyari püta 'aixüa tiuca'iyaritü nehamatü yacatini'uximayaca.

11 Mericüte, sepa ne, sepa müme, müpaü tetenihecüatani, xemeta müpaü yuri xeteniuta'erieni.

Müquite que memüte'anucu'uni

12 Cürisitu xüca cuxaxasivani müquite vasata manucu-quetüarie, que me'utiyuane xeme hipatü, quename vaniu, müquite meca'anucu'uni.

13 Müquite xüca meca'anucu'uni, Cürisituta püca'anucuquetüarie.

14 Mericüte, xüca Cürisitu ca'anucuquetüarieni, xüanacüa canayani tita temütehecüata, xüanacüa yuri xecateniuta'erieni.

15 Xüca müquite meca'anucu'uni, canimasiücünü que temüte'itava tameta, 'axa temütehecüatacü Cacaüyari hepaüsita, quename henucuquetüa Cürisitu te'utiyuatü, 'iya cahenucuquetüacu, xüca müpaü 'aneni.

16 Mericüsü, müquite xüca meca'anucu'uni, Cürisitu püca'anucuquetüarieveta.

17 Xüca Cürisitu ca'anucuquetüarieni, xüanacüa yuri xeteni-uta'erieni, tita 'axa xemüteyuriecäsie xeteniviyani cuxi.

18 Mücü meta, müme memeucusixüa Cürisitusie meteviyatü, müme meniutatümaiarieniri.

19 'Uva mexi te'ayeyuyuri, xüca yuri tete'eriecaqueyu Cürisitusie teta'icuevatü xeicüa, yunaime teüteri vasata tame masi neuyevecaqueyu temünenimayasienicü.

20 Peru müpaü püca'ane. Cürisitu cananucuquetüarieniri müquite vasata, müme memeucusixüa vamatüari hücütütü.

21 Tevi que mütiuyuri, tame tenitacucuvani. Yaxeicüata xevitü tevi que mütiuyuri, mecananucu'uicuni müquite.

22 'Aranisie meteviyatü yunaitü que memütetacucuve, müpaürita Cürisitusie meteviyatü yunaitü mecananutanier-itüariecuni,

23 yuxexütü que mütivarunaquixü. Cürisitu vamatüaritütü cananucuqueniri. 'Ariqueta müme Cürisitusüa memümiemete mecananucu'uicuni quepaucua munuani.

24 'Arique naitü catinitaparimücü, quepaucua Cürisitu müyuyetuanı que müti'aita, 'uquiyarieya müti'aitanicü Cacaüyaritütü. Yacatiniyetuiriemücü vaca'uname yunaitü memüte'aita, yunaitü heiserie memexeiya türücariya memexeiya.

25 Caneuyeveca mücü müti'aitanicü mexi vara'iva yunaime memi'uxie.

26 'Imatürieca que müray'uivani, catanitaxünamücü temücatacucuvanicüri.

27 Naima caniuçayasa 'iya mi'aitüacacü, que maine 'utüarica. Quepaucua müpaü maine, naitü caniuçayasarieni 'utaitü,

canahecüaca müca'ixatacū que mü'ane micayasaxū naime, Cürisitu mi'aitüacacū.

²⁸ Quepaucua mücū mi'aitüaca naime, 'anari mücūta yücūmana niyuyetuamücū, 'uquiyarieya pūta mi'aitüacacū, 'uquiyarieya naime mucayasaxücū nu'aya mi'aitüacacū. 'Ana Cacaüyari naitū catinayeimücū yunaima vahesie mieme.

²⁹ Mesū xūca müpaū ca'aneni, que meteyurieni müme memuca'üyarie müquite vahesie mieme. Xūca yemecū müquite meca'anucu'uitüarieni, titayari vahesie mieme mete'uca'üyarie.

³⁰ Tameta titayari tetcueriva'a tucaricū.

³¹ Tucaricū 'esivatücacu necanicumemierivani tūma. 'Ipaū nepaine 'aixūa nemutainecū xehepaüsita ne'ivama, que nemütinetemavie nexeha'erivatū Cürisitu Quesusi mütat'aitüvamesie nemütiviacū.

³² Teüteri que memüteniniuqui, 'Epesusie xūca ne yeutari vahamatū tetacuitüvecaitüni, titasū nera'iva. Müquite xūca meca'anucu'uitüarieni, cümū mecuxi temütecuani temüte'ieni, 'uxa'a temücuini.

³³ Xepücate'irüviyarieni. Vanütü 'axa 'anenemete, canisevix-imamücū yeiya 'aixūa mü'ane.

³⁴ Xequenanutahütüvani heiseriemecū que müreuyevese. 'Axa xepücateyurieca. Hipatū 'asimepücatemate Cacaüyari hepaüsita. 'Ipaū nepaine nexeteviyasitüanique.

Quepaü me'ananetü mepanucu'uni

³⁵ Perusū xūari müpaū paineni xevitū, Quepaü mete'anucu'uitüarieni müquite. Que 'anecacu vavaiyari mepaye'axüani.

³⁶ Cari 'asipepücatimate müpaū pehaitū. Tita pemütiuca'e, mücū xūca ca'umüni, pūca'anutanieritüarieni.

³⁷ Mücū meta, tita pemütiuca'e, tita mütitineicapaü 'aneme pepüca'uca'e. 'Imüari mümave xeicūa peniuca'eni, türicu 'imüariyari ya xeime 'imüariyari.

³⁸ Cacaüyari caniquemaritüaca que mütinaque, yücū tique-maritüatū xexuime 'imüari que mü'anene.

³⁹ Naitū vai yaxaicūa pūca'anene. Teüteri vavaiyari pūxevitū, vatevama vavaiyari yücū pū'anene, quesüte vavaiyari yücū pū'anene, viquixi vavaiyari yücū pū'anene.

⁴⁰ Taheima miemete, cuiepa miemete, yunaitū yücū mecani'aneneni. Taheima mieme visi pū'anene, cuiepa mieme visi 'ananetü yücū pū'anene.

⁴¹ Tau visi cani'aneni, mesata visi pū'ane yücū 'anetü, xuravesixita visi mepū'anene yücū me'ananetü. Xuravesixi yux-xexitū visi me'ananetü yücū mecani'aneneni.

42 Müpaürita catiniyümücü quepaucua müquite memanucu'uitüarieni. Tita tipünirümetü mütiuca'esi, мүcü catipünivetü catinanucuquetüariemücü.

43 Tita 'axa ticühüavarüvatü mütiuca'esi, мүcü visi 'anetü cananucuquetüariemücü. Tita catürücaüyetü mütiuca'esi, мүcü türücaüyetü cananucuquetüariemücü.

44 Vaitütü tita mütiuca'esi, мүcü 'iyarisie miemetütü cananucuquetüariemücü. Xüca ravaiyari xuaveni vai xEICÜA hücütütü, ravaiyari canixuavenita 'iyarisie miemetütü.

45 Müpaü catine'uca, Mexüacame tevi, 'Arani mütitevacai, tiyumaitü 'ayeyuritü canayani. Mücü 'imatüreme 'Arani püta, 'iyari tucari tiyupitüvame canayani.

46 Peru tevi 'iyarisie mieme pücahexeiya meri. Vai xEICÜA canexeiyani meri, 'arique 'iyarisie mieme canexeyacamücü.

47 Mexüacame tevi cuiepa canimietücaitüni, cuiecü mutaveviya. 'Imatüreme tevi taheima püta canimietüni.

48 Que mü'ane мүcü cuiecü mutaveviya, müpaüta mecani'aneneni cuiepa miemete. Que mü'ane мүcü taheima mümieme, müpaüta mecani'aneneni taheima miemete.

49 Que temüte'u'uvacai мүcü cuiecü mutaveviyapaü tequemaritüarietü, yaxEICÜA 'atecaniu'uvacuni 'iya taheima mümiemepaü tequemaritüarietü.

50 'Ipaü nepaine ne'ivama, tita mütivai mütixuriya, мүcü pücayüveni heixeyatü mayanicü tita Cacaüyari müra'aita. Tita mütipünive pücayüveni heixeyatü mayanicü tita mücatipünive.

51 Camü netinixetahecüasitüiyamücü tita müti'aviesiecai. Tanaitü tepücaheucusu, peru tanaitü tecanipasiecuni

52 yapaucua, xei cüpiyaricü, 'imatürieca cuxineta tahüsierieyu. Canitahüsieriemücü, müquite mecananucu'uitüarietüni mecatipünivavetü, tameta tecanipasiecuni.

53 Caneuyeveca 'icü mütipünive menacatüni tita mücatipünive, 'icü mumüxime menacatüni tita mücatimüve peuyevese.

54 'Anari, quepaucua 'icü mütipünive menacatüni tita mücatipünive, quepaucua 'icü mumüxime menacatüni tita mücatimüve, 'ana canaye'amücü мүcü niuqui müpaü müre'uxa,

Tacucuyame caniutaxütüarieni 'a'ivarieca.

55 Haqueva pepüra'iva, 'ecü pemütasicuicai 'acu.

Haqueva pepütasiheseni, 'ecü pemütasicuicai 'acu.

56 'Axa temüteyuriecü tenicuseivani tecuitü. 'Inüari niuquiyari canitürücariyani tita 'axa temüteyurie.

57 Pamüpariyusi tecanipitüaca Cacaüyari, mücü mütasipitüacü temüte'ata'ivanicü, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu tasipareviecacu.

58 'Ayumieme ne'ivama nemüxenaqui'erie, xeseiriyarietü xequenacüne, xepücauyuitüarinüaca. Cuini mieme xequetene'uximayaca Ti'aitamesie mieme yuheyemecü, müpaü xetemaitü, Ti'aitamesie xeteviyatü sepa xemüteyu'uxitüa, xüanacüa püca'ayani.

16

Tumini que memüte'ucuxeürie Cacaüyari teüterimama vahesie mieme

1 Tumini hepaüsita netinixetaxatüaniqueyu, que xemüte'icuxeüriexime Cacaüyari teüterimama vahesie mieme. Que nemütivaruta'aitüa Carasiya cuieyarisie memeyutixexeüriva, xemeta yaxaicüa xequeteneyurieca.

2 Mexüacame tucarisie xexuime semanasie, yuxexuitü xeme xeque'iti'uta yuhesüa, xe'ixeürietü 'aixüa que xemu'itüarie, 'ana xemüca'icuxexeürivanicü quepaucua nemünuani.

3 Mana quepaucua nemeta'ani, müme memü'inüasie xemüvaranuyexeyacü, müme xapa nevahuritüame nenivaranunü'amücü, xe'imiquieri memanu'ünicü Querusaremepai.

4 Xüca 'aixüa 'aneni nemüyemiecü neta, müme mepünesiteütani.

Papuru que mütiuyeicaniquecai

5 Xehesüa necaneta'amücü Maseruniasie neheyeyame. Maseruniasie nepeuyeyanisü.

6 Xehesüa capüca nenehayeva yapaümexa, ya macuhaütüsie naima. 'Arique xeme xecanenanunü'acuni que nemüreyune.

7 Ne'ivatametü xEICÜA nepücaheuyeimücü xehesüa. 'Enepüreuteviniqueyu masi xehesüa, xüca Ti'aitame müpaü netipitüaca.

8 'Epesusie nepünehayeva 'auracacuque 'ixüarari 'atahutarieca semanasie mieme 'aye'ayuque.

9 Quitenie catiniuyepiyani 'amuyeyevasie nemüti'uximayacacü, yumüiretü me'uxiva'acacu.

10 Timuteu xüca henuani, xequeneyumexütüaca mücü 'aixüa 'iyaricü xehesüa muyeicanicü. Cacaüyarisie mieme catini'uximayaca nehapaü.

11 'Ayumieme xevitü püca'itave'erieca. 'Aixüa xeteyuxexeyiatü xequenananunü'a nehesüa müyemiecü. Ne necanicuevieca 'ivamarixi vahamatü.

12 Ta'iva 'Apuruxi hepaüsita nepütixetaxatüaniqueyu. Vaüriyarica necanipitüacaitüni xehesüa müyemiecü 'ivamarixi vahamatü. Hicü pücayuvaüriyacai yemecü, peru quepaucua tucari mühüca püyemie niu.

Vaürisica que mütivarunü'airiexüa

13 Xequenayeneniereni. 'Aixüa xequeneuti'uti yuri xete'erietü. Se'imecü xequeneyüaca. Xequenetürücavini xetürücariyarietü.

14 Nai que xemüteyurie, xeteyucanaqui'erietü yaxequetenecahuni.

15 Ne'ivama, 'ipaü netinixevavirieca. Xeme xecanivamaica 'Esitepanaxi quie quiecatari. 'Acaiya cuieyarisie nivesicayari mecanihümetüni. 'Ayumiemete mecanayuyeitüani memüvaporevienicü Cacaüyari teüterimama.

16 Xequeniva'enieca müya memü'anene, yunaime meta müya memüteparevie memüte'uximaya.

17 Necaninetemavieca 'Esitepanaxi Purutunatumatü 'Achicumatü memü'axüacü yunaitü. Xehesie mieme mepünesitemavieritüa, sepa xemücaüvavecai yunaitü xemahunicü.

18 Mecaneniu'uxipitüani ne'iyarisie, xe'iyarisie mecanixe'u'uxipitüanita. 'Ayumieme xequenivamateni müme müya memü'anene.

19 'Asiyatari memeyutixexeüriva mecanixevaüritüaca. 'Aqira Pürisiramatü, müme vaquita memüyuyexexeüriva vahamatü, yunaitü menixevaüritüaca vaücava, Ti'aitamesie meteviyatü.

20 'Ivamarixi yunaitü menixevaüritüaca. Xequeneyuvaüritüaca xemeta xeyuviyatü que xemütepasie.

21 Nemamacü neti'utüatü nenixevaüritüaca ne Papuru.

22 Xüca xevitü ca'inaqui'erieca Ti'aitame, 'axa que'u'itüarieni. Hepürayusixi que memüteniniuqui, Marana Ta, me'utiyuatü, taniuquicü nepaine, Quenaye'a Ti'aitame.

23 Ti'aitame Quesusi xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme.

24 Yunaime necanixenaqui'erieca, Cürisitu Quesusisie netiviyatü.

CURINITUTARI Hutarieca Mieme Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Ne Papuru necanixevaüritüaca. Cürisitu Quesusi nü'ari pünesi'ayeitüa, caneneyenü'ani müpaü mütinaquecü Cacaüyari. Ta'iva Timuteumatü tenixevaüritüaca Curinitusie xemütama xemüyutixexeüriva, Cacaüyari teüterimama xemühüme. Yunaitü xemupasie hesiena mieme naisarie 'erisitaruyarisie xemütama 'Acaiyasie tenixevaüritüaca.

² Cacaüyari müta'uquiyari Ti'aitame Quesusi Cürisitumatü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie.

Papuru que müti'uximatüariecai

³ Que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu mücacaüyarieya mü'uquiyarieya, mücü hepaüsita 'aixüa queticuxaxasivani. Mücü ta'uquiyaritütü catiniyucanenimayaca, Cacaüyaritütü naimecü catiniyuparevieca.

⁴ Mücü taheyemecü cataniparevieca te'uximatüariecacu, tameta temüyüvavenicü naimecü temüvapareviecacü hipame sepa que memüte'uximatüarie, Cacaüyari mütatipareviepaü tame.

⁵ Tame yemecü que temütecuine Cürisitu mütiucuinixüpaü, müpaüta yemecü tecatenipareviyaca mücü yatatipitüacacu Cürisitu.

⁶ Sepa temü'uximatüarie, mücücü xecanipareviyacuni xeme, xenitavicueisitüariecuni que temüyüa. Me sepa temüpareviya, mücücü xecanipareviyacuni xemeta quepaucua xemüte'uca'eniva xete'ucacucuinetü que temüte'ucacucuiine tame.

⁷ Yuri que temüte'erie xehepaüsita, tepütürücariyari. Müpaü tepütemate, xeme tahamatü que temütetaxevi yaxeicüa tete'ucacucuinetü, müpaüta xeme tame tecanitaxevicacuni tanaitü tepareviyatü.

⁸ Ta'ivama peuyevese müpaü xemütemaicacü, cui tepe'uximatüariecai 'Asiya cuieyarisie te'u'uvatü. Cuini mieme püthetecai yemecü, tepüca'iquemacai. 'Asitepücatemaicai xüca tetavicueniqueaitüni ya temütecuiniquecai.

⁹ 'Asita ta'iyarisie müpaü tepütetacühüavecai, tepücuiniquecai. Peru müpaü tiniuyüni tahesie yuri temücate'eriecacü, Cacaüyarisie püta, que mü'ane müquite müvaranucu'uitüvasie, mücüsie yuri temüte'eriecacü puyü.

10 Mücü cataniutavicueisitüani capa müpaü tete'ucuinicü. 'Uxa'atüni varie pütasitavicueisitüanita, que mü'anesie yuri temüte'erie. Tavarita catanitavicueisitüamücü,

11 xeme xetasipareviecacu xe'ivavirietü Cacaüyari tahesie mieme. Müpaü xeteyurieyu, yumüiretü pamüpariyusi mecänipitüacacuni tahepaüsita, yametemaitü que temütemiquie yumüiretü memüyunenevicü.

Titayari Curinitusie pücahetüa Papuru

12 'Aixüa temutiyuanenicü müpaü tepaitüca tahepaüsita, ta'iyarisie 'aixüa tepütetamate que temüyüa 'ena cuiepa. Müpaü tepütamate, Cacaüyarisie mieme tepasietü tepüyüa, 'aixüa tetehecüasietü tepüyüa Cacaüyari que mütatipitüa. Teüteri vahepaü que memütemaivave tepüca'yüa, masi Cacaüyari yatatipitüacacu 'aixüa que mütiuca'iyari, müpaü püta tecaniyüaca cuiepa memütama vahesüa, xehesüa yemecü müpaü tepüyüa.

13 Taxapa que müti'enüriücü xeicüa, que xemütatemate, müpaü xeicüa te'utiyuatü tepütexe'utüirie. Siqueresü xepütasihetima peru 'esiva xeicüa,

14 'aixüa püyüniqeyu xüca naimecü püta xetasiheti-manique, müpaü xetemaitü, mücü tucarisie quepaucua munuani Tati'aitüvame Qesusi, 'ana xepüyüvaveni 'aixüa xemutiyuanenicü xetasiha'erivatü, yaxecüa 'aixüa temutiyuanenipaü tame texeha'erivatü.

15 Müpaü yuri nemüti'eriecaicü xehesüa, 'ayumieme müpaü nepütinemaicai, hutacüa xehesüa nepunuaniquecai xaüsie necaheta'aveme meri, tixaütü nemütixeminicü.

16 Xehesüa neheta'ame Maseruniya cuieyarisie nepüyemiecai, tavarü Maseruniya neheyeyame xehesüa nepunuaniquecai xemünesi'anunü'anicü Cureya cuieyarisiepai.

17 Que xetecu'eriva, müpaü netinemaitü yacü xeicüa netinepatacai. Teüteri vahepaü neyüanetü netinematetü, Hü ne'utaitü, que netinepata Tixaü ne'utaitü.

18 Yapüticamie Cacaüyari que maine. Yaxecüa tame que temütexetahüave, taniuqui pücahuta, püyuxeви. Xüca müpaü reuyeveca Hü temutiyuanenicü, Tixaü tepüca'utiyuane, ya Tixaü xüca reuyeveca temutiyuanenicü, Hü tepüca'utiyuane.

19 Cacaüyari nu'aya Cürisitu Qesusitütü xehesüa canicux-axasivacaitüni tetecuxatacacu ne Sirivanu Timuteu. Niuqui mücü hepaüsita manuyüne pücahuta, püyuxeви müpaü 'anetü mühücücü Cürisitu.

20 Nai que mutayü Cacaüyari quename tiyurieni, mücüta niuqui pücahuta, püyuxeви Cürisitu meye'atüacü. 'Ayumieme quepaucua 'aixüa temutiyuane Cacaüyari hepaüsita,

tepüyüvave müpaü temutiyanenicü, Müpaü cani'aneni, te'utiyaütü, Cürisitu müpaü mütiyuricü.

21 Mücü Cacaüyaritütü canihücütüni que mü'ane mütasiseiriya xeme tame Cürisitusie temüteviyanicü. Mücü heiserie pütasi'upitüa,

22 yuhesie mieme pütasi'u'inüaritüa, ta'iyarisie yu'iyari pütasi'upitüa 'inüaritüme mümasiücünicü tita tahesie mütinaque.

23 Ne nepitahüave Cacaüyari netucari münesinavairienicü xüca neti'itavani que nemaine. Nepacunua 'axa nemücxeretahüavecü. 'Ayumieme Curinitu nepücahetüa tavari.

24 Müpaü tepücahaitüca tetexe'aitüacutü yuri que xemüte'erie. 'Aixüa xecaneuti'uni yuri xete'erietü. Masi müpaü tepaitüca xehamatü tete'uximayatü xemüyutemamaviecacü.

2

1 Müpaü nepütinemaicai 'ana, 'aixüa püca'yüni'queyu xüca tavari nenuanique xehesüa nexehieveritüatü, netinecühüavetü.

2 Xüca nexehieveritüacaque xeme, quepaicü pünesitemavieritüaniqueyu ne. Nexehieveritüacacu que xenetetemavieritüaniqueyu.

3 'Ayumieme xapa müpaü nepütü'utüa, capa nenuayu menesi'uheieveritüanicü müme meuyevese masi memünesitatemavieritüanicü püta. 'Ipaü yuri nepütü'erie yunaime xehepaüsita, xüca nenetemavieca ne xemeta xepüyutemamavieca yunaitü.

4 Cui ne'uximatüarietü 'ana, nesaipünarietü ne'iyarisie müpaü netinixe'u'utüirieni vaüca ne'utasuatü. Peru xemüheieveritüariecacü yanepücatü'utüa, masi müpaü xemütemaiecacü vaüca que nemütixenaqui'erie yanepütü'utüa.

Papuru que müreiyehüviri tevi 'axa mütiyurienecai

5 Xevitü que mütiyurienecai pücanesi'uheieveritüa ne, masi neca'anuhaitüamütü nepaine siquere 'esiva püxeheieveritüa xeme yunaime.

6 Mücüsie catiniunaque que xemüte'itatacuritüacai xe'uyu'enieca.

7 'Ayumieme xepüyüvave masi xemüteheiyehüvirienicü hicü, xepüyüvave xeminütüanicü mücü tevi, capa 'utaxütüarienicü yuheieverietü 'anayuhayevamecü.

8 'Ayumieme vaüriyarica necanixepitüaca xemi-hecüasitüiyanicü que xemüte'inaqui'erie.

9 'Ayumieme müpaü nepütixe'u'utüirie, yanemütimaicacü nex'e'inüatame xüca naim'e hepaüsita yaxetecahuni.

10 Que mü'ane xemüteheuyehüviri, neta yaxaicüa nepüreiyehüviri. Que nemüreiyehüviri, sepa hesiena nemücatihüpacai ne, nexeha'erivatü yanepüreiyehüviri Cürisitu nesixeyiacu,

11 capa Cauyumarie tasicuamanacü. 'Aixüa tepütemate que mütiyuruva 'iya.

Que mütiyu'iyaritüacai Papuru, Türuhasisie 'uyeicatü

12 Mericüsü, Türuhasi necaninuani niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita para nemüticuxatanicü, peru quitenie sepa müreyepiyacai nehiesie mieme Ti'aitamesie que nemütiviya nemüticuxatanicü,

13 nepüca'uxipiecai ne'iyarisie, nemücaheitaxeyavecaicü ne'iva Titu. Nevarutateutüaca masi necaneyeyani Maseruniya cuieyarisiepai.

Que mütihecüatüa Cürisitusie teteviyacacu

14 Masi Cacaüyari pamüpariyusi quepitüarieca. Mücü yuheyemecü pütasihecüatüa Cürisitusie que temüteviya, teüteri vahüxie tasicuvitünetü yu'utüma. Tacümana naisarie müpaü catinihecüatani visi que mü'itüarie Cürisitu xüca maica.

15 Tame 'inüari tecanihümetüni 'üca visi mu'üapaü Cacaüyari que mütatixeyia, temi'eritüacü Cürisitu que müti'ane. Mümeta memütavicueisitüariexime que memütatexeyia, memücuixime meta que memütatexeyia tecani'inüaritüni.

16 Memücuixime vacü tepümüqui'üa temüva'eritüacü que memütecuini, peru müme memütavicueisitüariexime vacü tepütucari'üa temüva'eritüacü que memüte'ayeyuyurini. Mericüte, quepaicü piquema 'icü naim'e.

17 Tame yumüireme vahepaü tepüca'anene. Harerusixi vahepaü tepücatetacuamana Cacaüyari niuquieya tecuxatatü. Masi 'aixüa tetehecüasietü, Cacaüyari que mütareyenü'a, Cacaüyari tasixeyiacu teyüatü, Cürisitusie teteviyatü müpaü tetenicuxatani.

3

Que temüte'uhüritüarie türatu müheca hepaüsita

1 Müpaü te'utiyuatü tavari tete'isutüa para temühecüacacü xemütasimaicacü 'acu. Hipame vahepaü que teteheiyehüva xapa mütasihcüatüacacü temümarivanicü, yaxemüte'u'utüiyarianicü yaxemüteti'utüanicü nusu.

2 Xeme taxapa xecanihümetüni ta'iyarisie müre'uxa. Yunaitü teüteri mepüyüvave memititerüvanicü müpaü memütetimanicü mexexeyiatü.

3 Xecanimasiücünü xeme Cürisitu xapaya xehümetütü yatetehüritüariecacu tame. Mücü xapa tauxicü püca'utüarie, Cacaüyari mayeyuri 'iyarieyacü püta pü'utüarie. Tetesie pücare'uxa, vaisie püta teüteri va'iyarisie püre'uxa.

4 Cürisitu yatatipitüacacu, müpaü tetetamaitü, yuri teteni'erieca Cacaüyarisie.

5 Müpaü te'utiyuatü 'asitepücahaitüca quename tacümana tixaütü teyüvave, tacümana tixaütü temüte'usutüa tepücatecu'eriva. Masi que temüteyüvave, Cacaüyari yatatipitüacacu tepüyüvave.

6 Mücüri que mütatiupitüa, pütasi'uhüritüa türatu hecuame hepaüsita. Peru 'utüarica hepaüsita xEICÜA pücatasi'uhüritüa, masi 'iyarisie mieme hepaüsita püta pütasi'uhüritüa. 'Utüarica hexeyiatü xEICÜA canimümücü, peru yu'iyarisie heixeyiatü tucari canipitüariecamücü.

7 Mücü türatu cümana mümüni visi 'anetü ninuani tețesie müre'uxacai Muisexi que mütiuhüritüarie. 'Ixaherisixi teüteriyari mepüca'yüvavecai memi'ixüarienicü Muisexi huxieya, visi mayexavatücaicü sepa mayeyeiximecai.

8 Mericüte, masi vaücava visi cati'anieni türatu 'iyarisie mümieme xüca hepaüsitana hüritüarieca.

9 Xüca visi 'uyüni yatihüritüariecacu türatu hepaüsita cümana teüteri memütixani'eriva, masi vaücavamecü 'anayuhayevamecü visi pütüyüni yatihüritüariecacu türatu hepaüsita cümana heiserie memüpitüarieca.

10 Mücü meta, tita visi müti'anecai visi pücatiyuxexeyia hicü, 'iya püta cuini mieme visi 'anetü me'ivacü.

11 Tita mayeiximecai visi pü'anecai, peru masi vaücava visi cani'anieni tita mücatixüve.

12 Müpaü yuri temüte'eriecü, 'ayumieme cui tetayetuatü tepütecuxata.

13 Muisexipaü tepüca'yüa, 'ixuriquicü que müreyucunacai 'Ixaherisixi teüteriyari yuheyemecü memüca'ixeyiacü, que mürayeyeiximecai.

14 Mücü teüteri me'u'itutupetü menacüne que memüteyu'iyaritüacai. Hicüque yaxEICÜA mücücü 'ixuriquicü heuyucunatü caniyuhayeva quepaucua mütiterüvarüva Türatu Meripai Mieme xapayari. Pücaheucuyepiva, Cürisitusie tiviyacacu xEICÜA püca'unarüva.

15 Masi hicüque Muisexi xapaya titerüvarüvacacu, mücü 'ixuriqui heuyucunatü canacavüre va'iyarisie.

16 Peru que maine, Quepaucua ta'aurie mave 'itahüaveque Ti'aitame, 'ana heucunatü caninavaiyariemücü, 'anuyütü, müpaü pü'ane.

17 Mericüsü Ti'aitame haitü 'iyari canixatani. Haque Ti'aitame 'iyarieya meyeica, tevi caniyünü'aca mana.

18 Tame tanaitü tahüxie caheucunacacu tepihēcüata Ti'aitame visi que müti'ane, sepa yüxaüyemecü, xicürisie que mütihecüata tevi. 'Ayumieme tepücupasiva, visi te'ananetü tepacünirüme, hepaüna te'ananetü tetetaxexeyatü tete'acünirüme. Ti'aitame 'iyaritütü müpaü catiniyuriene.

4

1 'Ayumieme müpaü tetehütüarietü tepücavaüripie, masi que temüteneimayasio tepüyüa.

2 Peuyevese hipatü memüyuteteviyanicü 'avie que memüteyurie, peru tame tecateniutixani'erieni mücü naima. 'Atepüca'u'uva teteta'irüviyatü, ha tepüca'inütüa Cacaüyari niuquieya, que mütivaiyacü püta tetecuxatatü. Masiücüme tepeyeitüa tita yuri müraine, Cacaüyari tasixeyacacu tepütahecüata, yunaitü teüteri yu'iyarisie müpaü memütemaicacü quename yuri.

3 Taniuqui 'aixüa manuyüne sepa meucunama, memütümaiariexime que memüte'i'enie xeicüa caneucunaca.

4 Hicü miemete vacacaüyari canivacüpiriyaxüani müme yuri memücate'erie que memüteyumate yu'iyarisie, capa hecüariya me'uxeiyacü, niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu que mütimarive manuyüne que mütivahecüariviyaqueyu. Mücü Cürisitu Cacaüyari cani'inüariyatüni, hepaüna pütüyuxexeya.

5 Mücü meta, tame tepücatecuxata tahepaüsita, masi müpaü püta tepütecuxata, quename Cürisitu Quesusi ti'aitame hücü te'utiyuatü, quename tame xeparevivamete tehüme Cürisitusüa temümiemetecü te'utiyuatü.

6 Que mü'ane Cacaüyaritütü müpaü mutayü, Hecüariya yüvipa que'uneni, 'utaitü, mücütütü catanihecüariyani ta'iyarisie. 'Ayumieme yatete'imaitü Cacaüyari que mütimarive, Cürisitusie que mütimasiücü, tecanihecüariviyarieca.

Que temüte'ayeyuyuri yuri tete'erietü

7 'Icü naitü cui püraye'axe, peru haxuta tecaneixeyiani xeicüa 'icü türücarिया, mümasiücünicü Cacaüyarisüa mümiemecü, tahesüa mücamiemecü.

8 Sepa naimecü temü'uximatüarie, tepücaha'ivarie. Sepa 'asitemücatemate que temüteyuriene, tepücavaüripie.

9 Sepa temeutaveiyariexüa, tepücacu'eiriva. Sepa tematixüriya, tepüca'utümaiari.

10 Taheyemecü tepücuixime tavaiyarisie, Quesusi que mütiümü. 'Ayumieme tucari canimasiücüni tavaiyarisie, Quesusi que mürayeyuri canimasiücüni.

11 Tame temayeyuyuri taheyemecü teniyetuiyani temücuinicü Qesusisüa temümiemetecü, mümasiücünicü tavaiyarisie que mürayeyuri Qesusi, sepa temücuixime.

12 'Ayumieme tecuiximetü tecaniyüaca, xemesü xe'ayeyuyuritü xepüyüa.

13 Que müre'uxa, Yuri nepütiuta'erie, 'ayumieme neputaniu 'anuyütü, tameta yaxaicüa tepüte'u'iyari. Yuri tepüte'erie, 'ayumieme teputiniuca

14 müpaü tetemaitü, que mü'ane menucuquetüa Ti'aitame Qesusi, mücü catananucu'uitüamücü tameta Qesusipaü, xehamame meta catanaye'atüamücü yuhesüa.

15 Müpaü naitü catiniyümücü xehesie mieme. 'Ayumieme mücü yeme 'aixüa tiuca'iyaritü yumüireme vahesie mieme, pamüpariyusi canipitüariecamücü. Mücücü Cacaüyari visi que müti'ane canicuxaxasivamücü.

16 'Ayumieme tepücavaüripie. Sepa herie temütipünirüme, tateüta tecanihecuariyariECA tucaricü.

17 Pücahahete, que temüte'uximatüarie hicü, 'epücareutere. Peru yatete'uximatüarieme, taheyemecü cui visi 'anemecü tepü'icatüariECA mücaxüvecü.

18 Peru tepüca'icuvautüve tita temütexeyia, tita temücatexeyiavave püta tecanicuvautüveni. Tita temütexeyia 'apücatiterive, tita temücatexeyiavave püta yuheyemecü 'apütiterive.

5

1 Müpaü tecatenimaica, xüca ca'unarieni 'icü xamaru haque temayetei 'ena cuiepa, qui tecanexeyiani Cacaüyari mütasipitüa mamacü mücaveviya yuheyemecü 'amuve muyuavisie.

2 Mücü meta, müpaü te'ananetü teniu'aivani te'itücutü haque temayeteni taheima mieme.

3 Müpaü tete'itüme yemecü tepücamamaveni.

4 'Icü xamarutüa te'ayetetü teniu'aivani tesaipünetü. Tasüari tecaheutaquemaripicutü, masi tepeitücuni, tita mürayeyuri yuhesie mixeviriyanicü tita mütimüxime.

5 Mericüte, Cacaüyari canihücütüni que mü'ane müta'utivevie müpaü mütiyünicü. Mücüta yu'iyari cataniupitüani 'inüaritüme mümasiücünicü tita tahesie müтинаque.

6 'Ayumieme ta'iyari tepucayesa taheyemecü. Müpaü tepütemate, mexi tavaiyarisie te'u'uva, Ti'aitamesüa tepüca'u'uva.

7 Yuri tete'erietü tecaniu'uvani, te'ixeyatü tepüca'u'uva.

8 'Ayumieme ta'iyari tepucayesa, tepütavaüriya masi temicu'eirienicü tavaiyari, Ti'aitamesüa püta teme'uvanicü.

9 'Ayumiemeta tecanitamexütüaca teminaqui'aritüanicü sepa 'uva temu'uva sepa hesüana temu'uva.

10 Caneuyevecani tanaitü temasiücütü temayeitüarientü Cürisitu 'uvenieya hüxie haque mütaticu'ivaviya, taxexütü temüte'apiniyarientü 'aixüa que temüte'uyuri'axa que temüte'uyuri, tavaiyarisie te'u'uvatü que temüte'uyuri.

Que temütehüritüarie, temütecuxatanicü, teüteri Cacaüyarimatü 'aixüa memüteyuxeiyanicü

11 'Ayumieme müpaü tetemaitü, müpaü que müreuyevese müreiyehüvirientü Ti'aitame, yuri teteniva'eritüaca teüteri. Tecanimasiücünü Cacaüyari que mütatixeiya. Yuri tepüte'erie quename temasiücü xemeta que xemütatexeiya, que xemüteyumate yu'iyarisie.

12 Müpaü te'utiyuatü tavari tepüca'isutüa tetahecüatatü xemütasimaicacü. Masi müpaü te'utiyuatü tecanixepitüaca 'aixüa xemutiyanenicü xetasiha'erivatü, niuqui xemex-eiyanicü cümana xemüvata'eiyacü müme herie mieme x-icüa meha'erivatü 'aixüa memutiyuane yuhepaüsita, 'iyarisie mieme memücaha'eriva 'aixüa me'utiyuatü yuhepaüsita.

13 Sepa 'asitemücatemate, Cacaüyarisie mieme teniyüaca. Me sepa temütemaivave, xehesie mieme tepüyüa.

14 Cürisitu mütasinaqui'eriecü, 'ayumieme tinaquemecü tepüyüa, tepüca'yüvave yücü temüteyuriecacü. Müpaü masi tepütehetime, xevitü yunaima vahesie mieme caniumüni, 'ayumieme yunaitü mepucui.

15 Mücü meta, yunaima vahesie mieme pümü, müme memayeyuyuri yuhesie mieme memüca'ayeyuyurinicüri, que mü'ane vahesie mieme mumü manucuquetüarie, mücüsie memiemetetütü püta memüyüacacü.

16 'Ayumieme hicü xeime tepücamate teüteri que memüte'imate. Sepa temimaicai Cürisitu teüteri que memütehe'eriva, hicü müpaü tetehe'erivatü tepüca'imate.

17 'Ayumieme xüca Cürisitusie tiviyani, yücü 'anetü tini-unetüarieni. Tita meripai mütimieme cananucayune. Camü, naitü yücü 'anetü nayani.

18 'Icü naime Cacaüyari catiniusutüani. Mücü pütasi'upitüa 'aixüa temütetaxeiyanicü hamatüana, Cürisitu müpaü mütiuyuricü. Cataniuhüritüani temütecuxatanicü, hipatüta hamatüana 'aixüa memüteyuxeiyanicü,

19 müpaü te'utiyuatü, Cacaüyari Cürisitusie tiviyatü müpaü pütivapitüa cuiapa memütama hamatüana 'aixüa memüteyuxeiyanicü, vahesie pücatiuhüpa'axa memüte'uyuricü, masi pütasi'uyetuiuri mücü niuqui 'aixüa que temütetaxeiya hamatüana manuyüne, te'utiyuatü.

²⁰ 'Ayumieme Cürisitu nü'arimama tecanihümetüni, hesiena mieme tecaniutiniucani, müpaü tetemaitü, Cacaüyari canixetuicani müpaü te'utiyuanecacu, Cürisitusie mieme te'utiniütü vaüriyarica tecanixepitüaca, Cacaüyarimatü 'aixüa xemüteyuxeiyanicü.

²¹ Que mü'ane 'axa mücatiyurievecai Cacaüyari müpaü piyuri 'axa tiyuruvamepaü mü'itüarienicü tahesie mieme, tame hesiena teteviyatü heiserie temexeiyanicü Cacaüyari heiserie que mütiyupitüva.

6

¹ Mücü meta, hamatüana müpaü tete'uximayatü, vaüriyarica tecanixepitüaca xeme, xe'itanaqui'erieme tita Cacaüyari mütixemicua 'aixüa tiuca'iyaritü, xüanacüa xemüca'itanaqui'erienicü.

² Müpaü paine,
Tucari 'aixüa mü'anesie
Nemaniu'enieni,
Tucari 'aye'acu
Xemütavicueisitüarienicü
Nemaniu'parevieni.

Camü hicü tucari 'aixüa mü'ane canihücütüni, camü hicü tucari canaye'ani xemütavicueisitüarienicü.

³ Ni xeime tepüca'ucununuitüva tixaütü hepaüsita, 'icü hüritüarica capa 'useviximariecacü que temütehüritüarie.

⁴ Masi Cacaüyari teparevivamete tehümetütü naimecü tepütahecüata. Vaüca tepüte'uca'eniva te'uximatüarietü, teteheuyehuatü, tetatexietüvetü,

⁵ tecuveivatü, te'anutaxürivatü, teüteri meyuxamuri-etüvecacu, tete'uximayatü, tucari tecahütü cusicü 'icuaicü.

⁶ Tepü'itiya, tepütemate tita müreuyevese, müixa tepüvanevie hipame, 'aixüa tepüte'u'iyari, 'Iyari Mütiyupata tepexeiya, yacü tepücatetacanaqui'erie,

⁷ yuri tepütecuxata, Cacaüyari türücariyaya tepexeiya, heiserie temupitüarietü cuya tepüaya tepupitüarie naisata mieme cümana temütacuitüveni.

⁸ Visi tetexeyarietü 'axa tetexeyarietü yaxaicüa tepüyüa, 'axa tetecuxaxasivatü 'aixüa tetecuxaxasivatü yaxaicüa tepüyüa. 'Irümari tepüxasiva peru yuri tepütecuxata,

⁹ quename tecamariva meputiyuane peru yunaitü mepütasimate, quename tecuixime meputiyuane peru camü tepayeyuyuri, quename tetatacuritüariexime meputiyuane peru tepücacui'iva,

¹⁰ tepütaheiveri peru taheyemecü tepütatemamavi, tepüpüvüresixi peru xicusixi tepüvarayeitüva yumüireme, tixaütü tepücatehexeiya peru naitü pütitapini.

11 'Aixüa 'iyaricü tepütexecuxaxatüva Curinitutari, yeme ta'iyari 'apüneüna que temütexenaqui'erie.

12 Que temütexexeya, ta'iyari pücašaipüne, xeme püta xepüyusaipüna yu'iyarisie.

13 Mericüte, netüriyama que nemütivacühüaveniqueyu, müpaü nepütixetahüave, yaxaicüa xequeteneuyuri que temüxeyurie, xe'iyari 'amütanerecü.

Cacaüyari mayeyuri tuquieya que temütehüme

14 Yuri memücate'erie vahamatü xepücayuševiriyani. Titari rexeiya tita mütiheiserie tita 'aisica mütitisanamatü. Que tiyuxevini hecüariyamatü yüriya.

15 Que meteyu'enie Cürisitu xeime cacaüyari 'axa mü'anematü. Tita tinaque tevi yuri müti'eriesie 'axeicüa yuri mücati'eriesie.

16 Cacaüyari tuquitana que metenaque tetexi cacaüyarixi. Pücaüvesietü. Tame Cacaüyari mayeyuri tuquieya tecanihümetüni, que mutayü Cacaüyari,

Vahesüa neniucaimücü
Vasata neniuyeicamücü
Vacacaüyari nepühücütüni,
Müme neteüterima mepühümetüni.

17 'Ayumieme müpaü paine,

Vasata xequenayecüneca,

Xequeneyupata

Canaineni Ti'aitame,

Xepüca'imayüani

Tita mücati'itiya.

Xüca müpaü xeteyurieca

Neri nenixetanaqui'erimücü

18 Xe'uquiyari necanayeimücü,

Xeme nenivema

'Uquisi 'ucari

Xecanacünicuni

Canaineni Ti'aitame

Nai mütürücaüye.

7

1 Mericüte nenaqui'erima, müpaü temüte'utahüavariyecü quename müpaü tiyurieni, tepüta'itieca naimie mütiyusevixima tavaiyarisie ta'iyarisie. Tepaye'axüaximeni tepasietü Cacaüyarisie mieme, teteheiyehüvirietü.

Papuru que mütiyutemaviecai, Curinitutari mete'uhayevacu que memütteyuriecai

2 Yu'iyari 'axequeneutaneriya xemütasinaqui'eriecacü. Ni xeime 'axa tepüca'uyuri, tixaü tepücate'inavairi xeime, tepüca'icuananaxü ni xeime.

³ Müpaü que nemaine, xehesie nemütiuhüpanicü 'asinepücahaine. Meripai müpaü nepütixecühüavecai quename ta'iyarisie texeha'eriva, quename 'axeicüa tetaxevi sepa temücuini sepa temayeyuyurini.

⁴ Müremecü nepücaneyaritä xehepaüsita, cui 'aixüa nepüticuxata xehepaüsita. Sepa naimecü temü'uximatüarie, nepaye'a nenütüarietü, panayuhayeva netemavierica.

⁵ Mericüsü Maseruniya cuieyarisie te'u'axüaca tepüca'uxipivavecai tavaiyarisie, naimecü masi tecani'uximatüariecaitüni. Ta'aurie pütüyucinecai, tateüta tepümamacai.

⁶ Perusü que mü'ane Cacaüyaritütü müvanütüva müme memüyuheiverie, mücü cataniunütüani tameta, Titu munuacü.

⁷ Munuacü xEICÜA pücatixaü, masi mücü munütüariecÜ xehepaüsitata tepunütüarie tame, taticuxaxatüvacacu Titu que xemütatexeyiaqueyu, que xemüteyuheiverie, que xemüteyumexütüa nehiesie mieme. 'Ayumieme ne masi yemecü nepünetemaviecai.

⁸ Ne xapacü sepa nemüxe'uheiveritüa, yücü nepücatinecühüave. Sepa yücü nemütinecühüavecai 'ana, müpaü netimaitü mücü xapa müxe'uheiveritüacü siqueresü yapäumexa,

⁹ peru hicü masi nepünetemavie. XemuheiveritüariecÜ, mücücü nepücanetemavie. Masi yaxete'uheiveritüarieca xemüte'uhayevaxücü que xemüteyuriecai, 'ayumieme nepünetemavie. Cacaüyari tixepitüacacu xecaniuheiveritüarieni, 'ayumieme tixaü xepücate'utümayaxü müpaü temüte'uyuricü.

¹⁰ Xüca yuheiverieca Cacaüyari tipitüacacu, pütihayeva que mütiyurienecai, pütavicueisitüarienita. Tihayevame que mütiyurienecai, tavori 'axa pücatiyücühüaveni yamütiuhayevaxücü. Me xüca yuheiverieca cuiepa memütama vahepaü xEICÜA, püpütüarieni mumünicü.

¹¹ Neuxei que mütiuyü quepaucua Cacaüyari müxe'upitüa xemüyuheiveriecacü. Mücücü xepuyuvaüri, mücü meta, xepüyutahecüataxü yuniuqui, xepüyuyehexaxü, xeputimama. 'Ana xepünesixeyiacucai, xepüyumexütüacai, 'aixüa xepiyuri naimie. Naimecü xeniyuhecüatani xemü'itiyacü mücü que mütiuyücü.

¹² Mericüte, müpaü nepütixe'u'utüiri, peru que mü'ane yu'iva 'axa muyuri neha'erivatü xEICÜA nepücatiu'utüa, que mü'ane 'axa mu'itüarie neha'erivatü xEICÜA nepücatiu'utüa. Xeme yücümana müpaü xemütemaicacü que xemüteyuvaüriya tahesie mieme Cacaüyari xexeyiacacu, 'ayumieme yanepütü'utüa.

¹³ Müpaü mütiuyücü, 'ayumieme tepunütüarie tame.

Mücü meta, tame müpaü tete'unütüarieca, masi vaüca tenitatemamaviecaitüni Titu müyutemaviecaicü, yunaitü cayuvatü xemipitüacü 'iyarieyasie.

14 'Aixüa que nemütitaxatüa xehepaüsita, nepüca'utevijasitüarie nenuqui hepaüsita. Masi yaxaicüa yuri que temütexecuxaxatüvacai naimecü, müpaüta caniyuritücaitüni 'aixüa que temüte'itaxatüa Titu.

15 Mücüta cuini mieme masi canixenaqui'erieca xeha'erivatü yaxemütecahucü yunaitü, xeha'erivatü que xemüte'itanaqui'eri xe'umamatü xe'uyüyüacatü.

16 Neta nepünetemavi nemüyüvecü ne'iyari nemeucayesacü xehepaüsita naimecü.

8

Tumini que memüte'ucuxeüri Cacaüyari teüterimama vahesie mieme

1 Tepütexetaxatüaniqueyu ta'ivama, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü que mütivarupitüa müme memeyutixexeüriva Maseruniya cuieyarisie memütevamicuanicü hipame.

2 Vaücava mepü'inüasietüve me'uximatüarietü, peru cananayuhayevani vatemavierica. Sepa yemecü memüpüvüresixi, mepimüiriyaxü 'aixüa 'iyaricü que memütevamicuacai.

3 Que nemütüinerixü yanepütihecüata. Que memüteyüvavecai xEICÜA nepücahaine, masi yemecü mepüca'uyuticueri que memütevamicuacai hipame. Yücümana

4 vaüriyarica metasipitüatü mecataniutavavirieni müpaü temütevataunicü, mevaparevietü memüyuxevinicü Cacaüyari teüterimama vahamatü.

5 Que temütecu'erivacai müpaü memüteyurieniquecaicü yamepücate'uyuri. Masi meniuyuetuani meri Ti'aitame mütiva'aitüanicü, tameta temüteva'aitüanicü müpaü mütinaquecü Cacaüyari.

6 'Ayumieme Titu vaüriyarica tecaniupitüani 'icü 'imiquieri müraye'atüanicü xeme xehesüata mücü meripai misütüacü 'ixeürietü.

7 Vaücava naitü tinimüiriyarümeni xehesie mieme que xemüteyurie, yuri xete'erietü, xetecuxatatü, xetematetü tita müreuyevese, naimecü xeyuvaüriyatü texenaqui'eriecacu. Mericüte, yaxaicüa 'icü 'imiquierita xequeneutimüiriya.

8 Netixe'aitüatü 'asinepüca'utaine hicü. Masi hipatü müpaü memüteyuvaüriyacü, nex'e'inüatatü nepaine, xüca hecüasieca quename xemeta xeteyucanaqui'erie.

9 Xeme müpaü xepütehetima 'aixüa que mütiuca'iyari Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu. Mücü sepa müxicütücai,

xehesie mieme puvüre nayuyeitüani, xeme xicusixi xemacünecü, 'iya puvüre matüacü.

¹⁰ 'Icü hepaüsita que nemüticu'eriva müpaü netinixe'utaxatüani. 'Aicü xepuyuvaüri xemisutüanicü müpaü xeteyurietü, 'anata xepisutüa. Mericüte, hicü 'aixüa caniyümücü xehesie mieme xüca müpaü xeteyurieni,

¹¹ xüca müpaü xete'aye'atüani que xemüteyurie. Xe'iyari que mü'anenecai müpaü xemüteyuvaüriyanicü, müpaüta xequete-naye'atüaca, que xemüteyüvave.

¹² Xüca ra'iyari yati'aneni, tita mürexeiya pünaqui'erivani, sepa tixaütü mücarexeiya.

¹³ Peru müpaü nepücahaine hipatü memü'icapiyanicü xeme xemücuanimasitüarienicü,

¹⁴ masi müyeyesitüarienicü hicü nepaine. Tita müranuyuhayeva xehesie mieme hicü, mücücü xequeniva-parevieca müme memüteheuyehüva, mümeta 'uxa'atüni varie vahesie mieme 'anayuhayevame mücücü memüxepareviecacü xeme que xemüteheuyehüaca meyeyesitüarienicü,

¹⁵ yaxaicüa que müre'uxa, Que mü'ane vaüca mütiucuxeüri, püca'anayuhayevaxü. Que mü'ane 'esiva mütiucuxeüri, tixaütü pücareuyehüacai.

Titu

¹⁶ Pamüpariyusi necanipitüaca que mü'ane Cacaüyaritütü müpaü mipitüa Titu yu'iyarisie müpaü mütiyuvaüriyanicü xehesie mieme tahepaü.

¹⁷ Cataniu'enieni vaüriyarica que temüte'ipitüa, peru yemecü masi müyuvaüriyacaicü, yücümana xehesüa püyemie.

¹⁸ Hamatüana tenenunü'acuni ta'iva mümariva niuqui 'aixüa manuyüne que müticuxata, yunaitü memüyutixexeüriva memeitima naisarie.

¹⁹ Mücü meta, memüyutixexeüriva mecanenayexeiya tahamatü muyeicanicü 'icü 'imiquieri manu'üiyanicü que temütehüritüarie, Ti'aitame hepaüsita 'aixüa müticuxaxasivanicü, temümasiücünicü tameta que temütetavaüriya.

²⁰ Müpaü tepütetacuerivayurie, xevitü capa niuquixiecacü 'icü 'imiquieri hepaüsita que mütivaücava cümana temühüritüarie.

²¹ Tita 'aixüa müti'ane, mücücü tepütamexütüa Ti'aitame que mütatixeiya, teüteri meta que memütatexeiya.

²² Vahamame tenenunü'acuni xeime ta'iva. Müixa te'ita'inüatata müiremecü, tepeitima que mütiyuvaüriya. Hicüsüta masi püyuvaüriya, müiremecü yuri müti'eriecü xehesie.

²³ Titu hepaüsita, müpaü nepütixecühüaveni nehamatü müyuxevicü, nehamatü müti'uximayacü xehesüa. Ta'ivama

vahepaüsita, müpaü nepütixecühüaveni memüyutixexeüriva vanü'arima memühümecü, vacümana Cürisitu ve'eme mücuxasivacü.

²⁴ 'Ime xequenivahecüasitüiyani quename yuri que xemüteyucanaqui'erie, quename yuri 'aixüa que temütevacühüave xehepaüsita, xaüsie memeyutixexeüriva mexexeyacacu.

9

Tuminicü que memütevaparevieniquecai 'ivamarixi

¹ Mericüsü, müpaü que xemüte'icuxeürie Cacaüyari teüterimama vahesie mieme, tavori niuqui pücaheuyevese mücü hepaüsita para nemütixeti'utüriecacü.

² Ne müpaü nepütimate que xemüteyuvaüriya, 'ayumieme 'aixüa nepütivacuxaxatüva Maseruniyatari xehepaüsita. Müpaü nepütivacühüave, 'Acaiyatari 'aicü mepüha'arisiecai müpaü memüteyuriecacü. Müpaü xemüteyumexütüacü xeme mümeta mepüyumexütüa yumüretü.

³ Nenivaranunü'amücü ta'ivama capa xüanacüa 'ayanicü tita 'aixüa nemütivacuxaxatüva xehepaüsita, tita xemüte'ucuxeürie, mücü nexatatü. Peuyevese masi xemücuha'arisienicü yaxaicüa que nemütivacühüavecai xehepaüsita.

⁴ Maseruniyatari ne'utüma xüca me'u'axüani, müme xüca mexe'utaxeiyaque xecaha'arisiecame, tepütateteviyaniqueyu tame müpaü yuri tete'erieme xehepaüsita. Que xemüteyuteteviyaniqueyu xeme 'asitepüca'utiyuane.

⁵ 'Ayumieme müpaü nepüticu'eriva meuyevesecü vaüriyarica nemüvapitüanicü ta'ivama memünesi'anuhaisitüiyacü xehesüapai, memüxecuha'arisitüanicü müpaü 'aixüa que xemüteyuriecucacü meripaitü xemüvamicuanicü hipame. Peuyevese mücuha'arisienicü xe'iyari ya'anecacu, yuhesie mieme xe'icueriecacu pücatixaü.

⁶ 'Icü xEICÜa, que mü'ane 'esipaüme muca'esa 'icuerietü yu'imüari, 'esipaüme xEICÜa canica'isanamücü. Que mü'ane naima tatuatü mica'esa, mücü 'anayuhayevame püca'isana.

⁷ Yuxexütü matüaripai yücümana que memüteheitima yu'iyarisie, müpaü mequeteheyurieca, mecayuheiverietü meviyariecame mecayuerietü, müpaü püta mequetevam-icüani. Cacaüyari caninaqui'erieca que mü'ane yutemavietü mütivamicüa.

⁸ Cacaüyari caniyüveni mimüiriyani tita mütixepitüa 'aixüa tiuca'iyaritü, manayuhayevanicü. Xüca müpaü 'aneni, yuheyemecü naitü müreyevese xepütehexeyani, xepüyüvaveni 'aixüa xemüteyuriecacü naimesie,

⁹ que müre'uxa,

Canenuxürietüyani naisarie,
Tinivarumini memüteheuyehüacai,
Heiseriemecü yaticamietü

Tita mütiuyuri

Yuheyemecü 'epütiterive.

¹⁰ Que mü'ane 'imüari mimicua 'esame, 'icuai mütasimicua müticuaiyanicü, mücü püxemicuanita xeme, pütimüiriyani tita xemüte'uca'esa pixuaveritüani tita mütiutixuxuavere heiseriemecü yaxemütecahucü.

¹¹ Naime hepaüsita xicusixi xepayeitüarieni yeme 'aixüa 'iyaricü xemütevamicuanicü hipame. Que temüteyurie, müpaü xetevamicuayu, pamüpariyusi canipitüariecamücü Cacaüyari.

¹² Müpaü xetevaparevietü yu'uximayasicacü xepüvaraye'atüani que memüteheuyehüva Cacaüyari teüterimama hicü. Mücü heima 'aixüa püyünita, yumüiretü pamüpariyusi memipitüacü Cacaüyari.

¹³ Xeme xepümasiücü que xemüte'u'inüasie müpaü xemütevaparevecü. 'Ayumieme 'aixüa meniutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita yaxemütecahucü, yaxaicüa que xemüteyuhecüata quename niuquisie xeteviya Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyünesie, 'aixüa 'iyaricü xemüvarumicü müme hipameta yunaimé.

¹⁴ Mümerita xehesie mieme quepaucua memüyutineneviva mecanixehive'eriecacuni, Cacaüyari cui 'aixüa mütiuca'iyaricü xehesie mieme.

¹⁵ Pamüpariyusi quepitüariéca Cacaüyari, müpaü mütatiumicü que temücateyüvave yatemütehecüatanicü.

10

Papuru yuhesie mieme que mütiutaniu, que müreye'atüa yühürütüarica 'utaitü

¹ Neri Papuru nehücütütü vaüriyarica necanix-epitüacaqueyu. Cürisitu mümaxiucü müca'ayu'eriyacü, müpaü nepaine. Tahüxie te'utinierécacu tixaütü nepücatihücü xeniu xehesüa ne'uyeicatü, teva ne'uyeicatü nepane'erिया püta que nemütixecühüave xeniu. Yane'aretü xeniu nepaine.

² Mericüte, nepüxevaviri mücaheuyevécanicü nemüxetahüavecü ne'ane'eriyatü xehesüa nenuame, sepa müpaü nemütimate, xüca 'aixüa 'aneme ne'erieca nemüyüvecü nemane'eriyanicü hipame vahepaüsita, vaisie teteviyatü te'u'uvame memütasi'erie, müme vahepaüsita.

³ Sepa 'atemu'uva tavaiyarisie, vaisie teteviyatü tepücatacuitüve.

4 Vaisie pücamieme cuya tepüaya cümana temütacuitüve. Pütürücavi püta Cacaüyarisie mieme, temica'unaxüanicü cuyaxi vaqui.

5 'Iyaritüarica tenica'unarümeni que memüteyücühüave teüteri, sepa que mütitita Cacaüyari müraye'unie memüca'imaicacü, mücü tecanica'unarümeni. Naime 'iyaritüarica tepanutahüva yamüticamienicü Cürisitu que maine.

6 Taheyemecü tepüha'arisie temüvatatacuritüanicü yunaimememücayuvaüriya yamemütecahunicü, xe'aye'atüarieyu xeme yaxetecahutü.

7 Xequeneuxeiya tita xehüxie müraniere. Xevitü xüca yu'iyarisie Cürisitusüa mieme yu'erieca, müpaüta masi yu'iyarisie quetiyücühüaveni, mücü Cürisitusüa que mütimieme, tameta hesüana tepümiemete.

8 'Icü heiserie temexeiya tame, Ti'aitame müpaü pünetiupitüa nemüxetürücarianicü, nemüxeca'unaxüanicü müpaü pücanetiupitüa. Mericüte, xüca 'esiva ne'anuyehaitürüveni ve'eme nenexatatü 'icü heiserie temexeyacü, nepücaneteviyani müpaü ne'utaitü.

9 'Aixüa pücaüni xüca nexemariutame ne'erivani xapacü.

10 Müpaü püraniuva, xapacü que maine pahete pütürücavi, peru yuvaïyarisie 'uva 'uyeicatü 'asipücaüve, yuniuquisie püxani'eriva.

11 Müpaü quetiyücühüaveni que mü'ane müya maine, que temü'anene taniuquisie xapa tevevietü teva te'u'uvatü, müpaü yaxeycüa tepüteyurieni 'ate'u'uvatü.

12 Mücü meta, tame tepücatavaüriya temütacayasanicü müme va'aurie, temüta'inüatanicü vahepaü te'ananetü, müme yuhesie mieme memüyuhecüata memümarivanicü. Müme masi memüyuti'inüatacü yu'inüaricü, yücümana memüyuxeyacü meyu'inüatatüvetü, 'asimepücatemaivave.

13 Tame püta ve'emete que temütetaxata, que müreyü haque temücahe'aitüarie 'asitepücahaitüca. Masi Cacaüyari que mütare'inüasiri, mana que müreyü tepütecuxata tetaxatatü. 'Asita xehesüapaitü tepu'inüasïarie.

14 Xüca xehesüa tecahüritüariecaque, tepanuyehaitürüveniqueyu müpaü te'utiyuatü, peru tame meri tepu'axüa xehesüa niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyüne tecuxatatü.

15 'Ayumieme tahepaüsita que temütecuxata, que müreyü haque temücahe'aitüarie 'asitepücatecuxata. Hipatü que memüte'uximaya hepaüsita, 'asitepücahaitüca quename tame püta müpaü tete'uyuri tehaitü. Mücü meta, müpaü yuri tecateni'erieca xehepaüsita, quepaucua xemutixuxuavereni yuri xete'erietü, 'ana tepücasaipüneni xehesüa xeycüa

temüte'uximayacacü. Naisarie püta haque teme'inüasiyarie, mana tepüte'uximayaca.

¹⁶ 'Asita xevaritapaitü niuqui 'aixüa manuyüne tepücuxatani. Peru haque xevitü meye'atüa yühüritüarica que müre'inüasiyarie, 'asitepücahaitücani quename tame püta müpaü tete'uyuri.

¹⁷ Masisü niuqui que maine, Que mü'ane ve'eme müxatamücü, Ti'aitame quexatani ve'emetüme.

¹⁸ Que mü'ane yücümana müyuhecüata, мүcü pücamasiүcү que mütiu'inüasie, masi que mü'ane mütiuhecüata Ti'aitame, мүcü püta pümasiүcү que mütiu'inüasie.

11

Müme yacü xeicüa memütexaxatametetücai

¹ Xüca xenesitanevienique tüma yareutevitü mexi tevi 'asimücatimatepaü neticuxata 'esiva. Tasüari xepünesitanevieni.

² Cacaüyari que mütiyumexüitüa xehesie mieme, neta müpaü nepütinemexüitüa xehesie mieme, 'ayumieme müpaü nepaine. Nepüxeyetua xeimesüa, Cürisitumatü xemüyuxevinicü, yaxaicüa 'üimari mücaxuriqui que mütiviquitüariva 'uqui yuxevitü xeicüa mitivitünicü.

³ Ne nepüma capa xe'useviximarienicü que xemüteyücühüave yu'iyarisie, yaxaicüa мүcü cu que müti'irüviyaxü 'Eva. Me xüca müpaü tiuyünique, xe'iyari pücayuxeviniqueyu, Cürisitusie xeicüa xepücateviyaniqueyu, xepüca'itiyacaqueyu.

⁴ Cari 'aixüa 'anemecü xecanitanevieni xüca xevitü nuani xeime Qesusi yücü mü'ane cuxatatü tame temüca'ixatacai, me xüca xecuxaxatüvani xeime 'iyari yücü mü'ane xeheixeyatü xemacü necü xemüca'itanaqui'erivave, me xüca niuqui 'aixüa manuyüne yücü mü'ane xecuxaxatüvani xemüca'itanaqui'erivavecai. Xüari xepinevie müya müticuxata.

⁵ Ne müpaü nepüticu'eriva, müme cuini mieme vaniu memünü'arisixi, müme tixaütü mepücatehexeiya neta que nemücareixeiya.

⁶ Sepa que mü'ane mücaniuepaü nemüticuxata, tevi 'asimücatimatepaü nepüca'ane que nemütimaive. Masi naimecü, que temü'anene yatepütexehecüasitüiya, yunaitü que memütatexeiya.

⁷ Me queri 'axa netiuyuri quepaucua tixaütü necatihücütütü nemaneyeitüa xeme püta tixaütü xehümetütü xemayeitüarienicü. Queri 'axa netiuyuri necaxecuetatüatü nemüxecuxaxatüvanicü Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne.

8 Xaüsie memeyutixexeüriva nenivanavanecaitüni yacütütü, vatumini nenaqui'erietü, xehesie mieme nemüti'uximayacacü.

9 Xehesüa ne'uyeicatü quepaucua nemüreyehüacai, nepücaxe'uximatüacai ni xeime. Que nemüreyehüacai mepünete'umicuacai ta'ivama Maseruniasie memeyecü. Müpaü netiyurienetü naimecü nepücanetauniecai nemüxe'uximatüanicü, müpaüta yaxeicüa nepütiyurienei.

10 Yuri que maine Cürisitu, neta yuri nepaine. 'Ayumieme müpaü nepaine, yemecü nepücanenarieca müpaü netinexatatu naisarie 'Acaiya 'eristaruyarisie.

11 Titayari müpaü netinemat. Nemüxenaqui'eriecü 'ayumieme müpaü nepütinemat. Cacaüyari müpaü pütimate que nemütixenaqui'erie.

12 Que nemütiyuriene, yaxeicüa müpaü nepütiyurienei. Müme memisutüaniqueyu tahepaü metexeyarietü, ve'emete que memüteyuxataniqueyu, müpaü netiyurienetü necanivanenasitüiyamücü müme.

13 Müya memü'anene mepüte'itava, yacü xeicüa mecaninü'arisixitüni. Mepü'irümarisixi masi que memüte'uximaya, sepa memuyupata Cürisitu nü'arimama vahepaü memüteyuxexeyanicü.

14 Mücücü tepücahüxiya. 'Asita Cauyumarieta puyupata hecüaripa mieme niuqui tuayamepaü mütiyuxexeyanicü.

15 'Ayumieme mariveme tepüca'erie xüca müme hesiena mieme memüte'uximaya me'uyupata, müme tita mütiheiseriesie mieme memüte'uximaya vahepaü memüteyuxexeyanicü. Müpaü mepüte'aye'axüani, que memüte'uximaya müpaü mepüpitiarieni.

Papuru que mütiucuinixü nü'ari mühücütücaicü

16 Tavari müpaü nepütayüni, capa xevitü 'asinecatimaicame nesi'eriecacü. Mesü xüca müpaü neti'erivani, sepa 'asinemücatimate, siqueresü xequeneneutanaqui'erie, ve'eme nemünexatanicü 'esiva yacütütü.

17 Que nemüticuxata hicü, Ti'aitame que müticuxata 'asinepücahaine, masi que mü'ane 'asimücatimatepaü, que mü'ane ve'eme müyuxatapaü müpaü yuri ti'erietü yuhepaüsita, müpaü püta nepaine.

18 Yümüretü ve'emete mepüyuxata tita yuvaiyarisie mütimieme meṭeḥa'erivatü xeicüa. Mericüte neta xüari vahepaü yacütütü ve'eme nepünexatani.

19 Cari xeme xepütemaivave, 'ayumieme xeyutemamavietü xepüvanevie müme 'asimemücatemate.

20 Xepinevie sepa xevitü müxeviya xemüte'uximayacacü vaüriyarica, sepa xepini mütixe'utixütüiri, sepa müxe'anaviviya, sepa müxetave'erie, sepa müxetavaya xehüxie.

21 Tame xeicüa müpaü temücaxeyuricaicü xüari xeniu tepüveraranicai, 'ayumieme xüari xeniu peuyevese neneteviyatü nemütaniuni.

Mericüte, tevi 'asimücatimatepaü neticuxatatü cuxi müpaü nepaine, xevitü que mütiyuvaüriya sepa cueriva'anemecü, neta müpaü nepüyüve sepa cueriva'anemecü.

22 Hepürayusixi teüteriyari metehüme. Neta nepühücü. 'Ixaherisixi teüteriyari metehüme. Neta. 'Apurahamisie meteyecü. Neta.

23 Cürisitusie mieme mete'uximaya. 'Asimücatimatepaü nepaine, ne masi vaücava yanepüti'uximaya. Ne nepüvara'iva müixa neti'uximayatü masi, masi müixa ne'anutahüivatü, masi vaücava necuveivatü, masi müixa necueriva'aretü nemümünicü.

24 Huriyusixi püresusixi que memütevarutiva xei veiyari meuyevecanicü huta teviyari veiyari müca'ayanicü, ne 'auxümexa müpaü nepu'itüarie.

25 Haicacüa cüyecü nepeuceveiyaxü. Heiva neputuaxi tetexicü. Haicacüa haramarasie ne'uyeicacacu naviya pucayunixü. Xei tucari xei tucari nepuhauximecai 'amatievasie.

26 Müixa ne'uyeicatü nehuyeta nepücueriva'ane, nemarima hatuxamesie, nemarima tenavayamete vacü, nemarima neteüterima vacü, nemarima teüteri memücahuriyusixi vacü, nemarima quiecarisie, nemarima macumavesie, nemarima haramarasie, nemarima müme 'ivamarixi memüyuterüva mete'itavatü, müme vacü.

27 Neti'uximayatü ne'uxetü, tucari necahütü cusicü, neheuhacamütü neheuharimütü, tucari necahütü 'icuaicü, neheuxerimütü nemavetü nepüyüane.

28 Mücü pücanaitü, peru heimanata tucaricü nepüsaipüne, peuyevese nemüne'iyaritüanicü yunaitü memeyutixexeüriva vahesie mieme.

29 Xevitü xüca veranini, neta neveranitü nepütinemaica. Xüca xevitü 'ucunuitüarieni, mucunuitüariecü nepüha'a neta.

30 Mericüte xüca xeniu heuyeveca ve'eme müyuxatanicü, ne xüari ve'eme nepünexatani, que nemütiverani neticuxatatü.

31 Que mü'ane Ti'aitame Qesusi mücacaüyarieya mü'uquiyarieya, que mü'ane hepaüsita 'aixüa müticuxaxasiva, mücü müpaü pütimate nemücati'itavacü que nemaine.

32 Ramasicu quiecarisie 'Aretaxi quepaucua müti'aitametücai, hesüana mieme 'isücame cuyaximame

mepütehücai Ramasicutari vaquiecarı quitenie
memünesiviyacı.

³³ Ne neputavicuei memücanesiviyacı, tesariya tenieyasie
neheucatuiyaca quirivasie neyecaitü tesariya varita.

12

Que mütiupitüarie yuvaiyarisie mücuseivanicü

¹ Mericüte, xüari peuyevese ve'eme nemünexatanicü. 'Aixüa
capüyüni siepüre, peru heinüsipaü que nemütiunierixü,
tita Ti'aitame masiücüme mürayeitüa, mücü hepaüsita
nepüticuxatani.

² Ne nepimate tevi Cürisitusie mütiyiya. Tamamata heimana
nauca viyari 'anuyeyacu, nanutihanieni mücü muyuavisie
Cacaüyarisüa yemecü. 'Asinepücatimate xüca 'iyarieya xEICÜA
'utihanieni, me xüca vaiyarieya naitü 'utihanieni, Cacaüyari
müpaü pütimate.

³ Mericüsü, müya 'aneme tevi nepümate, xüca 'iyarieya
xeicüa 'utihanieni, me xüca vaiyarieya naitü 'utihanieni
'asinepücatimate, Cacaüyari müpaü pütimate,

⁴ peru panutihanie visi müracu'anesiepai. Niuqui ne'enieni
müpasie tevi müpaü mücatayünicü, tevi heiserie mücahexeiyacı
müpaü mainenicü.

⁵ Mericüte müya 'aneme hepaüsita neticuxatatü ve'eme
nepüxatani, peru necümana ve'eme nepücanexatani, me xüca
nenexatani que nemütiverani nehaitü xEICÜA.

⁶ Süricüte xüca nenevaüriyanique ve'eme nemünexatanicü,
tevi 'asimücatimatepaü nepücatayüniqueyu, yuri ne-
paineniqueyu püta. Perusü nepücanevaüriya ve'eme
nemünexatanicü, capa xevitü müpaü ticu'erivanicü quename
yücü ne'ane, que müneti'enie, que müneti'enie, müpaü
neca'aneme capa 'eriecacü.

⁷ Capa ne'anuyehaitürüvenicü temavierica nera'erivatü
ne'iyarisie, nera'erivatü marivemecü masiücütü
que mürayeitüarie nehiesie mieme, 'ayumieme
nepupitüarie nevaiyarisie nemücuseivanicü. Cauyumarie
tupirieya nepanayenü'aiyari münesicuvayanicü, capa
ne'anuyehaitürüvenicü temavierica nera'erivatü.

⁸ Haicacüa vaüriyarica nenipitüani Ti'aitame 'icü hepaüsita,
nehiesie mayeyanicü.

⁹ Peru mücü müpaü pünetiutahüavixü, 'Aixüa netiuca'iyaritü
que nemasiyuriene, tavari tixaü pepücareuyehüaca. Peveran-
icacu netürücariya paye'atüariva. 'Ayumieme nenetemavietü
masi nepünexatani que nemütiverani, Cürisitu türücariyaya ne-
hesie müyuhayevanicü.

10 'Ayumieme nepeunaqui'a neveranitü 'axa neticühüavarüvatü nereueyhüatü netaveiyarietü nenetexienetü Cürisitusüa nemümiemecü. Müpaü nepütimate, quepaucua nemüverani, 'anari necanitürücaüyeni.

Papuru que mütiyu'iyaritüacai Curinitutari memüyuyexexeürivacai vahepaüsita

11 Mericüsü tevi 'asimücatimatepaü neticuxatatü nenayani. Xeme xecümana peuyevecai müpaü nemütiyurienicü. Peuyevecai masi xemünesihecüatanicü xeme püta que nemütimariva. Haquevari müme cuini mieme vaniu memünü'arisixi tixaütü mepücatehexeiya, neta que nemücareixeiya, sepa tixaütü nemücatihücü.

12 Siqueresü 'inüari cümana Cacaüyari nü'arieya mümasiücü puyü xehesüa, naimecü netiuca'enivacacu, naimesie 'inüari neveviacacu mamarivavemecü türücaüyemecü.

13 Ne necümana nepücaxe'uximatüacai tumini hepaüsita. Xüari müpaü netiyurienetü necaxe'uximatüatü, 'axa nepüxe'uyuri xeniu, yanetivavavirietü hipame xaüsie memeyutixexeüriva, 'axa nepücavaruyuri xeniu. Xequeteneueyhüviri müpaü xeniu 'ana nemüxe'uyuricü.

14 Camüsü hicü hairieca nepüha'arisie xehesüa nemüyemiecü. Tavari nepücaxe'uximatüani. Nepücatihive'erie xepini, tucari xemexeianicü püta nepütihive'erie. Vaüriyarica pücaheuyevese türi meme'ücacü yu'uquiyarima vahesie mieme, va'uquiyarima püta yutüriyama vahesie mieme meme'ücacü peuyevese.

15 Nesü nenetemavietü nepixütüani naime nemürexeiya, sepa yemecü nemutaxütüarieni ne, xeme xe'iyari 'aixüa mü'itüarienicü. Perusü xüca cuini mieme nexenaqui'erieca, queri 'esiva xeicüa netinaqui'eriva mücücü.

16 Mericüte xeniu cuini mieme nepücaxeviyacai. Perusü xüari xeniu 'irümaru nemühücücü nenixetaviviyani nexer'irüviyatü.

17 Mericü müme nemüvareutanü'axüa xehesüa, queri nexera'ivaxü vacümana. Pücatixaüsietü.

18 Ne vaüriyarica nenipitüani Titu, hamatüana neneinü'ani mücü ta'iva xeime. Mericüte, que tixeha'ivaxü Titu. Havaicü. Camü yaxaicüa tecate'u'iyari que temüte'u'uva, taqueta catiyuxevitütü. Puyuxevi.

19 Xüari müpaü xepütecü'eriva quename 'icü niuquicü naimecü tahesie mieme te'utiniuca xemütasi'enienicü xeme. Pücatixaüri. Masi Cacaüyari tasixeiyacacu, Cürisitusie teteviyatü, müpaü püta tepütecuxata. Tanaqui'erima naime que temüteyurie, xemütürücariyarienicü pü'ayumieme.

²⁰ Nepüma xEICÜa capa nenuame nexE'ucaxEiyacü que mücanetinaque xE'aneneme, xemerita capa xenesi'ucaxEiyacü que mücatixenaque ne'aneme. Nepüma capa xeyucitüvenicü, capa xeyü'ütesatüvenicü, capa xE'uyuhecatüvenicü, capa xetecuvautüvenicü hipame xE müvara'ivanicü, capa xeveruniuquimanicü hipame, capa yunacata xeyuniuquimanicü, capa xeteyucatave'eriecacü, capa xeyuxamuruyanicü.

²¹ Nepüma nenuayu tavarı capa necacaüyari tixaütü necatihücütüme nesi'ayeitüanicü xehesüa ne'uyeicacacu, capa neneheveriecacü nevara'erivatü yumüireme 'ana meripai 'axa memüteyuriecäi yamemücatehayevaxü 'axa que memüteyuriecäi meca'itiyatücaitü, mevacumaüvatü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, meyutatuatü memürucuyatüvenicü que memüteyucähive'erie.

13

Teütüarica

¹ Hairiecari neniyeıeximeni xehesüa hicü. Yuhutatü ya yuhaicatü memunenierixü vaniuquicü naitü niseiriyariemücü.

² Meripai müpaü nepütivarutahüavixü müme 'ana 'axa memüteyuriecäi xehesüa ne'uyeicacacu hutarieca nemunua, hicüta xehesüa neca'uyeicatü yaxEicüa müpaü nepütivacühüave hipameta yunaimE, tavarı xüca nenuani nepücavahayeva.

³ 'Inüari xepüvava quename Cürisitu 'u'inüasie maniuca neticuxatacacu ne, 'ayumieme nepücavahayeva. Mücüri pücaverani que müxeyuriene, masi canitürücaüyeni xehesie tiviyatü.

⁴ Sepa curuxisie mumierie müveranicaicü, Cacaüyari mütürücaüyecü canayeyuriniri masi. Tameta sepa hesiena temüteviya tepüverarani, masi Cacaüyari mütürücaüyecü hesiena teteviyatü tepayeyuyurini texeparevienique.

⁵ Xequeneuyu'inüata xüca 'acu 'axe'u'uvani yuri xete'erietü me xüca catixaütüni. Xequeneyu'iyaritüaca xüca 'acu müpaü xete'u'inüasieni. Yuxexuitü yu'iyarisie tietü xecayumaica que xE mü'anene, Qesusi Cürisitu xehesie mütiviyacü. Müpaü xüari xepütemate yuhepaüsita, me xüca xexani'erivani xEICÜa.

⁶ Neri nepüta'icueva yuri neti'erietü quename müpaü xete-hetimani, quename tame tecaxani'eriva.

⁷ Nenevieri tepipitüa Cacaüyari, xeme 'axa xE mücateyuriecacü haquevasü. Müpaü tepücate'ivaviri teüteri memü'inüasie vahepaü temütetaxexEyanicü xEICÜa, masi xeme

'aixüa xemüteyuriecacü püta müpaü tepüte'ivaviri, sepa tame xani'erivamete temü'eriva.

⁸ Tame türücariya tepücahexeiya temeye'uniecacü tita yuri müraine, tita yuri mürainesie mieme temüte'uximayacacü xeciüa türücariya tepexeiya.

⁹ 'Ayumieme tepütatemamavie quepaucua temüverarani tame, xeme püta xetürücavicacu. Müpaüta tepütetaneneviva, xemaye'atüarienicü xeme.

¹⁰ 'Ayumieme müpaü nepütiuti'utüa xehesüa neca'uyeicatü, xehesüa nenuame türücaüyemecü nemücatiyurienenicü, sepa heiserie nemexeiya müpaü nemütiyurienenicü. Ti'aitame mücü heiserie pünesi'upitüa nemüxetürücarianicü, nemüxeca'unaxüanicü müpaü pücanetiupitüa.

¹¹ Mericüte ne'ivama, xequeneyutemamavieca. Xequenaye'axüaca xemümanesiquitüarieni. Xequenene'enieca que nemütixetuica. Xequeneyuxevini que xemüteyücühüave yu'iyarisie. 'Aixüa xequeteneyuxeiyanı. Müpaü xüca xeteyurieca, que mü'ane Cacaüyariütü mütasipitüa temütetacanaqui'eriecacü temüca'uximatüariecacü ta'iyarisie, mücü xehamatü caniyueicamücü.

¹² Xequeneyuvaüritüaca xeyuviyatü Cacaüyari teüterimama xemühümecü.

¹³ Cacaüyari teüterimama yunaitü menixevaüritüaca.

¹⁴ Ti'aitame Qesusi Cürisitu 'aixüa quetiuca'iyarini yunaine xehesie mieme, Cacaüyari quexenaqui'erieca, 'Iyari Mütiyupata quexetaxeviriya yunaime.

CARASIYATARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaüirisica

1 Ne Papuru nenü'ariecametütü necanixevaüiritüaca. Que nemütiuhüritüarie, teüteri mepücanesiheyenü'a, tevi pücanesi'ucaye. Quesusi Cürisitu püta caneniucayeni nü'ariecame nemayanicü. Que mü'ane 'umieriecu menutanieritüa, Cacaüyaritütü müta'uquiyari, mücü müpaü canetiniuhüritüani.

2 Ta'ivama nehamatü memü'uva tanaitü tecanixe-vaüiritüaca xeme xemeyutixexeüriva Carasiya cuieyarisie miemete müpaü te'utiyuatü.

3 Que mü'ane müta'uquiyari Cacaüyaritütü, que mü'ane müti'aitame Quesusi Cürisitütütü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie.

4 Mücü Quesusi canihücütüni que mü'ane müyuyetua, tame 'axa temüteyurie temüxünarienicü. 'Ayumieme pütasitavicueisitüani, hicü miemetexi 'axa memüteyurie vasata te'u'uvacacu. Müpaü catininaqueni tacacaüyari ta'uquiyari.

5 Visi queticuxaxasivani 'iya hepaüsita yuheyemecü. Müpaü xeicüa cani'aneni.

Xevitü niqui pumave 'aixüa manuyüne

6 Nepü'iyarixi yanetimaitü yapaucua xemüyupatarümecü. Xenicu'eirieni que mü'ane müxe'uta'ini, Cürisitu 'aixüa tiuca'iyaricacu. Xeteniuviya niuqui yücü manuyünesie püta.

7 'Iya niuqui pücahücü 'aixüa manuyüne. Masi hipatü 'amepu'uva mexexamurietü me'ipatacutü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita.

8 Sepanetü tame, sepa taheima mieme tupiri, xüca xecuxaxatüvanique niuqui 'aixüa niu manuyüne, xüca niuqui temüxecuxaxatüvacaipaü ca'anuyünenique, püxani'erivaniqueyu 'iya.

9 Que temutiyuanecai meripai, tavari hicü que nemaine, xüca xevitü xecuxaxatüvani, xüca niuquieya xemitanaqui'eripaü ca'anuyüneni, quexani'erivani.

10 Mericüte, 'ipaü neticuxatatü, queri neticuvaune teüteri que memünetenaqui'eriecacü. Cacaüyari püta que münetinaqui'eriecacü nepüticuvaune. Que neti-vanaqui'asitüamücü teüteri. Xüca nevarunaqui'asitüanique teüteri hicü, Cürisitusie mieme ti'uximayatame nepücahü cütüniqeyu.

Papuru que müti'uximayacai

11 Ne'ivama, müpaü nepütixehcüatüaniquayu 'icü niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata hepaüsita. Mücü niuqui tevi pücaveviyaya.

12 Neri quepaucua nemitanaqui'eri, tevi pücanesiyeturi. Nepeitima tevi caneti'üquitüacacu. Quesusi Cürisitu masiücütü 'ayacu püta nenitanaqui'erieni.

13 Camüsü, xemeri xepu'enana que nemüticuyeicacai meripai, Huriyusixi vayeiyarisie netiviyatü. Ne cuini mieme nepüvataveviyacai Cacaüyari teüterimama memüyutixexeürivacai. Nepüvaruca'unacai.

14 Huriyusixi vayeiyarisie netiviyatü nepanuyehaitürüvecai yumüireme ne'ivama vahüxie nehepaü paümeme viyari memühücai nenuivarisie miemete, masi yemecü nenevaüriyatü netusima vayeiyaricü.

15 Masi que mü'ane münesi'upataxü necatinuivavecacu cuxi, que mü'ane 'aixüa tiuca'iyaritü münesi'uta'ini, mücü Cacaüyari, 'ana ninaquecaitüni

16 yunive masiücüme mayeitüanicü yanetimaicacu, hepaüsitana nemüticuxatanicü nuivarite memücahuriyusixi vasata. 'Ana teüteri memüvaite memüxuriyate xEICÜA 'asinepücativarahüavecai.

17 Müme nü'arisixi memühümetücai yanecatihüritüarievecacu cuxi, müme vahesüa nepücahetüa Querusaremesie. Masi 'Araviya cuieyarisie necaneyani cuitü. 'Arique tavari Ramasicu necaninuani.

18 'Arique haica viyari 'utixücu, Querusareme neneyani, nemeitimanicü Sepaxi. Tamamata heimana 'auxüme tucari nepuyuri hesüana.

19 Hipame nü'arisixi nepücavarexei, Cacuvu xEICÜA Ti'aitame 'ivaya nepexei.

20 Camü, Cacaüyari hÜXIE, nepücati'itava que nemütixe'u'utüiri.

21 'Arique nepetüa Siriya cuieyarisie Sirisiya cuieyarisie.

22 Müme Cürisitusie meteviyatü memüyutixexeürivacai Cureya cuieyarisie, müme mepücanesihetimaivavecai cuxi.

23 Müpaü mepüte'enanacai xEICÜA, quename vaniu, que mü'ane mütasitaveviyacai meripai, mücü ticuxata hicü niuqui 'aixüa manuyüne tita yuri temüte'erie hepaüsita, quename vaniu ticuxata tita 'anapai mütica'unamücücai hepaüsita.

24 'Aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita necümana.

2

Hipatü nü'arisixi que memüteheitima Papuru

¹ 'Arique tamamata heimana nauca viyari 'utixücu, tavari nenevani Querusareme Verunavematü, Titu ne'avitütü.

² Mana nepetüa Cacaüyari masiücüme mayeitüacü mana nemümicü. Tahücüate te'ayetecacu mamarivavemete vahamatü, netinivarutaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne, que nemüticuxata nuivarite memücahuriyusixi vasata, capa xüanacüa 'ayanicü ne'uximayasica que nemütimie que nemütimiecaita.

³ Peru Titu, sepa nehamatü muyeicacai, sepa Cüriyecu mühücü, pücaheuyevecai мүcü mü'inüaritüarienicü Huriyusixi vaxitequiyacü,

⁴ sepa memi'inüaritüacucacai hipatü yacü 'ivamarixi tahepaü memütëyuniniütüva. Müme menatahaxüani tasata que memütatehupienicü tame que temütetanü'a Cürisitu Quesusisie teteviyatü. Mepütasiviyacucacai vayeiyarisie mieme temüte'uximayacacü.

⁵ Müme heiva xüca tevaru'enienique que memütate'aitüacucacai, xeme xepücayuhayevequeyu xeheixeyatü niuqui 'aixüa manuyüne, yuri que müraine.

⁶ Peru mamarivavemete, Cacaüyari yücü mücativaxeiyacü teüteri, 'ayumieme neta 'asinepücatine'iyaritüa que memü'anencacai meripai. Müme mamarivavemete tixaütü mepücate'utihüpacacai neniüqui hesie.

⁷ Masisü müpaü metenimaicaitüni nemuhüritüarienicü niuqui 'aixüa manuyüne nemütivataxatüanicü müme xitequiyacü memüca'inüasie, yaxeicüa Pecuru que mütiuhüritüarie mütivataxatüanicü Hüriyusixi xitequiya 'inüariyari memexeiya.

⁸ Müpaü metenimaicaitüni, que mü'ane micuyuitüva Pecuru mütanü'arienicü müme memüxitequie vahesüa, мүcüta canenicuyuitüvani ne, nuivarite memücahuriyusixi vahesie mieme.

⁹ Müpaü metemaitü que nemütiumiquiva Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu, Cacuvu Sepaxi Vani, 'iquisaraüte que memütëmarivacacai, müme mepütasi'umayüa ne Verunave, temütaxevi me'utiyuatü, xeme nuivarite memücahuriyusixi vahesüa xemüyehücü, tameri Huriyusixi memüxitequie vahesüa temüyehücüta me'utiyuatü,

¹⁰ xemüvara'erivanicü xeicüa puvüresixi me'utiyuatü. Nesi- etü 'aixüa 'iyaricü müpaü nemütüyurienicü nepünevaüriya.

Papuru que müreitati Pecuru 'Anutiyuquiyasie

¹¹ Masi quepaucua Sepaxi munua 'Anutiyuquiyasie, tahüxie te'utinenieretü nepeye'uniecai, meuyevecaicü hesiena mütiuhüivanicü.

¹² Hipatü Cacuvusüa miemete meca'axüavavecacu cuxi, nuivarite memücahuriyusixi vahamatü pütütiucua'acai.

Masi me'u'axüacu müme, niyuti'imatüyani. Püyupatanecai vaniüquixiya macatü müme xitequiya 'inüariyarisie memüteviyacaicü.

13 Hipatü Huriyusixi yacü mepüte'uyuri hepaüna. Yaxeicüa Verunave püti'irüviyarie yacü meteyuriecacu.

14 Perusü quepaucua ne müpaü nemütivaruxei, ta'aurie me'axüriecu, heiseriemecü meca'u'uvacacu niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, yuri que müraïne, müpaü nepütitahüavixü Sepaxi yunaime vahüxie, 'Ecü Huriyu pehücütütü, xüca pe'uyeicani nuivarite memücahuriyusixi vahepaü peyüanetü, Huriyupaü pecayüanetü 'ecü, titayari-cuta vaüriyarica petivapitüa nuivarite memücahuriyusixi, Huriyusixi vahepaü memüyüacacü.

Yunaime vahepaü, Huriyusixi teüteriyari yuri mete'erietü xeciüa mepütaviecuisitüarieni

15 Tame que temüte'ununuivaxü, Huriyusixi tecanihümetüni, nuivarite memücahuriyusixi, yamemücateyurie 'inüari niuquiyari que müti'aita, tame tepücahüme.

16 Peru tame müpaü tepütehetima, tevi xüca tiyurieneni 'inüari niuquiyari que müti'aita, mücücü heiserie pücapitüarieni. Masi xeciüa xüca yuri ti'erieca Cürisitu Qesusisie, mücücü püta heiserie canipitüariemücü. 'Ayumieme tameta vahepaü yuri tepüte'uta'eri Cürisitu Qesusisie, heiserie temüpütüarienicü yuri tete'erietü Cürisitusie. Xüca yatete'uyurienique 'inüari niuquiyari que müti'aita, mücücü masi heiserie tepücapitüarieniqueyu. 'Utüaricayari müpaü paine, Haquevasü heiserie pücapitüarieni yatiyurienetü 'inüari niuquiyari que müti'aita.

17 Tameri müpaü tepütetavaüriya, heiserie temüpütüarienicü. 'Ayumieme Cürisitusie teteniviyani. Mericüte, xüca müpaü tetetavaüriyani, quesü yüni xüca vahepaü temasiücünü yatemücateyuriecü, 'inüari niuquiyari que müti'aita. Cürisitu 'axa teyuruvamete tarayeitüa. Pücatixaüsietü.

18 Xüca tavari ne'enuquitüanique tita nemütiuca'unaxü, 'axa tiyuruvamepaü nepünehecüataniqueyu masi, tita nemüranuquitüamücü yaxeicüa müpaü mainecü.

19 Neri yanetiuyurieca que müti'aita 'inüari niuquiyari, ne'icu'eirieca, necaniumüni. 'Ayumieme 'inüari niuquiyari tavari pücaneti'aitüani Cacaüyarisie mieme püta nemayeyurinicü.

20 Cürisumatü nenumierieni curuxisie. Hicüri que nemürayeyuri, ne necümana nepücahücü que mü'ane mayeyuri. Cürisitu masi canihücütünü mayeyuri nehesie tiviyatü. Que nemürayeyuri hicü nevaiyarisie, nepayeyuri yuri neti'erietü Cacaüyari nu'ayasie, que mü'ane

münesinaqui'erie, que mü'ane nehesie mieme müyuyetua, mücü hesie.

²¹ Nepüca'ixani'eri Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari. Xüca heiserie 'upitüarienique yatiyurienetü que maine 'inüari niuquiyari, Cürisitu xüanacüa xeicüa canimüniqueryu.

3

Cacaüyari 'Iyarieya caniutanaqui'eriva yuri ti'eriecacu

¹ Cari 'asixepücatemate Carasiyatari. Quepai püxe'utiquevayaxü, xecunuitütü para yaxemücatecahunicü tita yuri mürainesie. Xeme yaxetemaicacu, Quesusi Cürisitu putahecüasie, curuxisie que mütiümierie.

² Mericüte, 'ipaü xeicüa nepütixeta'ivaviyaqueyu. 'Iyari xete'utanaqui'eri yaxemüte'uyuricü 'inüari niuquiyari que müti'aita. Xepitanaqui'eri nusu yuri xemüte'uta'ericü que xemüte'u'enana.

³ Panasi 'asixecatemate. 'Iyarisie xeteviyatü, xepisütüa yuri xete'erietü. Hicü vaisie püta xeteviyatü, que xete'aye'axüani.

⁴ Cuini mieme xete'u'itüarie, yacü xeicüa. Xüari yacü xepüca'u'itüarie.

⁵ Hicümüsüari, 'iya que mü'ane 'Iyari müxemicua, que mü'ane türücaüyemecü müxecuyuitüva, müpaü tiyuriene yaxemüte'uyuricü 'inüari niuquiyari que müti'aita. Müpaü pütüyuriene nusu yuri xemüte'eriecü que xemüte'u'enana.

⁶ Yaxeicüata 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari. 'Ayumieme heiserie hexeiame cani'erivacaitüni.

⁷ 'Ayumieme müpaü xecatenimaica, müme 'amemu'uva yuri mete'erietü, müme 'Apurahami mecanixiüyarimamatüni.

⁸ 'Utüaricayarisie meripai müpaü tinimasiücücaitüni, nuivarite memücahuriyusixi yuri metenita'erieniquecaitüni, mücücü Cacaüyari heiserie nivapitüaniquecaitüni. 'Ayumieme niuqui 'aixüa manuyüne 'Apurahami meripaitü müpaü tiniutahüavarieni, 'Acümana yunaitü nuivarite mepütemavieritüarieni.

⁹ 'Ayumieme müme 'amemu'uva yuri mete'erietü, müme mepütemavieritüarie, que mü'ane 'ana yuri müti'eriecimatü 'Apurahamimatü.

¹⁰ Müme püta 'amemu'uva yameteyurietü que müti'aita 'inüari niuquiyari, mücüsie meteviyatü, müme mecanixani'erivani. Müpaü catine'uca, Mecanixani'erivani yunaitü yamemücatecahu, nai que müre'uxa 'inüari xapayarisie.

¹¹ Müpaü catinihecüaca, Cacaüyari huxie ni xevitü heiserie pücapitüarie 'inüari niuquiyarisie tiviyatü. Müpaü püta panuyüne, Que mü'ane heiserie mupitüarie yuri ti'erietü canayeyuricamücü.

12 Peru que mü'ane 'inüari niuquiyari mexeiya, mücü 'apüca'uyeica yuri ti'erietü. Müpaü panuyüne masi, Que mü'ane yamütiyuriene que maine, mücü canayeyuricamücü xüca yatiyurieneni.

13 Cürisituri cataniunaneni, cataniuxüna temücaxani'erivanicü 'inüari niuquiyari mainepaü. Mücü püta caniutixani'eriva tahesie mieme, que müre'uxa, Yunaitü cüyesie memacavüre menixani'erivani.

14 Müpaüri tiniuyurieni, nuivarite memücahuriyusixi memüta'axiyarienicü hepaüna, 'Apurahami que mütiutahüavarie, mümeta meyutemamavietü memacünecü, Quesusi Cürisitusive meteviyatü. Müpaüta tiniuyurieni temitanaqui'erienicü 'Iyari yuri tete'erietü, que temüte'utahüavarie temeixeiyaniquecaicü.

Cacaüyari que mutayü que mütatipitüaniquecai, 'inüari niuquiyari caxuavecacu cuxi

15 Ne'ivama nepütixetaxatüaniqueyu, que memüteyurie teüteri neticuxatatü. Tevi xüca tiyuta'utüirieni, tita türiyamama vahesie mütinaqueni 'utaitü, xüca 'aixüa 'aneni que maine, xevitü masi xüanacüa pücaheyeitüani türatuya, hesiena pücatihüpani.

16 Mericüte, 'Apurahamiri, que mü'ane hesiena müyeyaniquecaita, que maine 'utüaricayari, müme müpaü mepüte'utahüavarie tita vahesie mütinaqueniequeai. Pücafaxatacai müme hesiena memüyecünequecai, yumüireme vaxatatü. Yuxeveime püta nixatacaitüni hesiena müyeyaniquecai, Cürisitu xatatü.

17 Mericüsü que nemaine, Cacaüyari türatu niutavevieni Cürisitu hepaüsita. 'Inüari 'ariquemücaque caninuaneni, nauca sienituyari heimana xei teviyari heimana tamamata viyari 'anuyeyacu. 'Ayumieme pücayüve xüanacüa meyeitüanicü niuqui, Cacaüyari que mütitahüavixü hesiena mütinaqueniequeaicü.

18 Xüca hesiena tinaquenieque 'inüari niuquiyarisie tiviyacacu, yacü xEICÜa pütitahüavequeyu quename 'iminiquecai. Perusü Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü tiniunaquisitüani 'Apurahamisie, müpaü titahüaveca hesiena mütinaqueniequeaicü.

19 Mericüsü, titayari tixuave 'inüari niuquiyari. Mücü tiniuhüiyani niuquisie, mümasiücünicü teüteri que yamemücatecahu. Niuquisie tiniuhüiyani mexi canuavecai que 'ane 'Apurahamisie müyeyaniquecai, que mü'ane müpaü mütiutahüavarie que mütimiQuieniequecai. Cacaüyari tupirisiximama mepuhüritüarie memiyetuanicü 'inüari. Niucameta caniyetuiriyarieni teüteri vahesie mieme, müme meheixeyatü memacünecü.

²⁰ Hicü tevi xüca yücümana yüaneni, pücaheiyehüva niucame. Peru Cacaüyari yuxevitü caniyüaneni.

Titayari 'inüari niuquiyari tixuave

²¹ Mericüte 'inüari niuquiyari catiyucitüve mücümätü, Cacaüyari que mütitahüavixü que mütiminiquecaicü. Pücatixaüsetü. Xüca 'inüari niuquiyari te'upitüarienique, müyüve tucari mütasipitüanicü, xasunimecü heiserie tepexeyaniquyeu 'inüari niuquiyarisie teteviyatü.

²² 'Utüaricayari masi nivananutaxürüvani yunaima, vahecüatüatü que memütexani'eriva 'axa memüte'uyuricü. Müpaü mütivaranutaxürüvacü, 'ayumieme neuyeveca yuri memüteta'erienicü Quesusi Cürisitusie, para müme yuri memüte'erie müpaü memütepitüarienicü, Cacaüyari que mutayü que mütivaminiquecaicü.

²³ Titasie yuri temüte'erie 'acuxi canuavecacu, tenanutaxüriyacaitüni, 'inüari niuquiyari tasi'üviyacacu. Tepanutanamiecai yuri temüteta'erienicü 'arique, masiücütü mürayaniquecaicü titasie yuri temüteta'erieniquecai.

²⁴ 'Ayumieme 'inüari niuquiyari ti'uximayatamepaü cani'anecaitüni, tahepaüsita mühürütüariecai mexi tetüritücai, Cürisitusie teteviyatü temacü necü, heiserie temüpitüarienicü yuri tete'erietü.

²⁵ Hicürixüa caninuani titasie yuri temüte'erie. 'Ayumieme ti'uximayatame 'ari pücahürütüarie tahepaüsita.

²⁶ Yuri xecateni'erieca, 'ayumieme Cacaüyari nivemama xecanihümetüni, Cürisitu Qesusisie xeteniviyanı.

²⁷ Queyupaümetü xemuca'üyarie Cürisitusie xeteviyatü, xeme xecaniyupata, Cürisitupaü xe'anenetü xemacü necü.

²⁸ Hicürixüa sepa mühuriyu sepa mücüriyecu, sepa müti'uximayatame sepa mütiyunü'avame, sepa mü'uqui mü'uca, yunaitü xecaniyuxevini Cürisitu Qesusisie xeteviyatü.

²⁹ Mericüsü, Cürisitusüa xecanimiemetetüni. 'Ayumieme que mü'ane 'Apurahamisie müyeyaniquercai, xeme xecanihümetüni. Xehesie pütüinaquixü que mütiutahüavarie 'iya.

4

¹ 'Ipaü nepaine, quiecame nu'aya mexi nunusitüni, ti'uximayatamepaü cani'aneni, sepa naitü mütüpinieya, sepa hesiena mütiunaquixü.

² Hipatü masi meni'aitüaca mexicuxi, heiserie menexeyani piniteya hepaüsita. 'Arique tucarieya naye'amücü, 'uquiyarieya que mutayü.

³ Tameta yaxaicüa, quepaucua temütürütücai, vaüriyarica tetenyuriecaitüni que mütatiu'aitüvacai 'üquitüarica cuiepa mieme, hecuamete que memüte'üquitüarie.

⁴ Peru quepaucua tucari 'aixüa mü'ane maye'a, 'ana Cacaüyari yunive caneyenü'ani, 'ucasie müyenuivaxü, müti'aitüaricai 'inüari niuquiyari que müti'aita.

⁵ Caneiyenü'ani müvananenicü müme memüte'aitüarie 'inüari niuquiyari que müti'aita, vaxünaque. Caneiyenü'anita, tame nivemama temacü necü.

⁶ Mücü meta, Cacaüyari yunive 'iyarieya neyenü'ani, ta'iyarisie müyecanicü müpaü tiuhivatü, Nequemasi, ne'uquiyari. Mücücü canimasiücünü xemünivemamacü.

⁷ Mericüsü hicürixüa ti'uximayatame pepücahücü. Pecaninu'ayatüni püta. Xüca penu'ayatüni, tita Cacaüyarisüa mütimieme catiniunaque 'ahesie, müpaü pe'aneme mümasi'ayeitüacü Cürisitu.

Ta'aurie xepüca'axürieni tavari xemüteta'aitüaricicü

⁸ 'Anapai xemüca'imaicaicü que mü'ane mücacaüyari, vaüriyarica xecateniyuriecaitüni que memütexe'aitüacai müme memüca yuricacaüyarixi.

⁹ Hicürixüa xecaneitimani que mü'ane müyuricacaüyari, masisü püta, Cacaüyari canixehetimani xeme. Mericüte, titayari ta'aurie xete'axüri, tavari mücü 'üquitüaricasie xeteviyacutü, hecuamete que memüte'üquitüarie, muverani, tixaütü mücarexeiya. Titayari xeteyuvaüriya, tavari vaüriyarica xemüteyuriecacü que mütixe'aitüa mücü 'üquitüarica.

¹⁰ Cari tucari xepüvevie, semanaside, meseriside, 'ixüarari matineicasie, visie.

¹¹ Necanimaca, müpaü neticu'erivatü, xüari xüanacüa nayani que nemütiune'uxitüa xehesüa.

¹² Ne'ivama, 'ipaü nepütixetavavirieniqueyu. Nehepaü xeteyurietü xequenayuyeitüa, ne xehepaü netiyurienetü nemaneyeitüacü. Xeme 'axa xepücanesi'uyuri.

¹³ Masi müpaü xepütemate, quepaucua matüaripai nemütixe'utaxatüa niuqui 'aixüa manuyüne, müpaü nepütiiyuri nemüticuyecaicü nevaiyarisie.

¹⁴ Sepa nemüxecuanivesitüa müpaü ne' Janetü nevaiyarisie, xeme xepücanesi'utitave'eri xepücanesi'utixani'eri. Xepünesi'utanaqui'eri püta, Cacaüyari tupiriyepaü, Cürisitu Qesusipaü.

¹⁵ Xeyutemamaviecame xecaniyu'eriecaitüni 'ana. Queri 'uyü. Ne nepütihecüata que xemüteyumaicai que xemüteyuvaüriyacai. 'Asita xüca xeyüvavenique, yühüxi xepüvatituniquyeu 'ana, xepünesiminiquyeu.

16 Xeneüquixivi neratüa, tita yuri müraine nemütixe'utahecüatüacü.

17 Müme meniymexütüaca mexehive'erietü, peru müpaü que memüteyuriecü, 'aixüa xepüca'itüarieni. Masi mepüxecunaniqueyu xemüpasienicü xevahive'erietü müme xEICÜA.

18 Mericüsü 'aixüa cani'aneni yuheyemecü xüca hive'erievani para 'aixüa mü'itüarienicü, sepa xehesüa nemücaheycanique ne.

19 Xeme xepünenivema, peru xehesie mieme tavari necatinicuineni 'uca mütiniverümepaü, mexi Cürisitupaü xe'ananetü xetiverirüme.

20 Xüca tüma xehesüa ne'uyeicanique hicü. Xüari yücü nepüti'eniürücüniqueyu que nemaine. 'Asinepücatimate que nemütiyurieni xehepaüsita.

Sara Hacarimatü 'üquisica que memüte'acü

21 Mericüte, xeme xemüyuvaüriya xemüte'aitüariencacü 'inüari niuquiyari que müti'aita, 'ipaü xEICÜA xequeteneutahüavi. Xecateheitimaivave 'inüari niuquiyari que maine.

22 Müpaü catine'uca, 'Apurahami yuhutame nivarexeiya-caitüni yunivema. Xevitü ti'uximayatameyasie caniyenuiva, xevitüta müyünü'asie tiyenuivaxü.

23 Que mü'ane ti'uximayatamesie müyenuivaxü, mücü caniutinuiwa teüteri que memüte'ununuiva, vaisie xEICÜA. Que mü'ane müyünü'asie müyenuivaxü, mücü masi caniutinuiya Cacaüyari müpaü mütitahüavixücü 'Apurahami, que mütinuivaqueaicü.

24 Mericüsü, mücü naitü que mütiuyü, 'üquisica canayani. 'Ucari que mütivaxata, türatute canixatani hutame. Xevitü türatu yemurisie catiniutaxatüarieni, Sinahi mütitevasie. Müme mücü türatusie memüyenunuiva, vaüriyarica te'uximayatamete mecanacünicuni. 'Uca Hacari mütitevacai canixatani.

25 Mücü Hacari, yemuri canihücütünita 'Araviya cuieyarisie, Sinahi mütiteva. Yaxeicüata Querusareme canihücütüni, mücü quiecaricü hicü 'emuve. Vaüriyarica catini'uximayaca, nivemamata vaüriyarica meteni'uximayaca.

26 Xevitü püta Querusareme taheima mieme, mücü müyünü'a canihücütüni, tame canitavarusitüni.

27 Müpaü catine'uca,
 Quene'atemavieca 'uca pemücaniveve,
 Türi pemücvarexeiya.
 Queneutacuica,
 Queneutahiva 'uca pemücatiucuinixü.
 Que mü'ane türi mücvarexeiya,

Mücü masi yumüireme püvarexeiyani yunivema,
Que mü'ane mürecacüna
Hipame xeicüa püvarexeiyani.

²⁸ Xeme ta'ivama, Cacaüyari müpaü mutayücü 'ayumieme xeniutinunuiva, yaxecüa que mütiutinuiavaxü 'Isahaqui, Cacaüyari yamutayücü.

²⁹ Mericüsü, 'anapai que mü'ane mutinuivavaxü que memüte'ununuiva teüteri xeicüa, mücü niveiyacaitüni que mü'ane mutinuivavaxü que mutayü 'Iyari. Hicüta yaxecüa cani'aneni.

³⁰ Peru que haine 'utüaricayari. Müpaü paine, Queni-varayenü'a ti'uximayatame nu'ayamame. Ti'uximayatame nu'ayasio tixaütü pücatinaque. Müyünü'a nu'ayasio püta catin-inaquimücü naitü.

³¹ 'Ayumieme ne'ivama, ti'uximayatame tepücanivemama. Müyünü'a püta tecaninivemamatüni.

5

Xequeneuti'uti 'aixüa, xemuxünariecü

¹ Cürisitu cataniuxüna temütanü'acacü 'iyapaü. 'Ayumieme xequeneuti'uti 'aixüa. Tavari cüye xepüca'anuyetequiyarieni, vaüriyarica xemüte'uximayacacü.

² Camüsü ne Papuru müpaü nepütixehécüatüa, xüca xeyu'inüaritüani Huriyusixi vaxitequiyacü, Cürisitu pücaxeparevieni.

³ Tavari nepüvahecüatüa yunaime teüteri memüyu'aita müpaü memüte'inüaritüarienicü, caneuyeveca yamemütecahunicü nai que müti'aita 'inüari niuquiyari.

⁴ Xeme müxenaque heiserie xemüpitüarienicü 'inüari niuquiyarisie xeteviyatü, xecaniupasieni, Cürisitusie xepücateviya. Xecanitatümaiya Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari.

⁵ Tame püta teta'icuevatü müpaü yuri teteni'erieca, tepaye'axüani heiserie temüpitüarienicü xüca yuri tete'erieca, 'Iyari tasipareviecacu.

⁶ Cürisitu Qesusisie xüca tiviyani, sepa mü'inüaritüarie sepa müca'inüaritüarie, 'aixüa caniyümücü xüca yuri ti'erieca xeicüa. Peru yuri que müti'erie, tiyucanaqui'erietü caniyüanemücü.

⁷ 'Aixüa xepüte'unanausacai. Que mü'ane püxe'utiquetamüraxü, que mü'ane püxe'ucunuitüa yaxemücatecahunicü tita yuri mürainesie.

⁸ Müpaü yuri que xemüte'uta'eritüarie, mücü que mü'ane müxe'iniesie pücamieme.

⁹ Ticuxanariyame 'esipemecü niutacuxanariyarieni pa naitü.

10 Ne müpaü yuri netini'erieca Ti'aitamesie xehepaüsita, quename xecayupata, yaxaicüa xemüteyumaicacü meripaipaü. Masi que mü'ane müxemuina, tatacuri que mütipitüarie, müpaü catiniuca'enivamücü sepa que müpaicü.

11 Neri ne'ivama, xüca müpaü cuxi neticuxatanique, quename heuyevese mü'inüaritüarienicü xitequiyacü ne'utaitü, titayari netitaveiyarieniqueyu cuxi. Niuqui Cürisitu que mütiümierie curuxisie que manuyüne, mücü 'ari pücavarucununuitüvaniqueyu teüteri, xüca müpaü neticuxatanique.

12 Mecuxi memanuyuxiteni müme müpaü memütexexamurie.

13 Xeme ne'ivama, xeniuta'inierieni teyunü'avamete xemacünecü. Perusü xEICÜA, que xemüteyunü'a, xepüca'ipitüani yuvaïyari misütüanicü xecuyuitüvatü. Masi xeteyucanaqui'erietü xequetene'uximayaca yuxexütü, yunaime vahesie mieme.

14 Caneye'atüamücü 'inüari niuquiyari naime, xüca xei niuquiyarisie yaticamieni. Mücü niuqui müpaü panuyüne, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi, yaxaicüa que pemüti'anaqui'erie 'ecü.

15 Masi xüca xeyucümeni, xüca xeyuticuaiximeni, yumarima 'aixüa xeyutixütüani.

Que mütiyuriene ni yuvaïyarisie tiviyatü, que mütiXUXUavereni Tyari 'icuyuitüvacacu

16 'Ipaü nepaine, xequeneu'uvani 'Iyari xecuyuitüvacacu. Müpaü xüca xeteyurieca, xepücaheye'atüani tita xevaiyari mütihive'erie.

17 Tavaiyari catiniyucahive'erieca mücü 'Iyari que mücatiyucahive'erie. 'Iyarita tiniyucahive'erieca tavaiyari que mücatiyucahive'erie. Mecanayuye'unieca, yaxemücateyuriecacü que xemüteyuvaüriya.

18 Perusü xüca 'Iyari xecuvitüneni, xepücate'aitüarieca 'inüari niuquiyari que müti'aita.

19 Catinimasiücünü que mütiyuriene ni yuvaïyarisie tiviyatü. 'Ipaü catiniyuriene mücü tevi. Que mü'ane mücayü'üya mücayücüna nivacumaüvamücü, yacatiniyuriene mücü que mücati'itiya, que mütiyucahive'erie canirucuyanemücü.

20 Tetexi canivarayexeyacamücü, tiniyuquevayamücü. Tinayuye'uniecamücü, niyumienemücü, niyumexütüacamücü hipame vahepaüsita, niyuhaxüatüacamücü, yuhesie mieme xEICÜA caniyüanemücü, niyuxamuriecämücü, yuxexuime vahesie catinivyacamücü,

21 tinayu'ivacamücü, tiniyumemivamücü, canitavenemücü, nicu'ixüaranemücü, müpaü 'aneneme catiniyuriennemücü. Mücü hepaüsita, que nemütixecu'imaiyacai, yaxaicüa netinixecu'imaiyani, müme müpaü memüteyurie, vahesie pücatinaqueni Cacaüyari tiva'aitüvame mühücütünicü.

22 Peru que mütixuaveriya 'Iyari, 'ipaü püta tiniyuriennemücü tevi. Tiniyucanaqui'eriecamücü, niyutemaviecamücü, yu'iyarisie püca'uximatüarieca, tiniuca'enivamücü, 'aixüa tiniuca'iyaricamücü, 'aixüa nivayuriennemücü hipame, yacatinicamiemücü que maine,

23 yu'iyarisie tixaü pücareuyehüaca, caniseüyecamücü tiyu'aitüatü. 'Inüari pücaxuave mixani'erie, xüca müpaü tiyuriene.

24 Müme Cürisitu Quesusisüa memümiemete, müme curuxisie mecanimieni yuvaiyari, mete'uhayevaca que memüteyumaicai que memüteyucahive'eriecai quepaucua yuvaiyarisie memüteviyacai.

25 Mericüsü, 'Iyari tasicuyuitüvacacu tecanayeyuyurini.

26 Yacü xEICÜA tetetamaitü tepücahacüne, tetahaxüatüatü tetehata'ivacutü tepücahacüne.

6

Xequeneyuparevieca

1 Peru ne'ivama, xüca tevi 'utaxeiyarieni ta'aurie 'avetü, xeme 'axemu'uva 'Iyarisie xeteviyatü, xequeneheiserietüaca que mü'ane müpaü mütiuyuri, ve'emete xecayuxatatü yu'iyarisie. Quene'a'üviya masi, capa pe'uta'inierienicü 'axa pemütiyurienicü 'ecüta.

2 Yuxexuitü xequenivaparevieca hipame yunaima va'icacü. Müpaü xeteyurietü xecaneye'atüacuni Cürisitu 'inüarieya.

3 Tixaü tihücütüme xüca yu'erieca, peru xüca tixaütü catihücütüni masi, yücümana niyucuanamacamücü.

4 Yuxexuitü mequeyu'inüatani que memüteyurie. Mücücü niyutemaviecamücü yuhepaüsita, yuta'inüatame que mütiuyuri yuxaütame, hipatü que memüte'uyuri yacara'erivatü.

5 Yuxexuitü yu'ica meque'atücüni.

6 Que mü'ane müti'üquitüarie niuqui hepaüsita, mücü queyuxevini que mü'ane müti'üquitüamatü, naima 'aixüa müti'anecü 'iparevietü.

7 Xepücateyu'irüviyani, Cacaüyari pücayunanaimarinüa. Que mütiuca'e tevi, müpaü pütü'isana.

⁸ Que mü'ane yuvaiyarisie xEICÜA mütiuca'e, vaiyarieya pitixuavitüirieni püniya, 'ica'isanayu. Que mü'ane 'Iyarisie mütiuca'e, 'Iyari pitixuavitüirieni tucari mücaxüve, 'ica'isanayu.

⁹ Cümü tepüca'u'uxeni 'aixüa teteyurietü. Tucari 'aye'ayu tepü'isanani xüca teca'amüni mexi cuxi ca'aye'ave.

¹⁰ Hicümüsüari que temüteyüvave, 'aixüa tequeveyurieca yunaime, masi yemecü müme Cacaüyarisüa memüquiecatari yuri memüte'erie.

Papuru que mütiyutemaviecai he'erivatü que mütiümierie Cürisitu curuxisie

¹¹ Neuxei, 'utüaricate que mütipapa, nemamacü que nemütixe'utüirie.

¹² Müme 'aixüa memütexeyarieniqueyu herie, müme mecanihümetüni vaüriyarica memüxepitüa xemü'inüaritüarienicü xitequiyacü. Peru müpaü metenyurieca xEICÜA, memücaheutaveiyariexüanicü Cürisitu Qesusi curuxieya hepaüsita.

¹³ Müme memüyu'aita memü'inüaritüarienicü xitequiyacü, ni müme yamepücatecahu 'inüari niuquiyari que müti'aita. Canivanaqueni xEICÜA xeme xemü'inüaritüarienicü, müme mücücü memüyutemamaviecacü, meteha'erivatü herie que xemüte'u'inüaritüarie.

¹⁴ Perusü ne pücatixaü, yemecü nepücanetemavieca hipame vaücavame nera'erivatü. Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu que mütiümierie curuxisie nehe'erivatü, mücücü xEICÜA nepünetemavieca. Mücü que mütiümierie curuxisie, tita cuiepa mütimieme pütiumierie que nemütixeiya. Neta nepumierie 'anemüca'uyeicanicü tita cuiepa mütimiemesie netiviyatü.

¹⁵ Sepa mu'inüaritüarie, sepa müca'u'inüaritüarie, xüca xEICÜA hecuamecü 'unetüarieni yücü 'anemecü, mücü xEICÜA neuveveca.

¹⁶ Queyupaümetü 'amemu'uva 'icü 'inüaricü püta, xüca meca'uximatüarieca yu'iyarisie, xüca menenimayasieca, müme Cacaüyari 'Ixaherisixi mütiyaruterüva.

¹⁷ 'Uxa'atüni varie xevitü pücanesi'uximatüaca. Nevaiyarisie 'inüari nepexieya Qesusi 'uxaya.

¹⁸ Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu xüca 'iteütani xe'iyari, ne'ivama. Müpaü xEICÜA.

'EPESUTARI Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

1 Ne Papuru necanixevaüritüaca. Nü'ariecame necanihücütüni Cürisitu Quesusisüa mieme müpaü mütinaquecü Cacaüyari. Cacaüyari teüterimama nenixevaüritüaca 'Epesusie xemütama yuri xemüte'erie Cürisitu Quesusisie xemüteviya.

2 Cacaüyari müta'uquiyari, Qesusi Cürisitu müti'aitameta 'aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

'Aixüa 'aneneme que temüte'upitüarie Cürisitusie teteviyatü, 'iyarisie mieme

3 'Aixüa queticuxaxasivani Cacaüyari, que mü'ane Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu mü'uquiyarieya. Cürisitusie teteviyacacu mücü 'aixüa cataniuyurieni tasi'upitüaca naima 'aixüa mü'ane 'iyarisie mieme, muyuavisie mieme tasipitüatü.

4 Cuie canetüarievecacu cuxi, Cürisitu ha'erivatü 'aixüa cataniuyurieni tasi'anayexeyaca hesiena mieme temüpasiecacü, tahesie mücarahüivanicü tasixeyyacacu.

5 Tasinaqui'erietü, meripai yatiyücühüaveca, pütasi'ucayasaxü nivemama temacü necü, Qesusi Cürisitu yatarayeitüacacu. Caninaqui'aca müpaü tiyurienetü.

6 Cataniucayasa 'aixüa temutiyuanenicü hepaüsitana, visi que mütatimicua. Müpaü pütatiumi, que mü'ane münaqui'erivasie temüteviyacü.

7 Mücü xuriyaya mutayeuriyacü, hesiena teteviyatü tecaniuxünarieni. Tecateneuyehüviyarieca 'axa temüte'uyuri. Müpaü catatineuyehüvirieni cuini mieme 'aixüa tiuca'iyaritü.

8 Tinimüiriyacaitüni tita mütiyurienecai tahesie mieme 'aixüa tiuca'iyaritü. Naimecü temaivavemete catanayeitüaca catanipitüaca 'aixüa temütecu'erivanicü naima hepaüsita,

9 catatinihecüasitüaca tita mütinaque. Meripai pücatimasiücücai tita mütinaque, peru Cürisitu ha'erivatü yapütiyuvaüriya mütatihecüasitüanicü.

10 Müpaü catinaye'atüaniquecaitüni quepauca tucari 'aixüa mü'ane maye'aniquecai, nitaxeviriyaquecaitüni naima Cürisitusie tiviyacame, naima taheima mieme cuiepa mieme.

11 Mücü meta, mücüsie teteviyatü tecananayexeyarieni. Müpaü tepüte'ucayasarie teüterimama temacü necü, müpaü catiniyuriemücücaitüni meripai, müpaü tiniyücühüavecaitüni que mü'ane nai müticuyuitüva yatiyücühüavetü que mütinaque.

12 Tame meri yuri temüte'uta'eri Cürisitusie, tame tecananayexeyarieni 'aixüa temutiyuanenicü 'iya hepaüsita visi que mü'ane.

13 Xemeta xecani'enieni niuqui yuri maine, мүcü niuqui que xemütetavicueisitüarieni maine. Hesiena yuri xeteni-uta'erieni. 'Ana xepu'inüaritüarie, 'Yari Mütiyupatacü xepuseyumarie. Cacaüyari müpaü putayü xemeixeiyanique-caicü мүcü 'Yari,

14 мүcüta canihücütüni tita temütepitüarie hicü mieme, мүmasiücünicü tita tahesie mütinaque quepaucua mütasitaxüna yuteüterima. 'Ana 'aixüa teniutiyuanecuni 'iya hepaüsita visi que mü'ane.

Que temüte'upitüarie ta'iyarisie temütemaivavenicü

15 'Ayumieme ne neretimaica yuri que xemüte'erie Ti'aitame Qesusisie, ne'u'enaca que xemütevanaqui'erie yunaime Cacaüyari teüterimama,

16 nepücatihayeva pamüpariyusi ne'ipitüatü Cacaüyari xehe-sie mieme. Nenenenevietü nepehüave xehesie mieme,

17 müpaü netinenenevietü, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu Cacaüyarieya, ta'uquiyari visi mü'ane, xüca müpaü tixepitüaca yu'iyarisie xemütemaivavenicü, naitü mütimasiücünicü xehesie mieme xe'imaicacu.

18 Müpaüta nepütinenenevie, yu'iyarisie xehecüariviyarieme xüca xe'imaica tita temütecuevi мүcü tasi'uta'iniecu, xemütemaicacü tita mütatipitüani, vaüca que mütipaüme visi que müti'ane tita tahesie mütinaque Cacaüyari teüterimama vahamatü,

19 xemütemaicacü meta marivemecü que mütitürücaüye tasiparevienique tame yuri temüte'erie. Yütürücariyacü müpaü caniyüveni, yemecü türücaüyetü,

20 yaxeicüa que mütiuyuri Cürisitusie mieme 'enucuquetüatü müquite vasata, yuserieta 'icayetü muyuavisie.

21 Mana yunaime vaheima nacaveni teva, мүme memüte'aita heiserie memexeiya memütürücavi memüva'uquiyarima, sepa que memüteteteva, yunaime vaheima nacaveni, hicü miemete vaheima, tucari 'umamiesie miemete vaheima.

22 Müpaüta pütuyuri naime ra'ivatü mütita'aitacü. Müpaü tinipitüani nai müticuyitüanicü memüyutixexeüriva vahesie mieme, tevi mu'uya micuyitüvapaü yuvaiyari.

23 Memüyutixexeüriva vaiyarieya mecanihümetüni. Müme mecaniutihüniyarieni, vahüniyacacu que mü'ane nai mütihüniya naisarie.

2

Que temüte'utavicueisitüarie Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü

1 Xemeta hepaüna canixe'anutanieritüani sepa xemümüquitetücai xeheyexürietü 'axa xeteyurietü.

2 'Anapai xeniu'uvacaitüni müpaü xeteyurietü que memüteyurie hicü miemete cuiepa memütama, que mütiyuriene que mü'ane mütiva'aitüa müme heiserie memexeiya 'ecapa memanucuneniere. Que mütiyuriene mücü cacaüyari hicü müvacuyuitüva müme memücayuvaüriya yamemütecahunicü, müpaü xecateniyuriecaitüni xeme.

3 Müme tevanütü 'anapai tecaniu'uvacaitüni tanaitü que temüteta'ucahive'eriecai vaisie teteviyatü. Que mütiinaquecai tavaiyari, que temütetacühüavecai, yatecatenyuriecaitüni. Que temü'anenecai tacümana, tahesie catininaquequecaitüni temühecarienicü, yaxaicüa hipame vahepaü.

4 Masi Cacaüyari vaüca cataninaqui'eriecaitüni, niyutatua-caitüni tasinenimayatü.

5 'Ayumieme sepa xemümüquitetücai teheyexürietü, mücü Cürisitumame catananutanieritüani. 'Aixüa mütiuca'iyaricü xeputavicueisitüarie.

6 Hamatüana catananucu'uitüani, cataniucayasa muyuavisie Cürisitu Quesusisie teteviyacacu.

7 Tucari 'umamiesie mütihecüatanicü que mütiyutatua 'aixüa tiuca'iyaritü, 'ayumieme müpaü tiniuyurieni. Yatinihecüatamüccaitüni 'aixüa tasiyurienetü Cürisitu Quesusisie temüteviyacü.

8 Müpaü 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayumieme xeputavicueisitüarie yuri xete'erietü. Peru que xemüte'utavicueisitüarie, yücümana xepüca'utavicueisitüarie. Cacaüyari püta yacatinixe'upitüani.

9 Tixaütü xemüte'uyuricü xepüca'utavicueisitüarie. 'Ipaü ne-paine capa xevitü naqui'acacü yücümana.

10 Mücü 'ivevarimama tecanihümetüni. Cürisitu Quesusisie teteviyatü tecaniunetüarieni 'aixüa temüteyuriecacü, Cacaüyari meripai que müticaye müpaü teteyurietü temu'uvanicü.

Curuxisie 'umierieca, 'aixüa que mütiuyuri, 'aixüa temütexeyariacacü

11 'Ayumieme xequetena'erivani xeme 'anapai que xemü'anenecai. Xepücahuriyusixitücai herie que xemü'anenecai. Müme 'inüasiecate memüte'uyuterüva, müme mecanixetave'eriecaitüni müpaü me'utiyaütü quename xeme vahepaü xeca'inüasievave, müme yuvaiyarisie memeixeyacaicü Huriyusixi va'inüari, mamacü que mütiuxiteque.

12 'Anapai xepücaheixeyacai Cürisitu. Xepüyupatacai 'Ixaherisixi teüteriyari vahepaü heiserie xecahexeyatü. Quiecame heiserie que mürexeiya, xeme xaüsie miemete vahepaü xepü'anenecai. 'Asixepücatemaicai türatute hepaüsita, Cacaüyari que mainecai que mütivapitüaniquecai. Tixaü xepücatecueviecai, Cacaüyari xepücahexeyacai 'ena cuiepa.

13 Hicürixüa Cürisitu Qesusisie xeteviyatü 'aura xenacüne xeme teva xemu'uvacai 'ana, Cürisitu xuriyaya mutayeuricü.

14 Mücü canihücütüni que mü'ane mütasipitüa 'aixüa temütetaxeianicü. Huriyusixi, mümeta memücahuriyusixi, nivarutaxeviriya yunaime. Quepaucua temataca'uniecai, tesariya varita temuti'ucapaü tecani'anenecaitüni, peru Cürisitu nenuta'una tesariya.

15 Que temüte'ataca'uniecai, cataniunütüani quepaucua murierie. 'Inüari niuquiyari nanuyetitüani que temüte'aisiecai xexuime 'aisiacü. Müpaü tiniuyurieni nuivari yücü mü'ane münetüanicü, tasitaxeviriyaca tame xeme hesiena teteviyacacu, que mütatipitüa 'aixüa temütetaxeianicü.

16 Müpaü tiniuyurieni meta Cacaüyarimatü 'aixüa temütetaxeianicü xei vaiyari tehümetütü. Müpaü catinaye'atüani curuxisie 'umierieca, tasinütüatü temataca'uniecaicü.

17 'Ana nuaca niuqui 'aixüa manuyüne nixecuxaxatüvacaitüni, xeme tevapai xemu'uvacai 'aixüa que xemütexeyarie tameta 'aura temu'uvacai catanicuxaxatüvacaitüni 'aixüa que temütexeyarie.

18 Müpaü mütiuyuricü, tanaitü heiserie tecanexeyani temaye'axüanicü ta'uquiyarisüa xei 'iyariyarisie teteviyatü.

19 Hicürixüa 'ayumieme xaüsie xepücaquiecatari, cücamete xepücahüme. Masi Cacaüyari teüterimama vahamatü heiserie xepexeya, Cacaüyari quie xepüquiecatari.

20 Nü'arisixi texaxatamete que memütecuxatacai, tesariya quitüa miemepaü 'aneme mecaniutavevieni. Vahesie xeteviyatü xecanacüne, qui que mütiveviva tesariya heima. Cürisitu Qesusitütü canihücütüni sicurita mieme tete'amünena.

21 Mücüsie tiviyatü canixeviriyarieca naitü müveviya, Ti'aitamesie que mütiviya tuqui payeica Cacaüyarisie mieme müpasie.

22 Xemeta hesiena xeteviyatü xecaniti'uitüarieximeni xei quiyari xemacünecü 'axeicüa, Cacaüyari xetaüta mayecanicü yu'iyaricü.

3

Papuru que mütihörütüariecai teüteri memücahuriyusixitücai vahesie mieme

¹ 'Ayumieme nenevieri necanipitüani Cacaüyari. Ne Papuru necanihücütüni que mü'ane Cürisitu Quesusisie mieme nemanutahüiya xeme xemücahuriyusixi xehesie mieme.

² Xüari xepu'enana que nemütihüritärie, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu. Müpaü nepütüipitärie xehesie mieme.

³ Xepu'enana que mütiuyü quepaucua nemütü'üquitüarie tita müti'aviesiecai hepaüsita. Cacaüyari yücümana masiücüme canayeitüani. Müpaü ne'utaitü nepütixe'uta'utüiri 'esiva.

⁴ Que nemainecai, xe'iterüvatü xecaniyüvaveni xemütemaicacü que nemütimaive 'icü niuqui mü'aviesiecai Cürisitu müxata hepaüsita.

⁵ Meripai teüteri nemanuticü vavarita, 'ana müpaü mepücate'üquitüariecai teüteri, hicü masi nü'arisixi memupasie Cacaüyarisie mieme, texaxatametemama meta, müme müpaü mepüte'üquitüarie 'Iyari yativahecüatüacacu.

⁶ Müpaü mepütehetima, teüteri memücahuriyusixi Huriyusixi vahamatü yaxeicüa vahesie pütinaque, xe'i vaiyari mepacü Huriyusixi vahamatü, 'axeicüa mepeixeiya tita Huriyusixi memüte'utahüavarie quename meheixeiyaniquecai müme. Cürisitu Quesusisie meteviyatü müpaü mepu'itüarie niuqui 'aixüa manuyüncü.

⁷ Neri mücü niuqui hepaüsita nepuhüritärie Cacaüyari que münetiümi 'aixüa tiuca'iyaritü, yütürücarıyacü que münetiuyütüa.

⁸ Mericü sepa yunaime Cacaüyari teüterimama vahepaü nemücade'eme, 'aixüa tiuca'iyaricacu müpaü nepütiumiquie, niuqui 'aixüa manuyüne nemüvacuxaxatüvanicü hipame nuivarite müpaü ne'utaitü, vaüca que mürexeiya Cürisitu, yatemücatemaivavepaü.

⁹ Müpaüta nepütiumiquie, nemütivahecüasitüiyanicü yunaime tita Cacaüyari mütiyurieniquecai. Müpaü pücatimasiücücai, catini'aviesiecaıtüni masi matüaripai. Cacaüyari nai münetiüa, mücü xeicüa müpaü catinimaicaitüni que mütiyurieniquecai. Yacatini'avietacaitüni

¹⁰ masiücütü mayanicü hicü, memüyutixexeüriva yametehecüatacacu, müme muyuavisie memüte'aita heiserie memexeiya yamemütehetimanicü, müiremecü que mütimaive Cacaüyari, tahesie yatimasiücücacu.

¹¹ Müpaü pütıyurieniquecai, yapütıyücühüavecai meripai, müpaüta tinaye'atüani Tati'aitüvame Cürisitu Quesusi yatıyurıenecacu.

¹² Mücüsie teteviyatü heiserie tecanexeiyani temitahüavecü tetatatuatü, 'aixüa 'iyaricü temaye'axüanicü hüksiena, yuri temüte'eriecü hesiena.

¹³ 'Ayumieme nepüxetavaviri xemücavaürıpiecacü ne'uximatüariecacu xehesie mieme. Müpaü nemü'itüariecü,

'ayumieme xepaye'axüani visi xe'anenetü xemacü necü.

Que temütetatexie tetemaitü vaüca que mütatinaqui'erie

14 'Ayumieme nenititunumaqueni nenevieri ne'ipitüanique Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu 'uquiyarieya.

15 Mücü meha'erivatü yunaitü nuivarite yamecatenitete-
vaca cuiepa memütama muyuavisie memütama.

16 Nepineneviya, mücü vaüca que mürexeiya visi 'aneme,
müxepitüanicü yemecü xemütürücariyarienticü yuhesie
'Iyarieya yatixetürücariyacacu,

17 mücü meta, quexepitüaca Cürisitu xe'iyarisie müyecanicü
yuri xete'eriecacu. Xeteyucanaqui'erietü xequeseiriyarieca,
cüye que mütise'i hananatü, qui que mütise'i tesariyasie vetü.

18 Müpaü xeteyucanaqui'erietü 'axeicüa xequeyüvaveni
xemütehetimanicü, yunaima Cacaüyari teüterimama vahamatü,
que macuyeva que meutateva que meutateva que meucateva
Cürisitu que mütiyucanaqui'erie,

19 xemümaicacü Cürisitu naqui'eriyaya, sepa tevi müyutexie
yatimaitü. Xequ'eutihünyarieni, hepaüna xemü'anenenicü, Ca-
caüyari que mü'ane.

20 Que mü'ane müyüve masi cuini mieme mütiyurienenicü
sepa que mütitita, tame masi que temücate'ivavirievave que
temücateta'iyaritüavave, türücariyaya que mütaticuyitüva,

21 mücü hepaüsita 'aixüa meque'utiyaneni
metasiha'erivatü tame temütatixexeüriva Cürisitu Qesusi
meha'erivatü, yunaitü teüteri mexi me'anuticüca
yuheyemecü. Canise'ini 'icü niuqui.

4

'Iyari que mütatixeviriya

1 'Ayumieme neri ne'anutahüiyacame nemühücücü
Ti'aitamesie netiviyatü, vaüriyarica necanixepitüaca, 'aixüa
'anemecü xemu'uvanicü, que müreyevese yamüticamienicü
que mü'ane muta'inierie que xemüte'uta'inierie xeme.

2 Tixaütü xecatehümetütü xequenayuyeitüaca naimecü,
xepüca'ayu'eririyani, 'axequeteneutevini xecaha'atü,
xequeneyunevieca masi xeyunaqui'erietü.

3 'Iyari que mütatixeviriya, xequeneyumexütüaca
xemüyuhayevacü xeyuxevitü 'aixüa xeteyuxeyatü.

4 Xei vaiyari tecanühümetüni, 'Iyarita caniyuxevini. Yax-
eicüa xeme quepaucua xemuta'inierie, tita xetecuevietü
xemüte'acü, mücütä caniyuxevini.

5 Ti'aitame caniyuxevini, xeimesie yuri tecateni'erieca
xeimesie teteviyatü tecaniuca'üyarieni.

6 Cacaüyari yunaime müva'uquiyari mücüta caniyuxevini. Mücü yunaime catiniva'aitüaca, yunaime canivacuyuitüvani, yunaime vahesie catiniviyani.

7 Masisü taxexütü yatepütemique que temüte'inüasiyari, Cürisitu que mütatimicua.

8 'Ayumieme müpaü paine 'utüarica,
Vapai 'anutiyaca
Me'anutaxüriyacame nivarehapani yumüireme,
'Imiquiericü tinivarumini teüteri.

9 Mericüte tita tixata, Vapai 'anutiyaca haitü. Müpaü xüari paine, peucayune meri 'emeucatevasie cuiepapaitü.

10 Que mü'ane meucayunixü, mücü canihücütünita que mü'ane muyuavi heima manutitüa teva, nai mühüniyanicü.

11 Mücü müpaü pütivarumi, hipatü nü'arisixi memacüncü, hipatüa texaxatamete, hipatü tehecüatamete, hipatü meta te'üviyamete te'üquitamete.

12 Yacatinivarumini varaye'atüanique yuteüterima yamemüte'uximayacacü que memüte'uhürütüarie. Vacümana Cürisitu vaiyarieya caniveriyaricamücü.

13 Müpaü tecatenipitüarieca mexi te'aye'axüaxime tanaitü temütaxevinicü yuri que temüte'erie Cacaüyari nu'ayasie, que temüte'imate. Müpaü tecatenipitüarieca tevi maye'ave temacüncü, temüseseüyenicü Cürisitu que müraye'avepaü, mücü Cürisitu ta'inüaritücacu.

14 'Ana tepütehayevasi türi vahepaü teyüatü. Tepücacuyuitüarivani naima 'üquisicacü, hamevari que mütiyuane 'ecacü, teüteri que memütüyucüamana, que memütüyü'iyaritüa mete'irümatü memeuyexürienicü.

15 Masi yuri te'utiyaütü tetetacanaqui'erietü, tecanivericuni 'iyapaü te'ananetü temacüncü naimecü. 'Iya canitamü'ütüni Cürisitütütü.

16 Tanaitü hesiena teteviyatü tecanitaverirümeni, tevi vaiyarieya yumu'usie tiviyatü que mütiwere naitü. Vaiyarieya navütüarieni niutaxeviriyarieni, turuyari naitü 'ixeviriyacacu, xexütü vaiyariteya yatiyuriencacu que müreyeveve. Yaxeicüa tevi vaiyarieya que mütiyuveriya yücümana, tameta tetetacanaqui'erietü tecanitürücarieca vaiyarieya tehümetütü.

Yücü 'anemecü que mürayeyuri Cürisitusie tiviyatü

17 'Ayumieme 'ipaü nepaine, Ti'aitamesie netiviyatü 'ipaü nepütihecüata. Xepüca'a'uvani hipatü que memüyüa memücatateüterima. Yacü xEICÜA metenicu'erivani müme,

18 mecaniuyüriyarieni que memütüyumate yu'iyarisie, heiserie mepücahexeiyä Cacaüyari tucari müvapitüanicü, müme 'asimemücatematecü va'iyari müsese'icü.

19 Que memü'anene, müme yu'iyarisie mecaniximümünani, mepüyuyetua memürucuyatüvenicü que memüteyucahive'erie, yamemüteyuriecacü naime tita mücati'itiya yuhesie mieme metehive'erietü.

20 Peru xeme müpaü xepücate'u'üquitüarie Cürisitu hepaüsita.

21 Xüari hepaüsitana xepütemarie, hesiena xeteviyatü xepüte'u'üquitüarie tita yuri müraine, Qesusisie que mütimasiücü.

22 'Ayumieme que xemüte'u'üquitüarie, xequenanutihüna tita mütiye'i, xequeteneuhayeva que xemüyüacai meripai. Que mü'ane müpaü müyüane, mücü canitapünirümeni 'irümarie que mütihive'eritü.

23 Yücü xe'ananetü püta xequenacüni, yu'iyarisie que xemüteyücühüave.

24 Xehecuariyarietü que xemüyüa hicü, xequenacatüqui tita yücü müti'ane, tita mütiunetüarie Cacaüyaripaü 'anetü. Müme tita yuri mürainesie memümiemete vahepaü heis-eriemecü yaxequetenecahunü, Cacaüyari xe'ayexeyiatü xe-queneyüaca.

25 'Ayumieme xequeteneuhayeva xete'itavatü. Yuxexuitü yuri xequeteneyutahüavi, tanaitü 'axeicüa temütaxevicü xe'i vaiyarisie temiemetetütü.

26 Xüca xeha'aca, 'aixüa püca'yüni xüca 'axa xeteyurieca. 'Aixüa püca'ane tau macayune xecayunütüavavecacu.

27 Mücü meta, xepüca'ipitüaca Cauyumarie 'asimütiyurienenicü.

28 Que mü'ane mütinavayame quetiuhayeva tinavanetü. Queticumaüvani masi yumamacü 'aixüa tiyurienetü, tixaütü mürexeyanicü mütivamicuanicü müme memüteheuyehüva.

29 Niuqui mütipünirüme xüca vayeyani xeteta, 'aixüa püca'yüni, masi xüca 'aixüa 'aneni xeniuqui 'iseiriyatü que mü'ane meiyehüva, müpaü xequeneutiyuaneni püta, 'aixüa xemüvayurienicü 'enamete.

30 Xepüca'ihiveritüaca Cacaüyari 'Iyarieya Mütiyupata. Mücü canixeseyütüni cümana xemu'inüasie mexi tucari ca'aye'ave quepaucua temüxünarieni.

31 Xequeteneuhayeva xehayusiüriyatü xeteyuca'uxive'erietü xeyuhaxüaviyatü xe'utihivatü 'axa xe'utiyuatü. Mücü naitü quetixani'erivani xehesüa, naitü 'axa müti'aneta.

32 'Aixüa xete'u'iyaritü xequenacüni que xemüyuyurie, xe-queneyunenimayaca, xequeteneuyuyehüvirieca, Cacaüyari que mütixehueyehüviri xeme Cürisitusie tiviyatü.

5

Hecüaripa miemete vahepaü xequeneyüaca

1 Mericüsü Cacaüyari xe'üquetü xequenacüni. Que mü'ane müxenaqui'erie nivemama vahepaü xequeneyüaca.

2 Xeteyucanaqui'erietü xequeneu'uvani, yaxaicüa Cürisitu que mütatinaqui'erie, que mütiyuyetua tahesie mieme mümierenicü. Mavaritütü caniyuyetvani 'ixatüatü Cacaüyari, 'inaqui'asitüatü.

3 Hipatü menivacumaüvani que mü'ane mücava'üya mücavacüna, mepüca'itiatüca, yuhesie mieme meteni-hive'erieca naime. Masi que memüteyurie, mücü xepücacuxatani xeme, meuyevesecü müme Cacaüyarisie mieme memupasie müpaü memücateyuriecacü.

4 Hipatü müpaü mecatenyurieca, que temüteteviyasitüariqueyu xüca vahepaü teteyuriecaque. Yacü xEICÜA mecaniutiyuaneni, mecaniyunanaimaca 'axa mü'anecü. 'Aixüa püca'ane müpaü xemüteyuriecacü, masi peuyevese pamüpariyusi xemipitüacacü Cacaüyari.

5 Teüteri mepüvacumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna, mepüca'itiatüca, nai mepütehive'erie yuhesie mieme. Tita müti-hive'erie, mücü payexeiya yucacaüyari. 'Ipaü xequetenemaica, yunaitü müya memüteyurie, müme vahesie pücatinaque memaye'axüanicü Cürisitu tiva'aitüvame mayanicü, Cacaüyari meta.

6 Xevitü caxe'ucuamana 'eca niuqui vevietü. Müya memüteyuriecü, 'ayumieme Cacaüyari püvaheca müme memücayuvaüriya yamemütecahunicü.

7 Mericüte, xepücauyexeviriyani vahamatü que memüteyurie.

8 Meripai yüvipa xepümiemetetücai, hicürixüa masi hecüaripa xemiemetetütü xenacüne Ti'aitamesie xeteviyatü. Hecüaripa miemete vahepaü xequeneyüaca.

9 Hecüariya que mütixuaveriya, 'ipaü catiniyurienemücü tevi. Naimecü 'aixüa catiniyurienemücü, heiseriemecü yacatinicamiemücü, yuri caniutainemücü.

10 Xequeneyü'üviya yaxemütehetimanicü tita mütinaque Ti'aitame.

11 Xepücauyexeviriyani müme yüvipa mieme memüteyurie vahamatü. Tixaü pücatitixuavere que memüteyurie. Masi xequenivahecutani que memüteyurie.

12 'Avie que memüteyurie müme, püyuteviyasitüariqueyu xüca 'icuxatanique.

13 Peru mücü naitü hecüasietü, masiücütü canayeitüarivani hecüaripa. Hecüariya canihücütüni tita masiücüme mürayeitüa naime.

14 'Ayumieme müpaü paine,

'Ecü pemücusu
 Quenanutanieri,
 Müquite vasata
 Quenanucuquexi,
 Cürisitu
 Camanihecüariyamücü.

15 'Ayumieme xequeneyucuerivayurieca 'aixüa que
 xemüte'u'uva. 'Asimemücatemate vahepaü xepücaüaca,
 memütemaivave vahepaü xequeneyüaca püta.

16 Quepaucua xemüyüvave 'aixüa xemüteyurienicü,
 yemecü müpaü xequeteneuyuri, teüteri hicü miemete 'axa
 memüteyuriecü.

17 'Ayumieme 'asixecateyumatepaü xepücaüaca, masi
 'aixüa xequetenemaica tita mütinaque Ti'aitame.

18 Xepücatarüvetüveni vinücü. Müpaü tiyurienetü
 pürucuyaneni xEICÜA. Masi 'Iyaricü xequenehüpüneni püta.

19 Quepaucua xemüteyutahüave, Cacaüyari cuicarieya
 xequeneuticuica, nüavari Cacaüyari hepaüsita manuyüne,
 cuicari 'Iyarisie timieme hepaüsita manuyüne xequeneu-
 ticuica, xe'inüavatü Ti'aitame yu'iyarisie.

20 Yuheyemecü naimecü pamüpariyusi xequenepitüaca
 Cacaüyari müta'uquiyari, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitusüa
 xemümiemetecü.

Xeyuxevitü yaxequetenecahuni

21 Xeyuxevitü yaxequetenecahuni xemüteheiyehüviricü
 Cürisitu.

22 'Ucari yaxequetenecahuni xecünama que memaitüca,
 yaxEICÜA que xemütecahu Ti'aitame ti'aitacacu.

23 'Uqui 'uca mu'uya canihücütüni, yaxEICÜA Cürisitu
 memüyutixexeüriva vamü'u canihücütüni. Mücütä
 canihücütüni que mü'ane yuvaiyari mutavicueisitüa.

24 Memüyutixexeüriva yamecatenicahuni que müti'aita
 Cürisitu. Müpaürita yaxEICÜA 'ucari yamequetecahuni que
 memaitüca vacünama sepa que mütitita.

25 Xeme 'uquisi xequenivanaqui'erieca yü'ütama, Cürisitu
 mütivanaqui'eripaü memüyutixexeüriva, müyuyetuapaü
 mümierienicü vahesie mieme.

26 Yuhesie mieme müvapatacü müpaü tiniuyurieni, va'itietü
 hacü niuquicü.

27 Müpau pütüuyuri yücümana, yühüxie müvati'uitüanicü
 memüyutixexeüriva visi me'aneneme, mecaheucuyüyüvime,
 mecaheuviviravime, sepa tita müpaü müti'ane, masi
 memüpasiecacü püta vahesie mücarahüivanicü.

28 YaxEICÜA neuyeveca 'uquisi memüvanaqui'eriecacü
 yü'ütama, yuvaiyari memütenaqui'eripaü. Que mü'ane
 minaquierie yü'üya, mücü caniyunaqui'erieca.

29 Tevi hasuacu püca'i'uxie yuvaiyari, masi piveriya pique-maritüa. Cürisitu yaxaicüa püvayurie memüyutixexeüriva,

30 vaiyarieya memühümecü. Vaiyarieya 'umeyarieya tepühüme tame.

31 Que maine, 'Ayumieme tevi püyupata, yuquemasi yuvarusi vahesüa püyeyani, yü'üyasie pütiviya. Memüyuhutacai xei vaiyari mepacüne meyuxevitü.

32 'Icü niuqui masi canitürücaüyeni, sepa mü'aviesiecai. Cürisitu hepaüsita memüyutixexeüriva vahepaüsita nepaine.

33 Mericüte xemeta yuxexuitü yunaitü yü'ütama xequeni-vanaqui'erieca xemüteyunaqui'eriepaü. 'Ucari meta, mequete-vareuyehüvirieca yücünama.

6

1 Türi xequeniva'enieca yu'uquiyarima Ti'aitamesie xeteviyatü. Müpaü xüca xeteyurieca püheiserie.

2 Quetinivareuyehüvirieca 'aquemasi 'avarusi que maine, mücü 'aisica canive'emetüni. Müpaü paineta quename tixaütü tipitüarieni, müpaü haitü,

3 Müpaü petiyurienetü 'aixüa pepü'itüarieni 'epepüreutevini cuiepa, haitü.

4 Xemeta xemüva'uquiyarima xepücavahaxüatüaca yütüriyama. Masi xequenivaveriyani xeteva'üquitüatü xevara'imaiyatü que müreuyevese yamütiyurienicü Ti'aitamesie tiviyatü.

5 Te'uximayatamete xequeniva'enieca müme memüxecusiyarima cuiepa, xeheumamatü xe'utiyüyüacatü. 'Aixüa 'iyaricü xete'uximayatü, Cürisitusie mieme masi xecateni'uximayacacuni.

6 Vahüxie xEICÜa xepücate'uximayaca teüteri xe-vanaqui'aritäanique. Masi Cürisitusüa miemete te'uximayatamete xemühümecü, yu'iyaricü yaxequeteneyurieca tita müтинаque Cacaüyari.

7 Xeyuvaüriyatü xequetene'uximayaca, que mü'ane Ti'aitamesie mieme müti'uximayapaü xeyüatü, teüteri vahesie mieme pücatixaü.

8 Müpaü xequetenemaica, yuxexuitü 'aixüa que memüteyurie, müpaü mecatenipitüariecuni Ti'aitame yativapitüacacu, sepa te'uximayatamete memühüme, sepa memüyünü'a.

9 Xemerita xemüvacusiyarima, yaxaicüa xequenivayurieca. Xequeteneuhayeva xevamarivecatüatü, müpaü xetemaitü, que mü'ane müvacusiyari müxecusiyari 'axEICÜa, mücü taheima pacave Ti'aitametütü, yücü pücativaxeiyateüteri.

Cacaüyari que mütiva'ixiparatüa yucuyaxima

10 'Imatürieca ne'ivama, Ti'aitamesie xeteviyatü xequeneturücaritarieca, que mü'ane mütürücaüye xetürücaritacacu.

11 Cacaüyari que mütiva'ixiparatüa yucuyaxima, mücücü xequeneyucuha'aritüaca cuyacü, xemüyüvavenicü xemüti'ucacü xecacuyuitüarietü Cauyumarie 'irümarieyasata.

12 Tameri teüteri tevaraye'unietü tepücatacutüve. Masi te'aitamete, heiserie hexeyamete, müme memüte'aita 'ena yüvipa naisarie cuiepa, 'iyarite memüyucuitüve tita 'axa müti'anesie mieme muyuavisie memuxuave, müme tevaraye'unietü püta tepütacuitüve.

13 'Ayumieme xequenanu'üi Cacaüyari cuyaximama vatepüa naime. Mücücü xecaniyüvaveni xemeye'uniecacü sepa tucari 'axa mü'ane, xecaniyüvavecuni xemüti'unicü xecacuyuitüarivatü, naime xe'aye'atüame.

14 'Ayumieme 'axequeteti'uca 'aixüa. Cuya que mürayuhüa, xemeta tita yuri müraine xequenecuxatani. Cuya tepüa que müranacatücü yutavie capa 'u'axienicü, xemeta heiseriemecü yaxequetenecahuni.

15 Yucacaisie que müreuquexüa, xemeta xequeneyucuha'aritüaca niuqui 'aixüa manuyünesie xeteviyatü, 'aixüa que temütexeyarie manuyünesie.

16 Mücü meta, 'eyeume que müracaxu'u cümana müyucunarüma, xemeta yuri xequetene'erieca. Müpaü xepüyüvaveni xemitünicü naime 'axa mütiuca'iyari 'ürüteya mütaivave.

17 Cuya yumu'usie tepüa que müranaquesa, xemeta müpaü xequetenemaica, xemutavicueisitüarietü. 'Ixipara que müracue'e, Cacaüyari niuquiya xehexeyatü xequeneyucuitüveni, 'Iyari que mütiyumiene mücücü.

18 Naimecü xequeneyunenevieca xequenevavirica. Yuheyemecü nenevieri xequenepitüaca 'Iyarisie xeteviyatü. Müpaü xemüteturiecacü, xequeneyühütüaca, yemecü xepücatehayevani xe'ivavirietü Cacaüyari yunaime teüterimama vahesie mieme.

19 Nehesie miemeta xequeneyunenevieca, niuqui nemüpitüarietü quepaucua nemütaniuni, nenetatuatü nemihecüatanicü tita müti'aviesiecai niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita.

20 Mücüsie mieme necaniniucametüni sepa tepüacü nemanutahüiya. Xequeneyunenevieca nemünetatuanicü niuquisie mieme, que müreuyevese nemütaniunicü.

Vaürisica que mütivareutanü'airixüa

21 Yaxemütemaicacü xemeta que nemüranayemie que nemütiyuriene, naime yacatinixetatüamücü Tiquicu. Mücü

canita'ivatüni teminaqui'erie. Tiparevivame yamüticamie canihücütüni Ti'aitamesie mütiviya.

²² 'Ayumieme xehesüa nepenunü'ani yaxemütemaicacü que temüte'anayecü, xe'iyari mütuariecacü.

²³ Cacaüyari müta'uquiyari, Ti'aitame Qesusi Cürisituta xüca mevapitüaca 'ivamarixi memüca'uximatüariecacü yu'iyarisie, xüca mevapitüaca memüyunaqui'eriecacü yuri mete'erietü.

²⁴ 'Aixüa mequete'u'iyarini müme yuheyemecü meminaqui'erie Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu vahesie mieme yunaimie vahesie mieme.

PIRIPUTARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Papuru Timuteumatü tecanixevaüritüaca, te'uximayatamete tehümetütü Cürisitu Qesusisie mieme. Yunaitü Cacaüyarisie mieme xemupasie Cürisitu Qesusisie xeteviyatü Piripusie xemütama te'üviyamete teparevivamete, yunaime tecanixevaüritüaca.

² Cacaüyari müta'uquiyari, Ti'aitame Qesusi Cürisitumatü xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Papuru que mütiyuneneviecai yuri memüte'erie vahesie mieme

³ Pamüpariyusi necanipitüaca necacaüyari quepaucua nemüxeha'erivani.

⁴ Quepaucua nemivavirie yunaime xehesie mieme, nenetemavietü necaninenenevieca neheyemecü.

⁵ Pamüpariyusi necanipitüaca xeme tame temütaxevicü hicü tanaitü niuqui 'aixüa manuyüne tecuxatatü yaxecüa matüaripaü.

⁶ 'Ipaü yuri netini'erieca, que mü'ane misutüa xecuyuitüvatü 'aixüa xemüteyuriecacü, mücütütü catinaye'atüamücü tita mütiyuriene tucari 'aye'ayu quepaucua Cürisitu Qesusi munuani.

⁷ Caniheiserietüni 'ipaü nemütinemaicacü yunaime xehepaüsita, nemüxenaqui'eriecü 'aixüa 'iyaricü. Xeme neta tanaitü tepütaxevi tetemaitü 'aixüa que mütiuca'iyari Cacaüyari, ne'anutahüiyacacu niuqui 'aixüa manuyünesie mieme ne'utaniucacacu ne'ihecüatüatü niuqui que mütiheiserie.

⁸ Cacaüyari catinihecüatani que nemütixexeyamücü yunaime, Cürisitu Qesusipaü netinemaitü.

⁹ 'Ipaü necatininenenevieca, xeme masi yemecü xeteyucanaqui'erietü xemacü necü heiseriemecü xetemaivavetü, nai xetemaitü que müreyeveve yaxemüteyuriecacü,

¹⁰ xemüyüvavenicü xemipatacü tita 'aixüa müti'ane tita 'axa müti'ane que xemüte'imate. Müpaü xeteyurieyu, tucari 'aye'ayu quepaucua Cürisitu munuani canimasiücücamücü que xemücateseviximarieca, xehesie que mücarahüivani.

¹¹ 'Ana heiserie xecanipitüariecacuni, que mütiyupitüva Qesusi Cürisitu. 'Ana mücücü visi 'anetü canayeitüariemücü Cacaüyari, 'aixüa catinicuxaxasivamücü hepaüsitana.

Xüca ne'ayeyurini Cürisitu 'aixüa canicuxaxasivamücü, que mutayü

12 Ne'ivama nepütixetaxatüaniqueyu que nemüranayetüa hepaüsita, müpaü xemütemaicacü, 'aixüa puyü masi vaüca mü'enierienicü niuqui 'aixüa manuyüne.

13 Yunaitü cuviyexunu quita miemete hipatüta yunaitü müpaü mepütehetima quename Cürisitusüa nemiemetütü ne'anutahüiya.

14 'Ivamarixi 'esivatücacu yunaitü menesiha'erivatü que nemüranutahüiya, Ti'aitamesie meteviyatü mecaniyu-vaüriyani masi vaüca Cacaüyari niuquieya memücuxatanicü mecaheumamatü meyutatuatü.

15 Hipatü siepüre 'asita me'ütesatü meyucuicutü mepütecuxata Cürisitu hepaüsita, hipatü püta 'aixüa mete'u'iyaritü mepütecuxata.

16 Müme menesinaqui'erietü mepütecuxata müpaü metemaitü, ne niuqui 'aixüa manuyünesie mieme nemutaniucacü, 'ayumieme nepüyüane.

17 Hipatü püta mepütehecüata Cürisitu hepaüsita mevara'ivacutü hipame, va'iyari cayuxevicacu. Que memüteyurie, müpaü mepütecu'eriva, masi vaüca nepü'uximatüarieca ne'anutahüiyatü.

18 Sepanetü que memüteyurie, Cürisitu canicuxaxasivani. Ne 'ayumieme nepünetemavie, sepa memütecuxata yacü xeicüa meyüatü, sepa yuricü meyuvaüriyatü memüyüa.

Mücü meta, nepücatihayevani nenetemavietü.

19 Müpaü nepütimate, 'icü naitü 'aixüa püyüni nemütavicueisitüarienicü xeyunenevecacu xeme, Qesusi Cürisitu 'iyarieya nesituicacacu.

20 'Ipaü yemecü yuri nepüti'erie neta'icuevatü, 'uxa'atüni varie nepücatevijasitüarieni. Masi Cürisitu que mütive'eme canimasiücücamücü yaxaicüa meripaipaü. Menesixeyiatü nevaiyarisie que nemütiuyeica nenetatuatü, teüteri müpaü mecatenimaicacuni sepa nemayeyurini sepa nemümü.

21 Sepa nemayeyuri, Cürisitu 'aixüa canicuxaxasivamücü. Sepa nemümü, masi 'aixüa caniyümücü.

22 Nevaiyarisie ne'uyeicacacu xüca tixaütü tiutixuavere neti'uximayacacu, quesü yüni. 'Asinepücatimate que mü'ane masi 'aixüa müyüniqueyu.

23 'Esimacuyeva nepüyüane. Nepünevaüriya nemüyemiecü Cürisitumatü mana nemeyeicanicü. Müpaü masi 'aixüa pü'aneniqueyu.

24 Perusü xehesie mieme caneuyeveca masi nemünehayevacü 'ena nevaiyarisie netiviyatü.

²⁵ Hicürixüa nepüretima que nemütiyurieni, müpaü necatinimaica nemünehayevanicü. Yunaime xehesüa necaninehayevamücü nexeparevietü masi vaüca xemüyüvavenicü, xemüyutemamaviecä yuri xete'erietü.

²⁶ Müpaü xüca netiyurieneni, Cürisitu Qesusisie xeteviyatü yemecü xepüyüvaveni 'aixüa 'ane xemütemaicacü xene-siha'erivatü, quepaucua xehesüa nemunuani tavari.

²⁷ 'Ipaü xeicüa xequeteneyurieca, que müreyevese yamütiyurienenicü heixeyatü niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyüne, müpaü xequeteneu'uvani cuiepa. Xüca müpaü xeteyurieca, sepa xehesüa nemeyeicani nexexeyatü, sepa tevapai nemeyeica xehepaüsita ne'ematü xeicüa, müpaü necatinimaicamücü xemüseseyenicü 'iyari xehexeyatü müyuxevi, yaxecüa xetecu'erivatü yunaitü xemüyucitüvecü capa xe'unavaiyarienicü titasie yuri xemüte'erie niuqui 'aixüa manuyüne que maine,

²⁸ xepüca'utiüyüacani quepaucua müme memüxe'aye'unie memüxemariutani. Müpaü xeteyurietü 'inüari xenacünicuni vahepaüsita, que memüteheuyexüriyani. Xemeta yuhesie mieme 'inüari xepacüne que xemütetavicueisitüarieni Cacaüyari xetavicueisitüayu.

²⁹ Cürisitusüa xemümiemetecü xepupitüarie yuri xemüte'eriecacü hesiena, masisü cuxi xepupitüarie xemütecuinitüarieni hesiena mieme.

³⁰ Yaxecüa nehapaü xequeteneyucitüveni hicü, que xemünetexeyacai yanetinemiene, hicüta que xemüte'enana quename yanetinemiene.

2

Cürisitu tixaütü catihücütütü que müratüa, 'arique ve'eme que müratüa

¹ Caniyuritüni, Cürisitusie teteviyatü tecanituicarieca tecaninütüarieca que temütetacanaqui'erie, 'Iyarimatü tecanitaxevini tanaitü, tetenitacanenimayaca que temüte'u'iyari.

² 'Ayumieme nepaine, xüca müpaü 'aneni, xequene-naye'atüa xenesitemavieriyatü. Yaxecüa xequeteneyumaica, yaxecüa xequeteneyucanaqui'erieca, yuhepaü xequetenecu'erivani, xequeneyuvaüriyani yu'iyarisie xemüyuxevinicü.

³ Hipame xeara'ivacutü xepücayüaca, teüteri xehepaüsita 'aixüa memutiyanenicü xeicüa xepücayüaca. Vavemete masi xequeniva'erieca hipame, xeme püta tixaütü xecatehümetüme xequeneyu'erieca yücümana.

⁴ Yuxexuitü xeme xepücatecuvautüveni tita xehesie mütimieme xeicüa. Tita hipame vahesie mütimieme püta xequetenecuvautüveni.

⁵ 'Ipaü xequeteneyumaica yu'ivama xevara'erivatü que mütiyumate Cürisitu Qesusisie tiviyatü.

⁶ Cacaüyari que mü'ane,
Mücü yaxeiçüa pü'anecai.
Peru müpaü pücaticu'erivacai
Quename 'aixüa yüniqueyu
Xüca Cacaüyari paü ve'eme
'Ayuyeitüanique,
Sepa müyüvecai.

⁷ Catiniuhayeva
Heiserie hexeyatü
Que mü'ane vaüriyarica
Müti'uximayapaü 'anetü
Nayuyeitüani.
Teüteri vahepaü 'anetü
Nayani.

⁸ Mericüsü
Xeiyarietü
Tevipaü 'anetü
Tixaütü catihücütütü
Canayuyeitüani.
Yacatinicamiecaitüni
Sepa mumü,
Curuxisie caniumierieni.

⁹ 'Ayumieme Cacaüyari
Ve'eme caneyeitüani.
Canipitüani
Visi mütimarivanicü
Que mü'ane mühücü
Hipatü que memücatemarivapaü.

¹⁰ 'Uxa'atüni varie
Quepaucua Qesusi
Mütahüavarieni
Que mü'ane mühücü,
Müpaü que mütimariva
'Ana yunaitü
Mecanicatunuma'uicuni
Nenevieri mecanipitüacuni
Taheima memütama
Cuiepa memütama
Cuietüa memütama,

¹¹ Yunaitü
Mecaniyutahecüatacuni,
Que memüteheitima
Qesusi Cürisitu
Quename Ti'aitame hücü,
Me'utiyuatü.

'Ana 'aixüa canicuxaxasivamücü
Cacaüyari müta'uquiyari.

Cuiepa memütama que temütevahecüatüa

¹² Xemeta nenaqui'erima, müpaü nepütixetahüave, yuheyemecü yaxetenicahucitüni xehesüa neheyeicacacu. Hicü tevapai neheyeicacacu masi vaüca peuyevese yaxemütecahunicü Cürisitupaü. Yaxequeteneyurieca que müreuyevese yaxemüteyuriecacü mexi xetavicueisitüariexime, peru xeheumamatü xe'utiyüüacatü.

¹³ Cacaüyari canihücütüni que mü'ane yamütiyuriene xesata, xecuyuitüvatü xemüyuvaüriyanicü, 'arique meta yaxemüteyuriecacü. Que mütixecuyitüva yacatiniyümücü que mütinaque.

¹⁴ Müpaü nai yaxequetenecahuni, xecaniuquixietü niuqui xecaxüatüatü.

¹⁵ Müpaü xeteyuriecacu, xehesie pücarahüivani, xepüca'inüca tita 'axa müti'ane. Masi Cacaüyari nivemama xecanacünicuni, xepücaseviximarieca teüteri vasata xe'u'uvatü va'iyari mütutuni memeyexüri. Vasata xe'u'uvatü xecanivahecüariviyani, xuravesixi que memütehecüarivie cuiepa.

¹⁶ Niuqui xecanexeiyani varanutanieritüvame. 'Ayumieme 'aixüa 'ane netinimaicamücü nexeha'erivatü quepaucua tucari maye'ani, quepaucua Cürisitu munuani. Xehesie catinimasiücücamücü 'ana, xüanacüa que nemücatiunanausa xüanacüa que nemücati'uximaya.

¹⁷ Xeme yuri que xemüte'erie, Cacaüyari xecanayexeiya yaxaicüa que mü'ane mavari müvevi meixeiypaü yucacaüyari. Hesiena mieme xeteni'uximayaca. Xüca ne'umierieni müpaü yuri xemüte'eriecacü, nexuriyacü xüca xemavari 'uxurimarieni, mücücü necaninaqui'acamücü. Xeme yunaitü que xemüteyutemamavie, ne xehepaü necaninetemavieca.

¹⁸ Mericüte xemerita yaxaicüa xequeneyutemamavieca, 'axeicüa temütatemamaviecacü.

Timuteu 'Epapüruritu que memüteyurieniquecai

¹⁹ Ti'aitame Qesusisie netiviyatü 'ipaü nepüticu'eriva, yareutevitü xehesüa nepenunü'ani Timuteu, ne'iyarisie nemütürücariyarienicü neretimaime xehepaüsita.

²⁰ Xeime nepücahexeiya hepaüna tiuca'iyarime, mücü xEICÜA 'aixüa 'iyaricü caniyu'iyaritüacamücü xehesie mieme.

²¹ Hipatü yunaitü tita vahesie mütimieme xEICÜA metenicuvautüveni, tita Cürisitu Qesusisie mütimieme mepücatecuvautüve.

22 Xeme xepimate 'iya, que müti'inüasie que mütimasiücü, xepütemate nehamatü que müti'uximaya niuqui 'aixüa manuyüne tetecuxatacacu, ranive yuquemasiematü müti'uximayapaü.

23 'Ayumieme 'ipaü nepüticu'eriva, nepenunü'ani cuitü nere-timaime que mütiyüni nehepaüsita.

24 Ti'aitamesie netiviyatü yuri nepüti'erie cuitüva nemüyemiecü neta.

25 Müpaüta netinicu'erivani, peuyevese ta'iva nemanunü'anicü xehesüa 'Epapüruritu. Mücü nehamatü catini'uximayaca, tahamatü tecanicuyaxitüni. Xeme xecaneiyenü'ani nehesüa münesipareviecacü que müreuyevcai.

26 Yunaima nixexeyamücüni, niyuhiveriecaitüni xemu'enanacü que müticuyecai.

27 Tasüari catinicyecaitüni, 'esivatücacu caniumüni. Masi Cacaüyari nitinenimayata, 'axeicüa nesinenimayatü neta, capa nenetihiverieme tavari nenetihiveriecacü.

28 'Ayumieme necaninevaüriyani nemenunü'anicü xemüyutemamaviecacü xeme tavari xe'ixeyiatü, neta necanehiverietü nemayanicü.

29 Hicüri xequeneutanaqui'erie Ti'aitamesie xemüteviyacü, vaüca xequeneyutemamavieca xehe'erivatü. Müya memü'anene vavemete xequeniva'erieca.

30 Cürisitusie mieme ti'uximayatü caniumüni tüma. Yücümana caniyucuerivayuriecaitüni meye'atüanicü que müreuyevcai xemünesiparevieniquecaicü.

3

Heiserie nepexeiya que mütivaiyacü

1 Mücü meta ne'ivama, xequeneyutemamavieca Ti'aitamesie xeteviyatü. Tavari 'ipaü netixe'utüirietü, nepünevaüriya, niuquicü nepüca'uxive. 'Aixüa caniyümücü masi xehesie mieme xecueriya'anecacu.

2 Xequeneyucuerivayurieca müme nemüvaxatacai 'axa memüteyurie vahepaüsita, müme süicüri vahepaü memüca'itiyatüca, müme vahepaüsita. Xequeneyucuerivayurieca que memütexe'inüaritüacu vitequiyacü.

3 Tame püta Cacaüyari 'inüarieya tepexeiya, tame püta tepühüme Cacaüyari temayexeiya 'Iyari que maine. Tame taheyemecü tecaninaqui'aca Cürisitu Qesusisie temüteviyacü. Mücü meta, yuri tepücate'erie herie miemesie.

4 Müme que memü'anene herie miemesie yuri memüte'erie, neta müpaü necani'aneni. Xüca xevitü müpaü ticu'erivani quename yüve herie miemesie yuri müti'eriecacü, ne masi necaniyüveniqueryu.

⁵ Ne'utinuiwaca 'atahairieca tucarisie necaniu'inüasieni Huriyusixi waxitequiyacü. 'Ixaheri teüteriyari vahesie Venicamini nuivariyarisie necaniyeyani. Hepürayu teviyari necanihücütüni Hepürayusixi vahesie nemüyetüa. 'Inüari niuquiyarisie que nemütiviyacai, Pareseu necanihücütücaitüni.

⁶ Que nemütinevaüriyacai yaneticamietü, necanivataveveyacaitüni memüyutixexeürivacai. Heiserie que nemürexeyacai 'inüari niuquiyarisie yaneticamietü, nehiesie pücarahüivacai yemecü.

⁷ Perusü Cürisitusie nemütiviyacü müpaü nepütinemate, mücü nai netiniutatümaiya, naime cümana 'aixüa nemü'itüarieniquecai.

⁸ Mücü meta, sepa que mütitita, naitü tiniutatümaiarieni que nemütixeiya, müpaü nemütinematecü, masi yemecü 'aixüa necani'itüariemücü ne'imaitü neti'aitüvame Cürisitu Qesusi. Mücüsie nemümiemecü 'ari naime netiniutatümaiya. Sepanetü, mücü naitü xasi xEICÜA canihücütüni que nemütixeiya. Necaninevaüriyani masi Cürisitu nehexeiyatü nemayanicü,

⁹ hesiena netiviyatü yanepütixeyariecaqueyu xEICÜA. Necümana heiserie nepücahexeiya, 'inüari niuquiyarisie yaneticamietü heiserie nepücanepitüa necümana. Masi heiserie que nemürexeyia, Cürisitusie yuri nemüti'eriecü püta heiserie necanexeyani, Cacaüyari heiserie que münepitüa yuri nemüti'eriecü.

¹⁰ 'Ipaü xEICÜA nepütinevaüriya, nemimaicacü Cürisitu, nehiesie nemimaicacü türücariyaya cümana müranucuquetüarie, ne hamatüana temütaxevinicü que mütiucuinxü netimaitü, hepaüna ne'aretü nemayanicü mücü que 'aretü matüa 'umierieca.

¹¹ Necanaye'aniqueyu xEICÜA nemanucuquetüarienicü müquite vasata.

Que mütiunanausacai, he'ivanique

¹² 'Acuxi müpaü nepüca'ane, 'acuxi nepüca'aye'ave. Cürisitu Qesusi pünesi'u'axixü, neta nemi'axenicü tita münetimini. 'Ayumieme nepünemexütüa, yanemüraye'anicü.

¹³ Ne'ivama, ne'aye'ame nepücan'e'erie cuxi. Peru siquresü 'ipaü netiniyurieneni, nenetümaiya nesütüa mieme, necaninetatüani masi hicü nemi'axenicü neyeta mieme.

¹⁴ Yanetiunanausatü nepünemexütüa neme'ivacü, Cacaüyari que münetiuta'ini taheima miemecü nemü'ayumiemetünicü Cürisitu Qesusisie netiviyatü.

¹⁵ Quetapaümetü temüseseyüe 'ipaü tequetecu'erivani. Xüca yücü xetecu'erivani, Cacaüyari yacatinixehécüatüamücü.

¹⁶ Que temüte'aye'axüavave, müpaü yatequetecahunü.

17 Ne'ivama 'axeicüa xequenene'üqueni ne que nemütiyuriene. Tame 'inüari tecanihümetüni. Müme tahepaü memüte'u'uva, müme xequenivaxeiyani.

18 Yümüretü que memüte'u'uva, mecaneye'unieca Cürisitu que mütiümierie curuxisie. Vahepaüsita müixa netinixecuxax-atüvacaitüni, hicüta yaxeicüa nepaine ne'utasuatü.

19 Müme que memüte'aye'axüani, menica'unariecuni xeicüa. Yuhuca mecanayexeiyani yucacaüyaripaü. Visi me'aneneme mecaniyuxatani quepaucua müpaü memüyüa que temüteteviyasitüarie. Cuiepa timiemecü xeicüa mecatena'erivani.

20 Tame püta muyuavisie tecaniquiecataritüni. 'Ayumieme tecanicuevieca tasivicueisitüvame Ti'aitame Qesusi Cürisitu 'umamiecü.

21 'Iya yücü 'aneneme caneyeitüamücü tavaiyari. Hicü tixaü tecatehümetütü 'icü tavaiyarisie tecaniu'uvani. Peru 'ana yuvaiyaripaü 'aneneme caneyeitüamücü, visi 'anetü que mütiuyeica mücü. Müpaü tiniyuriemücü yütürücariyacü. Müpaü titürücaüyetü caniyüveni naime yaticamieme mayeitüanicü, mücü que müti'aita.

4

Yuheyemecü xequeneyutemamavieca Ti'aitamesie xeteviyatü, que mutayü

1 'Ayumieme nepaine, Ti'aitamesie xeteviyatü xecacuyuitüarivatü xequeneuti'uti, nenaqui'erima. Müpaü nepütixecühüave nexexeiyamütü ne'ivama nemüxenaqui'erie. Xeme xecanihümetüni xemünesitemavieritüa, xehesie catinimasiücüni que nemüreuyehüviyarie. Yaxeicüa ve'eme muma que mütiuhanitüariva, neta necanixehexeyiani xeme ne'inüaritüme.

2 Neuxei 'Ehuriya, neuxei Sinitique, vaüriyarica necanixepitüaniqueyu yaxeicüa xemüteyumaicacü xeca'ütesatü Ti'aitamesie xeteviyatü.

3 'Ecü meta nehamatü yuricü pemicuhanane hararu, nepümasitavavirieniqueyu 'ecü pemüvapareviecacü mücü 'ucari. Nehamatü 'axeicüa tepütacuitüvecai niuqui 'aixüa manuyüne tecuxatatü, Cüremenitimatü hipameta vahamatü nehapaü te'uximayatamete. Müme mepacayasarie quename tucari mehexeiya.

4 Mericüte, yuheyemecü xequeneyutemamavieca Ti'aitamesie xeteviyatü. Tavari nepaine, xequeneyutemamavieca.

5 Yunaitü teüteri mequexexeyiani xeca'ayu'eririyacacu. Ti'aitame hura caniyeicani.

6 Xepücayu'iyaritüaca tixaütü hepaüsita. Masi naimecü xeyunenevietü xe'ivavirietü pamüpariyusi xe'ipitüatü, yaxequeteneutahüavi Cacaüyari tita xemüte'ivavirie.

7 'Ana Cacaüyaritütü nixepitüacamücü yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Müpaü tixepitüatü cani'üviyacamücü xe'iyari, sepa xeme 'asixemücatemate que mütiyüveni mi'üviyanicü. Que xemüteyücühüavesie canixe'üviyacamücü Cürisitu Qesusisie xeteviyacacu.

'Icü hepaüsita xequeteneyücühüaveni, que mutayü

8 Mücü meta, ne'ivama, naitü yuri müraine, naitü müreyehüviyarie, naitü mütiheiserie, naitü müti'itiya, naitü visi mü'ane, naitü 'aixüa maine, sepa que mütitita xüca 'aixüa 'aneni xüca 'aixüa ticuxaxasivani, mücü hepaüsita yaxequeteneyücühüaveni xeme.

9 Que xemüte'u'üquitüarie, que xemüteyeturiyarie, que xemünete'u'eni, que xemünete'uxei yanetiurienecacu, müpaü yaxequeteneyurieca. 'Ana que mü'ane müxepitüa yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, mücü Cacaüyaritütü xehamatü caniyueicamücü.

Piriputari que memüte'imicuacai

10 Ti'aitamesie netiviatü yemecü nepünetemavie tavari xemisutüacü xenesiha'erivatü. Süricü xepünesiha'erivacai, masi pumavecai xevitü xeme müyüvecai tixaütü mütiyurienicü.

11 Ne nereuyehüatü nepücahaine. Nepü'iyamate ne'iyari 'aixüa müyünicü necümana, sepanetü que nemüranayemie.

12 Nepü'iyamate tixaü necatihücütütü, vaüca nerexeyatüta nepü'iyamate. Naimecü yanepüretima nemütahuxanicü nemühacamünicü vaüca nemürexeyanicü tixaütü nemücarexeyanicü nepü'iyamate.

13 Naime necaniquemaca Cürisitusie netiviatü, 'iya nesitürücariyacacu.

14 Siepüre 'aixüa xepüte'uyuri nehamatü xeyuxeviriyatü que nemüti'uximatüariecai.

15 Xeme Piriputari müpaü xepütemate que mütiuyü quepaucua niuqui 'aixüa manuyüne musutüarie cuxaxasivatü, Maseruniya quepaucua nemeyetüa. 'Ana memüyutixexeürivacai mepücanesipareviecai. Mepücanetemicuacai neheixeyatü nemayanicü, xeme xeicüa xepünetemicuacai.

16 Tesarunicapai neheycacacu tita nemüreyehüacai xepünete'utanü'airi heiva hutarieca.

17 Neticuvaunetü tavari yaxemüneteminicü nepücahaine. Nepüticuvaune tita mütixemaquieri püta mayanicü.

18 Necanitanaqui'erieniri xe'imiquieri naime, cananuyuhayevani. Catinaye'ani tita nemüreyehüacai, 'Epapüruritu nesi'ü'ütüacu tita xemüteheyenü'a. Que xemüte'uyuri, mücü visi mu'üapaü caninaqui'erivani, mavari münaqui'eriva canihücütüni, caninaqueni Cacaüyari.

19 Mücü meta, necacaüyaritütü catinaye'atüamücü tita xemüteheuyehüaca hepaüsita naime, vaüca mürexeiyacü visi 'aneneme, müpaü que mütimasiücü Cürisitu Quesusisie.

20 Cacaüyari müta'uquiyari 'aixüa queticuxaxasivani yuheyemecü. Canise'ini 'icü niuqui.

Vaürisica que müttivarunü'airiexüa

21 Xequenivavaüritüaca Cacaüyari teüterimama yunaima, Cürisitu Qesusisie temüteviyacü. Nehamatü memu'uva ta'iyama menixevaüritüaca.

22 'Ena yunaitü Cacaüyari teüterimama mepüxevaüritüa, müme meta Sesaxisüa miemete cuviyexunusixi.

23 Ti'aitame Qesusi Cürisitu xüca 'aixüa tiuca'iyarini xe'iyarisie mieme. Müpaü xaicüa cani'aneni.

CURUSETARI

Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Ne Papuru, ta'iva Timuteumatü, tecanixevaüritüaca. Nü'ariecame necanihücütüni Cürisitu Quesusisie mieme, müpaü mütinaquecü Cacaüyari.

² Tecanixevaüritüaca ta'ivama yuri xemüte'erie Curusetari, Cacaüyari teüterimama xemühüme Cürisitusie xeteviyatü. 'Ipaü teputiyuane, Cacaüyari müta'uquiyari Tati'aitüvame Qesusi Cürisitumatü xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Que mütitavaviri Cacaüyari, müvapitüanicü memütemaicacü 'Iyarisie timieme

³ Tetanenevietü, taheyemecü xehepaüsita pamüpariyusi tecanipitüaca Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu 'uquiyarieya, Cacaüyari hücütüme.

⁴ Teniu'ena yuri que xemüte'erie Cürisitu Quesusisie, que xemütevanaqui'erie Cacaüyari teüterimama yunaimé.

⁵ Müpaü xeteniyurieca 'amuvecü tita xehesie mieme müti'üviyarie taheima, yaxete'icuevietü. Xeme meripai xeniu'enanani que müti'üviyarie, cuxaxasivacacu niuqui 'aixüa manuyüne que mütivaiajacü.

⁶ Mücü niuqui canixe'uta'axiyani. Naisarie cuiépa catini-tixuaverirümeni, canitaverirümeni yaxéicüa que mütiuyü xehesüa. Niuqui caniusutüarieni 'iya tucarisie quepaucua xemu'enana, quepaucua xemütehetima yuricü 'aixüa que mütiuca'iyari Cacaüyari,

⁷ 'Epapüraxi que mütixe'uta'üquitüa. Mücü tahepaü catini'uximayatametüni, tecaninaqui'erieca, yacatini-camiéni Cürisitu parevivameya hücütütü xehesie mieme.

⁸ 'Iya cataniutahecüasitüiya que xemüteyucanaqui'erie 'Iyarisie xeteviyatü.

⁹ Yatetemaitü 'anapai hicüque, tame 'ayumieme tepücatehayeva tetanenevietü xehesie mieme, müpaü tete'ivavirietü Cacaüyari, xemühüpünenicü yaxetemaitü tita mütinaque Cacaüyari, naimecü xetemaivavetü, 'Iyarisie timieme xetemaitü naimecü,

¹⁰ 'axemu'uvanicü meta que müreuyevese Ti'aitamesüa miemete memü'uvanicü, xe'inaqui'asitüatü naimecü. Tepi-vavirie mütiutixuxuaverenicü 'aixüa xeteyuriecacu naimecü, xemütivaverirümenicü que xemüte'imate Cacaüyari.

11 Tepivavirie xemütürücariyarienicü, naimecü xetürücavitü, 'iya que mütitürücaüye marivetü, para xemüyüvavenicü xemüte'uca'enivanicü, 'exemüteheutevinicü xecaha'atü,

12 xeyutemamavietü pamüpariyusi xemipitüacacü ta'uquiyari. 'Iya yüvemetē catanayeitüani, tahesie mütinaquenicü tita mütinaqueni Cacaüyari teüterimama vahesie, hecüaripa me'u'uvacacu.

13 Cataniutavicueisitüani Cacaüyari, yüriya heiserie mücahexeiyanicü tahepaüsita. Cataniupata, que mü'ane münaqui'erie tati'aitüvame mayanicü, nu'ayatütü.

14 Mücüsie teteviyatü tecaniuxünarieni, que mütareuyehüviri 'axa temüte'uyuricü.

Cürisitu mumücü, que temüte'upitüarie 'aixüa temütexeyarienicü

15 Tepücaüyave temixeyacü Cacaüyari, peru 'iya cani'üquisicayatüni. Canive'emetüni heiserie hexeiyatü tita mütiunetüarie hepaüsita.

16 Hesiena tiviyatü, naitü tiniunetüarieni, tita taheima mütimieme, tita cuiepa mütimieme, tita temütexeyia, tita temücatexeyia meta, vavemetē, müme memüva'uquiyarima, te'aitamete, müme heiserie memexeyia, naitüri tiniunetüarieni 'iya 'inetüacu. Hesiena mieme tiniunetüarienita.

17 'Iya 'acaniuyeicacaitüni tixaütü catinetüarievecacu cuxi. Naitü catiniyuxevini 'iyasie tiviyatü.

18 Mücü meta, tame temütatixexeüriva tevi vaiyarieyapaü te'anenecacu, 'iya canitamu'utüni, tisütüvame hücütütü. 'Iya müquite memanucu'uni vamexüacame canihücütüni, naimecü ve'eme mayanicü.

19 Cacaüyari que mütiyuvaüriya, naitü que 'anetü mühücü Cacaüyari, mücü Cürisitusie 'acaniuveni.

20 Müpaüta tiniuyuvaüriya, mipatacü naimē Cürisitu yatiyuriencacu, para naitü 'aixüa mütixeyarienicü 'iya que mütixeyia. Curuxisie yuxuriya que mütiutayauri, pipitüa tita cuiepa mütimieme tita taheima mütimieme hamatüana 'aixüa memütexeyianicü.

21 Xemeta 'anapai xepüyupatacai xaüsie miemete xe'ayuyeitüatü. Que xemütēyücühüavecai, xecani'uxive'eriecaitüni mexi 'axa xeteyuriecäi. Hicürixüa 'aixüa xetexeyarietü xecanayeitüarieni,

22 'iya tevitütü yuvaiyarisie mumücü. Müpaü tiniuyurieni müxe'aye'atüanicü Cacaüyari huxie, hesiena mieme xepasiecacu, xecaseviximariēcacu, xehesie carahüivacacu.

23 Müpaü catiniyümücü xücate xeyuhayeva yuri xete'erietü, xetesariya türücaüyecacu xehetüa, xeseiriyarietü xecacuyuaximetü, masi xe'icuevietü tita mütixata niuqui

'aixüa manuyüne. Xecani'enieni 'iya niuqui, canihēcüasieca naisarie que müranetüarie muyuavitüa. Ne Papuru neniuhüritüarieni hepaüsitana.

Papuru que mütiuhüritüarie nuivarite vahesie mieme

²⁴ Hicüsüari ne necaninetemavieca sepa nemü'uximatüarie xehesie mieme. Necaneye'atüani tita müreuyevese nemü'uximatüariecacü, Cürisitu que müti'uximatüarie. Nevaiyarisie müpaü netiniyurieneni 'iya vaiyarieyasie mieme, memüyutixexeüriva mehümetüacu.

²⁵ Ne vaparevivame necanayani, Cacaüyari que münetiuhüritüa xehesie mieme, 'aye'arücamecü nemüticuxatanicü Cacaüyari niuquieya.

²⁶ 'Iya niuqui cani'aviesiecaitüni. Tucari manucatüasie pücawasiücücai, teüteri quepaucua memanuticü müpaü mepücatemaicai. Masi hicü masiücütü canayani, Cacaüyari teüterimama müpaü memütemaicacü.

²⁷ Cacaüyari niyuvaüriya müpaü mütiva'üquitüanicü müme, vaücavamecü visi que müti'ane 'icü niuqui mü'aviesiecai, que mütimarive nuivarite vasata. Cürisitu xehesie catiniviyani, 'ayumieme xecanicuevieca visi müti'ane. Mücü canihücütüni niuqui mü'aviesiecai.

²⁸ Tame tecanihecüatani Cürisitu, que temütevacu'imaiya yunaime teüteri, que temüteva'üquitüa yunaime teüteri tetemaivavetü naimecü, temüvaraye'atüanicü yunaime teüteri me'aye'arücame Cürisitusie meteviyame.

²⁹ 'Ayumieme netinine'uxitüaca, yemecü neti'uximayatü, 'iya türücaüyemecü que münetiyuitüa.

2

¹ Neuyevoca xemütemaicacü vaüca que nemütine'uxitüa xehesie mieme, Rautiseyatari vahesie mieme meta, hipameta queyupaümetü memücanesixeyavave vahesie mieme,

² va'yari mütuicarienicü, memüyutaxevirecü meyu-naqui'erietü, memeuca'unicü yemecü yametemaitü que mütiheiserie, memeitimanicü tita Cacaüyari müti'avietacai. Mücü Cürisitu canihücütüniri,

³ hesiena mü'aviesiecü nai que müreucave Cacaüyari, que mütimate que mütimaive.

⁴ 'Ipaü nepaine, xevitü pücatixe'irüviyani visi tiuniütü xecüa.

⁵ Sepa nevaiyarisie xehesüa nemüca'uyeica, ne'iyarisie püta xehesüa neniuyeicani nenetemavietü, nexexeyatü 'aixüa xete'aitüariecame, xesese'ime yuri xete'erietü Cürisitusie.

⁶ Qesusi que xemüteyeturiyarie Ti'aitametüme Cürisitutüme, yaxecüa hesiena xeteviyatü 'axequeneu'uvani.

7 Hesiena xequeteneviyani cüye que mütiviya yunanayarisie, qui que mütiviya tesariyasie. Heiseriemecü xequeneseiriyarieni yuri xete'erietü, xemüte'u'üquitüariepaü. Pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari, vaücava yuri xete'erietü.

Tucari que mürexeiya yemecü, Cürisitusie tiviyatü

8 Xequeneyucuerivayurieca capa xevitü xenavanicü, timaivemepaü ticuxatatü, yacü xeicüa tixe'irüviyatü teüteri que memüteyuyetui yuyeyari, hehecumete cuiepa memütama que memüte'üquitüarie, peru Cürisitu que maine caticuxatatü.

9 Iya vaiyarieyasie 'acaniuveni naitü que 'anetü mühücü Cacaüyari.

10 Xemeta hesiena xeteviyatü xecanaye'axüani. Yunaitü memüte'aita heiserie memexeiya canivamu'utüni.

11 Hesiena xeteviyatü xecaniu'inüaritüarieni yacütütü, peru ramamacü que mütixitequeie pücatixaü. Cürisitu püta que mütixe'u'inüaritüa, canixe'upitüani xemütehayevacü yaxeteyurietü teüteri vavaiyari que mütivacuyuitüva.

12 Quepaucua xemuca'üyarie, hamatüana xepucateuqui. Mücü meta, quepaucua xemuca'üyarie, xecananucu'uitüarieni, yuri xete'erietü quename müpaü tixecuyuitüaniquecai Cacaüyari, yaxecüa que mürenucuquetüa Cürisitu müquite vasata.

13 Sepa xemümüquitetücai xeheuyexürüvetü xeca'inüaritüarievavetü que xemüteteüteri, 'iya canixe'anutanieritüani Cürisitumame. Catatineuyehüvirieni naima que temüteheuyexürüvecai.

14 Que temüte'ataca'utüa yacütütü 'aitüaricasie yatemütecahunicü, mücü 'utüarica hixüapa 'uvetü que mütatica'unaquecai, Cürisitu neyeitüani heihurieca yacütütü, yucuruxisie 'icürapuximaca.

15 Ixuriqui müye'ipaü nivarevivieni müme memüte'aita heiserie memexeiya, vahecüatüatü yunaima vahüxie. Curuxisie 'uyevietü, nivarehapani yu'utüma, vara'ivaca.

Taheima timiemecü xequeneyuvaüriyani

16 Xevitü 'ayumieme pücaxexanetani que xemütecua'a, que xemüte'uye'e, que xemüte'ivevie 'ixüarari ya mesa 'ixüarariyari ya 'uxipiya tucari, que xemücate'ivevie nusu.

17 Mücü tita 'umüramie 'etüriyaya canihücütüni, peru que mü'ane 'umamie, Cürisitu canihücütüni.

18 Xevitü pücaxetave'erieca, sepa 'iya müyuvaüriya müyu'usiviecacü, sepa müyuvaüriya müvarayexeiyanicü Cacaüyari tupirisiximama, sepa vaüca müyu'iyaritüa

yuheinüsi hepaüsita. Que mü'ane müya mü'ane canihüserieca, tita vaiyarieyasie mütimieme xeicüa cana'erivani,

¹⁹ tamu'usie cativiyatü. Peru mücü tamu'utütü canihücütüni que mü'ane mütimicua yuvaiyari. Turuyaricü tatayaricü canitaxeviriyani yuvaiyari mütaverecü, Cacaüyari que mütiveriya.

²⁰ Mericüte, Cürisitumatü xüca xe'ucuini, para tavari xemücacuyuitüarienicü hehecumete cuiepa memütama que memüte'üquitüarie, titayari 'aumü 'axete'u'uva cuiepa memütama que memütexe'aitüa,

²¹ Tixaü pepüca'icumaüvani 'icü, pepüca'icuaca 'iya, pepüca'imayüani 'icü, que memutiyuane.

²² Mücü naitü canitixümücü mayüiyatücaitü. Xepücateyu'aitüarinüa teüteri que memüte'aita que memüte'üquita.

²³ Que memüteyurie, timaiveme niuquieyapaü catini'eniüriücüni, que memüteyumaive'erie, que memüteyu'usiviva, carima que memiyurie yuvaiyari. Peru que memüteyurie, 'asimepücaüvave para memücateha'erivanicü tita vavaiyarisie mütimieme xeicüa.

3

¹ Xüca Cürisitumatü xe'anucu'uitüarieni, taheima timiemecü xequeneyuvaüriyani, haque meca Cürisitu, Cacaüyari serieta 'acaitü, mana timiemecü.

² Taheima timiemecü xequeneyumaica, cuiepa timiemecü pücatixaü.

³ Xeme xecaniucuiniri. Que xemüte'ayeyuyuri, xecani'aviesieca Cürisitumatü, Cacaüyarisie xemüteviyacı.

⁴ Cürisitu canitaturitüni. Quepaucua masiücütü mayani, 'anata xeme hamatüana xemasiücütü xecanacünicuni visi müracu'anesie.

Que temüte'u'uvacai meripai, que temüte'uhecuariyarie

⁵ 'Ayumieme müquite xequenayuyeitüaca que xemütecumaüvacai yuvaiyarisie cuiepa timiemecü. Xepüca'icumaüvani que mü'ane mücaxe'üya mücaxecüna. Xepücateyucahive'erieca. Xepücate'ihive'erieca tita 'aixüa mücati'anene, tita mücatixepini. Que mü'ane mütihive'erie tita mücatipinieya, tete 'ayexeyamepaü caniyüanemücü.

⁶ Müpaü memüteyuriecü, 'ayumieme Cacaüyari haxüa canivapitüamücü müme yamemücatecahu.

⁷ Xemeri quepaucua müpaü xeteyurietü 'axemu'uvacai 'anapai, yaxecüa yaxecateniyuriecäitüni que memüte'u'uva.

⁸ Hicü masi xequeteneuhayeva que xemüteyuriecäi naime, que xemüteyuca'uxive'eriecai, que xemüteyuhaxüatüacai, 'axa

que xemüteyuriecucal, 'axa que xemutiyanecai hipame vahapaüsita, niuqui 'axa manuyüne que xemütexüatüacal yute-tacü.

⁹ Xepücateyu'itaiyani. Xequenehüva mücü tevi müye'i, xec-aherivatü que xemüteyuriecail meripal.

¹⁰ Mühecua püta xequenanacatüqui, xehecuariyariximetü yemecü que xemüteyurie hicü, xemimaicacü Cacaüyari, xeve-viecamepaü xe'ananetü xemacü necü.

¹¹ 'Iyasie tiviyatü sepanetü mücüriyecu mühuriyu, sepa mu'inüasie Huriyusixi vaxitequiyacü, sepa müca'u'inüasie, sepa tahepaü mücaniue, sepa müsitiyatanaca, sepa vaüriyarica müti'uximaya, sepa müyunü'a, Cürisitu naitü canihücütüni, yu-naima vahesie catiniviyani.

¹² 'Ayumieme nepaine, Cacaüyari müxe'anuyexeicü, teüterimama xemühümeccü, xemünaqui'erivacü, xeteyu-canenimayatü xequenacüni yu'iyarisie, mühecua xe'anacatütü. 'Aixüa xequeneuyuyurieca, xequenayuyeitüa, xepücateyucatave'erieca, 'axequeteneutevini xecaha'atü.

¹³ Xequeneyunevieca, xequeteneuyuyehüvirieca masi, xüca xevitü 'iniuquimamüccüni xeime. Ti'aitame que mütxeheuyehüviri, xemeta hepaüna xequeneyüaca.

¹⁴ Xe'ixeviriyatü naima, xequeteneuyucanaqui'erieca, xemaye'axüanicü.

¹⁵ Cürisitu que mütxepitüa yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, quetixe'aitüaca xe'iyarisie. Xecaniuta'inierieni yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, xei vaiyari xemühümeccü. Mücü meta, pamüpariyusi teyupitüvamete xequenacüni.

¹⁶ Cürisitu niuquieya xehesie queheyecani yemecü, naimecü xetemaivavecacu. Müccü xequeteneüyü'üquitüaca xequeneyutuicani, Cacaüyari cuicarieyacü, nüavari Cacaüyari hepaüsita manuyü necü, cuicari 'Iyarisie timieme hepaüsita manuyü necü xeteyücühüavetü. Xequeneuticuicani, yu'iyarisie xe'inüavatü Cacaüyari, pamüpariyusi xe'ipitüatü.

¹⁷ Naima sepa tita xemüteyurie, sepa xemutiniuca sepa xemütecumaüva, naima xequeteneuyurieca Ti'aitame Quesu-sisüa xemiemetetütü. 'Iya xepareviecacu, pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari müta'uquiyari.

Que müreuyevese yamüvayurienenicü hipame, xüca hecuameccü 'ayeyurini

¹⁸ 'Ucari xequeniva'enieca yücünama, que müreuyevese Ti'aitamesie xeteviyacacu.

¹⁹ 'Uquisi meta, xequenivanaqui'erieca yü'ütama, 'axa xepücatevacühüaveni.

20 Türi meta, yaxequetenecahuni naime que memütexecühüave xe'uquiyarima. Ti'aitamesie xeteviyacacu, müpaü püreuyevese. Müpaü xeteyuriecacu, caninaqui'aca.

21 Xeme meta xemüva'uquiyarima, xepücavahaxüatüaca yuni-vema, capa me'utivaüripienicü.

22 Xeme vaüriyarica xemüte'uximaya, yaxequetenecahuni naime que memütexe'aitüa xecusiyarima cuiepa memütama. Vahüxie xeicüa xepücateyurieca vanaqui'eriyacü, xevanaqui'asitüanique teüteri. 'Aixüa 'iyaricü püta xequetene'uximayaca Ti'aitame xeteheuyehüvirietü.

23 Sepa tita xemüteyurie, yu'iyaricü yaxequeteneyurieca Ti'aitamesie mieme, teüteri vahesie mieme pücatixaü,

24 müpaü xetemaitü, 'apuve yuri cusiyari. Que mütiunaquixü xehesie xemayüitaricü, xehesie catin-inaquisitüamücü 'iya. Yucusiyarisie mieme xe-quetene'uximayaca Cürisitusie mieme.

25 Que mü'ane heiseriemecü yamücatiyuriene, mücü catinapiniyariemücü que mütiuyuri. Cacaüyuri yücü pücativaxeiya teüteri.

4

1 Xemeta xemüvacusiyarima, que mütheiserie xequeteni-vapitüaca te'uximayatamete, yaxEICÜa xevayurietü, müpaü xetemaitü, xemeta taheima xemeixeyacü yucusiyari.

2 Xepücatehayevani xeyunenevietü. Neneviericü xequenayeneniereni, pamüpariyusi xe'ipitüatü.

3 Quepaucua xemüyunenevie, tahesie miemeta xequeneyunenevieca, Cacaüyari quitenie müreyepienicü tahesie mieme, niuqui temütecuxatanicü, tita müti'aviesiecai Cürisitu hepaüsita temütecuxatanicü. Müpaü nemütiyuriencü nepanutahüiya hicü.

4 Xequeneyunenevieca nemihecüatanicü tita müti'aviesiecai, que müreyevese yanemüticuxatanicü.

5 Xetemaivavetü xequeneyüaca tacua miemete xevacühüavetü. Quepaucua xemüyüvave 'aixüa xemüteyurienicü, yemecü müpaü xequeteneuyuri.

6 Que xemütecuxata, 'aixüa xete'u'iyaritä xequetenecuxatani 'unacü yacütütü, xeniuqui cahamuricacu. Xe-queteneyü'üquitüaca quepaü 'aixüa müyüni xemüvata'eiyacü yuxexuime.

Vaürisica que mütiyarunü'airixüa

7 Naime que nemütiuyuri catinixetaxatüamücü Tiquicu. 'Iya canita'ivatüni teminaqui'erie, tiparevivame yamüticamie canihücütüni, tahepaü catini'uximayaca Ti'aitamesie mieme.

⁸ Xemu'temaicacü tahepaüsita, xe'iyari mütuicarienicü, 'ayu-mieme necanenunü'amücü xehesüa,

⁹ 'Unesimumame. Mücüta canita'ivatüni teminaqui'erie, yacatinicamiene, xehesüa miemetütü. 'Uva que mütiyüane naima mecatenixetaxatüacuni.

¹⁰ Canixevaüritüaca 'Arisitaricu nehepaü muviyarie. Maricuxita Verunave masuya püxevaüritüa. Xepüte'aitüarie hepaüsitana. Xüca xehesüa nuani, xequeneutanaqui'eri.

¹¹ Quesusi meta Cusitu mütitewa nixevaüritüaca. Huriyusixi vasata, 'ime xEICÜa nehamatü meteni'uximayaca Cacaüyari 'ena ti'aitatü mayanicü. Mecanenivaüriyani müme.

¹² 'Epa'püraxi xehesüa mümieme canixevaüritüaca, Cürisitu Quesusisie mieme ti'uximayatü. Yuheyemecü xehesie mieme tiniyu'uxitüaca yunenevietü, müpaü 'utaitü, xemücacuyuitüarienicü xe'aye'atü, yemecü xeyuvaüriyatü naimecü que mütinaque Cacaüyari.

¹³ Necanihecüataniqueyu, ca'uxetü que müti'uximaya xehesie mieme, Rautiseyatari vahesie mieme, Hierapuritari vahesie mieme.

¹⁴ Rucaxi canixevaüritüaca tiyu'uhayemavametütü nemi-naqui'erie, Remaxi meta püxevaüritüa.

¹⁵ Xequenivavaüritüaca 'ivamarixi Rautiseyatari, Nimüpamame, müme memüyuyexexeüriva quitana vahamame.

¹⁶ Quepaucua 'icü xapa mütiterüvarieni xehüxie, xequenivaruhütüa Rautiseyatari memüyuyexexeüriva memiterüvanicü mümeta. Rautiseya mieme xapa xequeneterüvani xemeta.

¹⁷ 'Ipaü xequeteneutahüavi 'Aruquipu, Quene'acuerivayurieca pemeye'atüanicü 'ahütüarica, que pemütühütüarie Ti'aitamesie petiviyatü.

¹⁸ Ne Papuru nemamacü neti'utüatü necanixevaüritüaca. Xequenena'erivani ne'anutahüiyacame. 'Aixüa quetiuca'iyarini xehesie mieme.

TESARUNICATARI

Mexüacame Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Papuru Sirivanumatü Timuteumatü tecanixevaüiritüaca Tesarunicatari xemüyuyexexeüriva Cacaüyari müta'uquiyarisie xeteviyatü, Ti'aitame Quesusi Cürisitusieta xeteviyatü. 'Aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Tesarunicatari 'üquisica que memüte'acü

² Taheyemecü pamüpariyusi tecanipitüaca Cacaüyari yunaime xehesie mieme, texexatatü quepaucua temütatineneviva.

³ Tecatehayevatü yatetena'erivani que xemüteyurie yuri xete'erietü, que xemüte'uximaya xeteyucanaqui'erietü, que xemüte'uca'eniva xe'icuevietü Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu, tacacaüyari ta'uquiyari hüxie.

⁴ Neuxei ne'ivama Cacaüyari müxenaqui'erie, tepütemate xemanayexeyariecü.

⁵ Müpaü tepütemate taniuqui 'aixüa manuyüne xehesüa mücanuacü niuquicü xeicüa. Türücariyacü püta punua, 'Iyari Mütiyupatacü punua, yuricü tetetamaicacu punua. Xeme xepütemate xesata que temü'anenecai xehesie mieme.

⁶ Xeme xetasi'üquetü xenacüne, Ti'aitameta xe'üquetü xepacü. Xepitanaqui'erie niuqui vaüca xe'uximatüarietüvetü, xeyutemamavietü siepüre 'Iyari Mütiyupata que mütixetemavieriya.

⁷ Müpaü xeyüatü 'üquisica xenacüne yunaime yuri memüte'erie vahesie mieme, Maseruniyatari 'Acaiatarita.

⁸ Xehesüa putiraurüca Ti'aitame niuquieya. Cacaüyarisie yuri que xemüte'erie xeme, Maseruniyasie 'Acaiyasie xeicüa pücaticuxasiva, masisü naisarie tinicuxasivani. 'Ayumieme tixaüri pücareuyevese tame temütiniunicü.

⁹ Mümetütü tahepaüsita metenicuxatani quetütü reyü quepaucua tame xehesüa temeta'axüa, que reyü quepaucua ta'aurie xemaxürie, quepaucua Cacaüyarisie xemüte'uviyaxü tetexi xavarucu'eirieca, xemüte'uximayacacü Cacaüyari mayeyuri yuricü 'amuyeicasie mieme,

¹⁰ xemicueviacacü Nu'aya taheima macaneni. Cacaüyari yunive nanucuquetüani müquite vasata. Quesusi canihücütüni que mü'ane mütasi'utavicueisitüa haxüa maye'axime mücatasi'axixüanicü.

2

Papuru que mütivapareviecai Tesarunicatari

¹ Neuxei ta'ivama, xemetütü müpaü xepütemate, xüanacüa püca'uyü quepaucua xehesüa temu'axüa.

² Sepa temüte'ucuinixü xehesüa tecata'axüavavetü cuxi, sepa 'axa temütecühüavarüvacai Piripusie, xeme que xemütemate, tacacaüyarisie teteviyatü tepücamamacai, 'ayumieme tetenixe'utaxatüani Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne cui tete'uxitüarietü.

³ Que temütexetuica, temeuyexürüvecü temüca'itiyatücacü tepücatecuxata tete'irüvietü,

⁴ masi Cacaüyari que mütatiuta'inüataxü temühürütüarietacü niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, müpaü püta tetenicuxatani. Teüteri tevatemavieritüacutü tepücatecuxata, que mü'ane ta'iyari müta'inüatane tetemavieritüacutü tetenicuxatani püta Cacaüyaritüme.

⁵ Tame hasuacu visi tete'unütü 'irümaricü tepücaüyacai, que xemütemate xeme. Tixaü tepücatehive'eriecai 'avie. Cacaüyari munierixü yacatinihecütani.

⁶ Tepücatecuvautüvecai teüteri tahepaüsita 'aixüa memutiyanenicü, ni xeme ni hipatü, sepa temüyüvavecai vaüriyarica temüxepitüanicü Cürisitu nü'arimama temühümeccü.

⁷ Masisüari xesata tepüyüacai carima tecateyurietü. Sisi-vame yunivema müvaveriyapaü teniyüacaitüni.

⁸ Tame yaxecüa texehive'erietü tenitavaüriyacaitüni temüxeyetuirienicü Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne, masisü cuxi tenitavaüriyacaitüni temüxeyetuirienicü ta'iyarita, tanaqui'erima xemacücü.

⁹ Camüsü ta'ivama, müpaü xetena'erivani que temüte'uximayacai que temüteta'uxitüacai. Tucarcü tücaricü tete'uximayatü capa tetexe'uxitüanicü ni xeime, tetenixecuxaxatüvacaitüni Cacaüyari niuquieya 'aixüa manuyüne.

¹⁰ Xeme xemunenierixü Cacaüyarimatü xetenihecütani que temüyüacai xeme yuri xemüte'erie xehesie mieme, Cacaüyarisie mieme yatetecahutü, heiseriemecü teteyurietü, tahesie carahüivacacu.

¹¹ Müpaüta yaxecüa xecatenimaica que temütexetuicacai, va'uquiyari yunivema müvatuicapaü, textetuicatü texe'imaiyatü yuxexuime,

¹² texehürütatü 'axemu'uvanicü que müreuyevese 'amuyeicanicü Cacaüyarisie mieme. Mücü canixe'inieca 'axemu'uvanicü 'iya tixe'aitüacacu, müxe'inie visi xe'ananetü xemayeitüarienicü hepaüna.

13 'Ayumieme tameta tecatehayevatü pamüpariyusi tecanipitüaca Cacaüyari 'icücü, quepaucua xemitanaqui'eri Cacaüyari niuquieya xetasi'u'enieca, teüteri vaniuqui xe'erietü xemüca'itanaqui'ericü, yuricü Cacaüyari niuquieya que mütihücü püta xemitanaqui'ericü. Mücü canixecuyuitüvani xeme yuri xemüte'erie.

14 Xeme ta'ivama, te'üquemete xenacüne xeva'üquetü müme Cacaüyarisie mieme memüyutixexeüriva Cureya cuieyarisie Quesusi Cürisitusie memüteviya. Xeteniucuiine xeteüterima mexe'uximatüacacu vahepaü, yaxeicüa Huriyusixi memüva'uximatüacaipaü müme.

15 Huriyusixi Ti'aitame meniumieni Quesusi, menivarucui Cacaüyari texaxatametemamata. Mepütasi'anuyexüri tame. Mepüca'inaqui'aritüa Cacaüyari mepüvaraye'unie yunaimeteüteri.

16 Mepücatasitaunie temütevacühüavenicü müme memücahuriyusixi memütavicueisitüarienicü. Müpaü mecateniyurieni yuheyemecü memeye'atüanicü tita 'axa memüteyurie. 'Imatürieca haxüa nivaru'axixüani müme.

Papuru que mücativeütacai memüyuyexexeürivacai

17 Masi ta'ivama, tame sepa yapaümexa xemütasinutuita tahüxi teca'utinenierecacu peru ta'iyarisie xecatasinutuitatü, masi cuini mieme tenitamexütüacaitüni temixeyiacü xenierica, cui texehive'erietü.

18 'Ayumieme xehesüa tepeucünicucai. Ne Papuru heivari tavarita nepeuyeimücücai, peru Cayumarie pütasinencacai.

19 Tita tetecuevie, titacü tetetatemamavie, titacü 'aixüa tetetacühüaveni tahepaüsita, muma manamana 'aixüa mütiyücühüavepaü, Tati'aitüvame Quesusi hüxie 'aixüa tetetacühüavetü quepaucua munuani. Xemeri xecatehüme.

20 Xeme xecümana visi tetenixeiyarieca, xeme xecatanitemavieritüaca.

3

1 'Ayumieme tecate'uca'enivatüri, 'aixüa tetenitamaicaitüni 'Atenasie temücu'eirivacü taxaüta.

2 Timuteu tenenü'ani. Mücü canita'ivatüni, Cacaüyari caniparevivameyatüni, tahamatü catini'uximayaca niuqui Cürisitu hepaüsita 'aixüa manuyüne ticuxatatü. Teneinü'ani müxeseiryanicü müxeväüriyanicü yuri xemüte'eriecacü 'aixüa,

3 ni xevitü mücacunuitüarienicü xe'uximatüariecacu hicü. Xemetütü müpaü xepütemate, tepucayasari 'uximatüaricacü.

4 Xehesüa te'u'uvatü, yacatiyüvecacu cuxi, müpaü tetenixe'utahüave quename te'uximatüariecaquecai. Müpaü tiniyüni, müpaü xetenimaica xeme.

5 Nesü 'ayumieme necatiuca'enivatüri nepüretanü'a yanemüretimanicü yuri que xemüte'erie, cauca tiyu'isipavame xeta'isipave neticu'erivatü, cauca xüanacüa 'ayani tete'uta'uxitüacu neticu'erivatü.

6 Hicürixüa Timuteu xehesüa heyeyaca tahesüa caninuni. 'Aixüa catatiniutahecüatüani yuri que xemüte'erie, que xemüteyucanaqui'erie, 'aixüa que xemütatecu'eriva, yuheyemecü xetasixeyiacutü tame temüxexeyacupaü.

7 'Ayumieme teniutuicarieni xehepaüsita yuri xemüte'eriecü ta'ivama, sepa temüteuyehüva temü'uximatüarie naimecü.

8 Hicüsüari tenayeyuyurini xüca 'axe'uti'uca xeme, Ti'aitamesie xeteviyatü.

9 Queri teteyüvave temütehepinirieni Cacaüyari pamüpariyusi te'ipitüatü xehepaüsita, temavierica xemütasi'upitüacü vaücavame tacacaüyari hüxie.

10 Tucaricü tücaricü panuyuhayeva ta'ivaurica, te'ivaviriecacu temixeyiacü xenierica, temüxe'aye'atüirienicü tita müreuyevese yuri xete'eriecacu.

11 Mücütütü Cacaüyari müta'uquiyari, Quesusi mütati'aitüvame, xüca 'aixüa 'iyurieni tahuye xehesüa temeta'axüanicü.

12 Xemeta xüca Ti'aitame xeve'eriyani xeteyucanaqui'eriecacu, xenaqui'erिया manuyuhayevanicü xeyunaqui'eriecacu yunaitü, xevanaqui'eriecacu yunaime, yaxeicüa que temütexenaqui'erie.

13 Müpaü xeyüacacu, xe'iyari caniseiriyariemücü, xehesie carahüivacacu, xemeta Cacaüyarisie mieme xepasieyu Cacaüyari müta'uquiyari hüxie, quepaucua munuani Tati'aitüvame Quesusi yunaime Cacaüyarisüa miemete vahamatü.

4

Que mütiuyeicani Cacaüyari münaqui'acacü

1 'Imatürieca ta'ivama tepüxetavaviri, Tati'aitüvame Quesusisüa temiemetetütü tepüxetuica 'axemu'uvanicü que xemütehetima tame tetexecuxaxatüvacacu que müreuyevese 'axemu'uvanicü xeminaqui'aritänicü Cacaüyari, müpaütütü cuini mieme 'axemüte'u'uvanicü, 'axemüte'u'uvapaü.

2 Xeme xepütemate que temütexe'uta'aitüa Ti'aitame Quesusi tasipareviacacu.

3 'Ipaü pütinaque Cacaüyari, hesiena mieme xemüpasienicü. 'Ayumieme xepücavacumaüvani que mü'ane mücayü'üya mücayücüna.

4 Xeme yuxexuitü xequetenemaica xemüvaravitücünicü yü'üya, Cacaüyarisie mieme xepasietü, ve'eme xe'erietü,

⁵ xecateyucahive'erietü que mütixenaque xeicüa, nuivarite Cacaüyari memücamate vahepaü.

⁶ Xepüca'anuyehaitürüveni, xepüca'icumannana yu'iva que xemüteyurie. Ti'aitame 'apürapica mücü naimecü, meripai que temütexe'utahüavixü, que temütexecuhecüasitüiya.

⁷ Cacaüyari pücatasi'uta'inie teca'itiyatücaitü temacünecü. Hesiena mieme temüpasienicü püta pütasi'uta'inie.

⁸ 'Ayumieme que mü'ane mixani'erie 'icü, tevi pücaxani'erie, masi Cacaüyari püta püxani'erie, que mü'ane mütatimicua Yu'iyari Mütüyupata.

⁹ Xeme tixaü xepücateheuyehüva nemütixeta'utüirienicü tevi que mütivanaqui'erie yu'ivama ne'utaitü. Cacaüyari tinixe'üquitüaca xeme xemüyunaqui'eriecacü.

¹⁰ Müpaü xecatenivanaqui'erieca yunaima yu'ivama naisarie Maseruniasie memütama. Camü ta'ivama, tenixevavirica masi müpaü xemüteyuriecacü,

¹¹ vaücava xemütecüvaunicü cayuvatü xemexeiyanicü, yuxexuitü yu'uximayasicacü xemüyüacacü, yumamacü xemüte'uximayacacü que temütexe'uta'aitüa.

¹² Müpaü xeteyurietü 'aixüa xeniu'uvacuni que müreuyevese müme vana memücu'u vahepaüsita, tixaü xepücateheuyehüaca.

Ti'aitame que mütinuani

¹³ Ta'ivama, müpaü pücatatinaquequeyu xüca 'asixecatemaicaque müme memücusu vahepaüsita. Pücatasinaquequeyu xüca xeyuheiveriecaque hipatü yuri memücate'erie meta'icuevatü vahepaü.

¹⁴ Tame yuri teteni'erieca Qesusi mumü peru manuque. 'Ayumieme Cacaüyari yaxeicüa niva'atüamücü Qesusisimame müme memeucusixüa Qesusisie meteviyatü.

¹⁵ 'Ipaü tetenixecühüaveni Ti'aitame niuquieya mühücücü, tame temütahayeva te'ayeyuyuritü cuxi Ti'aitame munuanique, tame tepücavaranyehaitüiyaxüani müme memeucusixüa.

¹⁶ Mücü Ti'aitame taheima pacaneni 'utaniütü ti'aitatü, niuqui tuayamete tiva'aitüvame 'utaniucacacu, Cacaüyari cuxinetaya hüsiriecacu. Müme memeucusixüa Cürisitusie meteviyatü menanucu'uicuni meri.

¹⁷ Tameta temücu'eirivani te'ayeyuyuritü cuxi, 'ana cuitü tecananutivitüquieicuni vahamatü 'axeicüa haisata, Ti'aitame temanunaquecü taheima. Müpaü tiyüyu, taheyemecü 'atenu'uvacuni Ti'aitamematü.

¹⁸ 'Ayumieme xequeneyünütüaca yuxexuitü 'icü niuquicü.

5

¹ Ta'ivama, vitarite tucarite hepaüsita tixaü xepücateheuyehüva xemüteta'utüiyarianicü.

2 Xeme heiseriemecü müpaü xepütemate, Ti'aitame tucarieya müpaü catinaye'amücü tinavayame tücacüta mü'axepaü.

3 Quepaucua müpaü memutiyuaneni, Cayuvatü tepexeiya, tepücacueriva'a me'utiyuatü, 'ana menica'unariecuni. Yapaucua püva'axe 'uca mütiniverüme cuiniyaya mi'axepaü. Mepücatavicueni.

4 Xeme püta ta'ivama, yüvipa xepüca'u'uva, 'iya tucari pücaxe'axeni tinavayamepaü.

5 Xeme yunaitü hecüaripa xecanimiemetetüni, tucarisie xepümiemete que xemüte'ununuiva. Tücacüta tepücamiemete, yüvipa tepücamiemete.

6 Mericüte, 'ayumieme tepüca'u'itutupeni hipame vahepaü. Tepayeneniereni püta, tepütamaica.

7 Cucusumete tücacüta mecanicusuni. Tarüvecarixi tücacüta mecanitarüveca.

8 Tame tucarisie püta temümiemete tenitamaicacuni. Yuri que temüte'erie, que temütetacanaqui'erie, müpaü tetenenacatücücuni cuya camixayapaü temütacuerienicü tatavisie. Tamu'usie cuya xupureruyapaü tepenacaqueni que temüteta'icuevacü temütavicueisitüarienicü.

9 Cacaüyari 'ena pücatasi'ucaye temühecarienicü. Pütasi'ucaye temaye'axüanicü püta que temütetavicueisitüarieni, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu yatatipitüacacu.

10 Mücü tahesie mieme pümü, tame 'axeicüa temayeyuyurinicü hamatüana, sepa temayeneniere sepa temücucusu.

11 'Ayumieme xequeneyuvaüriyani, xequeneyuseiriyani xemüyutaxevirecü, yaxaicüa que xemüteyurie.

Papuru que mütivatuicacai 'ivamarixi

12 Ta'ivama, 'ipaü tetenixevavirieca, xemüvamatenicü müme memüte'uximaya xesata, müme memüxe'uquiyarima Ti'aitamesie meteviyatü, müme memüxe'imaiya.

13 Cui ve'emete xequeniva'erieca xevanaqui'erietü müpaü memüte'uximayacü. 'Aixüa xequeteneyuxeiyani yunaitü.

14 Ta'ivama, 'ipaüta tetenixetavavirieniqueyu, xequeni-varuta'imaiya müme memi'üraxie 'aisica. Xequenivavaüriyani müme memücatürücavi yu'iyarisie. Xequenivatuicani müme memüverarani. Müixa xequeteneucanenevieca yunaima vahesie mieme.

15 Xequeneyucuerivayurieca capa xevitü 'axa tipinirienicü xeime, 'iya 'axa miyuricü. Masi yuheyemecü xequetenecuvava 'aixüa xemüyuyuriecacü yuxexuitü, 'aixüa xemüvayuriecacü yunaima.

16 Xequeneyutemamavieca yuheyeme.

17 Xecatehayevatü xequeneyunenevieca.

18 Pamüpariyusi xequenepitüaca Cacaüyari naime hepaüsita. Müpaü catininaqueni Cacaüyari yaxemüteyuriecacü Cürisitu Qesusisie xeteviyatü.

19 'Iyari xepücacutüsani.

20 Xepüca'itave'erieca texaxatamete vaniuqui,

21 masi xequeteneuta'inüata naime. Tita 'aixüa müti'anesie xequeteneviyani.

22 Nai 'axa müti'anene sepa que mü'ane xequeteneuhayeva.

23 Mücütütü Cacaüyari mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüarietacü, mücü xüca xe'aye'atüani xepatatü yuhesie mieme. Xüca xe'üviyarieni xe'aye'axüavavetü que xemüte'u'iyari que xemüteyumate que xemütevaiyarite, xehesie carahüivacacu quepaucua Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu munuani.

24 Que mü'ane müxe'uta'inie yacatinicamieni, müpaü catiniyuriemücü.

Que mütivavaüritüa, que müreyenü 'aixüa 'utaitü vahepaüsita

25 Ta'ivama, tahesie miemeta xequeneyunenevieca.

26 Xequenivavaüritüaca ta'ivamarixi yunaime, pasiecate que memüteyuvaüritüa.

27 Ne nepüxehüritüa Ti'aitame nesi'eniecacu, yunaitü 'ivamarixi memüterüviyarienicü 'icü xapa.

28 Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

TESARUNICATARI Hutarieca Mieme Xapayari Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Papuru Sirivanumatü Timuteumatü tecanixevaüiritüaca Tesarunicatari xemüyuyexexeüriva Cacaüyari müta'uquiyarisie xeteviyatü, Ti'aitame Qesusi Cürisitusie xeteviyatü.

² Cacaüyari müta'uquiyari, Qesusi Cürisitu müti'aitame, 'aixüa xüca mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Cacaüyari que mütiva'inüatani müme 'axa memüteyurie quepaucua Cürisitu munuani

³ Neuxei ta'ivama, neuyeveca tame taheyemecü pamüpariyusi temipitüacacü Cacaüyari xehepaüsita, que müreyeveese yatemüteyuriecacü xeme xemütetave'eriyarümecü yuri xete'erietü, yuxexuitü yunaitü xemütetamüiriyarümecü xeteyucanaqui'erietü.

⁴ 'Ayumieme tameri 'aixüa te'utiyuatü xehepaüsita yatecatenivacuxaxatüvani müme memüyutixexeüriva Cacaüyarisie meteviyatü. Müpaü tetenivacühüaveni, que xemüte'uca'eniva, yuri que xemüte'erie mexi xetaveveyarüva, mexi xe'uximatüarie, nai que xemü'itüarietüve.

⁵ Yaxe'itüariecacu canimasiücünü Cacaüyari heiseriemecü que müti'inüata 'isücametütü. Müpaü xeteta'inüasieme xemeta xecanimarivacacuni, xehesie que mütinaqueni 'axemu'uvanicü Cacaüyari tixe'aitüvametücacu. Müpaü mütiyünicü xetenicuineni xemeta.

⁶ Camüsü, Cacaüyari heiseriemecü catiniyurinemücü que mütivapinirieni va'uximatüatü müme memüxe'uximatüa,

⁷ que mütixepinirieni xemeta xe'uxipitüatü xeme xemü'uximatüarie, yatati'uxipitüatü tameta, quepaucua masiücütü mayani Ti'aitame Qesusi taheima 'acamietü, yuniuqui tuayamete memütürücavi vahamatü 'acamietü,

⁸ taipäü merücaüyetü. Heiseriemecü canivaranu-taxüriemücü müme memüca'imate Cacaüyari, müme yamemücatecahu Tati'aitüvame Qesusi niuquieya 'aixüa manuyünesie.

⁹ Müme müpaü memü'anene que memüte'anutaxüriyani, vahesie tininaquimücü memüca'unarienicü yuheyemecü, Ti'aitame hüxieya mecaxeyatü, türücaüyetü que mütimarive meca'ixeyatü

10 quepaucua munuani. Caninuamücüsü visi mütixeyarienicü yuteüterima vahesie tiviyatü, yunaitü yuri memüte'uta'erie memühüxiyanicü me'i'ixüarietü 'iya tucarisie. Müpaü catiniyümücü yuri xemüte'ita'eriricü tita temütehecüatacai xehesüa.

11 Müpaü mütiiyünicü, xehesie mieme tenitanenevieca taheyemecü, tacacaüyari müpaü mütixemaicacü xeme xe'u'uvame que müreuyevese 'amuyeicanicü Cacaüyari 'ita'inieyu. Tepütanenevieta tacacaüyari yütürücariyacü meye'atüanicü naime que xemüteyuvaüriya 'aixüa xeteyuriecütü, naime que xemüteyurie yuri xete'erietü.

12 Müpaü tiyüyu, que mü'ane Tati'aitüvame Qesusi mühücü visi catinixeyariemücü xehesie tiviyatü. Xemeta visi xecatenixeyariyecuni hesiena xeteviyatü, tacacaüyari Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu 'aixüa mütiuca'iyaricü.

2

Masiücütü que mürayani 'iya tevi yamütiyurieneni que mücatiheiserie

1 Hicü ta'ivamarixi, 'ipaü tetenixetavavirieniqueyu yaxemüteyuriecacü xeteha'erivatü que mütinuani Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu, xeteha'erivatü hesüana que temütecuxeüriyani. Tepüxetavavirie

2 yapaucua xemüca'ucuyuitüarienicü que xemüteyumate, xemücamuinariecacü sepa müxemuina xevitü 'iyari ya niuqui ya xapa tahesüa vaniü mümieme, müpaü 'utaitü quename Ti'aitame tucarieya 'aye'ari.

3 Xüca tüma haquevasü xevitü caxe'ucuamanaque. 'Asipüca'yüni mexi cuya cayusutüave meri, 'arique mexi masiücütü ca'ayeive mücü tevi yamütiyurieneni que mücatiheiserie, que mü'ane müca'unarieni.

4 'Iya neye'uniecamücü nitave'eriecamücü naime cacaüyari mütiteva, naitü mürayexeyari. Yücümana canayerümücü Cacaüyari tuqueiyata, cacaüyari yuxatatü.

5 Müpaü xecateha'eriva müpaü nemütixetaxatüacaicü quepaucua xehesüa nemeyeicacai cuxi.

6 Hicürita xecatenimaica tita mütinena, masiücütü müca'ayanicü mexi tucariyari ca'aye'ave.

7 Tita mücatiheiserie 'ari 'avie caniyüaneni. Masi hicü xeciüa caniyüaneni mexi que mü'ane hixüatapai 'uvetü minena ca'anuyevitüquieve cuxi.

8 Yemieyu, masiücütü nayeimücü 'iya yamütiyurieneni que mücatiheiserie. Ti'aitame Qesusi canimiemücü 'iya yu'iyacü yuteta miemecü, canica'unamücü masiücütü 'ayuyeitüame quepaucua munuani.

⁹ 'Iya püta caninuamücü Cauyumarie 'icuyuitüvacacu. Nai türücaüyetü punuani 'inüarite müti'itava tiyurienetü mamari-vavemé.

¹⁰ Yamütiyuriencü que mücatiheiserie, naimecü nivacuanamamücü müme memüca'unariexime, memücayuvaüriyacaicü meminaqui'eriecacü tita yuri müraine memütavicieisitüarienicü.

¹¹ 'Ayumieme Cacaüyari püvaranü'airiva 'irü mari müvacuyuitüva, yuri memüteta'erienicü 'itaricasie,

¹² memanutaxüriyanicü yunaitü yuri memücate'ita'eriri tita yuri müraine, masi memünaqui'a yameteyurietü que mücatiheiserie.

Que memüte'anayexeyarie memütavicieisitüarienicü

¹³ Masi neuyeveca tame taheyemecü pamüpariyusi temipitüacacü Cacaüyari xehepaüsita, ta'ivama Ti'aitame müxenaqui'erie. Sutüapai Cacaüyari nixe'anuyexeya xemütavicieisitüarienicü hesiena mieme xepasietü 'Iyari que mütixepata, yuri xete'erietü yuri que maine.

¹⁴ 'Ayumieme canixe'uta'inieni tame niuqui 'aixüa manuyüne tetexecuxatüvacacu, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitupaü visi xe'ananetü xemacü necü.

¹⁵ Hicümüsüari ta'ivama, xequeneuti'uti 'aixüa. Xequeneu-viya tita xemüteyeturiyari que xemüte'uta'üquitüarie ya niuquicü ya taxapacü.

¹⁶ Tati'aitüvame Qesusi Cürisitütütüri, Cacaüyari müta'uquiyari, que mü'ane mütasinaqui'erie, mütasituica yuheyeme, mütasipitüa 'aixüa temüta'icuevanicü yuri tete'erietü,

¹⁷ 'iya xüca xetuicani xe'iyarisie, xüca xeseiriyani nai que xemüteyurie que xemaitüca 'aixüa ti'aneme.

3

Cacaüyari niuquieya 'aixüa quecuxasivani

¹ Mericüsü 'ivamarixi, xequeneyunenevieca tahesie mieme, Ti'aitame niuquieya cuitüva mü'enierienicü naisarie, 'aixüa mücuxasivanicü que müyüane xehesüa,

² tameta temütavicieisitüarienicü müme teüteri yamemüteyurie que mücareuyevese, 'axa memüte'u'iyari 'asimemücatasiyurienicü. Yunaitüsietü yuri mepücate'erie.

³ Masi Ti'aitame que maine yacatinicamieni. Mücü canixeseiriyamücü, canixe'üviyacamücü que mü'ane 'axa mütiuca'iyari 'asimücaxeyurienicü.

⁴ Ti'aitamesie teteviyatü 'ipaü yuri teteni'erieca xehepaüsita, müpaü xeteniuyurieni que temüte'aita, müpaü xeteniuriecacunita.

5 Ti'aitame xüca 'aixüa 'iyurieni xe'iyari Cacaüyaripaü xemüteyucanaqui'eriecacü, Cürisitupaü xemüte'uca'enivanicü.

Que müreuyevese müti'uximayacacü

6 Ta'ivama, Tati'aitüvame Qesusi Cürisitusüa temümiemetecü 'ipaü tetenixe'aitüaca, xemüvahayevacü yunaima ta'ivama 'amemu'uva meyü'üraxietü yamecatecahutü que temütexe'uyeturi.

7 Xeme yücümana xecatenimaica que müreuyevese xemütasi'üquenicü tame. Xehesüa te'uuvatü tepücata'üraxiecai.

8 Ni xeimesüa pa tepücatecuacai tecatetatuatü. Masi tete'uximayatü teteta'uxitüatü tucarcü tucarcü tecateni'uximayacaitüni xeme temücatexe'uxitüanicü ni xeime.

9 Heiserie tecahexeyiatü tepüca'yüacai. Heiserie tecanexeyanitütü temütexe'uxitüanicü, peru müpaü tecateni'uximayacaitüni masi 'üquisica tematayeitüanicü, xemütasi'üquenicü.

10 Mücü meta, quepaucua xehesüa teme'uvacai müpaü tetenixe'aitüacaitüni, xüca xevitü cayuvaüriyani müti'uximayacacü, mecuxi mücü tixaü mücaticuani.

11 Tepü'enana quenama hipatü 'ame'u'ua xesata meyu'üraxietü, mecate'uximayatü, yacü xEICÜA menuquixietü püta.

12 Müpaü tepüteva'aitüa müme müpaü memü'anene, Ti'aitame Qesusi Cürisitusüa temümiemetecü müpaü tepütevatüica, cayuvatü metitetü mete'uximayatü yu'icuai memütecuanicü.

13 Xemeta ta'ivama, xepüca'u'uxeni 'aixüa xeteyurietü.

14 Xevitü xüca ca'i'enieni tita temüte'utiyuane 'icü xapasie tete'utüatü, xequetimati'iya, hamatüana xepüca'yünüca, 'iya müteviyasitüarienicü.

15 Xepücatecu'erivani hepaüsitana xemütecu'erivapaü que mü'ane müxe'aye'unie hepaüsita, masi xequene'imaiyani xemi'imaiyapaü yu'iva püta.

'Imatürieca que mütivaxata 'aixüa memü'itüarienicü

16 Masi que mü'ane yu'iyarisie müca'uximatüarie Ti'aitametütü, yuheyemecü xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariacacü sepa naimecü. Ti'aitame yunaima xehamatü xüca 'a'uyeicani.

17 Ne Papuru nenixevaüritüaca nemamacü neti'utüatü. 'Icü canine'inüaritüni naime xapasie, 'ipaü nepütü'utüa.

18 Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu 'aixüa xüca tiuca'iyarini yunaima xehesie mieme. Müpaü xEICÜA cani'aneni.

TIMUTEU

Mexüacame Xapayari Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru Cürisitu Qesusi nü'arieya necanihücütüni müpaü mütiu'aitaxücü tasivicueisitüvame Cacaüyari, que mü'anesie yuri temüte'erie mexi teta'icueva meta Cürisitu Qesusi müpaü mütiu'aitaxücü.

² Nemanivaüritüaca Timuteu. Yuricü pecaninenivetüni yuri temüte'eriecü. Cacaüyari müta'uquiyari, Cürisitu Qesusita mütati'aitüvame, xüca 'aixüa mete'u'iyarini 'ahesie mieme, xüca memasinenimayaca, xüca memasipitüaca 'a'iyarisie pemüca'uximatüariécacü.

'Uquisica 'axa mü'ane hepaüsita que müti'imaiyaxü

³ Maseruniya cuieyarisie quepaucua nemüyemieximecai, müpaü nepümatituicacai 'Epesusie pemü'ahayevacü, pemütiva'aitüanicü hipame capa yücü mete'üquitanicü

⁴ capa meva'enienicü yacü xeicüa que memüte'üxasita niuqui mücaparivecü xeime ramare hepaüsita. Que mü'ane müpaü müti'üquita niuqui xüatüarica püvevie xeicüa, pücaheye'atüa tita Cacaüyari mütihüritüa para yuri ti'erietü yamütiyurienicü.

⁵ 'Icü 'ayumieme pucuyüane xasica, mütiyucanaqui'eriecacü 'iyarieya 'itiyacacu, ca'itate'acacu, yuri ti'erietü peru huta 'iyariyari cahexeyatü.

⁶ Hipatü xaüsie me'ucuyuneca mücü hepaüsita, ta'aurie menaxürieni. 'Ayumieme yacü xeicüa mecatenicuxatani.

⁷ Püvanaque 'inüari niuquiyari hepaüsita memüte'üquitanicü, peru 'asimepücatemate tita memütehaitüca. Mepücaheitimaivave tita memütexata, sepa türücaüyemecü müpaü memütecuxata.

⁸ Süricüte müpaü tepütemate, 'inüari niuquiyari 'aixüa cani'aneni tevi xüca yaticamieni he'erivatü 'inüari mühücücü,

⁹ müpaü timaitü, 'inüari pücaheuyevese xüca tevi heiseriemecü yaticamieni hesiena. Müme 'inüari memütisana vahepaüsita püta pücuxasiva, müme memüca'enana vahepaüsita, müme Cacaüyari memüca'ayexeiya 'axa memüteyurie vahepaüsita, müme 'axa memü'anene Cacaüyari memüxani'erie vahepaüsita, müme memüvacuya yu'uquiyarima yuvarusima memüteyumemiva vahepaüsita,

¹⁰ memüvacumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna vahepaüsita, 'uquisi hipame 'uquisi memüvacumaüva

vahepaüsita, müme memüvanava teüteri vahepaüsita, müme memüteyu'itaiya vahepaüsita, müme memüyühürütüa mete'itavatü müme vahepaüsita. Hipatü yunaitü memeye'unie 'üquisica müseüye, müme vahepaüsita pücxasiva 'inüari,

11 que maine mücü niuqui müpaü manuyüne visi que mütimarive Cacaüyari yutemavietü, que nemütiuhürütüarie yanemüticuxatanicü ne.

Papuru que mütiuhürütüarie

12 Pamüpariyusi necanipitüaca que mü'ane münesitürücariya Quesusi Cürisitu mütatü'aitüvame, mücü yaneticamieme münesi'eriecü, münesi'ucayecü müpaü nemüti'uximayacacü,

13 sepa ne meripai nemiseviximacai 'axa ne'utaitü hepaüsitana, sepa nemitaveiyarümecai, sepa nemitave'eriecai. Nepunenimayasie masi müpaü nemütiyurieneacü 'asinecatimaitü quepaucua yuri nemücati'eriecai.

14 Tati'aitüvame cuini mieme 'aixüa pütiuca'iyaricai nehésie mieme, pünesi'upitüa yuri nemüti'eriecacü nemütinecanaqui'eriecacü Cürisitu Quesusisie netiviyatü.

15 'Icü niuqui yuricü paine, neuyeveca münaqui'erivanicü yemecü, quename Cürisitu Quesusi cuiepa nua 'axa teyuruvamete vatavicueisitüanique. Ne 'axa teyuruvamete vasata nepüve'eme.

16 Peru 'ayumieme nepunenimayasie, Quesusi Cürisitu masi vaücavamecü masiücüme mayeitüanicü nehésie, naimecü que müreuterive tiuca'enivatü, 'inüari nemayanicü mexüacame nehücütütü, memünesiha'erivanicü müme 'arique hesiena yuri memüteta'erieni yuheyemecü memayeyuyurinicü.

17 Que mü'ane cuie naime müti'aitame yuheyemecü, que mü'ane capünivetü caxeyarievetü yuxevitü timaivetü mücacaüyari, mücü ve'eme quexasivani, visi quetixeyarieca yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

18 Neuxei nenive Timuteu, 'ipaü nepümüati'aitüa, nepümasihürütüa yaxaicüa niuqui 'ahepaüsita que mütiyasivacai meripai quename müpaü petiyurieniquecai. Que pemütihecüasiecai, cuyapaü queneyüaneni, 'aixüa 'anemecü quene'amieneni yuri peti'erietü 'a'iyari camasi'utate'acacu.

19 Hipatü memitixani'ericü yu'iyari varutate'acacu, vacanuva pucayunixü yuri que memüte'eriecai.

20 Müpaü mecani'aneneni Himeneu Herecanituru. Nepüvayetua Cauyumarie müvaviyacü. Mücücü müpaü mepüte'üquitüarieca 'axa memüca'utiuyanenicü.

2

Nenevieri hepaüsita que müti'üquitüa

1 'Ayumieme müpaü nepümatituica müpaü yemecü müreyevesecü, xequenevavirica Cacaüyari, nenevieri xequenepitüaca, vaüriyarica xequenepitüaca, pamüpariyusi xequenepitüaca yunaimeteüteri vahesie mieme,

2 cuiepa te'aitamete vahesie mieme, yunaimete vavemete vahesie mieme, tame cayuvatü te'umatü teca'uximatüarietü 'atemu'uanicü, naimecü Cacaüyari te'ayexeyatü 'aixüa tetecahütü.

3 Xüca müpaü 'aneni, 'aixüa caniyümücü, catininaquimücü tasivicueisitüvame Cacaüyari que mütxeyia.

4 Müpaü pütinaque yunaitü teüteri memütavicueisitüarienicü, tita yuri müraime metemaitü memacü necü.

5 Cacaüyari caniyuxevini. Niucame meta que mü'ane Cacaüyari teüteri müvatahüave, mücütä püyuxevi tevitütü Cürisitu Qesusitütü.

6 Mücü püyuyetua yunaimete vahesie mieme vaxünaque. Müpaü pütüheccüasie tucari 'aixüa mü'ane 'aye'acu.

7 Neta 'ayumieme nepuqueri tixaxatame nü'ari. Yuri nepaine, nepücati'itava. Nepuqueri memücahuriyusixi nemütivata'üquitüanicü tita yuri temüte'erie hepaüsita tita yuri müraime hepaüsita.

8 'Ayumieme müpaü pünetinaque, haqueva memeyutixexeüriva 'uquisi mequeyunenevieca yumamatecü meheutimetü mepasietü tixaü mecaha'atü niuqui mecaxüatüatü yu'iyarisie.

9 'Ucari yaxecüa, va'ixuriqui 'aixüa requemariacacu mequeyuquemaritüaca mecateyucatave'erietü que memüteyuxexeyia, meyumaivavetü pütä. Sarica huru perüra 'ixuriqui cui müraye'axe mücü naitü pücavaquemari.

10 'Aixüa meteyurietü visi mequeteyuquemaritüaca pütä. 'Aixüa caniyümücü müpaü memüteyuriecacü 'ucari xüca müpaü me'utiyuaneni quename Cacaüyari me'ayexeyia.

11 'Uca cayuvatü 'umatü queti'yü'üquitüaca, naimecü ti'aitüarietü.

12 Nepüca'itauni 'uca müti'üquitüanicü müti'aitüacacü 'uqui, masi peuyevese cayuvatü mumacacü pütä.

13 'Arani meri putaveviya, 'arique 'Eva.

14 'Arani meta pücatü'irüviyarie, peru 'uca tiu'irüviyarieca 'aisica saname patüa.

15 Nitavicueisitüariemücü quepaucua mütiniveni, yuri mete'erietü meteyucanaqui'erietü mepasietü xüca meyhayevani meyumaivavetü.

3

Que müreuyevese te'üviyamete müpaü memü'anenenicü

¹ 'Icü niuqui yuricü paine. Que mü'ane ti'üviyame mayeimücü, mücü 'uximayasica 'aixüa mü'ane pühive'erie.

² 'Ayumieme caneuyevaca ti'üviyamesie tixaütü mücarahüivanicü, sepa mutaxanesie. Xeime hücüa pavitücünü 'uca, püyumaica, pütimaiveni, 'aixüa pütiquemaca, püvanaqui'erieca tevanarixi, pütü'üquitaveni,

³ tavecame pücahücütüni, pücavativayani, masi püca'ayu'eriyanı, pücayumieneni, tumini pücahive'erieca,

⁴ 'aixüa 'anemecü pütiva'aitüaca yuquie quiecatari, yütüriyama püvarexeiyani tiva'aitüatü naimecü 'aixüa ticamietü.

⁵ Que mü'ane 'asimücatimate yuquie quiecatari mütiva'aitüacacü, queri tiva'üviyani memüyuyexexeüriva Cacaüyarisüa miemete.

⁶ Xique yuri mütiuta'eri pücahücütüni, capa 'uhüsierieme 'acavenicü Cauyumariepaü tatacuri pitüarietü.

⁷ Caneuyevaca tacua miemete 'aixüa memüte'ihcüatanicü capa tatierivatü 'uviyarienicü Cauyumarie viniyarieyasie.

Que müreuyevese teparevivamete müpaü memü'anenenicü

⁸ Teparevivamete yaxecüa peuyevese müpaü memü'anenenicü. 'Aixüa mepütecahuni, hutacüa mehaitücaitü yücü mepücahaitücani, yamepüca'ayumiemetetüni vaücava vinucü, tumini mepücahive'erieca meteyucuanacutü,

⁹ va'iyari 'itiatücaicacu cavatate'acacu mepi'üviyani niuqui masiücütü mayeitüarie titasie yuri temüte'erie hepaüsita.

¹⁰ Mümeta yaxecüa vahepaü meque'uta'inüasieni meri xüca meyüvaveni, 'arique teparevivamete meque'acüne xüca vahe- sie carahüivani.

¹¹ Va'ütama yaxecüa 'aixüa mepütecahuni, niuquiperaixi mepüca'yüaca, mepüyumaica, yamepütecahuni naimecü que memaitüca.

¹² Teparevivamete 'ameque'u'uvani yuxexuime mevar- avitütü yü'ütama, 'aixüa 'anemecü meteva'aitüatü yütüriyama yuquie quiecatari.

¹³ Müme teparevivamete 'aixüa memeye'atüa yühüritüarica, müme mepüte'iva 'aixüa memümarivanicü, cui meyuyetuatü yuri memüte'eriecacü Cürisitu Quesusisüa miemete vahepaü.

Niuqui masiücütü matüa, que temüteheyexeiya Cacaüyari manuyüne

¹⁴ Müpaü nepütita'icueva, cuitüva 'ahesüa nemeta'anicü.

¹⁵ Me xüca 'enereutevini, müpaü nepümati'utüirie pemütimaicacü que müreuyevese yamütüiyeicanicü Cacaüyari quie quiecatari vasata. Müme mecanihümetüni

memüyutixexeüriva Cacaüyari mayeyurisie memiemetetütü,
'iquisaraü tenari mecanihümetüni mitituica tita yuri müraine.

¹⁶ Müpaü catinihecüaca, pümarive mücü niuqui masiücütü
matüa, que temüteheyexeiya Cacaüyari manuyüne.

'Iya masiücütü nayani

Yuvaiyarisie 'uyeicatü.

Heiserie pupitüarie

Yu'iyari hexeyatü.

Niuqui tuayamete mepixei.

Pücuxaxasivacai

Nuivarite vasata.

Yuri mepüte'uta'eri hesiena cuiepa.

Visi 'anetü panutivitüque.

4

Que mutayü, 'arique que memütehayevani yuri mete'erietü

¹ Yacatinihecüaca 'Iyari que maine. 'Imatürieca
'aye'aximecacu, hipatü metenihayevacuni yuri que
temüte'erie. Mepüva'enieni 'iyarite memüte'irüma, cacaüyarixi
'axa memü'anene que memüte'üquita,

² mete'itavatü yacü xEICÜa metecuxatatü. Cauyumarie
'inüarieyacü mepütitepüatüarieni yu'iyarisie, 'ayumieme
pücavarutate'ani va'iyari.

³ Müpaü mepüte'aitani memücaneneüquenicü
memücaviquiecacü, memütehayevanicü hipame 'icuai
metecuatü, sepa Cacaüyari minetüa 'icuai memenu'unicü
pamüpariyusi me'ipitüatü müme yuri memüte'erie, müme tita
yuri müraine memütehetima.

⁴ 'Aixüa cani'aneni naitü Cacaüyari mütiunetüa. Tixaütü
pücatixani'eriva xüca 'utanaqui'eriva pamüpariyusi 'ipitüacacu
Cacaüyari.

⁵ Cacaüyari niuquieyacü nitipasivani neneviericü.

Cürisitu Qesusi parevivameya 'aixüa mü'ane

⁶ Müpaü xüca petiva'aitüaca 'ivamarixi, Cürisitu Qesusi
parevivameya 'aixüa mü'ane pecaniyüanemücü, peveretü
niuqui yuri que temüte'erie pe'enietü, 'üquisica müseye
pe'enietü que pemütiveiya 'inüaritüme.

⁷ Que memüte'u'üxasita Cacaüyari meca'ayexeyatü
'ucaravesixi va'üxasicü, mücü quenexani'erieca.
Quetine'a'üquitüaca masi pemü'iyamacacü Cacaüyari
pemayexeyanicü türücaüyemecü.

⁸ Xüca tiyü'üquitüaca vaiyari mü'iyamacacü, 'esiva püyüne,
peru xüca Cacaüyari 'ayexeyani, 'aixüa püyüne naimecü,
tucari mexeyacü que temüte'utahüavarie temeixeyanicü.
Payeyurini hicü, tucari 'umamiesieta payeyurini.

⁹ Mücü niuqui yuricü paine, neuyeveca münaqui'erivanicü yemecü.

¹⁰ Müpaü mü'anecü, 'ayumieme tepüteta'uxitüa, 'axa tepütecühüavarüva, yuri temüte'uta'ericü Cacaüyari mayeyurisie teta'icuevatü. Mücü yunaime teüteri canivavicueisitüvametüni, masi yemecü

¹¹ Müpaü quetine'aitatü quetine'üquitani.

¹² Xevitü pücamasitave'erieca pemühecuacü. Masi müme yuri memüme yuri memüte'erie püvavicueisitüvame. müte'erie müpaü memü'anenenicü, 'inüari quena'ayeitüvani que pemütiutaniuca, que pemütiuyeica, que pemüti'acanaqui'erie, que yapemüticamie 'aniuquicü, que pemüti'itiya.

¹³ Nemunuanique quene'ayumiemetüni petiterüvatü niuqui memü'enienicü, pevatuicatü, peti'üquitatü.

¹⁴ Quetineuhayeva pe'itümayatü tita pemütiupitüarie 'iyarisie timieme. Müpaü pepütiupitüarie tixaxatame ticuxatacacu, quepaucua 'uquiravesixi 'axeicüa 'ahesie memutimeixüa.

¹⁵ Mücücü quene'ayumiemetüni, mücüsie queneuyeicani yunaitü memümasixeyacü que pemüraye'axime.

¹⁶ Quene'a'üviya quene'üviyani 'üquisica. Müpaü petiyurienetü quene'ahayeva. Mücücü pepü'atavicueisitüani pepüvatavicueisitüani müme memümasi'enieta.

5

Que müreuyevese müpaü müvayurienicü hipame

¹ 'Uquirasi pepücatatieni, masi pepinütüani 'a'uquiyaripaü. 'Uquisi 'a'ivama vahepaü quetinivacühüaveni.

² 'Ucaravesixi 'ateteima vahepaü quetinivacühüaveni, 'ucari 'a'ivama vahepaü quetinivacühüaveni naimecü pe'itiyatü.

³ Quetinivareuyehüvirieca 'ucari vacünama memucui xüca yemecü meyuxevini.

⁴ Que mü'ane cünaya 'umücu yütüriyama yu-mama'üma müvarexeiya, masi yemecü neuyeveca müme yamemüteyü'üquitüanicü memütevreuyehüvirienicü yuquie quiecatari, 'amemüte'apicacü mevaparevietü yu'uquiyarima. Müpaü memüteyuriecacü pinaque Cacaüyari.

⁵ Que mü'ane cünaya mumü yuxaüta 'amuca yemecü, mücü yuri püti'erie Cacaüyarisie, 'ivavirietü nenevieri 'ipitüatü pü'ayumieme tucaricü tucaricü.

⁶ Peru 'ucatütü que mü'ane que mütiyücühüave xeicüa 'amuyeica hive'ericacü, mücü müquitü 'apuyeica sepa maye-niere.

⁷ Müpaü quetiniva'aitüaca tixaü vahesie mücarahüivanicü.

8 Mesü, que mü'ane mücativamicua yumarema, yuquie quiecatari masi, mücü püyucu'imava, yuri temüte'eriesie camiemetütü püyuhecüata, tevi yuri mücati'erie hepaüna 'axa pücaýüane.

9 'Uca cünaya mumü que'acayerieni xüca haica teviyari viyari hüca xeicüa, xüca yücünasie xeimesie tiviyacaitüni,

10 xüca 'aixüa timarivani 'aixüa mütiyuriencü, xüca türi vaveriyaveni, xüca tevanarixi vanaqui'erieca, xüca Cacaýyari teüterimama va'ücate hauxinaveni, xüca vapareviveni müme memü'uximatüariecai, xüca yaticamiecaitüni naimecü 'aixüa tiyurienetü.

11-12 Memühehecua vacünama memucui, pepücavaracayasa. 'Uxa'atüni varie mepüviquiecuni, yunaqui'eriyacü mepücühapanieni. Mücücü yuhesie mepüte'ahüpani yamemücatecahucü que memüte'uyuhüritüa Cürisitu hesie mieme.

13 Mücü meta, müpaü mepüteyü'üquitüaca memüyü'üraraxiecacü quieta me'u'uvatü xeicüa. Meyü'üraraxietü, masicutari niuquiperaxi mepüyüaca, tita 'aixüa mücati'ane yamütayünicü, müpaü mepütecuxatani.

14 'Ayumieme müpaü nepüticu'eriva, peuyevese müme memühehecua vacünama memucui memütivitüquienicü, memütinivexüanicü, yuquita memüte'aitanicü. Xüca müpaü meteyurieca, tixaütü mepücate'ipitüaca que mü'ane mütasi'aye'unie misütüanicü 'axa taticühüavetü.

15 Hipatüsetü 'ari ta'aurie mepaxürie Cauyumarie me'anuveiyaque.

16 Que mü'ane yuri müti'erie 'uquitütü 'ucatütü xüca yumarema varexeiyani 'ucari vacünama memucui, quevaparevieca müme. Pücava'uximatüaca memüyuyexexeüriva. Müme püta mepüvaparevieca 'ucari yemecü yuxaüta memu'uva.

17 Ta'uquiyarima 'aixüa 'anemecü memüte'aita 'aixüa mequete'uxeiyarieni masi vaüca. Müme memüte'uximaya metecuxatatü mete'üquitatü masi yemecü mequete-heyehüviyarieni.

18 Utüarica xapayari müpaü paine, Pepüca'isurihüaca puixi quepaucua türicu müquesinani mütihenarienicü. Müpaürita paine, Ti'ivamesie catininaqueni 'ivarica.

19 Heiserie haineme pepüca'erieca xüca 'itaxaneta mühüritüarie, me xüca yuhutatü yuhaicatü memunenierixü metehécüatani xeicüa pepüva'enieca.

20 Müme 'axa memüteyurie quenivarutati'a yunaitü memasi'eniecacu hipatüta marica memexeiyanicü.

21 Nemanihüritüaca Cacaüyari masixeyacacu Cürisitu Quesusi masixeyacacu niuqui tuayamete memanayexeyarie memasixeyacacu, müpaü yaquetinecamieni, cuitü pepüca'itahüave tevi petimarietü xeicüa peru peca'i'enievetü. 'Asipepücatiyurieneni xeimesie petiviyatü xeime püta petave'erietü.

22 Cuitüva tevisie pepüca'utimemeni 'umarivacacuque. Mücü meta, 'axa que memüteyurie hipatü, 'ahesieta rahüivanicü. Pe'itiyatü queene'a'üviyani.

23 Peru quetineuhayeva ha xeicüa peharetü, masi 'esiva vinu quenanuye'eni 'ayuriepa pemüticyecü müixa.

24 'Axa que memüteyurie hipatü mepanuhaitürüve, cuitü mepümasiücü sepa 'isücame mücavatahüavive. Hipatü 'axa que memüteyurie mepu'imatü mepücaviyarievave cuitüva.

25 Yaxeicüa müme 'aixüa memüteyurie cuitüva mepümasiücü, me sepa memücamasiücü, mepücayüvave memü'aviesiecacü yuheyemecü.

6

1 Vaüriyarica te'uximayatamete cüye memanuyetequiyarie, yemecü vavemete mequeva'erieca yucusiyarima. Xüca müpaü meteyurieca, 'axa pücaticuxasivani que mü'ane Cacaüyari mühücü, 'üquisicata 'axa pücaticuxasivani.

2 Me vacusiyarima xüca yuri mete'erieca, mepücavatave'erieca yu'ivama mevaxeyatü, masi 'aixüa 'iyaricü mequete'uximayaca vahesie mieme yuri memüte'eriecü memünaqui'erivacü müme 'aixüa memü'itüarie mete'uximayacacu. Müpaü quetine'üquitani müpaü quetinivatuicani.

Cacaüyari que mürayexeiya, que mütinacüa

3 Xüca yücü ti'üquitani xevitü, xüca yaca'aneni, niuqui müseüye ca'eniemütü Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu müniuquieya ca'eniemütü 'icü 'üquisica cümana Cacaüyari temayexeiya,

4 mücü pühüsierie, 'asipücatimate. Catinicuyeni niuqui xüatüarica cuvaunetü xeicüa, niuqui hepaüsita tiyumiemütü. Mücüsie payeneica que memüteyü'ütesa, que memüteyuheca, que memütevasevixima hipame 'axa me'utiyuatü vahepaüsita, 'axa que memüteyücühüave,

5 que memücatehayeva meniuquixietü. Müpaü mepüteyurie teüteri memütipünirüme que memüteyumate memeivivi tita yuri müraine. Müpaü metenicu'erivani, que mü'ane mürayexeiya 'ivarica pexeiya.

6 Siepüre xüca Cacaüyari 'ayexeyani tixaütü careuyehüatü, yemecü püti'iva.

⁷ Tixaütü tepücate'atücücai cuiepa temu'axüa, 'ayumieme tepüca'yüvave tixaütü temüte'anutüni temüyehu.

⁸ 'Icuai quemari tehexiyatü, mücücü tequenaqui'aca.

⁹ Müme memeuca'unicü xeicüa memüyüa, müme mepecaxürieni me'inüasietü, viniyaricü mepüviyarieni, vaüca mepüteyucahive'erieca 'asimecatemaitü, meteyucüinitüatü. Mücü hive'ericca teüteri püvacatuica memüca'unarienicü memütatümaiarienicü.

¹⁰ Teüteri que memüte'ihive'erie tumini, mücü nanarisie caniutineicani naitü 'axa müti'anene. Hipatü müpaü meteyuvaüriyatü mepeuyexüri, yuri mecate'erietü mepacü. Yu'iyarisie mepüyucuseve vaücava hivericacü.

Yuri ti'erietü quemütiunanausani yutatuatü

¹¹ 'Ecüsü Cacaüyari teviyari pecanihücütüni. Quene'ata'una mücücü. Müpaü püta quetine'amexütüaca, heiseriemecü yapemüticamienicü, Cacaüyari pemayexeyanicü, yuri pemüti'eriecacü, pemüti'acanaqui'eriecacü, pemütiuca'enivanicü, pemücaha'a'eriyanicü.

¹² 'Aixüa 'anemecü pe'atatuatü queneutananausani yuri peti'erietü, queneuviya tucari mücaxüve. Mücü 'ayumieme peputa'inierie, yumüiretü tehecüatamete memasixeyacacu 'aixüa 'anemecü pepü'ahecüatacai yape'aretü.

¹³ Cacaüyari nai mürayenieritüa masixeyacacu, Cürisitu Quesusi 'aixüa 'anemecü muyuhecüata ya'aretü Punisiyu Piratu hüxie, mücüta masixeyacacu müpaü nepümatü'aitüa

¹⁴ yaquetinecamieni que pemütiu'aitüarie, peca'iseviximatü 'aisica, hesiena pecarahüpatü, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu masiücütü mayanique.

¹⁵ Tucari 'aixüa mü'ane 'aye'ayu, masiücüme canayeitüamücü

Que mü'ane yutemavietü yuxevitü Ti'aitame mühücü,

Que mü'ane te'aitamete mütiva'aitüvame

Cusiyarima müvacusiyari,

¹⁶ Que mü'ane yuxevitü mücamüve,

Hecüaripa meca haque mücayüve 'aura mayanicü xevitü,

Que mü'ane tevi müca'ixeyave

Müca'yüve mixeyacü,

Mücü ve'eme quexasivani

Quehetürücaüyeni yuheyemecü.

Müpaü xeicüa cani'aneni.

¹⁷ Müpaü quetiniva'aitüaca müme memeuca'u hicü cuiepa, mepücateyucatave'erieca, yuri mepücate'erieca yupinisie, 'asimücatimasiücücü xüca xuavecämücü, masi yuri mequete'erieca Cacaüyarisie püta. Mücü nai pütatipitüa yemecü masi temütatemamaviecacü.

18 Müpaü quetiniva'aitüaca meta 'aixüa memüte'uximayacacü, memeuca'unicü 'aixüa meteyuri-etü, 'aixüa memüte'u'iyarinicü, hipame vahamatü memüyuxevinicü.

19 Müpaü meteyurietü mepüyutatenaritüani 'aixüa 'aneme 'uxa'a varie maye'anisie mieme, tita yuricü mütitucari mete-hexeiyatü mepacüne.

Papuru Timuteu que mütiuhüritüa

20 Neuxei Timuteu quene'üviyani 'ahüritüarica. Ta'aurie quenavesie pemücava'enienicü yacü xEICÜa que memutiyuane mecate'ayexeyatü. Vaniuquisie pepücativiyani metasi'aye'unietü que memutiyuane müme temaivavemete memüyuxata mete'itavatü.

21 HİPATÜ mücüsie mete'uviyaca xaüsie meneucuyunixüani yuri que memüte'eriecai.
'Aixüa que tiuca'iyarini xehesie mieme.

TIMUTEU

Hutarieca Mieme Xapayari Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru Cürisitu Qesusi nü'arieya necanihücütüni müpaü mütinaquecü Cacaüyari, müpaü mutayücü meripai que-name tucari xuaveni Cürisitu Qesusisie tiviyacacu.

² Nemanivaüritüaca Timuteu pemünenive nemümasinaqui'erie. Cacaüyari mütä'uquiyari, Cürisitu Qesusi mütati'aitüvame, xüca 'aixüa mete'u'iyarini 'ahesie mieme, xüca memasinenimayaca, xüca memasipitüaca 'a'iyarisie pemüca'uximatüariecacü.

Que mütihecüatani Cürisitu hepaüsita

³ Mücü Cacaüyari nepayexeiya ne'iyari 'itiyacacu, ne'uquiyarimata que memüteheyexeyacai. Mücü pamüpariyusi necanipitüaca nemasiha'erivatü necati-hayevatü tucariçü tucariçü quepaucua nemünenenevie.

⁴ Yuheyemecü nepümasiheuxeiyamücü nemasiha'erivatü que pemütiutasuacacai pe'ahiverietü. Xüca nemasixeyiaque, nepünetemaviecaqueyu yemecü.

⁵ 'Ahepaüsita niuqui nepü'atüiyarie yuri que pemüti'erie yacü pecaticuxatatü. Müpaü yuri tiuta'erieca meri 'apucatei 'acusi Ruhira, 'avarusita 'Eunisi. Yuri nepüti'erie 'ecüta va-hepaü yuri pemüti'eriecü.

⁶ 'Ayumieme nepümati'eritüaniqueyu pemücaratütümaiyanicü, pe'atatuatü yaquetineyurieneni Cacaüyari que matiupitüa 'ahesie ne'utimecu.

⁷ Cacaüyari que mütatiumi, pücatasi'upitüa ta'iyarisie temümamacacü, masi 'iyari pütasi'umi mütürücaüye püta, tasipitüatü temütetacanaqui'eriecacü temüseseüyenicü.

⁸ 'Ayumieme 'uxa'atüni varie pepüca'ateviyani petihecüatatü Tati'aitüvame hepaüsita, pepücanesiteviyani ne, sepa nemanutahüiya hesüana nemümiemecü. Niuqui 'aixüa manuyünesie mieme masi quetineucuine 'ecüta, Cacaüyari masitürücariyacacu.

⁹ Mücü canihücütüni que mü'ane mütasi'utavicueisitüa, mütasi'uta'ini temüpasiecacü hesiena miemecü. Tita temüteyuriecäi tame, mücücü 'asipücatiuyuri, masi müpaü mütiyuvaüriyacaicü yücümana, 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayumieme püta'utavicueisitüa. Müpaü tiniuca'iyaricaitüni tahesie mieme tucari caxuavecacu cuxi, tasiha'erivatü Cürisitu Qesusisie que temüteviyaniquecaicü.

10 Hicürixüa masiücütü nayani 'aixüa que mütiuca'iyari, munuacü tasivicueisitüvame Cürisitu Quesusi. Mücü que mütiuyuri, taheyemecü temücacui'inicü yatiniuyurieni. Tiniutahecüatani que temüte'ayeyuyurini que temücatetipüne. Müpaü catinimasiücünü niuqui 'aixüa manuyüne cuxasivacacu.

11 Ne nepucayeri mücü niuqui hepaüsita nemüticuxatanicü, nü'ari nuivarite tiva'üquitüvame nemayanicü.

12 Müpaü nemü'anecü, 'ayumieme 'ipaü nepü'itüariexime hicüpaü, peru nepücaneteviya nemimatecü que mü'anesie yuri nemütiuta'erie. Yuri necatini'erieca mücü müyüvecü mi'üviyanicü tita münetiyeturi 'iya tucari mexi ca'aye'ave.

13 Para pemimaicacü niuqui müseüye que mütivaiyacü, tita pemütü'eni yaneticuxatacacu quenexeiyani 'a'inüaritüme, yuri peti'erietü peti'acanaqui'erietü Cürisitu Quesusisie tiviy-atü que mütiyüveni.

14 Quene'üviyani tita 'aixüa müti'ane temüteyeturiyarie, 'Iyari Mütiyupata tahesie müyeca masipareviecacu.

15 Müpaü que pemütimate, yunaitü 'Asiya cuieyarisie miemete mepünesi'ucu'eirie, Piqueru Herumuquenexi hipatüta.

16 Ti'aitame xüca vanenimayaca 'Unesipuru quie quiecatari. Mücü müixa pünesi'uxipitüa, pücanesiteviyacai sepa nemanutahüiyacai,

17 masi Xumasie 'uyeicatü püyumexütüacai nesicuvaunetü, pünesi'utaxei.

18 Ti'aitame xüca 'ipitüaca münenimayasiecacü 'iya tucari 'aye'ayu Ti'aitame que mütixeiyani. Naime que mütivapareviecai 'Epesusie heyeicatü, 'ecü 'aixüa 'anemecü yapepütimate.

2

Cuya 'aixüa mütiuca'iyaripaü yüanetü Quesusi Cürisitusie mieme que mütiyumienei

1 Mericüte nenive quenetürücaüyeni Cürisitu Quesusi yamatipitüacacu 'aixüa mütiuca'iyaricü.

2 Tita pemütü'enie neticuxatacacu tehecüatamete yumüireme vahüxie, mücü quenivayetuirieni teüteri yamemütecahu, mümeta memüyüvavenicü müpaü memütevati'üquitüanicü hipameta.

3 Quetineucüne 'ecüta pe'amienetü Cürisitu Qesusisie mieme, cuya 'aixüa mütiuca'iyaripaü peyüanetü.

4 Que mü'ane mücuya pücauyüyanüa yu'uximayasica cuvevienetü yücümana, masi ninaqui'arütüamücünü que mü'ane mitahüavixü cuya mayanicü.

⁵ Que mü'ane parecu münausame, sepa mürayu'ivaxü nausaricü, neuyeveca 'inüari manuyünepaü mütananausanicü muma manutiquesiyarienicü mürayu'ivaxücü.

⁶ Mücü meta, que mü'ane mü'esame müti'uximaya, caneuveveca mücü meri mütipitüarienicü tita mütitixuavere.

⁷ Yaquetini'acühüaveni que nemaine mücü hepaüsita. Ti'aitame pümasipitüaca pemütimaivenicü naime hepaüsita.

⁸ Quena'erivani Qesusi Cürisitu. Mücü müquite vasata nanucuquetüarieni, Ravirisie niyeyani. Müpaü paine niuqui 'aixüa manuyüne que nemüticuxata ne.

⁹ Müpaü nemüticuxatacü 'axa nepü'itüariexime, 'asita nepanutahüiya 'axa tiyuruvamepaü. Peru Cacaüyari niuquieya tixaü püca'anutahüiva.

¹⁰ 'Ayumieme ne naime nepütiunevi memanayex-eiyarie vahesie miemecü, mümeta memaye'axüanicü memütavicueisitüarienicü Cürisitu Qesusisie meteviyatü, müpaü memütepitüariencacü meta yuheyemecü visi me'anenetü memacüneccü.

¹¹ Mücü niuqui yuricü paine, Xüca hamatüana te'ucuini Hamatüanata tepayeyuyurini.

¹² Xüca tete'uca'enivani Hamatüanata tepüte'aitametetüni.

Xüca tetacu'imavani Quename teca'imate te'utiyuatü,

Mücürita püyucu'imavani Quename catasimate 'utaitü.

¹³ Xüca tetehayevani yatetecahutü Mücü yaticamietü 'apuve cayupatatü.

Püca'yüve yamütiyurienenicü que mücatiuca'iyari.

Ti'uximayatame mümasiücü que müti'inüasie

¹⁴ Mücü hepaüsita quetiniva'eritüaca, quenivahüritüaca Cacaüyari huxie memücayucuitüvenicü niuqui hepaüsita. Müpaü tiyurienetü 'asipüca'yüni 'aixüa mü'aneccü, püvaca'unaxüani memü'enana xeicüa.

¹⁵ Quene'amexütüaca Cacaüyari huxie pemümasiücünicü que pemüti'inüasie, ti'uximayatamepaü peyüanetü mücaheuyevese müyuteviyanicü 'aixüa müti'uximayacü, heiseriemecü peti'üquitatü niuqui yuri maine hepaüsita.

¹⁶ Yacü xeicüa que memütecuxata mecate'ayexeyatü, mücü hepaüsita quene'acuerivayurieca. Müpaü metecuxatatü masi yemecü Cacaüyari metümaiyatü mepayuyeitüaximeni xeicüa.

¹⁷ Vaniuqui püyemie püniyapaü. Müpaü mepü'anene Himeneu Piretu.

¹⁸ Müme müpaü memüyüa xaüsie meneucuyunixüani tita yuri müraime hepaüsita, müpaü memutiyuanecü quename

'ari te'anucu'ui. Hipame mepüvamuina 'aixüa mü'anecü yuri memücate'eriecacü.

¹⁹ Sepasü müpaü memüteyurie, Cacaüyari yutesariya canitavevieni qui tutuicame. 'Apuve se'itü 'uxaya masiücücacu müpaü manuyüne, Ti'aitame püvamate yuteüterima, 'ipaü meta manuyüne, Yunaitü memehüave Ti'aitame mequeyucuerivayurica tita mücatiheiserie hepäuäita.

²⁰ Qui 'amüyevata huru pürata xacürüteyari puxuave, peru cüye haxu xacürüteyari puxuaveta. Hipatü visi mü'anecü pü'ayumieme, hipatüta 'axa mü'anecü pü'ayumieme.

²¹ Mericüsü xüca 'uyu'itieni müpaü memü'anene vahesie mücativiyanicü, xacü visi mü'anecü mü'ayumieme payani pasietü, 'aixüa tinaqui'erivatü cusiyari quepaucua meiyehüva, ha'arisietü 'aixüa mütiyurienicü naimecü sepa que mütitita.

²² Quene'ata'una pemücati'acahive'eriecacü memühehecua vahepaü. Müpaü püta quetine'amexüitüaca, heiseriemecü yapemüticamienicü, que pemaine yapemütiyurienicü, pemüti'acanaqui'eriecacü. Müme memehüave Ti'aitame va'yari 'itiyatücaicacu, müme vahamatü 'axeicüa yaxequeteneyurica 'aixüa xemüteyuxeiyanicü.

²³ Memücatemaivave niuqui que memütexüatüa 'asimecatemaitü, mücü quenexani'erieca müpaü petimaitü, niuqui metixüatüame mepüyutacuini xEICÜA.

²⁴ Caneuyeveca que mü'ane Ti'aitamesie mieme müti'uximayatame mücayumienenicü, masi que müvayuriene yunaime carima 'asimücatiyurienicü, müti'üquitavenicü, minevienicü tita 'axa müti'ane,

²⁵ 'iyarieya 'aixüa 'anecacu müvatiheiseriyanicü müme memeye'unie. Tietüsü Cacaüyari vapiüaca memütehayevanicü que memüteyurica, tita yuri müraine memütehetimanicü,

²⁶ memanutahütüarienicü memütavicuenicü Cauyumarie viniyarieyasie cümana memuviyarie yamemütecahunicü que mütinaque 'iya.

3

Teüteri que memüte'u'iyarini taparirümecacu

¹ 'Ipaü quetinemaica, tucari taparirümecacu 'ana cuanivemecü mepüyüaca.

² Teüteri yuhesie mieme mepütenaqui'erieca xEICÜA, tumini mepühive'erieca, mepüyuxeümacani, mepüyuxani'erieca, mepüvaseviximani hipame 'axa me'utiyuatü vahepaüäita, mepücava'enieni yu'uquiyarima, pamüpariyusi mepüca'ipitüani xeime, 'axa mepü'aneneni,

3 mepücaayunaqui'erieca, mepücaayuhaxüapitüaca,
mepüyuniuquimani, mepücateyu'aitüaca, mepayu'eririyani,
mepihecani tita 'aixüa müti'ane,

4 mepüvayetuani hipame, mepüyuxünani,
mepühüsierietücani, mepinaqui'erieca tita mütivanaque peru
mepüca'inaqui'erieca Cacaüyari.

5 Cacaüyari mayexeiypaü mepüteyuhecüaca, peru
mepüyuhécüatani catürücaüyeme memü'eriecü tita
memüte'ayexeiya.

Ta'aurie quenavesi müya memü'anene vahesüa
pemüca'uyeicanicü.

6 Hipatü müme teüteri vaquita meneutahaqueni 'avie
meteva'irüviyaque 'ucaravesixi 'asimemücatemate, müme
mevaru'iniecu va'ica mahetecü 'axa que memüteyuricai,
memeuhapanietücacü naime metehive'erietü.

7 'Ucaravesixi müpaü memü'anene yuheyemecü
mepüteyü'üquitüatüve peru hasuacu mepücaayüvave
memeitimanicü tita yuri müraine.

8 Yaxeicüa Canesi Camüpüresi que memüteheye'uniecai Mui-
sexi, 'imeta meneye'unieca tita yuri müraine. 'Icü teüteri
mecanitipünirümeni que memüteyumate. Mepüxani'eriva yuri
que memüte'erie, masi yuri memücate'eriecü.

9 Perusü masi vaücavamecü 'asimemücateyüvaveni.
'Asimemücatematecü memasiücütü mecanacünicuni yunaime
vahüxie, meripai miemetexi memütemasiücücaipaü 'ana.

Papuru Timuteu que mütiuhürütüa

10 'Ecü püta peniveiyani ne'inüari tita nemüti'üquitasie
petiviyatü, que nemüticuyeica yapetiyurienetü, que
nemütiyuriemücü, que yanemüticamie, que nemüreuterive
netiuca'enivatü, que nemütinecanaqui'erie, que
nemütiuca'eniva,

11 que nemütiuveiyarie, que nemütiucuinixü nai que
nemu'itüarie 'Anutiyuquiyasie 'Icuniyusie Risitürasie.
Sepa que nemütiucuinixü ne'uveyarietü, Ti'aitame
caneniutavicueisitüani naimecü.

12 Siere menitaveiyariexüacuni yunaitü memüyuvaüriya Ca-
caüyari me'ayexeyatü memü'uvanicü Cürisitu Qesusisie
meteviyatü.

13 Teüteri 'axa memüteyuricu memüteyucuaamana masi
vaüca 'axa me'ananetü mepacünirümeni mete'irümatü
mete'irüviyarietü meta.

14 Peru 'ecü titasie pemüti'a'üquitüa tita pemüretima
mütiyuricü, mücüsie petiviyatü que ne'ahayevani. Pepüvamate
quehate müpaü memate'üquitüacacu müpaü pemüretima,

15 müpaü pepütimate nunusiyaripai pemütimaicaicü que maine 'utüarica xapayari müpasie. Mücü püyüve petimaiveme mümasi'ayeitüanicü pemütavieisitüarienicü yuri peti'erietü, müpaü que mütiyüve Cürisitu Quesusisie tiviyatü.

16 Naitü 'utüarica xapayarisie müre'uxa Cacaüyari 'inetüacu, mücü peuyevese müti'üquitanicü mütatierivanicü mütaheseriyarienicü ti'üquitüarietü mayanicü quepaü heiseriemecü yamüticamieni.

17 Mücü 'utüaricacü Cacaüyari teviyari paye'ani püha'arisieca 'aixüa mütiyurienicü naimecü sepa que mütitita.

4

Niuqui quenecuxatani

1 Cacaüyari huxie, Cürisitu Qesusi huxie que mü'ane 'isücametütü müvatahüaveni memayeyuyuri müquite yunaime, mücü munuaximecü ti'aitametütü, müpaü nematinihüritüaca.

2 Niuqui quenecuxatani. Mücücü quene'ayumiemetüni penaqui'erivatü pecanaqui'erivatü. Quenivarutati'a queni-vacu'imaiyani quenivatuicani. Naimecü 'equetineutevini petiüca'enivatü, naimecü quetine'üquitani.

3 Tucari naye'amücü quepaucua memüca'inevieca 'üquisica müseüye, masi que mütivanaque mepüvaxexeürivani te'üquitamete, vanacate varusicuaquivacacu.

4 Ta'aurie mepaxürieni meca'i'eniecutü tita yuri müraine. Xaüsie mepeucuyunüxüani yü'üxasisie memüteviyanicü.

5 'Ecüsü naimecü quene'amaica. Quetineucanevieca sepa 'axa pemü'itüariene. Quetine'uximayaca peticuxatatü niuqui 'aixüa manuyü necü. 'Ahüritüarica quenaye'atüa yemecü.

6 Neri mavari nepayeitüariexime. Tucari canahuraniri nemüyemiecü.

7 'Aixüa 'anemecü nenetatuatü nepünemienecai. Que nemütinausanecai nepeta'a. Nepücatiuhayevaxü yaneticamietü.

8 Hicü nepe'usiyarie muma nemümarivacü heiseriemecü yanemüticatüacü. Ti'aitame 'isücame canihücütüni heiseriemecü yamüticamie. Mücü müpaü pünetipitüani 'iya tucari 'aye'ayu. Ne xeücüame müpaü pücanetipitüani, masi yunaitü memünaqui'a münuaximecü müpaü pütivapitüani müme.

Que müti'aitüa

9 Quene'amexüitüaca cuitü nehesüa pemünuanicü.

10 Remaxi pünesi'ucu'eirie cuiepa timieme tinaqui'erietü. Tesarunicapaitü neyani. Cüreseniti Carasiya cuieyarisie petüa, Titu Tarümasiyasieapaitü retüa.

11 Rucaxi yuxaüta nehamatü puyeica. Quenavitüqui Maricuxi, 'a'utüma quene'atüa. Mücü 'aixüa pü'ane münesipareviecacü.

12 Tiquicu nepenü'a 'Epesupaitü.

13 Mücü 'ücarü Türuhasisie nemeicu'eirie Carüpusüa quenahuri pemamiecü. Xapate quenahuri navi müraye'utüca masi.

14 Herecanituru tepüa vevivame 'axa pünesi'uyuri vaücava. Ti'aitame 'epürepinirieni müpaü 'axa münesi'uyuricü.

15 'Ecüta quene'acuerivayurieca hepaüsitana. Yemecü peye'uniecai taniuqui.

16 Nehesie mieme ne'utaniucacacu meri miemecü, ni xevitü neheima püca'utanua. Yunaitü mepünesi'ucu'eirie. Mericüte xüca vahesie catiuhüiyani mücücü.

17 Ti'aitame masi ne'aurie puvecai nesitürücariyatü 'icü xasicaya yemecü mücuxaxasivanicü yaneticuxatacacu, yunaitü nuivarite memi'enienicü. Neputavicueisitüarie maye pücanesi'utacuai.

18 Ti'aitame pünesitavicueisitüani sepa que memütayurie 'axa menesiyuriecütü. 'Asineca'itüarievecacu pünesi'aye'atüani haque müre'aita muyuavisie, mana nemaye'anicü. Hepaüsitana 'aixüa queticuxaxasivani yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

Que mütiavaruvaüritüa, 'aixüa que mutayü 'aixüa memü'itüarienicü

19 Quenivavaüritüaca Pürisira 'Aquiramame, 'Unesipuru quie quiecatari meta.

20 'Erasitu mana peyuhayevaxü Curinitusie. Türupimu nepecu'eirie Miretusie ticuyecacu.

21 Quene'amexütüaca pemünuanicü ca'uhaütücacu cuxi. 'Eupuruxi Purenisi Rinu Cürauriya yunaitü ta'ivama mepümasivaüritüa.

22 Ti'aitame 'a'iyari xüca masiteütani. 'Aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme.

TITU Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru ti'uximayatame necanihücütüni Cacaüyarisie mieme. Qesusi Cürisitu nü'arieya necanihücütüni, yuri neti'erietü yaxeicüa yuri que memüte'erie müme Cacaüyari müvaranayexei, müpaüta netimaitü tita yuri müraine, que müreuyevese yamütimaicacü Cacaüyari xüca 'ayexeiyani.

² Müpaü netiniyurieneni nemitacueviecü tucari mücaxüve nemexeiyanicü. Cacaüyari pücati'itava. Meripai tucari caxu-avecacu cuxi müpaü putayü tucari mütasipitüaniquecaicü.

³ Hicürixüa tucari 'aixüa mü'ane 'aye'acu, masiücüme canayeitüani yuniuqui, teüteri yametecuxatacacu. Necaniuhüritüarieni müpaü nemüticuxatanicü ne, müpaü mütiuta'aicü tativicueisitüvame Cacaüyaritütü.

⁴ Ne necamanivaüritüaca Titu. Yuricü pecaninenivetüni, yuri que temüte'erie tanaitü. Cacaüyari müta'uquiyari, Cürisitu Qesusi mütativicueisitüvame, 'aixüa xüca mete'u'iyarini 'ahesie mieme, 'a'iyarisie xüca memasipitüaca pemüca'uximatüarietacü.

'Uquiravesixi te'üviyamate que müreuyevese müpaü memü'anenenicü

⁵ Mücücü nemanecu'eirieni Cüretasie, pemeiheiserietüanicü tita müreuyevese, pemüvacuyasaxüanicü va'uquiyarima xexuime quiecarisie, yaxeicüa que nemümatiutahüavixü,

⁶ que mü'ane mücaniuiquimarie, que mü'ane xeücüame mü'üya, que mü'ane yütüriyama müvarexeiya yuri mete'eriecame vahesie carahüivacacu, quename merucuyatüve quename meca'i'enie müpaü caraniuvacacu.

⁷ Cacaüyarisie mieme mühüritüarietacü, neuyeveca que mü'ane ti'üviyame mühücü mücaniuiquimarietacü, yuxaüta xeicüa mücayüanenicü mayu'eriya mücahücütünicü, tavecame mücahücütünicü, mücavativayanicü, tumini mücahive'eriecacü tiyucuanamütü.

⁸ Masi peuyevese müvatanaqui'erienicü teva quiecatari, minaquie'eriecacü tita 'aixüa müti'ane, mütimaivenicü, heis-eriemecü yamüticamienicü, Cacaüyari mayexeiyanicü cuini mieme, müseüyenicü yu'iyarisie que mütiyu'aitüa.

⁹ Peuyevese mütiviyanicü niuqui yuri mainesie, 'üquisica manuyünepaü müyüvenicü müvatuicani ti'üquitatü que mütivaiyacü yemecü, müyüvenicü meta müvahecüatanicü memüniuquixie.

10 Yumüiretû 'ameni'u'uvani mecaheu'enanatû, yacû xeicûa metecuxatatû, meteyucuanatû. Mûme xitequiya 'inûariyarisie memûteviya masi yemecû müya mepû'anene.

11 Peuyevese memanunatûcanicû que memûtecuxata. Que memû'anene, mepûvamuina 'asita xeime qui quiecatari 'axeicûa yunaime, mepûteti'ûquita tita 'aixûa mücati'ane, mete'ivacutû 'axa ti'anemecû.

12 Vahesûa mieme tixaxatame xevitû müpaü niutayüni, Cûretatari yuheyemecû mecateni'itavani, yeutari memayu'eririya mecanihümetüni, mecaniyu'uraraxieca yuhuriepa meteviyatû xeicûa.

13 Mücû yemecû yuricû catiniutahecûata. 'Ayumieme quenivarutati'a türûcaüyemecû, müme memûseseüyenicû, yuri mete'erietû que mütivaiajacû,

14 mecava'enietû Huriyusixi yacû xeicûa que memûte'üxasita, mecahe'erivatû tita memûte'aita teüteri memixani'erie tita yuricû mûraine.

15 Que memûte'ixeiya müme memû'itiyatûca, naitû catini'itiyaca. Mûme memûseviximarie yuri memûcate'erie pûta que memûte'ixeiya, tixaü pûcatixuave müti'itiyä, masi mecaniseviximarieca que memûteyumate, yu'iyari que memûte'enie vatate'acacu.

16 Mecaniyuehecûatani yutetacû quename vaniu me'imate Cacaüyari me'utiyuatû, peru que memûteyurie, mepÿyuehecûata masi quename meca'imate. Cuini mieme 'axa mecani'aneneni, yamepûcatecahu, mecanixani'erivani sepa que memûteyurie 'aixûa memûcateyuriecû.

2

'Ûquisica müseüye

1 'Ecüsü pûta müpaü quetinecuxatani que müreuyevese, seüyemecû pemüti'ûquitanicû.

2 'Uquiravesixi mequeyumateni, 'aixûa mequetehecahuni, mequeteHEMAIVAVENI que müreuyevese yamütiyurienenicû, mequeseseüyeni yuri que memûte'erie que memûteyucanaqui'erie, que memûte'uca'eniva.

3 Yaxeicûa 'ucaravesixi que memûte'u'uva, müpaü mequeteyurieca que müreuyevese yamütiyurienenicû Cacaüyarisûa miemetütü, niuquiperaxi mepûcayüaca, vinucû mepûca'u'uvani xeicûa, tita 'aixûa müti'anecû xeicûa mequete'ûquitani

4 müpaü meteva'ûquituatû 'ucari, müme memûvanaqui'eriecacû yücünama yütüriyama,

5 memûtemaivavenicû que müreuyevese yamütiyurienenicû, yücünama vahesie memûteviyanicû me'itiyatûcaitû, yuquie memûte'uximayacacû, 'aixûa memûte'u'iyarinicû,

memüteyu'aitüarinüacacü vacünama que memaitüca. Xüca müpaü me'aneneni, Cacaüyari niuquieya pücaseviximarieca, 'axa pücatucuxaxasivani hepaüsitana.

6 Müpaü yaxeicüa quetinivatuicani 'uquisi memütemaivavenicü que müreuyevese yamütiyurienenicü.

7 Naime hepaüsita 'inüari quena'ayeitüvani 'aixüa petiyurienetü. Que pemüti'üquita, 'a'iyarisie 'aixüa peti'acühüavetü quetine'üquita 'aixüa peticamietü.

8 Müpaü quetynecuxatani 'aniuqui seüyemecü, xevitü mücayüvenicü mitave'eriecacü, que mü'ane müxe'aye'unie müteviyasitüarienicü masi, cayüvetü mayanicü 'axa mainenicü xehepaüsita.

9 Müme vaüriyarica memüte'uximaya me-queteyu'aitüarinüaca vacusiyarima que memaitüca naimecü. Mequevanaqui'aritäaca masi, mepücaniüquixieca.

10 Mepücavanavatüveni, masi mequevahecüasitüiyani 'aixüa 'iyari yamemütecahucü, tativicueisitüvame Cacaüyari 'üquiscaya visi mütixeyariecacü que memüteyurie naimecü.

11 'Ari masiücütü canayani 'aixüa que mütiuca'iyari Cacaüyari. Müpaü mü'anecü, yunaitü teüteri mecaniyüvaveni memütavicueisitüarienicü.

12 'Ayumieme müpaü teteni'üquitüarieni temütahecüatanicü quename müme Cacaüyari memüca'ayexeiya vahesüa tecamiemete, quename tame teca'ihive'eri tita cuiepa memütama memütehive'eri. Masi yeme 'ipaü püta tepüte'üquitüarie que temüte'u'uvanicü, tetemaivavetü que müreuyevese yatemüteyuriecacü, heiseriemecü yatetecahutü, Cacaüyari te'ayexeyatü hicü temu'uvanicü 'ena cuiepa,

13 meta temicueviecacü que mü'ane yemecü mütasitemaviritüani. Hicü tepicuevie, masiücütü mayanicü visi 'anetü que mü'ane Cacaüyaritütü mümarive tativicueisitüvame Cürisitu Quesusi hücütütü.

14 'Iya niyuyetuanı tahesie mieme, mütasitaxünacü, yemecü temüca'itisanacü 'inüari, mücü mütasitüarienicü masi yuhesie mieme, teüterimama temacü necü tetavaüriyatü 'aixüa temüteyuriecacü.

15 Müpaü quetynecuxatani, vaüriyarica quenivapitüaca, quenivahecüatüaca heiserie petiva'aitüatü, xevitü mücamasitave'eriecacü.

3

Heiserie tepupitüarie 'iya 'aixüa mütiuca'iyaricü

1 Quenivarata'eritüvani yamemütecahunicü
te'aitamete heiserie memexeiya que memaitüca,

memüteyu'aitüarinüacacü, memüyuvaüriyanicü 'aixüa
memüteyuriecacü sepa que mütitita 'aixüa müti'ane,

² memücavaseviximacacü hipame 'axa me'utiyuatü
vahepaüsita, memücayucitüvenicü, memüca'ayu'eririyanicü,
mümasiücünicü quename tixaütü mecatehüme que
memütevaxeyia yunaimeteüteri.

³ Tameri tanaitü meripai 'asitecatemaitü te-
niu'uvacaitüni, yatepücatecahucai, tepeuyexüriecai, vaüriyarica
tepüte'uximayacai tita temütehive'eriecaisie mieme xeicüa,
müiremecü temünaqui'acacü xeicüa tepüyüacai, 'atepu'uvacai
'axa teteyuricutü te'ütesatü. Tepü'uxive'erivacai,
tepüta'uxive'eriecainanaitü.

⁴ 'Anatütüri masiücütü canayani 'aixüa que mütiuca'iyari
tativicueisitüvame Cacaüyari, que mütatinaqui'erie teüteri.

⁵ Tame heiseriemecü yatetecahutü temüyüacaicü
'asipücatiuyuri, masi mücü mütasinenimayacaicü püta
pütasi'utavicueisitüa. Pütasi'u'iti hutarieca tasitinuivitüaca,
'Iyari Mütiyupata tasihecuariryacu.

⁶ Mücü 'Iyari niutatvani vaücavamecü temeixeiyanicü,
tativicueisitüvame Quesusi Cürisitu yatatiumicu.

⁷ Heiserie tepupitüarie 'iya 'aixüa mütiuca'iyaricü, 'ayu-
mieme tahesie catininaqueni tucari mücaxüve temexeiyanicü.
Müpaü yuri tete'erietü tepüta'licueva.

⁸ Mücü niuqui yuricü paine. Müpaü nepüticu'eriva,
peuyevese türücaüyemecü müpaü pemütivatahüavecü.
Peuyevese müme yuri memüteta'erivave Cacaüyarisie
memüyu'iyaritüacacü quepaü 'aixüa memüteyurieca.
'Aixüa cani'anemücü nivapareviecamücü teüteri, müpaü
memüteyuriecacü.

⁹ Peru niuqui que memütexüatüa 'asimecatemaitü,
que memütecuvaütüve xeime ramare hepaüsita, que
memüteyuheca, 'inüari niuquiyari hepaüsita que
memüteyucitüve, mücü hepaüsita quene'acuerivayurieca.
'Axa 'anetü payeica que memüteyurie, xüanacüa payeica.

¹⁰ Que mü'ane yuhesie mütivaviyasitüa 'ivamarixi, mücü
quenanyehüva hutacüa pe'ita'imaiyame,

¹¹ müpaü petimaitü, que mü'ane müpaü mütiyuriene neu-
tunini, 'axa tiniuyurieneni, yücümana yuhesie tiniuhüpani.

Que mütiavaruta'aitüa

¹² 'Ahesüa quepaucua menuani 'Arütema nehenunü'ayu,
Tiquicu nusu, quene'amexütüa nehesüa pemümiécü
Nicupuripai. Müpaü nepüticu'eriva, mana nepecani
muhaütüsie.

¹³ Senaxi 'inüaricü müti'üquitame, 'Apuruxi yunaime queni-vaparevieca vahuyeta, 'aixüa 'iyaricü pe'atuatü, tixaütü memücateheuyehüacacü.

¹⁴ Tateüterima müpaü mequeteyü'üquitüaca 'aixüa memüteyuriecacü memeixeiyanicü tita müreuyevese, capa meca'utixuxuaveretü me'acü necü.

Que müti varuvaüritüa, 'aixüa que mutayü 'aixüa memü'itüarienicü

¹⁵ Yunaitü nehesüa memü'uva mecamanivaüritüaca. 'Ecüta quenivavaüritüaca müme memütasinaqui'erie yuri mete'erietü. 'Aixüa quetiuca'iyarini yunaime xehesie mieme tacacaüyari. Müpaü xeicüa.

QUIRIMUNI

Papuru Que Mütinü'airi

Vaürisica

¹ Ne Papuru, ne'anutahüiyatü Cürisitu Quesusisie mieme, ta'iva Timuteumatü, tecanixevaüritüaca, Quirimuni temümasinaqui'erie tahamatü pemüti'uximaya,

² tamita meta 'Apiya titevacame temünaqui'erie, 'Aruquipu meta tahepaü cuya, müme meta memüyuyexexeüriva 'aquita.

³ Cacaüyari müta'uquiyari, Tati'aitüvame Quesusi Cürisitumatü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Quirimuni que mütiyucanaqui'eriecai, yuri que müti'eriecai

⁴ Pamüpariyusi necanipitüaca necacaüyari neheyemecü, quepaucua nemümasicuxata nenenenevietü,

⁵ nemü'enacü que pemütivanaqui'erie Cacaüyari teüterimama yunaime, Ti'aitame Quesusisie yuri que pemüti'erie.

⁶ 'Ipaü netininenenevieca, 'axeicüa temüpitüarienicü masi yemecü Cürisitusie teteviyatü temacünecü, 'ahamatü temütaxevicü yuri tete'erietü. Xüca 'aixüa tetemaica tita temütehhexeiya 'aixüa müti'ane naima, müpaü teni'itüariecacuni.

⁷ Vaücava nepünetemavie nepütuicarie 'ecü pemüti'acanaqui'eriecü. Cacaüyari teüterimama mecani'uxipitüarica yu'iyarisie, 'ecü que pemütiyuriene ne'iva.

Papuru que mütitavavirie 'Unesimu hepaüsita

⁸ 'Ayumieme, Cürisitusie netiviyatü sepasü heiserie nemex-eiya necamatü nemümati'aitüacacü tita müreyevese,

⁹ masi temütetacanaqui'eriecü, 'ayumieme vaüriyarica nemanipitüacaqueyu püta. Ne Papuru que nemü'ane, ne'uquirasitütü, ne'anutahüiyacame nehücütütü hicü Cürisitu Quesusisie mieme,

¹⁰ vaüriyarica necamanipitüaca nenive hepaüsita, que mü'ane ne'anutahüiyatü nemitinuivitüa. 'Unesimu necanixatani.

¹¹ Mücü 'asipücatiyurienecai 'aixüa mü'ane 'ahesie mieme, perusü hicü 'ecü ne tecaneyehüaca tanaitü.

¹² 'Ahesüa nenenunü'amücü ne'iyaritüme.

¹³ Nehesüa nepicayeniquecai, 'ahesie mieme münesiparevienicü ne'anutahüiyacacu niuqui 'aixüa manuyünesie mieme.

14 Masiri 'ecü 'asipecatimaicacu, nepücanevaüriyacai. Xüca ne'icayenique, 'aixüa pepütüyurienieniqueyu 'ecü, peru vaüriyarica yapepütüyurienieniqueyu. Mecuxi pemü'avaüriyaniqueyu püta.

15 Pepitatümaiya yareutevicacu, peru xüari müpaü tiniuyüni 'aheyemecü peheixeyatü pemayanicü.

16 Ti'uximayatame xeicüa pücahücü, masi vaücava peuyevese hicü. Ta'iva canayani münaqui'eriva. Ne yemecü nepinaqui'erie, 'ecüta masi vaüca peninaqui'eriecamücü tevitüme, Ti'aitamesie tiviyacameta.

17 'Ayumieme xüca tetaxevime pe'erieca, queneu-tanaqui'eri que pemüneretanaqui'erieniqueyu ne.

18 Xüca 'axa masi'uyurieni, xüca tixaütü reuyeveca mütiyutuanicü, yaquenetineucuetatüa ne.

19 Ne Papuru nemamacü müpaü nepütü'utüa, ne nepürapica. Siqueresü 'asinepücamarahüaveni que müreuyevese masi pemünerapiniriecacü 'ecü tucari pemexeyacü.

20 'Eri ne'iva, Ti'aitamesie temüteviyacü nepaine, 'aixüa nepü'itüarieniqueyu 'acümana. Queneneu'uxipitüa ne'iyarisie, Cürisitusie que temüteviya.

21 Nepümatü'utüiri yuri neti'erietü quename yapeticamieni, müpaü netimaitü, que nemutaine ne, 'ecü pecananuyehaitürüvemücü.

22 Mücü meta, queneneucuha'aritüiri haque nemayecani. Nepüta'icueva müpaü yuri neti'erietü, xeyunenevecacu nepüpütüarieni xehesüa nemüyemiecü.

Vaürisica que mütivarunü'airixüa

23 Mecamanivaüritüaca, 'Epaüpüraxiri nehepaü muviyarie Cürisitu Quesusisie mieme,

24 Maricuxiri, 'Arisitaricuri, Remaxiri, Rucaxiri. Müme nehamatü meteni'uximayaca.

25 Ti'aitame Quesusi Cürisitu xüca 'aixüa tiuca'iyarini xe'iyarisie mieme.

HEPÜRAYSIXI Que Memüte'u'utüiyari

Cacaüyari pütatiutaxatüa nu'aya yaticuxatacacu

¹ Cacaüyari meripai tinivacuxaxatüvacaitüni ta'uquiyarima, texaxatametemama yamete-cuxatacacu, yuxexütü que memüte'upitüarie niuqui yücü mü'ane hepaüsita.

² Hicü tucari taparirüme-cacu pütatiutaxatüa tame, yaticuxatacacu que mü'ane nu'aya mühücü püta. Mücü yunive caniucayasa hesiena mütinaquenicü naitü. Mücü 'inetüacu meta Cacaüyari caninetüani tita 'amüticuma.

³ Mücüsie que mütixavatü canimasiücünü que mütimarive Cacaüyari, Cacaüyari cani'inüariyatüni que mütivaia-cü. Naime meta püratücü yuniuqui mütürücaüyecü. Mücü yücümana 'aixüa 'iyurica tita 'axa temüte'uyuri hepaüsita mütasi'itienicü, 'ana que mü'ane mümarive serieta nayerüni muyuavisie.

Nu'aya püve'eme, niuqui tuayamete taheima miemete hepaüna mecave'emetüacu

⁴ Mücü niupitüarieni yemecü mümarivanicü que mü'ane mühücü, peru taheima miemete niuqui tuayamete hepaüna mepücate'upitüarie. Yaxeicüata ve'emetütü nayani, müme hepaüna mecave'emetüacu.

⁵ Queri Cacaüyari müpaü titahüavive niuqui tuayamete xeime heiva, müpaü ticühüavetü,

'Ecü pepünenive,
Hicü 'a'uquiyari nepaneyeitüa,
'utaitü. Nusu queri 'utayü,
Ne 'uquiyarieya nepayani,
Mücü nenive payani,
'utaitü.

⁶ Masi tucari hepaüsita ticuxatatatü quepaucua cuipepa mi'atüani yumatüari müpaü püta canaineneni,

Yunaitü Cacaüyarisüa miemete
Niuqui tuayamete
Meque'ineneviyani,
'utaitü.

⁷ Quepaucua niuqui tuayamete müvaxata müpaü paine,

Yuniuqui tuayamete
'Eca nivarayeitüvani,
Yutupirisixima meta
Tai nerücuari nivarayeitüvani.

⁸ Yunive püta xatatü müpaü paine,

'Ecü Cacaüyari 'a'uveni haque pemüra'aita

Yuheyemecü 'apuve,
 Canixeuraüyeni
 'Aisü pemacue'e pemüti'aitamecü
 'Inüari canihücütüni
 Heiseriemecü que pemüticamie 'ecü.
⁹ Pepinaqui'erie tita mütiheiserie,
 Pepi'uxive'erie tita 'aisica mütisana.
 Cacaüyari 'acu
 Que mü'ane mü'acacaüyari
 Pümasi'anayexei,
 Temavierica masipitüatü
 'Inüaritüme
 'Ahamicuma cavaratahüavetü.
¹⁰ Müpaü paineta,
 'Ecü Ti'aitame sutüapai pepicaque cuie,
 Muyuavi peputavevie 'amamacü.
¹¹ Mücü pütüynare
 'Ecü püta 'apeniuvemücü.
 'Ixuriquipaü mücü naitü nitaye'irimücü.
¹² Muyuavi pepütatuna 'ücaripaü
 Camixapaü püpasieni.
 Masi 'ecü yaxaicüa pe' Janetü pepü'ahayeva,
 'Atucari pücatixüni.
¹³ Queri hasuacu titahüavive niuqui tuayamete xeime müpaü
 ticühüavetü,
 Neserietta mexicuxi quenacani
 Memümasi'aca'unie nemüva'atüani 'ahetüa.
¹⁴ Camüsü niuqui tuayamete yunaitü 'iyarite
 mecanihümetüni, Cacaüyari memütupirisiximama.
 Mepütanü'ariva memüvaparevienicü müme vahesie
 mütinaquirüme memütaviceisitüarienicü.

2

'Icü vicueisitüarica vaüca pütürücaüye

¹ Müpaü mü'aneü, 'ayumieme caneuyevaca masi vaüca teme'erivanicü tita temüte'u'eni capa yacü xEICÜA teyüatü teva te'u'uvanicü.

² Camü mücü niuqui mutaxasie niuqui tuayamete taheima miemete yameteCuxatacacu, mücü niseüyecaitüni. Yunaitü memitisanaxüa yunaitü memüca'l'eniecai metenapiniyariECaitüni mecanimari'itüariECaitüni, vahesie que mütinaquecai, que müreuyevacai.

³ Mericüte, xüca müpaü 'aneni, quesü tetetavicueni tame xüca te'itave'erieca 'icü vicueisitüarica müya mütitürücaüye. Mücü caniusütüarieni Ti'aitame yaticuxatacacu que

temütetavicueisitüarieni haitü. Niuquieya mepuseiriyaxü mümeta memi'eniecai müpaü temütemaicacü tame.

⁴ Cacaüyarita 'axeicüa vahamatü müpaü tinihecüatacaitüni 'inüari vevietü mamarivaveme, türücaüyemecü tiyurienetü müiremecü, 'Iyari Mütiyupata vatapitüacacu yuxexuime, que mütinaquecai Cacaüyari.

Que mü'ane misutüa temütavicieisitüarienicü

⁵ Que mütiu'aitaxü mücü cuie 'umamie hepaüsita, niuqui tuayamete memüte'aitanicü muva 'asipüca'utayü. Mücü cuie canihücütüni tita hepaüsita temütecuxata.

⁶ Hecüasica canixuaveni xapasie müpaü manuyüne, Teüteri que metetitamexi pemüvara'erivanicü.

Teüteri vanivema quesü metetitamexi

Pemü'avaüricü vahesie mieme.

⁷ Penivaranucayasa niuqui tuayamete vahepaü memücatürücavinicü yapaümexa.

Penivaranutimumatüani visi me'anelnetü memacüneccü Ve'emecü memüxeiyarienicü.

⁸ Pepicayasaxü naime pehe'ivaca vahesie mieme

Müme memüte'aitanicü hepaüsitana.

Mericüsü, que müticayasaxü naime he'ivaca para teüteri memüte'aitanicü hepaüsitana, tixaü pücaranuyuhayeva hepaüsitana memücate'aitanicü. Peru hicü cuxi que temütevaxeiya teüteri, naitü 'acuxi pücaha'ivarieve müme memüte'aitanicü hepaüsitana.

⁹ Quesusi xeicüa que temüte'ixeiya, mücü yapaümexa niucayerieni niuqui tuayamete vahepaü mücatürücaüyenicü. Mücü mütiucuinixücü quepaucua mumü, cananutimumatüarieni visi 'anetü mayanicü ve'emecü müxeiyarienicü. Cacaüyari 'aixüa mütiuca'iyaricü müpaü tiniuyüni, mumünicü tanaime tahesie mieme.

¹⁰ Mücü nisutüani naime, 'inetüacu caniuneni naitü. 'Aixüa caniuyüni Cacaüyari, varavitütü yumüireme yunivema visi me'anelnetü memacüneccü, meye'atüacü que mü'ane misutüa memütavicieisitüarienicü, yatipitüatü müticuineccü para maye'anicü.

¹¹ Que mü'ane müvapata, mümeta memupasie, xeimesie mecaniyecüne yunaitü. 'Ayumieme pücayuteviya yu'ivama vaterüvatü

¹² müpaü 'utaitü,

Nepümasihécüatani que mü'ane pemühücü

Ne'ivama menesi'eniecacu

Memüyutixexeüriva vahixüapa ne'uvetü

Nemasinüavani.

¹³ Müpaü paine meta,

Ne yuri nepüti'erieca hesiena.

Müpaü meta paine,
 Camü ne necaniyüaneni,
 Nenivemata Cacaüyari que münetiuhüritüa mecaniyüaca.

¹⁴ Mericüsü, ranivema 'axeicüa mecaniyuxevini xei xuriyayari xei vaiyari. 'Ayumieme mücüta yaxecüa tahamatü yuxevitü nayani, tahepaü yemecü. Müpaü mütiuyuricü mumücü meta püyüvecai mica'unanicü que mü'ane türücarिया mexeiya yemecü mütasicuinicü Cauyumarietütü.

¹⁵ Püyüvecai meta müvaxünacü müme mexi me'ayeyuyuricai meyevecai vaüriyarica memüte'uximayacacü meteha'erivatü que memütecuinequecai.

¹⁶ Canimasiücünü niuqui tuayamete memücahümecü müvaparevie, masi 'Apurahami xiüyarimama püta püvaparevie.

¹⁷ 'Ayumieme peyuevecai yu'ivama vahepaü 'anetü mayeitüarienicü naime hepaüsita. Müpaü 'anetü caniyüvecaitüni mara'acame mayanicü tiyucanenimayatü yaticamietü, Cacaüyarisie mieme hürütüarietü, 'aixüa miyurienicü tita teüteri 'axa memüte'uyuri hepaüsita.

¹⁸ Mücü mütiucuinixücü mu'inüasiecü, caniyüveni müvaparevienicü hipame mexi me'inüasie.

3

Quesusi püve'eme, Muisexi hepaüna cave'emetücacu

¹ Mericüte ne'ivama xemupasie Cacaüyarisie mieme, 'axeicüa xemuta'inierie que mü'ane taheima macave xehahüavecacu, müpaü mü'anecü 'ayumieme müpaü nepaine, xequena'erivani Quesusi. Mücü nü'ari nayani, mara'acameta nayani cuini mieme mütiuhüritüarie. Mücü canihücütüni hesiena teteviyatü temütahecüata.

² Mücü yatinicamieni que maine que mü'ane mihüritüa, yaxecüa que müticamiecai Muisexi, Cacaüyari quie quiecatari vahepaüsita hürütüarietü.

³ Peru 'icüsie pütüinaquixü masi yemecü ve'emecü müxeiyarienicü, Muisexi hepaüna catixeyarievecacu, yaxecüa qui vevivame cui ve'emecü que müticuxaxasiva, veviyaya hepaüna caticuxaxasivacacu qui.

⁴ Tevi pitivevie naime qui, peru que mü'ane nai mütiutivevie, mücü Cacaüyari canihücütüni.

⁵ Mericüsü, Muisexi yapüticamiecai Cacaüyari quie quiecatari yunaima vahepaüsita que mütiuhüritüarie, peru tiparevivame canihücütücaitüni xecüa mucayeri mütihecüatanicü tita 'arique müticuxaxasivaniequecai hepaüsita.

⁶ Cürisitu püta yapüticamie quiecame nu'aya hücütütü, Cacaüyari quie quiecatari vahepaüsita que mütiuhüritüarie. Mericüsü tame quiena quiecatari tepühüme xüca tetahayeva

tecamamatü 'aixüa te'utiyaatü tita temütecuevie hepaüsita
tecacuyuitüarivatü quepaucua mütapareque.

Cacaüyari teüterimama que memüte'uxipitüarieca

⁷ 'Ayumieme que maine 'Yari Mütiyupata,

Hicü xüca xe'i'enieni 'utaniucacacu,

⁸ Xe'u'itutupetü xepüca'acüne yu'iyarisie

Que memüte'acü müme 'ana

Quepaucua memüyucuitüvecai nehamatü

Que memüte'uyuri mücü tucarisie

Quepaucua memünesi'uta'inüataxü

Macumavesie me'u'uvatü,

⁹ Haque xe'uquiyarima memünesihe'isipatüvecai,

Sepa ne'uximayasica memüxeiyacai huta teviyari viyari.

¹⁰ 'Ayumieme nepuyeha'a 'ana miemetexi vahepaüsita.

Müpaü neputayü,

Yuheyemecü yu'iyarisie meneuyexürüveni, nehaitü.

Que nemütiuyeica, 'asimepücateheitimaivave.

¹¹ 'Ayumieme müpaü nepütinehürütüa neha'atü,

Müpaü ne'utaitü,

Yemecü mepüca'aye'axüani haque nemüvareca'uxipitüani.

¹² Xequeneyucuerivayurieca xeme ne'ivama capa xevitü
xeme 'iyarieya 'axa 'anenicü, capa yuri cati'eriecacü
'ihayevamütü Cacaüyari mayeyuri.

¹³ Masisü xexuime tucarisie xequeneyutuicani mexicuxi
hicü xasiva, capa 'u'ituperecü xevitü xeme, tita 'axa müti'ane
xecuamanacacu.

¹⁴ 'Axeicüa tepütaxevi Cürisitumatü xüca yuri tete'erietü
tetahayeva, matüaripai yuri que temüte'uta'erie,
'asitecacuyuitüarivatü quepaucua mütapareque,

¹⁵ müpaü que manuyüne,

Hicü xüca xe'i'enieni 'utaniucacacu,

Xe'u'itutupetü xepüca'acüne yu'iyarisie

Que memüte'acü müme 'ana

Quepaucua memüyucuitüvecai nehamatü.

¹⁶ Que hate mepüyucuitüvecai hamatüana sepa memi'eniecai.
Müme mecanihümetücaitüni yunaitü 'Equipitu cuieyarisie
memeyecü Muisexi varavitücücacu.

¹⁷ Mericüte, que hate vahepaüsita püha'acai huta teviyari
viyari. Müpaü catinimasiücüni, müme mecanihümetücaitüni
'axa memüte'uyuri 'ana. Müme vacaxari 'apucuhetei
me'atixüriecu macumavesie.

¹⁸ Mericüte, que hate tivarahüavetü tiyühürütüa, müpaü
'utaitü quename meca'aye'axüaniquecai yemecü haque
müvareca'uxipietüaniquecai. Müme mecanihümetücaitüni yuri
memücate'eriecai.

19 Mericüte 'ayumieme müpaü tepütemate, mepüyutatexi me'aye'axüanique yuri memücate'eriecaicü müme.

4

¹ Mericüsü niuquieya puxuave cuxi que mutayü quename tevi yüve maye'anicü haque meica'uxipitüani. 'Ayumieme teque'umamaca capa xevitü xeme ca'aye'avemepaü tixei-yariecacü.

² Tamesietü niuqui 'aixüa manuyü necü tepüte'utaxatüarie yaxeicüa vahepaü. Peru mücü niuqui memü'eni 'asipücavaruyuri müme, mücayutaxeviriyaxücü müme memi'eniecai vahamatü yuri mecateta'erivavecacu.

³ Tame püta yuri temüte'uta'eri tepaye'axüaxime haque mütasiheca'uxipitüani, müpaü que mutayü, Yanepütinehüritüa neha'atü,

Müpaü ne'utaitü,

Yemecü mepüca'aye'axüani müme

Haque nemüvareca'uxipitüani.

Müpaü putayü sepa 'uximayasicaya münürrie cuie munetüariepai.

⁴ Xapasie niuqui puxuave mücü 'atahutarieca mieme tucari müxata müpaü 'anuyütü, Cacaüyari 'atahutarieca tucarisie niuca'uxipieni 'inüca yu'uximayasica naime.

⁵ Müpaü paine meta,

Yemecü mepüca'aye'axüani müme

Haque nemüvareca'uxipitüani.

⁶ Mericüsü 'uxipiya 'acuxi puxuave hipatü yamemüte'aye'axüanicü, peru müme matüari niuqui 'aixüa manuyü necü müpaü memütecühüavarüvacai mepüca'aye'axüa yuri memücate'eriecaicü.

⁷ Tavari tucari niupata xeime, Hicü müterüvarie. Raviri xapayasie müpaü putayü müixa viyari 'anuyeyacu, yaxeicüa meripai que mutayü müpaü 'utaitü,

Hicü xüca xe'i'enieni 'utaniucacacu,

Xe'u'itutupetü xepüca'acüne yu'iyarisie.

⁸ Hicümüsü, xüca mücü Cusue vareca'uxipitüanique 'ana, Cacaüyari 'asipücahaineniqueyu xeime tucari hepaüsita 'arique maye'aniquecaicü.

⁹ 'Ayumieme 'uxipiya tucari puxuave cuxi Cacaüyari teüterimama vahesie mieme.

¹⁰ Que mü'ane maye'ave haque meica'uxipitüa, mücü pütihayevaxü yu'uximayasica 'unüca, yaxeicüa Cacaüyari que mütiuhayevaxü 'inüca yu'uximayasica.

¹¹ 'Ayumieme tequetamexütüaca temaye'axüanicü haque mütasiheca'uxipitüani, xevitü capa 'ativenicü capa

masiücünicü hesiena yuri que mücati'erie yaxaicüa müme vahepaü.

¹² Cacaüyari niuquieya payeyuri pütürücaüye. 'Aixüa püreutiquequema, hepaüna careutiquequemacacu 'ixipara sepa naisata meutixicacauni. Pitixiteque 'ipatatü ratucari ra'iyari, raturuyari ratutanayari naime. Pi'inüata tevi que mütiyumate que mütiyu'iyaritüa yu'iyarisie.

¹³ Sepa que mütitita munetüarie pücaüve mü'aviesiecacü mücü que mütxeiya. Naitüri masi pümasiücü panutiyepiya que mü'ane mütasitahüave 'ixeyacacu.

Quesusi mara'acame canihücütüni cui mühüritüarie mümarive

¹⁴ Mericüsü tepeixeiya mara'acame cuini mieme mühüritüarie mümarive muyuavi heima manutitüa Quesusitütü Cacaüyari münu'aya. 'Ayumieme tequetahayevani yatetetahecüatatü hesiena que temüteviya.

¹⁵ Mara'acame que temüte'ayexeiya, tepücaheixeiya que mü'ane mücaüve tahepaü mütiyumaicacü que temütevararani tame. Tepeixeiya püta que mü'ane naime hepaüsita mü'inüasie yaxaicüa tahepaü, peru 'axa catiyurievütü.

¹⁶ 'Ayumieme tecamamatü 'aura teque'acüne que mü'ane 'aixüa mütiuca'iyari 'uvenieya manuve 'aurie, temünenimayasiecacü, temüpareviyanicü quepaucua müpaü temüteheuyehüva, mücü 'aixüa tiuca'iyaricacu.

5

¹ Mara'acate cuini mieme memühüritüarie teüteri vasata mecananuyexeyarioca yunaitü, mecaniucayasarieni Cacaüyarisie mieme memühüritüariecacü, teüteri vahesie mieme memixatüanicü 'imiquieri mavari, 'aixüa me'iyurienique tita 'axa memüteyurie hepaüsita.

² Xüca müpaü 'aneni mara'acame, caniyüveni müvatahüave müme 'asimecatemaitü memeuyexürüve carima cavayurienetü, vahepaü veranitü 'amuyeicacü.

³ Müpaü müveranicü quepaucua mixatüa Cacaüyari teüteri tita 'axa memüteyurie hepaüsita, müpaüta püreuyevese mavari müvevienicü yücümana tita 'axa mütiuyuri hepaüsita 'aixüa miyurienicü.

⁴ Mücü meta, tevi yücümana püca'uyucaye 'ipaü mütihüritüariecacü, masi Cacaüyari yatitahüavecacu xaicüa pucayeri 'Arunipaü.

⁵ Yaxaicüa Cürisitu visi 'aneme püca'ayueitüa yücümana mara'acame mayanicü cui mühüritüarie, masisü müpaü pütipitüa que mü'ane müpaü mütitahüavixü, 'Ecü pepünenive, Hicü 'a'uquiyari nepaneyeitüa.

⁶ Müpaü puyü que maine xeime xapasie,
'Ecü 'aheyemecü pecanimara'acametüni,
Merüquiserequipaü que mütiuhüritüarie
Yapepütüühüritüarie 'ecü.

⁷ Mücü mexi tevitütü 'a'uyeicacai carima niyutanenevieni
'ahivatü 'utasuatü, nitavavirieni que mü'ane müyüvecai
mitavicueisitüanicü capa 'umünicü. Pu'enierie
müreiyehüviriecaicü Cacaüyari.

⁸ Sepa nu'aya mühücütücai, tiucuineca yapüretima
yamüticamienicü.

⁹ Müpaü raye'atüarieca, yuheyemecü memütavicueisitüarienicü
vapitüatü nayani, yunaitü yamemütecahu que maine,

¹⁰ Cacaüyari 'icayecu mara'acame cuini mieme mühüritüarie
mayanicü Merüquiserequi que mütiuhüritüarie.

Que mütivacu'imavacai memücatehayevanicü yuri mete'erietü

¹¹ Mücü Merüquiserequi hepaüsita vaücavame tepeixeiya
niuqui mücuanive yatemütexehécüasitüiyanicü, xeme
xemüyu'üraraxiecü que xemüte'u'enana.

¹² Tamüsü, müpaü püreuyevese masi te'üquitamete
xemühümetünicü, müixa manuyetüacü yuri xemüte'uta'eri,
peru xecaneiyehüaca que mü'ane hutarieca misütüani
tixe'üquitüatü sutüapai mieme 'üquisica Cacaüyari que maine,
hecüamete que memüte'üquitüarie. Resi xeheuyehüatü
xecanacüne, 'icuai mütürücaüye xequematü xepüca'acünivave.

¹³ Yunaitü resi memüsise mecacani'iyamatücani niuqui
müheiserie hepaüsita. Mepütüri cuxi.

¹⁴ 'Icuai mütürücaüye 'amemütütü vahesie can-
imiemetüni, müme memü'iyamatücacü yu'iyarisie
memüteyü'üquitüavavecü para memipatanicü tita 'aixüa
müti'ane tita 'axa müti'ane, müme vahesie pümüeme.

6

¹ Mericüsü peuyevese temütehayevanicü hicü tetecuxatatü
sutüa mieme niuqui hepaüsita Cürisitu hepaüsita manuyüne
xeicüa. Tepucüne püta temaye'axüanicü. Tavari tenari
tepücatavevieni quitüa mieme, müpaü tepücatecuxatani
que müreuyevese tevi mütihayevanicü que mütiyurienecai
cümana mümüniquecai, que müreuyevese yuri mütita'erienicü
Cacaüyarisie.

² Müpaü tepücate'üquitani hicü 'üyarica hepaüsita, tevisie
que memüte'utime hepaüsita, müquite que memüte'anucu'uni
hepaüsita, yuheyemecü 'isücame que mütivaranutaxürieni
hepaüsita.

³ Mericüte, temaye'axüanicü tepucüne, xüca Cacaüyari
müpaü tatitaunieca.

4 Mūme heiva memuhecūariyari, yuhesie memeitima mūcū 'imiquieri taheima mūmieme, 'Iyari Mūtiyupata mehexeiyatū memacū 'axeicūa tahepaū,

5 yūcūmana mūpaū memūtehetima 'aixūa que mūti'ane Cacaūyari niuquieya tūrūcariya memetima tucari 'umamiesie mieme,

6 mūme xūca ta'aurie me'axūriexūani, mepūcayūvave tavarī memūhecuariyarienicū para memūtehayevanicū que memūteyuriecāi. Mūme masi curuxisie mepimi Cacaūyari nu'aya yūcūmana, masiūcūme mepeyeitūva mūnanaimarienicū.

7 Tamūsū, cuie xūca viyeri yatiyuineni hesiena mucaviviye, xūca 'itinetūani tupiriya 'aixūa mū'anene 'esamete vahesie mieme, Cacaūyari 'aixūa pūtipitūa.

8 Me cuie xūca xuya visaxa 'utinetūani pūxani'eriva pūta, pūcueriva'ane hepaūsitana mūtīcuxaxasivanicū para 'axa mū'itūarienicū. Mūtataiyarienicū pū'ayumieme xeicūa.

Tepūseiriyari yateteta'icuevatū

9 Perusū sepa mūpaū temaitūca, masi 'aixūa 'anemecū que-name xeteyurie yuri tepūte'erie xehepaūsita tanaqui'erima, quename xetavicueisitūariexime.

10 Cacaūyariri mūpaū pūcayūane que mū'ane heiseriemecū yamūcaticamiēpaū. Pūcaxetūmaiya que xemūte'uximayacai que xemūteyuhēcūatacai xeteyucanaqui'erietū xeme'erivacaicū. Que xemūteyucanaqui'eriecai pūmasiūcūcai xemūvapareviecaicū teūterimama, hicūta que xemūtevaparevie.

11 Mūpaū pūtatinaque, yuxexuitū xeme xemūyuhēcūatanicū yaxecūa xeyumexūitūatū yemecū yuri que xemūte'erie, xeta'icuevatū quepaucua mūtapareque.

12 Peuyevese xemūcayū'ūraraxiecacū, masi peuyevese xemūva'ūquenīcū mūme yuri mete'eriecacu 'emeteutevicacu mecavaūripiētū, mūme vahesie mūtinaquirūme tita memūtehahūavarūvacai quename meheixeyaniquecai.

13 Cacaūyari quepaucua mūpaū mūtītahūavixū 'Apurahami tita mūrexeiyaniquecai hepaūsita, xevitū masi vaūca mūtūrūcaūyecai 'apūca'uyeicacai Cacaūyari mixatanicū yūhūritūatū. 'Ayumieme yuxatatū yūcūmana puyūhūritūa mūpaū 'utaitū,

14 Yemecū 'aixūa nemanīyurīecamūcū, yemecū nemanīmūiriyacamūcū.

15 Mūpaū 'ereutereca cavaūripiētū 'Apurahami, que mūtītahūavarīe, heixeyatū nayani.

16 Teūteri quepaucua memūyūhūritūa, mepixata que mū'ane masi vaūca mūtūrūcaūye. Naimecū xūca yūhūritūani, mūcūcū pūseiriyarie niuqui, pūnami niuqui xūatūarīca.

17 'Ayumieme Cacaüyari yaxeicüa pütüuyuri quepaucua muyuvaüri masi heiseriemecü müvahecüasitüiyanicü müme vahesie müтинаqueniquecai tita memütehahüavarüvacai, müpaü memütemaicacü que mücatipasieve tita mütiyuriemücü. 'Ayumieme pitaxeviriyaxü yuniuqui yühüritüatü.

18 Tame 'ayumieme tita mücatipasieve tepexeiya hutame. Mücü hepaüsita Cacaüyari pücaüve mütatü'itaiyanicü. Mücücü 'ayumieme türücaüyemecü tecanituicarieca, tame temütata'unaxü te'iviyatü tita temütecuevie.

19 Müpaü xüca teteta'icuevani yuri tete'erietü, tepeixeiya tiyuhaname tatucarisie mieme mütasiseiriyanicü. Pücahateque püse'i. Cacaüyari manuvesie pütiviya, tuquieyasie mieme 'ixuriqui reunacame varie peutahave,

20 haque tahesie mieme meutaha Quesusi tasi'anuyehaitüiyatü, mara'acame 'ayaca yuheyemecü, Merüquiserequipaü mütiuhüritüarie.

7

Merüquiserequi que mütiuhüritüarie mara'acametütü

1 Mücü Merüquiserequi, Saremetari pütiva'aitüvametücai, Cacaüyari taheima macave pümara'acameyatücai. Quepaucua 'Apurahami mamiximecai vara'ivaca te'aitamete, mücü penucunaquixü, 'aixüa putayü hepaüsitana para 'aixüa mü'itüarienicü.

2 Mücü 'Apurahami tita mütivarunavairi naimesie mieme yapaümeme tamamatasie mieme xeime pimi. Merüquiserequi taniuquicü Ti'aitame Heiseriemecü Yamüticamie catinitevaca, Saremetari Tiva'aitüvame catinitevaca meta, Ti'aitame 'Aixüa Memütexuyeyanicü Mütivapitüa maine.

3 Quemasieya varusieya maremama mepücaxasiva. Pumave niuqui que mütisütüa 'ayenieretü, que mütiutixü tucarieya hepaüsita. Cacaüyari nu'ayapaü cani'aneni, mara'acametütü 'acaniuveni catihayevatü yuheyemecü.

4 Mericüte, xequena'erivani que mütimarivecai mücü. 'Asita que mü'ane mütatusitücai 'Apurahamitütü xei tapari pimi tita cuyaxi mütivarunavairisie mieme.

5 Mericüsü, hipatü Revi xiüyarimama mara'acariyacü memühüritüarie, müme 'aitüarica mecanexeiyani tamamatasie mieme xei tapari memüvavaviriecacü teüteri yu'ivama 'inüari niuquiyari que maine, sepa mümeta yu'ivama vahepaü 'Apurahamisie memüyecü yunaitü.

6 'Icü masi 'asipücativamaretücai, peru 'Apurahami xei tapari pimi, mücüta 'aixüa putayü hepaüsitana para 'aixüa mü'itüarienicü. Que mü'ane mütiutahüavarie tita mütipitüarieniquecai, mücü hepaüsita müpaü putayü.

7 Niuqui pücayu'uxienüa, que mü'ane masi mütürücaüye canihücütüni 'aixüa maine que mü'ane hepaüna mücatürücaüye hepaüsita, mücü 'aixüa mü'itüarienicü.

8 Mücü meta, 'icü teüteri memücuixime mepitanaqui'eri xeime tapari tamamatasie mieme. Mücü püta müpaü xeicüa pütihecüasie quename 'ayeyuri.

9 Püyüve müpaü mütayüni, que mü'ane xiüyarimama memi-tanaqui'eri hicü xei tapari, mücüta Revitütü xei tapari pimi, 'Apurahami müpaü timicu.

10 Yu'uquiyarisie pücayeivecai cuxi quepaucua Merüquiserequi menunaquixü.

11 Mericüsü teüteri 'inüari niuquiyari mepupitüarie Revi xiüyarimama memümara'acatetücaicü. Mericüte, xüca tevi yüvenique maye'anicü memara'acatetücacu müme, titayari reuyevecaqueyu xevitü mara'acame yücü 'anetü manucuquenicü Merüquiserequipaü tihüritüarietü, 'Arunipaü catihüritüarietü mütahüavarienicü.

12 Mara'acate va'inüari xüca 'upasieni, 'inüari niuquiyarita vaüriyarica pücupasiva.

13 Que mü'ane hepaüsita müpaü müticuniuva, mücü xeime nuivarisie çanimiemetücaitüni. Mücü nuivarisie mieme xevitü mavari pücaevive hasuacu.

14 Canimasiücünü Tati'aitüvame Curasie müyetüacü, sepa mücü nuivari hepaüsita Muisexi 'asimücahainecai quename memara'acatetüniqueyu.

15 Mücü meta, masi cuxi müpaü catinimasiücünü xüca mara'acame 'anucuqueni yücü mü'ane Merüquiserequipaü 'anetü.

16 Mücü püca'uqueri 'inüari müpaü mütiuta'aitaxücü quename ranivetütü heiserie hexeiya, masi puqueri mütürücaüyecü tucarieya mücaxüvecü.

17 Müpaü pütihecüasie,
'Ecü 'aheyemecü pecanimara'acametüni
Merüquiserequipaü que mütiuhüritüarie.

18 'Aisica meripai mümieme payeitüarie müveranicaicü 'asimüca'uyücü.

19 'Inüari niuquiyari hasuacu pücaheye'atüave tevi. 'Utix-ani'eriecu tepupitüarie tita masi 'aixüa müti'ane müpaü püta temüteta'icuevanicü. Müpaü teteta'icuevatü 'aura tepacüca Cacaüyarisüa.

20 Mücü meta, 'asipüca'uyü xevitü cayühüritüacacu. 'Ana mara'acate mepucayasaruvacai mecayuhüritüatü,

21 peru mücü que mütiucayeri, que mü'ane mitahüavixü niyühüritüani müpaü 'utaitü,
Ti'aitame puyuhüritüa,
Yücü pücatiyücühüaveni,

'Ecü 'aheyemecü pecanimara'acametüni

Merüquiserequipaü que mütiuhütüarie.

²² 'Ayumieme yaxeicüa Qesusi nitaseiriya xeime türatu masi mütürücaüye.

²³ 'Ana miemete mara'acate mecaniyümüirecaitüni, peru mecuicui'itü mepücapitüariecai memüyuhayevanicü.

²⁴ Peru mücü yuheyemecü 'amuyeicacü canimara'acametüni, hütüaricaya mücayupatacü.

²⁵ 'Ayumieme caniyüveni müvatavicueisitüanicü yuheyemecü müme 'aura memacüca Cacaüyarisüa mücü vapareviecacu, yuheyemecü 'ayeyuritü püyüve yamütivaviriecacü vahesie mieme.

²⁶ 'Aixüa caniyünita temeixeiyacü mara'acame müpaü mü'ane. Canipasieca, 'axa pücatiyuriene, pücaseviximarie, 'axa teyuruvamete vahepaü püca'ane, muyuavi heima nanutiye-icani.

²⁷ Müme memümara'acate vahepaü püca'ane, pücareuyevese tucaricü mavari mütimevienicü yuhesie mieme meri 'axa mütiuyuricü, 'arique teüteri 'axa memüte'uyuricü. Masi xei mieme 'aixüa piyuri quepaucua mavari mayuyeitüa yücümana.

²⁸ 'Inüari niuquiyaricü meniucayasarieni mara'acate cui memühütüarie peru memüverarani. Mücü niuqui cümana muyuhütüa, 'inüari niuquiyari sepa mutaxasie meri, mücücü püta niucayerieni nu'ayatütü maye'atüarieve yuheyeme 'amuve.

8

Türatu que mütiyetuiriyari que müti'atüa hecuame

¹ Mericüsü masi 'acuxi caneuyeveca yamütayünicü. Müpaüta mü'ane tecanexeyani mara'acame. Mücü mana paya muyuavisie, haque müre'aita que mü'ane mümarive, mücü serieta paya.

² Haqueva miemecü mepasie, püti'uximaya mana. Que mü'ane yuricü tuqui mühücü, que mü'ane Ti'aitame mitavevi tuqui, tevi pücatixaü, mana püta püti'uximaya mücü.

³ Mericüsü yunaitü mara'acate meniuti'uitüarieni memütemavanicü. 'Ayumieme caneuyeveca mücüta tixaütü mürexeiyanicü mütixatüanicü.

⁴ Masi xüca cuiepa 'uyeicanique, pücamara'acametüni queyu, 'amemu'uvacü hipatü püta memütemava que maine 'inüari niuquiyari.

⁵ Peru müme haque memütehetimava, mücü pi'üque xeicüa tita taheima mütimieme, peru pücahücü. 'Etüriyapaü xeicüa pü'ane. Yaxeicüa pü'ane hicü, que mütiutahüavarie

Muisexi quepaucua mitaquetüaniquecai 'ixuriqui tuquiyari, yaticühüavecacu, Quene'acuerivayurica pemitivevienicü naima yaxeicüa peti'üquetü 'inüari que pemütiuta'üquitüarie yemurisie pe'uvetü.

⁶ Hicü masi Cürisitu türatu 'aixüa mü'ane caniyetuiriyarieni cani'atüani, türatu meripai mieme 'aixüa müca'anecaicü hepaüna. 'Ayumieme mara'acame que mütihücü, visi pütihüritüarie, meripai miemete visi memücatehüritüariecaicü hepaüna. Türatuya meta niuqui müse'isie pütiviya, Cacaüyari türücaüyemecü müpaü mutayücü que mütiyurieni. Peru meripai mieme türatu hepaüna pücase'icai.

⁷ Mücü türatu meripai mieme xüca 'aixüa 'anénique, xüca careuyevecaque müniuquimariecacü, tavari pücaheuyevecaqueyu xevitü.

⁸ Siepüre canivanuquimaca teüteri müpaü mainecü, Camü tucari canaye'amücü, Müpaü canaineni Ti'aitame.

'Ana türatu mühecua nepüvapitüani
'Ixaheri xiüyarimama
Cura xiüyarimama.

⁹ Mücü türatu va'uquiyarima nemüvarutaveviriepaü püca'aneni Meripai que nemütitavevi

Quepaucua nemüvaruviyaxüa vamamasie
Nevareyevitünique 'Equipitu cuieyarisie.

Müme netüratusie yamepücatecahucai.
'Ayumieme neta nepüvaratümaiyaü,
Müpaü paine Ti'aitame.

¹⁰ Peru müpaü paineta Ti'aitame,
Türatu que nemütivatavevirieni

'Ixaheri xiüyarimama
Mücü tucari 'aye'ayu
Ne'inüari niuquiyari nepüvamini
Mücücü memüyu'iyaritüacacü.

Va'iyarisie nepütita'utüani ne'inüari niuquiyaricü.
Ne vacacaüyari nepüyüaneni,
Müme neteüterima mepühümetüni.

¹¹ Yuxexütü mepücatevati'üquitüani 'auravatari,
Yuxexütü mepücatevati'üquitüani yu'ivama
Müpaü me'utiyuatü, Ti'aitame quenetimati.

Yunaitü masi mepünesimateni
Türi 'uquiravesixi yunaitü.

¹² Ne nepüvanenimayaca
Sepa heiseriemecü yamemücatecahucai,
Tavari nepücahe'erivani
Sepa 'axa memüte'uyuri.

13 Mericüte türatu yücü mü'ane xatatü, meripai mieme putayeyitüa. Tita mütitaye'itüre mütiverani meripai mütimieme, mücü cuitü pütaxüni.

9

Tuqui cuiipa mieme tuqui taheima mieme

1 Mücü türatu meripai miemesie meteviyatü, mepeixeyiacai 'inüari heiseriemecü que mütimavarietüca manuyünetüca. Tuquita mepexeyiacai müpasietüca 'ena cuiipa.

2 Mücü tuquipa xevitü hüxiena puvecai 'ixuriqui tuquiyari. Mana pütü'ucai hecüarivivame, mexa, pa mexasie xatüarietüca. Mücü Müpasie catinitevacaitüni.

3 'Ixuriqui reunacame varie, mana puvecai 'ixuriqui tuquiyari taüta mieme, Yemecü Müpasie mütitevacai.

4 Mana pütü'ucai 'üca vivivame hurucü veviyatü, cacuni meta türatu mü'inüariyaritüca hurucü heuvesitüarietü herie. Cacunisietüca mana püyecatei xari huru xariyari manana payari muyemanecai, 'Aruni mumuxieya mutaxutü cacunisie püyecateita, tete 'esimüsuye mana püyecatei türatucü müraye'uxacai.

5 Cacunisie naisata mepa'ucai Queruvinisixi memütetetevacai memamarivavetü. Müme meni'etüriviyacaitüni 'inüari cümana mühecüarecü Cacaüyari 'aixüa mütiuyuricü 'aixüa temütexeyarienicü. Pücaüve naimecü hicü temütecuxatanicü mücü hepaüsita.

6 Mücü naitü müpaü tiunüriecu, mara'acate tucarietü hüxiena mieme tuquita meneutahaqueni yametecahutü yu'uximayasicasie.

7 Taütana mieme tuquita xei viyari 'anuyeyeicacacu xecüa neutahaqueni yuxaüta mara'acame cui mühürütüarie mücü tucarisie. Quepaucua mana neutahaque, xuriya 'a'ütü xecüa püyüve. Pütimava meri 'aixüa miyurienicü yuhesie mieme. 'Arique pütimava 'aixüa miyurienicü teüteri 'axa memüte'uyuricü 'asimecatemaitü. 'Anarique tiutimavaca mana peutahaque.

8 'Iyari Mütiyupata müpaü catinihecütani, huye cuxi pücamasiücü tevi maye'anicü que mü'ane müpasiesüa mexi 'a'uve mücü tuqui hüxiena mieme.

9 Mücü tuqui 'inüari patüa. Tita hicü mütimieme, mücü pühecüata. Mücü tuqui que mü'ane, 'imiquieri mavari yapütixatüariva, sepa mücaüve meye'atüanicü que mü'ane mütiutimava, 'iyarieya müca'itate'anicü.

10 Que memüte'ayexeyia, yamepütécahu que mütiu'aisie ravaiyari hepaüsita, mepe'eriva que müticuani que mütiu'ieni que mütiucamaima que mütiuca'üva xecüa. 'Aisica müpaü

müti'aita putaxasie mexi tucari ca'aye'avecai naitü müthequarecü.

11 Peru Cürisitu caninuani. Mara'acame canihücütücaitüni cui muhürütuarie. Cani'atüani tita 'umüramecai 'aixüa müti'ane. Tuquita peutaha, peru tuquieya 'aixüa pü'ane masi, paye'ave, mamacü pücaveviya, 'ena cuiepa pücamieme.

12 Mücü tuquita quepaucua meutaha, sipuri siquerusixi vaxuriya 'a'ütü pücaýüanecai. Yuxuriya püta 'a'ütü xei mieme xeicüa mana neutahani Müpasieta. Müpaü tiuyurieca pütasitixünaxü taheyemecü temüxüxüninicü.

13 Meripai sipuri turusixi vaxuriyacü, vaquiya mumierie mutataiyari naxiyari cuamariyaricü, mücücü mepühapüsiriecai teüteri, que mü'ane museviximarie. Mücücü mepüpasiecai, yuvaiyarisie memü'itiyatücanicü.

14 Mericüsü xüca müpaü 'anecaitüni, masi vaücavamecü catati'itieni Cürisitu xuriyaya. Mücü mavari 'aixüa mü'ane mücaseviximarie nayuyeitüani mixatüanicü Cacaüyari, 'Iyari yuheyemecü 'amuyeica müpaü tipitüacacu. Mücü xuriyaya catani'itieca ta'yari mücatasitate'anicü que mütatitate'acai quepaucua müpaü temüteyuriecai cümana temütecuinequecai. Te'u'itiyaca, Cacaüyari mayeyurisie mieme tete'uximayatü tepacü.

15 'Ayumieme mücü canihücütüni que mü'ane mi'atüa türatu hecuame, müme memuta'inierie meheixeyatü memacüneccü tita yuheyemecü vahesie mütinaque que memüte'utahüavarie. Müpaü tiniuyurieni quepaucua mumü, püvarunanai müvataxünacü teüteri memitisanaxücü 'inüari mexi 'a'uvecai meripai mieme türatu.

16 Tevi xüca türatu 'utavevieni yupini hepaüsita, queyupaüme mütivamini quepaucua mumüni, caneuyeveca mühecüarecü quename 'ümü, 'ariqueque niseirimücü mücü türatuya.

17 Türatu müpaü mü'ane 'aixüa müyünicü, peuyevese tevi mümünicü meri. Mücü niuquieya 'asipücaýüve mexi cuxi 'ayeyuri que mü'ane mitavevi.

18 'Asita mücü türatu meripai mieme quepaucua mutaveviya, xuriya putayeuria.

19 Muisexi 'ana tinivarutaxatüani yunaime teüteri naimie 'aisica que mütiu'aisie 'inüari niuquiyaricü. 'Arique siquerusixi sipuri vaxuriya ha caniunütüani. 'Urecanu cüyeyari 'anahüaca vita mütaüraüyecü, mücücü xuriyacü nivaruhapüsieni teüteri yunaime, niuqui xapayarita,

20 müpaü 'utaitü, 'Icü xuriya türatu 'inüariyari canihücütüni, que mütxe'utaveviri Cacaüyari.

21 Yaxeicüa xuriyacü nitahapüsieni 'ixuriqui tuquiyari, xacürüteta naimie, mücüsie mütiutimavarüva.

22 'Inüari niuquiyari que maine, 'esivatücacu naitü xuriyacü caniti'itivani. Xüca xuriya catiyeuriveni pücareuyehüviyarüva.

Cürisitu que mütitayeitüa tita 'axa müti'ane, mavari mayuyeitüacü

23 Mericüsü, caneuyeveca mü'itivanicü tita müti'üquisica, mi'üquecü tita taheima mütimieme. Peru tita taheima mütimieme, mücü mavari masi yemecü 'aixüa mü'anicü caniu'itiyani püta.

24 Cürisitu quepaucua neutaha Tuqui Müpasieta, mana pücaheutaha mamacü müveviyata. Haque yuricü mütuqui, mücü 'üquisicayarita pücaheutaha. Muyuavisie miemeta püta neutahani. Hicü Cacaüyari huxie caniuyeicani, tahesie mieme mütanianicü.

25 Mücü meta, quepaucua mana neutaha müixa mavari 'ayuyeitüvatü pücayäanecai, mara'acame cui mühüritärie que müreutahaque Tuqui Müpasieta xei viyari 'anuyeyeicacacu, xeime xuriyaya 'a'ütü.

26 Xüca 'acu müpaü 'anenique, müixa pümüniqueyu cuie munetüariepaitü hicürique. Hicü masi xei mieme xEICÜA masiücütü canayani tucari taxüximecacu, mitayeitüanicü tita 'axa müti'ane, mavari mayuyeitüacü.

27 Teüteri vahesie catininaquimücü xei mieme memücuinicü, 'ariqueta 'isücame nivatahüavimücü.

28 Yaxeicüata Cürisitu mecanixeiyacuni müme memicuevi, canivatavicueisitüamücü. Que mü'ane xei mieme mavari mayeitüarie hesiena mütiuhüivanicü tita 'axa memüte'uyuri yuvaücatatü, mücü 'arique mecanixeiyacuni tita 'axa müti'ane caxuavecacu.

10

1 Mücü 'inüari niuquiyarisie canimasiücünü tita 'aixüa ti'aretü 'umüramie, peru 'etüriyaripaü catinimasiücünü xEICÜA. Yemecü hepaüna püca'ane que mütvaiyacü. Mücü mavari yuheyemecü mücuxatüariva xei viyari 'anuyeyeicacacu, mücü hasuacu pücayüve müvaraye'atüanicü müme 'aura memacüca.

2 Me xüca varaye'atüanique, mecatehavevaqueyu memütemavatüvecai. Va'iyari que tivatate'aniqueyu tita 'axa memüte'uyuri hepaüsita, xüca xei mieme me'u'itivanique müme müya memüte'ayexeiya.

3 Masi xexuime viyarisie mepa'eritüarivani 'axa memüte'uyuricü.

4 Turusixi sipuri vaxuriya pücayüve tevi tita 'axa mütiuyuri menuyeitüirienicü.

5 'Ayumieme quepaucua cuiepa munuaniquecai müpaü caniyayüni, Mavari pepücanaqui'erie que pemütixatüarie.

Masi pepünesi'ucuha'aritäiri nevaiyari.

⁶ Pepücanaqui'a sepa mavari mütaxüni taipa.

Mavari menuyeitüaniqueyu tita tevi 'axa mütiuyuri,

Mücü pücamasinaque.

⁷ 'Ana müpaü neputayü, Camüsü ne,

Que müre'uxa xapa mücuicuiyasie nehepaüsita,

Necaninuani yanemütiyurienenicü

Que mümatinaque 'ecü Cacaüyari.

⁸ Mericüsü mana müpaü paine, Pepüca'inaqui'erie mavari,

que pemütixatüari, mavari mütaxüni taipa, mavari

menuyeitüaniqueyu tita tevi 'axa mütiuyuri, mavari müxatüarie

que maine 'inüari. Mücücü pepücanaqui'a.

⁹ 'Ana cuitüta müpaü canaineni, Camüsü ne necaninuani

yanemütiyurienenicü que mümatinaque. Nitayeitüani meripai

mieme, mitaseiriyacü 'arique mieme.

¹⁰ Müpaü mütinaquecü, 'ayumieme tepupasie tame, mavari

mayeitüariecü xei mieme Qesusi Cürisitu yuvaiyarisie 'uye-

icatü.

¹¹ Yunaitü mara'acate tucarıcü mana meniuti'uni

mete'uximayatü, mavari yaxecüa 'aneme me'icuxaxatüvatü.

Peru mücü mavari müpaü mü'ane hasuacu pücaüve

mütasi'anuyeitüirienicü tita 'axa temüte'uyuri.

¹² 'Iya püta mavari puvevie xei mieme müta'anuyeitüirienicü

tita 'axa temüte'uyuri. Mavariya yuheyemecü 'aixüa

miyuricü, 'ayumieme mücü Cacaüyari serieta canayerüni.

¹³ Hicü xecüari püta'icueva mexi me'a'ivariexime müme

memeye'unie, mexi me'ahapava hüxiena.

¹⁴ Xei mieme mavari mayeitüariecü, yuheyemecü

püvaraye'atüa müme memüpasietüve yuxexuitü.

¹⁵ 'Iyari Mütiyupata pütasihecüatüa yaxecüa 'utaitü. Müpaü

canaineni,

¹⁶ Türatu müpaü 'aneme necanivataveviriemücü

Mücü tucari 'aye'ayu.

'Arique müpaü paineta Ti'aitame.

Ne'inüari niuquiyari nepüvapiütüani

Yu'iyarisie memeixeiyanicü.

Mana nepita'utüani

Mücücü memüyu'iyaritüacacü.

¹⁷ 'Axa que memüte'uyuri,

'Inüari que memüte'utisanaxü,

Müpaü nepücara'erivaniri.

¹⁸ Mericüte mücü hepaüsita xüca reuyehüviyarieni, tavari

mavari pücaxatüarieni, menuyeitüanicü tita 'axa mütiuyuri.

19 'Ayumieme nepaine ne'ivama, Qesusi xuriyaya mutaxüriyacü, heiserie tepexeiya tecamamatü temeutahaquenü Tuqui Müpasieta.

20 Huye hicüque mümieme mücücü temayeyuyurinicü, mücü tecanexeiyani, mücü mütahuyetaxücü tahesie mieme. Que mu'itüarie yuvaiyarisie, tahuye patüa, temeutahaquenü tame haque müreunamecai mücü 'ixuriquicü.

21 Mücü meta, tecaneixeyani mara'acame mütürücaüye Cacaüyari quiya mührütüarie.

22 Mericüsü müpaü mü'anecü 'aurava teque'acücani, ta'yari yemecü yuxevicacu, yemecü yuri tete'erietü, ta'yari 'itiyacacu 'axa tecateyurietü capa ta'yari tasi'utatienicü tita 'axa temüte'uyuri hepaüsita, tavaiyari meta hauxinariecacu ha 'aixüa mü'anecü.

23 Yatequetecahuni, müpaü tetetahecüatatü que temüte'icuevie ta'aurie teca'axürüvetü, müpaü tetemaitü, que mü'ane müpaü mütatiutahüavixü tita mütatimini, mücü yacatinicamieni que maine.

24 Tequehetata'eritüvani tanaitü, temütavaüriyanicü temütetacanaqui'eriecacü 'aixüa temüteyuriecacü.

25 Tepücatehayevani tepütacuxexeürivani, hipame vahepaü tepücatehayevani. Tepütatuicani masi. Que xemüte'imate mücü tucari maye'aximecü, masi vaücava müpaü xequeteneyurieca.

26 Ta'yari ya'anecacu xüca tetavaüriyani 'axa temüteyuriecacü teheitimaima tita yuri müraine, mavari pücaxuvave tavari menuyeitüanicü tita 'axa temüte'uyuri.

27 Xücarü müpaü 'aneni temamatü tepüta'icueva temüta'ivaviyarienicü xeicüa, yuhaxüacü quepaucua müvataxütüani müme memeye'unie, yumexüitüatü taipaü.

28 Xüca 'itixani'erieni 'inüari niuquiyari Muisexi mi'atüa, caniumümcü canenimayasietü, yuhutatü ya yuhaicatü müpaü metetahecüatayu.

29 Que xetecu'eriva. Masi yemecü hesiena catinaque tatacurü, que mü'ane minanaima Cacaüyari nu'aya, que mü'ane seviximariyecame mü'erie mücü xuriyaya türatu mutaseiriyari cümana, mupasie cümana, que mü'ane mitave'erie 'Iyari 'aixüa mütatipitüa.

30 Tame tepimate que mü'ane müpaü mutayü, Necümana nepünemieneni, 'anepürapica ne. Tavari müpaü putayü, Ti'aitame tataricuri nivapitüamücü yuteüterima.

31 Pümariveni quepaucua Cacaüyari mayeyuri miviyani.

32 Xequena'erivani masi meripai que mütiuyü. 'Ana cuitü xe'uhecüariyarieca, cuini mieme xepüte'ucacucüinecai peru

xepüteneviecai.

³³ Sepa yunaime vahüxie xemütevinüariecai 'axa xetecühüavarüvatü xe'uximatüarietü, sepata hipame xemüvapareviecai quepaucua müpaü memü'itüarie, xeme xepüteneviecai.

³⁴ Memanutaxüriyacai que memüte'ucunitüarie, xemeta vahepaü xepüteyumaicai. Xeyutemamavietü xepüvaneviecai quepaucua memüxete'unavairi xepini, müpaü xetemaitü, yupini masi 'aixüa müti'anene 'emütiterive xemütehhexeyacü xeme muyuavisie.

³⁵ 'Ayumieme nepaine, xepücaheivivivani tita xemütehhexeiya. Heiserie xepexeya xecamamatü xemüyüacacü. Mücücü vaücava xepüte'iva.

³⁶ Caneuyeveca xemüte'ucaneviecacü, xeheixeyatü xemacü necü que xemüte'utahüavarie quename müpaü tixepitüani, yaxeteyurieyu que mütinaque Cacaüyari.

³⁷ 'Esiva yareutevicacu cuxi,

Que mü'ane 'umamie caninuamücü,
'Epücareutere.

³⁸ Mücü heiserie mexeiya nehesüa miemetütü

Mücü canayeyuricamücü yuri müti'eriecü.

Xüca vaüripieca

Ne'iyarisie nepücanaqui'aca que nemütixeiya.

³⁹ Peru tame müpaü tepüca'anene. Tepücavaüripietüca, tepücatatümaiarieni. Masi yuri tepüte'erie tatucari temücatatümaiycü.

11

Que mü'ane yuri müti'erie

¹ Que mü'ane yuri müti'erie müpaü pütimate, peixeyani tita müticuevi. Müpaüta catiniyumaica, 'apuve tita mücatixeyarieve.

² Müpaü yuri memüte'eriecaicü mecanimarivacaitüni ta'uquisiema meripai miemete 'aixüa memütexeyariecaicü.

³ Yuri temüte'eriecü müpaü tepütimate, cuie munetüariecü Cacaüyari müpaü 'utayücu. Tita mütixeyarieve que mütiuveviya, tita mücarahecüacü catiniutiveviyani.

⁴ Yuri müti'eriecaicü Haveri mavari 'aixüa mü'ane pixatüa Cacaüyari, Caini mavarieya 'aixüa ca'anecacu hepaüna. Müpaü mütiutimavaxücü pütahecüasie quename heiserie hexeyacai, Cacaüyari müpaü tihecüatacacu 'imiquierieya hepaüsita. 'Ayumieme sepa mümüqui, 'inüarieya püticuxata cuxi.

5 Yuri müti'eriecaicü, 'Enuqui pevitüquie müqui müca'ayanicü. Pumavecai Cacaüyari heivitücu. Cahevitüquievetü cuxi, müpaü pütihecüasiecai minaqu'arütüacaicü Cacaüyari.

6 Tevi yuri xüca cati'erieca, püca'yüve minaqu'arütüanicü. Caneuyeveca müpaü yuri müti'eriecacü que mü'ane Cacaüyari 'aurie maye'amücü, quename 'a'uyeica, quename tiva'ivisitüa müme memicuvautüve.

7 Yuri müti'eriecaicü Nuhexi yucuerivayurietü nitavevieni naviya müvatavicueisitüanicü yuquie quiecatari, müpaü tiutahüavarieca tita teüteri 'acuxi memücatexeyavavecai hepaüsita. Müpaü mütiuyuricü, cuiepa memütama vahesie pütihüiya, mücüsie püta pütünaquixü heiserie mexeyanicü yuri ti'erietü.

8 Yuri müti'eriecaicü, 'Apurahami quepaucua muta'inierie, yaticamietü manapaitü caneyani haque hesiena mürenaqueniquecai. Caneyani 'asicatimaitü haqueva menuaniquecai.

9 Yuri ti'erietü mana caniyupata mücü cuieyarisiepaitü que mütiutahüavarie hesiena mütinakeniquecaicü, peru xeime cuieyapaü pütimaicai. 'Ixuriqui quiyarita menayetecaitüni mücü 'Isahaquimatü Cacuvumatü. Mümeta vahesie pütinakeniquecai que memüte'utahüavarie, yaxaicüa 'Apurahamipaü.

10 Canicueviecaitüni mücü quiecarari qui hetüa mieme tenari mexeiyayemecü, 'inüarieya metimacü Cacaüyari, mitavevicü.

11 Yuri müti'eriecaicüta, Saramatü türücariya mepupitüarie nunusi mehexeiyatü memacü necü, sepa tucarieya manütüta sepa mü'ucarasitücai. Müpaü pütüiyü yaticamiecame mü'eriecaicü que mü'ane müpaü mütitahüavixü quename müpaü tipitüaniquecai.

12 'Ayumieme xeimesie meniycüne, sepa mücü mumüximecai. Taheima miemete xuravesixi vahepaü meyupaümetü mecanacüne, xiecarari haramara tesita miemepaü meyupaümetü menacüne mücayü'inüasinüapaü.

13 Yuri mete'erietü meneutacuixüani müme yunaitü. Meheixeyatü mepüca'acü que memüte'utahüavarie. Masi tevapai mepixei yuri mete'erietü, mepivaüritüa. Müpaü mepütüyuhécüatacai quename xaüsie miemete cücamete mehümetücai xEICÜA 'ena cuiepa me'u'uvatü.

14 Que mü'ane vahepaü maine, mücü püyuhecüata quename 'icuaune yucüie.

15 Xüca me'icuxatanique mücü cuie haque memeyecü, tucari mepühücaqueyu memücunuaxüanicü mana.

16 Hicü masi mepihive'erie cuie masi 'aixüa mü'ane taheima mieme. Cacaüyari 'ayumieme pücauteviya müme vacacaüyari mümarivanicü. Quiecarı püvarunüsiri.

17 Yuri müti'eriecaicü quepaucua muta'isiparie 'Apurahami, mavari payeitüa tuma 'Isahaqui. Que mü'ane müpaü mütiutahüavarie que mürexeiyaniquecai, mücü mavari payeitüaniquecai yunive muyuxevicai.

18 'Apurahami müpaü pütiutahüavarie meripaitü, 'Isahaqui xiüyarımama mepüte'uterüvarüvani müme 'ahesie memüyecüne.

19 'Apurahami müpaü tiniyücühüavecaitüni, Cacaüyari müyüvemetücaicü tavari menucuquetüanicü müquite vasata. 'Ayumieme hutarieca heixeyatü que müratüa, 'inüari canayani.

20 Yuri müti'eriecaicü 'Isahaqui 'asita tita 'umüramiecaicü müpaü ra'erivatü, 'aixüa caniutayüni Cacuvu 'Esahu vahepaüsita, 'aixüa memü'itüarienicü.

21 Yuri müti'eriecaicü Cacuvu quepaucua mümüximecai 'aixüa caniutayüni yuxexuime Cuse nivemama vahepaüsita, müme 'aixüa memü'itüarienicü. Puyutanenevi yutuicatü yu'isücü.

22 Yuri müti'eriecaicü Cuse 'umüximetü müpaü püra'erivacai mana memüyecünequecaicü mücü cuieyarisie 'Ixaheri xiüyarımama, puyuta'aitaxü caxarieya manutüqienicü.

23 'Utinuivacu Muisexi yuri memüte'eriecaicü 'uquiyari-mama meniti'avieta haica mesayari visi memüte'ixeyacaicü nunusi, memücateheiyehüviriecaicü cuiepa ti'aitame que mütiuta'ai.

24 Yuri müti'eriecaicü Muisexi 'e'utevitü, mücü cuiepa ti'aitame tevarieya pücauterüvanüacai, püca'uyuvaüri Parahunı nu'aya 'uca niveya müxasivanicü.

25 Puyuvaüri masi 'axa mü'itüarienicü Cacaüyari teüterımama vahamatü, cayuvaüriyatü münaqui'acacü 'axa tiyurienetü yapäumexa viyari.

26 He'erivatü tita müra'ivaquecai xeicüa, müpaü püticu'erivacai, quename masi vaüca hexeyaniquecai 'axa ticühüavarüvatü Cürisitupaü, quenameta tixaütü carexeiyaniquecai pini xüca rexeiyanique 'Equipitusie timieme vaücava.

27 Yuri müti'eriecaicü 'Equipitu cuieyarisie neyeyani ca'imacatü cuiepa ti'aitame sepa müha'acai. Pütiucaneviecai, que mü'ane Cacaüyari müxeiyapaü püyüanecai, sepa mücü mücaxeyarieve hasuacu.

28 Yuri müti'eriecaicü Pasicua 'ixüarari pusutüa memüteha'erivanicü Cacaüyari que müti varuhayevaxü vateüterima. 'Ana quitenie pü'üyaxü xuriyacü, que

mü'ane müvaca'unarümecai vamatüarima mücavamayüanicü 'Ixaherisixi vamatüarima.

²⁹ Yuri memüte'eriecaicü Haramara Muxuresie mecananucüne macuvaquipaü 'anecacu. 'Equipititari müpaü meteyuricutü menehauxüani haramarasie.

³⁰ Yuri memüte'eriecaicü, Quericutari vatesariya nanaca'uni 'atahutamexa 'auriena me'acünecu.

³¹ Yuri müti'eriecaicü Xahavi püca'utatümayari teüteri yuri memücate'eriecai vahamatü. Mücü 'uca tuminicü müyovitünücai canihücütücaitüni, peru 'ana yuquita cuyaxi nivarutanaqui'erieni mema'avienenierecai, 'aixüa pütivaxeiyacai.

³² Mericüte, tita cuxi netitaxata. Quereuni Varaqui Sanisuni Quepita Raviri Samueri texaxatamete yunaimexüca mücü ne'üxasitanique, tucari nepücahücaqueyu.

³³ Müme yuri memüte'eriecaicü mepüvara'ivaxü cuiepa te'aitamete, heiseriemecü mepüte'aitacai, meheixeyatü mepacü que memüte'utahüavarie, menivarata'imaiya mayesi memücavaticuanicü,

³⁴ menitüni tai sepa mütürücaüyecai, meniutavicueni cusiracü memücacui'ivacü, sepa memuveraranicai mepütürücarie, cuyacü yüvavemete mecanacüne, menivaranucuveiya cuyaxi xaüsie miemete.

³⁵ 'Ucari tavari menivarutanaqui'erieni yuhesüa miemete, me'ucuicu me'anucu'ucu.

Hipatü menitiveivacaitüni mecayuvaüriyatü memüxünarienicü. Müpaü mepüteyuriecai memüpitüarienicü masi 'aixüa 'anemecü memanucu'unicü.

³⁶ Hipatüta que memüte'upitüarie, mecani-nanaimariecaitüni mecanitiveivacaitüni, meta mepütihüivacai mepanutaxüriyacai.

³⁷ Mepütituaxivacai tetexicü, sexusucü mepütixitevacai, mepü'inüasietüvecai, mepücü'ivacai cusiracü. Menicu'uvacaitüni muxa naviyari sipu naviyari me'anacatütücaitü me'icutexütüvetü, meteheuyehüatü me'uximatüarietü 'axa me'itüarietüvetü.

³⁸ Cuiepa memütama 'aixüa mepücate'u'iyaricai vasata memüxuavenicü teüteri müya memü'anenecai. Macumavesie hürisie mecanicu'uvacaitüni meheuyexürietü, terüta meucatevasie meyetetücaitü.

³⁹ Mücü yunaitü sepa memühecüasiecai yuri memüte'eriecaicü, 'acuxi tita memüte'utaxatüarie metehexeyatü mepüca'acü.

⁴⁰ Cacaüyari meripai tixaütü pütüutavevi masi 'aixüa müti'ane tahesie mieme, müme memaye'axüanicü 'ate'u'uvacacu tamezeicüa.

12

Quesusi xeicüa tepa'erivani

1 'Ayumiemicü hicü ta'aurie meyuxeüriecacu müya me'anenetü tehecüatamete cui meyuvaücvatü, tepeihüani naima mürahete, naima 'axa müti'ane mütasicuhapana. Tecavaüripietücaitü tepuhuni, tepütanausaxüani temeta'axüanicü haque temecueviya,

2 cuini mieme Quesusi teha'erivatü, que mü'ane misütüa meye'atüa titasie yuri temüte'erie. Mücü müpaü ra'erivatü que mütiyutemaviecaquecai 'ariqueque, pitanevie curuxi sepa mutevinüarie. Hicü mana paca Cacaüyari 'uvenieya serieta.

3 Capa xe'u'uxenicü xeme, yu'iyarisie capa xevaüripiecacü, xequena'erivani mücü que mütiucaneviecai 'axa teyuruvamete cuini mieme meheye'unieccacu.

4 Xeme que xemüteyucuitüve tita 'axa müti'anematü, 'acuxi xexuriya püca'uhane.

5 Xüari xepücahetümai que mütixetuica tevi yunive müticuxaxatüvapaü, müpaü 'utaitü,

Neuxei nenive,
Pepücatiucatave'erieca

Ti'aitame mati'üquitüacacu cuini mieme 'uximatüaricacü.

Pepücavaüripieca mücü masi'utate'acacu.

6 Ti'aitame 'uximatüaricacü

Püti'üquitüa que mü'ane münacu'erie,

Yunaime püvacuvaya yunivema müvarutanaqui'erie.

7 Quepaucua xemüte'uca'eniva, xete'üquitüarietü xemacü necü 'uximatüaricacü xepüyüa. Cacaüyari püxeyuriene que müvayurie yunivema.

Quepai ranivetüccacu, mücü 'uquiyarieya püti'üquitüa 'uximatüaricacü.

8 Me xüca 'uximatüaricacü xecate'üquitüarieni yunaitü 'axeicüa que memütepitüarie, cari 'avienuari xepünivemama, Cacaüyari xepücanivemama.

9 Mücü meta, tepüvarexeiyacai ta'uquiyarima memüteüteritücai. Müme metate'üquitüacacu 'uximatüaricacü tepüvareu'eniecai. Hicü yeme masi tepi'enieca 'iyarite va'uquiyari temayeyuyurinicü.

10 Müme yapau'mexa tucari mepütate'üquitüacai que mütivanaquecai 'uximatüaricacü. Mücü masi 'aixüa

temü'itüarieccacü pütati'üquitüa 'uximatüaricacü, hepaüna tepasietü temacü necü.

11 'Uximatüaricacü mexi tete'üquitüarie, tetatemamaviecame tepücata'erie, masi tetahiveriecame tepüta'erie. 'Ariqueque müme müpaü memü'itüarie mecanipitüarieca heiseriemecü yamemütecahunicü, yu'iyarisie meca'uximatüarietü.

Müme memixani'erie Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu

12 'Ayumieme yumama xequeneuseiriyaxüa müveraranicü, yutunuteta mücatürücavicü xequeneutiseiriya mütitürücaxüanicü.

13 Huye müxexeuravi xequeneutivevi yü'ücasie mieme, mücatatunirecü tita mütitunirive, müranayehüiyanicü püta.

14 'Aixüa xemütevaxeyanicü yunaime xequenyumexütüaca, xemüpasiecaü Cacaüyarisie miemecü meta. Xüca müpaü catipasieca, hasuacu püca'ixeiya Ti'aitame.

15 Xequenyü'üviyani xevitü ca'aye'avetü müca'ayanicü, Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü que mütiminiqueyu. Xequenyü'üviyani xevitü capa xemuinanenicü, nana cuiipa mutineica hasivimecü mütxixuaverepaü yüanetü. Müpaü xüca tiyurieneni, yumüretü meniseviximariyecacuni.

16 Xequenyü'üviyani capa xevitü 'icumaüvanicü que mü'ane mücayü'üya mücayücüna, capa Cacaüyari ca'ayexeyatü yüanenicü 'Esahupaü. Mücü xei 'icuaiyari'icü nipata heiserie mexeyacaicü mümatüarietücaicü.

17 Müpaü xepütemate, 'arique quepaucua heixeyatü mayeimücücai tita hesiena mütiutaxasie 'aixüa mü'itüarienicü, püxani'erivacai. Müpaü pücatiupitüarie müyupatanicü tavari, sepa 'utasuatü müpaü mütivaucai.

18 Haque xeme'axüa xeme, mana xepüca'u'axüa meripai miemetexi vahepaü haque tevi müyüve mimayüanicü yemuri, haque tai müta'a, haque meyüvi, teüca haque meyeica,

19 cuxineta haque mehüsierie, haque xevitü me'enierie 'utaniucacacu. Müme quepaucua memi'eni mepitavaviri xeime niuquicü memücatahüavarienicü tavari.

20 Mepüca'iquemacai tita memüte'uta'aitüarie müpaü metecühüavarüvatü, Sepa yeutanaca mimayüa yemuri, tetexicü pümierieni tituaxivatü.

21 Yemecü marivetü mütiyuxexeyacaicü, 'asita Muisexi müpaü niutayüni, Ne nepuma nepuyüyüaca.

22 Xeme masi xepu'axüa Siyuni yemuriyari haque meve, Cacaüyari mayeyuri quiecariena, Querusareme taheima mieme haque maniere, yumüireme vahesüa xepu'axüa, taheima miemete niuqui tuayamete va'ixüararipa,

23 mana matüarixi memutinunuiva muyuavisie memacayasari haque memeyuxexeüriva, mana xepu'axüa, que mü'ane 'isücametütü müvata'ivaviyani yunaime Cacaüyariütü, mücüsüa xecaniu'axüani, müme heiseriemecü yamemütecahucai memaye'axüavave yu'iyarisie memü'uva, müme vahesüa xecaniu'axüani,

24 que mü'ane türatu hecuame mu'atüa Qesusitütü, mücüsüa xecaniu'axüani, haque xuriyacü müre'üyarie cümana tevi mü'itiva xecaniu'axüani. Mücü xuriya masi

'aixüa 'anemecü catinihecüatani, Haveri xuriyaya hepaüna catihecüatacacu.

²⁵ Xequeneyucuerivayurieca capa xe'ixani'eriecacü que mü'ane maniuca. Müme mepüca'utavicuei me'ixani'erieca que mü'ane 'ena cuiepa müpaü mütivarutahüavixü que memü'itüarieniquecai. Tame masi yemecü tepücatavicueni xüca ta'aurie te'axürieni temüca'i'enienicü que mü'ane taheima maniuca.

²⁶ Mücü 'utaniucacacu caniyutayvani cuie 'ana. Hicüta que mütiyurieni müpaü paine ya'utaitü, Xei mieme cuxi cuie hücüa nepücatayuitüani, muyuavita nepütayuitüani naima masi.

²⁷ Xei mieme cuxi 'utaitü, müpaü pütihecüata, tita mütayuitüarieni pütitayeitüarieni, tita mütiutiveviya xatatu. Peru pütiyuhayevani tita mücatitayuitüarieni.

²⁸ 'Ayumieme pamüpariyusi teque'ipitüaca mücü temupitüariecü tati'aitüvame. Haque müre'aita mücü, mana pücatayuitüarieni. Müpaü tequete'uximayaca Cacaüyarisie mieme pamüpariyusi te'ipitüatü, 'aixüa 'anemecü que mütinaque, teheyexeyatü teteheyehüvirietü.

²⁹ Tacacaüyari tai naima mütitixüsitüvapaü cani'aneni.

13

Que müreuyevese yamütiyurienenicü Cürisitusie tiviyatü

¹ Xepücatehayevani xevanaqui'erietü 'ivamarixi.

² Xepücatehatütümaiyanı xemüvatanaqui'erienicü teva quiecatari. Müpaü meteyurietü hipatü mepüvarutanaqui'erie niuqui tuayamete 'asimecatemaitü.

³ Xequenivara'erivani que mü'ane memanutaxüriya, vahamatü xemanutaxüriyapaü xeteyumaitü. Xequenivara'erivani müme 'axa memü'itüariexime müpaü xetemaitü, xemeta yuvaiyaricü xemu'uvacü.

⁴ Teüteri xüca meneneüqueni, 'aixüa mequetexeyarieca naima hepaüsita, peru me'itiyatücaitü xEICÜA mepüyucumaüvani. Mesü, Cacaüyari tatacuri canivapitüamücü müme memicumauva que mü'ane mücava'üya mücavacüna, memicumauva xeime 'üyaya, peru müme memü'itiya pücatixaü.

⁵ Müpaü xequeteneu'uvani tumini xecahive'erietü. Xequenenaqui'aca xeheixeyatü tita xemütehexeiya. Mücü canihücütüni que mü'ane müpaü mutayü, Ne yemecü nepücamasihayevani 'axaütame, nepücamasicu'erieni hasuacu.

⁶ 'Ayumieme tecamamatü müpaü teputiyuane, Ti'aitame canihücütüni que mü'ane munesiparevi.

Nepücamaca,
Qesü nesi'uyurieni tevi.

7 Xequenivara'erivatü müme memütexe'aitüacai. Que memü'anenecai, Cacaüyari niuquieyacü mepütexe'utaxatüa. Xevara'erivatü que memüte'utiparixü, müpaü que memüte'u'uvacai, xequeniva'üqueni yuri que memüte'eriecäi.

8 Qesusi Cürisitu meripai hicüta yaxaicüa cani'aneni, yuheyemecüta.

9 Tevapai xepücayuvitünüa, 'üquisica yücü 'aneneme xepüca'enietüveni hipame vayeiyarisie mieme. 'Aixüa caniyümücü yu'iyarisie müseiriyarienicü 'iya 'aixüa tiuca'iyaricacu, peru 'icuaicü hasuacu pücaseiriyarieni. Müme 'icuaisie meteviyatü memü'uva havai mepüca'upareviya.

10 Tame mürayutimavatüre tecanexeiyani. Mana mieme memütecuacacü heiserie mepücahexeiya müme memütemava 'ixuriqui tuquiyarita miemecü.

11 Mara'acame cuini mieme mühüritüarie Tuqui Müpasieta quepaucua mi'atüva vatevama vaxuriya 'aixüa miyurienicü tita 'axa memüte'uyuri, caxari mana pütaiyari quiecaräi tesita.

12 'Ayumieme Qesusita quitenie 'aurie pütücuinixü tacua, Cacaüyarisie mieme müvapatanicü teüteri, mücü mumieriecü.

13 Hicümü hesüana tepüyehu quiecaräi tesitapai, niuquimarica tenevietü hepaüna.

14 'Ena cuiepa tepücaheixeiya quiecaräi 'emütiterive. Tepitacuevie quiecaräi xevitü 'umamie.

15 'Ayumieme mücü tasipareviecacu, tamavari teque'ivevirieca Cacaüyari taheyemecü, 'aixüa te'utiyuatü hepaüsitana. Tateta mayeneiacacü tequetahecüatani hesüana temiemetütü que mü'ane mühücü, mücü canihücütüni tamavari.

16 Mücü meta, xepücatehatütümaiyanäi 'aixüa xemüteyuriecacü xemüteyumicuanicü. Mavari müpaü mü'ane pinaque Cacaüyari.

17 Yaxequetenecahuni que memutiyuane müme memütexe'aitüa, xe'vavani'enietü. Müme mepi'üviya xe'iyari müpaü metemaitü, yühüritüarica hepaüsita memüta'ivaviyarienicü. Müpaü xequeteniva'enieca, müme müpaü memüte'uximayacacü meyutemamavietü, me'uti'aivatü memüca'yüacacü. Me xüca xevahiveritüaca, xeme masi xepücapareviyani.

18 Tahesie mieme xequeneyunenevieca. Tame müpaü tepütetamate, ta'iyari 'aixüa pü'ane 'asipücahaine, naimecü temütavaüriyacü 'aixüa 'anemecü teme'u'uvanicü.

19 Nepüxetuica müpaü xemüteyuriecacü masi yemecü, cuitüva xemüpütüarienicü tahüxi temutinenieriecü.

'Aixüa que mutayü 'aixüa memü'itüarienicü, que mü'tivaruvaüritüa

20 Que mü'ane Cacaüyaritütü mütasipitüa ta'iyarisie temüca'uximatüariecacü, que mü'ane müquite vasata menayevitü muxasi vahüveme mümarive Tati'aitüvame Quesusi, mücü 'itaseiriyaca türatu yuheyeme 'amuve mücü xuriyayacü,

21 mücü xüca xe'aye'atüani que mütinaque yax-emüteyuriecacü naimecü 'aixüa xeteyurietü, mücü xüca xeyuitüani xeminaqui'aritüanicü que mütixexeiya, Quesusi Cürisitu xepareviecacu. Mücü hepaüsita 'aixüa queticuxaxasivani yuheyemecü. Müpaü xeicüa cani'aneni.

22 Ne'ivama nepüxetuica, xequeneuyuvaüriya xemi'enienicü neniüqui que nemütixetuica. Yapaümemecü nepütixe'uta'utüiri.

23 Müpaü xequetenemaica, ta'iva Timuteu muxünariecü. Cuitü xüca nuani tahamatü tepüxexeiya tanaitü.

24 Xequenivavaüritüaca yunaime memütexe'aitüa, yunaime Cacaüyari teüterimama. 'Itariya cuieyarisie miemete mepüxevaüritüa.

25 'Aixüa xüca tiuca'iyarini yunaime xehesie mieme. Müpaü xeicüa.

SATIYACU Meitanü'axüa

Vaürisica

1 Ne Satiyacu Cacaüyarisie mieme neca-tini'uximayatametüni Ti'aitame Qesusi Cürisitusie mieme. Naisarie xemeutayeixüa necanixevaüritüaca yunaime tamamata heimana yuhutame nuivarite.

Cacaüyari que mütatipitüa temütemaivavenicü

2 Ne'ivama naimecü xeyutemamaviecame xe-queneyu'erieca quepaucua xemüta'inüasieni 'inüari yücü mü'anecü,

3 müpaü xetemaitü, müpaü xete'inüasieme yuri xüca xete'erieca yemecü, mücücü xete'uca'enivatü xepacüne.

4 Xequenaye'axüa xete'uca'enivatü müpaü xemütemasiücünicü müyuxevicü xe'iyari, tixaü mücareuyevesecü.

5 Me xüca xevitü xeme ca'aye'aveni mütimaivenicü, müpaü quetitavavirieni Cacaüyari. Müpaü catinapitüamücü. Cacaüyari 'aixüa 'iyaricü catinivamicuani yunaime cavatate'atü.

6 Müpaü quetitavavirieni yuri ti'erietü xEICÜA, tixaü huta 'iyariyari cahexeyatü. Que mü'ane huta 'iyariyari mex-eiya, mücü hamevaripaü caniuyneni haramarasie mieme mu'equipaü muyuanepaü.

7 Mücü müya mü'ane mecuxi pütihayeva müpaü ticu'erivatü quename tipitüarieni. Ti'aitame tixaü pücatipitüani

8 tevi huta 'iyariyari mexeiya mühücücü, müyuxamurie yuyeyacü naimecü.

9 Ta'iva tixaü mücatihücü ve'eme queyuxatani müpaü ra'erivatü ve'eme que mürayeitüarie.

10 Xicutütü meta ve'eme queyuxatani müpaü ra'erivatü tixaü catihücütütü que mürayeitüarieni, müpaü timaitü, 'üxa xuturipaü peuyani.

11 Tau paneica xücatü, 'üxa pütivasiüxa. Xuturiyari pücaxürüve, visi mütiyuxexeyacai putiyünaxü. Yaxeicüata tevi müxicu pütavaxime yuyeyacü sepa que mütiyuriene.

Que mütiuca'eniva 'inüasietü

12 'Aixüa cani'itüarieca que mü'ane mütiuca'eniva 'inüasietü. Mücü 'inüasieme tucari canipitüariemücü 'inüaricü, yaxeicüa muma que müranutimaniyarie que mü'ane müvara'iva nausar-icü, müpaüta catinitamarivamücü, Cacaüyari que mutayü quename vamini müme meminaqui'erie.

13 Tevi mexi 'inüasiexime müpaü pücahaineni, Cacaüyari püta caniyüaneni nesi'inüatatü haitü. Cacaüyari pücaüve müta'inierienicü para 'axa mütiyurienenicü. Yaxeicüa mücü püca'ita'inieni tevi, para mücü 'axa mütiyurienenicü.

14 Yuxexuitü masi yücümana mepü'inierie 'axa memüteyurienicü. Meteyucahive'erietü mepüyuvianüa mepüyuhapaninüa yücümana.

15 Tiyucahive'erietü cuitü 'axa pütiyurieneni. 'Aye'ame 'axa tiuyurienetü, vaüriyarica pümüni, yaxeicüa 'uca 'ayehucatü vaüriyarica mütinivenipaü.

16 Xepücate'irüviyarieca ne'ivama nenaqui'erima.

17 Naitü 'imiquieri 'aixüa mü'ane, nai temüte'umique müraye'axe, mücü taheima canimiemetüni. Canacaneicani hecüarivivamete va'uquiyarisüa miemetütü. Mücü pücaüpata, ni 'etüriya que mütiyupata tau 'acayunirümecacu, müpaü pücatiyupata.

18 Yücümana müpaü tiuyühüaveca püta'utavevie, müpaü 'utayüca niuquicü yuri mainecü, para tame tita mütiunetüasie mieme visi temütexeyariecacü, tame nivesicapau temütexeyariecacü yacütünüquetü.

Que müreuyevese yatemüteyuriecacü niuqui que maine

19 'Ipaü xequetenemaica ne'ivama nenaqui'erima. Peru yunaitü teüteri mequeyumexüitüaca memü'enananicü. 'Emequeteheutevini püta memütiniunicü memüyeha'anicü.

20 Tevi ha'atü yapücatiamieni heiseriemecü, Cacaüyari que mütixeyia.

21 'Ayumieme xequenevivi nai mütiyusevixima, nai 'axa müti'ane naisarie manayuhayeva. Xeca'ayu'eririyatü xequeneutanaqui'eri niuqui xe'iyarisie muca'iteüsie. Mücü caniyüveni xe'iyari mütavicueisitüani.

22 Niuqui que maine yaxetecahutü xequenacüni. Xe'ienietü xEICÜA xepücaüaca capa xeyucuananicü yücümana.

23 Xüca niuqui 'enieni xEICÜA, xüca yaticamieni, tevipaü caniyüaneni xicürisie müyu'ixüari yühüxie que mütiyuxexeyia.

24 Yu'ixüarieme caniyemieni, yapaucua que mütiyuxexeyiacai püratümaiya.

25 Que mü'ane masi mütaniere mücü 'inüarisie müraye'axesie mütasixünasie, que mü'ane mücüsie mü'ayumieme, xüca 'u'ename caratümaiya, masi xüca yaticamieni müpaü tiyurienetü, mücü 'aixüa cani'itüariecämücü yatiyurienetü.

26 Tevi xüca rayexeyame yu'erieca, peru xüca ca'ipirenütüaca yuneni, mücü masi yücümana caniyucuananani, yacü xEICÜA catinayexeyiani.

²⁷ Me xüca rayexeyani 'itiatü caseviximarietü, Cacaüyari müta'uquiyari que mütixeyia, müpaü püta caniyüanemücü. Caniva'üviyacamücü memünutuixietüca viyurasixi meta mexi me'uximatüarie. Püyü'üviyanita, tita cuiepa mütimieme ca'iseviximanicü.

2

Que mütivaru'imaiyaxü yücü memücatevaxeyacü teüteri

¹ Ne'ivama, Quesusi Cürisitu Tati'aitüvame visi mü'anesie yuri que xemüte'erie, xequeteneuhayeva yücü xetevaxeyatü teüteri.

² Mana tevi xüca heutahani xemüyuyexexeürivasie huru hanirayari vatimanatücaitü visi mü'ane 'anacatütü, xücarita mana heutahani xevitü cui mavetü 'anacatünitü, quesü 'uyüni.

³ Xücarici cui xe'ixeyani que mü'ane visi mü'ane manacatücü, xüca müpaü xete'icühüaveni, 'Ecü xüa 'ena quenacani 'aixüa mü'anesie, xüca müpaü püta xete'icühüaveni tevi mümave, 'Ecüsü 'umapaitü queneuveni, mesü 'ena nehetüa queneucani,

⁴ cari huta 'iyariyari xepexeyia, cari 'isücate xepayuyeitüa, peru 'axa xeteyücühüavetü.

⁵ Xequenene'enieca ne'ivama nenaqui'erima. Tamüsü Cacaüyari püvaranuyeteüxixü müme cui memümamave cuiepa memütama que memütevaxeyia. Müme masi meheuca'ucame püvarayeitüa yuri que memüte'erie, para vahesie mütinaquenicü müme memaye'axüanicü tiva'aitüvame mayanicü, que mutayü quename vapitüani müme meminaqui'erie.

⁶ Xeme püta ca'aye'aveme xepüxata mümave. Tamüsü xicusixi mecatehüme memütexe'uxitüa. Müme mecatehüme memüxehapa 'isücate vahesüa.

⁷ Tamüsü mümetütü mecatehüme memisevixima que mü'anesüa xemümiemete, 'axa me'utiyuatü hepaüsitana. Mücü que mü'ane mühücü, mücü 'aixüa pü'ane.

⁸ Me xüca 'acu xeheye'atüani Ti'aitame 'inüarieya, 'utüarica que maine, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi yaxeyicüa que pemütianaqui'erie manuyüne, 'aixüa cani'aneni.

⁹ Me xüca yücü petivaxeyani teüteri, 'axa xecaniyüaca. 'Inüari niuquiyari püxehecüata que xemüte'itisana.

¹⁰ Que mü'ane naimesie yamüticamie 'inüari niuquiyari que mainesie peru xüca xei niuquiyari hepaüsita 'utiquetamüre, masi hesiena pütihüivani miseviximacü 'inüari naime.

¹¹ Que mü'ane müpaü mutayü, Pepüca'icumaüvani xeime 'üyaya haitü, mücürita müpaü niutayüni, Pepücare'amemivani.

Mericüsü sepa xeime 'üyaya pemücacumaüva, perusü xüca peti'amemivani, pepitisanaxü 'inüari niuquiyari.

¹² Que xemutiyuane, que xemüteyurie, müpaü xequetene-maica, 'isücame canixeta'ivaviyamücü 'inüari mütasixüna que maine.

¹³ Que mü'ane mücatiyucananimaya, 'isücame ca'inenimayatü pitahüave. Perusü que mü'ane mütiyucananimaya, mücü püra'iva sepa 'isücame mitahüave.

Xüca yuri ti'erieca niu tixaü catiyurienetü, yuri que müti'erie canimüquini xeicüa

¹⁴ Qesü 'uyüni ne'ivama, tevi xüca yuri ti'eriecame yux-atani, peru tixaü 'asicatiyurienetü. Müpaü niu yuri que müti'erie, queri tiyüveni para mütavicueisitüarienicü.

¹⁵ Ta'iva 'uquitütü 'ucatütü xüca 'anacavixurieca, xüca 'icuai heuyehüaca tucarisie mieme,

¹⁶ xevitü xeme xüca müpaü ticühüaveni, 'Aixüa pereu'erietü quenemie. 'E'ayesuime quenanacatüqui, queneutahuxai, 'utaitü, peru xüca xeca'imini tita müreuyehüva yuvaiyarisie mieme, quesü 'uyünicuta, 'aixüa püca'yüni.

¹⁷ Yaxeicüa xüca niu yuri ti'erieca, peru xüca tixaü 'asicatiyurieneni, yuri que müti'erie pümüqui xeicüa, yücümana 'asimüca'yüvecü.

¹⁸ Perusü xevitü xüari müpaü pütayüni, Mericüte 'ecü xeniu yuri pepüti'erie, ne masi tixaütü nepütiyuriene. Quene'ahecüata yuri que pemüti'erie tixaü 'asipecatiyurienetü, ne masi tixaütü 'asinetiyurienetü nepünehecüatani yuri que nemüti'erie.

¹⁹ Xüari yuri pepüti'erie xeniu quename Cacaüyari yuxevi. Mericüte 'aixüa pepaine, peru 'asita cacaüyarixi 'axa memü'anene müpaü yuri mepüte'erieta. 'Ayumieme mepuyüyüacatüca maricacü.

²⁰ Cari yacü xeicüa pepüticuxata. Tietüsü pe'avaüriyani müpaü pemüretimanicü, tevi 'asimüca'yüvecü xüca yuri niu ti'erieca tixaü 'asicatiyurienetü.

²¹ Mericüsü ta'uquiyari 'Apurahami heiserie pupitüarie tixaütü mütiyuricü quepaucua yunive 'Isahaqui mavari mayeitüaniquecai müratimavarüvasie.

²² Müpaü xüari pepütimate, yuri ti'erietü 'iya, 'axeicüa tixaü 'asipütiyurienecai. Yuri que müti'eriecai, paye'atüarie müpaü tiyurienetü.

²³ Müpaü tiyurienecacu 'utüarica naye'ani müpaü manuyüne, 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari, 'ayumieme heiserie hexeyame cani'erivacaitüni. Cacaüyari hamicuya niutaterüvarieni.

²⁴ Müpaü xüari xepütemate, 'asitiyurienetü xeicüa heiserie püpütüarieni tevi, yuri ti'erietü xeicüa pücatixaü.

²⁵ Mücürita yaxeicüa pütüuyuri 'asita Xahavi 'ucatütü tuminicü muyuvitünüacai. Tamüsü tixaütü mütiuyuricü heiserie caniupitüarieni, quepaucua cuyaxi müvarutanaqui'eri niuqui tuayamete, quepaucua xaüsie müvarenü'a xeime huyeyari 'utüa.

²⁶ Ravaiyari canimüquini careca'iyaritü. Yaxeicüata yuri ti'erietü, peru tixaü 'asicatiyurienetü, canimüquinita yuri que müti'erie.

3

Taneni que mütiyuruva

¹ Ne'ivama te'üquitamete xepüca'acüne yunaitü, hipatü xeicüa, müpaü xetemaitü, tame temüte'üquitamete tahesie masivaüca pürahüivani.

² Vaücavamecü tepecaxürüve tanaitü. Xüca tevi niuquisie cahecavauseni, mücü canaye'aveni. Caniyüveni müyupirenutüanicü yuvaayarise naime.

³ Xüca pirenu tevarutaqueisitüani cavayasixi memütasi'anu'enienicü, mücücü vavaiyari naime ta'aurie tepahüpani.

⁴ Neuxeita naviyasixi 'ememünene. Sepa memü'equetüca 'eca mütürücaüyecü, ta'aurie mepaxüriva titunisitüvame 'esimüyevacü, que mütiyuvaüriya ta'aurie mehüanicü 'inü'avame.

⁵ Yaxeicüa taneni püyuxevi xeicüa 'esipetü, peru marivemecü caniyüveni ve'eme müyuxatanicü. Camü macucüyexiyasie xüca 'utinaini tai 'esipemecü, mücü caniyüveni 'e'acuyeume mütaxüsitüani.

⁶ Taneni meta taipäü caniyüveni. Cuiepa timieme tixatatü 'epüyeca tavaiyarisie, tita mücatiheiserie naime tixatatü. Tavaiyari püsevixima naime. Pütasixürimüsitüa tatucari naime. Xasi taiyariyarisie mieme panunetüarie mütacacü.

⁷ Yunaitüri que memü'anene yeutari, viquixi, cuterixi, hara-marasie quiecatari, yunaitü mecanimaxiusievaveni, teüteri yücümana menivamaxiutavaveni.

⁸ Peru tevi pücaüve mimaxiutani yuneni. 'Axa catiniyurieneni, püyuxamuriene xeicüa. 'Uhaye mümüiyacü xeicüa pühüne.

⁹ Tanenicü 'aixüa teputiyuane Ti'aitame müta'uquiyari hepaüsita. Tanenicü meta teüteri tepüvaruxaxata 'axa memü'itüarienicü, sepa Cacaüyaripaü me'ananetü memutiveviya.

10 Xei tetayarisie püvayeneica niuqui para 'aixüa mü'itüarienicü para 'axa mü'itüarienicüta 'axeicüa. Mücü 'aixüa püca'ane ne'ivama.

11 Haixapa que tivatineica heuxeicüa ha hacacatü hucutü.

12 Ne'ivama xapasie que tiyüve huriva tacariyari mütxixuavere, 'icü meta, caxie nanayarisie que tiyüve mütxixuavere xapa. Yaxeicüata haixa ma'usivi müvatineica 'aixüa ha'aneme mayuyeitüani püca'yüve.

Que mütimaive müpaü tiupitüarieca taheima miemecü

13 Xevitü xeme xüca timaiveni, xüca vaüca timaica, 'aixüa 'anemecü yüanetü queyuhēcüatani, quename ca'ayu'eriyatü yatiyuriene, que müreuyevese müpaü mütiyurienenicü timaivetü.

14 Me xüca hasivimecü xe'ütesaca xüca yuhesie mieme xeicüa xeyüaca yu'iyarisie, mecuxi xepücateyucatave'erieca, mecuxi xepücate'itavani xeheye'unietü tita yuri müraine.

15 Müpaü que xemütemate xüca müpaü 'aneni, taheima miemecü xepüca'upitüarie. Cuipe püta canimiemetüni, teüteri va'iyarisie pümieme, caca'yarixi 'axa memü'anene vahesüa pümieme que xemütemaivave.

16 Haque memü'ütesa haque yuhesie mieme xeicüa memüyüa, manarita mecaniyuxamuriecuni, naime 'axa müti'anecü mepüyüaca.

17 Masi que mütimaive taheima miemecü 'upitüarieca, pü'itiya meri, meta 'aixüa pütivaxeyiasitüa hipame, püca'ayu'eriya, pütiyu'aitüarinüa, yuheyemecü pütiyucananimaya, 'aixüa pütiyuriene, 'uximayasica que müreuyevese, huta 'iyariyari pücahexeiya, yacü xeicüa pücati'itava.

18 Müme 'aixüa memütevaxeyiasitüa teüteri, yu'uximayasica que memüte'u'esa cayuvatü mehexeiyatü yu'iyarisie, que mütitixuavere, mücücü heiserie mecanipitüariecuni.

4

Tepüca'inaqui'erieca tita cuipe mütimieme

1 Titayari xeteyucuyatatüve, mücü haque pemieme. Titayari xeteyucuitüve. Tamüsü xemünaqui'acacü xeicüa xepüyüa, 'ayumieme müpaü xepüteyurie, mücü naqui'eriya müyumienecü xevaiyarisie.

2 Tixaütü xepütehiv'e'erie, peru xepücahexeiya, 'ayumieme xepüteyumemiva. Mücü meta, xepüyumexüitüa hipame vahepaüsita xevara'ivacutü, peru xepüyutexie tixaütü xetehexeiyatü xemacü necü, 'ayumieme xepüyucuitüve xepüyucuyatatüve. Masi xepücahexeiya xemüca'ivavacü.

³ Sepa xemütevava, tixaü xepücateyetuiriyarüva, xe'iyari 'axa 'anecacu xemütevavacü, xemicasitaruvanicü xenaqui'acutü zeicüa.

⁴ Cari xeme teüteri hipame va'üitama memüvacumaüva vahepaü xepüyüa. Xüari müpaü xepücatemate, xüca 'in-aqui'erieca tita cuiepa mütimieme, pi'uxive'erie Cacaüyari. 'Ayumieme que mü'ane müyuvaüriya minaqui'eriecacü tita cuiepa mütimieme, mücü Cacaüyari 'aye'unietü payuyeitüva.

⁵ Mesü müpaü püta xetecu'eriva 'acu, quename xeniu 'utüarica yacü zeicüa haine, Cacaüyari 'ütesatü pihive'erie mücü 'iyari mütasü'utuitüa tataüta, que maine.

⁶ Peru mücü vaücavamecü masi 'aixüa tiuca'iyaritü pütasiyurie. 'Ayumieme müpaü paine, Cacaüyari nivaraye'unieca müme memüte'ucatave'erie, 'aixüa tiuca'iyaritü püta püvayurie müme tixaü memücatehüme.

⁷ 'Ayumieme xequeneyuvaüriyani Cacaüyari mütxe'aitüacacü. Xequenaye'unieca Cauyumarie. Xüca müpaü xeteyurieca, mücü Cauyumarie püyuta'una xehesüa.

⁸ 'Aura xequenacüni Cacaüyarisüa, mücüta 'aura payani xehesüa. Xequeneuyu'itiexüa yumamasie xeme 'axa teyuruvamete. 'Aixüa 'ane xequenayeitüa yu'iyari xeme huta 'iyariyari xemexeiyacü.

⁹ Xequene'uximatüarieca yu'iyarisie masi, xequeneyuhiverieca xequeneutisuanani. Xenanai quepasieca hiverica mayanicü. Xetemavierica quehüiyani xexüxünitü püta xequenacüne.

¹⁰ Tixaü xecatehümetütü xequenayuyeitüani Ti'aitame huxie. 'Ana mücü vavemete püxe'ayeitüani.

Ta'ivama vahesie tepücate'uhüpani

¹¹ Xepücayuniuquimaca ne'ivama. Que mü'ane miniuquima yu'iva, que mü'ane yu'ivasie mütiuhüpa, müpaü tiyurienetü piniuquima 'inüari niuquiyari, pütiuhüpa 'inüari niuquiyarisie. Mericüsü xüca 'inüari niuquiyarisie petiuhüpani, que mü'ane 'inüari niuquiyarisie yamüticamiepaü pepücaüane, 'isücamepaü zeicüa pepüyüane.

¹² Que mü'ane 'inüari niuquiyari mucaye, que mü'ane mü'isücame, mücü caniyuxevini. Mücü caniyüveni mütiyutavicueisitüanicü mütiyuca'unanicü. Quecuta 'ecü pe'ane 'ahepaü tevisie pemütiuhüpanicü.

'Asixepücatemate 'uxa'atüni que mütiyüni hepaüsita

¹³ Neuxei xeme müpaü xemutiyuane, Hicüri 'uxa'a nusu tepüyehu mücü quiecarisie ya mücüsie, mana xe viyari tepeyurieni, mana tepetaharerutatüveni tepüte'ivatüveni xeniu xemutiyanepaü.

14 Xeme 'asixepücatemate 'uxa'atüni que mütiyünicü. Qesü titita xetucari. 'Aüxi xecanihümetüni xEICÜA. 'Aüxi 'epücareutere xeiYarietü, cuitü caxeYarietü payeica.

15 Masi peuyevese müpaü püta xemutiyuanenicü, Xüca müpaü tinaqeni Ti'aitame, tepayeyuyurini, meta 'ipaü ya müpaü tepüteyurieca, müpaü xe'utiyuatü.

16 Peru hicü masi ve'emete xepüyuxata xeteha'erivatü que xemüteyucatave'erie xEICÜA. Naime müpaü que xemutiyuane yuhepaüsita, 'axa xepüteyurie.

17 Mericüsü que mü'ane müpaü mütimate 'aixüa mütiyurienicü, peru müpaü mücatiyuriene, mücü 'axa pütiyuriene püta xEICÜA.

5

Xicusixi memüteyuca'uximatüa

1 Hicümüsü xeme xemeuca'u. Neuxei, xequeneutisuani xequeneutihivani müpaü xeteha'erivatü 'uximatüarica müxe'axirümecü.

2 Titacü xemüteheuca'u, mücü pütitipüque. Xe'ixuriqui püticümiva cüpsi mepiyuine.

3 Xehuru tepüayari xepürata tepüayari püyucuitamatüca. Cuitayari pütihecüata xehepaüsita. Xepüyuhiveritüa, yaxEICÜA tai que mütiyucucuinecü xevaiyarisie. Sepa tucari mütaparirüme xepeyuca'uitüa xEICÜA.

4 Camü te'uximayatamete va'ivarica. Mepicuxeüri xevaxata mieme, peru xepüvacuamana xeme. Va'ivarica pümasiücü meuyevesecü. 'Isanamete metihivacacu, que mü'ane Yumüireme Ti'aitüvame mühücü nivaru'enieni.

5 Xemerü hive'ericacü xEICÜA xeyüatü 'axepu'uvacai cuiEpa, xerucuyatüvetü xEICÜA xepü'ayumiemetetücai. Xepüyuvaiyatüacai vacaisixi vahepaü xemücüi'ivanicü xEICÜA.

6 Xepixanetacai que mü'ane heiseriemecü yamüticamiecai. Xepe'ivaxü, xepimi. Peru mücü pücaxe'aye'uniecai.

XepücavaüriEpeca xete'uca'enivatü, xequeneyunenevieca

7 'Ayumieme ne'ivama xete'uca'enivatü xepücavaüriEpietücani, Ti'aitame mexi canuave. Camü cuiEpa 'esame picuevie 'icuaxi cuiEpa mieme cui müraye'axe. PücavaüriEpi sepa 'emüreutere 'auracacu mieme 'icürixa mieme ha tacuevietü.

8 Xemeta xepücavaüriEpietücani xete'uca'enivatü. Xequeneyutürücariani yu'iyarisie. Canaye'aximeni Ti'aitame munuanicü.

9 Neuxei ne'ivama, xeme niuqui xepücaxüatüaca yu'ivama vahepaüsita, capa 'isücame xetixani'erienicü. Camü mücü quitenie püta'axime.

10 Texaxatamete Ti'aitamesüa memiemetetütü memütecuxatacai, müme xequenivara'erivani ne'ivama 'üquisica memühümetücaicü, 'axa mü'ane menevietü que memüte'uca'enivacai temüva'üquenicü.

11 Camü müme memüte'uca'eniva 'aixüa me'itüarietame tepü'erie. Xepu'enana que mütiuca'enivacai Cuvi. Müpaüta xepütehetime 'arique Ti'aitame que müreye'atüa, Ti'aitame cuini mieme que mütiyucananimaya.

12 Sepa naimecü ne'ivama, xepüca'yühürütüaca. Sepa taheima mieme xexatatü sepa cuie xexatatü sepa que tita mütihücü xexatatü, xepüca'yühürütüaca. Xüca xeyuvaüriyani, hü xequeneutiyuaneni xeicüa. Me tixaü xüca xecayuvaüriyani, tixaü xequeneutiyuaneni xeicüa, capa xehesie tiuhüivatü 'ayanicü.

13 'Axa mü'ane xüca nevieximeni xevitü xeme, queyutanenevieni. Me xüca yutemavieca que'utacuicani.

14 Xüca ticuyeni xevitü xeme, yu'aurie quevaretacuevieni memüyuyexexüriva va'uquiyarima. Müme meque'ineneviyani me'icavirivatü haseiti, que mü'ane müti'aitame mücü mehahüavetü.

15 Que memüteyunenevie yuri mete'erietü, mücücü pütavicueisitüarieni ticuicame, Ti'aitame penucuquetüani. Mücü meta, xüca 'axa tiuyurieni, mücücü püreuyehüviyarieni.

16 'Ayumieme hipatü mexe'eniecacu xequeneyuhecütani xüca 'axa xete'uyurieni, xemüyuneneviecacü yuxexuime yuhesie mieme yunaitü, müpaü xete'ivautü xemanayexürivanicü. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamie, mücü nenevierieya vaüca caniyüvemücü Cacaüyari müpaü xüca ticuyuitüvani.

17 'Eriyaxi canitevitücaitüni tahepaü tiuca'iyaritü. Mücü cuini mieme püyuneneviecai mücacaviyecü. Püca'ucaviyexü mana cuiepa haica viyari heimana 'ataxeime meseri.

18 Tavari puyutanenevi, 'ana muyuavisie pucaviyexü, cuie pitixuavitüa 'icuaxi.

19 Ne'ivama xüca xevitü xeme heuyevauserni tita yuri mürainesie cativiyatü, xüca xevitü ta'aurie hehüani,

20 müpaü xequetenemaica, que mü'ane ta'aurie mehüa 'axa tiyuruvame haque meuyeve müca'uyeicanicü, mücü pütavicueisitüani tucarieya müca'umünicü. Sepa vaüca 'axa mütiuyuri, mücü canayeitüariemücü.

PECURU

Meitanü'axüa Mexüacame Xapayari

Vaürisica

¹ Ne Pecuru necaninü'aritüni Quesusi Cürisitusüa nemiemetütü. Necanixevaüritüaca xeme xemanayexeyarie xemeucuyaxixüa teüteri vasata, Punitutari Carasiyatari Caparusiyatari 'Asiyatari Vitiniyatari vasata xemetitei hicü.

² Xecananayexeyarieni Cacaüyari que mütimaicai meripaitü ta'uquiyaritütü. 'Iyarieya xepatacacu Cacaüyarisie mieme xecaniyüaca. Quesusi Cürisitu mumieriecü, xemeta xecaniu'itiyani xuriyayacü, xemüyuvaüriyanicü yaxemütecahunicü que maine. Cuini mieme 'aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

Tucari que temütepitüarie mexi teta'icueva yuri tete'erietü

³ Que mü'ane Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu mücacaüyarieya mü'uquiyarieya, mücü hepaüsita 'aixüa queticuxaxasivani. Mücü vaücavamecü tatinenimayatü, hutarieca cataniutinüiv-itüani tucari temexeianicü mexi teta'icueva yuri tete'erietü. Quesusi Cürisitu müquite vasata manucuquecü yunivema catanayeitüani.

⁴ 'Ayumieme tahesie catininaquimücü tita mücatipünive mücatiyüvi mücatieive, tita muyuavisie müre'üviyarie xehesie mieme.

⁵ Xemesü yuri xete'erietü xecani'üviyarieca Cacaüyari türücariyayacü. 'Ayumieme xecanitavicueisitüariecuni, Cacaüyari que mütiha'arisie hicü, que mütimasiücünü xevicueisitüatü tucari 'aye'ayu quepaucua mütapare.

⁶ Müpaü xetemaitü xecaniyutemamavieca, sepanetü müreuyevese hicü yapaümexa xemüyeheiveriecacü xeta'inüasietüvetü müiremecü.

⁷ Xüca xemasiücünü yuri yemecü que xemüte'erie, Cacaüyari 'aixüa pütayüni xehepaüsita, visi pütixexeiya, ve'emecü 'aixüa pütixexeiya quepaucua masiücütü mayani Quesusi Cürisitu. Xüca müpaü xetemasiücünü xeta'inüasietü, cuini mieme 'aixüa püyüni. Ni huru tuminiyari mütüpünive mücüpaü 'aixüa püca'ane, sepa taipa mü'inüasieve.

⁸ Sepa hasuacu xemüca'ixeyavave Quesusi Cürisitu, xepinaqui'erie. Xeca'ixeyatü cuxi, hesiena yuri xepüte'erie. 'Ayumieme xepüyutemamavie 'anuyuhayevacamecü visi 'aneme que xemütepitüarie.

⁹ Titayari yuri xete'erie. Xe'iyari mütavicueisitüarienicü, 'ayumieme yuri xeteni'erieca. Mericüte, müpaü xe'itüarietü xenacünirümeni.

¹⁰ Mücü vicueisitüarica hepaüsita mepüyu'iyaritüatüvecai mepütevautüvecai Cacaüyari niucametemama quepaucua memütecuxatacai que xemütemiquieniquecai hepaüsita.

¹¹ Mepütevautüvecai quepaucua müxatacai, que mü'ane tucari mühecüatacai Cürisitu 'Iyarieya vahesie mütiviyacai. Yacatiyüvecacu cuxi 'Iyari pütihecüatacai Cürisitu que müticuinequecai, 'arique visi 'anetü que mürayaniquecai.

¹² Mümeri müpaü mepüte'u'üquitüarie, yuhesie mieme müpaü mepücaüyüacai que memütehüritüariecai, tame püta tahesie mieme mepüyüacai mücü hepaüsita. Xemesü hicü vicueisitüarica hepaüsita xepüte'utahüavarie vahepaü, texaxatamete yametenixecuxaxatüvacaitüni, 'Iyari Mütiyupatasie meteviyatü taheima meyenü'ariesie. Cacaüyari niuqui tuayametemama müpaü mepütemaicaqueyu que xemüte'utahüavarie.

Que xemüte'upasie, müpaü xequeteneu'uvani

¹³ 'Ayumieme xequeneyuha'arütüaca yu'iyarisie 'aixüa 'anecü xetecu'erivatü. Xequeneyumateni. Naimesie xequetenecuevieca tita xemütemiquieni quepaucua masiücütü mayani Qesusi Cürisitu.

¹⁴ Türi yamemütecahu vahepaü xeyüatü, müpaü xepücaüyumaica meripaipaü, que xemüteyucahive'eriecai 'asixecatemitü 'ana.

¹⁵ Que mü'ane müxe'uta'ini canipasieca. 'Ayumieme xemeta mücüpaü püta xe'ananetü xequenacüni, hesiena mieme xequenepasieca naimesie que xemüte'u'uva,

¹⁶ müpaü müre'uxacü, Xeme xequenepasieca nehiesie mieme, ne nemupasiecü.

¹⁷ Mücü yücü cativaxeyiatü niva'inüatani que memüteyurie yuxexütü. Müya mü'ane xüca xe'utahüave yu'uquiyaritüme, xeteheiyehüvirietü xequeneyüaca mexi 'uva xe'utitei

¹⁸ müpaü xetemitü, tita mütüpünivecü cumu püratacü huru tuminiyaricü, mücücü xepüca'unanaiya quepaucua xemuxünarie 'uxa'atüni varie yacü xEICÜA xemüca'u'uvanicü, xetevarima que memütexe'üquitüacai yututuyari.

¹⁹ Xepuxünarie Cürisitu xuriyayacü püta cuini mieme masi müraye'axecü. Mücü mavariपाü muxa nunusipaü caniumierieni, hesiena carahüivacacu 'asicatiyüvitü, 'aixüa 'anetü mavari mayanicü.

²⁰ Cuie canetüarievacacu cuxi, Cacaüyari yacatinimaicaitüni que mütiyurieniquecai 'iya. Tucari 'aye'aximecacu, xeyarietü nayani xehesie mieme

21 yuri xemüte'erie Cacaüyarisie Cürisitu yatixepitüacacu, xeme xehesie mieme. Cacaüyari canenucuquetüani müquite vasata. Visi 'aneme nayeitüani yuri xemüteta'erienicü Cacaüyarisie, xemicueviecacü Cacaüyari.

22 Xecaniyu'itirieni yu'iyari, tita yuri mürainesie yaxetecahutü 'Iyarieya xepareviecacu, 'ayumieme xecanivanaqui'erieca yu'ivama yacü xeicüa xecateva'itaiyatü. Mericüte, 'aixüa 'iyaricü xequeneyunaqui'erieca müiremecü.

23 Hutarieca xeniutinunuiva. 'Imüari müpünivesie xecaputinexüa. Mücapünivesie püta xeputinexüa, Cacaüyari niuquieya yatixepitüacacu mayeyuri yuheyemecü 'emütiterive.

24 Tamüsü,
Yunaitü teüteri
'Üxapaü mecani'aneneni.
Nai visi que memü'anene,
'Üxapa mieme tuturipaü
Mecani'aneneni.
'Üxa pütayüna,
Tuturiyari pücaxürieni.

25 Perusü Ti'aitame niuquieya püta

Yuheyemecü 'apütiterive.

Mücü niuqui müxata, niuqui 'aixüa manuyüne canihücütüni xemuxatüarie.

2

1 Xequetenehayeva 'axa xeteyurietü naime, xepücate'irümaca, yacü xeicüa xepücatecuxatani, xepüca'ütesaca, xepücavaniuquimaca hipame.

2 Türi xique memutinunivaxü vahepaü püta xequenehive'erieca resi 'iyarisie mieme müchahatuiyarie. Mücücü xecanitivericuni, xetavicueisitüarietü xecanacünicuni.

3 Xüari xecane'inüatavaveni, müpaü xepütehetima 'aixüa que mütiuca'iyari Ti'aitame.

Tetepaü que mü'ane mayeyuri

4 Mücüsie xequeteneviyani. Tetepaü cani'aneni mayeyuri. Teüteri menixani'erieca, Cacaüyari püta nenayexeiya, ve'emecü 'aixüa tinixeyani.

5 Xeme meta, tetexi que mütiu'uitüariva qui mayanicü, yaxecüa xeme xe'ayeyuyuritü xequeneti'uitüarie qui xemacü necü 'iyarisie mieme. Mara'acate xequenacüni Cacaüyarisie mieme xemupasiecü, xemixatüanicü mavari 'iyarisie mieme que mütinaque Cacaüyari, Qesusi Cürisitu xepareviecacu.

6 Tamüsü 'ayumieme müpaü püre'uxa,
Neuxei, Siyunisie nenitaqueni
Tete manayexeiyarie
Sicurita mieme,

Cui ve'eme.

Que mü'ane yuri müti'erie hesiena

Tixaü pücauyteviyani.

⁷ Cuini mieme ve'emecü 'aixüa que mütixeyarie, xemeta yuri xemüte'erie yaxaicüa xepütexeyarie hepaüna. Yuri memücate'erie vahepaüsita püta que maine,

Mücü tete qui vevivamete memixani'eri,

Mücütütü sicurita mieme tutuicame nayani.

⁸ Mücü metatü,

Mücü tetesie mepüti'ücamüre

Tete mürecaxüritüre canihücütüni.

Müme meniuti'ücamüre niuquisie yamemücatecahucü. Müpaü memüteyurienicü meniucayasarieni.

Cacaüyari teüterimama

⁹ Xeme püta xeime nuivari xecanühümetüni xemanayexeyarie. Mara'acate xepühüme xemüte'aitamete meta, xeime nuivari Cacaüyarisie mieme mupasie xepühüme, Cacaüyari yuteüterima püxe'ayeitüa. Müpaü xepü'anene xemütehecüatanicü marivemecü que mütiyuriene que mü'ane müxe'uta'ini xemütehayevacü yüvipa xe'u'uvatü, mücü hecüariyayasie püta xemu'uanicü mümarivesie.

¹⁰ 'Anapai nuivari xepücahümetücai, hicüsü Cacaüyari teüterimama xecanühümetüni. Xepücanenimayasiecai, hicü reputinenimayasie.

Cacaüyari te'uximayatametemama xequeneyüaca

¹¹ Nenaqui'erima cücamete xecanühümetüni cu'uvamete xecanühümetüni. 'Ayumieme müpaü necatinixetuicaniqueyu, xemütehayevacü yaxeteyurietü que mütiyucahive'erie vaisie tiviyatü. Mücü hive'erica ta'iyarimatü caniyucuitüveni.

¹² Hipame nuivarite vasata 'aixüa 'anemecü xequeneyüaca. Xüca müpaü xeteyurieca, sepa memüxeniuquima 'axa xemüteyurie me'utiyuatü, 'aixüa 'anemecü xemüteyuriecü, mexexeyatü 'aixüa me'utiyuatü mecanacünicuni masi Cacaüyari hepaüsita, mücü tucari 'aye'ayu quepaucua müvaxeiya.

¹³ Ti'aitamesüa xemümiemetecü, yaxequetenecahuni que memutiyuane yunaitü heiserie memexeiya teüteri vasata. Yaxequetenecahuni cuiempa ti'aitame que maine mücü müve'emecü.

¹⁴ Yaxequetenecahuni 'isücate que memutiyuane, cuiempa ti'aitame müvareyenü'axüacü memüvatamari'itüanicü müme 'axa memüteyurie, 'aixüa memütevatahüavecü müme 'aixüa memüteyurie.

15 'Ipaü cani'aneni tita müтинаque Cacaüyari, xeme 'aixüa xeteyurietü xemenucunacacü tita yacü xeicüa memüte'utiyuane teüteri 'asimemücatemate.

16 Xecanixüxünini, peru xexüxünitü, heiserie xehexeyame 'axa xemüteyuriecacü xepücayuerieca. Cacaüyari te'uximayatametemama xecanihümetüni püta.

17 Ve'emecü 'aixüa xequetenivaxeyani yuxexuime. Xequenivanaqui'erieca 'ivamarixi. Xequeteneuyehüvirieca Cacaüyari. Cuiepa ti'aitame ve'emecü 'aixüa xequetenexeyani.

Cürisitu ta'inüari patüa mütiucuinixücü

18 Te'uximayatamete yaxequetenecahuni que memutiyuane xecusiyarima naimecü xetevareuyehüvirietü. 'Aixüa memüte'u'iyari memüca'ayu'eririya nepücavaxata xeicüa, masi memüses'e'ita que memutiyuane yaxequetenecahuni.

19 'Aixüa püticühüavarüvani xüca hiveritüarieca Cacaüyari ha'erivatü, xüca tiucacucuineni heiseriemecü ca'itüarietü.

20 Titacü 'aixüa xetecühüavarüvani xüca xete'uca'enivani 'axa xete'uyurieme xeicüa, xe'utiveiyame. Masi 'aixüa püta xete'uyurieme xe'utiveiyame xüca xete'uca'enivani, Cacaüyari 'aixüa pütixetahüave.

21 Müpaü mütiyünicü xeputa'inierie, Cürisituta mütiucuinixücü xehesie mieme, 'inüari xepitüatü, xemiveiyanicü 'iya que mütiyurienecai.

22 Mücü 'axa pücatiyuri. 'Irümarie pücaxuavecai tetana.

23 'Axa ticühüavarüvatü 'axa pücativarutahüavixü. Ticuinetü 'asipücahainecai quename 'axa vayurieniquecai. Masi caniyuyetuanie, que mü'ane heiseriemecü müva'inüata 'aixüa miyuririenicü.

24 Mücü yuvaiyarisie canititüni tita 'axa temüte'uyuri cüyesie 'ucavivatü, tame te'utixünarieme 'axa temücateyurienicü 'uxa'atüni varie, temayeyuyurinicü püta heiseriemecü yatetecahutü. Mücü meucuveyaxüacü, xepanayexüriya xeme.

25 Masi muxasi memeuyexüripaü xepüyüacai. Hicürixüa ta'aurie xe'axüriea muxasi vahüvemesie xepüte'uvi, que mü'ane xe'iyari mü'üviyasie.

3

Que müreyuevese yamemüteyuriecacü meyu'üitatü

1 'Ucari yaxeicüa, yaxequetenecahuni que memutiyuane xecünama. Müpaü xeteyuriecacu, sepa hipatü yamemücatecahu niuqui que maine, va'üitama 'aixüa 'anemecü xe'u'uvacacu yuri mepüteta'eritüarieni 'asixeca'utiyuanecacu,

² mexexeyatü que xemüte'u'uva Cacaüyari xete-heuyehüvrietü xe'itiatücaitü.

³ Que xemüteyuquemaritüa, herie miemecü xeicüa xepücamarivani, que xemüteyusa'a yücüpasie, hurucü que xemüte'aticuca, que xemüte'enacatücü 'ixuriqui.

⁴ Masi xequenemarivani que xemü'anene yutaüta haque mücahemasiücü herie, yu'iyarisie püta. Xüca xe'iyari ca'ayu'eriyani xüca cayuvatü 'umaca, mücü masi visi pürequemarie mücapünivecü. Que mü'ane müpaü mü'ane, Cacaüyari cuini mieme ve'emecü 'aixüa pütixeyia.

⁵ 'Ucari meripaitü 'amemu'uvacai memüpasiECAI Cacaüyarisie miemecü, memüta'icuevacai yuri mete'erietü hesiena, müme müpaü mepüteyuquemaritüacai yametecahutü que memutiyanecai vacünama.

⁶ Sara meta yacatinicamiecaitüni 'Apurahami que mainecai, ti'aitame tinitamare. Xemeta nivemama xecanacüne hepaüna 'aixüa xeteyurietü, xecamamatü xüca xemariusieca.

⁷ 'Uquisita yaxecüa, xetemaivavetü yu'ütama vahamatü xequeutiteni, müpaü xetemaitü, xehepaü memücatürücavicü yuvaiyarisie. Ve'emecü 'aixüa xequetenivaxeyiani, müpaü xetemaitü, mexeteütacacu vahesieta pütinaque tucari memümüquienicü xehamatü. Müpaü xüca xeteyurieca xenenevieri püca'anunamieni.

Yaxequeteneyurieca xe'iyari caxe'utatienicü

⁸ 'Imatürieca yunaitü xequeyuxevini que xemüteyücühüave, xequeyuxevini 'axeicüa xeyutemamavietü xeyuhiverietü nusu, xequenivanaqui'erieca 'ivamarixi, xequeteneyucanenimayaca, xepüca'ayu'eririyani.

⁹ 'Axa xete'upitüarieme 'axa xepücvayurieni. 'Axa xete'utahüavarieme 'axa xepücatevacühüaveni. Masisü xequeutavaviri Cacaüyari 'aixüa memü'itüarienicü püta. 'Ayumieme xeputa'inierie, xehesie mütinaquenicü 'aixüa xemü'itüarienicü.

¹⁰ Que mü'ane minaquierimücü tucari, Que mü'ane mixeyamücü tucari 'aixüa mü'ane, Quetihayevani 'axa 'utaitü yunenicü, Quetihayevani yutetacü cuamanarica ticuxatatü.

¹¹ Que'icue'irieni tita 'axa müti'ane, 'Aixüa quetiyurieneni püta. Queticuvauni 'aixüa mütivaxeyianicü teüteri. Queyumexütüaca mücücü.

¹² Ti'aitame nivaxeyiani müme heiseriemecü yamemütecahu, Nacaya vaneneviericü pü'ayumieme.

'Axa pütivaxeyia müme 'axa memüteyurie.

13 Mücü meta, quepaicüsü 'axa püxeyurieni xüca xeyuvaüriyani hicü xemüyumexütüacacü tita 'aixüa müti'ane hepaüsita.

14 Mesü xüca xete'ucacucuieni heiseriemecü yaxemütecahucü, xequeneyutemamavieca masi. Xepücavamacarüca, xepüca yuxamurieca.

15 Masi yu'iyarisie xequeteneuyehüvirieca Ti'aitame Cürisitu que mütiupasie. Yuheyemecü xequeneha'arisieca xemütiniunicü tita xemütecueviesie mieme, yaxete'icühüavetü que mü'ane müxeta'ivaviya. Müpaü xetecuxatatü xepüca'ayu'eririyani xeicüa, xequeteneuyehüvirieca masi que mü'ane müxeta'ivaviya,

16 xe'iyari 'aixüa 'anecacu caxetate'acacu. Müpaü que memütexeniuquima, mücü hepaüsita mepüyuteteviyani müme memüxeniuquima que xemüteyurie 'aixüa 'anemecü, Cürisitusie xeteviyatü que xemüyüa.

17 'Aixüa caniyümücü xüca xete'ucacucuieni 'aixüa xemüteyuriecü, xücate müpaü tinaqueni Cacaüyari, peru 'axa xemüteyuriecü pücatixaü.

18 Cürisitutütü xei mieme xeicüa caniumüni tita teüteri 'axa memüteyurie hepaüsita. Que mü'ane heiseriemecü yamüticamiecai, mücü caniumüni tame heiseriemecü yatemücatecahu tahesie mieme, mütasi'aye'atüanicü Cacaüyarisüa. Que mütitevitücai, caniumierieni. Yu'iyari que mürexeyacai, panutanieritüarie.

19 Müpaü 'anetü 'asita caneyani, püvarutaxatüa 'iyarite memanutaxüriyacai.

20 Müme meripai mepücayuvaüriyacai yamemütecahunicü quepaucua Cacaüyari müta'icuevacai tiuca'enivatü 'ana Nuhexi 'amuyeicacaisie, mexi naviya veviecai. Mücüsie meyetetü yayupaümetü 'atahaicatü meputavicuei memutihausie.

21 Mücü 'inüari canayani, 'üyarica cani'inüaritüni. 'Üyaricacü xevaiyari xepücahauxina que müticuiema, mücü masi xe'iyari caxetate'acacu xepüyuhüritüa Cacaüyari xe'eniecacu. Müpaü xepüteyuvicueisitüa hicü, Quesusi Cürisitu manucuquecü.

22 Mücü Cacaüyari serieta 'apuve muyuavisiepai heyaca. Niuqui tuayamete heiserie hexeyamete türücarिया hexeyamete yunaitü yamepütecahu que maine.

4

'Aixüa xequetenaye'atüa que xemüte'uhüritüarie Cacaüyari 'imiquierieya hepaüsita

¹ Ayumieme, Cürisitu yuvaiyarisie que mütiucuinixü tahesie mieme, xemeta xequeneyuha'aritüaca que xemüteyucuinicü,

hepaüna xeteyumaitü. Tamüsü que mü'ane yuvaiyarisie mütiucuinixü catiniuhayeva 'axa tiyurienetü.

² 'Ayumieme mexi yuvaiyarisie 'uyeica cuxi, tiucahive'erietü pücaüaneni, teüteri que memüte'ucahive'erie, Cacaüyari que mütinaque püta yatiniyurienemücü.

³ Senecatü tucari manuyetüasie tucari xepühücai yaxemüteyurienicü que mütivanaque nuivarite. 'Axecaniu'uvacaitüni xerucuyatüvetü, xete'ucahive'erietü xetarüvetü xe'ixüaratüvetü xecu'ietüvetü tetexi xevarayexeiyatü que mücatitauniva.

⁴ Müpaü xemücateyuriecü hicü mecanihüxiyaca, xeme vahamatü xemüca'utananausacü vahepaü xeyutatuatü xemütümaiarienicü. 'Axa metenicuxatani.

⁵ Caneuyevacamücü müme niuqui memütaniunicü yuhesie mieme quepaucua müvata'ivaviya que mü'ane 'amuve ha'arisietü müvata'ivaviyacü memayeyuyuri müquite yunaitü.

⁶ 'Ayumieme teüteri memucui mecaniutaxatüarieni hepaüsitana niuqui 'aixüa manuyüncü, memüta'ivaviyarienicü yuvaiyarisie teüteri que memü'itüariva, yu'iyarisie püta memayeyuyurinicü Cacaüyari que mürayeyuri.

⁷ Mücü meta, canaye'aniri naitü mütiparecü. 'Ayumieme xetemaivavetü xequeneyüaca. 'Aixüa xequeneyumateni xemüyuneneviecacü.

⁸ Sepa naimecü, xequeneyunaqui'erieca yuheyemecü. Tiyucanaqui'eriecacu canayeitüarivani vaüca 'axa mütiuyuri.

⁹ Yuquita xequeneyunaqui'erieca niuqui xecaxüatüatü.

¹⁰ Cacaüyari que mütixepitüa yuxexuime, müpaü xequeteneyuparevieca. Que xemüte'uhüritüarie Cacaüyari 'imiquierieya hepaüsita mümüire hepaüsita, müpaü 'aixüa xequetene'uximayaca.

¹¹ Xüca niucametüni, Cacaüyarisie mieme 'utaniütü queticuxatani. Xüca tiparevivametüni, müpaü quetivaparevieca Cacaüyari que mütitürücariva. Müpaü xeteyuriecacu, Quesusi Cürisitu yatixepitüacacu, Cacaüyari visi catinicuxaxasivamücü naimecü. Mücü visi queticühüavarüvani, türücariva quepitüarieca yuheyemecü. 'Icü niuqui caniseüyeni.

Cürisitusie tiviyatü que mütiyurieni tiucacucuinetü

¹² Nenaqui'erima, xepücahüxiyaca xeta'inüasietüvetü sepa taicü. Xe'iyarixitüariecame xepücayu'erieca müpaü xemü'itüarieximecü.

¹³ Masisü que xemüteyuxevi Cürisitumatü, xete'ucacucuinetü 'iya mütiucuinixüpaü, mücücü xequeneyutemamavieca. Mücü meta, xüca müpaü 'aneni, cui xecaniyutemamaviecacuni quepaucua masiücütü mayani visi 'anetü.

14 Xüca 'axa xete'utahüavarieni Cürisitusüa xemümiemetecü, xequeneyutemamavieca, müpaü xetemaitü, 'Iyari visi mü'ane xehesie pütiviya, Cacaüyari 'Iyarieya hücütütü. Vahesüa 'axa püticuxaxasiva, xehesüa 'aixüa püticuxaxasiva püta.

15 'Aixüa pücaýüni xüca xevitü xeme tiucacucuineni mütiyumemivacü mütinavayacü 'axa mütiyuriencü maniuvecü.

16 Masi xüca tiucacucuineni Cürisitusie mütiyiyacü, pücaýuteviyani. Cürisitusüa miemetütü müpaü que'itüarieni masi, Cacaüyari 'aixüa müticuxaxasivanicü.

17 Tucari naye'ani 'ivaurica müsütüarienicü, Cacaüyari quie quiecatari meri temüta'inüasienicü. Xüca tahesie sütüarieni meri 'ivaurica, quesü me'u'itüarieni müme memücaýuvaüriya yamemütecahunicü niuqui que maine Cacaüyari hepaüsita 'aixüa manuyüne.

18 Müme heiseriemecü yamemütecahu Xüca haveri mieme xeicüa me'utavicueisitüarieni, Haquevari müme Cacaüyari memüca'ayexeiya, Haquevari müme 'axa memüteyurie.

19 'Ayumieme müme memüte'ucacucuine müpaü mütinacüecü Cacaüyari, müme caneuyeveca 'aixüa meteyurietü memüyuyetuanicü, que mü'ane müvarunetüa müva'üviyanicü va'iyari. Mücü yacatinicamieni que maine.

5

Cacaüyari muxasimama xequeniva'üviyani

1 'Ayumieme 'ipaü nepütivatuicaniqueyu xe'uquiyarima. Neta xehepaü necani'uquirasitüni, necaniuniere Cürisitu tiucuinecu, neta neheixeyatü necanayani tita 'umüramie visi 'anetü que temütexeisitüarieni, 'ayumieme nepaine.

2 Cacaüyari muxasimama xehesie memüte'unaquixü xequeniva'üviyani. Vaüriyarica xecayüatü, xe'iyari ya'anecacu püta xequeniva'üviyani que mütinacü Cacaüyari. Tumini xehive'erietü xeicüa xepücaýüaca xeteyucüamanatü, yaxequeteneyuvaüriyani püta.

3 Xevamarivecatüatü müme xehesie memütenaque xepücaýüaca, masi 'inüari xequenayuyeitüaca muxasi vahesie mieme.

4 Quepaucua muxasi vahüvemete va'uquiyari xeyarietü mayani, muma xecananutimaniyariecuni mücayeive, visi xe'anenetü xepayeitüarieni.

5 Xeme xemühehecua yaxecüa, que memutiyuane 'uquiravesixi yaxequetenecahuni. Xeca'ayu'eririyatü xequeneyüaca yunaime vahepaüsita naimecü.

Cacaüyari nivaraye'unieca Müme memüte'ucaxani'erie, 'Aixüa pütüca'iyari püta

Tixaütü memücatehüme vahesie mieme.

⁶ 'Ayumieme Cacaüyari yütürücarıyacü xetuicacacu, tixaütü xecatehümetütü xequenacüne, mücü yemecü tixaü xetehümetüme müxe'ayeitüanicü tucari 'aye'ayu.

⁷ Que xemüteyu'iyaritüa, xequeteneyetuiiri naime, mücü xehapaüsita müyu'iyaritüacü.

⁸ Xequeneyumateni xequenayeneniereni. Xeneüquixivi pücuyeica maye mahivapaü 'icuvaunetü que mü'ane mütacuani Cauyumarietütü.

⁹ Xequenaye'unieca, xequeneyuseiriyani yuri xete'erietü, müpaü xetemaitü, caneyeveca yaxeicüa memüte'ucacucuinenicü yunaitü 'ivamarixi naisarie cuiepa.

¹⁰ Mücü meta, Cacaüyari naimecü 'aixüa catiniuca'iyarini. Mücü canixe'uta'inieni hepaüna visi xe'aneneme müxe'ayeitüanicü yuheyemecü Cürisitusie xeteviyacacu. Mücüri yapaümexa xetecuineyu canixemanesiquitüamücü, canixeseiriyamücü, canixetürücarıyamücü, xequitüa mieme tesariya canitaquemücü.

¹¹ Mücü türücarıya quepitüarieca yuheyemecü. 'Icü niuqui caniseüyeni.

Teutüarica

¹² Sirivanu ta'ıva yamüticamie que nemüticu'erıva nesipareviecacu, yapaümemecü 'ıpaü netinixe'uta'ütüirieni nexetuicatü netixehecüatüatü quename yuricü 'ıpaü 'aixüa tiuca'iyari Cacaüyari. Mücü 'aixüa tiuca'iyaricacu xehesie mieme xequeneti'uca.

¹³ Müme Vavirunıyatari memüyutixexeürıva xehapaü mem-anayexeıyarie mecanixevaürıtüaca. Nenive Marıcuxi meta canixevaürıtüaca.

¹⁴ Xeteyucanaqui'erietü xequeneuyuvaürıtüaca xeyunaquetü.

Yunaitü Cürisitusie xemüteviya xüca xepitüarieca yu'ıyarisie xemüca'uximatüarıecacü. Müpaü xeicüa canı'aneni.

PECURU

Meitanü'axüa Hutarieca Mieme Xapayari

Vaürisica

1 Ne Simuni Pecuru Quesusi Cürisitusie mieme neca-tini'uximayatametüni necaninü'aritüni. Necanixeuaüritüaca xeme xemupitüarie yuri xemüte'eriecacü tahepaü, tacacaüyari tasivicueisitüvame Quesusi Cürisitu que mütixepitüa heiseriemecü yamüticamiecü.

2 Cuini mieme xüca 'aixüa tiuca'iyarini xehesie mieme vaücavamecü, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü, que xemüte'imate Cacaüyari, Quesusi meta Tati'aitüvame.

Hamatüana tepütataxevire que müti'ane Cacaüyaritütü

3 Mücü Cacaüyaritütü mütürücaüyecü, pütasi'upitüa naima que müreuyevese temayeyuyurinicü 'aixüa 'anemecü temüte'ayexeyanicü. Müpaü tecateniupitüarieni temeitimanicü que mü'ane mütasita'ini visi 'anetü marivetü.

4 Müpaü mü'anecü 'iya pütasi'umi tita mütatiutahüavixü temeixeyanicü cuinie raye'arücame mariveme. Müpaü pütatiumi, mücücü hamatüana xemüyutaxevirecü que müti'ane Cacaüyaritütü, quepaucua xemütavicueni capa xeseviximariecacü, cuiepa memütama que memüteyusevixima memüte'ucahive'eriecü.

5 Mücü 'ayumiemeyaricü yuri xete'erietü cuini mieme xequeneyumexütüaca 'aixüa xe'ananetü xemayuyeyitüanicü. 'Aixüa xe'ananetü, tita müreuyevese xetematetü xequenacünita.

6 Yaxetemaitü, xeseseüyetü xequenacünita yu'iyarisie que xemüteyu'aitüa. Xeseseüyetü que xemüteyu'aitüa yu'iyarisie, yaxeycüa xecayupatatü xequenacünita sepa 'axa xemü'itüarie. Xecayupatatü, xete'ayexeyatü xequenacünita.

7 Xete'ayexeyatü, yu'ivama xevanaqui'erietü xequenacünita. Yu'ivama xevanaqui'erietü, yeme xeteyucanaqui'erietü xequenacünita.

8 Müpaü xüca xeteyurieca, cuini mieme xüca yaxeteyurieca, yacü xeycüa xete'uximayatü xepüca'ayeitüarieni, masi pütitixuavere püta que xemüte'imate Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu.

9 Que mü'ane müpaü müca'ane, mücü 'aura xeycüa caniniereni, masi canacüpeni. Catinatümaiya que mütiu'itiya, tita meripai 'axa mütiuyuri mütiunavaiyari.

10 'Ayumieme ne'ivama masi vaüca xequeneyumexütüaca xemitürücariyacü mücü 'uximayasica para münürecü que

xemüte'uta'inierie que xemüte'anayexeyarie. Müpaü xüca xeteyurieca hasuacu xepücaheuyexürieni.

11 Müpaü xeteyurietü, yemecü masi xecanipitüariecacuni xemaye'axüanicü haque yuheyemecü müre'aita Tati'aitüvame Tasivicueisitüvame Qesusi Cürisitu.

12 'Ayumieme ne sepa müpaü xemütemate, 'icü hepaüsita neheyemecü necanixeha'eritüvamücü, sepa xemutürücariyari tita yuri müraine müxe'a'axixücü.

13 Müpaü nepüticu'eriva, mexi 'icü vaisie neyeca püheiserie para nemüxe'anutahütüanicü müpaü xemüteha'erivanicü

14 müpaü netimaitü, cuitü nepenutihüna 'icü nevaiyari, que münetiuhēcūasitüa Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu.

15 Nepünemexütüa yuheyemecü xemüyüvavenicü müpaü xemüteha'erivanicü neyemieyu.

Tepixei que mütimarive Cürisitu

16 'Üxasi cuamanarica mütaveviyasie, mücüsie tepücateviyacai tame quepaucua temütexe'utaxatüa, müpaü te'utiyaütü que mütitürücaüye Tati'aitüvame Qesusi Cürisitu, que mütinuani meta. Masi tame temunenierixü tepühüme, temixeicü que mütimarive 'iya.

17 Quepaucua Cacaüyari müta'uquiyari ve'eme mixatacai, visi 'aneme quepaucua mayeitüa, quepaucua xevitü mutaniu visi 'anemesie marivemesie 'ayevetü müpaü 'utaitü hesiena mieme, 'Icü nenive canihücütüni münaku'eriva, hepaüsitana nemünaqui'a, 'utaitü,

18 'ana tame teni'enieni 'utaniucacacu taheima, quepaucua hamatüana temu'uvacai yemurisie Cacaüyarisie mieme müpasiecaisie.

19 Mücü meta, tita masi vaüca mütise'i tecanexeianita texaxatamete vaniuquitüme. 'Aixüa xepüteyurie xüca xe'i'enieca. Macuyüvisie mühecüariviepaü cani'aneni. Xepi'enieca mexi cacatarive, tuxacüta mieme xurave mexi ca'atineve xe'iyarisie.

20 Yemecü peuyevese müpaü xemütemaicacü, texaxatamete vaniuqui naitü 'utüarica xapayarisie müre'uxa, tevi pücaüve yücümana mihecüatanicü.

21 Mücü niuqui quepaucua munua, tevi müpaü mütinaquecaicü xeicüa hasuacu püca'atüarie. Masi pü'atüarie 'Iyari Mütiyupata vacuyütüvacacu teüteri memüpasiecai. Müme yametenicuxatacaitüni Cacaüyarisüa miemecü.

2

Müme texaxatamete te'üquitamete memüyuterüva peru memücahüme
(Cura 4-13)

1 Hipatü texaxatamete memüyuterüvacai peru memücahümetücai meripai mepanucu'ui teüteri vasata. Yaxeicüata hicü xeme xesata hipatü te'üquitamete mepüyuterüvani, peru mücü mepücahümetünita. Niuqui mecani'atüacuni 'avie cümana teüteri memütatümayarienicü yücü manuyüncü. 'Asita mepüyucu'imavani, müpaü me'utiyuatü quename meca'imate yucusiyari que mü'ane müvaruxünaxü müvarunanai. Yapaucua meyütümayiatü menayuyeitüacuni.

2 Yümüretü vahesie mecateniviyacuni vahepaü memüyutatuanicü merucuyatüvetü xeicüa. Müme vacümana, tita yuri müraine huyeyari püseviximarieca 'axa ticuxaxasivacacu hepaüsitana.

3 Pinite metehive'erietü, yacü xeicüa me'utiniütü xecümana mepüte'ivani. Sepa meripai 'amemu'uva, xüanacüa püca'yüane 'isücame 'arique müvatahüave, que mü'ane müvaca'una pücacusu.

4 Camüsü, Cacaüyari pücavaruhayevaxü 'asita niuqui tuayamete taheima miemete 'axa memüte'uyuri. Masi püvayetua tatacuri müvaxuavesie memüta'üviyarienicü meucatevasie müvatiyüvisie mexi cavatahüavive 'isücame.

5 Pücavaruhayevaxüta cuiepa memütama meripai miemete, masi pita'üviyaxü Nuhexi 'atahutame vahamame. Mücü pütixaxatametücai mütivacuxaxatüvacai heiseriemecü yamemütecahunicü. Pita'üviyaxü Cacaüyari, peru püvarutihausitüa cuiepa memütama Cacaüyari memüca'ayexeyacaicü.

6 Mücü meta, tatacuri nivarupitüani memüca'unarienicü Surumasie Cumuxasie quiecatari, naxi nayeitüani vaquiecarite. 'Inüari nivarayeitüani, müme 'arique 'amemu'uvaniquecai Cacaüyari meca'ayexeyatü memüvara'erivanicü que memüte'anayecü.

7 Siepüre tevi heiseriemecü yamüticamiecai nitavicueisitüani Ruti titevacame. Mücü cuinie tiniuti'uxitüarivacaitüni, 'inüari sanamete que memüte'u'uvacai merucuyatüvetü.

8 Mücü heiseriemecü yacatinicamiecaitüni, peru que mütinierecai que müti'enacai mexi vasata 'ayecatei, tucaricü yu'iyarisie pü'uximatüariecai vaxeyiatü que memüteyuriecai 'inüari memüsanacaicü.

9 Caniyüveni Ti'aitame müvatavicueisitüanicü müme Cacaüyari memayexeya quepaucua memüta'inüasie. Püyüveta müme heiseriemecü yamemücatecahu müvata'üviyacü va'uximatüatü, 'isücame 'arique müvata'ivaviyacü.

10 Müme masi püvaquema, müme 'amemu'uva yuvaiyarisie meteviyatü, mete'ucahive'erietü memüseviximarienicü,

me'ixani'erietü que mü'ane ti'aitame mühücü. Mümeri mepücauyucuerivayurie, masi yuhesie mieme xeicüa mepüyutatua. Mepücamama sepa memüvasevixima mamarivavemete 'axa me'utiyuatü.

11 Taheima miemete niuqui tuayamete sepa masi cuini mieme memümmamarivave meyüvavetü metürücvatü, peru müme mepücvasevixima quepaucua yamemutiyua, mevaxanetatü müya memü'anene Ti'aitame hüxie.

12 Müme tatevama memücate'u'iyari vahepaü me'anenetü, yücümana xeicüa mepüte'u'iyari, mepütinunuiva memütiviyarienicü memücüi'ivacü xeicüa, müme 'axa me'utiyuatü mepisevixima tita 'asimemücatemate hepaüsita. Mericüte, tatevama vahepaü mepütatümayarieni müme.

13 'Axa me'itüarietü yamepütepiniyarieni 'axa memüvaruyuricü hipame. Naqui'eriya mepü'erie hecüta merucuyatüvetü müme. Mepüyusevixima mepüyuyüriya sepa xehamatü memütecua'a xeicüa, memünaqui'acü mete'irümatüvetü.

14 Yühüxicü 'ucaravesixi memüvacuvautüvenicü püvanaque xeicüa memüvacumaüvanicü sepa hipame va'ütama. Mepücatehayeva metecuvautüvetü 'axa que memütëyurienicü. Mepüteva'irüviya mepüvaviya müme va'iyari mücasese'i. Müme masi yu'iyarisie mepü'iyamate hipame vapinite memütehive'eriecacü. Vahesie pütinaque 'axa memütetahüavarienicü para 'axa memü'itüarienicü.

15 Huye me'ucu'eirieca müxeuraüye, meneuyexürieni. Varami Vehuri nu'aya huyetana meniuyune masi. Mücü pihive'eriecai tita müti'ivaniquecai sepa mücaheiseriecai,

16 peru niutatierieni 'inüari mütisanacaicü. Puxuri sepa memücaniuvave tevi niuquieyacü tiuniutü puxu caninena tixaxatame que mütiyurienecai cayumaitü.

17 Mümetütü haixapaü mecani'aneneni peru memayevavaqui. 'Aüxipaü mecani'aneneni teücacü mü'equetücapaü. Yüriya cui müyüvi vahesie mieme cani'üviyariecamücü.

18 Marivemecü que memütecuxata peru yacü xeicüa me'utiyuatü, mepüteva'irüviya mepüvaviya müme haveri mieme memutavicuei, teüteri memeuyexürie vahepaü 'amemu'uvacai. Mepüteva'irüviya mevahive'ericasitüatü, teüteri yuvaiyarisie meteviyatü que memüte'ucahive'erie, para memürucuyatüvenicü xeicüa.

19 Müpaü mepütevacuxaxatüva quename vaniu meyüvaveni memüyunü'acacü yücümana me'utiyuatü, peru mümetütü müya memutiyua masi yemecü vaüriyarica mepüte'uximaya tita mütipüpünisie miemecü. Tita müre'iva tevi, mücüsie mieme vaüriyarica catini'uximayacamücü.

20 Müme memutavicuei mepüte'uhayevaxü que memüteyusevixima cuiepa memütama, memeitimacü Ti'aitame Tiyuvicueisitüvame Quesusi Cürisitu, peru müme xüca me'a'ivarieni tavari me'uviniyarietü meripaipäu, 'imatürieca masi yemecü 'axa me'itüarietüvetü menacünicuni, memüca'itüarietüvecaipäu matüaripai.

21 Masi 'aixüa püyüñiqueyu xüca mecaheitimanique huye que mü'anesie 'uyeicatü heiseriemecü yamüticamienicü, peru 'aixüa pücañiqueyu xüca me'ucunuaxüanique meheitimaime, me'icu'eirieme 'aisica memüyetuiriyari müpasie Cacaüyarisie mieme.

22 Müpaü meniuyüni, mücü xasica que maine, Sücü pucunua yuhayari müticuanicü. Mücü meta, 'Uca'üyarieca tuixu niucunuani hutarieca müyutahaxumanicü. Yuri paine xasica.

3

Tucari paye'ani quepaucua Ti'aitame munuani

1 Hicüri nenaqui'erima 'icü pühücü hutarieca mieme xapa nemutavevie nemüxe'uta'utüirie. 'Icüsie mieme 'iyasie mieme yanepütixe'utaxatüa tita xemüteha'eriva, nexeanutahütüatü nexeyarietüatü xe'iyari müyuxevicü

2 xeme'erivanicü que memutiyuanecai texaxatamete Cacaüyarisie mieme memüpasiecai, yacatiyüvecacu cuxi, xeme'erivanicüta Ti'aitame tiyuvicueisitüvame que müti'aitacai müme memenü'arie xehesüa que memütexecuxaxatüvacai.

3 Yemecü peuyevese müpaü xemütemaicacü, tucari taparirümecacu teyunanaimavamete mecanitixuavericuni. 'Ameniu'uvacuni que memüte'ucahive'erie xeicüa

4 müpaü me'utiyuatü, Haquevasü püca'aye'ave cuxi mücü que mutayü quename nuani. Ta'uquiyarima memeucusixüapai hicüque, naitü yaxaicüa 'anetü 'acanitamaca que müti'anecai sutüapai quepaucua munetüarie, me'utiyuatü.

5 Müpaü me'utiyuatü, mepüyuvaüriya müpaü memütehatümaiyaçü, Cacaüyari ya'utayücu muyuavi matüaripai 'apuyemacai, cuie meta hapa pune, putaveviya hacü.

6 Mücücüta 'ana miemete cuiepa memütamacai mecaniutatümaiarieni ha 'utahüneçu.

7 Mücü müpaü mutayücüta, hicü mieme muyuavi cuie ni'üviyarieca mütataiyarienicü, tucari 'aye'ayu quepaucua teüteri memücaheyexeiya Cacaüyari memüta'iviyarieni memütatümaiarieni.

8 Müpaü xeicüa xepücatehetütümaiyañi xeme nenaqui'erima, Ti'aitame que mütixeiya, xei tucari xei miriyari

viyaripaü cani'aneni, xei miriyari viyari meta xei tucaripaü pü'ane.

9 Ti'aitame 'ereutevitü pücaüane yuniuqui hepaüsita que mutayü quename müpaü tiyurieni, sepa hipatü caheye'atüaveme memü'erie. Masi pücavaürpie 'emüreuterecü xecuevietü xeme. Pücayuvaüriya teüteri memütatümaiarienicü ni xevitü, masi püyuvaüriya yunaitü memaye'axüanicü para memütehayevanicü que memüteyuriecäi.

10 Peru tucari canaye'amücü quepaucua Ti'aitame munuani, tinavayame mü'axepaü yüvicüta. 'Ana muyuavi canitayeimücü carima 'utayuanecacu, titacü mütiutiveviva naitü canicumaveriyariemücü taicü. Cuie, tita meta cuiepa memütama memüte'utivevie, naitü masiücütü catinayeimücü.

11 Mericüte, naitü müpaü xüca tiucumaveriyarieni, quepaü reuyevese que xemü'anenenicü xeme, naimecü xepasietü Cacaüyarisie mieme que xemüte'u'uva, xeheyexeyatü,

12 xe'icuevietü mücü tucari, xe'imexütütatü cuitüva maye'anicü para Cacaüyari munuanicü. 'Anasü muyuavi tana'yarieme pütaxüsitüarieni, titacü mütiutiveviva naitü canitavesitüarimücü taicü.

13 Mücü meta, tame tecanicuevieca muyuavi mühecuca cuie mühecuca, mücü que mütatiutahüavixü. Mana quiecatari heis-eriemecü yamecateniyuriecacuni.

14 'Ayumieme nenaqui'erima, xemicueviecü müya 'aneme, xequeneyumexütüaca mücü xeta'ivaviyame müxexeyiacü xecaseviximarietame xecayüyüvime 'aixüa xeteyuxeiyacame püta.

15 Tati'aitüvame que müreuterive tiuca'enivatü, tucari xehüme xequeneyu'erieca para xemütavicueisitüarienicü. Ta'iva Papuru teminaqui'eri yaxaicüa 'utaitü catinixe'uti'utüirieni, que mütipitüarie müpaü mütimaivenicü.

16 Naime xapasie yaxaicüa paine 'icü xatatü. Xapateyasie niuqui canixuaveni mücuanive. Müme 'asimemücatyü'üquitüavave memücaseseüye meneitatunani niuquieya, yaxaicüa que memüte'ituna 'utüarica hipame. Peru müpaü meteyurietü yücümana mepüyutatümaiya xaicüa.

17 Mericüsü nenaqui'erima, müpaü xepütemate yacatiyüvecacu cuxi. 'Ayumieme xequeneyucuerivayuriecä capa xecaseseüyetü xe'acüneccü, 'inüari sanamete metexe'irüviyacacu que memüteheuyexürie müme.

18 Masisü xequenevevereni väucava masi 'aixüa xete'u'iyaritü xemacünirümenicü, xe'imatetü xemacünirümenicü Tati'aitüvame Tasivicueisitüvame Quesusi Cürisitu. Mücü ve'emecü quecuxaxasivani hicü, tucari mücaxüve mexi ca'aye'ave. Müpaü xaicüa cani'aneni.

VANI

Meitanü'axüa Mexüacame Xapayari

Niuqui tucari tiyupitüvame hepaüsita

¹ Tita matüaripai mütimieme, tita temüte'u'enie, tita temüte'uxei tahüxicü, tita temütexeyacai, tita tamamacü temüte'umayüa, mücü tecanixecuxaxatüvani niuqui tucari tiyupitüvame hepaüsita.

² Tucari masiücütü nayani. Tame tecanixeiya, tecanihecüatani, tetenixe'utaxatüani mücü tucari mücaxüve hepaüsita. Mücü yu'uquiyari caniteütacaitüni, tepuxeisitüarie tame.

³ Tita temüte'uxei, tita temüte'u'enie, mücü tecanixecuxaxatüvani xemeta tanaitü temütaxevinicü. Que temütetaxevi tame, ta'uquiyarimatü tepütaxevi nu'ayamatüta Qesusi Cürisitumatü tepütaxevi.

⁴ 'Ipaü tecateniu'utüani xemaye'axüanicü xeyutemamavi-etü.

Cacaüyari hecüariyapaü cani'aneni

⁵ 'Ipaü panuyüne niuqui hesüana mümieme temi'enie temüxecuxaxatüva. Cacaüyari hecüariyapaü cani'aneni, yüriya pumave hesiena haquevasü.

⁶ Xüca yate'utiyuani quename hamatüana tetaxevi, yüvipa xüca te'u'uvani, tepüte'itava, yuri yatepücatecahu.

⁷ Masisü hecüaripa xüca te'u'uvani 'iya hecüaripa macavepaü, tanaitü tecanitaxevicacuni. Mücü meta, Qesusi Cacaüyari münu'aya xuriyaya naime 'axa temüteyurie catani'itirieca.

⁸ Xüca yate'utiyuani quename tita 'axa müti'ane tecatehexeiya, tacümana tepeutayexürüva, tita yuri müraine tahesie pumave.

⁹ Me xüca te'itahecüata tita 'axa temüte'uyuri, 'iya que maine yapüticamie, que mütiheiserie yapütiyuriene, tita 'axa temüte'uyuri pütareuyehüvirieni, catani'itirieca naime mücatiheiserie.

¹⁰ Xüca yate'utiyuani quename 'axa tecateyurievave, mücü ti'itavame tenayeitüvani, niuquieya tahesie pumave.

2

Cürisitu tahesie mieme pütaniuni

¹ Nenivema 'icü nepüxe'utüirie 'axa xemücateyuriecacü. Me xüca 'axa tiuyurieni xevitü, tame tepeixeiya que mü'ane tahesie mieme mütaniuni yu'uquiyari hüxie, Qesusi Cürisitu hücütütü que mütiheiserie yamütiyuriene.

2 'Iya canihücütüni que mü'ane 'aixüa mütiuyuri 'aixüa temütexeyariyecacü tame 'axa temüteyurie. Tita tame temüteyuriecü xeicüa püca'uyü, masi yunaitü cuiepa memütama vahesie mieme puyü.

3 Xüca yatetecahuni que müti'aita, müpaü tecatenimaica temeitima.

4 Que mü'ane ne nemeitima maine, yacaticamietü que müti'aita, mücü tini'itavani, tita yuri müraine hesiena pumave.

5 Que mü'ane yamüticamie 'iya niuquieyasie, yuricü mücü naye'ani tiyucanaqui'erietü Cacaüyariपा. 'Ipaü tecatenimaica hesiena temüteviya.

6 Que mü'ane hesiena tiviyatü 'emuyeica maine, caneuyeveca hepaüna müyüaneni 'iya müyüanecaipaü.

'Aisica hecuame

7 Nenaqui'erima, hecuamecü netixe'aitüatü nepücatixe'utüiri. 'Aisica meripai canimiemetüni püta matüaripai xemeixeiya. 'Icü 'aisica meripai mümieme, niuqui canihücütüni matüaripai xemei'enie.

8 Mesüte hecuamecü netixe'aitüatü netinixe'utüirica, tita yuri müraine 'iya hepaüsita xehepaüsitata, yüriya macuyeiximecü, tita yuricü mütihecüariya mühecüariyacüri.

9 Que mü'ane hecüaripa muyeica maine, yu'iva mu'uxie, mücü yüvipa cuxi caniuyeicani.

10 Que mü'ane yu'iva münaqui'erie hecüaripa caniuveni, pücatiquetamüre yücümana.

11 Que mü'ane yu'iva mu'uxie yüvipa caniuveni, yüvipa tiuyeica, 'asipücatimate que mütimie yüriya mecüpiriyacü.

12 Nenivema nepütixe'utüirie tita 'axa xemüte'uyuri xemüteuyehüviariyecü 'iyasüa xemümiemetecü.

13 Xeme xemüva'uquiyarima nepütixe'utüirie xemeitimacü 'iya matüaripai 'amuyeica. 'Uquisi nepütixe'utüirie xeme'ivaxücü 'iya 'axa mütiyuriene.

Türi nepütixe'uta'utüiri yu'uquiyari xemetimacü.

14 Xeme xemüva'uquiyarima nepütixe'uta'utüiri xemeitimacü 'iya matüaripai 'amuyeica. 'Uquisi nepütixe'uta'utüiri xemütürücavicü, Cacaüyari niuquieya xehesie mütiyiyacü, 'iya 'axa mütiyuriene xema'ivaxücü.

15 Tita cuiepa mütimieme xepücatenaqui'erieca. Quepaümetü cuiepa mütixuave xepücatenaqui'erieca. Tita cuiepa mütimieme xüca tinaqui'erieca, haquevasü yu'uquiyari pücanaqui'erie.

16 Tamüsü naitü cuiepa mütixuave, tevitütü tita mütihive'erie, tita yühüxicü mütihive'erie, yacü xeicüa que mütiyucatave'erie yupini hepaüsita, mücü ta'uquiyarisüa pücatimieme, mücü cuiepa pütimieme püta.

17 'Icū cuie canacuyeiximeni. Tita cuiepa memütama memütehiv'e'eri canacuyeiximenita. Masi que mü'ane yamüticamie que mütinaque Cacaüyari, mücü caniyuhayevani yuheyemecü.

Que mü'ane Cürisitu maye'unie

18 Neuxei türi, hicü tucari canaye'aniri quepaucua mütapare. Que xemüte'enanacai quename xevitü 'uhamie Cürisitu 'aye'unietü, hicütütüri yumüretü Cürisitu memaye'unie mecanixuaveni. 'Ayumieme tepütemate tucari maye'a quepaucua mütapare.

19 Tasata mepayecü, masiri tahesüa mepücamiemetecai. Xüca tahesüa memiemetetücaitünique, tahamatü mepuyuhayevaquyu. Mecanayecünesüari memümasiücünicü tahesüa memücamiemetecü.

20 Mücü müpasie heiserie canixe'upitüani, yunaitü xepütemate.

21 Nepücatixe'uti'utüiri tita yuri müraine xemücamatecü, tita yuri müraine xemümatecü püta nepütixe'uti'utüiri, naitü 'itarica yurisie müca'ayeneica xemütematecü.

22 Quepai pütü'itava. Que mü'ane müyuhecüata müpaü 'utaitü quename Qesusi heiserie cahexeiya Cürisitutütü, mücüri catini'itavani. Que mü'ane müyuhecüata 'uquiyarieya cahexiyatü ni nu'ayata, mücü Cürisitu maye'unie canihücütüni.

23 Yunaitü nu'aya mecahexeyiatü memüyuhecüata, 'uquiyarieyata mepücahexeiya. Que mü'ane 'iya nu'aya hexeyiatü muyuhecüata, mücü 'uquiyarieyata canexeyiani.

24 Xeme tita xemüte'enie matüaripai, xehesie tiviyatü queyuhayevani. Xüca xehesie tiviyatü yuhayevani tita matüaripai xemüte'enie, xemerita nu'ayasie 'uquiyarieyasieta xeteviyatü xecaniyuhayevacuni.

25 Tucari mücaxüve canihücütüni tita 'iya mütatiutahüavixü temeixeianicü.

26 'Icū 'ipaü nepütixe'u'utüiri memüxeheyexürüva vahepaüsita.

27 Xemeri heiserie que mütixe'upitüa 'iya, mücü heiserie xemexeiya xehesie tiviyatü caniyuhayeva. Tixaü xeime xepücaheyehüva mütixeti'üquitüanicü. Mücü heiserie xemupitüarie 'iyasüa mieme mütixe'üquitüapaü naima hepaüsita, yuri mainepaü, mücati'itavapaü, mütixe'uti'üquitüapaü, müpaü hesiena xeteviyatü xequeneyuhayeva.

28 Hicüsüari nenivema hesiena xeteviyatü xequeneyuhayeva. Xüca müpaü xeteyurica, quepaucua masiücütü mayani 'iya, 'aixüa tepütetamaica tecatateteviyatü hüxiena quepaucua munuani.

29 Xüca xetemaica 'iya yamütiyuriene que mütiheiserie, xequetenemaica yunaitü yamemüteyurie que mütiheiserie hesiena memüyecü.

3

Cacaüyari nivemama

1 Neuxei ta'uquiyari que tatinaqui'erie. Mücücü Cacaüyari nivemama teputaterüvari, nivemama tepühüme. 'Ayumieme cuiepa memütama mepücatasimate memücaheitimaivavecaicü 'iya.

2 Nenaqui'erima hicütütüri Cacaüyari tecaninivemamatüni. Tixaü cuxi pücamasiücü que temü'eneneni. Müpaü tepütemate, quepaucua masiücütü mayani Cürisitu, mücü que mü'ane, hepaüna tepü'eneneni, te'ixeyatü mücü que mü'ane.

3 Yunaitü 'ipaü memüte'icuevi mepuyu'itie yücümana 'iya que müti'itiyapaü.

4 Yunaitü 'axa memüteyurie 'aisica menitisanani. Tita 'axa müti'ane 'aisica saname canihücütüni.

5 Xeme müpaü xepütemate 'iya masiücütü matüacü mütasinavairienicü tita 'axa temüteyurie. Tita 'axa müti'ane pumave hesiena.

6 Yunaitü hesiena memüteviya 'axa mepücateyurie. Yunaitü 'axa memüteyurie mepüca'ixeyavave mepücaheitimaivave.

7 Nenivema xüca tüma xevitü caxeheuyexürienique. Que mü'ane yamütiyuriene que mütiheiserie, mücü heiserie canexeyani 'iya heiserie mexeyapaü.

8 Que mü'ane 'axa mütiyuriene Cauyumariesüa canimiemetüni, Cauyumarie 'axa mütiyuriencü matüaripai. Cacaüyari nu'aya 'ayumieme masiücütü nayani mita'unacü Cauyumarie tita mütiyuriene.

9 Yunaitü Cacaüyarisie memüyecü 'axa mepücateyurie 'iya 'imüarieya vahesie müyuhayevacü. 'Axa memüteyuriene mepüca'yüvave Cacaüyarisie memüyecücü.

10 'Ipaü mepütemasiücü Cacaüyari nivemama Cauyumarie nivemama. Yunaitü yamemücateyurie que mütiheiserie, que mü'ane yu'iva mücanaqui'erieta, mücü Cacaüyarisüa mepücamiemete.

Xequeneyunaqui'erieca yunaitü

11 Müpaü canaineneni niuqui matüaripai xemi'enie. Tanaitü tepütanaqui'erieca paine.

12 Cainipaü tepüca'yüaca. 'Iya 'axa mütiyurienesüa canimiemetücaitüni, yumuta caniumieni. Titayari timi. Tita mütiyuriencai 'axa müti'anecaicü, mutaya tita mütiyuriencai müheiseriecaicü.

13 Ne'ivama xepücahüxiyaca xüca cuiempa memütama mexe'uxieca.

14 Tame ta'ivamarixi temüvanaqui'eriecü 'ayumieme tepütemate temütapataxü tecamüquitetütüri te'ayeyuyuritü püta. Que mü'ane mücatiyucanaqui'erie müquitü 'apuyeica cuxi.

15 Yunaitü yu'ivama memüva'uxie teyumemivamete mecanihümetüni. Xeme xepütemate tiyumemivame yücümana tucari mücaxüve pücahexeiya.

16 'Icücü tepeitama naqui'eriya, 'iya tahesie mieme yutucari müyetuacü. Caneuyeveca tameta ta'ivama vahesie mieme tatucari temüyetuani.

17 Que mü'ane yupini cuiempa timieme mürexeiya, mixeiya yu'iva reuyehüacame, xüca yu'iyari 'anunaca hepaüsitana, queri tinaqui'erieca Cacaüyari.

18 Neuxei nenivema tepücatanaqui'erieca niuquicü xeicüa yacü xeicüa. Que temüteyurie püta yuricü püta tepütanaqui'erieca.

'Aixüa tepütemaica Cacaüyari huxie

19 Müpaü tetenimaicacuni tita yuri mürainesie temümiemetecü. Cacaüyari huxie müpaü ta'iyari tepütenütüaca

20 xüca ta'iyari tasi'utatieni. Tita ta'iyari mücatimate Cacaüyari püta catinimaica, naime pütimate.

21 Nenaqui'erima ta'iyari xüca catasi'utatieni 'aixüa tepütemaica Cacaüyari huxie,

22 naime temitavaviricü tepütanaqui'eri yatemütecahucü que müti'aita, tita mütinaque yatemüteyuriecü.

23 'Ipaü catini'aitani, yuri temüteta'erienicü que mü'ane Cacaüyari nu'aya mühücüsie Qesusi Cürisitusie, temütanaqui'eriecacü tanaitü mücü que mütatiu'aitüa.

24 Que mü'ane yamüticamie que müti'aita, Cacaüyarisie tiviyatü puyuhayeva, Cacaüyarita hesiena tiviyatü tiyuhayeva. 'Ipaü tecatenimaica tahesie tiviyatü muyuhayeva, yu'iyari mütasi'umicü.

4

'Iyari yuri maine, 'iyari meuyuyehüpa

1 Nenaqui'erima yunaime 'iyarite yuri xepücateva'erierieca. Xequeteneuta'inüataxüa 'iyarite masi, siparasü xüca Cacaüyarisüa memiememetetüni. Yümüretü yacü xeicüa texaxatamete meneutayeixüani cuiempa.

2 'Ipaü xepüteheitimani Cacaüyari 'Iyarieya. Yunaitü 'iyarite memüyuhecüata Qesusi Cürisitusie tevi matüasie meteviyatü, müme Cacaüyarisüa mecanimemetetüni.

³ Yunaitü 'iyarite memücayuhecüata Quesusisie meteviy-atü Cacaüyarisüa mepücamiemete. Mücü Cürisitu mu'uxiesüa mecanimiemetetüni. Xeme xepu'enana quename 'uhamie, hicüri cuiepa caniyueicani.

⁴ Nenivema xeme Cacaüyarisüa xecanimiemetetüni, xepüvara'ivaxü. 'Iya xehesie mütiviya canitürücaüyeni. Mücü cuiepa memütama vahesie mütiviya masi pücatürücaüye 'iyapaü.

⁵ Müme cuiepa mecanimiemetetüni. 'Ayumieme cuiepa mieme metenicuxatani, 'ayumieme cuiepa memütama mecaniva'enieca.

⁶ Tamesü Cacaüyarisüa tecanimiemetetüni. Que mü'ane Cacaüyari mümate catani'enieca. Que mü'ane Cacaüyarisüa mücamieme pücatasi'enie. 'Icücü tepüvamate 'iyari yuri maine 'iyari meuyuyehüpa.

Cacaüyari catiniyucanaqui'erieca

⁷ Camüsü nenaqui'erima tepütanaqui'erieca tanaitü. Naqui'erिया Cacaüyarisüa canimiemetüni. Yunaitü memütüyucanaqui'eri Cacaüyarisie mecaniyecüne, Cacaüyari mecanimaica.

⁸ Que mü'ane mücatiuyucanaqui'eri Cacaüyari pücahetimaive Cacaüyari mütiyucanaqui'eriecü.

⁹ 'Icücü tahesie masiücütü nayani Cacaüyari que mütatinaqui'eri, Cacaüyari yunive muyuxevi meyenü'acü cuiepa, mücücu temayeyuyurinicü.

¹⁰ Müpaü cani'aneni naqui'erिया. Tameri tepüca'inaqui'eriecai Cacaüyari. Mücü püta pütasinaqui'eriecai, yunive reyenü'a 'aixüa miyurienicü 'aixüa temütexeyarienicü tame 'axa temüteyurie.

¹¹ Nenaqui'erima Cacaüyari xüca müpaü tati-naqui'eriecaitüni, caneuyeveca tameta müpaü temütetanaqui'eriecacü tanaitü.

¹² Xevitü püca'ixeyave Cacaüyari hasuacua. Xüca tetanaqui'erieca tanaitü, Cacaüyari tahesie tiviyatü caniyuhayeva. Mücü que mütiyucanaqui'eri, naqui'erिया naye'ani tahesie.

¹³ 'Ipaü tepütemate hesiena temüteviya mücürta tahesie mütiviya, yu'iyari mütasi'umicü taxexuime.

¹⁴ Tame tepunenierixü tecatenihecüatani ta'uquiyari yunive meyenü'acü cuiepa memütama vavicueisitüvame.

¹⁵ Que mü'ane müyuhecüata müpaü 'utaitü quename Qesusi Cacaüyari nu'aya hücü, Cacaüyari hesiena tiviyatü caniyuhayeva, mücüta Cacaüyarisie tiviyatü tiyuhayeva.

¹⁶ Tame tecatenetimani que mütatinaqui'eri Cacaüyari, yuri teteniuta'erieni naqui'eriyayasie que mütatinaqui'erie.

Cacaüyari catiniyucanaqui'erieca. Que mü'ane tiyucanaqui'erietü muyuhayeva, mücü Cacaüyarisie tiviyatü caniyuhayevamücü, Cacaüyarita hesiena tiviyatü tiyuhayeva.

¹⁷ Naqui'eriya müpaü tinaye'ani tahesie 'aixüa temütetamaicacü mücü tucarisie quepaucua 'isücame mütasita'inüata, hepaüna temü'anenecü tame 'ena cuiepa 'iya mü'anepaü.

¹⁸ Xüca tiyucanaqui'erieca marica pücaxüave. Naqui'eriya maye'axe marica payeveveiya. Que mü'ane müma cani'uximatüarieca. Que mü'ane müma püca'aye'ave tiyucanaqui'erietü.

¹⁹ Tame tepütetacanaqui'erie mücü meri mütasi'utanaqui'ericü.

²⁰ Xüca xevitü ya'utayüni, Ne Cacaüyari nepünaqui'erie haitü, xüca yu'iva 'uxieca, mücü catini'itavani. Que mü'ane yu'iva xeiyatü müca'inaqui'erie, capüyüve minaqü'erieca Cacaüyari ca'ixeyavetü.

²¹ 'Icü 'aisica tecanexeyani hesüana mümieme. Que mü'ane Cacaüyari münaqui'eri, yu'ivata quenaqui'erieca.

5

Yuri ti'erietü, tita cuiepa mütimieme püra'iva

¹ Yunaitü yuri memüte'erie quename Qesusi heiserie 'up-ütüarie Cürisitutütü Cacaüyarisie mecaniyecüne. Que mü'ane 'iya 'uquiyarieya münaqui'erie, 'iya hesiena müyetüata caninaqui'erieca.

² Tame 'ipaü tepütemate Cacaüyari nivemama temüvanaqui'erie, quepaucua Cacaüyari temünaqui'erie, quepaucua yatemütecahu que müti'aita.

³ 'Ipaü teteniyurieca xüca Cacaüyari tenaqui'erieca, yatepütecahuni que müti'aita. 'Aisicaya pücahahete.

⁴ Naitü Cacaüyarisie müyetüa cuiepa mieme cana'ivarümeni. Tita yuri temüte'erie, mücü canihücütüni tita 'ari müre'iva cuiepa timieme.

⁵ Quepaicü pühücü cuiepa mieme ma'ivarüme. 'Icürü pühücü, que mü'ane yuri müti'erie quename Qesusi Cacaüyari nu'aya hücü.

'Iyari catinihecüatani

⁶ 'Icü Qesusi Cürisitutütü canihücütüni que mü'ane ha xuriya 'inüariyaricü munua. Ha 'inüariyari hexeyatü xEICÜA pücanua, masi ha xuriya 'inüariyari hexeyatü punua. 'Iyari müpaü tinihecüatanita, 'Iyari yuri mainecü.

⁷ Mepüyuhaica memütehecüata taheima, ta'uquiyari, Nu'aya, Iyarieya Mütiyupata mepühüme. 'Icü yuhaicatü mecaniyuxevini.

⁸ Mepüyuhaica memütehecüata cuiepa. Cacaüyari 'Iyarieya, ha, xuriya mepühüme. Yuhaicatü 'axeicüa mepütehecüata.

⁹ Teüteri que memütehecüata tecaniva'enieca. Mericüte, Cacaüyari que mütihecüata masi caniheiserietüni. 'Ipaü catinihecüatani Cacaüyari, yunive hepaüsita tiniutahecüata.

¹⁰ Que mü'ane yuri müti'erie Cacaüyari Nu'ayasio mücü hecüasica pexeiya yuhesie. Que mü'ane Cacaüyari yuri mücati'eriri, mücü Cacaüyari ti'itavame canayeitüvani, yuri mücatiuta'ericü que mütiutahecüataxü Cacaüyari yunive hepaüsita.

¹¹ Müpaü paine tita mütihecüata. Cacaüyari cataniupitüani tucari mücaxüve. Nu'ayacü canixuaveni mücü tucari.

¹² Que mü'ane 'iya nu'aya mexeiya, tucari pexeiya. Que mü'ane Cacaüyari Nu'aya mücahexeiya, tucari pücahexeiya.

Xepütemate tucari mücaxüve xemexeyacü

¹³ 'Icü nepütixe'uti'utüiri xeme yuri xemüte'erie que mü'ane Cacaüyari nu'aya mühücüsie xemütemaicacü tucari xemexeiya mücaxüve.

¹⁴ 'Ipaü 'aixüa tepütetamate huxiena. Xüca tixaütü tete'itavavirieni que müti'aque, pütasi'enie.

¹⁵ Mücü meta, xüca müpaü tetemaica mütsi'enie tita temüte'ivaviri, tepütemate temeixeiya tita temüte'ivaviri.

¹⁶ Xüca xevitü 'ixeiya yu'iva 'axa tiyurieneme que mücatimüni, canitavaviriemücü yu'ivasio mieme. Tucari mecanipitüariecuni müme 'axa memüteyurie que mücatimüni. Tita 'axa müti'ane puxuave 'axa xüca tiuyurieni mümünicü. Mücüsie mieme xemitavavirieni 'asinepücahaine.

¹⁷ Naitü mücatiheiserie 'axa cani'aneneni. Tita 'axa müti'ane puxuave 'axa xüca tiuyurieni mücamünicü.

¹⁸ Tame tepütemate yunaitü Cacaüyarisie memüyecü 'axa mepücateyurie. 'Iya Cacaüyarisie müyetüa caniva'üviyani, 'iya 'axa mütiyuriene pücamayüa.

¹⁹ Tepütemate Cacaüyarisüa temümiemete, naitü cuiepa mütimieme 'iya 'axa mütiyurienesie tiviyatü 'amuve.

²⁰ Tepütemate Cacaüyari nu'aya munua, mütsi'eatüa temi-maicacü mücü muyuri. Tame 'iya muyurisie tepüteviya nu'ayasio Qesusi Cürisitasie. 'Icü yuricü canicacaüyaritüni, tucari mücaxüve canihücütüni.

²¹ Nenivema xequeneyucuerivayurieca cacaüyarixi vahepaüsita.

VANI

Meitanü'axüa Hutarieca Mieme Xapayari

Vaürisica

¹ Ne nemüxe'uquiyari necanixevaüiritüaca 'uca pemanayex-eyari 'anivemata. Yuricü nenixenaqui'erieca. Ne xecüa pücatixaü, masi tanaitü temeitima tita yuri müraine tepüxenaqui'eri

² tita yuri müraine tahesie tiviyatü muyuhayevacü, mütasiteütacü yuheyemecü.

³ Cacaüyari ta'uquiyari, Quesusi Cürisitu ta'uquiyari münu'aya, yuricü me'utiyuatü meteyucanaqui'erietü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexenenimayaca, xüca mexepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü.

⁴ Vaüca nepünetemaviecai nemütimariecü 'anivema hipatü tita yuri mürainesie meteviyatü memü'uvacü, 'aisica ta'uquiyarisüa mieme que temüte'upitüari.

⁵ Hicüri 'uca hecuamecü nemati'aitüatü nepücamati'utüirrie, mücü 'aisica matüari temeixeyacai nepümati'utüirrie püta. 'Ipaü nepümativaviri, tanaitü temütanaqui'eriecacü.

⁶ 'Ipaü tetenyurieca xüca tetetacanaqui'erieca, tepu'uvani que müti'aita. 'Icü cani'aisicayatüni, xeteyucanaqui'erietü xemü'uvanicü, matüaripai que xemüte'u'enana.

Memeuyuyexürüva

⁷ Yümüiretü memeuyuyexürüva mecaneutayeixüani cuipea. Müme mepücayuhecüata quename Quesusi Cürisitusie tevi matüasie meteviya. Müya 'anetü canihücütüni reuyuyehüpame, müya 'anetü tihücü 'iya Cürisitu maye'unie.

⁸ Xequenyucuerivayurieca capa xeheyexürienicü ta'uximayasica, masi yu'ivarica naime xemüpitüarienicü.

⁹ Yunaitü memanuyehaitürüve, tita Cürisitu müti'üquitasie meteviyatü memücajuhayeve, mücü Cacaüyari mepücahexeiyca. Que mü'ane tita müti'üquitasie tiviyatü müyuhayeve, mücü yu'uquiyari pexeiya nu'ayata rexeiya.

¹⁰ Xevitü xüca xehesüa nuani 'icü 'üquisica cahexeyatü, xepüca'i'inieca yuquie, xepüca'ivaüiritüaca.

¹¹ Que mü'ane mitvaüiritüani, mücü 'uximayasicaya 'axa que mü'anene, müpaü 'anetü canayeimücü.

Xehesüa nepeuyeimücü

¹² Sepanetü müireme nemütixeti'utüirieniquecai, nepücanaevaüriya xapacü tauxicü. Masisü xehesüa

nepeuyeimücü püta, tahüxi te'utinenieretü temütetaxatacü
xemaye'axüani xeyutemamavietü.

¹³ 'A'iva 'uca manayexeyari nivemama mepümasivaüritüa.
Müpaü xEICÜa cani'aneni.

VANI

Meitanü'axüa Hairieca Mieme Xapayari

Vaürisica

1 Ne nemü'a'uquiyari nepümati'utüirie nemümasinaqui'erie Cayu. Yuricü nepümasinaqui'erie ne.

2 Neuxeï, 'ecü nemümasinaqui'erie, nepünenenevie naimecü 'aixüa pemüreumienicü, 'aixüa pemüreu'eriecacü 'a'iyari 'aixüa mütimiepaü.

3 Vaüca nepünetemaviecai me'u'axecacu ta'ivama metehcüatacacu 'ahepaüsita yuri que pemaine. Yaxeicüa 'ecü tita yuri mürainesie petiviyatü pepuyeica.

4 Que yanemücatinetemavi, vaüca masi nepünetemavi yanetimaitü quename nenivema hipatü me'u'uva tita yuri mürainesie meteviyatü.

5 Neuxeï, 'ecü nemümasinaqui'erie, yamüticamiepaü peniyüaneni naime ta'ivama vahesie mieme pemütiyuriene sepa memücu'uvamete.

6 Müme mecateniutahecüata meyucuxeüriecu que pemüti'acanaqui'erie. 'Aixüa penivayuriemücü pevaparevietü vahuyeta, Cacaüyari paü petiüca'iyaritü.

7 Que mü'ane Quesusi Cürisitu mühücüsie mieme meteta'uximayataque menayecüne. Tixaü mepücatevarutanaqui'eriri hipame nuivarite.

8 'Ayumiemerücü caneuyeveca müya memü'anene temüvatanaqui'erieni tame, tanaitü tita yuri mürainesie mieme temüte'uximayacü.

Riyutürepexi que müti varaye'uniecai

9 Ne 'esiva nepütivaruta'utüiri memüyutixexeüriva, peru mücü Riyutürepexi va'uquiyari mayuyeitüamücü pücatasi'upitüa.

10 'Ayumieme xüca nehenuani neneye'eritüamücü que mütiyuriene niuqui 'axa mü'anencü tasiniuquimatü. Mücücü xeicüa pücanaqui'a, masi müireme pütüyurieniqueyu. Ta'ivama pücapapitüa, pücapatauni müme memüvapitüacu, memüyutixexeüriva vasata püvaranuyenü'ava.

11 Neuxeï, 'ecü nemümasinaqui'erie, 'axa müti'ane pepüca'üqueni, 'aixüa müti'ane püta quene'üqueni. Que mü'ane 'aixüa mütiyuriene Cacaüyarisüa canimiemetüni. Que mü'ane 'axa mütiyuriene püca'ixei yave Cacaüyari.

Remetüriyu hepaüsita mepütehecüata

12 Yunaitü mepütehecüata Remetüriya hepaüsita, tita yuri müraine tihecüatacacuta hepaüsitana, tameta tepütehecüata hepaüsitana. 'Ecü pepütimate yuricü temütehecüata.

Teutüarica

13 Nesü vaüca nepümatiti'utüirieniquecai peru tauxicü ti'utüvamecü nepücamati'utüiriamücü.

14 Nepümasiheuxeiyamücü püta yareutevitü, tahüxie te'utinenieretü tepütetaxata.

15 'Aiyarisie xüca peca'uximatüarica. Müme temüvanaqui'erie mepümasivaüritüa. 'Ecüta quenivavaüritüaca müme temüvanaqui'erie yuxexuime que memüteteteva.

CURA Meitanü'axüa

Vaürisica

1 Ne Cura Quesusi Cürisitusie mieme neca-
tini'uximayatametüni Cacuvu 'ivaya nehücütütü.
Necanixe'vaüritüaca xeme xemünaqui'eriva Cacaüyari
müta'uquiyarisie xeteviyatü, Quesusi Cürisitu müxe'üviya
xemuta'inierie.

2 Xüca xenenimayasieca, xüca xepitüarieca yu'yari
xemücamüiriyanicü, xüca xenaqui'erivani yemecü.

Mete'itavatü que memüte'üquitani

(2 Pecuru 2:1-17)

3 Nenaqui'erima, cuini mieme necanine-
mexütüacaitüni nemütixeti'utüirienicü tanaitü 'axeicüa
que temütetavicueisitüariexime hepaüsita, peru neuyeveca
yanemütixeti'utüirienicü hicü vaüriyarica nexepitüatü
xemüyucitüvenicü tita yuri temüte'erie hesie mieme, tita
Cacaüyari teüterimama xei mieme temüteyeturiyarie hesie
mieme.

4 Hipatü teüteri tasata menatahaxüani 'avie. Meripai
meniucayasariexüani müpaü memütemari'itüarienicü.
Cacaüyari mepüca'ayexeiya, mecanipata tita Cacaüyari
mütivamicua 'aixüa tiuca'iyaritü, para memüyutatuanicü
merucuyatüvetü xeicüa. Mecaniyucu'imavani müpaü
me'utiyuatü quename meca'imate que mü'ane hücüatü
mütacusi'yari mütati'aitüvame Quesusi Cürisitu.

5 Sepa xei mieme müpaü xemütehetima naimecü,
necanixe'eritüamücünü que mütiuyü hepaüsita quepaucua
Ti'aitame müvarutavicueisitüa 'Ixaherisixi teüteriyari 'Equipitu
cuieyarisie vareyevitüca. Varutavicueisitüaca 'arique
nivaruca'una müme yuri memücate'eriecai.

6 Taheima miemete niuqui tuayamete meta hipatü
mepüca'yü'üviyacai que memütehüritüariecai matüaripai,
mepicu'eirie masi yuquie. Mücü Cacaüyari caniva'üviyani
memütaxanesienicü tucari mümarive 'aye'ayu, nivaranu-
taxürüvani yüriyasie tepüa mücaxüvecü.

7 Vahepaüsü mecaniuyüni Surumatari Cumuxatari
va'aurie miemete quiecaritiesie quiecatari. 'Ame-
niu'uvacaitüni müme mevacumaüvatü que mü'ane
mücava'üyatücai mücavacünatücai, me'icumaüvatü titacü
memüteyuseviximacai. Mümeta meniucayasariexüani 'inüari
memacüneccü memari'itüarietüvetü taipa yuheyemecü
mütaivesie.

⁸ Peru hicü miemeteta yaxeicüa mecani'aneneni. Que memüteheinüsa meniseviximaca yuvaiyari. Menixani'erieca que mü'ane ti'aitame mühücü, mecanivaseviximani mamari-vavemete 'axa me'utiyuatü vahepaüsita.

⁹ Mücü Miyeri niuqui tuayamete tiva'aitüvame mühücü, quepaucua Cauyumariematü mücü niuqui memüxüatüacai Muisexi caxarieya hepaüsita, mücü pücayuvaüriyacai misevix-imanicü Cauyumarie hesiena tiuhüpatü, masi müpaü niu-tayüni, Ti'aitame quematitieni.

¹⁰ 'Ime püta meniseviximaca tita 'asimemücatemate hepaüsita 'axa me'utiyuatü. Que memütemate, yücümana xeicüa mepütemate tatevama memücate'u'iyari vahepaü. Müpaü metemaitü 'ayumieme mecanitümaiariECA.

¹¹ Xüa 'ui müme. Caini huyeta meneucayune hepaüna mete'u'uvatü. Tuminicü meniyutatüani memeuyexürenicü Varamipaü müti'ivamücücaipaü. Meniutatümaiarieni yaxe-icüa que mütiuyü quepaucua Cure meye'uniecai Muisexi.

¹² 'Ime meniseviximaca xe'icuai quepaucua xeyu-naqui'erietü xemütecua'a, memücateheuyuehüviriecü quepaucua xehamatü memütecua'a. Muxasi vahüvemete meyuterüvatü mepüteyumicua xeicüa. Haivitüri mayevavaquipaü mecani'aneneni 'ecacü mecu'enetüvetü. Cüyexipaü mecani'aneneni memüca'utixuxuavere tucari maye'axesie. Hutacüa mepucui, mepüvatihunarietüca.

¹³ Memasiücütü mepayuyeitüva que memüteyurie meyuteviyasitüatü, yaxeicüa hamevari mayu'eriya mücuaimuxa masiücüme que mürayuyeitüva haramarasie. Xuravesixi memeuyexürüve vahepaü mecani'aneneni. Yüriya cui müyüvi caniu'üviarieni vahesie mieme yuheyemecü.

¹⁴ Müya memü'anene meripai catinivacuxaxatüvacaitüni 'Enuqui 'Arani müxiüyarieyatücai 'atahutarieca mieme, müpaü 'utaitü, Nenixeiya Ti'aitame nuaximeme yuteüterima varavitütü müireme miriyari meyupaümeme,

¹⁵ yunaima vataxanetaque, yunaitü Cacaüyari memüca'ayexeiya vahesie tiuhüanique naima hepaüsita que memüte'uyuri Cacaüyari meca'ayexeyatü vatahüaveque, naima niuqui mü'aüxaüna hepaüsita, que memüte'iniuquima Cacaüyari hepaüsita 'axa teyuruvamete Cacaüyari memüca'ayexeiya.

¹⁶ 'Ime mecanihümetüni niuqui xüatüacate niuquixivi-vamete. Que memüte'ucahive'erie xeicüa 'ameniu'uvani. Yutetacü vaüca mepütecuxata meteyucatave'erietü. Niuquicü me'utiniutü menivatemavieritüaca teüteri memüvara'ivanicü.

Que mütiva'imaiyacai que mütivatuicacai

17 Xemesü nenaqui'erima, niuqui xequena'erivani meripai que memutiyua Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu nü'arimama yacatiyüvecacu cuxi.

18 Müpaü metenixecühüavecaitüni, Tucari taparirümecacu 'amenitamacacuni teyunanaimavamete. 'Ameniu'uvacuni que memüte'ucahive'erie xeicüa Cacaüyari meca'ayexeyatü.

19 'Ime mecanihümetüni memüvapata teüteri 'iyarisie vaniu memüteviya 'iyarisie vaniu memücateviya sepa yu'iyari xeicüa memexeiya müme, yuri 'iyari memücahexeiya.

20 Peru xeme nenaqui'erima, xequeneyuseiriyani yunaitü, yuri que xemüte'erie tita mütipasiesie. Xequeneyunenevieca 'Iyari Mütiyupatasie xeteviyatü.

21 Xequeneyü'üviyani Cacaüyari xenaqui'eriecacu. Xequeneuta'icuevani maye'anicü Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu quepaucua müxenenimayacacü xepitüatü yuheyemecü xemayeyuyurinicü.

22 Xequenivanenimayaca hipame memeu'erietüve,

23 xequenivatavicueisitüani müme xevaranayehapanatü taipa. Hipame meta que xemütevanenimaya xequeneumamaca masi, xe'ixeümatü 'asita va'ixuriqui xüca seviximarieca que memüte'uyuri yuvaiyarisie meteviyatü.

'Aixüa que mutayü Cacaüyari hepaüsita

24 Que mü'ane müyüve müxe'üviyani xemüca'atixürüvenicü, müyüve meta müxe'aye'atüanicü que mü'ane visi mü'ane hüxie xehesie catiuhüivacacu xeyutemamaviecacu,

25 que mü'ane yuxevitü mücacaüyari mütimaive mütaşı'utavicueisitüa, mücü visi quetixeyarieca que mariveni heiserie quehexeyani quetürücaüyeni tucari casütüarievecacu, hicüta, tucari catixüvecacu yuheyemecü. Müpaü cani'aneni.

MASIÜCÜTÜ QUE MÜRATÜA, Vani Que Mütixei

Tita Qesusi Cürisitu masiücüme mürayeitüa

¹ Qesusi Cürisitu 'icü masiücüme canayeitüani. Cacaüyari müpaü catinipitüani müpaü mütivahecüatüacacü müme hesiena mieme memüte'uximaya, müpaü memütemaicacü yareutevitü que mütiyüni vaüriyarica. Masiücüme nayeitüani ne Vanitütü müpaü nemütimaicacü, nehesüa neiyenü'ani yuniuqui tuayame hesiena mieme nemüti'uximayacü.

² Cacaüyari niuquieya que maine, müpaü necatinihecüatani, Qesusi Cürisitu que mütihecüata. Que nemütixei yanecatinihecüatani.

³ 'Aixüa cani'itüariemücü que mü'ane mititerüva, mümeta memi'enie 'icü niuquiyari 'aixüa mecani'itüariecuni xüca yametecahuni que müre'uxa 'icüsie. Tucari caneutihuraniri.

Que mütivaruvaüritüa memüyutixexeürivacai 'atahutarieca quiecarisie

⁴ Ne Vani necanixevaüritüaca 'atahutarieca quiecarisie xemüyutixexeüriva 'Asiya cuieyarisie. 'Aixüa xüca tiuca'iyarini xehesie mieme mücü, xüca xepitüaca yu'iyarisie xemüca'uximatüariecacü. Müpaü pütüyurieneni que mü'ane 'amuyeicacai 'amuyeica 'umamie, mümeta 'atahuta 'iyari mücü 'uvenieya huxie memüti'u,

⁵ Qesusi Cürisitu meta que mü'ane yaticamietü müyuecüatacai, que mü'ane müquite memanucu'uni vamexüacame mühücü, que mü'ane mütiva'aitüa cuiepa te'aitamete. Mücü canihücütüni que mü'ane mütasinaqui'erie, que mü'ane yuxuriyacü müta'utixünaxü tahesie mücarahüivanicü 'axa temüte'uyuricü,

⁶ que mü'ane teüterimama müta'ayeitüa tati'aitüvametütü, mara'acate müta'ayeitüa 'uquiyarieyasie mieme temüte'uximayacacü Cacaüyarisie mieme. Mücü 'aixüa quecuxaxasivani quetürücaüyeni yuheyemecü. 'Icü niuqui canise'ini.

⁷ Camü, haisata pacaneni. Yunaitü yuhüxicü mecanixeyiacuni, mümeta memeitiseixüa mepixeyia. Yunaitü nuivarite cuiepa memütama meniutiheiveriecuni me'ixeyiatü. Müpaü cani'aneni, niuqui canise'ini.

⁸ Ti'aitame mücacaüyari müpaü paine, Ne Mexüacame 'Imatüreme netitevatü necanihücütüni que mü'ane misütüa minüni. Que mü'ane 'amuyeicacai 'amuyeica 'umamie, que mü'ane nai mütürücaüye, ne necanihücütüni.

Que mütixei Yuri Tevi

⁹ Neri Vanitütü necanixe'ivatüni. Xehepaü nepü'itüariene te'uximatüarietacacu tete'aitametetücacu tete'uca'enivacacu Quesusisie teteviyatü. Cuie Patümuxi müracutevasie haramara hixüapa mayemasie neneyeicacaitüni Cacaüyari niuquieyasie nemütiviyacü Quesusi hepaüsita nemütihecüatacä.

¹⁰ Ti'aitame tucarietyasie 'Iyari nesi'uviyacu, nevarita 'uvecacu neni'enieni que mü'ane carima mutaniucacai cuxineta-paü ti'eniürücütü.

¹¹ Müpaü niutayüni, Ne que mü'ane misütüa minüni necanihücütüni, Mexüacame 'Imatüreme nepühücü. Tita pemütixeiya quetinaca'utüa xapasie, queneutanü'axüa memüyutixexeüriva vahesüa 'atahutarieca quiecarisie memetitei, müme 'Epesusie 'Esimirünasie Perücamusie Tiyatirasie Sarütixisie Piratepiyasie Rautiseyasie memetitei.

¹² Hicü ta'aurie nenaveni niucame nexeiyaque, que mü'ane müneretahüavixü netinecühüavetü. Ta'aurie ne'aveca, cüxeme 'utame neniuxeiya 'atahutame huru tepüayaricü muveviya.

¹³ Ti'utame hixüapa 'uvecacu nepixei que mü'ane Yuri Tevipaü mütiyuxexeyacai. 'Etevime panacatücücai, yutavisie panayücühüacai huru hüiyameyaricü.

¹⁴ Mu'uya cüpayä pütuxacai muxa huxariyaripaü 'üvipaü. Hüxiteya tai mütacapaü cani'anecaitüni.

¹⁵ Quetateya tepüa müxavatüpaü pütüyuxexeyacai huxunuta hüsieriecamepaü. Niuquieya vaüca hapaü putatürarücacai.

¹⁶ Yuserieta xuravesixi nivaratücücaitüni 'atahutame. Tetana püvayeneicacai cusira naisata heutixicacaunitü. Tau que mütixavatü türücaüyemecü tatü, müpaü canaye'anecaitüni.

¹⁷ Quepaucua nemixei, hetüana neniucaveni müquipaü. Mücü yuseriecü nehesie canitutimeni müpaü 'utaitü, Pepücamaca. Ne mexüacame 'imatüreme necanihücütüni.

¹⁸ Que mü'ane mayeniere necanihücütüni sepa nemümüquicai. Neuxei, nepayeniere hicü neheyemecü. Nene'üca yaviyari heiserie nemexeyacü müquite vahepaüsita, nereunarümatü nereuyepivatü haque meme'uva.

¹⁹ 'Ayumieme nepaine, quetinaca'utüa tita pemütixeiya, hicüque mütiyüane, 'arique que mütiyüni.

²⁰ 'Ipaü catinimasiücüni niuqui mü'aviesiecai 'atahutame xuravesixi neserieta nevaratücüme pemüvaruxei vahepaüsita, 'atahutame cüxeme 'utame hurucü muveviya pemüvaruxei vahepaüsita. Mücü xuravesixi 'atahutatü, niuqui tuayamete mecanihümetüni müme 'atahutarieca quiecarisie memüyutixexeüriva vahesüa miemete. Cüxeme 'utamete,

müme memüyutixexeüriva 'atahutarieca quiecarisie mecanihümetüni.

2

Que müttivarunü'airi memüyutixexeürivacai 'atahutarieca quiecarisie 'Epesusie memüyutixexeürivacai que müttivarunü'airi

¹ Müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame 'Epesusie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü paine que mü'ane yuserieta müvaratücü xuravesixi 'atahutame, que mü'ane 'atahutame cüxeme 'utame hurucü muveviya vahixüapa muyeica.

² Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene peti'a'uxitüatü petiüca'enivatü. Müpaüta nepütimate, pemücavanevecü 'axa memü'anene. Pepüvaruta'inüataxü müme nü'arisixi memüyuxata peru memücahüme, pepüvaretima memüte'itavacü.

³ Pepütiüca'eniva, vaüca pepütiücanevie nehesüa pemümiemecü, pepüca'uxive.

⁴ Peru tixaütü püreuyevese nemasixeyacacu, pemütiuhayevaxücü peti'acanaqui'erietü matüaripai que pemüti'acanaqui'eriecai.

⁵ 'Ayumieme nepaine, quene'a'erivani que pemü'anecai haitüari, 'arique que pemüracave. Quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü, matüaripaipaü püta quetineyuriene. Me xüca pecatiuhayeva, nepunuani 'ahesüa, 'acüxeme 'utame nepüvatixüna huyeritana.

⁶ Siere tixaütü pepürexeyia 'aixüa ti'aneme, pemi'uxive'eriecü tita memüteyurie müme Nicuraitasixi vahesie memüteviya. Neta nepi'uxive'erie.

⁷ Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, ne nepütimini mürecuanicü mücü cüyesie mieme cümana mayeyurinicü, Cacaüyari haraveritana meve.

'Esimirünasie memüyutixexeürivacai que müttivarunü'airi

⁸ Hicü müpaü quetine'utüiri niuqui tuayame 'Esimirünasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane mexüacame 'imatüreme mühücü, que mü'ane müqui matüa manutanierixüta.

⁹ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene, que pemüti'uximatüariexime, que pemütimave. Masisüari pepeucave. Müpaü nepütimate que memütexesevixima hipatü Huriyusixi teüteriyari memüte'uyuterüva 'axa me'utiyuatü xehepaüsita. Huriyusixi masi mepücahüme, Cauyumarie tuquitana mepümiemetexi püta müme.

10 Pepücamaca sepa pemüticuineni. Camüsü Tücacame casariyanata püxe'anutaxürieni hipame xemüta'isiparienicü. Xepü'uximatüarieca tamamata tucari. Xüca yapeticamieni sepa pemümüni, ne tucari nemanipitüamücü pemümarivanicü, yaxeicüa muma que müranutiquesiyarie rayu'ivaca nausaricü mümarivanicü.

11 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, mücü 'axa püca'itüarieni, hutarieca pücamüni.

Perücamusie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

12 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Perücamusie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane meixeiya cusira naisata meutixicacauni cui müreutiquematüca.

13 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Müpaüta nepütimate, haque pemeca, mana Cauyumarie 'uvenieya peve haque müre'aita. Sepa mücü, que mü'ane nemühücüsie pepütiviya, pepüca'acu'imava, quename nehesie yuri pecati'erie pe'utaitü. Müpaü pepücati'acu'imavacai sepa 'iya tucarisie quepauca xehesüa mumierie 'Anütipa. Mücü nehesüa miemetütü püyuhecüatacai yaticamietü que nemainecai, pumierie haque Cauyumarie manuca.

14 Perusü 'esiva püreuyevese tixaütü nemasixeyacacu. Muva pepüvarexeiya müme Varami 'üquisicayasie memüteviya. Mücü müpaü pütita'üquitüa Varaqui müvacunuitüanicü 'Ixaheri xiüyarimama, memicuacacü tita cacaüyarixi memütemaviyarie, memüvacumaüvanicü hipame memücaü'üitamatücai memücaücünamatücai.

15 Yaxeicüa 'ecü pepüvarexeiya hipame Nicuraitasixi va'üquisicacie memüteviya, que nemüti'uxive'erie.

16 'Ayumieme nepaine, quetineuhayeva que pemütiyuriene. Me xüca pecatiuhayeva, cuitü nepunuani 'ahesüa, vahamatü nepütinemieneni necusira nehacuetü neteta mayeneicacü.

17 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva. Que mü'ane mürayu'iva, ne nepütimini manana payari muti'aviesiecai. Tete mütuxa nepipitüanita, mücü tetesie püra'utüarieni hecuamecü que mütitevaca. Xevitü müpaü pücatimaica, que mü'ane mitanaqui'erieni, mücü xEICÜa müpaü pütimaica.

Tiyatirasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

18 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Tiyatirasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni Ca-caüyari Nu'aya, que mü'ane yühüxie tai mütacapaü maye'ane, que mü'ane yü'ücatesie tepüa müxavatüpaü mü'ane.

19 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene, que pemüti'acanaqui'erie, que yapemüticamie, que pemütivaparevie hipame, que pemütiuca'eniva. Müpaü nepütimateta, 'imatürieca masi vaüca pepütiyuriene hicü, matüaripai 'esiva xEICÜA pepütiyurienecai.

20 Perusü tixaütü püreuyevese nemasixeyiacacu, pemitauniecü mücü 'uca Qesaveri mütiteva yamütiyuriene nicü que mütinaque. Niucame püyuxata Cacaüyarisüa mieme, peru que müti'üquita, pütiva'irüviya nehesüa miemete te'uximayatamete memüvacumaüvanicü müme memüca'yü'ütama memüca'yücünama, memicuacacü tita cacaüyarixi memütemaviyarie.

21 Ne tucari nepipitüa mütihayevanicü que mütiyuriene, peru püca'yuvaüriya mütihayevanicü vacumaüvatü müme memücacünamama.

22 Tamüsü nepüticuinitüani, nepeicahüani 'utayasie, müme memicumauva cava'üyatücacu nepüvareucaxürieni vaüca memü'uximatüarietacü xüca mecatehayevani hepaüna meteyurietü.

23 Nivemama nepüvacuini. Müpaü netiyurieyu yunaitü naisarie memüyutixexeüriva müpaü mepütemaica, ne nemühücücü que mü'ane xe'iyari müta'inüata que xemüteyücühüave. Yuxexuime nepütixe'apinirieni que xemüte'uyuri.

24 Peru hipatü xeme Tiyatirasie xemütama, queyupaümetü 'icü 'üquisicasie xemücateviya, queyupaümetü teva xemücaheutahaxüavave xeteyü'üquitüatü Cauyumarie 'üquisicayacü que memüteniniuqui, müpaü nepütixecühüave xeme, tavari cuanivemecü nepücaxe'icatüani.

25 Mücü xEICÜA, tita xemütehexeiya, mücü xequeneuviya nenuayuque.

26 Que mü'ane mürayu'iva, que mü'ane mücatihayevani nehepaü tiyurienetü tapareyuque, mücü heiserie necanipitüamücü nuivarite mütiva'aitüacacü.

27 Tepüa 'isüyari 'acuetü pütiva'aitüaca, haxu xariyaripau püvatitara, neta heiserie que münetiupitüa ne'uquiyari.

28 Neta nepimini xurave tuxacüta maneica.

29 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

3

Sarütixisie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

1 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Sarütixisie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane Cacaüyari 'iyariteya 'atahutame müvarexeiya, xuravesixi 'atahutame. Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Sepa pe'ayenieretü pemüxasiva, pepümüqui.

² Quenanutahütüa, queneutatürücarिया tita mücatimëve mütiyuhayevaxü mücü mümüximecü. Necacaüyari que matix-eiya, nemasixeyacacu ne, que pemütiyuriene peuyevese cuxi pemüraye'atüanicü.

³ 'Ayumieme nepaine, quetina'erivani que pemütiupitüarie que pemütiu'enaxü. Müpaü yaquetinecamieni, quetineuhayeva que pemütiyuriene hicü. Me xüca peca'anutahütüani, tinavayamepaü nepunuani. 'Asipepücatimaica quepaucuatücacu 'ahesüa nemunuani.

⁴ Siepüre hipame pepüvarexeiya teüteri Sarütixisie memütama yu'ixuriqui memücasevixima. Müme nehamatü meniu'uvacuni me'anacatuxatü, 'aixüa memüte'u'iyaricü vahesie müpaü mütinaquenicü.

⁵ Que mü'ane mürayu'iva, mücü vahepaü pütiquemaritüarieni 'ixuriqui mütuxacü. Que mütiteva nepücaheyeitüani haque macayasarie quename tucari hexeiya. Nepünehecütani que-name ne'imate, müpaü ne'utaitü ne'uquiyari huxie hesüana miemete niuqui tuayamete vahüxie.

⁶ Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari mütivatahüave memüyutixexeüriva.

Piratepiyasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

⁷ Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Piratepiyasie memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, Müpaü canaineni que mü'ane Cacaüyarisie mieme müpasie, que mü'ane yuri maine, que mü'ane Raviri yavieya macue'e. Mücü reuyepieyu xevitü pücareunani, reunayu xevitü pücareuyepieni.

⁸ Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Camüsü, quitenie müreuyepie nepümasi'uxeiyasitüa. Xevitü pücaýüve müreunanicü. 'Esiva xeicüa türücarिया pepexeiya peru neni-uquisie yapepüticamie, pepüca'acu'imava quename pecanesi-mate pe'utaitü.

⁹ Tamüsü müpaü nepütivapitüaca müme Cauyumarie tuquitana memümiemete, müme Huriyusixi teüteriyari memüte'uyuterüva peru memücahüme, memüte'itava xeicüa. Tamüsü müme nepüvarahapani, me'a'ivarieme memütihüxima'unicü 'ahetüa. 'Ana müpaü mepütehetimani, nemümasinaqui'eriecü 'ecü.

¹⁰ Neniuquisie yapemüticatüacü petiüca'enivatü nehapaü, neta nepümasi'üviyani quepaucua tucari maye'ani cuiepa naisarie, quepaucua cuiepa memütama memü'inüasieni.

¹¹ Cuitü nepunuani. Queneuviya tita pemürexeyia, xevitü 'amuma camasi'unavairienicü 'a'inüari.

¹² Que mü'ane mürayu'iva, necacaüyari tuquitana nepi-caqueni 'iquisaraütüme. Yuheyemecü pücaýeyani hasuacu. Hesiena nepüra'utüani necacaüyari que mütiteva, necacaüyari

quiecarieya Querusareme mühecua taheima macaneni neca-
caüyarisüa miemetütü que mütiteva, neta hecuamecü que
nemütiteva.

13 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari
mütivatahüave memüyutixexeüriva.

Rautiseyasie memüyutixexeürivacai que mütivarunü'airi

14 Hicü müpaü quetineu'utüiri niuqui tuayame Rautiseyasie
memüyutixexeüriva vahesüa mümieme, 'Ipaü canaineni que
mü'ane Niuquieya Müse'i mütiteva, que mü'ane yaticamietü
yuri haitü müyuecüata, que mü'ane misutüa tita Cacaüyari
mütiunetüa.

15 Neri müpaü nepütimate que pemütiyuriene. Ni pepücase'i
ha mühaütüpaü, ni pepücacuyuane ha mücuanapaü. Xüca tüma
yemecü pehaütünique, xüca tüma pecuananique nusu.

16 Hicü masi 'esiva xeicüa xücamepaü pepü'ane pecacuanatü
pecahaütütü. 'Ayumieme ne nemananatihayamücü neteta.

17 'Ecü müpaü pecanaineni, Cari ne nepeucave, nepütita'iva,
tixaü nepücareuyehüva pe'utaitü. 'Asipepücatimate que
pemü'ane. 'Axa pepü'itüarie pepünenimayasiva, tuminicü
pepümave, pepacüpe, 'ixuriquicü pepümave.

18 Nepümasita'imaiya, nehesüa queneunanai huru
tuminiyari taipa mütapariyarieve. Mücücü pepeucaveni.
'Ixuriqui mütuxa queneunanaita pemenacatünicü. Mücücü
pücamasiücüni que pemü'tateviya pemavetü. Hüxi cuiniya
'uhayeyari queneunanaita pema'aviriexüanicü 'ahüxita.
Mücücü pepeuniereni.

19 Queyupaümeme nemüvanaqui'erie, müme nepüvatate'a
nepütiva'üquitüa neva'uximatüatü. 'Ayumieme 'aixüa 'ane-
mecü quene'avaüriyani, quetineuhayeva que pemütiyuriene
hicü.

20 Neuxei 'itupari varita neputive neheihusunatü. Tevi xüca
nesi'u'enieni ne'utaniucacacu, xüca reuyepieni, nepeutahani
hesüana, hamatüana nepüticuani, 'iyata nehamatü püticuani.

21 Que mü'ane mürayu'iva, mücü necanipitüamücü ne-
hamatü mayerünicü ne'uvenisie haque nemü'taita, neta
ne'uquiyarimatü que nemütiuya 'uvenieyasie nerane'ivaca.

22 Xaütü netü mu'enaxü, que'i'enieca tita 'Iyari
mütivatahüave memüyutixexeüriva.

4

Muyuavisie nenevieri que memüte'ipitüa Cacaüyari

1 Mericüsü mücü ne'uxeiyaca, tavari neneutaniere, mana
nenixeiya quitenie reuyepiyacame muyuavisie. Que mü'ane
nemu'eni matüaripaitü cuxinetapaü ti'eniüriücüme nehamatü

ticuxatame, mücü müpaü canetiniutahüave, 'Uva quenatiye'a. Nepümasixeyiasitüani que mütiyüni 'arique vaüriyariça.

² Yapaucua 'Iyari pünesi'uvi. Mericüsü ti'aitame 'uvenieya mana puvecai muyuavisie. Xevitü 'uvenisie nacateitüni.

³ Que mü'ane mana macatei que mütiyuxexeyiçai, casüpe teteyaripaü curunarina teteyaripaü tiniyuxexeyiçaitüni. Cuvivi 'uveni 'aurie puniereçai 'esümerarüta teteyaripaü tiyuxexeyiatü.

⁴ 'Uveni 'aurie niti'uçaitüni 'uvenite xei teviyari heimana naucatü. 'Uvenitesie 'uquiravesixi menateçaitüni xei teviyari heimana yunaucatü me'anacatuxatü, yumu'usie huru muyari me'anamanatü.

⁵ Mücü 'uveni manuveçaisie mana nivayemerüçaitüni neyeyuanecaitüni neyetürarüçaitüni. Cüxeme mana canicutataveçaitüni 'uveni hüxie 'atahutatü. Cüxemete Cacaüyari 'iyariteya canihücütüni 'atahutatü.

⁶ 'Uveni hüxie haramarapaü tiyuxexeyiatü pucumaçai xicüripaü 'anetü tete manuyehecüapaü tiyuxexeyiatü.

'Uveni 'aurie naisarie mana meniu'uvaçaitüni memayeniere yunaucatü, mehahüxitüçaitü yuhüxie yuvarita naisarie.

⁷ Mexüaçame mayepaü pütüyuxexeyiçai, hutariça 'utüana mieme puixipaü pütüyuxexeyiçai, hairiça mieme tevipaü paye'anecai, nauriça mieme veriça mütaviximepaü pütüyuxexeyiçai.

⁸ Mücü yunaucatü memayenieniere yuxexuitü 'ataxeime 'anayari mecanexeyiçaitüni, naisarie yuxetüapaitü menahüxitüçaitüni. Tucariçü tucariçü mepüça'uxipivaveçai müpaü me'utiyuatü,

Canipasieça, canipasieça, canipasieça

Ti'aitame müçacaüyari nai mütürüçaüye,

Que mü'ane 'amuyeicaçai,

Que mü'ane 'amuyeiça,

Que mü'ane 'umamie.

⁹ Quepaucua müpaü memutiyuaneni müme memayenieniere, 'Aixüa quecuxaxasivani, ve'emetütü quemarivani, pamüpariyusi quepitüariça que mü'ane 'uvenisie maca, que mü'ane mayeniere yuheyemecü, me'utiyuatü,

¹⁰ 'uquiravesixita xei teviyari heimana yunaucatü mepütihüxima'uni que mü'ane 'uvenisie maca hüxie. Nenevieri menipitüaçai que mü'ane mayeniere yuheyemecü, yumumate meneuçamanani 'uvenieya hüxie müpaü me'utiyuatü,

¹¹ Tati'aitüvame

Tacacaüyari 'acu,

'Aixüa pepütüaçai'yari

'Ahesie mütinaquenicü
 'Aixüa pemücuxaxasivanicü
 Ve'eme pemümarivanicü
 Petürücaüyetü pemümarivanicü.
 'Ecü nai pepütiunetüa.
 Müpaü mümatinaquecü
 'Apütiuve naitü,
 'Ayumieme pütiunetüarie.

5

Xapa mutacuicuiya, Muxa Nunusi

¹ Mericüsü que mü'ane 'uvenisie macatei yuserieta hehuriecame neniuxeiya xapa mutacuicuiya naisata müraca'utüarie 'atahuta seyuyaricü meumanariexüa.

² Hicü nenixeiya niuqui tuayame mütürücaüyecai müpaü mutayü carima, Quepaicü 'aixüa pütiuca'iyari hesiena mütinaquenicü mitaveracü xapa, hexünaxüame seyuyari.

³ Muyuavisie cuipea cuietüa ni xevitü pücaüvecai mitaveracü xapa, mixeiyacü.

⁴ Ne vaüca neputasuacacai xevitü mücataxeiyarievecaicü 'aixüa tiuca'iyaritü hesiena mütinaquenicü mitaveracü xapa, mixeiyacü.

⁵ Müme 'uquirasi xevitü müpaü netiniutahüave, Pepüca'utasuacani. Neuxei, mayepaü marivetü Cura nuivarieyasie miemetütü Raviri quie mutine nana, mücü pürayu'ivaxü, püyüve mitaveracü xapa, hexünaxüame seyuyari 'atahutame.

⁶ Hicü mana neneutanriere. 'Uveni 'aurie yunaucatü memayenriere vahixüapa 'uquiravesixi vahixüapa nenixeiya Muxa Nunusi mana 'üveme. Mumieriepaü pütüyuxexeyacai, 'atahuta 'avayari 'atahuta hüxiyari pexeyacai. Hüxiteya Cacaüyari 'iyariteya canihücütüni 'atahutatü, naisarie cuipea meutanü'ariexüa.

⁷ 'Iya 'aura nayani, que mü'ane 'uvenisie macatei yuserieta mehuriecai xapa nihuritüani.

⁸ Quepaucua xapa muhuritüarie, yunaucatü memayenriere xei teviyari heimana yunaucatü 'uquiravesixi yunaitü meniutihüxima'uni Muxa hüxie. Yuxexuitü harupa meniu'ücaütüni huru xacüyari mepu'ücai 'ücuacü hüpüneme. 'Ücua Cacaüyari teüterimama vanenevieri canihücütüni.

⁹ Hicü cuicari hecuame meniutacuica müpaü me'utiyuatü,
 'Aixüa pepütiuca'iyari
 'Ahesie mütinaquenicü
 Pemenuhurienicü xapa
 Pemexünaxüanicü seyuyari,

'Ecü pemumieriecü.
 'Axuriya mutayeuricü
 Cacaüyarisie mieme
 Pepüvarutinanai teüteri
 Pevaxünaque,
 Yunaima nuivarite
 Vaheşüa miemete hipatü
 Naima niuquicü memutiniuca
 Naisarie cuiepa quiecatari
 Yunaima teüteriyari vaheşüa miemete.

¹⁰ Tacacaüyari teüterimama

Pepüta'ayeitüa
 Tati'aitüvametücacu 'iya.
 Mara'acate pepüta'ayeitüa.
 Cuiepa tepüte'aitani.

¹¹ Hicü neheutaniereca neni'enieni tita yumüireme
 niuqui tuayamete vaniuquipaü müti'eniürüicücai. 'Uveni
 'aurie memayeneniere va'aurie 'uquiravesixi va'aurie
 meniti'ucaitüni müireme miyuniyari meyupaümetü.

¹² Müpaü carima meniutiyuanecaitüni,

Muxa mumierie
 'Aixüa catiniuca'iyarini
 Hesiena mütinaquenicü
 Türücaüyetü heucavetü
 Timaivetü yüvetü
 Mumarivanicü
 Ve'eme mücuxaxasivanicü
 'Aixüa mücuxaxasivanicü
 Vişi müticühüavarüvanicü.

¹³ Hicü naitü mütiunetüarie muyuavisie cuiepa cuietüa
 haramarasie, naitü mana mütitama, nai neniun'eni neni müpaü
 'utaineme,
 Que mü'ane 'uvenisie maca,
 Muxa meta,
 Vişi mequetecühüavarüvani,
 Ve'emete mequecuxaxasivani,
 Vişi mequecuxaxasivani,
 Mequete'aitani yuheyemecü.

¹⁴ Memayeneniere yunaucatü müpaü meniu-
 tiyuanecaitüni, Mücü niuqui canise'ini, me'utiyuatü,
 'uquiravesixi me'utihüxima'ucacu nenevieri me'ipitüacacu
 que mü'ane yuheyemecü mayeniere.

6

Xapa seyuyari

¹ Mericüsü neneutanierie quepaucua Muxa Nunusi
 mixünaxü xeime 'atahuta seyuyarisie mieme. Yunaucatü

memayeneniere xeime neniuenieni müpaü haineme türanaripaü ti'eniüriücüme, Qenaye'a, queneuxeiya, 'utaineme.

² Hicü neneutaniere. Camüsü cavaya meutuxa mana panieresai. Que mü'ane hesiena macatei tupi pacuecai. Muma cananutimaniyarieni. Rayu'ivarümetü neyani, rayu'ivaque meta.

³ Hicü quepaucua mixünaxü seyu hutarieca mieme, mayeniere neniuenieni hutarieca mieme müpaü 'utaineme, Qenaye'a queneuxeiya.

⁴ Hicü xevitü cavaya nivayeyani heuxuretü. Que mü'ane hesiena macatei müpaü catiniupitüarieni müvamuinanicü cuiepa memütama 'aixüa memücateyuxeiyanicü, memüyucuinicü. 'Ixipara 'amütevi pucueitüarie.

⁵ Hicü quepaucua mixünaxü seyu hairieca mieme, mayeniere neniuenieni hairieca mieme müpaü 'utaineme, Qenaye'a queneuxeiya. Hicü neneutaniere. Camüsü cavaya meuyüvi mana panieresai. Que mü'ane hesiena macatei quiru ti'inünüatame nahapacaitüni yumamasie.

⁶ Hicü xeime neniuenieni yunaucatü memayeneniere memati'ucal hixüapa heyeniucame que müti'eniüriücücai. Müpaü niutayüni, Türicu merie cacuniyari müpaü quetinye'atüa xei tucari que müti'iva tevi, sevara meta xei cacuniyari yaxeicüa raye'arücame. 'Asipepüca'iyurieni viya caxie xeicüa.

⁷ Hicü quepaucua mixünaxü seyu naurieca mieme, mayeniere neniuenieni naurieca mieme müpaü 'utaineme, Qenaye'a queneuxeiya.

⁸ Hicü neneutaniere. Camüsü cavaya meucutuxie mana panieresai. Que mü'ane hesiena macatei Tacucuyame catinitevacaitüni. Müquite vahüveme 'utüana niveiyacaitüni. Heiserie mecaniupitüarieni cuiepa memütama vahepaüsita, nauca taparisie mieme, xei tapari vahepaüsita que memüteyupaüme, memüvacuinicü 'ixiparacü hacacü cuiniyacü cuiepa miemete yeutari vacü.

⁹ Hicü quepaucua mixünaxü seyu 'auxüvirieca mieme, mürayutimavatüretüa me'ateme nenivaruxeiya 'iyarite, müme memucul'ivaxü Cacaüyari niuquieyasie memüteviyacaicü, hesiena memiemetetütü memüyuhecüatacaicü, müme va'iyarite.

¹⁰ Carima meniutihavacaitüni müpaü me'utiyuatü, Cusi-yari 'acu pemüpasie yuri pemaine, quepaucuaque petivatahüaveni, quepaucuaque tataruri petivapitüani cuiepa memütama taxuriya memutayeuricü.

¹¹ Hicü yuxexuitü mecaniuhuritüarieni 'ixuriqui mütuxa memenacatünicü. Müpaü mepüte'utahüavarie

memü'uxipiecacü yareutevicacu 'acuxi, te'uximayatamete memüçayunaitütücaicü cuxi va'ivama memüçui'ivaquecai vahepaü.

¹² Hicü neneutaniere quepauca mixünaxü seyu 'ataxevirieca mieme. 'Ana cuie carima niutayanecaitüni. Tau puyürixü 'üçari müyüvipaü. Meseri naitü xuriyapaü 'anetu nayani.

¹³ Xuravesixi muyuavisie memeucatecai meniucaxürieni cuiepa, xapasie que müticaxürüve tacariyari carima 'ucu'eacacü.

¹⁴ Muyuavi hixüapa pusanixü xapa mütacuicuiyanipaü. Naitü yemurite cuiepa haramara hixüapa mayemata xaüsie püta pupasi, haque mütinierecai pumavecai.

¹⁵ Hicü cuiepa te'aitamete vavemete cuyaxi va'uquiyarima memeuca'ucai memütürüçavica, yunaitü vaüriyarica memüte'uximayatametetüca memüyünü'acaita, yunaitü meniuyuti'avietaxüani terüta 'aitüa hürisie.

¹⁶ Müpaü metenitahüave hürite 'aite, Quetananucanama, quetaneuti'avieta catasixeyiacü que mü'ane 'uvenisie maca Muxa Nunusi catasihcanicü.

¹⁷ Tucari mümarive canaye'aniri quepauca memüyeha'ani. Quepai püyüve 'amuveni, meputiyanecai.

7

Queyupaümetü memuseyumarie

¹ Mericüsü 'ana niuqui tuayamete nenivaruxeiya yunaucame. Taserieta ta'utata tahixüapa tasütüa meti'utü menine-nacaitüni 'eca, naisarie müca'uyeicanicü cuiepa haramarasie naima cüyesie.

² Hicü xeime neniuxeiya niuqui tuayame tau manatine-ica 'utimiecame, Cacaüyari mayeniere seyuya 'acuetü. Hicü carima nivarutahivieni niuqui tuayamete yunaucame, müme müpaü memütepitüariecai 'axa memiyurienicü cuie haramara.

³ Müpaü niutayüni, Mexicuxi 'axa xepüca'iyurieni cuie haramara naima cüye, tecavati'inüaritüavavecacu tacacaüyari te'uximayatametemama vacanata.

⁴ Hicü 'inüarite nenetimani, que memüteyupaümecai memuti'inüaritüarie. Xei sienituyari miriyari heimana huta tevyari miriyari heimana nauca miriyari meyupaümetü mecaniu'inüaritüarieni 'Ixaheri xiüyarimama. Xexütü nuivarite mepuxuavecai.

⁵ Cura nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari mecaniu'inüaritüarieni, Xuveni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Cari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

6 'Aseri nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Nepütari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Manasexi nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

7 Simiyuni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Revi nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, 'Isacari nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari,

8 Savuruni nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Cuse nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari, Venicamini nuivarieyasie miemete tamamata heimana huta miriyari mecaniu'inüaritüarieni.

Meyümüiretü memanacatuxacai

9 Mericüsü 'ana neneutaniere. Camüsü teüteri mecaniyümüirecaitüni, tevi pücaýüvecai müvaruti'inüatacü. Yunaima teüteriyari vahesüa mecanimiemetetücaitüni, yunaima nuivarite vahesüa mepümiemetetücai, naisarie cuiepa mepüquiecataritücai, naima niuquicü meputiniucacai. Mana meniti'ucaitüni 'uveni hüxie Muxa hüxie me'anacatuxatü, tacü me'a'ütü yumamasie.

10 Carima müpaü meniutiyanecaitüni, Catiniyu-vicueisitüvemetüni tacacaüyari 'uvenisie maca, Muxa meta.

11 Yunaitü niuqui tuayamete mana meniti'ucaitüni 'uveni 'aurie, 'uquiravesixi va'aurie, yunaucatü memayeneniere va'aurie. Hicü meniutihüxima'uni 'uveni hüxie. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari

12 müpaü me'utiyuatü, Niuqui canise'ini.

Visi queticühüavarüvani

'Aixüa quecuxaxasivani

Timaivetü quemarivani

Pamüpariyusi quepitüarieca

Ve'eme quexasivani

Türücaüyetü yüvetü quexasivani

Tacacaüyari yuheyemecü.

Müpaü xeicüa cani'aneni.

13 Mericüsü xevitü müme 'uquirasi müpaü canetiniu-tahüave, 'Ime memanacatuxa quehate. Haque mepeyecü.

14 Ne müpaü netinicühüaveni, Neuxei, masi 'ecü yapepütimate. 'Iya nerahüave, 'Ime mecanihümetüni memu'axüa vaücava me'uximatüarieca. Meniti'ecua yu'ixuriqui, menitituriya Muxa Nunusi mumieriecü.

15 'Ayumieme Cacaüyari 'uvenieya hüxie meniti'uni.

Tucaricü tücaricü

Hesiena mieme meteni'uximayaca tuquitana.

Que mü'ane 'uvenisie maca

Püvateütani va'üviyatü.

16 'Uxa'atüni varie
 Mepücaheuhacacuicuni,
 Mepücaheuharicuni.
 Tau pücavaxürimütüaca,
 Xüri pücava'uximatüaca.
 17 'Uveni manuve 'aurie
 Mücü Muxa mana 'uветü
 Mücü püva'üviyani
 Muxasi vahüvemepaü yüanetü.
 Püvacuvitüneni
 Naisarie haixa mücuneniere
 Mana meharetü mepayeyuyurini.
 Cacaüyari naime va'ucai
 Cana'itiexüamücü vahüxita.

8

Seyu 'atahutarieca mieme

1 Mericüsü quepaucua mixünaxü seyu 'atahutarieca mieme, muyuavisie cayuvatü putamarixü merie hurayari yacütütü.

2 Hicü niuqui tuayamete Cacaüyari hüxie memüti'lu necanivaruxeiya 'atahutame. Cuxineta meniuta'üitüarieni 'atahutame.

3 Hicü xevitü 'aura nayani niuqui tuayame. Mürayutimavatüre niutaqueni huru pusiari 'ahanatü. Vaüca 'üca visi mu'üa caniutuitüarieni, yunaime Cacaüyari teüterimama vanenevierisie mieme, mimavanicü mürayutimavatüresie hurucü muveviya 'uveni hüxie maniere.

4 Hicü 'üca cuauniyari niuti'enirümecaitüni Cacaüyari teüterimama vanenevierisie mieme, niuqui tuayame 'etucacu Cacaüyari hüxie.

5 Hicü niuqui tuayame 'enuhanaca pusi, 'itahüniyaca tai mürayutimavatüre mieme, neihüani cuiepa. Pecutürarücacai putayuanecai pucumerücacai cuie putayua.

Cuxinetate

6 Hicü niuqui tuayamete 'atahutatü, 'atahuta cuxinetayari mema'ücai meniuyucuha'aritüani memitihüsienicü.

7 Hicü mexüacame nitahüsieni yucuxineta. Te taimatü xuriya nütü neucaxüriyani cuiepa. Cuie 'esivatücacu xei terisi niutataiyarieni cüyexi 'esivatücacu xei terisi meta, 'üxa müsisiüravi naitü niutataiyarieni.

8 Hicü hutarieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Yemuripaü tiyuxexeyatü 'enetü tatü neucahüiyani haramarasie. Haramara 'esivatücacu xei terisi xuriya nayani.

9 Haramarasie memüye'uva 'esivatücacu xei terisi meniucüni. Naviyasixi meniutatümaiarieni 'esivatücacu xei terisi.

10 Hicü hairieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Taheima 'acanecca cuiepa niucaveni xurave 'enetü cüxemepaü tatü. Hatuxame haixa mücunenieresie 'esivatücacu xei terisisie niucaveni.

11 Xurave Masivi catinitevacaitüni. Ha 'esivatücacu xei terisi hasivitü nayani. Yümüretü teüteri meniucui ni ha masiürixücü.

12 Hicü naurieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Tau puveiya 'esivatücacu xei terisi, meseri yaxecüa, xuravesixi yaxecüa. Niucuyüre, tucari mücahecüacacü 'esivatücacu xei terisi, tücarita yaxecüa.

13 Hicü neneutaniere. Niuqui tuayame neniuenieni muyuavi hixüapa 'aviximeme, carima müpaü 'utaineme, Xüa 'ui, xüa 'ui, xüa 'ui que me'itüarieni cuiepa memütama quepauca hipatü cuxineta mütihüsierieni haicatü, quepauca niuqui tuayamete memitihüsieni.

9

1 Hicü 'auxüvirieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Xurave neniuxeiya taheima mieme cuiepa 'ucavecu. Müvatixavasie mieme yaviyari caniucaeitüarieni cümana müreyepienicü meucatevasie.

2 Hicü tineyepieni müvatixavasie. Hicü meucatevasie cuauni nivatineicani teca 'amüpa cuauniaripaü 'anetü. Tau cahecüacacu pucuyürixü, ca'anuyehecüatü patüa cuauni müvatineicacacü müvatixavasie.

3 Hicü cuaunisata mehatinexüaca, cuiepa menivacüne 'usicari. Türücarिया mecaniupitüarieni yaxecüa terücaxi cuiepa miemete que memütetürücavi.

4 Müpaü meteniutahüavarieni, 'asimemüca'iyurienicü cuiepa mieme 'üxa, naime müsisiüravi naime cüye, masi 'axa memüvayurienicü teüteri Cacaüyari seyuya memücahexeiya yucanata.

5 Müpaü meteniupitüarieni, memücavacuinicü, masi memüva'uximatüacacü 'auxüme meseri. Que memüteva'uximatüacai, yaxecüa mecaniyüacaitüni cumu quepauca tevi terüca miqüei.

6 Mücü tucarisie teüteri mepeucuicuni peru mepüyatexieni memücuinicü. Mepüyuvautüveni memücuinicü, peru müiya püyuta'una, vahesie pumaveni.

7 'Usicari que memüteyuxexeyacai, cavayasixi memücuha'arisie cuyacü mecani'anenecaitüni. Yumu'usie huru mumayaripaü 'aneneme menanutimanacaitüni. Yühüxie teüteri que memüte'aye'anene müpaü mepaye'anenecai müme.

8 'Ucari vahepaü mepüte'ucüpacai. Vatame mayesi vatamepaü pü'anenecai.

9 Tepüapaü 'aneneme mepanacatütücatei yutavisie. Yu'anacü meputixuvarücacai, cuyaxi vacaxetatepaü que mütiyuatüca cavayasixi mehehapacacu cuyacü meheutanausaxüaximetü.

10 Vacuaxi terücaxi vacuaxipaü cani'anenecaitüni 'anuyemümüsütü. Yucuaxicü mecanitürücavicaütüni, 'auxüme meseri 'axa memüvayurienicü teüteri.

11 Que mü'ane mütiva'aitüvacai niuqui tuayame canihücütücaütüni mana müre'aitacai meucatevasie. Hepürayusixi vaniuquicü 'Avaruni catinitevacaitüni, Cüriyecusixi vaniuquicü Tiyuca'uname titevatü.

12 Naye'aniri, xüa 'ui matüari que mutayü. 'Arique cuxi canaye'amücü hutacüa xüa 'ui que mutayü.

13 Hicü 'ataxevirieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Haqueva meve mürayutimavatüre nauca 'avayari mexeiya hurucü müveviyatüca Cacaüyari huxie muve, 'ava hixüapa 'utaniucame xeime neniu'enieni.

14 Müpaü tinitahüave 'ataxevirieca mieme niuqui tuayame cuxineta macuecai, Niuqui tuayamete quenivarutixüna yunaucame, müme hatuxame 'amüpasie 'Eupürate mütitevasie memanutaxüriya.

15 Hicü meniutixünarieni yunaucatü niuqui tuayamete memücuha'arisiecai mücü hurayari mücü tucari mücü meseri mücü viyari mecuevietü, memüvacuinicü teüteri 'esivatücacu xei terisi.

16 Vacuyaxima cavayasixi vahesie mematecai huta sienituyari miriyari miriyari mecaniyupaümecaitüni. 'Inüari neneti-mani.

17 Hicü heinüsitapaü nepütiunierixü, 'ipaü me'aneneme nenivaruxeiya cavayasixi, müme vahesie mematecai meta. Yutavisie menenacatütücateitüni tepüa mayetaimaüyetücatei mayecuauniyatücatei mayetataxavi 'asupürepaü. Cavayasixi vamu'u mayesi vamu'upaü cani'anenecaitüni. Vateta ni-vayeneicacaitüni tai cuauni 'asupüre.

18 Haica cuiniyayaricü meniucuini teüteri 'esivatücacu xei terisi, taicü cuaunicü 'asupürecü vateta müvayeneicacacü.

19 Cavayasixi yütürücarिया mecanexeyacaitüni yuteta yucaxisie. Vacuaxi cuterixi vahepaü cani'anenecaitüni 'anütü'utücaütü. Mücücü 'axa mepüvayuriecäi.

20 Hipatü teüteri mepüca'ucui'ivaxü mevacuicacu. Müme mepücatehayevacai mete'ayexeyatü tita yumamacü memütevevie. Mepücatehayevacai nenevieri mevapitüatü cacayarixi 'axa memü'anene, huru pürata vürunise tete cüye

cacaüyarixiyari sepa memücaheuneniere memücaheu'enana memücaheucünivave.

²¹ Mepücatehayevacai que memüteyumemivacai que memüteyuquevayacai que memütevacumaüvacai müme memücava'ütamatücai memücavacünamatücai, que memütenavayacai.

10

Niuqui tuayame xapa mahuriecai

¹ Hicü xeime niuqui tuayame neniuxeiya türücaüyeme taheima 'acamicame, haivitüri 'anacatücüme, cuvivi 'anamacame yumu'usie. Taupaü nayexavatücaitüni yühüxie, 'ücateya tai 'iquisaraüyaripaü pütüyuxexeyacai.

² Yumamasie xapa nahuriecaitüni 'esiyeume verime. Yuserieta niutaqueni haramarasie, yu'utata cuiepa.

³ Hicü carima niutaniuni maye que mütiuhiva. 'Utaniucu, 'atahuta türanariyari niuyuanı.

⁴ Quepaucua muyua 'atahuta türanariyari ne nepütiti'utüaniquecai. Xeime neniuenieni taheima müpaü haineme, Seyücü queneunama tita pemütü'eni müretüranaxü 'atahuta türanariyari, yapepücaraca'utüani.

⁵ Hicü mücü niuqui tuayame nemuxei haramarasie cuiepa 'uveme, yuserieta neutimeni muyuavisiepaütü.

⁶ Niuyuhürütüani 'ieniecacu que mü'ane yuheyemecü mayeniere, que mü'ane mitivevi muyuavi tita muyuavisie mütixuave cuie tita cuiepa mütixuave haramara tita haramarasie mütixuave naime mütiutivevi. Müpaü niutayüni, 'Ari hicürixüa neutipareri,

⁷ masi quepaucua 'atahutarieca mieme niuqui tuayame mütaniuni, quepaucua mitahüsieni yucuxineta, 'ana tita Cacaüyari mütiuti'avietaxü canaye'amücü canıunüre, que mütıvacuxaxatüvacai texaxatamete hesiena mieme memüte'uximayacai.

⁸ Hicü que mü'ane nemu'eni taheima 'utaniucame, mücü tavari pünesi'utahüavixü müpaü 'utaitü, 'Uma quenemie, quenahuri 'iya xapa 'esimüyeva muveri niuqui tuayame mehurie haramarasie cuiepa 'uветü.

⁹ Hicü neneyani niuqui tuayamesüa müpaü neticühüavetü munesihurütüanicü xapa 'esimüyeva. 'Iya müpaü netinicühüaveni, Quenanuhurisü queneutacua'i. 'Ayuriepa pasiüre, peru 'ateta xietepaü pacacare.

¹⁰ Hicü xapa 'esimüyeva ne'anuhurieca niuqui tuayame mehuriecai, nenitacuani. Neteta xietepaü pacacarixü. Quepaucua nemitacuai, neyuriepa hasivitü nayani.

¹¹ 'Iya müpaü pünetiutahüavixü, Neuyeveca 'ecü tavari Cacaüyarisie mieme pemüticuxatanicü yumüireme nuivarite vahepaüsita naisarie cuiepa miemete vahepaüsita müireme niuquicü memütiniuca vahepaüsita yumüireme te'aitamete vahepaüsita.

11

Tehcüatamete yuhutatü

¹ Mericüsü haca necaniucueitüarieni ti'inünüatamepaü 'aneme. Müpaü netiniutahüavarieni, Quenanucuquexi, Cacaüyari tuquieya queneuti'inüata mürayutimavatüre meta, mümeta memüyunenevietüve tuquipa quenivaruti'inüata.

² Tuqui tacua queneuhayeva xeicüa. Pepüca'iti'inüata, mana memupitüariécü nuivarite hipatü. Müme meniquesticuni Cacaüyari quiecariena huta teviyari heimana huta meseri.

³ Neri yuhutame necanivarexeiyani tehcüatamete. Müme nepüvatiyasani que memüte'unenierixü müpaü memütecuxatanicü xei miriyari heimana huta sienituyari heimana haica teviyari tucari, maixa me'anacatütücaitü hiverica hepaüsita.

⁴ Huriva cüeyari hutatü, cüxeme hutatü cuie cusiyari hüxie müti'u, 'ime mecanihümetüni.

⁵ Xüca xevitü 'axa vayuriemücüni, tai püvayeneica vateta, püvatixüsütüani müme memüvaraye'unie. Müpaü catinimieriemücü que mü'ane 'axa müvayuriemücü.

⁶ Müme heiserie mecanexeiyani memeitinanicü muyuavi mücacaviyecü mexi metecuxata. Heiserie mecanexeiyanita ha hepaüsita, xuriya memayeitüanicü, memüvativanicü cuiepa memütama naime cuiniyacü sepa quepaümexa mütivanaque.

⁷ Quepaucua meminüni müpaü metehcüatatü, yeutanaca meucatevasie matine vara'ivamütü püyumieneni. Vara'ivame nivacuimücü.

⁸ Vacaxarite quiecarari hixüapa pütiheni quiecarari 'amacuyevasie. 'Iyari que mütimate 'inüaricü, Suruma catinacutevaca, 'Equipitu meta racuteva mücü quiecarari. Mana Tati'aitüvame curuxisie caniumierieni.

⁹ Hipatü naisarie cuiepa miemete, nuivarite vahesüa miemete müireme niuquitecü memütiniuca vahesüa miemete yumüireme teüteriyari vahesüa miemete yunaitü menixeyacuni vacaxari haica tucari heimana merie tuca. Mepücavataunieni memücateuquiyanicü vacaxari teuquiyapa.

¹⁰ Cuiepa memütama mepüyutemamavieca mevaxeyatü, temavierica mecanexeyacacuni, 'imiquieri mepüyutanü'airiexüani, texaxatamete yuhutatü memüva'uximatüacaicü cuiepa memütama.

¹¹ Hicü haica tucari heimana merie tuca 'anucayacu 'iyari nieritüvame nivaruviya Cacaüyari heiyenü'acu. Yü'ücatecü menanucu'uni, müme memüvaruxei cuini mieme meniutimamani.

¹² Hicü xeime meniu'enieni taheima 'utaniucame müpaü mütivarutahüavixü, 'Uva xequenanicüni. Muyuavisie menanuticüne haivitürisata, müme memüvaraye'uniecai mevaxeyacacu.

¹³ 'Anari cuie carima niutayuani. Quiecari tapa xEICÜa nacaxürieni tamamata taparisie mieme xei tapari. 'Atahuta miriyari meyupaümetü teüteri meniucui'iva cuie 'utayuacu. Hipatü meneumamacaitüni, 'aixüa metenicuxatacaitüni Cacaüyari taheima macave hepaüsita.

¹⁴ Naye'ani xüa 'ui hutarieca que mutayü. Cuitüva canaye'amücü hairieca xüa 'ui que mutayü.

Cuxineta 'atahutarieca mieme

¹⁵ Hicü 'atahutarieca mieme niuqui tuayame nitahüsieni yucuxineta. Hicü carima menetiniucacaitüni muyuavisie müpaü me'utiyuatü, Hicüsüari Tati'aitüvamematü hesüana mieme Cürisitumatü, müme cuiepa mete'aitatü mecanacüne. Catini'aitacamücü yuheyemecü.

¹⁶ Hicü 'uquiravesixi xei teviyari heimana yunaucatü Cacaüyari hüxie mematecai 'uvenitesie, müme meniutihüxima'uni. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari

¹⁷ müpaü me'utiyuatü,
Pamüpariyusi tepümasipitüa
'Ecü Ti'aitame Cacaüyari
Naimecü pemütürücaüye 'acu,
Que mü'ane 'amuyeicacai
Que mü'ane 'amuyeica,
Que mü'ane 'umamie
'Ecü pecanihücütüni,
Penisütüani
'Acümana peyüanetü
Cuini mieme que pemütitürücaüye.
Penisütüani
Peti'aitatü.

¹⁸ Nuivarite meniha'acaitüni,
Peru 'ahaxüa canaye'ani,
Tucari raye'a
Pemüvatahüavecü müquite,
Va'ivarica pemüvaminicü
'Ahesüa miemete te'uximayatamete,
Texaxatamete,
Cacaüyari teüterimama,
Müme memümateheuyehüviri

Que mü'ane pemühücü,
 Türi 'uquiravesixi yunaitü.
 Naye'ani meta
 'Ecü pemüvaseviximanicü
 Müme cuie memüseviximacai.

¹⁹ Mericüsü Cacaüyari tuquieya caneuyepiere muyuavisie.
 Cacuni türatuya mü'inüariyari canimasiücücaitüni tuquita
 yecaitü. Nivayemerücaitüni neyeyuanecaitüni
 neyetüarücaitüni cuie niutayuani te 'enenetü niucaxürieni.

12

'Uca cumatü

¹ Mericüsü 'inüari masiücütü nayani muyuavisie marivetü.
 'Uca mana nanierecaitüni tau 'anacatütü meserisie 'avetü,
 yumu'usie muma 'anamatü tamamata heimana huta xu-
 ravesixi mumayari

² nunusi 'ayetütü. Niutahivacaitüni 'icucuecacu cui
 tinivenique.

³ Xevitüta masiücütü nayani muyuavisie 'inüaritütü, cu
 'epatü heuxuretü 'atahuta mu'uyari hexeyatü, tamamata
 'avayari hexeyatü, yumu'utesie 'atahuta mumayari 'ana-
 manatü.

⁴ Yucuaxicü nivanacahapani xuravesixi muyuavisie 'es-
 ivatücacu xei teresi, nivareucaxürieni cuiepa. Cu 'amüpa 'uca
 mütiniverümecai hüxie niuhuni 'icuaimitü nu'aya quepaucua
 mütiniveniquecai.

⁵ Hicü 'uquitüme niutiniveni, que mü'ane yunaime
 nuivarite tiva'aitüvame mayani, que mü'ane tepüa 'isüyari
 müticueni. Nu'aya panutivitüque Cacaüyarisüa 'uvenieya
 macavesiepaütü.

⁶ Hicü 'uca niuyuta'una macumavesiepai, haque Cacaüyari
 meicuha'aritüiri mana me'üviyarienicü xei miriyari heimana
 huta sienituyari heimana haica teviyari tucari.

⁷ Ana cuya niutaveni muyuavisie. Miyeri, niuqui tuayame-
 temama yunaitü menisütüani cumatü meyucuitüvetü. Cu
 niyumienecaitüni, niuqui tuayametemama hepaüna,

⁸ peru mepüyutatexi, huyeri pumavecai memütenaquenicü
 muyuavisie.

⁹ Hicü mücü cu 'amüpa, mücü cu matüaripai mümieme
 Cauyumarie mütiteva Satanaxi mütiteva, que mü'ane
 mütiva'irüviya yunaime cuiepa memütama, mücü
 cananuyehüiyani mana. Cuiepapai neucahüiyani, niuqui
 tuayametemama 'utümana meneucaxüriyani mana.

¹⁰ Hicü xeime neniuenieni müpaü mutayü carima,
 Hicürixüa canaye'ani, canimasiücünü tacacaüyari que
 mütiyuvicueisitüva que mütitürücaüye que müti'aita.

Canimasiücünü Cürisitu heiserie que mürexeiya hesüana miemetütü. Que mü'ane müvaxaneta ta'ivamarixi, mücü cananuyehüiyani, que mü'ane tacacaüyari huxie müvaxanetai tucaricü tücaricü.

¹¹ Mümeri mene'iva Muxa xuriyayacü, memütecuxatacaicü meyuhecüatatü, yutucari memücauyucueririecaicü sepa memucü'ivaxü.

¹² 'Ayumieme quene'atemavieca muyuavi 'acu, xeme muyuavisie xemetitei xequeneyutemavieca. Xüa 'ui cuiepa xemütama haramarasie xemütama. Cauyumarie neucahüiyani xehesüa cui ha'atü müpaü timaitü, yapaümexa xeicüa püyüveni.

¹³ Mericüsü quepaucua cu müpaü müretima cuiepapai macahüiya, niveiyacaitüni mücü 'uca 'uqui mutinivexü.

¹⁴ Hicü 'uca caniupitüarieni ma'anatücanicü verica 'amünenapaü, macumavesiepai manuvienicü yuhyeripa, haque müca'ixeyacü cu, haque müremiquieca xei viyari, 'ariqueta huta viyari, 'ariqueta merie viyari.

¹⁵ Hicü cu hatuxamepaü pame ha nanatihayani 'uca 'utüma 'enuhausitüanique.

¹⁶ Peru cuie nipareviecaitüni 'uca. Nivatixavare, muva neucayeurieni hatuxame cu menatihayaxü yuteta.

¹⁷ Hicü cu niuyeha'ani 'uca hepaüsita. Neyani müyumienenicü, hipame hesiena memüyenunuiva varaye'unietü, müme yamemütecahu Cacaüyari que müti'aita, memüyuhecüata Qesusisüa memiemetetütü, müme varaye'unietü.

13

Yeutari yuhutatü

¹ Mericüsü mana ne'utaqueca xiücaripa haramara tesita, yeutanaca neniuxeiya haramarasie 'anatiyeiximeme. Tamamata 'avayari nexeyacaitüni, 'atahuta mu'uyari meta, 'avateyasie tamamata mumayari nanamanacaitüni. Mu'uteyasie püra'utücatei que mütiyuseviximacai 'axa titevatü.

² Mücü yeutanaca nemuxei tüvepaü catiniyuxexeyacaitüni, husepaü re'ücatü, mayepaü retenitü. Hicü cu 'amüpa nipitüani yütürücariya, heiserie nipitüanita müti'aitanicü 'uvenisie 'acaitü haque cu müre'aitacai, heiserie vaüca nipitüanita.

³ Mu'uya xevitü mumieriepaü pütüyuxexeyacai, peru que mütiucuinxü nanayehüiyani sepa mümüximecai. Yunaitü cuiepa memütama meni'iyarixiecaitüni me'ixeyatü yeutanaca, hesiena mepüteviyacucai.

⁴ Nenevieri menipitüani cu, mücü heiserie mipitüacü yeutanaca. Yeutanacata nenevieri menipitüani müpaü

me'utiyuatü, Quepaicü mücü yeutanacapaü pü'ane, quepaicü püyüve hamatüana müyumieneni.

⁵ Hicü niuqui niupitüarieni vaüca müticuxatanicü, misevix-
 imanicü Cacaüyari 'axa 'utaitü hepaüsitana. Heiserie ca-
 niupitüarienita huta tevyari heimana huta meseri müpaü
 mütiyurienicü.

⁶ Hicü nisütüani 'axa 'utaitü Cacaüyari hepaüsita, 'isevixi-
 matü que mü'ane mühücü, 'iseviximatü tuquieyata, mümeta
 muyuavisie memütitei vaseviximatü nisütüani.

⁷ Hicü müpaü tiniupitüarieni müyumienenicü Cacaüyari
 teüterimama müvaraye'uniecacü, müvara'ivanicü. Heiserie
 pupitüarie yunaime nuivarite vahepaüsita, naime cuiepa
 quiecatari vahepaüsita, naime niuquicü memutiniuca
 vahepaüsita, yunaime teüterixi vahepaüsita.

⁸ Yunaitü cuiepa memütama nenevieri menipitüacaitüni,
 müme xeicüa cuie munetüariepai memacayasarie Muxa mu-
 mierie xapayasie quename tucari mehexeiya manuyünesie,
 müme xeicüa nenevieri mepüca'ipitüacai.

⁹ Xaütü netü mu'enaxü.

¹⁰ Que mü'ane teüteri teva müvarahapa

Vaviyatü,

Mücü nanuhaniemücü tevapai.

Que mü'ane 'ixiparacü mütiyumemiva,

Mücüta 'ixiparacü

Canimieriemücü vaüriyarica.

Müpaü metemaitü Cacaüyari teüterimama mepüte'uca'enivani
 yuri mete'erietü.

¹¹ Mericüsü 'ana xeime necaniuxeiya yeutanaca cuieta
 matine. Cana'avatücateitüni muxapaü. Cupaü tiniuxaxata-
 caitüni.

¹² Yeutanaca matüari müyüanecai heiserie que
 mürexeiyacai, 'icü naimecü yaxeicüa catiniyurieneni hüxiena
 'uetü. Nicuyuitüani cuie, müme cuiepa memütamata
 nivarucuyuitüani nenevieri memipitüanicü mücü yeutanaca
 matüari müyüanecai, que mü'ane manayehüiya müximetü
 quepaucua mütiucuinxü.

¹³ 'Inüari püvevie mamarivaveme, tai 'aitüatü taheima
 macanenicü cuiepa teüteri me'ixeyacacu.

¹⁴ Cuiepa memütama tiniva'irüviyani müireme 'inüari
 pitüarietü, yamütiyurienicü yeutanaca hüxie 'uetü.
 Müpaü tinivaruta'aitüani cuiepa memütama 'üquisica
 memütavevienicü yeutanacapaü tiyuxexeyame, que mü'ane
 manutanierixü sepa 'ixiparacü mütiucuinxü, mücüpaü
 'aneme.

15 Hicü müpaü catiniupitüarieni 'iyari mipitüanicü yeutanaca 'üquisicayari, mücü müticuxatanicü yeutanacapaü tiyux-exeyatü, müpaü müti'aitanicü memücüi'ivacü queyupaümetü nenevieri memüca'ipitüa yeutanaca 'üquisicayari.

16 Hicü müpaü tinivaruta'aitüani türü 'uquiravesixi yunaima, memeuca'u memümamave, müme memüyünü'a müme vaüriyarica memüte'uximaya yunaima, yumamasie yuserieta memü'inüaritüarienicü yucanata.

17 Tevi pücaüve tixaütü mütinanenicü mütituanicü me xüca ca'inüaritüarieveni, ra'utü que mütiteva yeutanaca, que müti'inüasie terüvaricaya 'inüariyari nusu.

18 'Icücü yapüretimani, que mü'ane 'aixüa müremu'u que'iti'inüata yeutanaca 'inüasicaya. Tevi müpaü catini'inüasieca que mütiteva. 'Inüasicaya 'ataxeime sienituyari heimana haica teviyari heimana 'ataxevi canipaümeni.

14

Mümüiremete vanüavari

1 Mericüsü 'ana neneutaniere. Camüsü mücü Muxa Nunusi mana navecaitüni yemurisie Siyuni mütitevasie. Hamatüana mana meniti'ucaitüni xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari meyupaümetü, yucanata mete'a'utücaitü mücü que mütiteva, 'uquiyarieyata que mütiteva.

2 Yuariya neniuenieni muyuavisie haineme, ha 'amüpapaü ti'eniürücüme, türanari mütürücaüyepaü ti'eniürücüme. Yuariya nemu'eni, canarivivamete vacuicari canihücütücaitüni.

3 Cuicari mühecua menicuicacaitüni mana meti'utü 'uveni hüxie, yunaucatü memayeneniere vahüxie, 'uquiravesixi vahüxie. Xevitü pücaüvecai meitimanicü mücü cuicari, müme xei sienituyari miriyari heimana huta teviyari miriyari heimana nauca miriyari memüyupaümecai xeiçüa mepimaicai, queyupaümetü memutixünarie me'utinanaiyaca cuipea memütama vasata.

4 Müme mecanihümetüni memücaüyusevixima 'ucaravesixi mevaveiyatü, mepücaüxuriquitüca. Müme mecanihümetüni memeveiya mücü Muxa que mütimie. Teüteri vasata meputinanaiya memütixünarienicü, Cacaüyari nivesicaya Muxa nivesicaya memacüneçü.

5 Vateta 'itarica pumave, vahesie pücarahüiva.

Niuqui tuayamete haica niuquiyari memü'atüa

6 Hicü xeime neniuxeiya niuqui tuayame muyuavi hixüapa haviecame. Niuqui 'aixüa manuyüne yuheyemecü mücuxaxasiva nexeyacaitüni yamütivataxatüanicü cuipea

memütama, yunaima teüterixi yunaima nuivarite naima niuquicü memutiniuca naima cuiepa quiecatari.

⁷ Müpaü nainecaitüni carima, Xequeteneuyehüvirieca Cacaüyari, ve'eme xequene'erieca. Tucari canaye'ani müvatahüavecü 'isücametütü. Nenevieri xequenepitüaca que mü'ane mitivevi muyuavi cuie haramara haixate.

⁸ Hutariecata niuqui tuayame 'utümana niemiecaitüni müpaü 'utaitü, Quiecarü mümarive niuca'unarieniri Vaviruniya quiecariyari. Yaxeicüa 'ucapaü yuvinu que mütiva'itüa memü'axenicü memicumauvanicü, mana quiecatari meniva'itüacaitüni yunaima nuivarite memühecarienicü. Hicürixüa vaquiecarü niuca'unarieni.

⁹ Hairiecata niuqui tuayame va'utüma niemiecaitüni ya'utaitü carima, Que mü'ane nenevieri mipitüa yeutanaca, que mü'ane nenevieri mipitüa 'üquisica hepaüna mütiyuxexeyia, que mü'ane mitanaqu'erie seyuya yucanata yumamasie,

¹⁰ mücü nenu'iemücü Cacaüyari vinuya mucatuariva tecüxitana canütüarievētü, yapüretimani que mütih'a Cacaüyari quepaucua mücü mihecani. Cani'uximatüariemücü taicü 'asupürecü Cacaüyari niuqui tuayametemama vahüxie Muxa hüxie.

¹¹ Yamete'uximatüariecacu cuauniyari yuheyemecü petineicani. 'Uxipiya mepücahexeyani tucaricü tucaricü queyupaümetü nenevieri memipitüa yeutanaca, müme nenevieri memipitüa 'üquisica hepaüna mütiyuxexeyia, memitanaqu'erie seyuya que mütiteva ra'ucacu vahesie.

¹² Müpaü metemaitü mepüte'uca'enivani Cacaüyari teüterimama, müme yamemütecahu Cacaüyari que müti'aita yuri memüte'erie Qesusisie.

¹³ Hicü xeime nenu'enieni müpaü hetaineme taheima, Müpaü quetineu'utüa, 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme Ti'aitamesie meteviyatü memücuini hicü 'uxa'atüni varie. Hü, naineni 'Yari, meni'uxipiecacuni que memüte'u'uximayacai. Tita memüte'uyuri pümasiücünü sepa haque meme'uva.

Cuiepa que mütiucaxirie

¹⁴ Hicü neneutaniere. Camüsü haivitüri mütuxa 'acananierecaitüni. Haivitüri heima nacateitüni que mü'ane Yuri Tevipaü mütiyuxexeyacai, yumu'usie huru mumayari 'anamatü, yumamasie huxa mataxicaunicai 'acuetü.

¹⁵ Hicü xevitü niuqui tuayame tuquita 'ayeneca nitahivieni que mü'ane haivitüri heima macatei, müpaü 'utaitü carima, 'Ahuxacü queneucaxica. Tucari naye'ani xirica, türicu müsese'icü cuiepa.

16 Hicü haivitüri heima 'acaitü yuhxacü cuiepa necuxini. Cuiepa nacuxirieni naitü.

17 Hicü xevitü niuqui tuayame nivayeneni tuquita muyuavisie. Mücüta huxa mataxicaunicai nacuecaitüni.

18 Xevitiüxa mürayutimavatüresie neyeyani niuqui tuayame heiserie mexeyacai tai hepaüsita. Carima nitahivieni que mü'ane huxa mataxicaunicai macuecai ya'utaitü, 'Ahuxa mataxicaunicü queneucuxeüri caxie tacariyari cuiepa. 'Ari caxie caniuticuacuaxeniri.

19 Hicü mücü niuqui tuayame yuhxacü nicuxeürieni caxie cuiepa. Caxie pünameta 'amüyevata neicaxürieni, 'inüari mayanicü Cacaüyari que mütiha'a.

20 Hicü caxie pünameta mieme niutiquesinarieni quiecaritese. Xuriya nivayeneicacaitüni caxie pünameta, cavayasixi vapirenupaü suitü, haica sienituyari heimana xei teviyari quirumeturuyari 'acuyeucacu.

15

'Atahuta cuiniyayari 'atahutatü memi'atüa niuqui tuayamete

1 Mericüsü xeime 'inüari neniuxeiya muyuavisie mariveme tiyühüxiyatüvame. Niuqui tuayamete nenivaruxeiya 'atahutame 'atahuta cuiniyayari memexeyacai 'imatürieca miemete.

2 Hicü haramarapaü 'aneme nepuxeixicüripaü tiyuxexeiyame tai nücame. Mümeta nepüvaruxeime'ivaxü yeutanaca, meme'ivaxü üquisica hepaüna mütiyuxexeyacai, meme'ivaxü seyuya 'inüasicaya cümana mü'inüasie que mü'ane mühücü. Xicüri haramarayari tesita meniti'ucaitüni harupa me'uütü Cacaüyari menüavatü.

3 Muisexi Cacaüyarisie mieme ti'uximayatü que mütinüavacai, Muxa que mütinüava, müpaü meteniucuicacaitüni müpaü me'utiyuatü,

Que pemütiyuriene

Pepümarive

Pepüti'ahüxisiyatüvame

Ti'aitame Cacaüyari

Nai pemüti'aita.

Heiseriemecü yapeticamietü

Yuri pehaitü 'apepuyeica,

Nuivarite tiva'aitüvame.

⁴Yunaitü mepümateheuyehüvirieca Ti'aitame,

Visi mepümatexatani

Que mü'ane pemühücü.

'Ecü 'axaütame pepüpasie,

Yunaitü nuivarite meni'axüacuni,

Meniyuneneviecacuni

'Ahüxie meti'utü

Mümasiücücü

Tita pemütiyuriene

Heiseriemecü yapeticamietü.

⁵ Mericüsü 'ana neneutaniere. Haque masi yemecü mepasie tuqita muyuavisie, haque Cacaüyari mehecüasie, mana tineuyepiyani.

⁶ Tuqita menayenexüani niuqui tuayamete 'atahutatü memi'atüa 'atahuta cuiniyayari. Rinu 'ixuriquiyari mü'itiyacai müxavatücai mepanacatütücatei, yutavisie huru hüiyameyaricü mepühüatücatei.

⁷ Hicü yunaucatü memayeneniere, xevitü mücü nivaruhanitüani niuqui tuayamete huru xacüyari 'atahutame haxüa hüpüneme, Cacaüyari yuheyemecü mayeyuri que mütiha'a 'inüariyari.

⁸ Hicü tuqita cüsi niutahüne, Cacaüyari que mütimarive que mütitürücaüye 'inüariyari puyü cüsiyari. Xevitü pücaüvecai tuqita meutahanicü mexi catiparivecai 'atahuta cuiniyayari, 'atahutatü niuqui tuayamete memi'atüa.

16

Haxüa que memüte'upitüarie xacürüte müpaü tihüpüneme

¹ Mericüsü xeime neniuenieni carima 'utaniucame tuqita müpaü tivacühüaveme niuqui tuayamete 'atahutame, Mana xequenehu, cuiepa xequeneucatuaxüa 'atahuta xacüyari Cacaüyari haxüaya mühüpüne.

² Hicü mexüacame neyani. Neicatuani yuxacü cuiepa. Hicü teüteri memüte'a'utücatei yeutanaca seyuyacü nenevieri memipitüacai 'üquisica yeutanacapaü mütiyuxexeyacai, müme cuini mieme 'axa 'anemecü meniuti'esata.

³ Hicü 'utümana mieme neicatuani yuxacü haramarasie. Xuriya nayani müqui xuriyayapaü 'anetü. Yunaitü memayenenierecai meniucuni haramarasie memu'uvacai.

⁴ Hicü hairieca mieme neicatuani yuxacü hatuxametesie haixatesie. Mücüta xuriya nayani.

⁵ Hicü mücü niuqui tuayame hacü mühürütüariecai neniuenieni müpaü 'utaineme, 'Ecü 'apemuyeicacai 'apemuyeica pemüpasie, heiseriemecü pepütüyurie müya pemütivamari'itüacü.

⁶ 'Ateüterima vaxuriya niucamete vaxuriya memutiyeurixücü, 'ecüta xuriya pepüvaru'itüa. Müpaü pütünaquixü vahešie.

⁷ Xeimeta neniuenieni mürayutimavatüresie müpaü 'utaineme, Hü, Ti'aitame Cacaüyari nai pemüti'aita, yuri pehaitü heiseriemecü yapeticamietü pepüti'amari'itüva.

⁸ Hicü naurieca mieme neicatuani yuxacü tausie. Tau müpaü catiniupitüarieni müvativarücanicü teüteri taicü.

⁹ Teüteri menitivariquecaitüni cuini mieme, peru meniseviximacaitüni que mü'ane Cacaüyari mühücü, 'axa me'utiyuatü hepaüsitana heiserie mexeyacaicü müpaü mütivacuiniyatüanicü. Mepücatehayevacai que memüteyuriecai, mepücayuvaüriyacai ve'eme memü'eriecacü.

¹⁰ Hicü 'auxüvirieca mieme neicatuani yuxacü yeutanaca 'uvenieyasie haque müre'aita. Naisarie müra'aitacai nacuyüre. Teüterimama yuneni menicuquevecaitüni müvarucucinecaicü 'ana.

¹¹ Cacaüyari muyuavisie macave mecaniseviximacaitüni 'axa me'utiyuatü hepaüsitana, mücü müvarucuitücateicü memeu'esatücateicü. Peru mepücatehayevacai que memüteyuriecai.

¹² Hicü 'ataxevirieca mieme neicatuani yuxacü hatuxame 'amüpasie 'Eupürate müteveasie. Ha mana niucavani macuha'arisienicü te'aitamete vahuye tau manatineicasie miemete.

¹³ Hicü necanivaruxeiya cacaüyarixi yuhaicame memüca'itiyatücatei, temusi vahepaü me'aneneme, cu teta yeutanaca teta tixaxatame müti'itavacai teta me'ayenexüacu.

¹⁴ Müme cacaüyarixi 'axa memü'anene va'iyarite mecanihümetüni. Marivemecü metenyuriecaitüni, meneutayeixüani yunaima cuiepa memütama teva'aitüvamete vahesüa, memüvacuxeürrienicü cuyacü, mücü tucari mümarive 'aye'ayu que maine Cacaüyari nai ti'aitame.

¹⁵ Mücü müpaü paine, Neuxei, tinavayame mü'axepaü nepunuani. 'Aixüa pü'itüarieni que mü'ane müyühütüa, que mü'ane müha'arisie yu'ixuriqui mücavaune capa mavetü 'uye-icanicü 'uxa'a varie me'ixeyacacu que mütiyuteviya.

¹⁶ Mericüsü teüteri menivarucuxeürrieni haque 'Arümaquetuni mütiuyeteva Hepürayusixi teüteriyari vaniuquicü.

¹⁷ Hicü 'atahutarieca mieme neicatuani yuxacü 'ecapa. Hicü muyuavisie niuqui nivayeyani tuquita 'uveni manuvesie carima 'utaitü, Canaye'aniri.

¹⁸ Caniucumerücacaitüni necuyuanecaitüni necutürarücacaitüni. Cuie carima niutayuanı, que mücatitayuavecai quepaucua tevi cuiepa 'ucaitü matüa hicüque, cuini mieme tiutayuatü nayani.

¹⁹ Hicü quiecarı 'amacuyeva haicacüa niutitare. Hipame nuivarite vaquiecarite caniucaxürrieni. 'Ana Cacaüyari Vaviruniya quiecarı mümarive quiecatari pücavarutatümayaxü, masi yutecüxita mieme yuvinu nivaru'itüani yuhaxüa.

20 Naitü cuie haramara hixüapa mayema niyupata, yemurite niutumavere.

21 Teüteri vahesie niucaxürieni te nauca haxuvayari rahetëtücaitü. Teüteri meniseviximacaitüni Cacaüyari 'axa me'utiyuatü hepaüsitana, te 'acaxüriecu memüte'ucuinixücü cuini mieme.

17

'Uca mümari'itüarieni

1 Mericüsü 'atahutatü niuqui tuayamete 'atahuta xacüyari memexeiyacai, xevitü mücü 'aura canayani. Müpaü canetiniutahüave, Quenaye'a. Nepümasixeisitüani que mütimari'itüarieni mücü 'uca tuminicü müyuvitünüa marivetü, hatuxame 'amüpa tesita 'acaitü.

2 Mücü menicumaüvacaitüni cuiepa te'aitamete cava'üyatücacu. Vinuyacü cuiepa memütama menitarüvecaitüni, mücü yuvitünüacacu.

3 Hicü 'Iyari nesi'uviyacu mücü canenevitüni macumavesiepai. 'Uca neniuxeiya yeutanaca meutaüraüyesie 'acaime. Yeutanaca naisarie hesiena püra'ucai 'axa que mütitevacai yuseviximatü. 'Atahuta mu'uyari tamamata 'avayari canexeiyacaitüni.

4 'Uca taüraüyeme xureme panacatücücai. Hurucü tetexi visi müraye'arücü perüracü püquemaritüariecai. Huru tecüxiyari pahanacai yumamasie hüneme. Pü'inüariyatücai que mütiyuseviximacai que mücati'itiyacai müpaü tiyuvitünuatü.

5 Canatana que mütitevacai na'ucaitüni 'üquisica mü'aviecü, Vaviruniya quiecarı 'amacuyeva, 'anuyütü, Cuiepa miemete tuminicü memüyuvitünüa, yunaitü memüyusevixima, 'icü pühücü vavarusi, 'anuyütü.

6 Hicü mücü 'uca neniuxeiya tavecame Cacaüyari teüterimama vaxuriya 'anu'ieca, müme memüyuhecüatacai Quesusisüa memiemetetütü vaxuriya 'anu'ieca. Hicü ne'ixeyatü cuini mieme neni'iyarixiecaitüni.

7 Niuqui tuayame müpaü canetiniutahüave, Titayarisü peti'iyarixie. Nepümatihēcüatüani 'avie niuqui 'uca hepaüsita yeutanaca metücü 'atahuta mu'uyari tamamata 'avayari mexeiy hepaüsita.

8 Mücü yeutanaca pemüxeiya, mücü 'aniuyeicacaitüni, hicü 'apüca'uyeica. Meucatevasie vatineme, püyemie müca'unaricü. Cuiepa memütama queyupaümetü memüca'acayasarie cuie munetüariapai xapasie tucari memexeiya manuyünesie, müme meni'iyarixiecacuni quepaucua memixeiya mücü yeutanaca 'amuyeicacai, hicü 'amüca'uyeica, mayeneni.

9 'Üquisica 'ipaü cani'aneni meitimanicü que mü'ane 'aixüa müremu'u mütimaive. 'Atahuta mu'uyari, mücü 'atahuta yemuriyari canihücütüni hesiena maca 'uca.

10 Te'aitamete 'atahutatü mecanihümetüni meta. Yu'auxüvitü menacaxürieniri, xevitü 'apuyeica, xevitüta pücueviya pücanuave cuxi. Quepaucua munuani, peuyevese 'esiva yamüreuterecü xeicüa.

11 Mücü yeutanaca 'amuyeicacai 'amüca'uyeica, mücü 'atahairieca mieme canihücütüni müme. 'Atahutatü vahesüa canimiemetüni. Caniyemieni müca'unarienicü.

12 Tamamata 'avayari pemuxei, mücü tamamata te'aitamete mecanihümetüni. Mete'aitatü mepüca'isutüavave cuxi. Heiserie mecanitanaqui'ericuni xei hurayari memüte'aitanicü yeutanacamatü.

13 Müme va'iyari caniyuxevini. Yütürücarिया mecaniyetuiriecuni yeutanaca vatürücarिया mexeianicü, heiserie mexeianicü müme heiserie memexeyapaü.

14 Cuya menivevecuni Muxa me'aye'unietü. Muxa nivara'ivamücü cusiyarite müvacusiyaricü te'aitamete mütiva'aitüvamecü. Müme hamatüana memü'uva meputa'inierie mepanayexeyarie yamepütecahu.

15 Hicü müpaü netiutahüavixü, Ha pemuxei haque meca 'uca müyuvitünüa, mücü nuivarite mecanihümetüni mümüiremete teüterixi niuquitecü memutiniuca mepühüme.

16 Tamamata 'avayari pemuxei, yeutanacata, 'axeicüa mecanitu'uxive'eriecuni 'uca müyuvitünüa. 'Ucu'eirivame menayeitüacuni maveme. Menitacuaicuni vaiyarieya, menitaiyacuni taicü.

17 Cacaüyari müpaü pütiva'iyaritüani müpaü memüteyuriecacü mücü püta que mütiyuriemücü va'iyari yuxevicacu me'ipitüacacu yeutanaca mücü püta müti'aitametünicü vahesie mieme. Müpaü meteyurieyu catinaye'atüariemücü nai Cacaüyari que mutayü.

18 'Uca pemuxei, mücü quiecarì mümarive canihücütüni haque cuiepa te'aitamete meme'aitüarie.

18

Vaviruniya que mütiuca'unarie

1 Mericüsü 'ana nenixeiya xeime niuqui tuayame taheima 'acamicame cuini mieme heiserie mexeyacai. Cuiepa canacuhecüare 'iya marivecacu.

2 Hicü türücaüyemecü niutahiva müpaü 'utaitü, Quiecarì mümarivecai niuca'unarieniri Vaviruniya. Cacaüyarixi 'axa memü'anene vaqui nayani, yunaitü 'iyarite memüca'itiyatüca, yunaitü viquixi memüca'itiyatüca yunaitü memü'uxive'eriva vatesariya ratüa.

³ Yaxeicüa 'ucapaü yuvinu que mütiva'itüa memü'axenicü memicumauvanicü, mana quiecatari yunaima nuivarite meniva'itüacaitüni cümana memühecarienicü. Cuiepa te'aitamete menicumauvacaitüni cava'üyatücacu. Tetuayamete cuiepa miemete meheuca'utü menayuyeitüacaitüni visi 'ane müyupitüacaicü 'anayuhayevamecü.

⁴ Hicü neni'enieni xeime müpaü mainecai taheima, Quiecarisie xequenevayecüni neteüterima 'acu, xehesieta rahüyanicü tita 'axa memüte'uyuri mana quiecatari, xemücate'ucacucuienicü 'iya que müticuine.

⁵ Tita 'axa mütiuyuri niucuxeüriyani muyuavisiepaitü. Ca-caüyari püca'itatümai que mütiuyuri heiseriemecü yacaticami-etü.

⁶ 'Axequetenapiniri que mürapicai. Hepaüna capaümeme masi tavari cuxi 'axequetenapiniri müpaü mütiuyuricü. Tecüxitana haque meinüitüacai yuvinu tavari cuxi yaxequeteneutanütüiri.

⁷ Marivetü que mürayuyeitüacai visi 'ane que mütiyupitüacai, yaxeicüa 'uximatüarica heiverica xequenepitüaca. Yu'iyarisie müpaü paine, 'Ena neti'aitametütü 'enepuca. Necarecacünatü nepüca'ayani, heiverica nepücahexeyiani.

⁸ 'Ayumieme cuiniyaya xei tucarisie caninuamücü, müyacü cuiniyacü hacacü püpitüarieni. Taicü nitataiyariemücü. Canitürücaüyeni que mü'ane mitamari'itüani ti'aitametütü Ca-caüyaritütü.

⁹ Hicü cuiepa te'aitamete queyupaümetü memicumauvacai cava'üyatücacu hamatüana visi 'ane memüyupitüacai, müme meniutisuanacuni meyuheiverietü mehe'erivatü quepaucua memixeiya cuauni 'atineicame tataiyarieximecacu.

¹⁰ Memamatü müpaü müti'uximatüarieximecü, teva meniti'uicuni müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucua quetiumari'itüarie Vaviruniya quiecarari marivetü türücaüyetü.

¹¹ Tetuayamete cuiepa miemete mecaniutisuanacuni meyuheiverietü mehe'erivatü, müpaü metemaitü, xevitü tavari püca'inaneni va'icate.

¹² Meneiye'icatacaitüni mana huru me'atüvatü pürata tete müraye'arü perüra rinu 'ixuriquiyari 'ixuriqui mütataüravi sera 'ixuriquiyari 'ixuriqui müxuxure, naima cüye visi mu'üa, naitü mutiveviya herepanite tameyaricü, naitü mutiveviya cüye müraye'arücü, tepüa müxeta tepüa mümerücavi marümuri teteyari

¹³ canera visi mu'üatüca 'üca mixaxi rivanu vinu viya harina türücu vacaisixi muxasi cavayasixi caxetate teüteri, teüteri va'iyarite meta.

14 Müpaü meputiyuaneni 'ana, Tita pemütihive'eriecai 'a'iyarisie cuacuaxiacu, 'ahesüa caniumaveni. Xavatütü marivetü naitü tiniutatümaiyarieni 'ahesüa. Yuheyeme pütiumaveni.

15 Müme memituacai müya 'aneneme, müme meheuca'utü memayuyetitüacai cümana, yunaitü tevapai meniti'uicuni memamatü müpaü müti'uximatüarieximecü, me'utisuatü meyuheiverietü

16 müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucuaque pumaveriyari quiecarari marivetü. Rinu 'ixuriquiyari 'ixuriqui mütataüravi müxuxure nanacatücücaitüni, yuquemaritätü hurucü tetexi visi müraye'arücü perüracü.

17 Xei hurayarisie niutimavere cui que müreucavecai.

Naviya nü'avamete, yunaitü naisarie memü'axe naviyasie meyetetü, naviya vequemete, queyupaümetü haramarasie memüte'ivacai, mümeta tevapai meniti'ucaitüni.

18 Me'ixeyatü cuauni 'atineicame tataiyarieximecacu meniutihivacaitüni müpaü me'utiyuatü, Haquevasü xevitü quiecarari mücü 'amacuyeucaipaü 'anetü.

19 Tumuanari meneutivivivacaitüni yumu'usie me'utisuatü meyuheiverietü müpaü me'utiyuatü, Xüa 'ui, xüa 'ui, yapaucua que tumaveriyari quiecarari marivetü. Mana meheuca'utü menacüne yunaitü naviyasixi memüvarexeiya haramarasie, mücü vaüca mürexeiyacaicü.

20 Muyuavisie xequeneyutemamavieca xehe'erivatü. Cacaüyari teüterimama, nü'arisixi texaxatamete yunaitü xequeneyutemamavieca. Cacaüyari 'imari'itätü nixehecüatani heiserie xemexeiyacü xeme.

21 Hicü niuqui tuayame mütürücaüye nenutuni tete matapaü necame. Haramarasie neicahüani müpaü 'utaitü, Yaxeicüa carima tinica'unariemücü Vaviruniya quiecarari mümarive. Tavari 'uxa'a varie pacumaveni.

22 Canarivivamete xavererusixi cürautavivamete cuxineta hüsivamete mepüca'enierieni 'ahesie. Naime tevevivamete mepücaxuaveni 'ahesie. Tüxüme püca'enierieni 'ahesie.

23 Cüxeme 'ahesie pücacüxeniri. Neneüqueme viquivame vaniuqui püca'enierieni 'ahesie. 'Ah-esüa quiecatari memütetuacai cuiepa memütama va'isücate mecanihümetücaitüni. Peti'aquevayacacu meteni'irüvيارiecaitüni yunaitü nuivarite.

24 Mana mücü quiecarisie masiücutü nayani texaxatamete vaxuriya mutayeuricü Cacaüyari teüterimama vaxuriya mutayeuricü, yunaitü cuiepa memucui'ivaxü vaxuriya mutayeuricü mana.

19

¹ Mericüsü 'ana neni'enieni yuariya yumüireme teüteri vaniuquipaü ti'eniürücüme türücaüyeme. Müpaü meniutiyuanecaitüni muyuavisie, 'Aixüa xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita. Pütüyucueisitüvame püve'eme pütürücaüye tacacaüyari.

² Yuri haitü heiseriemecü yaticamietü pütüyumari'itüva. Nitamari'itüani mücü 'uca mümarivecai tuminicü müyuvitünüacai, que mü'ane müvaseviximacai cuiepa memütama yuvitünütü. Cacaüyari 'apürepiniri 'uca metayeuricü teüterimama vaxuriya.

³ Hicü hutarieca müpaü meniutiyuani, 'Aixüa xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita. Camü, cüsi yuheymecü nivatineicani mana.

⁴ Hicü 'uquiravesixi xei teviyari heimana yunaucame vahamatü yunaucatü memayeneniere meniutihüxima'uni yunaitü. Nenevieri mecanipitüani Cacaüyari 'uvenisie 'acaicu müpaü me'utiyaütü, Niuqui canise'ini. 'Aixüa xequeneutiyuaneni Cacaüyari hepaüsita.

⁵ Hicü niuqui nivayeneni 'uveni manuvecaisie müpaü 'utaitü,
 'Aixüa xequeneutiyuaneni
 Tacacaüyari hepaüsita
 Yunaitü 'iparevivametemama
 Yunaitü xemüteheiyehüviri
 Türi 'uquiravesixi yunaitü.

Neüquiya 'ixüarariyari Muxa mivevie

⁶ Hicü mümüiremete vaniuqui neni'enieni. Ha 'amüpapaü pütü'eniürücücai, türanari mütürücaüyepaü. Müpaü mecaniutiyuanecaitüni,

'Aixüa xequeneutiyuaneni
 Cacaüyari hepaüsita,
 Ti'aitatü matüacü
 Ti'aitame mütacacaüyari
 Nai müti'aita.

⁷ Tequetatemamavieca
 Temavierica tequehexeiyani
 Visi tequete'ixatani
 Maye'acü Muxa mütineüquecü.

'Üyaya puyucuha'aritä.

⁸ Caniupitüarieni rinu 'ixuriquiuyari
 Müxavatü mü'itiya manacatünicü.

Rinu 'ixuriquiuyari cani'inüaritäni, tita memüteyurie heiseriemecü yametecahütü Cacaüyari teüterimama va'inüariyari.

⁹ Hicü müpaü pünetiutahüavixü niuqui tuayame, 'Aixüa mecani'itüarieca müme memuta'inierie 'ixüararipa, Muxa

neüquecacu. Müpaüta nerahüave, 'Icü Cacaüyari niuquieya müyuri canihücütüni.

10 Hicü hetüana neniutihüximaqueni nenevieri ne'ipitüanique. Müpaü nerahüave, Quetineuhayeva. 'Ahepaü necatini'uximayatametüni ne, 'a'ivama memüyuhecüata Quesusisüa memiemeteütü vahepaü nepüti'uximaya. Nenevieri quenepitüaca Cacaüyari püta. Que mü'ane müyuhecüata Quesusisüa miemetütü, mücü 'iyari canipitüarieca Cacaüyari texaxatametemama vahepaü.

Que mü'ane cavaya meutuxasie macatei

11 Mericüsü muyuavi neniuxeiya reutenime. Cavaya meutuxa mana niuvecaitüni. Que mü'ane hesiena macatei Yamüticamie catinitevacaitüni, Yuri Maine titevatü. Heis-eriemecü yaticamietü catiniyumari'itüvametücaitüni caniyu-mienecaitüni.

12 Hüxiteya tai mütaçapaü pütüyuxexeyacai, yumu'usie müireme muma nanamanacaitüni. Que mü'titeva naye'ucaitüni hesiena, peru xevitü 'asipücatimaicai que mü'titeva, 'iya xeicüa yapütimaicai.

13 'Ixuriqui xuriyacü müxure nanacatücücaitüni. Cacaüyari Niuquieya catinitevaca.

14 Cuyaximama muyuavisie miemete meneveiyacaitüni 'ütümana cavayasixi memeutuxa vahesie me'utetü, rinu 'ixuriquiyari mü'tuxa mü'itiya me'anacatütücaitü.

15 Tetana niyeneicacaitüni 'ixipara meutixicacaunicai cümana müvativitenicü nuivarite. Pütiva'aitüa tepüa 'isüyari 'acuetü. Mücü canihücütüni que mü'ane mitiquesina caxie pünameta mieme, 'inüari vevienetü Cacaüyari nai müti'aita que mütiha'a que mü'tivaheca.

16 Camixayasie teurieyasie müpaü püre'uxacai que mü'titeva, Te'aitamete Tiva'aitüvame titevacacu, Cusiyarima Vacusiyari titevacacu.

17 Mericüsü xeime neniuxeiya niuqui tuayame tausie 'uveme. Carima niutahiva müpaü tivacühüvetü yunaime viquixi muyuavi hixüapa me'avüximecacu, Xequenacüni, xe-queneyucuxeürie, Cacaüyari 'icuai püvevienei vaücava.

18 Xequetenecuaca te'aitamete vavaiyari, cuyaxi va'uquiyarima vavaiyari, memütürücavi vavaiyari, cavayasixi vavaiyari, müme vahesie memutecai vavaiyari, yunaitü memüyünü'a memüte'uximayatamete türi 'uquiravesixi yunaime vavaiyari.

19 Hicü yeutanaca neniuxeiya, cuiepa te'aitamete vacuyaxima me'uarime. Yunaitü meniyucuxeürieximecaitüni memüyutacuinicü me'eye'unietü que mü'ane cavayasie macatei cuyaximama mevaraye'unietü.

²⁰ Hicü yeutanaca niuviyarieni, hamatüanata tixaxatame müti'itavacai niuviyarieni, que mü'ane 'inüari mütiveviecai yeutanaca hüxie cümana mütiva'irüviyacai müme memitanacui'eri yeutanaca seyuya müme nenevieri memipitüacai 'üquisicaya hepaüna mütiyuxexeyacai. Mücü yuhutatü me'ayenenieretü meneucaxüriyani haracuna müta'asie 'asupürecü müta'asie.

²¹ Hipatü yunaitü meniucui'iva 'ixipara vayeneicacacu que mü'ane cavayasie macatei tetana. Yunaitü viquixi meniutihuxani vavaiyaricü.

20

Xei miriyari viyari

¹ Mericüsü niuqui tuayame neniuxeiya muyuavisie 'acamicame yavi 'acuecame para mürevatiyepienicü meucatevasie, carena caunariyari 'amüpa 'ahurietü yumamasie.

² Hicü mücü cu niuviya meripai mümieme Cauyumarie mühücü Satanaxi mühücü. Canecuvieni xei miriyari viyari.

³ Meucatevasie heicahüaca nenunani, quiteniena niseyumani, mücativa'irüviyanicü nuivarite mexi cataparivecai xei miriyari viyari. 'Anaque neuyeveca müxünarienicü yapämexa.

⁴ Hicü te'aitamete va'uvenite neniuxeiya mana 'a'ucame. Hesiena menayaxe müme heiserie memupitüarie. Mecani'isücatetücaitüni que memüte'upitüarie. Hicü hipameta nenivaruxeiya, müme vamu'u manutivitequietüca memüyuhecüatacaicü Qesusisüa memiemetetütü, Cacaüyari niuquieya memücuxatacaicü yeutanaca nenevieri mecapitüatü hepaüna 'aneme meta 'üquisica, seyuya mecanaqui'erietü yucanata yumamasie, müme va'iyarite neniuxeiya. Müme me'anutaneniereca, Cürisitumatü te'aitamete menacüne xei miriyari viyari.

⁵ Hipatü müquite mepüca'anutanenierixü cuxi 'ana, xei miriyari viyari 'utaparecuque menanutaneniere 'imatüremete. Que memüte'anucu'uitüarie haitürüvemete, matüari mieme catinitevaca.

⁶ 'Aixüa cani'itüariacamücü, canipasiecamücü que mü'anesie mütinaque matüari miemecü manucuquenicü. Vacucuyame heiserie pücahexeiya vahepaüsita hutarica memücuinicü, müme masi mara'acate mepühümetüni Cacaüyarisie miemete Cürisituse miemete. Hamatüana te'aitamete mehümetütü mepüte'aitani xei miriyari viyari.

⁷ Mericüsü quepaucua mütapare xei miriyari viyari, Cauyumarie nixünariemücü manutahüiyasie.

⁸ Püvatineni mütiva'irüviyanicü nuivarite taserieta ta'utata tahixüata tasutüapai memetitei cuiepa, Cuquitari

Macuqitari yunaime. Nivacuxeüriemücü memüytacuinicü haramara tesita miemepaü xiücaripaü meyupaümetü.

⁹ Hicü cuie 'amacuyevasie meneutiyunixüani. Quiecarü mûnaqui'eriva 'aurie menicutecaitüni Cacaüyari teüterimama memütihipitecaisie, peru tai nacaneni muyuavisie nivarutixüsütüani müme.

¹⁰ Que mü'ane mütiva'irüviyacaü Cauyumarietütü mana neucahüiyani haracuna 'asupürecü müta'asie, haque yeutanaca tixaxatame müti'itavamatü memüyetecai. Tucariçü tücaricü meni'uximatüariecacuni yuheyemecü.

'Uveni mütuxa hüxie memuhapanie 'isücame müvatahüavecü

¹¹ Hicü ti'aitame 'uvenieya neniuxeiya 'amüpa mütuxa. Que mü'ane hesiena macatei mexeyatü cuie muyuavi naitü niyupataxüani hüxiena memücatitenicü. Vahuyeri pumavecai muva memücatitenicü.

¹² Hicü müquite nenivaruxeiya 'uquiravesixi türi yunaime, 'uveni manuvecai hüxie meti'ucame. Xapate niutiverarieni. Xevitüta niutaverarieni xapa haque memacayasarie müme tucari memexeiya. Hicü müquite meniuta'ivaviyarieni que memüte'uyuri hepaüsita que müre'uxacai xapatesie, müpaü meteniupitüarieni.

¹³ Mana müquite menivayecüne haramarasie memüyetecai, Tacucuyamesüa, Müquite Vahüvemesüa menivayecüne müquite mana memüyetecai. Yuxexütü me'uta'ivaviyarieca que memüte'uyuri hepaüsita, müpaü meteniupitüarieni.

¹⁴ Tacucuyame caneucahüiyani haracuna müta'asie Müquite Vahüveme 'üaritü. Müpaü que memüte'ucui'ivaxü müme, hutarieca müya catinitevaca.

¹⁵ Que mü'ane müca'acayerie xapasie tucari mexeiyä manuyünesie, mücütä haracuna müta'asie caneucahüiyani.

21

Muyuavi mühecua cuie mühecua

¹ Hicü muyuavi mühecua cuie mühecua neniuxeiya. Meripai mieme muyuavi meripai mieme cuie neutayeixüani, haramara püca'anierercai.

² Cacaüyari quiecarieya Querusareme mühecua neniuxeiya muyuavisie 'acamiename, Cacaüyari manucasie 'acamieme, ha'arisiecame viquivame que mürequemarie yücünasie mieme. Ne Vanitütü necanixeiya.

³ Hicü neni'enieni que mü'ane carima müpaü mutayü muyuavisie, Hicürixüa Cacaüyari teüteri vasata nitaquimücü, vasata 'ucaitü nayeimücü. Teüterimama mecanihümetücacuni, mücütütü nivateütacamücü vacacaüyaritütü.

4 Naime va'ucai cana'itiexüamücü vahüxita. Tavari mepücauini mepücayuheiverieca mepüca'utihivani mepücate'ucacucuineni. Tita meripai mütimiemetücai catinanacayaniri.

5 Hicü que mü'ane 'uvenisie macatei müpaü niutayüni, Camü, naime hecuame nepayeitüaxime. Müpaüta netiniu-tahüave, 'Ipaü quetineu'utüa, müyüvecü 'icü niuquisie yuri müti'eriecacü, yuri mainecü.

6 Müpaüta pünetiutahüavixü, 'Ari tinaye'ani naitü. Ne Mexüacame 'Imatüreme netitevatü, ne necanihücütüni que mü'ane misutüa minüni. Que mü'ane meuharimücü, ne neca'icuetatütü neniharitüamücü nehaixacü cümana tucari mexeiyanicü.

7 Que mü'ane mürayu'iva, hesiena catininaquimücü 'icü naitü. Neta Cacaüyarieya necanayeimücü, 'iyata nenive rayani.

8 Peru queyupaümetü memamatü memucunuaxüa, yamemücatecahu, memüyusevixima, memüteyumemiva, memüvacumaüva müme memücava'ütama memüvacacünama, memüteyuquevaya, tetexi memüvarayexeiya, yunaitü memüte'itava, yunaimé vahesie pütinaqueni haracuna 'asupürecü müta'asie memeucaxüriyanicü haque hutarieca memecuini.

Querusareme quiecariyari mühecu

9 Hicü 'atahutatü niuqui tuayamete 'atahuta xacüyari mema'ücai hüpüneme 'atahuta cuiniyayari 'imatüriecca mieme, xevitü müme 'aura 'ayaca müpaü pünetiutahüavixü, Que-naye'a. Viqivame nepümasixeisitüani Muxa 'üyaya mayani.

10 Hicü 'iyari nesi'uviyacu, canenevitüni yemuri 'amünenasie 'emutevisie. Cacaüyari quiecarieya pünesi'uxeisitüa Querusareme. Muyuavisie nacaneni Cacaüyari manucasie 'acamietü

11 Cacaüyaripaü visi 'anetü. Que mütxavatücai, tete visi müraye'arüpaü catiniyuxexeyacaitüni casüpe teteyaripaü tete manuyehecüapaü.

12 Tesariyari 'enetü 'e'utevitü canitinierecaitüni tamamata heimana huta quitenieyari hexeyatü. Maquitenietücateisie niuqui tuayamete meniti'ucaitüni tamamata heimana yuhutatü. Que memüteteteva nuivarite mana tina'utücateitüni nuivarite 'Ixaheri nivemama vahesie memüvecü tamamata heimana yuhutatü que memüteteteva.

13 Tau manatineicasie haicacüa natetenicaitüni, ta'utata haicacüa, taserieta haicacüa, tasutüapai haicacüa.

14 Quiecarì tesariyayari tamamata heimana hutame canex-eyacaitüni 'itutuicame. Hesiena que memüteteteva tamamata heimana yuhutatü teyü'üquitüvametemama Muxasie miemete catine'ucaitüni.

15 Que mü'ane müneticühüavecái ti'inüatame nacuecaitüni huru hacayari 'i'inüataque quiecarì, quiteniete, tesariyayari naimè.

16 Quiecarì 'uta'isiquinatü 'epuma yaxèicüa heutatetevatü yaxèicüa 'acuyeutü. Hicü niti'inüata quiecarì mücü hacacü xei meseri yeiyayari heutatevacacu. Yaxèicüa peutateteva 'apacuyeva 'apatitütü.

17 Tesariyayarita niuti'inüata, xei sienituyari heimana huta teviyari heimana nauca sicuriyari naye'ani tevi que müti'inüata, niuqui tuayame tevipaü yati'inüatacacu.

18 Tesariyari casüpe teteyaricü püveviya. Quiecarì naitü huru tepüayari mü'itiyacü caniveviyaca xicüri maye'itiyapaü tiyuxexeyatü.

19 Tetexi quiecarì tesariyayari mütituica xexuitü tetexi visi müraye'arücü püquemaritüarie. Mexüacame tete 'ituciatü tesariya canicasüpetüni tuxatü, hutarieca mieme sapiru yuavitü, hairieca mieme 'acata teteyari yuavitü, naurieca mieme 'esimerarüta siüraüyetü,

20 'auxüvirieca mieme 'unise teteyari tuxatü, 'ataxevirieca mieme curunarina xuretü, 'atahutarieca mieme cürisuritu taxaüyetü, 'atahairieca mieme veriru siüraüyetü, 'atanaurieca mieme tupasiyu taxaüyetü, tamamata mieme cürisupürasu siüraüyetü, tamamata heimana xevirieca mieme casinitu yuavitü, tamamata heimana hutarieca mieme 'amatisüta taüraüyetü.

21 Quiteniete mieme tamamata heimana huta 'itupariyari tamamata heimana huta perürayari canihücütüni. 'Itupari xexuitü xei perürayaricü putiveviya. Quiecarisie cayete huru mü'itiya canihücütüni xicüri mayehécüapaü mütiyuxexeiya.

22 Mana tuqui nepüca'uxei quiecarisie. Ti'aitame mücacaüyari nai müti'aita yücümana canituquitüni, Muxa meta.

23 Quiecarisie mepücaheiyehüva tau meseri mühecüarivienicü mana. Cacaüyari visi 'anetü püvahécüariviya püta. Muxa canihücütüni vahécüarivivame.

24 Nuivarite metavicueisitüarieme 'amèniu'uvacuni müpaü metehécüariyarietü. Cuiepa te'aitamete tita memütehèxiya visi ti'aneneme meteni'atüacuni mana, ve'emete que memütemarivani.

25 Quitenie pücareunatücani tucaricü. Tücarì pücaxuaveni muva.

26 Tita nuivarite memütehèxiya visi ti'aneneme raye'arücame mecateni'atüiriecuni.

²⁷ Hasuacu hesiena pücaheutahani tita mütiseviximarie, tita mütiyusevixima meta müti'itava. Müme xEICÜA memacayasarie Muxa xapayasie quename tucari mehexeiya manuyünesie, müme meneutahaqueni mana.

22

¹ Mericüsü 'ana hatuxame pünesi'uxeisitüa cümana tucari memexeianicü. Tete manuyehecüapaü nixavatücaitüni ha Cacaüyari 'uvenieya manucasie Muxa 'uvenieya manucasie 'ayeneicatü.

² Caye hixüapa, hatuxame tesita 'anataüye 'anutaüye cüye niti'ucaitüni cümana tucari mexeiya. Tamamata heimana hutamexa niutixuxuavereni, xexuime meserisie niuticuacuaxeni. Cüye xavariyari nuivarite memanayexürüvenicü cani'ayumiemetüni.

³ Naitü mütixani'eriva pücaxuaveni hasuacu, muva catiniumavecämücü. Cacaüyari 'uvenieya Muxa 'uvenieya mana puveni, me'eyexeyacacu müme hesiena mieme memüte'uximaya.

⁴ Yühüxie meniutineniericuni, que mütiteva püre'uxani vacanata.

⁵ Tücarü pücaxuaveni muva, mepücaheiyehüaca cüxeme müvahecüarivienicü ni tau. Ti'aitame Cacaüyari püvahecüariviyani püta. Yuheyemecü te'aitamete mepüyüaca.

Canehuraniri Cürisitu munuani

⁶ Hicü müpaü netiniutahüave, 'Icü niuquisie caniyüveni yuri müti'eriecacü, yuri paine. Ti'aitametütü, que mü'ane Cacaüyaritütü 'iyari müvatuitüa texaxatamete, mücü neiyenü'ani yuniuqui tuayame yamütiva'üquitüacacü yuhesüa miemete te'uximayatamete, müme müpaü memütemaicacü que müreuyevese yamütiyünicü cuitüva.

⁷ Neuxei, cuitü nepunuani.

'Aixüa cani'itüaricämücü

Que mü'ane yamüticamie

'Icü xapasie xasica que maine.

⁸ Nesü Vani necanihücütüni que mü'ane mi'eni mixei 'icü. Quepaucua nemu'enaxü nemunierixü, neniutihüximaqueni nenevieri ne'ipitüanique niuqui tuayame müpaü münetiü'üquitüa, hetüana ne'ucaveca.

⁹ Müpaü nerahüave masi, Neuxei, quetineuhayeva. 'Ahepaü necatini'uximayatametüni, 'a'ivama Cacaüyarisie miemecü memütecuxata vahepaü, müme yamemütecahu 'icü xapa que maine vahepaü nepüti'uximayatame. Nenevieri quenepitüaca Cacaüyari püta.

¹⁰ Hicü müpaü netiniutahüave, Pepüca'inenaca tita mütixata 'icü xapasie, pepüca'iseyumaca niuquiyari. Tucari nehuraniri maye'anicü.

¹¹ Que mü'ane heiseriemecü yamücatiecamie, yaxaicüa püyüaneni heiseriemecü yacaticamietü. Que mü'ane müyusevixima yaxaicüa quetiyuseviximaca. Que mü'ane heiseriemecü yamütiecamie meta heiseriemecü yaquetiecamieni. Que mü'ane Cacaüyarisie mieme müpasie, yaxaicüa pasietü queyuhayevani.

¹² Camüsü, cuitü nepunuani. Nenuame nepürapica, yux-exuime netinivarapiniriemücü que memüte'uyuri.

¹³ Neri Mexüacame 'Imatüreme necatinitevaca, que mü'ane misütüa minüni nemühücücü.

¹⁴ 'Aixüa mecani'itüariecacuni müme 'aixüa 'anemecü memü'uvani va'ixuriqui 'itiatücaicacu que memüteheye'ecua. Heiserie mecanexeiyacacuni mücü cüyesie mieme memütiecuacacü, cümana tucari memexeiyanicü heiserie mepexeianita quiecarisie memeutahaquenicü quiteniesie.

¹⁵ Quiecarie varie meniu'uvacuni müme süicüri vahepaü memüyüa teyuquevayamete müme memüvacumaüva que mü'ane mücava'üya mücavacüna memütieyumemiva tetexi memüvarayexeiya, yunaitü 'itarica memünaqui'erie memüte'itava.

¹⁶ Neri Qesusitütü neneinü'ani neniucui tuayame müpaü mütixehécüasitüiyanicü haque xemeyutixexeüriva. Ne nana necanihücütüni Ravirisie nemüyetüa nemutine. Xurave müxavatü tuxacüta mieme necanihücütünita.

¹⁷ 'Iyari Quenaye'a canaineni, Viquivameta yaxaicüa paine. Que mü'ane mü'ena Quenaye'a que'utayüni. Que mü'ane meuharimücü, mücü que'ayani. Que mü'ane müyuvaüriya cacuetatüarietü que'anuhareni cümana tucari mexeiyanicü.

¹⁸ Ne 'ipaü nepütivahecüatüa yunaime memi'enie 'icü xapasie xasica que maine. Xüca xevitü 'icü niuqui 'utanütüvani, Cacaüyari mücü pünüitüani cuiniya 'ipitüatü 'icü xapasie que müre'utüca.

¹⁹ Xevitü 'icü xapasie que maine xasica xüca niuqui 'unavani, Cacaüyari pinavairienita tita hesiena mütinaquequecai. Müpaü pücatipitüarieni macayerienicü xapasie tucari memexeiya manyünesie, ni Cacaüyari quiecariena maye'anicü que müre'uxa 'icü xapasie yapücatipitüarieni.

²⁰ Que mü'ane müpaü mütihecüata müpaü naineni, Hü, cuitü nepunuani. Mücü niuqui canise'ini. Quenaye'a Ti'aitame Qesusi.

²¹ Ti'aitame Qesusi 'aixüa quetiuca'iyarini yunaime xehe-sie mieme. Müpaü xEICÜa cani'aneni.